

SANTA ANA, I
aquí (na... t...)

CORDOEA

pp-36

HERODOTI HISTORICI INCIPIT.

Laurentii Vallen. conuersio de Græco in Latinum.

& S. Augustin

e. 3

c. 2

h

ERODOTI Halicarnasei hystoriae explicatio hæc est: ut neq; ea quæ gesta sunt: ex rebus humanis oblitterentur ex auro: neq; ingentia & admiranda opera: uel a Græcis edita: uel a Barbaris gloria fraudetur: cum alia: tum uero: quæ de re istius inter se belligerauerunt. Persarum eximii memorat dissensionum auctores extitisse Phœnices qui a mari quod Rubrum uocatur: in hoc nostrum proficiscentes: & hanc incolentes regionem: quam nunc quoq; incolunt: longinquis continuo navigationibus incubuerunt: faciendisq; Aegyptiarum & Assyriarum mercium uecturis in alias plagas: præcipueq; Argos traiecerunt. Argos & enim ea tempestate omni

Argos

Io a phœ-
nicibus
rapturEuropa
rapturMedæ a
grecis et a
sportataHelenæ
raptusIo stu-
prataCræsi ge-
nus
Alyattes
Halys

bus ciuitatibus regiõis: quæ nũc Græcia nominatur: antecellebat. Huc appulso phœni-
ces mercimonia exposuisse: & quinto sextoue quã appulissent die cunctis fere diuendi-
tis foeminas ad mare uenisse cũ alias multas: tum uero regis filiam cui nomen esset idem
quod græci tradunt Io filiam Inachi. Dunc hæc foemina puppi nauis assisistēs ea mer-
carentur: quæ cuiusq; audivitas maxime ferebat: in eas phœnices sese adhortatos impetũ
fecisse & ipsarum plerisq; aufugientibus Io cum aliis aliquot raptam fuisse: eisq; in nauẽ
impositis phœnices in ægyptum uela fecisse. Hunc itaq; in modum Io in ægyptum ab
ille memorant perſæ non quẽadmodũ græci: & hoc iniuriarum principiũ extitisse. Post
hæc græcorum quosdam quorum nomina non tradunt nec tenent: tyrum appulso fi-
liam regis rapuisse Europam. Fuerunt autem hi cretes: illisq; parpari repensum. Verum
postea græcos secundæ iniuriæ auctores extitisse longa uetustate in oram colchidis &
ad phasium fluiuium cum cætera transgressis quorum gratia uenerat absportarunt illinc
filiam regis Medeam. Ad quã reposcendam pœnasq; de raptu petendas cum rex colcho-
rum caduceatorem misisset: græcos respondisse ut illi de rapta Io argua pœnas sibi non
dedissent: ita ne se quidem illis daturus. Secunda adhinc ætate ferunt Alexandro Pria-
mi filio cum ista audisset cupidinem incessisse uxoris sibi per rapinam & græcia com-
parandæ: certum habeti omnino se pœnas non pensurum quas nec illi pependissent.
Ita cũ is Helenã rapuisset uisũ eẽ græcis p̃mũ missis illic nũciis & Helenã repetere & pœ-
nas de raptu petere. Illos uero tergiversates mētōnẽ fecisse de raptu Medæ: & q; nec pœ-
nas dedisset: nec rapinã reposcitibus reddidissent: quomodo uellēt ipsi ab aliis sibi pœnas
dari. Hactenus iter eos mutuis rapinis actũ. Eoq; at q; deinceps extiterũt græcos p̃cipue
auctores extitisse: q; priores in asiam q̃ ipsi in europam copias ducere incepissent. Se q;
dem sentire iniuriarum usiorum factum esse rapere foeminas: amentium uero raptis ul-
ciscendis operam dare: prudentiũ autem pro nulla habere raptas: pulchritudine: quip-
pe quæ nisi uoluissent haud dubie raptæ non fuissent. Eoq; suarũ foeminarum ex asia
raptarum perſæ negatũllã se habuisse rationem. Græcos autem lacedæmonia: mulieris
gratia ingentem comparasse classem. Deinde i asiam profectos imperium Priami euer-
tisse. Atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse græcos. Siquidem asiam &
quæ illam incolunt barbaras gentes putant perſæ sibi necessitudine coniunctas. Europã
uero & græcos a se esse disiuñtos. Hunc in modum perſæ rem gestam esse memorant.
& ob illi excidium sibi discordiæ cum græcis extitisse principium comperiunt: cum qui-
bus non consentiunt de Io phœnices: quam negant se in ægyptum abduxisse rapti ufos
sed eam apud argos cum nauclero ipsorum nauis habuisse rem: & cũ se grauidã esse com-
perisset: ueritam parentes sic uolũtariam cum phœnicibus nauigasse ne detegeretur. Et
hæc quidem perſæ phœnicesq; referunt. Ego uero utrum sic gesta sint nec ne nõ pluri-
bus persequar. Cæterũ quẽ ipse noui primum incepisse inferre græcis iniuriam hunc in-
dicabo longius oratione pergens tam paruas urbes ciuitateq; cõmemorando quã ma-
gnas. Nam quæ olim magnæ erant: earum per multã factæ sunt paruæ. Rursus quæ mea
memoria magnæ fuẽrunt prius fuerant paruæ: Igitur cum sciam humanam felicitatẽ ne
quaquam in eodem tenore perſtare: utriusq; fortunæ mētōnem habebo.

Rœsus genere quidem fuit lydus: patre autem Alyatte. earum uero nationum
c tyrannus: quæ intra halym amnem sunt: qui a meridie syros ac paphlagonēs i-
terfluens contra uentum aquilonem in mare quod uocant euxinum euoluitur.
Hic Cræsus e barbaris dũtaxat quos cognitos habemus primus: græcorum alios ad tri-
butum p̃dendum adegit: alios sibi amicos concilauit. Subegit quidem iōnes æoles: &

qui sunt in asia dores. Amicos autē sibi fecit lacedæmonios cū añ eius imperium uniuersū græci liberi fuissent. Nam cimeriorum aduersus Ioniam expeditio uetustior illa quidē Cræso extitit non tamen urbes expugnauit: sed per incursiones prædas abegit: Cæterum principatus cum fuisset heraclidarum: ad genus Cræsi qui uocabantur Marmada sic peruenit.

Andaules is: quem græci Myrsilum nominant: sardium fuit tyrānus ab Alæo
 c Herculis filio oriundus. Siquidem heraclidarum primus sardium rex extitit
 Agron nouissimus Cādaules Myrsi filius. Cum añ Agronem qui in ea regiōe
 regnauerant fuissent oriundi a Lydo Arys filio: a quo totus is populus cognominatus est
 lydos: cum mæon antea uocaretur. Ab his succedentes heraclidæ imperium ex oraculo
 adepti sunt sardana ancilla & Hercule geniti: idq; per quingentes & quinque ānos duas
 & uiginti uirorum ætates tenuerunt filius patri deinceps succedentes usq; ad Candaule
 Myrsi. Hic igitur Candaules uxorem adamabat. eamq; præ amōe arbitrabatur omniū
 fœminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens apud Gygem Dascyli filiū
 ex satellitibus suis (erat enim is maxime acceptus: & quo ministro in rebus magis arduis
 utebatur) speciem uxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tem
 pore (necesse namq; erat ei male euenire) Inquit his uerbis, Gyges neque enim uideris
 mihi fidem habere referenti de coniugis specie; q; magis incredulæ sunt hominibus au
 res q̄ oculi: fac ut illam conspicias nudam. Hic autem uehementer exclamans quēnam
 inquit here sermonem profers haud quaquam sanum q; me iubes inspicere heram meā
 nudam, Mulier exuta tunica: & uerecundiam pariter exuit, Olim iam hominibus sūt ho
 nestas excogitata: Vñ discere debemus: ex quibus hoc unum est quæ sua sint quęq; inspi
 cere debere. Ego uero tibi fidem habeo illam esse fœminarum omnium speciosissimā
 teq; oro ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat pertimescens ne
 quid sibi ex ea remali contingeret. Cui uicissim ille his uerbis. Fidens inquit esto Gy
 ges caue timeas aut me tanquam hoc te sermonem tentantem aut uxorem meam ne
 quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor: ut illa ne depre
 hendere quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te namq; secundum fores domus inq̄
 cubamus cum aperte fuerint sistam. Vbi ego fuero ingressus: aderit & uxor mea in cubi
 culum: iuxta cuius introitum sella posita est: super quam uestes illa ut quāq; exuet: repo
 net sese per multum ocium spectandam præbens: quæ cum a sella cubitum perget offen
 dens inuicem terga: curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges ubi ef
 fugere non potuit: fuit paratus. quem Candaules posteaq̄ hora cubandi uisa est adesse:
 in cubiculum duxit: statimq; post & uxor affuit: quam introeuntem ac uestimenta depo
 nentem Gyges intuitus ubi auersa fuit illa cubitum uadens: ipse e loco proropens foras
 abiit: & inter exundum a muliere conspectus est. Hæc ut didicit a uiro quod actum es
 set: neq; præ pudore exclamauit: neq; uisa est percepisse habens in animo Candaule ul
 cisci. Apud lydos enim & fere apud cæteros quoq; barbaros magno probro est etiā ui
 rum conspici nudum: Ita tunc nihil aperiens mulier silentiū tenuit. Mox ubi dies illuxit
 quos domesticorum maxime sibi fideles intelligebat esse cum preparasset: Gygem ac
 cersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant accersitus uenit. Q uippe qui
 antea solitus esset ad reginam concedere quotiens ab ea uocaretur. Vt uenit ad eum his
 uerbis mulier inquit. Nunc duabus tibi presentibus uiuis Gyges offero electionem in utrā
 malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnū lydorum ubi Cādaule interfeceris: aut
 dignata

heraclide
Mermna
dæCādaules
Myrsilus
AlæusAgron
heraclide
myrsus.Lydus.
Atys.
mæonsardana
Gyges
Dascylusmulier
nudaNudū cō
spici pro
bro est.Cādaulis
uxor in
dignata

teipsum continuo occubere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo posthac scias quæ te scire non decet. Sed aut illum qui ista consuluit interire opus est: aut te qui nudam me es conspicatus. & illicita fecisti. Ad hæc uerba Gyges parump obstupefactus mox obsecrare illam ne se ad talem necessitatē adigeret alterutrū eligendi. Vbi nō persuadet: sed utiq; propositam sibi necessitatem cernit: aut interimendi herū: aut per alios pereundi: elegit ut ipse superesset: atq; ita percunctans illam inquit quandoquidem me adigis inuitū ad herum meum occidendū: age audiam quo pacto illū adoriemur. Exci- piens illa ecce eo inquit loco adoriendū erit: unde ille me nudam ostendit. In sopitum impetum dabitur. Posteaq; insidias instruxerunt: & nox aduenit: Gyges nihil cunctatus est. Q uippe cui nulla deuitandi facultas effet: sed necesse aut perire aut Cādaulem peri- mere mulierem in thalamū sequitur: quem illa dato pugione subter easdem fores occu- lit. Vnde postmodum iste procedens q̄scentem Candaulē obtruncat: uxoreq; eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus parius: q̄ per idem tempus fuit in Iambo trimetro: Optinuit autem regnum Giges atq; possedit ex delphico oraculo. Nā cum lydi indigno animo ferrent Candaulis casum atq; in armis essent: conuenit inter hos ac factionē gygianam ut si oraculum respondisset hunc esse regem lydorum: ipse re- gnaret. sin minus: principatum heraclidis restitueret. Accepto pro se oraculo Gyges ita regnauit: sed demum Pythia locuta heraclidarum ultionem in atnepotem Gygis esse uē turam. Q uod carmen neq; lydi neq; ipsorum reges ullius momenti fecerunt priusquā exitu cōprobatum est. Hunc in modum optinuere tyrannidem mermnadæ sublati hera- clides. Gyges tyrannide occupata delphos donaria misit non pauca. Vbi quæ ex argen- to donata uisuntur: eorum pleraq; istius sunt: & præter argentum imensam uim auri de- dicauit: posuitq; cum aliis: tum nero quod præcipua mentione dignum est patheras aure- as numero sex pondo triginta talentorum: quæ corinthiorum thesauro collocata sunt. Licet is thesaurus (si uera loq̄ uolumus) non corinthii populi est: sed Cypsolū Eetionis fi- lii. Ita Gyges barbarorum quos ipsi nouimus primus munera apud delphos posuit. secū- dum Midam Gordii filium phrigiæ regem. Nam & Midas optulit regiam sellam in qua sedens iura solitus dicere erat rem spectaculo dignam: quod tribunal eodem quo Gyges optulit uocitatur a delphis Gygadas eius uidelicet q̄ optulit cognomine. Is postq̄ iperio potitus est arma intulit mileto & smyrnæ: urbemq; colophonem ui cepit. Nec aliud ullū præclarum facinus ab eo gestū est: cum duo de quadraginta annos regnauerit. Hunc nos his dumtaxat de eo commemoratis missum faciamus Ardyis eius filii facturi mentionē qui post Gygem regnauit:

Candau-
lis mors
Gyges
rex
Archilo-
chus

Mermna-
dæ
Delphi-
ca dona
prima
Gygis
dona-
Cypsolus
Eetion
Midas
Gordius
Gygadas
Gygis re-
gnū
Ardyis
Sardia
tes
Alyates
Cyaxares
Smyrna

h Ic prieneas expugnauit: miletum oppugnauit: quo sardium tyrānidē optinente cimmerii a scythiis nomadibus eieci & sedibus suis in asiā transierunt: Sardis q; præter arcem ceperunt. Ardyi: cum undequingenta regnasset annos: suc- cessit Sadyattes: regnauit annis duodecim: Sadyatti successit Alyattes: q̄ cum Cyaxare Deiocis pronepote bellauit & medis: Cimeriosq; exegit ex asia. Smirnam & a Colo- phone conditam cepit: & clazomenas inuasit. Vnde non quemadmodum optabat di- scessit uehementer euentu frustrato. Alia quoque opera cum in imperio fuit dignissima memoratu edidit quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum milesiis a patre traditum hac rati- one milletum illuc transgressus obsidebat: dum fruges in regione erant adultæ tunc ex- Tiberis ca-
ntus Tiberis tam muliebris q̄ uirilis. Cum in agrum milesium peruenerat: non ædificia quæ in

agris erant diruere: non incendere: non fores effringere: sed icolumes esse passim sinere: Arboribus modo fructibusq; regionis peruastatis rursus se recipiebat. Nam milesiū mare optinebant: ut opus non esset hosti illic confidere. Aedificia autem iccirco lydi non excidebat: ut & milesiū habentes unde procederent: humum sererent: colerentq;. Et cum hoc illi fecissent: ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur: Hæc faciens undecim oppugnauit annis per quos duo ingentia uulnera acceperunt milesi: Vnum in Limeneio quod est ipsorum regionis pugna commissa: Alterum in campo Mæandri. Horum undecim annorum: sex adhuc apud lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius: qui cum exercitu terram milesiā tunc inuaserat: & idem bellum commouerat: quinq; reliquis eius filius Alyattes bellum quod a patre receperat: ut a me superius commemoratum est: intentius administravit: in quo bello milecios nulli ex Ioniis subleuauerunt: præter chios q; soli fuere auxilio reddentes uicem: q; alias quando milesiū chiis bello quod cum erythreis gerebant auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus hoc rei fieri contingit. Segetes ut erant incensæ ualido uigente uento celerrime puaserunt Mineræ templū cognōe Aslesia: quo icēdio templū deflagrauit. Neq; ullius momēti ea res ipsi setiarū habita ē: sed cū post exercitus reditū sardis Alyattes decubisset: diuturniusq; agrotaret: delphos misit ad deū de sua ualitudine siscitatū: siue aliō siue suo pte cōsilio admitendum iductus. Nunciis cum delphos peruenissent se reddituram responsum Pythia negat prius q̄ templum Mineræ repararint: quod in terra milesiū apud Aslesum commouissent. Ita actum esse ego apud delphos accepi. Milesiū his illa addunt Periandrum Cypseli filium cum audisset oraculum Alyatti redditum misisse nuntium ad Thrasymbulum tunc milesiū tyrannum: cuius in primis erat familiaris admonitum: ut aliquid prospiciendo sibi consulere in presens. Et milesiū quidem ita gestum memorant. Alyattes autem ubi hæc ipsi nunciata sunt: confessi caduceatores miletum mittit ad ineundas cum Thrasymbulo: & milesiis pactiones tantisp̄ dum templum ædificaretur. Dum caduceator miletum uenit Thrasymbulus: ut qui omnem sermonem plane perfererat: noratq; q̄dam Alyattes facere statuisset: huiusmodi rem machinatur. Quod frumenti in urbe erat uel suum ipsius uel priuatorum: id omne in forum congerit: præcipitq; milesiis ut cum ipse signum dedisset cuncti potarent: & inter se comestationibus uteretur. Hæc Thrasymbulus ea gratia fecit: præcepitq; ut caduceator sardius cernens ingentem frumenti aceruum effulum: & homines oblectacionibus uacantes renunciaret Alyatti: quod & contigit. Nam ut illa conspexit caduceator: Thrasymbuloq; lydi mandata exposuit: reuersus est sardis. Et ut ego audio ob nihil aliud inter eos pacificatum est: Sperans enim Alyattes uehementem penuniam rei frumentariæ mileti esse: & populum ad extremum usq; malorum deuenisse. Reuerso illinc caduceatore audiebat contraria: atq; ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est: ut mutuo hospites esset ac socii: proq; uno duo delubra apud aslesum ædificauit. Alyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum q̄dam Alyattis cum milesiis atq; Thrasymbulo pertinent ita habuere.

Eriander autem Cypseli filius fuit: is q; Thrasymbulo indicauit oraculum: corinthi tyrannus: cui maximum miraculū fuisse oblatum populares regi predicant: & his lesbi assentiunt. Arionem methymnaum delphino insidentem ad tena Arionis non fuisse euectum: q; erat citharedorum sui seculi nulli secundus: q; primus hominū Delphius quos nouimus & fecit & nominauit & docuit corinthi dithyrabum. Hunc Arionem Dityram ferunt cum permultū tēporis triuisset apud Pariandrum: concupisse in italiam siciliamq; bos

nauigare rursus parua ingenti pecunia uoluisse corinthus reuerti: & cū profectus e taret
 to esset: quia nullis magis q̄ corinthiis fideret nauigiū uirorum corinthioꝝ conduxisse.
 Cū autem tenerent istos Arioni insidiosos: ut eo deturbato pecunia potrentur. Hoc il
 lū intelligentē oblata eis pecunia mortem tantum fuisse deprecatur. Non persuadenti
 nauitas iussisse: ut aut sibi manus afferret ut sepulturam in terra nācisceretur: aut ilico in
 mare desiliret. Arionem ad hanc difficultatem redactum obsecrasse: ut quandoquidem
 ipsis ita placitum esset: cernerent se omni suo ornatu comptum: stantēq; super fores au
 dirēt cantantē: & cū decātasset sibi se manus allaturū: atq; istos permittentes. (Inuasit
 enim libido eos audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) e puppe imē
 diam nauem cōcessisse. Illum induto sibi omni ornatu: ac sumpta cithara stantem super
 foros inchoasse carmen: quod dicitur orthium: eoq; decantato sese ut erat ornatus i ma
 re iecisse: & hos quidem cursum tenuisse in corinthus: illum uero aiunt a delphino excep
 tum in tazarō fuisse transuectum: & cum e delphino descendisset: corinthus eodem
 habitu perrexisse: & ubi peruenit quicquid contigerat enarrasse: & Periandrum quia nō
 crederet tenuisse hominem in custodia: ne quo prodiret ceterum curauisse ut nautas ha
 beret. Eos accitos ubi affuerunt percunctatum si quid de Arione memorarent: & referen
 tibus illum sospitem circa italiam agere fortunatumq;: tarenti se reliquisse: Arionem ap
 paruisse eodem quo desiliisset habitu: istos terrefactos nihil amplius habuisse: quod cō
 uicti inficiarētur. Hæc corinthii ac lesbii aiunt: extatq; in tazarō ingens Arionis ex ære
 donarium super delphinum sedēs. Porro Alyates lydus composito cum milesiis bello:
 postea cum septem & quinquaginta regnasset annos: uita excessit: qui secūsus ex hac do
 mo cum e morbo conualuisset: apud delphos dedicauit grandem ex argento pateram.
 Itemq; alteram ex ferro paruulam compactilem spectatione dignam inter omnia quæ
 sunt delphis donaria opus Glauci chii: qui solus omnium cōpactiōem ferri excogitauit.
 Efuncto Alyatti successit in regno Cræsus annos natus quinq; & triginta: qui
 primus græcorum ephesiis bellum intulit. Vnde ephesi ab eo obsessi urbem
 Dianæ donauerunt fume ex æde Dianæ ad murum alligato. Est autem inter ue
 terem urbem: quæ tunc obsidebatur & templum septem stadiorum intervallo. his pri
 mis Cræsus arma intulit. Deinde carptim singulis ionum æolorumq; alias in alios cau
 sas prætendens ut in quosq; maximas reperire poterat. In quosdam etiam friuola causa
 tus. Postea uero quam græcos in asia subegit ad tributū pendendum: tūc constituit ædi
 ficatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingēdas cum omnia in expedito essent
 dicunt alii Biantem prienzum: alii Pittacum mytlenæum cum se sardis contulisset iter
 rogatum a Cræso nunquid apud græciam noui esset: respondisse quod illum a compin
 genda classe inhibuit. Inquit enim insulani rex decem milia eorum coemerunt hñtes
 in animo aduersus sardis: atq; te exire in expeditionem: & Cræsum uera loqui ratū dixit
 se: utinā dent dii hanc insulani mentem in filios lydog: ueniendi cū equis. Atq; hinc
 excipientem dixisse uideris mihi rex cupide uota facturus: ut insulanos icōtinente adipi
 scaris equitātes haud absurda spe. Vex quid aliud insulanos optare censet q̄ simulac audie
 rint cōstituisse te aduersus se classe ædificasse: ut nacti lydos in mari intercipiātur: teq; p
 his græcis quos tu in cōtīnēte tibi adiecisti ulciscatur. Hæc rōe delectatū admodū Cræsu
 atq; inductū. (Est enim uisus ille per quam scite dixisse) ab ædificanda classe: atq; ita cō
 nibus q insulas incolerēt hospitū cōtraxisse. Interiecto tēpore subactis ferme omnibus
 q intra halym colunt. Nā præter cylices ac lycios: ceteros oēs Cræsus in suam potestātē

Orchius
cantus

Alyates
regnum

Glaucus
faber
Cræsi re
gnum

Biaspit
tacus

Cræsi po
puli

redegit: qui hi sunt. lydi: phtyges: mysi: matyadyni: chalybes: paphlagones: thraces: oetyniq: & bithyni: cares: iones dores: zoles: paphyli. his subactis: & potentia lydorum per Croesum aucta contulerunt se sardis opibus florentes: cum ceteri omnes e gratia sophista: qui ea tempestate erant pro se quisque proficiscentes. Tum uero Solon uir atheniensis: qui cum leges iubentibus atheniensibus tulisset decem annos per causam contem-
 plandi nauigando erat peregrinatus: ut ne quam legum quas condiderat abrogare cogere-
 retur. Nam hoc atheniensis ipsi facere nequibant maximo iureiurando adacti ad eas de-
 cem per annos seruandas: quas ipsis Solon condidisset. Harum itaque legum ac contem-
 plandi gratia Solon peregre profectus: in aegyptum ad Hamasim se contulit: & sardis
 ad Croesum. Eo cum peruenit: hospitaliter in regiam a Croeso exceptus est: tertioque aut
 quarto quam uenerat die iussu Croesi ministri circūduxerunt hominem circa thesauros: omniaque
 illic inerant magna atque beata ostentarunt. Contemplatum eum cuncta: & ut sibi opportu-
 num fuerat intuitu talibus percunctatus est Croesus. hospes atheniensis: quia multus ad
 nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam: tuamque discursationem: qui philosophando
 multa uidendi gratia es peregrinatus: id mihi tunc cupido incescit sciscitandi te ecquae ui-
 disti omnium beatissimum. Sperans uidelicet se inter homines beatissimum esse ita sciscitabatur.
 Solon nihil admodum assentatus: sed ut res erat respondens. Ego uero inquit rex uidi beatis-
 simum Tellum atheniensem: quod dictum admiratus Croesus istat interrogare qua de re Tel-
 lum iudicat esse beatissimum. Quod inquit Tello in prius bene instituta filii erant hone-
 sti & boni: eorumque singulis liberi: huiusque omnes superstitēs: & cum hoc uitae quantum in nobis si-
 tum est bene traduxisset: obitus splendidissimus obtigit. Si quidem praelio quod athenien-
 ses cum finitis gessere apud eleusinam hic cum auxilio uenisset: hostesque in fugam uertisset: pul-
 cherrimam appetiit mortem. Quae athenienses quo loco occubuerat: in eo loco publice huius
 uerunt: magnificeque honorarunt. Multa de Tello ac beata Solon referere excitatus Croe-
 sus interrogat quenam secundum ab illo uidisset putas habere dubie secundae partes esse laturus.
 Cleobin inquit ille & Bittonem: quippe his & genus argiuum erat & uictus suppedibat. Ad
 haec corporis robur tantum ut & in certaminibus ambo pater uictores extiterit: & de his ista
 memorentur. Cum dies festus lunonis apud argiuos esset: oporteretque omnino matrem horum
 ad templum ferri bobus iunctis: huiusque boues ex agro eis ad horam praesto non essent: tunc iuuenes
 exclusi tempore iugum subeuntes plaustre pertraxerunt: quo mater uehebat & quoniam ac qua
 draginta per stadia trahentes ad templum perueniunt. Quibus cum haec fecissent & ab om-
 ni coetu conspecti fuissent: optimus obtigit uitae exitus: per quem deus iudicauit satius ho-
 mini esse mori quam uiuere. Nam cum circumstantes argii laudibus tollerent: uiri quidem
 consilium filiorum foeminae uero eorum matrem quae talibus filiis praedita esset: mater gaudio per-
 fusa cum liberorum secundo fama ante simulacrum stans praecata est deae: ut Cleobi & Bitoni filiis
 suis daret id quod optimum esset homini contingere. post hac praedicationem ubi sacrificaret
 epulatique sunt quiescentes in ipso delubro non sunt amplius excitati: sed hoc uitae exitu per-
 futi: quoque effigies tantum uirosque optimi extissent argii factas apud delphos collocarunt.
 Et his quidem Solon secundae beatitudinis partes tribuebat. Croesus autem conturbatus inquit hospes athenien-
 sis adeone tibi per nulla contentis nostra felicitas: ut ne prius quidem uisum nos aequarados du-
 cas. Cui ille: me Croese gnare: omne nunc uidum esse & turbulenter de rebus humanis interrogat. In diu
 turno. n. tempore multa uidet quam nemo uelit uidere: & tolerat multa quam nolit quiescere tolerare. Pro-
 ponamus. n. homini terminum uitae ad septuaginta annos: qui anni constent ex uiginti quibus milibus ac
 ducitis diebus: mense intercalari non posito. Quod si uelis reliquum annorum ob hunc mensem plu-
 xius fieri: ut hora ad id quod deest accedat cognatum: menses quidem intercalare supra annos sep-

Solon

Hamasim

Solon ad
Croesum
Tellus

Cleobus
Beton
lunon

Nemina
inuida
esse

tuagita fiet trigitaq; dies at ex his mēfibz mille qngēti. hōz diez oīum q sūt ad septuagita ānos numero uigiti sex milia ducēti qngēta nullus p̄rlus q̄l alius rē affert. Ita igit Crēsē oīo calāitosus est hō: uerz tu mihi uideris & diuitiis ualde pollere: & p̄multoz hoīum eē rex: sed qđ me iterogasti nōdū te appello priusq; bñ uita defūctū te audiero.

Neq; n. beator ē q magnis opibz p̄ditus est eo q diuinū uictū hēt: nisi eidē oībz bōis p̄dito fortūa cōcēsserit bñ uita defūgi. Etenim cōplures hoīes sūt p q locupletes minime tñ beati: cōplures itē mediocria hñtes patrimōia fortūati. Q uoz is q diuitiis affluit sed nō beatus est: duabus tñmō rebus ancillit fortūatū: at hic illū pluribz. Ille ad cupiditates iplēdas: & ad grādē q icidat offēsam supandā ualidior est: hic & si illo inferior est i his duobz q bñ illi a fortūa denegāt: tñ excellit q illoz iēptus est: q p̄spera fruit ualitudi-

Beatus
fortuna-
tus

ne: q maloz exps: q bonoz liberoz parēs: q formosus est: q si p̄ter hēc diē quoq; suū recte obierit is est quē q̄ris dignus q uocet beatus: prius tñ q ad obitū puenerit nequa q beatus appellādus sed fortūatus: q oīa cōseq q diu sis hō ipōssibile ē: sicut nec una regio cuncta sibiip̄i suppeditat: sed aliud hñs alio idiget: q tñ hēt plurima ea est optia: quē ad modū & hoīs corpus unū aliqd nō est cōsumatū: qā aliud hēt alio uacat. Q uisq; aut hō

Exitus in-
spicien-
dus

rū plurima perpetuo habuerit: dehinc placido aīo e uita exceſſerit: hic apud me noīe hoc ueluti rex donari mereſ. Oīs rei oportet iſpicere exitū quo sit euasura: qm multos deus q bus fortūas suppeditauerat: radicitus euerit. Hēc Solō neq; aſſētādo Crēsō: neq; ullius eū momētū faciendo locutus dimittit. Saneq; est uisus esse idocetus: q bōis p̄ntibus prae-

termiſſis iuberet omnium rerum inſpicere exitum.

Ost obitū Solōis iēges deoz indignatio (ut cōiicere licet) Crēsū excepit: q se ip sū oīum hoīum beatissimū arbitraret. Cui statim qeſcētī ſoniū oblatū est uerita tē idicās malorū q circa filiū erāt euētura. Erāt at Crēsō liberi duo: quoq; alter q mutus iuulis erat: alter iter aq̄les oīurē lōge primus noīe Atys. Hūc itaq; Atym Crēsō ſignificat ſoniū fore ut ferrea cuspis traiectū iterimeret. Exprectus & ſecū uerſant ſō nio territū ducit filio uxorem: ſolitū peſſe copiis lydos: poſthac ad talē munus neq; dī mittit. Iacula: & haſtas oīaq; huiuſcēmodi: qbus hoies i bello utūſ: e porticibus amouēs i thalamos iſert: neq; d ſuſpēſū i filiū decideret. Cū aut nuptias filii in manibus haberet: aduenit ſardis qdā calamitate p̄ditus: manibzq; nō puris natiōe phryx regio ex genere.

crēsū filii
Atys fili-
us
Crēsū ſō-
nium

Hunc cum ad aedē Crēsū ueniſſet: ex rituz domeſtico ut ſibi expiari liceret: oraſſet: Crēsus expiauit. Modus expiadi p̄pē modū is est apud lydos q apud gr̄ecos. Vbi legitia pegit Crēsul p̄cōctatus ē unde ille & qsnā foret: i qenſ hō qſ tu & unde e phrygia p̄fectus domeſticus mihi factus es: & quem uirz aut quā ſeminā interemiſti. Ad quē ille reſpōdit:

Adrastus
phryx

Midis ego Gordii rex ſū filiūſ noīe Adraſtus: qā fratrē meū ipſul ipudē iteremi. Ad ſū eiectus a patre & oībz rebus exutus. Crēsul inuicē ad eū hiſ uerbis iqt. Ex uirīs nobis amī cīs oriundul es: & ad amicos ueniſti hic in noſtris aedibus tu manes: nullius rei indi- gebis. Iſtam porro calamitatem quam leuiſſime ferendo plurimum lucrificieſ. Atq; ille quidem apud Crēsū domicilium habuit. Verum per hoc idem tempul apud o-

Olym-
pus
Aper my-
ſie

lympum myſe aper eximia magnitudinif extitit: qui ex hoc monte progreſſul myſorum opera peruastaſ: quemq; ſapenumero myſi aggreſſi nihil admodum mali ei fecerant: sed ab eo acceperant. Ad extremum miſſis ad Crēsū nunciis ita dixere. Apparuit rex apud noſ maxima reſ aper qui agreſtia corūpt opā: quē ſtudioſiſſime captā teſ interimere tamen non ualuimul. Nūc itaq; te obſecramul: ut nobiſcū filiū tuum ac delectoſ iuuenēſ canēſq; mittā: quo beluam e regione tollamul. Hēc illiſ pr̄cantibz Crēsul ſomnia memoria repetens ita reſpondit. Filii quidem mei nolite amplius face-

re mētiōē: neq; enī cū uobis dimittere: nā est nouus maritus: & nuptialia sunt ei cordis
Lydorū tamen delectos & uenatores oēs cū canibus una mittā: mandaboq; euntibus ut
q̄ prōptissime uobiscum belluam de regiōe sūmoueant. Hæc Cræsus respondit. Cuius
uerbis cū contenti nō essent mysi: interuenit Cræsi filius: audisq; quæ mysi precarent
& Cræso negatē cū illis missurū se filiū. Hæc iquit ad cū adolefcentem. Pater quæ nobis an
hac aliquādō honestissima ac magnificētissima erat uel in bella uel in uenationes cūdo
specimen sui dare. Horū utroq; nunc exclusum me tenes nulla in me animaduersa neq;
ignauia neq; secordia: quibusnā me oculis conspici oportet euntem in forū atq; illinc re
deuntē qualis ciuibz qualis uxori recēs nuptæ uidebōr. cui illa uiro uidebit nupta. Pro
inde me tu aut finas uenatū ire: aut oratōe psuadeas potiora ista esse quæ facis: Cui re
spondens Cræsus filii inquit neq; q̄ ignauia: neq; q̄ aliud q̄ppia iniocūdū mihi aiaduē
terem te: hæc facio: sed uisum quod in somnis mihi oblatum est dixit te breuis æui fu
turum: quippe ferrea peditum cuspide: Cuius uisi gratia & has maturauī nuptias: nec ad
ea quæ suscipiuntur dimittō obseruans si quo pacto queam te dum uiuo a clade subtra
here: filius enim mihi unicus es. Nāq; alterum auditu captum pro nullo mihi existimo
Ad quem uicissim adolefcent. Pater inquit tibi equidem ignosco agenti circa me custo
diam: q̄ talē uideris uisionē. Verū tu illā nō pbe pcipis: quā (qm̄ te latet) æquū me tibi in
terpretari. Ais tibi sōnū oīdisse me ferrea piturū cuspide. At uero quānā manus sūt: quæ
ne cuspis ferrea quā tu timeas. Nā si dēte dixisset: aut aliquo huius simili piturū me de
beres facere quæ facis nūc aut dixit cuspide. Q̄ uare cū nō sit nobis pugna cū uiris: ire me
finas. Et Cræsus euicis me iqt̄ fili ista loquēs de sōno intelligendo. Q̄ ua ppter ut abste
uictus tibi idulgeo: ueniāq; do eūdi ad uenatōem. Hæc locus Cræsus adrastrū phrygē ac
cersit: ei q̄ ubi affuit talia iqt̄. Ego te Adraste calaitate p̄ditū (nō ingrato tibi hæc exp̄
exp̄iaui & receptū domi habeo oēm suppeditas sūptū. Nūc ergo de me q̄ prior de te bñ
meritis sū debes iuicē bñmereri: custodē te opus ē cē filii mei uenatū pficiscētis: ne q̄ iter
uiā oculi gratatores in uestā p̄ncipiē p̄deat. Ad hæc tua interest eō te uadere uñ splēdor
ex opibus existit qd̄ tibi paternū ē: & p̄terea q̄a robur adest. Cui Adrastrus ego iqt̄ rex ī
istud certamē alioq̄ nō p̄gerē: quē tali calamitate affectū nefas est ad æquales se cōferre
fortunatos: aut uelle inter eos adesse: a qua re & frequēter meip̄s cōtinuū. Nūc qm̄ tibi
hoc iā oī est: cui gratificari debeo & gratiā referre p̄ bñficiis: Istud exeq̄ patris sū: filiūq; tu
um quem me custodire iubes: expecta incolumē rediturū custodis cā. Postea q̄ his uerbis
Adrastrus Cræso r̄ndit: & mox appaata res est uiris delectis iuuenibusq; & canibus disce
dit. Q̄ ui ubi ad mōrē olympū puenere beluā indagāt: inuentā circūfusi iaculis incessūt:
Ibi hospes is q̄ a cede fuerat expiatus: & uocabat Adrastrus: uibrato in aprū iaculo nō il
lū sed frustrato ictu filiū Cræsi adeptus est. Iste cuspide iētus uocē hominī impleuit. Q̄ uod
factum quidam ad Cræso nunciandum cucurrit: perueniensq; sardis puguam illi & fili
necem indicauit. Cræso morte quidem filii perturbatus: non nihil tamen ægrius fere
bat q̄ is cum necauerat quem expiasset a cede. Et cum pergrauiter cladem suam lamen
taretur Iouem expiatorem inuocare testificans quæ ab hospite passus esset: Inuocare
etiam hospitalem & familiarem hunc eundem nominans deum. Hospitalem quidem
uocans q̄ in domum excepisset hospitem percussorem filii sui ignarus se pascere. Fami
liarem uero q̄ quem pro illius custode misisset eum compererit hostilissimum. Secun
dum hæc lydi affuerunt qui mortuū afferebant: post ipsum interfector sequebatur:
stans autem hic ante cadauer sese Cræso tradebat: manus protendens iubensque ut se
super cadauer mactaret referendo: tum priorem calamitatem suam: tum quoniam

Atys
mors

hostilissimum

suū etiam expiatiorem iteremisset sibi uiuendum amplius non esse. Hæc cræsus audiēs & si in tanto domestico luctu positus: tamen Adrastum miseratus est: ad eumq; inquit. Habeo abste hospes omnem satisfactionem quoniam teipsum morte condemnas. Neq; uero tu huius mihi cladis auctor es: nisi quatenus id fecisti imprudens. sed deorum quispiam qui iam mihi uentura significauit. Et Cræsus filium pro sua dignitate sepeliuit Adrastus autem Gorgii filius Midis nepos is qui tum fratrimum expiatoris interfector extiterat ubi silentium fuit ad sepulcrum ignoscentibus ei hominibus: ob quæ ipse grauissimè afflictabat sese sup bustū trāffodit: Cræsus filio orbatus igēti i luctu duos ānos egit

Adraſti
cædes

Vem luctū postea finiuit Aſtyagis Cyaxaris filii dominatione a Cyro Cambyſis filio sublata: & rebus persarum augeſcēribus: atq; in ſolitudine uenit si quāratōne poſſet potentiam pſicā priuſq; magna efficeretur occupare. Sub hanc ſtatim cogitationem tentare ſtatuit uaticinia quæq; apud græcos quæq; in africa eſſent: Aliis alio dimiſſis: quibuſdam delphos quibuſdam dodonā: non nullis ad Amphiarū ac Trophonium. Sunt qui ierunt ad branchidas orā mileſiæ. Atq; hæc ſunt græca ad quæ conſulenda Cræſus miſit oracula. In africa uero ad Hammonem alios reſponſa petituos diſmiſit. Omnes autem exploratum oracula quid ſentirent ut ſi conſentanea in uero deprehenderentur: ſecundo loco de ſuis tentatum mitteret: nunquid in perſas expeditinonem moliretur: Mittens itaq; ad oracula tentanda lydos: hæc dedit mandata ut quā die proſciſcerentur ex ſardibus ab ea reliquum tempus ſupputantes quotidie oraculis iuterentur ſciſcitantes qdnam faceret lydorum rex Cræſus Halyatti filius: & quod ſingula oracula reſpondiſſent: Id oē conſcriptum ad ſe referrent: Quid cætera reſponderint oracula a nemine commemoratur. At apud delphos ſimul atq; ingreſſi ſunt lydi domum conſulturi deum: & ſcitaturi quod ſibi eſſent iniunctum: pythia hexametro tenore hæc inquit Noui ego quiſ numerus ſabuli: menſuraque ponti: Mutum præcipio: ſanctis nihil audio uocem: Venit ad hos ſenſus nidor teſtudinis acris. Quam ſimul agnina coquitur cum carne lebeſte. Qui ſuper eſt ſtratus: ſtratum cui deſuper eſt æs. Vel. Noui ego harenarum numerum ſpaciūq; profundi. Vel. Noti ego harenai numerum modiōs & aquai. Vel. Aequoris eſt ſpaciū numerus mihi notus harenæ. Hiſ oraculis quæ pythia reddidit conſcriptis lydi digreſſi ſardis rediere. Cumq; alii quos circummiſſerat Cræſus aſſuiſſent tunc ſingula aperiens quod ſcriptum eſſet inſpexit: quorum quidē nullum probauit. Vbi autem illud delphicum audiuit protinus adorauit atq; admiſit exiſtimans ſolam eſſe apud delphos uaticinationem: quippe quæ compererat quod ipſe ſciſſet. Etenim poſtea q̄ ad petenda oracula nuncios diſmiſerat obſeruato ex omnibus diēbus præcipuo tale quiddam eſt machinatus commentando ea quæ ad deprehendendū & ad diſſerendum ardua forent. Teſtudinem pariter & agnū conciſos in aheno coxit operculo æneo impoſito. Atq; ita e delphis Cræſo reſponſum eſt: Ex Amphiarai uaticinio quiddnam reſponſum ſit lydis cum in ſacro illo rite ſacrificaffent non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud q̄ quod & hoc Cræſus uerax eſſe uaticinium exiſtimauit. Poſt hæc ingentibus hoſtiis deum qui eſt apud delphos exorandum ſtatuit. Immolauit enim pecora quæ ſas eſt immolari numero tria milia. Fultra & aureata argenteaq; ad hoc phialas aureas & amictus purpureos ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit: ſperans aliquanto magis hiſ rebus propiciari deum. Miſſus etiam lydis omnibus ut ſua ipſorum quicquid tale haberet quiſq; immolaret. Quo ex ſacrificio cum immenſa uis auri deſluxiſſet: ex ea dimidiatos lateres deformauit longiores ut inſcripſit ſex palmarum: breuiorē trium: craſſitudine palmari numero centum decem & ſeptem: quorum quatuor erāt

Græca
oracula
Branchi
des
Tropho
nius

Cræſi o
racula

Laterēs
aūrei

auri excocti: singuli pondo duorum & dimidii talenti. Cæteri uero auri albidii pondo bi-
num talentorum. Fecit leonis quoq; effigiem ex auro excocto decem talentorum pon-
do: qui leo dum tēplum delphicū deflagrauit: a semilateribus decidit. Super illos enim
erat collocatus: & nūc in corinthiorum thesauro repositus est pondo sex talentorū atq;
dimidii eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc cræsus ubi perfecit delphos misit.

Leo aure-
us

Cunq; eis hæc alia duas grandi forma pateras auream argenteamq; quarum aurea intrā
tribus templum ad dexteram posita erat. Argentea ad sinistram: quæ & ipsæ cum tēplum
incensum est amote fuerunt: aureaq; in clazomeniorum thesauro posita pondo talen-
torum octo & dimidii Præterea mīnarum duodecim argentea ad suggrundam anguli tē-
pli sexcentarum amphorarum capax: in quam miscebatur uinum a delphis Thopha-
niæ festo opus: ut delphi aiunt: Theodori famii & ego arbitror. Non enim mihi uidetur
opus temere factum. Misit præterea dolia argentea quatuor: quæ in corinthiorum the-
sauro stant. Donauit item aquiminarie duo: aureum argenteumq;: quorū in aureo supra
scriptum est donarium esse lacedæmoniorum: nō recte superscriptum: quoniam & hoc
Cræsi est. Sed quidam delphorum gratificari lacedæmoniis uolens inscripsit: cuius nō-
men ego cognitū habens: non tamen promam. Vex puer: per cuius manus fluit aqua la-
cedæmōiorum est: sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoq; cum his permulta Cræ-
sus dōa misit non insignia. Item fusilia ex argento orbiculata: necnon mulieris simulacrum
tricubitale: quod delphi narrant esse effigiē pistricis Cræsi: super hoc donauit uxo-
ris suæ mōilia a collo pendentia: ac zonas quæ delphos Cræsus transmissit. Amphiarao
in super cuius & uirtutem audisset & cladem: donauit clipeum ex auro totum: totaq; ex
auro solido cuspidem: & xystum cum suis iaculis aureum: quæ ambo ad meam usq; me-
moriā apud thebas reposita fuerunt in Ismeni Apollinis templo. Hæc dona lydis q
portaturi ad oracula erant: Cræsus iniūxit ut interrogarent nunquid aduersus p̄sas Cræ-
sus fumeret expeditionem: & nō aliquorum hominum auxilia sibi ascisceret. Lydi ubi
eo quo dimittebantur peruenerūt donariis oblati oracula consultarunt: Inquiētes Cræ-
sus lydorum aliarumq; nationum rex ista in hominibus sola esse uaticinia sentiens: accir-
co qualia debita sunt dona dat: uosq; percontatur nunquid aduersus p̄sas proficiscas
in expeditionem: & nū quem socialem asciscat exercitum. Atq; hi quidem hæc interro-
gauerunt. Oraculorum autem in idem concurrebant sententia: prædicentes Cræso fo-
re: ut si arma p̄sis inferret: magnum imperium euerteret. Consulebant tamen ut potē-
tissimos quosq; græcorum ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis
atq; auditis Cræsus ita elatus animo est: ut omnino conciperet spem se euersum eē im-
periū Cyri: ac rursus mitteret delphos ad Pythiā dona i singulos uiros: quos illic multis
eē audiebat binos auri stateres. Ob q̄ numera delphi uicissim Cræso lydisq; dōaret pri-
mas i cōsulēdo oraculo partes: primūq; i sedēdo locū atq; imunitatē: & ius p̄petuū cuiq;
uolēt i ascribi i numero delphorū. Donis Cræsus p̄secutus delphos tertio uaticiniū popo-
scit: qd uidelicet illud uerax sibi esse cōperisset. poposcit aut nūqd diuturnū foret iperū
sibi: Cui Pythia in hæc uerba respōdit. Regis apud medos mulo iā sede potito. Tūc ad
scruposum fugere heremum strenue lyde. Nec præstare nec ignauū te esse pudendum.
His ex uersibus cum allati essent multo magis quam ex cæteris uoluptatem Cræsus ac-
cepit: speras fore ut nunquam apud medos mulus pro uiro regnaret: & proinde nec ipse
nec posterī sui principatu abrogarentur. Post hæc putauit sibi curandum: ut poten-
tissimos quosq; græcorum sibi conciliaret. Idq; uestigando comperit lacedæmonios

Patere au-
rea

Cræsi or-
aculum

Cræsi o-
raculum

atq; athenienses eos esse quod alteri in dorico genere alteri in ionico antecellerent. Nam de his ita antea iudicabatur: cum ab initio altera gens foret pelasgica: altera hellenica hoc est græca: quarum hæc nunquam solum mutauit: illa assidue multumq; est per uagata. Etenim sub Deucalione rege oram phthiotidem incolunt sub Doro Hellenis filio tractum: qui ad ossiam & olympum iacet nomine Isthieotem. Vnde a cadmeis eie-
Dorus da coluit in pidno locum quem uocant macedonum. Rursus in dryopidem commi-
Dorica grauit. atq; ita in peloponnesum uenit: doricaq; cognominata est. Quia lingua pelas-
Thyre- gi sint usi: affirmare non possum: sed coniectura signorum licet dicere eadem qua nunc
nos pelasgi utuntur. qui supra Tyrhenos urbem crestonem incolunt: quodam tempore si-
Thessalia nitimi eorum qui nunc dores uocantur tunc incolentes regionem: quæ nunc thessalia nominatur: & placiam: & scylacem: cum pelasgi habitarent ad hellepontum: qui con-
Pelasgi termin i atheniensium erant: aliaq; omnia pelasgica oppida nomen immutarunt.
Helenes Quibus signis coniectantes oportet dicere pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens pelasgica talis erat: gentem atticam utpote pelasgicam cum in Hellenes: id est græcos transiit: linguam simul istorum perdidisse. Etenim neq; cretonitarum loquela cum ullo circa populorum consentit: & placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant quam linguæ figuram optinebant cum in hæc loca transierunt: eandem se nunc conseruare: At natio hellenica: id est græca ex quo extitit eadem lingua semper est usa: ut mihi uidetur: ideo imbecillis quod ex pelasgica fuit abscessa: & exiguo initio profecta: mox in multas gentes auferens tum aliarum: tum præcipue barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi uidetur fuisse cur gens pelasgica quæ græca esset nequaquam magnos profectus fecerit. Ex his igitur gentibus atticam Cræsus audiebat optineri: op-
Pisistratus preliamq; esse a Pisistrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus athenis erat. Cuius patri cum priuatus spectaret olympia: ingens contigit portentum. Nam cum hostiam immolasset Athena ut imposita erant plena & carne & aqua absq; igne afferbuerunt: ita ut aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon lacedæmonius: quod forte aderat suasis ei primum ne uxorem fecundam duceret domum: Secundo loco si uxorem haberet eiceret: & si quidem ex illa filium sustulisset abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates hunc postea Pisistratum filium sustulit: qui in seditione lit-
Athena toralium: quibus præerat Megades Alcimeonis filius: & campestrum: quibus præerat
Cholon Lycurgus Aristolandi filius tertiam seditionem excitauit tyrannidem affectans: contra atq; seditiosis per causam tutandi montanos huiusmodi rem machinatur. Se ipsum ac parmularum cum uulnerasset. agitauit illas in forum tanquam elapsas ex hostibus: quem rus proficentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare populum: ut aliquid custodiæ circa se habere permitteret: cum prius specimen sui in expeditione. qua contra megareas præfuerat. Capta Nisæa: aliisque præclaris operibus editis: populus atheniensis ita deceptus dedit ei quosdam e ciuib; delectos pro satellitibus: non qui hastas: sed clauas ferent Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit. & inde atheniensium imperio potius est: nullas neq; dignitates quæ erant perturbans: neq; consuetudines transferens sed constitutis adhærescens: urbem bene atq; commode exornauit. Eum tamen non multo post tempore milites Megadis: & Lycurgi: qui idem fenserat eiecērūt. Hūc in modū Pisistratus primū athenas: tiranidēq; nodū ualde stabilitā amittit. Cuius electores rursus iter se seditioes redintegrauerūt: In q̄ seditioe megades satagens Pisistratum misso caduceatore inuitat nunquid uelit filiam capere uxorem

Accipiente conditionem Pisistrato: inquit consilium de illo restituendo: res ut ego interpretor longe stultissima: quoniam inde a priscis temporibus responsum erat græcam gentem dexteriores esse quam barbaram: & magis ab ineptis abhorrentem: & si athenienses inter græcos feruntur sapientia principes: ex quibus fuerunt isti qui talia sunt machinati. Erat in tribu pæania mulier nomine Phya tribus digitis minus statura quattuor cubitorum: alioquin formosa. Hanc mulierem omni armatura cum instruxissent: in currumq; sustulissent compositam in eum habitum quo uenustissima uidenda esset in urbem agunt: præmissis præconibus emissariis qui cum in urbem uenirent: hæc mandata exequerentur ut dicerent. Athenienses bona mente excipite Pisistratum: quem minerua ipsa præcipuo inter homines honore prosecuta in suam reducit arcem. Et hi quidem passim uadentes talia prædicabant: statimq; rumor emanauit in tribus mineruam reducere Pisistratum. Qui in urbe erant credentes mulierem rem ipsam deam: famina supplicauerunt panter: & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus recuperata tyrannide Pisistratus ex passione quam inierat cum megades illius filiam duxit uxorem. Verum cum & filii essent ei adolescentes: & qui oriundi forent ex Alcmeone dicerentur obnoxii esse crimini piaculari nolens ex nouo coniugio liberos tollere: haud legitime coibat cum uxore. Quam rem cum inter illicita occultasset: postea ad matrem rettulit enunciarer id: nec ne: mater uiro indicauit. Id iste iniquo animo ferens se a Pisistrato contumelia affici: ut erat iratus milites homini inensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens e regione prorsus abcessit: & ubi eretria peruenit una cum filiis deliberabat: & cum sententia Hippia præualuisset de tyrannide rursus recuperanda: aliquot ciuitates excitauerunt: quæ ipsis non nihil beniuolæ erant: & cum aliæ complures pecuniæ multum contulerunt. Tum uero thebani plurimum: post hæc non ita multo interiecto tempore omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex peloponneso argui aderant mercede conducti: & Naxius quidam nomine Lygdamus: qui ultro adueniens plurimum studii exhibuit allatis & pecuniis & copiis. Profecti ex eretria anno uertente redierunt: & primum in attica marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habentes: cum seditiosi ex urbe se conferebant: tum alii ex tribubus consuebant: quibus erat tyrannis quam libertas iocundior: atq; ita congregabantur. Dum Pisistratus pecuniam cogit: & marathonem tenet: Athenienses qui intra urbem agebant: rem nullis momenti fecerunt. Ac ubi acceperunt eum ex marathone urbem uersus mouere: ita domum ad se deferendos obuiam tendunt. Et dum isti cum omnibus copiis infesti in illos: & illi circa Pisistratum e marathone digressi contra urbem irent: & eundem locum cõuenissent: perrexerunt ad Mineruæ pallenidis sanum: altrinscuscq; arma posuerunt. Hic diuina pompa fungens Amphilitus Acarnan uir ariolus: Pisistratum cui assisitebat adiit: atq; hæc exameiro carmine tæcinatus est inquires. Est nummus proiectus: item sunt retia tenta: Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ. Hoc ille oraculum diuino affatus spiritu reddidit. Quod oraculum Pisistratus coniectans: & se accipere affirmans: in athenienses urbe egressos copias ducit. Ad illi tunc ad prandium se conuerterant: & secundum prandium partim ad somnum. In hos impetu dato hi qui cum Pisistrato erant in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimū consilium Pisistratus excogitauit ut athenienses nec amplius caperent: & tñ dissiparent: pueros iussos cõscendere equos p̄mittit: q̄ assēquēdo fugiētes mādāta Pisistrati dicerēt: iuberētq; eos bono aīo eē: & ad sua quēq; abire

Phya mulier

Lygdamus

Amphilitus

Ita audientibus dicto atheniensibus. Pisistratus tertio positus athenis tyrannidem stabilivit. tum auxiliarioꝝ copiis: tum pecuniarum prouentibus partim a flumine strymone comparatis: filios quoq; eorum atheniensium qui perstiterant nec e uestigio fugam fecerant pro obsidibus sumptos innaxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat: Lygdamoq; permiserat cum ante hæc etiam delum insulam ex oraculis expiasset.

Expiavit autem sic. Quatenus profectus a templo ferebatur catenus ex omni loco mortuos effodit. In alium eiusdem insulæ locum transtulit. Igitur Pisistratus tyrannide positus est atheniensium: aliis in prælio cæsis: aliis una cum Alcmeonidis domo pro fugis. Hunc ita atheniensibus imperantem ea tempestate Cræsus audiebat: lacedæmonios quoq; magnis et cladibus ereptos: & iam tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegeside in sparta regnantibus cum cætera bella prospere gessissent: in tegeati tamen succubuerant. Nam iam inde ante istos fere ex omnibus græcis pessime morati fuerant tam circa se quam circa hospites: nullo consuetudinis conuersationisq; commercio: quæ instituta in melius mutauere Lycurgo: inter spartiatas probato uiro delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrum ingresso Pythia hæc inquit. Ad mea uenisti præpinguia templa Lycurge Grate Ioui & cunctis qui tecta tuentur olympi.

Lycurgus
spartiatas

Ambigo uaticiner sis utrum uir ne deus ne. Sed multo magis esse deum te spero Lycurge. Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei disseruisse instituta quæ nunc a spartians seruantur. Ipsi tamen lacedæmonii uolunt lycurgum cum esset tutor & idem patris Leo-

Leobo-
tus

boti spartiatarum regis et creta hæc attulisse. Siquidem cum primum tutor factus est: omnia iura immutauit: deditq; operam ne quis ea præteriret. Deinde quæ ad bellum pertinerent iusiurandum conuentus commestationes: super hæc instituit tribunos plebis et phoros ac senatores. Ita illi ad rectum uitæ genus translati sunt a Lycurgo. Quem uita defunctum delubro ædificato egregie collunt. Ex quo cum bonitate soli: cum non exigua hominum copia discurrerunt statim ac bene rem gesserunt. Nec amplius contenti ocio frui cum se arcadibus præstantiores esse arbitrarentur: de omni illorum terra occupanda oraculum delphicum consuluerunt: quibus Pythia respondit. Me petis arcadiam multis petis haud tibi tradam. Multi apud arcadiam uescentes glande uiri sunt. Qui te reiicient: tibi ego haud inuidero quicquam saltandam tegeam planta plaudete daturus. Utq; queas campum metiri fune feracem. Hæc responsa ubi accepere lacedæmonii a cæteris arcadibus abstinentes bellum intulere tegeatibus ferentes secum compedes uidelicet captiofo freti oraculo tanquam essent ipsi redacturi tegeatas in captiuitatem. Verum congressi prælio ac fugati quicunq; eorum uiui sunt capti eisdem quas ipsi attulerunt compedibus iductis campum tegeatem metiri fune coluerunt. Compedes quibus uincti fuerant ad nostram usq; memoriam incolumes fuere circa templum Minerue Alexæ apud tegeam suspensæ: atq; superiore quidem bello lacedæmonii aduersus tegeatas assidue se-

Anaxandridas
Ariston

per male pugnaverant. Cræsi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonisq; regum suorum longe superiores contra eosdem extiterunt hunc in modum tales effecti. Cum semper in bello a tegeatibus repellerentur missis delphos consultoribus: oraculum sunt sciscitanti: quem nam deorum placarent: ut tegeatum uictores existerent. His Pythia respondit: id fore si ossa Orestis filii Agamemnonis referrent: Cuius urnam cum nequirent

Orestis
ossa

inuenire rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogatibus ita Pythia inquit. Est pars arcadiæ tegeæ in regione patenti. Hic duo stat uenti ui per uehemente coacti. Forma hostis formæ & plagæ superindita plaga. Hic aga-

memnonides terra omni parente tenetur. Quo tu sublato tegez sperabere uidor. Vbi hac audierunt nihil tamen minus inuentione frustrabantur: & si omnia disquirentes donec Lyches unus spartiarum eorum qui benemeriti uocantur comperit. Sunt autem benemeriti ex ciuibz semper militia equestri perfunctis quini quot annis: qui quo anno ex equitibus spartiatis exeunt ne torpescant alius alio mittuntur. Ex his Lyches cum esset rem apud tegeam adinuenit: fortuna pariter atq; solertia usus. Nam cum lacedæmoniis ac tegeatibus hoc anno commertium mutuo se adeundi esset: & iste in arariam officinam uenisset intuebatur ferrum dum procudebatur: quo in spectaculo ad mirabundum animaduertens: faber ararius intermisso opere quantomagis Lacon inquit hospes admirare si idem: quod ego tu nosses: qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere cum uellem: incidi in sepulchrum septem cubitos: & q̄a incredulus eram omnino fuisse maiores quam nunc sunt homines: aperui undiq; mortuum æquali atq; sepulchrum lōgitudine: quam ubi mensus sum iterum obuii. Hæc illo referente quæ uiderat Lyches considerans coniecit hunc ex oraculo esse Orestem hac uidelicet coniectura: duos quidem quos cernebat excussoris folles totidem comperit esse uentos. Incudem uero & malleum formam formæ hostem: ferrum uero quod procuderetur plagam super inditam plagæ: hac ratione coniecit q̄ in plagam hominis ferrum inuentum est. Hæc itaq; secum agitans spartam regressus rem omnem lacedæmonii refert. Illi ex composito hominem criminis conuictum exilio dant. Qui integram profectus & calamitatem suam referens fabro excussori con- ducit ab eo nolenti uendere cortem. Ibiq; aliquādiu habitans ubi rem cognouit effosso sepulchro ossa collegit: eaq; portas spartam rediit. Quo ex tempore lacedæmonii quatiens cum tegeatibus congressi sunt superiores extitere. Adeo ut multum iam peloponensi eis pareret. Hæc itaq; omnia Cræsus audiens misit nuncios spartam cum muneribus ad rogandam belli societatem iussos dicere quæ oporteret. Si postquam peruenerunt nos aiunt Cræsus misit lydorū aliarumq; gentium rex ita inquit: Lacedæmonii quoniam deus oraculum reddidit: ut græcam mihi societatem asciscerem: & uos inter græcos antecellere audio: statui uos mihi in societatem ex oraculo prouocandos ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atq; societatem citra dolum fraudemq;. Cræsus hæc per legatos nunciavit. Quorum aduentu lacedæmonii: qui & ipsi oraculum audierant gaudiis: foedus cum eis hospitii societatisq; inierunt. Etenim iam antea intercebant nonnulla Cræsi in lacedæmonios beneficia. Nam cum illi misissent sardis ad aurum coemendum quo usuri erant in id simulacrum: quod nunc positum est apud lacedæmoniam in thornace Apollinis eo auro sunt a Cræso donati. Qua de re lacedæmonii quodq; se amicos ille delegisset: societatem admiserunt: & hoc denunciante sese paratos exhibuerunt. Quod ubi fecerunt pateram æneam laborum tenus frequentibus animalibus calatam triginta amphorarum capacem dono afferbant uolentes Cræsum remunerari. sed eam sardis non pertulerunt propter alterutram harum quæ feruntur causarum. Lacedæmonii quidem aiunt hanc pateram cum ferebatur sardis cum famum appulsi essent: a famiis fuisse interceptam: qui cognita re nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi uero famii lacedæmonios qui pateram portabant sero uenientes cum audissent Cræsum captum esse cum sardibus illam in famo uendidisse uiris priuatis: qui eam Iunonis templo dedicauere: & illos qui uendidissent spartam reuersos forisita dixisse a famiis sibi fuisse creptā. De patera ita res se habet. Cræsus elusus oraculo aduersus cappadociam exercitus comparabat spe & Cyrum & potentiā pficā euerdēdi.

benemeriti

Lyches

Orestes
cubitōrū
septem

Sádanis Cui in hac apparanda expeditione occupato: Lydus quidam nomine Sandanis & antehac pro circumspecto habitus: & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud lydos consecutus: hunc in modum Cræso consuluit. Aduersus tales viros expeditionem parat rex qui coriacea subligacula: qui e corio reliquam uestem ferunt: qui non quibus uolunt cibis uestuntur: sed quos habent utpote regionem asperam incolentes. Ad hæc potum non uini utuntur sed aqua: non ficos ad comedendum nec aliud quicquid boni habentes. Quibus cum nihil sit quod eripies si uiceris. Sin uictus fueris aduerte quot bona amittes: ubi gustauerint illi nostra bona circumsistent nos nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam qui non induxerunt in animum persis: ut lydos inuaderent. Hæc locutus non tamen Cræsum persuasit. Etenim persis antequam lydos subigerent nihil erat neque lautum neque opiparum. Porro cappadoces a grecis syri nominantur: & erant hi syri antequam persæ imperitarent dicionis medorum tunc autem Cræso parebant. Si quidem imperium medicum ac lydum determinabat fluuius halys: qui ex armeno monte perfluens primum cylicas: dehinc mantienos qui sunt ad dexteram: & phrygas qui sunt ad leuam. tum boream uersus tendens syros: cappadoces: paphlagonesque interfuit: cappadoces a dextra paphlagones a sinistra perstringens. Ita flumen halys cuncta fere superiora asiæ a mari: quod cypro obnoxium est ad euxinum usque pontum dirimit dorsum omnis regionis longitudine quinque diebus itineris uiri expediti aduersus cappadociam Cræsus cum exercitu proficisceretur cupidus cum hanc partem soli fecundi suo adiiciendi tum uel magis fiducia oraculo: Cyge ulciscendi propter Astyagem Cyaxaris filium medorum regem affinem suum: quem Cyrus Cabyris filius prælio uictum ceperat. Erat autem Cræso Astyages huiusmodi affinis. Apud scythas pecuarios cum esset seditio cetera quædam eorum secessit in terram medicam: qua tempestate medorum tyrannus erat Cyaxares Phraortis filius Deiocis nepos: qui scythas hos tanquam supplices initio benigne alloquebatur: ac plurimi faciebat: adeo ut pueros eis traderet ibuendos: tum lingua scythica: tum artificio arcus utendi. Interiecto deinde tempore cum scythæ uenatû assidue irent & semper afferrent nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes inanibus Cyaxares. (Erat enim cum ingenti tenebatur ira peracerbus) probis insectabatur. Id illi ut se indignum a Cyaxare pati non ferentes consilio habito decreuerunt: ut aliquem eorum pueros quos docerent trucidarent. Instructique: ut feras instruire consueuerant: Cyaxari offerrent. perinde atque uenationem. Idque cum obtulissent quæcelsissime se ad Alyatte Sardis filium sardis conferrent: quod & factum est. Nam & Cyaxares & qui aderant comiuique ex his carnibus gustauerunt: & scythæ perpetrato hoc Alyatte se supplices præbuerunt: quos postea reposcenti Cyaxari quæ Alyattes reddere abnuerat: bellum inter lydos medosque quinquennale conflatum est: quo in bello aliquotiens lydi aliquotiens medi uictores extiterunt: & nocturnum quoddam prælium gesserunt sexto anno signis collatis cum a quo Marte ceciderent stante acie contigit ut repente dies nox efficeretur. Quam imutationem huius diei futuram Thales milesius ionibus prædicauerat hunc annum præsumens: quo immutatio facta est. Lydi ac medi ubi diem noctecere uiderunt: a pugnando destiterunt: eosque propensius ad pacem inter se constituendam festinarunt auctoribus conuentionis Siënesi Cilice & Labynetio babylonio: qui ut & iusiurandum intercederet: & reconciliatio affinitate fieret properarunt decernentes ab Alyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptam dandam quoniam sine uehementi necessitate conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæc gentes fœdera cum cætera ritu grecorum: tum feriando brachia qua illa humeris connectuntur ac mutuum sanguinem delingendo:

Hūc igitur Astiagem aut suū maternū Cyrus bello uictum tenebat ob eam quā in sequē-
 tibus indicabo causam. Quo nomine Cræsus ei insensus nūquid inferret persis bellum
 ad oracula miserat: & cū responsum redisset haud sincere secū facere interpretās in expe-
 ditione pfectus est aduersus quādā persæ partē. Atq; ubi ad halym flumē peruenit: tūc
 ut ego q̄dem sentio pontibus qui nūc sunt copias trāduxit. ut autē græci dicunt Thā-
 les milesius traductor extitit. Nā cū incertus animi Cræsus foret quā parte fluminis trai-
 ceret exercitū (nullosdū enim eorum fuisse ea tempestate pontes fertur) Thales qui i his
 castris aderat fecisse: ut fluius qui ad leuā exercitus fluebat: flueret etiam ad dexteram.
 Fecisse autem hunc in modū fossam peraltam exorsus supra castra ductam in speciem lu-
 næ depræssit: quæ castra ut erāt metata a tergo amplexeretur. In quā cum trāduxisset ex
 pristino alueo fluiū iterū eum ubi exercitus traiectus esset in suū alueū refunderet. Itaq;
 cū celerrime fluius deductus esset utrinq; uado meabilis effectus est. Quidā aiunt uete-
 re omnino exaruisse alueū: Cui rei equidem nō accedo. Quo enim modo qui rursū
 redierunt illū trāsierunt. Cræsus exercitū traiecto uenit in cappadocia locū: qui dicitur
 pteria: omnium eius regiōis tutissimū iuxta urbē sinopem fere ad pōtū euxinū sita. Hic
 statua habens prædia syrorum uastat: & urbem pteriorum expugnat: diripitq; cepit
 quoq; cūctas circa urbes: syros nihil cōmēritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo ex-
 ercitu: sumptisq; oibus: qui in mediō incolēbāt obuiam pergit: missis tamen anteq̄ exer-
 citū educeret caduceatoribus adiones tentādos ut ad se a Cræso deficerent. Illis abnuen-
 tibus profectus castra contra Cræsum posuit: ibidēq; in regione pteria pro se uterq; alte-
 rū laceffere. Commissaq; acri pugna: & multis utrinq; cadentibus ad extremum noctis
 interuentū dirimunt: neutri uictores. Atq; hunc in modū duo exercitus dimicauerunt.
 Cræsus a suo exercitu incusatus q̄ cū Cyri multo maioribus copiis conflixisset: postero
 die cum Cyrus ipsum supersederet inuadere regressus ē sardis: hñs i aio euocare ægyptios
 ex fœdere quoq; cū rege Hamasi anteq̄ cū lacedæmoniis societate coierat accerere et ba-
 bylonios: qui quibus & ipse fœdus percuulerat. Erat autē babiloniorum tyrannus ea tēpe-
 state Labyneus. Denūciare itē lacedæmoniis: ut ad certam diem præsto essent. Hisq;
 & suis copiis coactis ubi per hyemē quieuisset: initio statim ueris tēdere aduersus persas
 Hæc destinās Cræsus abijt sardis: dimisitq; caduceatos ad socios edicēs uti ad quintū
 mēsem sardis conuenirent. Exercitū uero qui aderat ex militibus conductis: qui cum p-
 sis dimicarat: missum fecit ac dissipauit: minime credens unq̄ fore ut Cyrus qui sic æquo
 Marte pugnasset: sardis copias promoueret. Hæc Cræso ratiocinante oīa suburbana co-
 lubris impleta sunt. Quos ut existebāt equi inter ambulandū cum ad pascua irent come-
 debant. Id Cræso cernenti: ut erat: uisum est esse portētū. Ideoq; mittendū ad coniecto-
 res telmisses. Qui missi sunt ad cōsulendos telmisses ubi acceperē responsum: didicerēq;
 quid sibi ueller significaretq; portētū: non contigit ut Cræso renunciarent. Nā priusq̄
 retro sardis reueherent Cræsus est captus. Telmisses ita consueuerant exercitū extēnum
 Cræso illuc asturum: qui cū afforet indigenas subigeret q̄ dicerent colubrū terræ filium
 esse equum hostem & aduenam. Hæc telmisses Cræso sunt interpretati: sed iam capto.
 nondum tamen gnari eorum quæ circa sardis ac Cræsum erant: Cyrius certior factus
 Cræsum qui statim post prælium apud pteriam gestum abscefferat constituisse di-
 spargere copias habito comperiebat opere præcium esse quam maturime posset pro-
 mouere exercitū: sardis ut hostem priusquam ille cōtraheret iterum lydorū copias
 occuparet. Hoc ubi probauit executus est: propereq; ducto in lydiā exercitu ipse nūcius
 Cræso aduenit. Vnde Cræsus in magnā sollicitudinē adductus q̄ præter opionē: præ

Astyages,
Cyrus

Pteria lo-
cus
Sinope

Labyne-
tus

Telmisses
Cræsus
capit

terq; expectationē suam se res haberent: tñ lydos in praeliū producit lydorū gēte in asia:
 nulla fuit ea tēpestate nec fortior nec magis strēnua. Ex equisq; pugnābat equitādī sane
 perita hastas perlongas gestans. Cāpus in quo cōcursum est ante urbem sardensem iacet
 magnus & editus: quem cū alii amnes interfuerūt: rum omniū maximus hermus palude
 interruptus: qui e monte hiro matris Dyndimene lapsus infunditur mari iuxta phociā
 oppidū. Hic ubi uidit lydos ad pugnandū instructos Cyrus eorum equitatum reformi
 dans cōstituit admonitu Harpagi uiri medi ita faciendū. Coactis omnibus qui ipsius ex
 ercitu sequebātur camelis uel frumentū uel uasa portantibus: sarcinas detraxit: uiros im
 posuit equestri stola indutos: quibus ornatis prācipit ut praeirent ceteras copias aduer
 sus Crœsi equitatū peditatu ut hos subsequeretur. Post hunc collocat omnē equitatū. Post
 q̄ omnes cōstituit imperat eis ne cui ceterorū lydorū parcerent: sed quēcumq; occiderēt
 obfistentem prater ipsum Crœsum: ne si captus quidem repugnaret. Hāc imperans ca
 melos contra equitatū instruit hac ratione q̄ camelum equus reformidat: adeo quidem
 ut nec speciem eius intueri nec odorem sentire sustineat. Id ideo cōmentus est ut equita
 tū Crœsi quo ille se praeualiturū confidebat: inutilem redderet. Simul atq; in pugnā itū
 est: equi olfactis protinus conspectisq; camelis retro se auertunt. Vnde spes Crœsi inte
 ruit. Verū non protinus lydi ob id exterriti sunt: sed cognita re ab equis desiliunt: ac pe
 dites cū persis cōfigunt. Multis tamen aliquādiu utrimq; cadentibus: tandem uertuntur
 in fugam: muros ingressi a persis obsidebantur. Quā obsidionem in longius pcessurā
 ratus Crœsus alios nuncios e muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant hi cō
 uentū sardis ad quintū mensem indixerant. Ad hos dimittebat oratum q̄ celerissima au
 xilia mitti sibi unq; iam obfesso. Et cū ad alios socios misit: tū uero ad lacedaemones. Cæ
 terū per id tempus & ipsis spartiatīs incidērat cum argiuis contentio de agro qui dicitur
 tyria: quem locū & si terrā argolica partem: tamen lacedaemoniū intercisum tenebant.
 Etenim argiuorū est quicquid regionis malea tenus ad occasum uergit in continente: &
 insulā tūm aliā: tum uero cytheria. Cum ergo argiui sui territorio interciso auxiliū fer
 rent: ibi ab utrisq; in colloquiū uentū est: ut trecenti utrimq; dimicaret: & utri superio
 res extissent: eorū regio foret: atq; ambo exercitus in suā uterq; terrā discederent: nec p
 manerent dū dimicaret: ea scilicet causa ne si adessent parti succūbenti auxiliū sui ferret.
 His cōuentis in diuersa digrediunt. Ex utrisq; delecti uiri qui relictī sunt cōflexerūt: atq;
 ita quidē ut a quo Marte pugnātibz: ex sexcentis tres oīo reliqui fuerint: & id noctis in
 teruentu: ex argiuis duo Alcenor & Chromius: q̄ tamq̄ uictores argos cursu contēderūt
 ex lacedaemoniis unus Othryades: qui spoliatis argiuorum cadaueribus eorum arma ad
 suorū castra detulit: & se in suo ordine tenuit. Postero die utriq; re audita affuerūt sibiq;
 uictoriam uindicabant. Argiui quidem q̄ suorum plures superfuissent dicentes. Laceda
 moniū uero q̄ eorum qui supererant illi fugissent suus perstitisset. & hostium casos spo
 liasset: ex contentiōe tādem cōcūtes pugnāt: ac postq̄ pmulti utrinq; ceciderūt laceda
 moniū uincunt. Quo ex tēpore argiui tonsis capitibus cū antea criniti essent necessario
 legem condiderūt se deuouentes ne prius comā alerēt: neue mulieres aurū ferrent q̄ thy
 reas recuperassent. His e diuerso legem tulere lacedaemoniū ut in posterū comati essent cū
 antehac nō fuissent. Othryadem qui unus e trecentis delectus reliquus fuisset: aiūt podo
 re spartam reuertendi ob socios interfectos illic apud thyreas mortem sibi consciuisse. Cū
 hac esset apud spartiatas rerum cōditio: aduenit caduceator precatū Crœso obfesso auxi
 lia. Illi caduceatore audito statuerunt Crœso statim succurendum: quibus iam se appar
 tibz ac nauibus paratis alius effertur nuncius murum lydorū expugnatum: Crœsumq;

Hermus
 fluuius
 Hirmus
 mons
 Phocia
 Harpa
 /
 gus

Camelus
 Equus

Tyria
 /
 gn
 Argiuorū
 ager

Alcenor
 Cromius
 Othrya
 /
 des
 Argiuorū
 tonsura
 Thyrea
 /
 Laceda
 monium
 comam

uiuum esse captum. Sic lacedæmonii magno se effectos detrimento rati superfederunt. Sardis autē in hunc modū sūt expugnata. Quarto decimo q̄ obsideri cœptæ sūt die Cy rus missis passim equitibus per suas copias edicit se dona daturū ei: qui primus muros cō scendisset. Postea q̄ id conato exercitu res nō processit: ibi quiescentibus cæteris mardus quidā: cui nomen erat Hyrceades id aggredi est ausus a parte arcis: ubi nullus ad excubā dum erat collocatus: quia illinc nequando urbs caperetur haud suspectū erat: utpote lo co prærup to atq; iexpugnabili: quaq; parte solum ne Leonē quidē Meles primus sardi us rex circūtulerat ex pellice sua genitū: qui Leo quacūq; parte murorū circūlatus esset ex ea parte sardes inexpugnabiles fore telmises iudicauerant. Eū Meles per cæterā partem murorū circūduxit: quacūq; poterat arx oppugnari: p hanc ptem tanq̄ inoppugnabilem atq; p̄cisam circūducere p̄misiit quæ ad Thmolū fluuiū uergit. Ab hac igit parte Hyrceades ipse Mardus confpicatus quendā lydū pridie descendisse ad recipiendā galeam illuc deuolutam aduertit animū: atq; considerauit: dehinc ipse conscendit. & post eū alii perse subinde: atq; alii frequentes. Ita urbs sardis capta est atq; oīs direpta. Crica ipsum autem Crœsum hoc contigit. Erat ei filius cuius superius habui mentionē habilis ad cæ tera: sed mutus. In cuius uitū emendandū Crœsus p uiribus omnia fecerat: cum alia ex cogitando: tū uero delphos mittendo ad oraculū sciscitandum: atq; ei Pythia talibus res pondit. Lyde genus rex multorū ualde infcie Crœse: Nec cura gnati exoptatam audis se loquentis. Intra ædes uocem: sine qua potior tibi longe Ille die quoniā primū infelice loquetur. Captis mœnibus quidā peres in Crœsum sibi ignotū ut occisurus uadebat. Q uē inuadētē se Crœsus cū uideret tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat nihil putans differre: an percussus oppeteret mortem an enim id ubi filius eius mutus af pexit timens patri erupit in uocem inquiring. Homo ne perimas Crœsū atq; hoc ille pri mum effatus postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Persæ & sardibus potiti sunt: & Crœso uiuo cū regnasset ānos quatuordecim totidēq; dies fuisset obsessus: misso magno imperio: ut ei fuerat responsum. Eum captum persæ ad Cyrum perduxerūt: quē ille uictum compedibus super ingentem quā struxerat lignorum struem imponit: circaq; eum bis septem lydorū filios siue habens in animo primicias has alicui deo offerre: siue uolens uotū persolvere siue cupidus sciendi num quis demonū liberaret Crœsum quem religiosum esse audierat: quo minus pyra impositus uiuus cōcremaretur. Hæc quidē Cy rum fecisse aiunt. Crœso autē super pyram stāti & si in tāta calamitate posito: tamen ue nisse in mentem Solōis quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictū ex uiuentibus beatum esse neminem: Q uod dictū ubi subiit Crœso: ferēt eum ex uehementi defecione animi ui ctum igemiscem ter Solonem nominasse: & Cyrum cū audisset iussisse interpretes eum percontari quēnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percōditos. & hunc intero gatū tamen silentiū egisse: Deinde cū loqui cogeretur dixisse. Illū nominauī qui ut oēs tyrannos alloqueretur: ego q̄ ingentem pecuniam præoptarem. Eū non plane loquētē rursus interrogat quodnam esset quod dixisset efflagitantibus atq; instantibus interro gatione inqt quemadmodū Solon qui esset atheniensis ad ipsū a principio uenisset: & intuitus omnes eius opes corā pro nihilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat ea omnia euēnisse neq; hæc magis de seipso q̄ de omni hominum genere: & de his præsertim qui sibi ipsis beati uiderentur. Hæc Crœso referēte iam pyra incensa ardere extrema cœpisse: & Cyrum auditis per interpretē quæ Crœsus dixisset: pœnituisse: cum se quoq; hominē esse cognosceret. qui alium hominem qui se inferior non fuisset opibus uiuum rogo tra deret. Præterea utitum ob id pœnam: ac reputantem nihil esse rebus humanis stabile ius

Sardis ex
pugnatur
Mardus
Hyrcea
des.
Medes
rex.
Leo ex cō
cubina.
Thmolus
fluuius

crœsi filio
Mutus lo
quitur
Crœsus
capitur.
Crœsi re
gnum

Crœsus i
pyra.

Solon a
crœso no
minatus.

fisse ignem celerrime extingui iam incensum: Cræsumq; deponi: & quæ circa eum erāt. Verum eos qui ignem iam conabantur extinguerē non eualuisse. Ibi Cræsum cognita per lydos Cyri penitentia cum cerneret unumquēq; extinguendo deuoluendog; igni incumbentem: nihil tamen profici exclamando inuocasse Apollinem: ut ipsi adesset si quod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum: ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lachrymis Cræso deum inuocante nimbos repente cum serenū ac tranquillū esset contractos esse imbresq; erupisse: ac uehementissima aqua pluuisse: & rogum extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorem ac bonum uirum esse Cræsum e pyra depo-
 fuisse: atq; hunc in modum interrogasse. Cræse quisnam te hominū persuasit: ut cum exercitu inuaderes terram meam ex amico factus hostis. Cui Cræsus. Ego inquit rex istud feci tuo prospero meo infausto fato græcorum deo auctore: qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neq; enim quispiam ita amens est: ut bellum quam pacem præoptet. Nam in pace filii patres: in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent dæmoni cordi fuit. Hæc Cræsus locutus est quem Cyrus solutum iuxta se collocauit: ac multis sane obseruantia habebat intuentq; eum admirabatur tam ipse quam omnis circa cætus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus ac cernens perfas lydorum diripientes urbem. Vtrum debeo inquit rex tibi loqui quod sentio an tacere hoc tempore. Cyrus eum uero quæcūq; liberet audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum perconctatur quidnam inquit tanta frequentia properat agere: Cui Cyrus. Tuam inquit urbem diripere: tuasq; opes absumere. Atqui Cræsus excipit: neq; urbem meam diripis neque meas opes. Nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntq;. His uerbis in iecta cura Cyrus Cræsum semotis arbitris interrogat quidnam in his quæ fierent sibi cōstituentum censeret. Ad quem Cræsus quoniam mediū seruū tibi tradiderunt: iure debeo si quid amplius animaduerto id tibi indicare. Persæ ait natura protertia sunt & iudem inops. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis id tibi ex hoc credibile esse euenturum. Ut quisq; istorum plurimis opibus potietur ita maxime in te rebellaturum esse expectandum. Nunc igitur si tibi placent hæc quæ ego dico ita facito. Sis te ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes: qui uentem exportari opes: ut earum decimæ ioui necessario reddantur. Ita neq; tu odium illorum contrahes usque eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus maiorem in modum gauisus & tali admonitu: eaq; uehementer approbavit: & iustis satellitibus id exequi quod Cræsus ipsi subiecisset: his uerbis eum affatus est. Cræse quandoquidem & facta & dicta tua egregia uiri regis sunt: pete quid muneris a me uelis in præsentiarum tibi dari. Ad quem Cræsus. Here inquit sine me gratum esse erga deum græcorum: quem ego maxime omnium ueneratus sum: ut missis ad eum his uinculis perconcter nunquid ei fas sit bene de seipso meretē decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod inculcasset alius repetēs omnē suū aperuit animum: redditq; sibi oracula & præcipue donaria sua quibus rebus fretus suscepisset aduersus perfas expeditionem. Hæc cōmemorando rediit rursus ad petēdam ueniam ob id deo exprobandi. Ad quem ridens Cyrus & hoc inquit Cræse a me impetrabis & quicquid aliud atq; id quotiens tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus delphos misit quasdā lydorum iussos cum ad limen templi uicula deposuissent sciscitari deū nūquid eū puderet ob oracula: quibus induxisset ad bellum peris in ferendum tanquam Cyri potētiam euersum. Vnde tales primitiæ offerēt cōpedes. sc. ostēdēdo: sciscitari cū hæc: tū nūqd græcis diis foret fas esse igratis. lydis illuc profectis & hæc madata executis Pythia fertur ita respondisse, Sortem fato destinata

defugere deo quoq; est impossibile: Crœsus quintæ retro ætatis crimen luit: hoc est abau
 qui cū esset sarelles heræclidarum muliebri dolo inductus dominū interemit: Illiusq; di
 gnitate potitus est nihil ad ipsum ptinente. Verū Apollo cum studuerit ut hæc sardiū cla
 des circa liberos Crœsi: non circa Cræsum contingeret: tamen transſerre fata nō potuit:
 sed quatenus illa pmiserunt annexus est: atq; ei gratiam rettulit: utpote dilata sardiū ex
 pugnatione tres annos: & hoc Crœsus discat tribus annis q̄ fata destinant: serius se fu
 iſſe captū: secundo loco q̄ ipsi ardenti opē tulit. Nam quod ad oraculū pertinet haud re
 de Crœsus inculcat: quoniā Apollo prædixit eū esse magnū imperium si bellū persis in
 ferret euerſurū: de qua re ipsum consultare uolentē decuerat mittere ſciſcitatum: utrū ip
 ſius Apollo diceret imperiū an Cyri. Sed quod dictū erat nec conſiderans nec interro
 gans ſibiipſi acceptū referat. Q uod autē ultimo reſponſo ait Apollinē dixiſſe de Mulo
 ne hoc quidē diſcuſſit. Nā Mulus hic Cyrus erat: quippe q̄ duabus ex gētibus ortus eſt ge
 neroſiore matre q̄ patre. Nam illa quidē meda erat Aſtyagis medogæ regis filia: Hic au
 tem persis & medis ſubiectus & licet omniū infimus: tamē dominā ſuā in matrimoniū
 duxit. Hæc lydis Pythia reſpondit quæ illi ſardis reuerſi Crœſo renūciarūt. Q uibus au
 ditis Crœsus ſuā ipſius agnouit culpā eſſe: nō dei. De Crœſi iperio: & priā loniæ ſubacti
 one ita res habet. Porro lydia quod ſcribit̄ nihil ſane admirādū habet prout aliæ regio
 nes præter aurī ramenta & thmolo puenientes. Nam lydi primi dūtaxat eorū hominū
 quos ſcimus: nūmū aureū atq; ad utendū percuſſerunt: ac primi cæuones inſtitu
 reſq; extiterūt. ſidē ut & ipſi aiunt & a græcis ſerūtū excogitauerūt aliæ teſſerarūq; ludū
 & pilæ & cætera genera luſoria præter q̄ talaria. Et lydi quidē a persis ſubacti ſunt.

Inc autem exequetur oratio Cyrū: qui Crœſi euertit imperium quiſnam fuit ac
 h persas qui aſiam ſubegerūt. Igitur quemadmodū quidam perſarum memorāt:
 non qui res Cyri inſignire: ſed prout ille ſe habent referre ſtudent: Ita ego con
 ſcribā: gnarus triſarias alias etiā uias eſſe narrādū de Cyro. Fuit apud medos uir ſapiens
 cui nomen erat Deioces filius Phraortis: qui propter ſuam æquitatem: medorum extitit
 rex: Huic medi id præſtiterunt: Ingentia extruxerunt ædificia: quos uellet ex oibus me
 dis ſarellites ſibi deligere permiferunt: nec cui poteſtas fieret regis adēdū: ſed ad omnia
 internunciis utendi. Nemini præterea coram illo aut ridendū aut ſpuendū: id oibus fa
 ctu deforme eſſe. Hæc circa illū ideo faciunt: ne cum cernentes æquales & una cum eo
 educati egregii uiri atq; præſtantes indoleant & inſidientur. Deioces ſolam medicā ſub
 egit nationem: eiq; ſoli imperauit: Cuius nationes tot numero gentes ſunt. buſæ: pare
 contacani: ſtruchates: arizanti: budi: magi: Tot ſunt in media gentes. Deioceſe defuncto
 qui annos tres & quinquaginta regnauit: filius eius Phraortes ſuſcepit imperiū: quo ſo
 lo non contentus bellum ante omnes intulit persis: eoſq; primus in poteſtatem medo
 rum redegit. Q uibus nationibus potius ualida utraq; mox aſiam ſubegit: aſiam dein
 ceps atq; aſiam inuadendo gentem donec ad aſſyrios oppugnandos peruenit ad eos aſ
 ſyrios. qui Ninū incolebant quondam omniū principes: ſed tunc a ſociis per defeſtio
 nē deſertos alioquin per ſe bñ habentes. Aduerſus hos expeditione ſumpta Phraortes
 ſecundo ac uiceſimo q̄ regno potitus eſt anno: cum pleraq; exercitus parte periit. Poſt
 obitum eius Cyaxares filius Deiocis nepos ſucceſſit: qui dicitur multo q̄ maiores ſui fu
 iſſe præſtantior: & primus aſiæ populos in provincias diſtinxit: primuſq; in ſuū quoſ
 q; ordinem diſtribuiſſe: haſtatos: ſagittarios: equites: cum prius omnia promiſcua fuiſ
 ſent atq; implicita. Hic & cum lydis prælium fecit: quod prælium cum fieret dies nox eſt
 ſecta eſt: & omnem tranſ halym flumen aſiam ſibi ſubiecit. Poſtq; annos regni ſui qua
 b iiii ordo

Astyages rex. draginta defunctus est. Cuius regnum suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit: appellauitque eam Mandanem. Quae uisa est ei per quietem tantum urinae facere: ut omnem ipsius urbem oppleret: atque uniuersa Asia inundaret. Quod in somnium cum magis soniorum iter pretibus exposuisset: contreritus est singula quaeque ab illis edoctus. Ideoque uisum hoc reformidans Mandanem iam uiro maturam nulli medorum: qui ea dignus esset tradendam statuit: sed persae quidam nomine Cambysi: quem copertum habebat familia quidam bona ortum. Caterum ingenio sedato: gereritemque se multo infra mediocris mercedi alicuius conditionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno uisionem alteram uidit. Videbatur ei ex genitalibus filiae uitis enasci: quae omnem occuparet Asiam. Quod uisum cum retulisset ad interpretes soniorum: filiam iam praegnantem & partum uicinam ex persis accersit: eique cum uenisset custodiam apponit uolens quod illa edidisset interminere. Etenim magi soniorum interpretes uisionem illam protendere dicebant Astyagi prolem filiae pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruans Astyages ubi genitus est Cyrus: accito Harpagum familiari suo: & inter medos fidissimo: atque omnium rerum suarum procuratori haec inquit. Harpage negocium quod tibi iniungo caue praetermittas: aut ullo modo exequi supersedeas: neue committas. aut alios praeposendo postea tibi ipsi perniciem crees. Capito quem Madane peperit puerum: in domum tuam ferto: atque occidito: postmodum quoquo modo uoles ipse sepelito. Cui respondit ille: neque alias unquam ex huic niro rem iniunxisti ingratam: & in posterum dabimus operam ne quid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri: mea interest id industrie exequi. Haec cum respondisset Harpagus: eique puer traditus esset ornatus ad necem contulit se donum siens adiensque uxorem refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem uxor. Quid igitur inquit facere tibi in animo est. Ego uero respondet uir quamquam Astyages mandauit: etiam si desipiet peiusque insaniet quam nunc insanit: non tamen eius uoluntati parebo: neque ad hanc necem obsequar: idque multis de causis: tum quod puer ipsi mihi cognatus est: tum quod Astyages grandis natu est: & uirili prole orbis: quo defuncto si tyrannis ad eius peruentura est filiam: cuius nunc filium per me interimit: quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximum. Enimuero tutelae meae causa expedit hunc puerum interire: sed per alium quem ipsius Astyagis: non per aliquem meorum. Haec locutus e uestigio nuncium mittit ad bubulum Astyagis: quem norat pascuorum maxime idoneorum & montium feris frequentissimorum esse gnarissimum: cui nomen erat Mitradates: cuius contubernalis & eadem co-serua erat nomine Cyno graeca lingua: id est canis: medica Spaco. Nam canem medi spaca appellant. Vbi bouum pascua ille habebat: montiumque radices erant ad uentum boream ac batanorum: & ad pontum euxinum. Hoc enim tractu ad sapiros uergente media sane montuosa est: & edita: ac nemoribus frequens: reliqua uero tota admodum plana. Hic itaque accersitus prope cum uenisset: inquit ad eum Harpagus. Iubet te Astyages hunc capere infantem: quem in desertissimo montium exponas ut celerrime pereat: & haec ut tibi dicere mihi iniunxit: & nisi hunc interimeris: ulloque pacto seruaueris: pessimo exitio te occubiturum. Cui expositioni infantis inspector ego praepositus sum. Haec ubi audiuit bubuleus sumpto infante rediit quae uenerat ad bouile suum. Ei dum in urbem abiit uxor sua quae erat praegnas per totam diem parturiens e uoluntate daemones enixa est filium: Ita ambo in mutua sollicitudine erant. Vir de partu uxoris timidus: Illa de uiro quae praeter consuetudinem Harpagus accersisset. Vbi reuersus affuit eum uxor: utpote ex inspecto cernens prior interrogauit quid ita exacte ipsum Harpagus accersisset. Cui ille: uxor

inquit profectus ego in urbē & uidi & audiui quod nec uisum oportuit nec agi circa do-
minos nostros. Harpagi domus omnis ludu tenebatur. In quā ego perterrefactus simu-
latq; introii: uideo infantulum palpitantem: uagientemq; auro ac distincta ueste orna-
tum. Eum Harpagus ubi me uidit iussit celerime sumere: atq; abspōtare in afferatis-
simum montem ubi exponam: dicens Astyagem esse qui hac mihi iniūgeret magnope-
minatus nisi ea perpetrassent. Ego acceptum puerum atuli ratus alieuius illum domesti-
corum esse: nō autem illius generis. Admirabar tñ q; uiderem auro: uestibusq; ornatum.
Præterea q; plantus exercebatur in Harpagi domo. Atqui inter uiam ex omni oratione
famuli: qui me extra urbem deduxit: mihiq; infantem tradidit: percepi eum Mandanes
Astyagis nata: & Cambylis Cyro geniti esse filium: & ab Astyage iussu interfici atq; is
hic est. Hæc loquens bubulcus puerq; detexit atq; ostendit. quē illa intuita procerū ac spe-
ciosum: genua uiri cū lachrymis amplectitur: obsecrat ne qua ratione puerum exponat.
Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem
explorandā: seq; nisi id exequatur miserrime periturum. Mulier ubi uirum non persua-
det: quandoquidem inquit te nequeo inducere: quod secundum est facito: si modo ne
cessitas prorſus est aspiciuerū dū ex ponitur: quoniā ego quoq; peperī. Peperi autem
mortuū. Ferto hunc: & istud ex Astyagis filia tamq̃ ex nobis genitum alamus. Ita neq; tu
iniurius in dños esse deprehēderis: neq; nobis male consuluerimus. Nā & hic qui obiit
regale sepulchrum nanciscetur: & iste qui superest animam non amittet. Sane q̃ cōmo
de uisa est bubulco mulier loqui ex presenti conditione: atq; ita continuo esse facien-
dum. Igitur quem necaturus attulerat eū uxori tradidit: suū autē qui mortuus erat sumēs
collocauit in eo uase: in quo alterq; portauerat. Omniq; alterius pueri cultu oriātū baiulās
in uastissimo montū exposuit: triduoq; post pueri expositionem: relicto quodam pecu-
riorū pro se illic uicario in urbem se contulit: & ad domū Harpagi: aitq; sese paratū illi
ostendere pueri cadauer. Harpagus missis suorū satellitum fidelissimis rem per eos in-
spexit: ac bubulci filiū sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum uero qui po-
stea Cyrus appellatus est mulier sibi sumptū educauit imposito illi nomine bubulci: alio
scilicet q̃ Cyro. Quæ posteaq; decennis extitit: huiusmodi rem quæ illi cōtingit palam fe-
cit. Ludebat in hoc pago ubi bouilia illa erant: & ludebat cum æqualibus in uia: quem
interludendū cæteri pueri cum pro rege sibi elegissent cognominatum bubulci filiū ipse
eos muniis distinguebat. Ut alii domorū structores essent: Alii satellites. Alius ut oculus
regis: Alius mandatorq; renunciaris: suū singulis honorē mnuisq; assignans. Horū pue-
rorū quidam collusor Artembaris filius erat: uiri inter medos spectari: quē Cyrus q; im-
perata non fecisset: iussit ab aliis pueris comprehendī: & cū illi paruissent multis uerberi-
bus affecit. Quæ puer tanq̃ se indigna passus iniquissimo animo ferens ubi primū di-
missus est in urbem ad patrē perrexit: & quæ a Cyro pertulisset complorauit: non tamen
Cyrum nominans (nondū enim eius hoc erat nomen) sed filium bubulci Astyagis. Ar-
tembares ut erat ita percitus ad Astyagē ducens filiū secum contendit: & rem intolleran-
dum passum esse inquit. Eiusq; humeros ostendens: siccine indignē ait accipimur rex
a filio bubulci serui tui. Audiens hæc atq; cernēs Astyages uolens ulcisci puerū Artemba-
ris honoris gratia: iussit accersi bubulcum & filium: qui cum ambo affuissent: intuens in
Cyrum Astyages tu ne inquit hoc tali patrē genitus ausus es huius filium uiri apud me
primarij tam indignis concidere uerberibus. Cui ille istud inquit here huic ego iure feci.

Cabyſæ

Cyrus ex
ponēdus
nutritur
occulte

Cyrus rex
puerorū

Artembaris

Pueri enim pagani: quorū hic unus erat me regem suum ludentes constituerant: quippe
 qui uidebar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste cum ceteri pueri iussis obtempera-
 rent audiēs dicto esse nolebat: ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quod
 si ego propterea ullo malo sum dignus: hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero subiit.
 Astyagi agnitio eius: uisq; est figura oris inferre ac repræsentare ipsum: & gestus esse li-
 beralior: & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. Hic percussus Astyages ali-
 quamdiu sine uoce mansit. Vixq; tandem ad se reuersus uolens a se Artembarem dimit-
 tere: ut bubulcum sum motis arbitris rimaretur. Ego inquit Artembares efficiam ut filius
 quoq; tuus ob hoc nil conquiri possit: dimisso Artembare: & eius iussu per famulos Cy-
 ro introducto bubulcum: qui solus erat relictus perconclatur unde puerū accepisset: quis
 ue ei tradidisset. Ille ex ipso genitū respondere & genitricē eius apud se esse. Astyages di-
 cere non bene sibi illū consuluisset qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates simulq;
 hæc dicens satellitibus significauit ut caperent ipsum. Hic autem cum ad necessitates ad-
 duceretur rem uti erat promittit: ab initioq; exorsus uera referendo deuenit ad præces pe-
 tendamq; sibi ueniam iubēs ut eum haberet: bubulco ueritatem elocuto: Astyages pau-
 ciora iam uerba fecit. Ceterum cui ualde succensebat Harpagum uocent satellitibus iu-
 bet. Quem ubi affuit perconclatur Astyages. Harpage qua nece interemisti quem tibi
 tradidi puerum & filia mea genitum. Harpagus ut uidit pastorem interesse noluit tergi
 uersari mendacio: ne argumentis conuinceretur: sed ita respondi. Ego posteaquam in-
 fantem accepi rex cogitauit quo pacto ex animi tui sententia facerem: & tamen cum
 apud te innoxius extitissem: ne forem aut filia tua: aut tibi ipsi carnisfex: coque ita sta-
 tui agendum. Accersito huic bubulco infantem tradididi inquiescente esse qui iube-
 res illum interfici: in quo dicendo mentitus non sum. Tu enim ita præcepisti. Atque
 huic dum puerum trado ex tuo præcepto iussi exponeret in deserto monte: perstareq;
 in eo obseruando tantisper dum expirasset comminatus isti extrema quæq; nisi hæc ef-
 fecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata & infans obiit missis eunuchorum fidissimis rē
 cognoui: per eosdemque mortuum sepeliui. Ita rex habet rex atq; hac morte defunctus
 est puer: & Harpagus quidem directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata
 qua illi inensus erat causa ob id quod contigerat primum rem ei renarrat quemadmo-
 dum ipse a bubulco audisset. Deinde ea narrata eo deuenit loquendo quod puer uiueret
 & bene haberet: quia sic actum esset. Namq; ex hoc inquit quod gestum erat circa pue-
 rum ægro ualde animo fui: & a filia mea in simulatus haud leuiter tuli. Igitur in bonum
 conuersa fortuna mittito filium tuum ad puerum hunc: qui recens uenit. Præterea desti-
 no pro liberatione eius diis immolare: quibus hic honor debetur: tu mihi adepto ad cœ-
 nam. Harpagus cum hæc audisset odorato rege: ac sibi maiorem in modum gratulatus
 quod peccatum suum commode cessisset: & ultra bonam fortunā ad conuiuium uocare
 tur domum abiit. Quam ingressus properanter filium: qui ipsi unicus erat tredecim fer-
 me natum annos: mittit ad domum Astyagis iubens exequi quæcunq; ille imperaret.
 Ipse gestiens quid sibi successisset uxori exponit. Eius filium ubi aduenit Astyages ma-
 erat: concisumq; membratim: & partim assum partim elixum ubi esculentum effecit: pa-
 ratum habuit dehinc sub horam cœnæ: postquam affuerunt cum ceteri conuiuæ: tum ue-
 ro Harpagus: conuiuus quidem aliis atq; ipsi Astyagi mensæ apposita sunt ouilla refec-
 ta carne. Harpagus autem carne filii sui præter caput atq; extrema manum pedūq; cæte-
 ra omnia. Nam ea in canistro operta separatim reposita erāt. Eū postquam satis depastu-

Cyri reco-
 gnitio a-
 pud astya-
 gem
 Harpa-
 ges allo-
 quitur a-
 styages d'
 Cyro ex-
 posito

Harpa-
 gus filiū
 comest.

illo cibo putauit. Astyages interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis. Se uero sane oblectatum dicenti Harpago: hi quibus negotium erat datum afferunt caput filii cum extremis manum pedumque uelatum: assistentesque iubent detegere ac sumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperans ubi detexit cernit reliquias filii. Non tamen eo spectaculo consternatus est: sed apud seipsum fuit. Et percontanti Astyagi nunquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset: se agnoscere respondit: sibi quicquid rex ageret placere. Hoc reddito responso receptisque reliquiis carniū domum abiit: eas (ut ego opinor) illinc collectas humaturus. Hac uisione Astyages Harpagum profectus est. Idem de Cyro deliberans eisdem ex magis accersit qui fuerant ipsi in somnium interpretati. Postquam uenerunt sciscitatur eos qui censeant de uisione sibi agendum. Illi necessario fore inquiunt: ut puer si superstes esset nec haecatenus periisset regnaret. Atqui puer & uiuit & incolumis est Astyages excipit: & cum ipsum ruri agentem pueri eius pagi regem delegissent: quæ faciunt qui re uera sunt reges: ea omnia hic fecit. Nam satellitibus ianitoribusque ternunciis ac cæteris muniis institutis imperium exercuit: quæ uobis quonam uidentur spectare. Si super est puer magi respondent: atque regnauit nulla ex prouidentia confidit: ob id: ac bonum habeto animum. Iam enim eum regnaturum iterum. Nam quædam uaticinationes nostræ in exigua reciderunt: & uelut in somnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego inquit Astyages respondens isti uestre magi fere sum sententia: me somno esse defunctum puero iam rege nominato: nihilque mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probe considerantes quam futura sint: & meæ domui & uobis tuissima consulite. Ad hæc magi nostra etiam rex inquit magni interest tuum stare principatum: qui si immutetur: & ad hunc puerum qui perfa est transeat: nos quoque qui medi sumus in seruitutem redigemur apud persas: & extranei nullius criminis præcii. Te uero regnante cuius populares sumus tum ex parte imperamus: tum magis agnos apud te honores optinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo prospiciendum est: & nunc si quid cerneremus: quod timendum esset: tibi aperiremus. Verum cum in rem friuolam nunc euaserit somnium: & ipsi confidimus: & te in idem confidere iubemus: & hunc oblegare puerum ab oculis tuis in persidem ad parentes. His auditis Astyages gauisus est. Accitoque Cyro hæc inquit. Filii cum ego propter quamdam haud sanam somni uisionem in te fuisset inuimus: tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque lætus ad persas ito cum his quos ad te deducendū mittam. Eo perueniens parentes tuos offendes patrem non qualis Mitradates bubulcus: & matrem non qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrum dimittit: quem ad domum Cambysis reuersum acceperunt sui parentes: & audita re uehementer amplexi sunt ut quem statim mortem obuisse crediderant. Sciscitabantur quonam modo superstes esset. Hic se uero ait eos antea non nouisse: & ob id maxime errasse: interuiam tamen omne suum infortunium audisse: credidisse eum se bubulci Astyages esse filium. Verum in illo itinere omnem rem gestam ab his qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educatum semper eam laudibus prosequens ita ut omni eius sermone esset Cyro. Quod nomen accipientes eius parentes ut diuinis uideretur pater filius suus fuisse seruatus diuulgauerunt a cane Cyro cum esset expositus fuisse educatum. Unde hæc fabula emanauit. Cyrus ubi in uirilem adoleuit ætate: & inter æquales uirilissimus euasit: & idem dilectissimus: constituit Harpagus ad eum dona mittere Astyagis ulciscendi

Cyrus ad
parentes
mittitur
Mitradates
bubulcus
Cyrus a
cane edu
catus cur.

cupidus. Nam per sese qui priuatus esset: non uidebat futuram de Astyage uindictam: sed per Cyrum: cuius casus similis casibus ipsius extitisset: quem cernens aduultum sibi socium comparabat. Ceterum ante hoc alia ab eo comparatur. Cum essent acerbus Astyages in medos: Harpagus singulis quibusque eorum se insinuans: primoribus persuadet oportere Astyagem a regno summoueri Cyro delecto. His transactis Harpagus ac paratis ita demum uolens Cyro apud persas agenti suam aperire sententiam cum aliter non posset u: pote itineribus custoditis huiusmodi rem comminiscitur. Exenterato quem solerter optinuerat lepore ut nihil omnino rescinderetur indidit libellum: in quo quae libuit conscripserat: resutoque uentre leporem una cum retibus tradidit uenatori cuidam suorum domesticorum fidissimo: precipiensque suo ore cum daret leporem Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret: idque sine arbitris faceret: hominem dimisit in persidem. Haec executo nuncio: Cyrus acceptum leporem aperuit: inuentumque libellum qui in eo inerat legit: in haec uerba. Filii Cambydis quem diu respiciunt: nam aliter nunquam in tantum fortunae peruenisses: ulciscere nunc Astyagem tuae necis auctorem. Quoniam ex huius tu quidem studio perieras: deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quae omnia quemadmodum circa te gesta sunt opinor te olim iam rescuisse: & item qualia ego ab Astyage passus sum quod te non occidissim sed bubulco tradidissim. Nunc si mihi auscultare uis: omni tu (cui Astyages imparat) regioni imperabis. Persas ad rebellandum cum persuaseris ducito aduersus medos: ad uotum tibi re successura siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero: siue alius quicquam medorum illustis. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes: Astyagem conabuntur euertere. Ita tanquam cuncta tibi sint hic in expedito ista exequere sine mora. Cyrus his auditis considerabat quoniam sollertissimo modo persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositissimum: ut ita faceret scripto libello de his quae uolebat concilium persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto ducem se inquit persarum ab Astyage esse designatum: & nunc persae ait edico uobis ut praesto mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus persis praecipit: quorum complura sunt genera: eorum quaedam Cyrus contraxit: & a medis deficiendum induxit: sub quibus alia omnia. Ea autem haec sunt arteatae: persae: pasargadae: maraphii: masii: sed horum pasargadae praestantissimi: in quibus & achamenidarum cognatio est: unde reges persidae sunt oriundi. Alii persae hi sunt pathelaei: derusiae: germanii: atque hi omnes aratores. Alii uero pecuarii: dai: mardii: dropici: sagartii: ubi cuncti affuerunt habentes quod eis erat praecipitum: ibi Cyrus iubet locum quemdam dumofum. (Erat in perside is locus circiter decem & octo: aut uiginti stadiorum) totum detergant intra die: Quo labore perfunctis persis iterum praecipit in posterum diem: ut lauti assint. Interim coactos in unum caprarum ouium bouum greges patris sui maciat: atque instruit tanquam persarum exercitum accepturus: uinoque ac cibariis quam elegantissimis. Postero die ubi conuenerunt persae iubet eos discumbere in prato: atque epulari. Deinde cenatos interrogat utrum pridianam an praesentem conditionem praeparent. Illis respondentibus multum esse inter haec duo interualli. Pridianam enim omnia mala habuisse: praesentem uero omnia bona habere. Excepit Cyrus & omnem rem denudauit inquires. Viri persae ita res uestrae habent: uolentibus uobis mihi obtemperare: & haec & alia: infinita comoda aderunt sine ullo seruitutis labore. Nolentibus uero innumerabiles quales hefferunt erumnae. Nunc itaque obtemperando mihi efficiamini liberi: quae bona ipse diuina

Libellus
tra lepo
rem

Harpagi
littere ad
Cyrū con
tra Astya
gem

Persarum
genera

Arteatae

Persae

Pasargadae

Maraphii

Masii

Pathelaei

Derusiae

Germanii

Dai

Mardii

Dropici

Sagartii

Cyri ora

tio ad p

sas ut re

bellent a

medis

quadam sorte genitus uideor in manus uestras esse allaturus. quos non arbitror infe-
 riores esse medis cum in aliis: tum uero imbellicis rebus. Quae cum ita sint rebellare
 primum ab Astyage perferat ut qui iam pridem designarentur parere medis naſti pſide
 liberet ſe in libertate undicarūt. Hac molietē Cyrum Aſtyages cum accepiſſet miſſo
 nuncio acceſſit. Iſte nunciū iubet renunciare ſe prius illuc uenturū quā Aſtyages ipſe
 uelit. His auditis Aſtyages medos cunctos armat: hiſq; aduerſo numine Harpagū præ-
 ſicit oblitus eorū quæ illi feciſſet. Comparato exercitu ubi medorum copiæ cum perſicis
 prælium conſeruerunt: quicunq; eorū ſermonis Harpagi erant expertes præliabantur.
 qui uero participes ad perſas tranſibant. Pleriq; de induſtria ignauiter agebāt: fugamq;
 faciebant. Dilapſo turpiter medico exercitu: Aſtyages ut primū rem cognouit mirans
 Cyro inquit. Ne ſic quidem qui ſyris gaudebit. Haecenus locutus ante omnia eos magos
 ſomniorū interpretes: qui ſuaſiſſent ipſi Cyrum dimittendū patibulis affixit. Deinde reli-
 quos medorum: qui in urbe erant adoleſcentes pariter & ſenes armat. Quibus eductis
 ſiſtens Harpagus inſultauit: exprobrauitq; cum alia quæ homini dolerent dicens: tum
 uero percontando eum de cœna ſua in qua ille ipſum carnibus filii pauiſſet: quoniam
 regnum eius ad ſeruitutem deciſiſſet: eum intuens Aſtyages uiſſim interrogat nūquid
 ipſius foret Cyri opus. Harpagus ſuū uero eſſe dicere: idq; merito quoniam ipſe ad Cy-
 rum ſcripſiſſet: & Aſtyages cum merito improuidiſſimum atq; iniquiſſimum omnium
 hominum cōpellauit. Improuidiſſimum quidem qd ſi facultas ei aderat ut rex efficeretur
 alteri tribuerit imperium: ſi modo illa per ipſum geſta eſſent. Iniquiſſimū uero qd cœna
 cauſa medos in ſeruitutem redegiſſet. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri
 regnum nec ſibi habere: ſatius futurum fuiſſe medorum alicui id bonum comparare quā
 perſarum. Nunc medos qui huius peccati aſſines non exitiſſent ex dominis factos eſſe
 ſeruos: & perſas qui fuiſſent haecenus ſerui nunc dominos effectos eſſe medorum. Hic
 in modum Aſtyages cum quinq; & triginta regnaſſet annos: regno amotus eſt: ob cuius
 acerbitem medi ſubiecti fuere perſis centum ac diuodetriginta annos omni ſupra ha-
 lym fluium aſiæ dñari: excepto tempore quō ſcythæ regnauerunt. Idem ſequentibus
 temporibus cum horum paſtorū pœniteret a Dario defece-
 runt. Sed prælio uicti iterum ſubacti ſunt. Perſæq; qui tunc cum Cyro aduerſus Aſtyagem rebella-
 uerunt: deinceps aſiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Aſtyagem penes ſe habuit quoad ui-
 ta exceſſit. Ita Cyrus genitus educatusq; regno potitus eſt: & mox Croeſum iniuriæ illato-
 rem ſubegit: quemadmodum a me ſuperius commemoratum eſt. Quo ſubactō ita om-
 nem aſiam adeptus eſt. Ritus quibus utuntur perſæ tales eſſe comperi. Neq; ſtatuas: neq;
 templa: neq; aras: extruere conſuetudo eſt: quinimo hoc facientibus infaniæ tribuere:
 ob id ut mea ſit opinio qd non quemadmodum græci ſentiunt deos ex hominibus eſſe
 ortos. Moris habent editiſſimis quibuſq; conſenſis montibus Ioui hoſtias imolare om-
 ſnem gyrum cæli Iouem appellantes. Soli lunæq; ſacrificant: & telluri: & igni: & aquæ: &
 uentis: quibus ſolis gubernantur. Ex omnibus diebus præcipuæ honorandū cenſent ſuū
 cuiq; natalem. Vino perſæ magnopere temperant. Eiſdem nec uomere coram alio: nec
 urinam facere licet. atq; hæc ita obſeruantes: tamen cuiuſcunq; generis uoluptatibus: q̄s
 audierint frui ſtudent: liberos a quinto eorū anno incipientes uſque ad uiceſimum
 tribus dūtaxat rebus iſtituūt egrotare: Arcu ſagittas excutere: uera loq. An qnqueniū filius
 i cōſpectū patris nō uenit: ſed apud ſcōmias degit qd ea gratia ſic fit: ut ſi iter educationē
 docentur

Harpa-
 gus aſtya-
 gis præſe-
 dus i Cy-
 rum
 Magi pa-
 tibulis af-
 fixi
 Aſtyages
 capitur
 Aſtyages
 harpagū
 arguit
 Aſtyages
 āni .xxxv
 in regno
 Medorū
 regnū ān
 niſ. cxxxii
 Aſtyages
 apud Cy-
 rū degit
 Perſarū ri-
 tus
 Iupiter p-
 ſarū nu-
 mina
 Perſarū
 abſtinen-
 tia
 Perſæ ſi-
 lii quid
 docentur

lan

Perlarū
nomina
in.S.
Perfage
cadauera
Babylōis
situs

Cubitus
regius

Is urbs
Asphal-
tus
Eufrates

Semira-
mis
Nitocris
regina
Minus
urbs
Eufrates
Arderica

Decedat nullam e damno efferat patri molestiam. Equidem hunc morem laudo. Lau-
do item illum ne ob unam tantum causam liceat neq; ipsi regi occidere quempiam: neq;
alicui aliorum perlarum quicquam atrox agere in aliquem ex sua familia: eisdem quæ-
cumq; facere fas non est ea: nec dicere, Turpissimum dicitur apud eos mentiri. Secundo
loco creditum debere: & in flumen uel mingere: uel spueri: uel manus abluere: aut aliud
quippiam facere. Flumina religiosissime omnium uenerantur: perlarum nomina in can-
dem litteram uniuersa exeunt: quam dores appellat san: Iones sigma. Mortuus ab eis nō
prius humatur quā aut ab alite: aut a cane trahatur. Atq; hæc ita transiguntur. Cyrus po-
steaquam omnem continentem suæ ditionis fecit: assyriis bellum intulit. Assyria: cum
alia multa sunt magna oppida: tū uero celeberrimi nominis ac ualidissimum babylon
illic ubi euerfæ ab istis nini regio extiterat. Huiusmodi urbs in ingenti planicie sita est
forma quadrata magnitudine quoq; uersus centum uicenum stadiorum in summa q̄
dringentorum & octoginta in circuitu quattuor laterū urbis. Tanta ē babylonici oppi-
di magnitudo quod ita exornatum est: ut aliud nullām eorum quæ nos nouimus iam
primum fossa ambit alta atq; lata aqua plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum
regionum crassitudine: ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus quam medio-
cris tribus digitis maior. Operæ precium est me præter hæc disserere quemadmodum
humus e fossa sit gesta & murus effectus: ut quicq; terræ in deprimenda fossa efferebant
ex eo lateres ducebant: quorum cum magnam uim extraxerant eos in fornacibus coque-
bant. Postea cæno utentes asphalto feruenti per tricesimum quemque laterum ordinem
summitates arundinum instipatas conglutinabant: & primū labra fossæ: deinde ipsum
murum ad eundem modum: super quem circa oras extruxerunt dietas singulares: altrin-
secus conuersas inter quas tantum intercapedinis reliquebatur: ut quadriga interagi pos-
set. Eius per ambitū centum portæ stabant aræ omnes cū cardinibus itidē hostibusq;
a babylone octo dierum itinere abest alia urbs nomine Is: ubi fluuius est haud magnus
eiusdem nominis: qui se deuoluit in flumen euphratem. Hic itaq; fluius Is una cum aq̄
portabatur. Hunc autem in modum babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ: quas in-
terfluit fluuius nomine euphrates: qui magnus: & altus: & celer ex armenius i rubrum ma-
re decurrit. In hūc uterq; murus lacertos exporrigit. eiusq; incuruæ utriq; ripæ costilibus
lateribus pro maceria pratexuntur. Ipsa urbs plena domibus est ternarum quaternarum
q; contignationum secta in uias rectas cum alias: tum uero transuersas: quæ ad flumen p-
tingunt. Ad quarum singulas pro numero uicorum portulæ factæ sunt in maceria: quæ
flumen sepiebat: & ipsæ aræ: & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica
est: alter uero interior non multo quam hic debilior: sed exilior. Huius babylonis mul-
ti quoq; aliquando reges extitere: quorum mentionem exponendis rebus assyriis men-
tionem faciam: qui & muros ornauerunt: & templa: & inter eos duæ femina. Harum
prior quæ quinq; ætatibus: ante posteriorem regnauit uocata est Semiramis. Hæc p pla-
niciem aggeres extruxit spectaculo dignos: cum antehac flumen eam omnem restagna-
re solitus esset. Posterior regina Nitocris nomine extitit superiore solertior. Cuius cum
alia monumenta extiterūt: quæ ego commemorabo: tum uero hoc quod animaduertēs
imperium medorū ingens ac pacatum: subactaq; ab his multa oppida: & inter hæc ninū
præmuniuit se oibus q̄ potuit maxime: ante omnia fluuium euphratem: qui prius me-
diā ipsorum urbem interfluens rectus erat tortuosum reddidit fossis superius depressis:
adeo ut quendam assyria: pagum nomine arderica ter inffuat: & qui nunc e mari per

euphratem babylonem uersus subuehuntur: iter adhuc eundem pagum applicent: idq;
 triduo. Et hunc quidem eam reddidit. Aggerem uero ex utroq; fluminis labro aggel
 sit uisu mirandum. Tanta est & magnitudinis & sublimitatis: Multo supra babylonem
 aliquantulum seorsum a flumine effodit paludis eluuii profunditate quidem ad
 aquam semper ducta: latitudine uero eius quoquo uersus trecentorum uiginti stadiorum
 Hæc fossicia humus ad fluminis ripas aggesta est: quem locum ubi depressit crepidinē
 ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo ut flumen flexuosum: & lacuna tota fossa eet
 ideo fecit ut fluuius per multos anfractus retentus sedatior mearet: & nauigationes in
 babylonem essent tortuosæ: & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ excipere
 tur. Ad hæc quæcunq; erat regio ad inuadendum opportuna: & compendiarie ex me
 diis uia hanc intersepsit ne medi commercio assyriorum ipsius negocia cognoscerent.
 Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterum ex eis talem fecit communionem.
 Cum sit urbs in duas dirempta regiones fluuiū medium tenente: quotiens aliquis ex al
 tera in alteram regionem transire uolebat sub regibus superioribus. Is necesse habebat
 nauigio transire: quod erat ut reor sane odiosum. Huic rei ista prospexit siquidem ubi
 effodit effluuiū lacus aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Saxa prægran
 dia præcidit: quæ ubi in expedito fuerunt: & locus depræssus in locum ipsum: quem de
 præsserat omnem fluminis cursum auertit. Dum hic locus effosus impletur: inte
 rea pristino alueo arefacto oras fluminis intra urbem ac descensus: qui ex portulis
 ad flumen ferunt: extruxit costis lateribus eadem ratione qua muri extructi sunt.
 Extruxit item circa mediam ferme urbem potestatem ex iis quos effoderat lapidi
 bus: ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc publicis quadratis per quem babylonii
 transirent interdium mittebat: easdem noctu tollebat: hæc uidelicet causa: ne per no
 ctem transeuntes mutua furta exerceant. Vbi lacuna repleta est flumine & opus pontis
 exornatum: tunc fluuium euphratem e stagno in pristinum reuocauit alueum: atq; ita
 plusquam effoderat uisa est necessario facta: & pons in usum ciuium extructus. Eadem
 regina hunc machinata est dolum. Supra portas urbis celeberrimas in loco edito atque
 conspicuo sepulchrum sibi extruxit: atq; his litteris inscripsit. Si cui regum babylonis
 post me futuroq; fuerit pecuniæ penuria aperto sepulchro sumat quantuncunq; libuerit
 pecuniæ duntaxat indigens aliter ne aperiat. Non enim satius fuerit. Hoc sepulchrum
 tam diu fuit immotum: dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus se
 neq; uti quippiam his portis. (Ideo autem non utebatur quod supra caput ipsius transe
 untis mortuus situs esset) neq; sumere pecunias repositas: & eas ipsum prouocantes. re
 serauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit: sed litteras ita dicentes.
 Nisi pecunia esses inexplibilis: & turpis luci cupidus: haud aperuisses urnas defunctorū.
 Talis extitisse hæc regina memoratur. Aduersus cuius filium labynitum patris nomen &
 assyriæ imperium habentem Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex magnum exerci
 tum: probe domi comparata re frumentaria atq; pecuaria. Portatur item aqua ex flu
 mine choaspe: sula præterfluente: quo uno ex omnibus fluminis rex potat. Cuius choa
 spis aquam decoctam: & in argentea uasa diffusam ferentes permultæ carrucæ quattuor
 rotarum mulis trahentibus assidue comitantur quocunq; ille proficiscitur. Cyrus baby
 lonem tendens ubi uenit ad gynden annem: qui in mantienis ortus montibus: per dar
 daneos in tigrim alterum annem fluit: qui opin orbem præterlabens rubro infunditur
 mari. Conabatur hunc fluuium gynden traicere cum non possit nisi nauibus traici.
 Interim ei quidam e sacris equis candidis petulanter ingressus fluuium tran

Darii a
 uaritie
 Auarorū
 obiurga
 rio
 Labyni
 tus rex
 Choas
 pes flūs.
 Sula.
 Cyrus in
 babylonem
 Gyndes
 fluuius
 Matieni
 montes
 Dardæi
 Opis
 urbs

fire conabat: hunc fluuius uerticibus contorquens obruendo abripuit. Cyrus perquam ægre ferēs hanc fluminis iniuriam illi comminatus est se sic redditurum eum tenuem: ut posthac facile uel a mulieribus trāfiri posset ne genua quidem tingentibus. Hæc mina / tus expeditione in babylonem intermissa copias suas bifariam diuisit: dehinc alueos ad funiculum designauit centenos: & octogenos utrinque ad gyndis labra omnino conuersos: quos distributis copiis effodi iussit. Et opus quidem ut quod a tanta multitudine fieret p̄ficiebatur: tamen in eo faciendo eam ætatem triuerunt. Cyrus ubi gyndē multauit in tercentos & sexaginta riuos diductum: & altē uer illuxerat. Ita porro ire babylonem p̄git. babylonis eū p̄ducto exercitu p̄stolantibus. Qui ubi p̄pius urbem ille p̄mouit cū eo conflixerunt: p̄lioc fugati in oppidū se receperūt. Ii tamē quia Cyrum iam pridem animaduenerant in quietum esse: uideratque omnes pariter gentes aggredientem comportauerant multosque sane annos cōmeatus. Ideoque tunc obsidionē nullius momenti faciebant. Et Cyrus cū iam longo tempore nihil admodū res proficerent: inops cōsiliū erat. Tādē siue alius ei anxio suggessit: siue ipsi immētē uenit qd in rē esset sic statuit faciendum. Instructis uniuersis copiis: p̄tim qua fluuius urbē ingreditur: partim a tergo q̄ egreditur: p̄cipit ut dū cernerent alueū posse transiri illac urbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis cum inutiliori exercitus parte abiit ad stagnum. Eo ubi peruenit: quæ babyloniorum regina fecerat apud flumen: & apud stagnum quod erat palus eadem ipse fecit. Nam reuocato flumine alueum eius pristinum uado transibile reddidit. Id tale ubi actum est p̄sæ qui ad hoc ipsum instructi erant per alueum unde fluuius euphrates abscefferat: medioque fere femore tenuis grauius babylonem introierunt. Quos babylonii si factū Cyri prius aut audissent: aut sensissent: haud dubie contempto eorum ingressu pessimo exitio affecissent. Nam obferatis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis: consensuque septis: ipsi pro ripis stantes illos progressos ueluti in cauea exceperunt. Nūc ex inopinato eis p̄sæ affiterunt: & cum rapti essent qui media urbis incolebāt babylonii: p̄pter eius t̄m magnitudinē non sentiebāt: ut fers ab his: qui circa extrema habitabant. Sed forte quā dies festus eis esset exercētis choreis atque oblectatiōibus opa dabat: donec plane rē aiad uerterunt. Atque ita primū capta est babylon. Cuius ciuitatis quāta sit potentia cū ex aliis multis pandam: tum uero ex hoc quo cum regi magno omnis plaga: cui imperat: sit distributa in ipsius atque exercitus eius alimentū: p̄ter tributa ex duodecim quibus annus constat mēibus quatuor regio babylonia octo reliquis eū oīs asia alit. Ita huius regiōis potentia tertiam asiæ partem æquiparat: & eius principatus quem satrapiam persæ uocāt oīum prouinciarum longe est optimus: Adeo ut Tritachimæ Artabazi filio: qui pro rege tributum hoc exigebat singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autem artaba mensura persica capax quæ atticus medimnus tribus chœnicibus atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi præter bello destinatos admiffarii octingenti cum equarum quibus admittebantur sexdecim milibus. Nam singuli ad uicenas admittuntur. Præterea canum indicorum tanta alebatur multitudo: ut ad præbenda eis cibaria quatuor in eadem planicie magni uici attributi essent aliorum tributorum immunes. Atque hæc præsidis babylonis peculiaaria erant. In Assyriorum terra parum pluit: quod in ea frumenti germinat. Id demum est: quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges & frumentum prouenit: non quemadmodum in ægypto flumine sua sponte in rura ascendente: sed manibus atque scrobibus irrigatum. Etenim babylonica regio omnis quemadmodum ægyptiaca distiguit: fossas: quæ maxia nauibus trāfiri pōt ad solē hybernū uergēs ex eufrate exiēs in tygrim altēque flumen iuxta quod urbs Ninus sita erat. Hæc regio

Gyndus
fluuii riuu-
uli

Babylon
a cyro ca-
pitur

Tritachi-
mas
Artala
mensura
Admissa
rius ad ui-
cenās equi
Assyrie
ficcitas

Omnium quas nos uidimus longe optima est dumtaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis: sicut uite: olea nequaquam de principatu contendit. Ceteris autem fructu procreando adeo ferax est: ut nunquam non fere duceña reddat: & ubi præstans bonitate se uincit etiam ad tricena. Quaternum fere digitorum latitudine triticeis atque ordeaceis foliis. Milii uero ac selsami proceritatem instat arborum: & si mihi compertam: tamen me morare superfedeo: probe sciens his qui nunquam babyloniam regionem adierunt: quæ de frugiferis dicta sunt per quam incredibilia uisum iri. Oleo neutiquam nisi quod ex se famis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascetes pleraque fructifera: ex quibus & cibos & uinum & mel conficiunt curantes more ficorum. Harum ut aliarum arborum græci masculas uocant: quarum fructum his quæ palmulas ferunt alligant: ut illinc prodrens culex palmulas penetrans cogat maturefcere alioquin occasuras. Musculæ enim in fructu culices ferunt: quemadmodum caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ de ea regione secundum ipsam urbem mihi summo miraculo est differendum. Nauigia illorum quæ per flumen commeant babylonem omnia sunt orbiculata: arque corizæ: quæ pecuarii armenii: qui supra assyrios incolunt ex cæsis salicibus faciunt instruitque pellibus nudo illarum extrinsecus posito in modum foli: neque puppe discreta neque prora acuminata: sed in speciem clipei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferentem illud duobus uiris stantibus cum totidem palis: quorum alter introrsum palam trahit: alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum: & minora: quorum maxima quæque ferunt pōdus quinque milium talentorum singula singulos asinos uiuos intus habentia: maiora & iam plures. In quos illi postquam nauigantes babylonem peruenierunt: onusque distraxerunt: lignaque nauigii: atque omnia stramenta ad dixerunt: pelles congerunt: & eos in armeniam agitant. Aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Quia ex causa non ex lignis: sed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem ubi asinos agitando in armeniam redierunt: alia ad eundem modum nauigia comparant. Et naues quidem eorum tales sunt. Amictu autem tali utuntur. Duabus amiciuntur tunicis: una linea usque ad pedes demissa. Altera super hanc lanea: postremo cædida & breui penula circundantur. Calceos gerunt gentis more soleis thebanis simillimos. Capita habentes comata mitris redimunt unguētis toto corpore delibuti: an nullum signatorii singuli gestat: & sceptre effabre factum: cui superstat aut malum: aut rosa: aut lilium: aut aquila: aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsi nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. Leges uero quæ constitutæ ab ipsis hæ sunt. Vna quidem prudentissima. Altera autem quantum ego sentio. quæ enetos ex illis audio uti per singulos pagos: Semel quotannis ista sunt. Vbi uirgines effectæ sunt nubiles eas congregat: & uniuersos unum in locum conducit: quas circumstante uiros frequentia surgens pæco sigillatim uendit: sed primū pulcherrimā omnium scdm hanc ut plurimum uendit auro. Aliā euocat: quæ post illā est speciosissima. Vēdunt autem in contuberniū quæque pulcherrimas quasque babylonii: qui locupletes: & iidē cælibes sūt mercantur ut quisque licitando altege supat. At ex plæbe qui sunt cælibes his non est opus pulchra forma: ideo pecunias ac turpiores accipiunt uirgines. Nam præco ubi uirginum speciosissimarum peregrit uenditionem: excitat deformissimam si quis illorum mercari uolentes existat: edicitque quisquis uelit quam minimo auri sumpto eam in matrimonium habere donec illi qui minimo contentus est foemina adicitur. Ita aurum ex speciosis uirginibus conficitur: & per easdem cuiusque uolenti deformes ac debiles collocantur. Quæque nullam

Babylōia
regio fer-
tilissima

Babylōi-
orum na-
uicula

Babylo-
niorū cul-
tus

Babylo-
niorū le-
ges
Babylo-
nia: puel-
le.

cuiq; eptori fas erat sine fideiussoribus abducere: sed datis fideiussoribus de cōubernio uxoris: ita demū licebat abducere: si de hoc non conueniebat lex lata erat ut aurum ille redhiberet. Qui etiā ex alio pago ueniētibus licebat uxore mercari si uellēt. Hæc apud eos honestissima lex erat: quæ tamen non perseuerauit. Nouissime aliud quiddā excogitauerunt ne quis fœminas iniuria afficiat: neue quis aliam in urbem abducatur. Nā postea q̄ expugnati male accepti sunt: rēq; domesticā absumpserunt: unusquisq; plæbeius obuictus inopiam filias suas adigit ad quæstum corpore faciendū. Alteram item sapienter cōdiderūt legem languentes efferendi in forū. Neq; enim medicis utunt: ut de illorum languore cōsulant q̄ eos adeunt: si q̄ & ipse eundem passus est morbum: aut alium uisū patientem. Hæc uiri qui illos adeunt consulunt: hortanturq; ad ea: quæ ipsi faciendi effugerint similem morbum: aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiq; languentes prætere silentio: nec anteq; explorauerit quonam laboret ille languore. Sepulchra eisdem in melle sunt: luctus funebri illi ægyptiorū p̄similis. Quotiens cū uxore miscetur uir babyloniū adhibito thimiamati assidet: & ex aduerso mulier idem facit. Sub diluculum abluuntur ambo: nullum uas priusquā se abluerint tacturi. Eadem & hæc arabes faciunt. Hæc sunt babyloniorū instituta. Quorum tres sūt familiæ: quæ nullo alio nisi piscibus uiuunt. Quos captos ubi arefecerunt ad solem hoc faciūt. In pilam deiiciunt ac pistillis pinfunt. Deinde linteis cōseruat unde quisquis uult conspergit: offamq; facit: quā in modum panis torreat. Cyro post hanc gentem ab eo subactam: incensit cupido massage tas iu suam potestatem redigendi: quæ gens fertur & magna esse & robusta ad auroram solisq; ortum sita trans araxem fluuiū e regione issedonorum uirorum. Sunt qui dicant eā scythicæ nationis. Araxes istro maior: & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ lesbo pares magnitudine: & homines: qui illos incolunt ætate uesci radicibus quibuscunq; quas ipsi euellunt. Arborum autem fructus quos maturos comperiunt in cibum reponere quo per hyemem uescantur. Apud eos etiā inueniri arbores talem fructum ferentes: qui iactus in ignem ab his: qui ad se calefaciendos conuenerunt foco circum sedentes in censo igne sic ebrios reddit odore suo: ut uinum græcos. Et eo uehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum quoad consurgatur ad tripudiandum ac perueniatur ad cantum. Atq; hæc fertur eorum esse uiuendi consuetudo. Araxes porro fluuius a mantienis quidem unde & gynes: quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diuixit riuos fuit: sed per sexaginta ora prorumpens: quæ uno excepto in paludes: eluueq; euoluitur ubi feruntur homines habitare: qui crudis uiuunt piscibus: & pro uestibus utantur uittulorū marinorum pellibus. Reliquū illud per apertum fluit in mare caspiū quod mare per sese est: nec ullo cum alio commiscetur. Nā & illud quod græci omne pernaigāt: & id quod extra colūnas uocat atlanticū & rubrum idem est mare. Caspiū uero alterū ac per se ipsum est longitudinis quindecim dierum cursu naui quæ remis utatur: latitudinis ubi spatiosissimum est octo dierum: quæ ex parte ad uesperū uergit caucaso prætentum monte tum maximæ uastitatis cum summæ altitudinis: multas atq; in se omniarias gentes habente: ac plerasq; omnes agresti materia uiuunt: ubi arborum frondes his quæ sunt apud nos similes feruntur esse quibus contusus & aqua diutis illi animalia sibi per uestes inscribere dicuntur: eaq; animalia nunquam elui: sed perinde atq; ab initio essent intexta sic cum reliqua lana ueterascere. Horum quoq; hominum concubitus sicuti pecorum in propatulo esse: & ad uesperam quidem uergens hoc mare: quod caspiū uocatur caucalus cohibet: quā uero parte uergit ad auroram oriētemq; solem planicies excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spaciosam planiciem non ex

Babyloniorum ægri

Babyloniorum sepulchra

Cyrus in massage tas
Massage tas
Araxes

Caspium mare
Rubrum mare
Caucalus

Caspium mare

minima parte massageta possident: quibus bellum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis sollicitatus incitatusque causis. Primum sua genitura: quod uidebatur maius quidem homine esse: Secundo loco felicitate qua fuerat usus aduersus hostes: Quia uacuque enim gentem Cyrus inuaserat: ea gens nullo pacto potuerat euadere. Erat autem massagetarum regina defuncto uiro Tomyris nomine: Ad quam in coniugium petendam Cyrus misit uerbo duxerat uolens eam habere uxorem. Animaduertens illa non se inconiugium: sed regnum massagetarum peti: accessum Cyro interdicat: postea Cyrus cum dolus non procederet: progressus usque ad araxem apte insecuto cum exercitu in massagetas tendit. Flumen pontibus iungit quibus copias traiciat factis ex naubus turres desuper edificas. Ad quem in hoc labore occubat Tomyris caduceatorum misit: qui diceret. Rex medorum desine incubere qui incubus nescius an ista quae constitui tibi conducibilia erunt. Omisso incepto apud tuos ipsius regna: & nos sine finium: quoque sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his uti noles: & omnia males quam oculum. Quod si tantopere affectas lacessere massagetas: fer quam sustines erunam: sed desiste iungere fluuium a quo nobis tridui itinere digressis traicito in nostram regionem. Aut si mauis nos excipere in uestram tu hoc idem facito. Hanc ubi Cyrus audiuit accitis persarum primoribus coactisque in medium re proponit consulens utrum sibi agendum constituerent. Illos in idem conuenere sententiam iubentium recipi in ipsorum regione cum suo exercitu Tomyrim. Quia uero sententiam Croesus lydus cum adesset improbat in contrarium differens his uerbis Equidem tibi rex etiam antea dixi quandoquidem Iupiter tibi me tradidit: quicquid aduerrero errati in tua domo: id omne me pro uiribus auersum. Nam mea ruina: & si ingrata: mihi tamen extitere disciplinae: Si tibi esse uideris immortalis & eiusmodi exercitui praeesse: nihil est opus ut mea tibi dicam sententiam. Sin uero te quoque agnoscis hominem: & istis eiusmodi praeesse illud in primis discito humanarum rerum circumspectum esse: qui rotatus semper eorum dem fortunatus esse non sinit. Ideoque de hac quam proposuisti re secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in terram nostram uolumus excipere. Id tibi ex hoc periculum erit: ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubie uictores massagetae non se retro fuga recipient: sed tuas provincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum uincis: quam multum si traiciens in terram illoque uictis massagetis instabis fugientibus. Hoc enim pro illo substituo consilium: ut uictor hostium recta pergas ad subigendum Tomyridis regnum: & quidem sine duce. Deforme est enim atque intollerabile Cyrum Cambyse filium mulieri cedente detractare pugnam. Itaque mihi placeat tractatis copiis procedere: eosque dum illi in occursum prodeant atque dehinc ita faciendo dare opera ut illos superemus. Namque ut ego audio massagetae bonorum sunt perficorum infucti: & magnorum commodorum exptes. His ergo uiris propone in nostris castris instarum affati epulae magna ui pecorum interfecta: cum magna etiam ui poculorum uini meri atque omnis cibatorum generis. Hoc ubi fecerimus imbecillissimis quibusque militum ibi relictis cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Quibus tantis bonis illi conspectis: nisi me fallit opinio: se ad ea conuertent. Vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque haec quidem in discussione uenere sententiae. Cyrus autem priori repudiata: Croesique probata sententia indixit Tomyri ut retrocederet. utpote se aduersus illam traiecituro. Illa quemadmodum a principio spononderat regressa est. Cyrus in Cambyses filium sui qui regnum tradebat manus praebuit Croesum: ac maiorem in modum ut hominem honore beneficiisque prosequeretur praecipit si sua aduersus massagetas traiectione non recte cederet. Hanc ubi praecipit eosque remisit in perfidem: ipse cum copiis suis flumen traiecit. Transmisso Araxe ubi nox aduenit uidit per quietem talem uisionem. Videbatur Cyrus in sonis cernere maximum natum filiorum Hytaspis habentem in humeris alas quarum: altera asiam: altera europam inumbraret

Tomyris
reginaCroesus
cyro consu
litFortuna
circusCambyses
cyri filiusCyri som
nium.

Hytaspes

Erat Histaspis Achæmœi dī Arsamēi filio ex liberis natu maximus Darius : tūc ferme uicē annū ætatis annū agens in perfide relictus q̄ nō maturus militiæ esset. Exspectatus Cyrus uisum suū intra se retractabat: quod cū ei magni momenti uideret uocato Histaspis remotis arbitris inq̄: Filius tuus Hytaspes mihi atq̄ regno meo insidiari deprehensus est. hoc unde proculdubio non erim per me noscas licet. Dii mihi q̄ mei curā gerūt: quæ cūq̄ euentura sunt ostendunt. Siquidē proxima nocte inter quietē uidi liberorū tuorum natu maximū in humeris habentē alas: quæ altera asiā altera europā iumbraret. Ex quo uiso nulla tergiversatio est quin ab illo mihi tendant insidias. Q̄ uappter tū q̄rapiissime in perfidē reuertere: facitoq̄ ut cū ego subactis massagetis illuc rediero: filium tuū mihi sitas ad causam dicendā. Et Cyrus quidē hæc locutus est scilicet q̄ sibi insidiari Dariū suspicabat. At dæmon ei portendebat ipsum ibi mortē appetiturū & eius regnū ad Dariū esse puenturū. Respondens illi Hytaspes absit inq̄ rex ut quispiā uir genere perles tibi moliat insidias. Q̄ ui si quis sit: is primo quoq̄ tempore morte mulctet. Tu enim p̄sas ex seruis liberos: ex subditis aliorū hominū dños effecisti. Q̄ uod si qua tibi uiso filium meū indicat rebus nouis cōtra te studentē: ego tibi eū exhibeo pro tuo arbitratu utendū. Hoc reddito responso Hytaspes atq̄ Araxe traiecto p̄gressus unius diei iter: quæ Cræsus admonuerat exequit̄: relictisq̄ illic imbelli parte copiarū mox cū expedita manu ad Araxē reuertit̄: Hos itaq̄ relictos ex Cyri exercitu aggregiens tertia massagetani exercitus pars sese defensantes interimit. Eadē conspecto epularū apparatu post aduersariorū cædem ad epulandū discubūt: refertaq̄ cibo ac uino soporat̄: persæ superuenientes hōs multos occidunt: multoq̄ plures uiuos capiunt: cū alios: tū uero ducem eorū reginā Tomyridis filium: cui nomen erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus ac filii sui casu misso ad Cyrum caduceatore ita inquit. Inexplebilis cruore Cyre nesp̄ritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructo uicino: quo ipsi diffenti adeo desipitis: ut descendente in corpus uino improba a uobis uerba fundantur. Tali ueneno filium meum uicisti dolo non prælio superior. Q̄ uare meum admittē consiliū bene tibi consulētis: Abi reddito mihi filio ex hac regione ferens impune q̄ tertiam massagetarum partem profugasti. Q̄ ue nisi feceris p̄ solē iuro massagetarum dominum fore: ut ego te & si insatiabilem cruore: tamen satiem. Hæc uerba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises: ubi uino laxatus didicisse in malo esse exorauit a Cyro ut uinculis solueretur: Statimq̄ cum solutus est ac manuum compos effectus seipsum interemit. Atq̄ hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem quando Cyrus ipsam non auscultaret: cōtractis suis copiis ita cōsistit cū Cyro: ut hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt acerrimam censam existisse: quāq̄ ita gestā fuisse accipio. Primū utrosq̄ spatia inter se distantes sagittas egisse: deinde sagittis absumptis concurrentes lanceis pugonibusq̄ fuisse confertos: ac diu pugnantes perstitisse neutris fugere uolentibus: ad extremum massagetæ superiores extitisse: ibiq̄ cum per magnam exercitus perfici partem: Tum uero Cyri ipsū occubuisse: cū unum de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cessorū perarum stragem Tomyris exquisitū cum inuenisset: caput in utrem demisit: quem humano cruore compleuerat: mortuoq̄ insultans inquit. Tū quidē meū uiuētis & in pugna uictoris filii p̄didisti dolo captū. At ego te put̄ interminatā sū cruore saturabo. Hæc de Cyri uite exitu de quo cū multa referant̄: is qui mihi maximū uerisimilis uidet̄ a me cōmemoratus est. Massagetæ & amictū gerunt: & uictū habent schytico simile: ex equis præliant̄: & pedibus. Vtrobq̄ enī genere ualent: sagittarii itē atq̄ hastati sangares hoc est pugiones e more gestātes. In oibus auro utentes & ære. Vtunt̄ nāq̄ ære

Sargapi/
ses capit:

cyri mort
Cyri an
nos xxix
in regno
Massage-
tarū ritus
Sāgares. i
pugiones

in oibus quæ ad hastas: ad pharetras: ad sangares pñinent. Auro aut in cūctis quæ ad capitis: ad balteorū: ad axillarū ornamentū spectāt. Equorū itidē pectoribus arcus thoraces circumdant. Circa frenum: frenaque: & phaleras aurū adhibent. Ferro atq; argento nihil prorsus utētes: quorum in regionem cum immensa sit auri atq; aris copia: ferri tamen atq; argenti nihil est. Moribus his utuntur. Singuli quidem uxorem ducunt: sed ea cōiter utuntur. Nam quod græci memorant facere scythas. id non scythæ faciunt: sed massagete. Siquidem uir massageta quoties libidine capitur mulieris: suspensa ad plaustrum pharetra sine pudore concūbit. Terminus uita nullus eis propositus est: ubi quis ad modū senit: cum conuenientes proximi quicq; cognati immolat: & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo ubi decoxerunt uescūtur: quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. languore extinctos non edunt: sed terra operiunt loco damni putantes q; ad immolationem non uenerunt. Nihil omnino serunt: pecoribus uicitant piscatq; qui eis abunde ex araxe fluuio suppeditat: ac lacte quod potitant. Ex diis unum Solem uenerant: cui equos imolat. Hic aut ē eis mos sacrificandi: ut deorū perniciosissimo e pecoribus omnibus perniciosissimum macent.

Herodoti Halycarnæsi Historiarū Liber Secundus.

Yro uita functo regnū suscepit Cambyfes eius filius & Cassandana Pharnaspo genita: quā ante uirū defunctā Cyrus & ipse ingenti luctu psecutus est: & ceteris qbus iperabat lugeri præcepit. His parentibus ortus Cābyfes cū ionēs & æoles p hereditariis sibi seruis existimaret: aduersus ægyptios fecit expeditionem cōparato cū ex aliis: tum uero e græcis: quibus dñabatur exercitū. Ægyptii prius q apud eos regnaret Psāmiethicus: omniū hominū se priores extitisse arbitrabant. Verū Psāmiethico regnū adepto cū incesisset cupido noscendi qui iam primi hominum extitissent: ex eo tempore putauerunt phrygas q se priores extitisse: se uero q ceteros. Enimūero Psāmiethicus ubi sciscitando quinam primi hominum extitissent nullū exitum inuenire posset: huiusmodi rem machinatur. Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum iubens neminem corā eis uocem ullam edere solitaria in casa ambos sibiipfis relinquere eisdem in tempore capras admoueri: ubi lacte expleti forēt alia ministrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psāmiethicus q; cuperet ex pueris ubi inarticulate uagire desisterent: audire si qua uox prima erūperet put & cōtigat. Nā ubi bimatus exactū est tēpus pastori q hæc administrabat aperienti ianuā atq; intrāti: ambo infantes porrectis manibus pcedētes beccus clamabāt. Quod primo audiens pastor obtinuit. Cū uero crebrius adeunti & obseruāti idem uerbū frequentaret: ita demū re domino indicata iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos cū & ipse Psāmiethicus audisset pconētabat quinā hoīes beccus quippiā appellarent. Hæc pconēans cōperit phrygas sic panem appellātes. Tali negotio argumentati phrygas se priores extitisse ægyptii cōcesserūt. Quod ita actū esse eqdē ex sacerdotibus Vulcani: qui sunt mēphi audiebāt. Græci tñ alia multa & inepta memorāt Psāmiethicū pueros educādos curasse apud mulieres: quarū linguas præcidisset. Hæc tñ de puerorū educatione referebant. Alia quoq; apud memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus: cū qbus i colloquiū ueni. Quod uē etiā harū spārū rerū gratia & thebas & heliopolim idest Solis urbem me cōtuli aīo cognoscendi nunqd cōsentanea forent his quæ

Massage
tar: uxo
res

Massage
te senes i
molatur

Sol deus
Equi soli
imolatur

Camby
ses rex

Cassandana
Pharnas
pus

Psammie
thicus rex

Ægypti
hominū
prius

Pueri duo
clā nutriti

Beccus. i.
panis

Heliopo
les

memphi dicerent. Nā heliopolitani ferunt ægyptiorū esse solertissimi. Atq; ex iis narrationibus: qd ad rē diuinā p̄nētia audiui: ea nō libenter enūciaueri: nisi ipsoz t̄m̄modo noīa existimans oēs hoīes idē sentire de his: Q uorū quicquid cōmemorabo id oratōe coactus cōmemorabo. Q uā autē humanarū rerū sūt: hęc ita referebant inter se constare omnīū hominū primos ægyptios annū cōperisse distinguentes eū in duodecim tēporū menses. Idq; cōperisse ex astris eo sciētius ut mihi uidef. hoc agētes q̄ gr̄ci: q̄ gr̄ci qdē tercio quoq; anno intercalare mensem introducunt temporis gratia: Aegyptiū uero tricenis diebus: quibus duodecim menses taxant adiūct huic numero quot ānis quinos dies Vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Aegyptios quoq; prios duodecim deorū cognomina censuisse: & ab illis grecos fuisse mutatos. Item primos diis & aras: & simulacra. & delubra statuisse: qum etiā aīalia in saxis sculpsisse: quarū rerū pleraq; ita effecta opere demonstrabāt. Preterea primum mortalium regnasse Menem: ac sub eo omnem ægyptum præter thebaicam plagam palustrem fuisse ex ea; nihli eorum: quæ supra stagnū myrios extant extitisse: in quod stagnū a mari p̄ flumen septē diebus nauigat. Atq; de regione bene mihi dicere uidebant. Manifestū enī est ei: qui si antea nō audierit: tū inspexerit modo sit sollertia præditus Aegyptū i quā gr̄ci nauigant accessionē esse terræ ac fluminis donū: quin etiā loca supra stagnū hoc ad triū usq; diēz nauigationē: de qua nihil amplius cōmemorabāt. Est autē & aliud tale. Nā ægyptiacæ regionis huiusmodi natura est. Iam primū cū ægyptū uersus i alto cursum tenes procul ab ea ad huc diurne nauigationis spatio patieris sensū ceni etiā in aqua undecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestū. Ipsius autē ægypti longitudo secūdū mare sexaginta schœnorū id est funicularū: quemadmodū nos ægyptū distinguimus a sinu plinthine te: id est lateritio usq; ad stagnū Selbonidis: ad quod mons cassius usq; pertingit. Itaq; ab hac parte sexaginta schœni sūt: Etenim qui modicū terræ possident metiuntur illā passibus: qui minus in opes terræ sunt metiuntur stadiis: qui multum possidēt perafangis: qui plurimū sane schœnis. Constāt autē paraſangæ tricenis: schœni sexagenis stadiis. Ita erat ægyptus secūdum mare stadiorū triū milīū sexcentorū. hic ad heliopolim mediterranea uersus ægyptus spaciōsa est: supina omnis & aquarū inops simul ac limosa. Amari ad heliopolim eūdo per superiora eiusdem pene spaciū interest cuius ab athenis illud quod ab ara duodecim deorū fert pisā: & ad delubrū Iouis Olympiū: quæ itinera si quis cōputet inueniet aut parū quidam differre: quo minus paria sint: aut non amplius quindecim stadiis. Nā uiz quæ ex athenis pisam fert quindecim stadia defunt: quo minus sit mille & quingentorum stadiorum. At ea quæ a mari ad heliopolim ducit hunc stadiorū numere complet. Ab heliopoli per superiora eundo ægyptus angusta est. Nam quæ parte mons arabia ex porrigitur ab aquilonæ ferens ad meridiem atq; ad austrum semper per superiora pertingit ad mare: quod rubrum uocatur: ubi insunt lapidicinæ ad pyramides: quæ sunt apud memphim excise: ab hac quidem parte desinens mons declinat in quæ dictū est. Q uo uero parte productior se ipso est duorum ego audiebam mensurū itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema: quæ ad aurorā uergūt feracia turis esse. Atq; hic quidem mons talis est. Q uo autem latere aphricam ægyptus spectat alius mons saxeus extenditur: in quo pyramides sunt fabulo obfusus: eodem modo quo arabici montis tractus: qui ad meridiem fert. Itaq; quod ab heliopoli non ita multorū spaciōrū est: inter quod ægypti sit: sed quatuor dūtaxat diērum nauigationē: Aegyptus angusta est: quod quos dico montes quod interapedinis campestris est terra stadiorum ferme ut mihi uidef. quæ parte arcuissima est non amplius ducentotum e monte arabico ad eum qui dicit

Annus
egyptioz

Ara pri
ma
Simula
ra deoz
Menes
rex pri
mus

Myrios
stagnum
Ægypti
aca regio
nis natura

in thi
tas

Selboni
dis sta
gnum

ne di
æ fio

Cassius
mons
Paraſangæ
Schœni

Pyrami
dum lapi
dicinæ

punicus. Illinc rursus ægyptus laxa est: atq; ita situs regionis natura comparatus est. Ab he-
 liopoli aut ad thebas nouēti diebus nauigat: spatio quattuor miliū octingentogē & sexa-
 ginta stadiogē: hoc est unius & octoginta schœnorū: quæ ægyptia stadia collecta secun-
 dum quidem mare sunt: prout a me superius indicatū est: tria milia sexcenta: quantū ue-
 ro a mari ad thebas mediterraneū est indicabo. Sunt enim sex milia ac cētū uiginti sta-
 dia. A thebis at ad urbē nomine elephātinā octingēta uiginti. Huius igitur regōis quæ
 a me dicta est pleraq; pars ut & sacerdotes aiebant: & mihi ipsi eē uidebāt acq̃litiua ægy-
 ptii est: siquidē q̃ inter prædictos montes supra memphim urbem positos mediū est:
 uidet mihi sinus maris aliquando fuisse: quēadmodū ea quæ sūt circa iliū: & teuthrāniā:
 & ephesum: & Mæandri planiciē: ut hæc parua magnis cōparetur: quoniā nullū eorū flu-
 minū: quæ has regiones oblimauerunt: dignū est comparari uni ex septē hostiis nili ma-
 gnitudine. Sunt & alii fluiui nequaquam ad magnitudinem nili qui magna opera edide-
 runt: quorū nōia possem referre: cū alii: tū uero achelous: qui per acarniā fluens in echina-
 dum in insularum mare iam eas media ex parte fecit continentem. Est aut arabice regiōis
 non procul ab ægypto sinus maris productus ex eo quod rubrum uocatur lōgus ita atq;
 arctus ut differēdo ostēdā: plixitas quidē inchoando navigationem ex macho in amplū
 æquor consumit quattuor dies remigationis: latitudo uero ubi sinus amplissimus est dimi-
 diatū diē navigationis: in quo sinu quotidie reciprocatio aquarū: & uadosus aestuariū
 est. Aliū huiusmodi arbitror sinum in ægypto extitisse: quorū alter mare ad aquilonem
 habet æthiopiā uersus: alter arabicū: de quo differere pergam ferens ex austro in syriā: q̃
 pene inter se suos recessus terminant exiguo quodā terræ intervallo dirempti. Quod si
 in hunc arabicum sinum nilus uelut alueum suum conuerterē: quid enim prohibebit assū-
 due fluentem quin intra uiginti milia annorum illum obliuēt. Ego enim credo intra
 decem milia annorum: qui ante me natū transierūt sicubi siccanea facta sunt nimirū
 & sinum siccaneum fieri posse etiam multo quā hīc est maiorem a tanto flumine at-
 que ita operoso. Itaque quæ de ægypto a referentibus audiui. ea & ipse ita habere exi-
 stimo. Quippe cū uideā & ægyptū esse exporētā a terra contigua: & cōchylia existere i
 montibus ac saluginem exudare: quæ ēt pyramides corrūpat: & mōtem hunc: qui i ægy-
 pto imminet mēphi harenās solas habetē. Præterea regionē hāc nulli alteri cōterminat:
 aut arabia: aut aphricæ: aut syriæ assimilē esse. Etenim arabia: maritima ubi syri incolunt
 pulla humus est: & fragilis utpote limus ex alluionibus ab æthiopiā fluie deuēctus. Nā pu-
 nicā humū scimus magis puniceā esse: & magis subharenacē. Arabica uero atq; syriacam
 argillosiorē: ac suppetrosam. Quin et id magnū huius terræ documentū aiebant sacer-
 dotes sub rege Miri fluiui quotiēs octo cubitis dum minimum isfuebat irrigasse: ægyptū
 quæ supra memphim est: nec dū ab obitu Myris nongenti sunt anni ad tempus: quo hæc
 ego a sacerdotibus audiebā. At nūc nisi ad sedecim: aut ad quindecim saltem cubitos a-
 scendat fluiuius regionem nō transcendit: Quæ regio si proportiōe in altū surgat: & tā-
 tūde ad incrementū tēdat: uidetur mihi ægypti utiq; hī qui infra paludē incolūt cū alia lo-
 ca: tū uero eū qui uocat delta idem passuri omni futuro tēpore. eā regionē nilo nō resta-
 gnante: quod aiebant ipsi passuros aliqui gracos. Nam cum audierēt omnēm gracorum
 terram pluuia perfundi non fluminibus ut suam dicebant fore ut decepti aliquando ma-
 gna spe male efurirent. Qui sermo hoc dicere uult gracos si nolit eis deus pluere: sed sic
 citate extinctū iri: ut qbus nihil aliud aq̃ nisi tm: q̃ ex loue sūministret. Atq; hæc qdē q̃
 ab ægyptiis i gracos dicūtur recte hnt. Age nūc uicissim dicā quomō res apud ipsos ægy-
 ptios habeant. Si ut supius dicebā quæ infra memphim ē regio (hæc enim ē q̃ augefcāt)

Heliopo-
lis

Theba

Elephan-
tina urbs

Achelouf

Conchi-
lia in mō-
tisPunica
humusArabica
humus

Myris rex

Aegypti
orū semē
tis
Tarichea
Cercafi
Delta

Theba
Aegyptus

Terrā di
uisio

Aegyptus
quae

Caradu
pa

Aegypti
partes

Nili ori
go

Nili ho
stia

Pelusium

Canobi
cum

Sebēnyi
cum

Saiticum

Mēdesiū

Bolbici
num

Bucolitū

Marēurbf

Apia urbf

Aegypti
qui

uelit in altum auferere proportionē praeeriti temporis quid aliud aegyptios: qui illic in
colunt q̄ esturos. Si neq; gustare ea quae ab Ioue sūt: neq; a flumine restagnari queāt rura
ipsoꝝ. Isti namq; ex omnibus hominibus atq; ex omnibus aegyptiis maxime illabo
raturū percipiūt fructum: qui neq; pro scindēdis aratro sulcis: neq; subigendo solo: neq;
aliud quicq; exercendo eorum quae in aruis collendis ceteri mortales: laborem tollerant:
sed postq̄ fluius sua spē superueniens irrigauit rura deseruit: & rursus irrigata deseruit:
tunc in suum quisq; rus iacto semine sues immittit: conculcatoque suisbus semine mes
sem deinde expectat: atq; ubi suisbus semē uersauerit: ita demū frumētū percipit. Q uod
si uelimus de aegypto ionum uti sentētiis: qui solum delta esse aegyptum a Persei specula
appellatum: dicentes illam secundum mare ad pelusiam usq; tarichea quadraginta schoe
norum esse. A mari autem mediterranea uersus pertingere ad cercaforū urbē: iuxta quā
scinditur nilus in pelusū fluens: & in canobū. Cetera uero aegypti partim esse aphricā:
partim arabiae ostenderemus hac ratione utentes nullā aegypti primitus fuisse regionem:
Nā delta eis ut ipsi dicunt: & mihi uidetur dufluxa humus est: ac nuper ut sic dicā extitit.
Itaq; si nulla eis terra erat: quid curiosi sunt putantes se primos homines extitisse: qui ne
i puerorum quidem experimentū: quā primā linguam proderent ire debebāt: quos ego
opinor. neq; cū loco quem delta ionēs uocant pariter extitisse: sed semper fuisse: ex quo
genus humanū extitit: progressusq; terrē multos ex eis reliquos fuisse: multos aliūde sub
ingressos. Ideoq; olim theba aegyptus uocabatur. Cuius ambitus est stadium sex milia
ac centum uiginti. Itaq; si nos de eis recte sentimus: ionēs non recte sentiūt de aegypto
Sin recte ionēs sentiunt: ostendo neq; grācos: neq; ionēs scienter computare: qui cum
aiunt tria membra totā esse terrā: europā: asiā: aphricā: quantum membrum anumerant
delta aegypti. Si nō sit neq; asia: neq; aphricā. Nam secundū hanc rationē nō est nilus:
qui asiā ab aphrica diffinit: qui cum diuortia faciat circa acūm deltae: quod i me
dio est: id asia: & aphricā esset. De quo nos ionū sentētiā missam facientes: ita sentimus
Aegyptum quidem eam oēm esse quae ab aegyptiis incolitur: quemadmodum ciliciā eam
quae a cilicibus: & assyriā eā quae ab assyriis: sed asia: & aphricā scimus recta ratione nullū
esse terminum: nisi terminos aegyptiorū. Si uero quod grācis persuasum est sequemur:
sentiemus oēm aegyptū: quae a catadupis & elephantina urbe incipit bifariā diuidi: &
utrūq; cognomen obtinere. Aliā enī eius partē esse aphricā: aliā asiā. Q uippe nilus a ca
tadupis incipiēs mediā interflūēs aegyptū irrumpit in mare uno quidē usq; ad cercaforū
urbem alueo tripartito. Deinceps quorū alueorū unus ad aurorā quod pelusū hostiū: al
ter ad uesperā tēdit: quod canobicū hostiū nominatur. Tertius quo recta nilus meat talis
est. Delatus per superiora in acutū deltae proficiscitur: dehinc mediū delta scindēs i mare
euadit nō minimā huic alueo portionem aquae prebens: nec minime celebrem: quod se
bennyticū hostiū appellatur: A sebennyticū item duo alia diuiduntur hostia in mare fe
rentia: quibus hac sunt iposita nomina: uni saiticū: alteri mēdesiū. Nā quae bolbitinum
& bucolitū nominātur non sunt natiua hostia: sed defossa. Huic meae opinioni tantā
esse aegyptū. quātā ratione demonstrāui: Testimoniū etiam dat oraculū quod ab Amone
est redditū: quod ego posterius q̄ ita in animū induxerā circa aegyptū audiui: Nā qui sunt
ex urbe marea & apia incolētes aegypti fines aphricā uersus: q̄ sibi poeni nō aegyptiū uide
rentur: quodq; perosi sacrorū cerimonias nolēt bobus foeminis prohiberi: miserunt: ad
Ammonem negātes quicq; q̄ aegyptiis sibi esse commune. Habitare enim se extra delta:
nullūq; sibi cū illis linguā esse cōmertium: ac uelle sibi fas esse omnia gustare. Hac eos
deus facere non permisit: iniquiens aegyptum eam esse: quam nilus supergressus irrigaret:

quiq; intra urbē elephantinā incolentes ex hoc flumine potarent eos esse egyptios. Hæc illis ita responsa sūt. Porro nilus ubi inflatus est nō modo delta inundat. Verū etiā plagā quæ dicit̃ africana esse aliquotiens & arabicā: idq; utroq; versus duorū dierū itinere: & amplius eo uel minus. De cuius fluminis natura neq; a sacerdotibus quippiam neq; ab alio illo percipere potui: cū promptissimo forē aio ad hæc ab illis audienda: cur nilus aquis inflatus deueniret inchoans intumescere ab æstiuo solstitio: & centum usq; dies & prope totidem diebus retrocederet relinquens fluenta: ita ut per omnem hyemem tenuis esse perfeueret ad solstitiū rursus æstiuū. De his nihil omnino potui percipere ab ægyptiis sci scitando num aliquam uim nilus haberet natura diuersam a cæteris fluuiis. Hæc ego nō scendi cupidus eos interrogabam & cur solus omnium amniū nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidā græcorū insignes cum uellent effici sapientia: trifariā disseruerunt: quarum opinionū duas ne mentione quidē dignas existimo: nisi eatenus ut illas tatum significō. Earum una ait uentos etesias esse in causa: ut nilus inflatur prohibentes eum effluere in mare. Atqui nōnunq̃ etesiæ nondum spirauerunt: cum nilus id agit. Ad hæc si etesiæ causa forent: oporteret alia quoq; flumina quæcūq; etesiis ob noxia sunt idem quod nilus pati: & eo magis quo tenuiora sunt minores gurgites exhibentia. Sunt autē multa in siria: multa in africa flumina: quæ nihil tale patiuntur quale patitur nilus. Altera opinio est incredibilior: quidē q̃ hæc quæ dicta est: dictum tamen admirabilior quæ ait illum q; ab oceano fluat istud efficere: ipsum uero oceanum orbi terrarum circumfluentm. Tertia opinio ut multo modestissima: ita longe falsissima est. Q uippe quæ nec ipsa aliquid dicit inuens et niuib; liquefcentibus manare nilum: qui cum ex africa per medios æthiopes fluens in ægyptū euadat ex locis calidissimis ad frigidissima quantus ex niuib; fluere: de qua re multa sanē sunt: quæ quis coniectare possit non esse credibile eum qui talis sit manare de niuib;. Primū ac maximū testimoniū perhibentibus uentis qui ab his regionibus calidi spirant. Secundū ea plaga: que sine imbribus: & si ne glacie perpetuo est. Super niuem autem que cecidit necesse omnino est intra quinq; dies pluerē: ut si in his regionibus ningeret etiā plueret. Tertium homines qui ab estu solis nigri sunt: & muli atq; hirundines: que illic perennant: grues quoq; quæ scythicæ plagæ hyemem fugientes ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur uel quātulūcūq; ningeret in ea plaga: per quā fluit: & ex qua incipit nilus: profecto nihil tale esset quēadmodum arguit. At is qui de oceano loquitur ad ocula fabulam referens caret argumēto. Neq; enim ego ullum noui fluum: qui esset oceanus: sed hoc nomen opinor Homerū aut aliquem priscorum poetarū cum inuenisset in poetica intulisse. Quod si opiniones quas proposui improbantem me oportet de oculis ferre sententiam dicam quare mihi uideatur impleri nilus æstate. Hyberno tempore sol abscondens a pristino cursu subter hyemale sidus meat ī supiora africæ: hoc qdē ut breuissime demonstrē totū dictū est. Etenim deum hunc ut cuiq; terræ proxime accedit. ita eam maxima siti afficere credibile est: & scaturigines indigenarū amniū arefacere. Vt autem pluribus uerbis demonstretur ita habet sol africæ superiora permeans istud efficit: Nā cū omne ueris tempus sit serenum in his regionibus & ipse regiones sint torridæ: quas sol transiens uentos frigidōs facit quēadmodum medio cælo mæans æstate facere consueuit ad sese trahit aquā attractaq; in superna abiicit loca: quā excipietes uenti ac dissipantes liquefaciunt hi uide licet: q ut credibile est ab hac regiōe flant: Auster & aphricus multo omniū pluuiosissimi q̃q̃ mihi uidetur non omnē sol humorem eius anni nilo remittere sed penes seipsum re feruare. Idem mitigata hyeme rursus in medium cæli regreditur: atq; illic iam itidem ex

Nili ex
undatio

Nilus so
lus aura
caret

Nilus cu
rastate cre
sit
Solis nā

Auster
Aphricus

cūctis fluminibus trahit humorē: quæ fluua mox multaq; aquarū ibre cōmixto terrā made faciente utiq; lacunosam magna decurrūt. At æstate cū destituatur ab ibribus & a sole attrahant: exiliora sunt. Nilus aut q imbribus caret cū attrahit a sole: merito solus fluuioꝝ eo tpe fluit multo exilior q̄ solet p æstatē. Tūc enim peraq; attrahit atq; cæteræ aquæ: p hyemē uero solus attrahit. Ita solē censui huiusrei esse cām. Idē mea snia auctor est acree siccitatis in ea regiōe dū exaq̄uat trāsītū suū. Ita semp aphricæ superiora æstas optinet.

Q d si finiu ac calī situs imutaret: ut ubi nūc aq̄ilo situs est & hyemsi: ibi austri situs eēt & meridiei & ubi auster: illic aq̄lo collocatus eēt. Si hæc ita hēret pfecto sol amotus e medio cælo sub hyemē & aq̄lonē mearet supra europā: quēadmodū nūc supra aphricā ptrā siēsq; nobis oēm europā faceret (Opior) eadē in istro: q̄ nūc facit i nilo. De aura aut q̄ nulla e nilo efflat: hoc mea fert opio cōsentaneū eē e locis ualde feruidis nihil respirare auræ q̄ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verū h ita sint quēadmodū & sūt & ab initio fuere. Nili tñ fontes nemo neq; ægyptioꝝ: neq; græcoꝝ: neq; aphroꝝ: cū quibus in colloquiū ueni se nosse pfectus est pter scribā sacrag Mineræ pecuniæ apud ægyptū in urbe sai: q mihi iocari uidebat affirmans se id pculdubio nosse. Sic aut dicebat geminos esse montes cacuminibus in acutū tendentibus inter syenē positos urbē thebaidis & elephātinam quoꝝ uni nomē esset crophis: Alteri mophis: & ex eo medio nili fōtes abyssos: hoc est im mēsa altitudinis emanare. Cuius aquæ dimidiū ægyptū uersus & uentū aq̄ilonē flucret: reliquū dimidiū æthiopiā uersus atq; austrū. Q d aut abyssi forēt fōtes aiebat Psammie tichū ægypti regē periculū huius rei fecisse: qui funibus multorū miliū passuū cōnexis: & i fontes demissis: tñ ad fūdū nō deuenisset. Scriba hic si modo gesta fuerāt q̄ dicebat affir mando faciebat ut ego opinarer uortices quosdā illic esse rapidos: ac refluxus quēadmo dū p̄cipitatis e mōtibus aquæ neq; funis ad explorādū demissus peruenire i fundū. Ali d ab ullo audire nō potui: nisi cū ipse inspiciūdī gratia ad elephātinā usq; urbē pfectus sū: qdā lōgissimæ narratiōis: qd ex fama illic iā inq̄redo accepi eū ab urbe elephantina ad superiora eē locū accliuē: ubi necesse sit nauigio utrinq; alligato tanq̄ boue p̄gere: & si suis abrūpat abire nauigiū rapiente: fluuii ipetu. Abesse aut hūc locū ultra quattuor diētū: nauigationē: esseq; ibi nilū tortuosū ueluti mæadrū: & duodecim schœnorū: quibus hūc in modū nauigare oporteret: & postea peruenire planū in locū: ubi sit insula nilo circum

Tachōsus
insula

flua noīe tachompso ab elephantina desuper iā æthiopes incolore: & dimidiū isulæ. Nā alteꝝ dimidiū incolere ægyptios. Insulā cōtineri ingenti stagno: accolētibus circū æthio pibus pastioribus: in qd e nilo subuectus peruenias in aluē: qui in stagnū diffundit. De inde egressus itinere pedestri quadraginta dieꝝ pergas ppter flumen. Nā in nilo acutos scopulos existere & saxa frequētia: per q̄ nauigare nō licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco: alteꝝ rursus ingressus nauigium duodecim diebus subueheris: dū uenias in oppi dū magnū nomie meroem: quæ fert aliæq; urbiū eē metropolis. Cuius incolæ solos deo rū colūt Iouē & Liberū: eosq; magnopere uenerātūr. Ioui ē cōstituerūt oraculū: cuius re sponis posteaq̄ iubent & quocūq; iubēt eo sumant expeditionē. Ab hac urbe intra tantūde temporis: itra q̄tū ad ipsam ex elephantina peruenit nauigando peruenias ad transfugas: quibus nomen est asmach: qd uerbū græca in lingua idē pollet qd sinistra: regiæ assistentes. Isti cū essent ægyptii bellatores ducenta & octo milia ad hos æthiopes transire hæc de cā. Sub rege Psammieticho fuerāt in p̄sidiis collocati. Alii ad urbē elephantinā & ad daphnas pelusias aduersus æthiopes. Alii aduersus arabes & syros. Alii ad meroem aduersus pœnos: quibus in locis quēadmodū sub rege Psammieticho erant. Ita in ea æta te psag: p̄sidia excubant. Nā & in elephantina & in daphnis persæ excubias agunt. Cū

Meroe
Iupiter
Liber pa
ter
Asmach

Daphnæ

igitur trienniu in praesidio fuissent. Aegyptii neq; illinc ab aliquo dimitterent cōi usi cō
silio a Psāmieticho ad aethiopiā sibi trāscedū putauerūt. Quos re audita Psāmietichus ī
secutus ubi ē affecutus multis uerbis obsecrabat: uetabatq; patrios dōs ac liberos uxoresq;
deferere. Ibi quidā illogē fert ostēso ueretro dixisse ubicūq; id esset: id sibi & uxores &
liberos fore. Hi postea q̄ in aethiopiā profecti sunt: sese aethiopū regi tradiderūt: quos ille
ita remuneratus est. Erāt ei nōnulli aethiopū aduersarij: quorū terrā eripiētes istos iussit ī
colore. Aethiopes his colonis inter se collocatis facti sunt mansuetiores moribus aegyptia
cis imbuti. Ad quatuor igit mensiū partim nauigationē: partim iter cognoscit nilus: prae
ter id quo fluit per aegyptū. Tot enim mēses in summa reperient impendi ab his q̄ ex ele
phantina ad hos perfugas pergant. Fluit aut ab hespero & occasu: dehinc quid sit nemo
potest p̄ cōperto narrare. Est enim deserta praeter seruiore ea regio. Accepi tū hoc ex qbus
dā cyrenais: qui se ad Ammonis oraculū ille cōmemorarent: collocatosq; cū Etearcho
ammoniorū rege: & ex aliis sermonibus deuenisse in garrulationē de nilo: cuius nemo
nosceret fontes: Etearchūq; narrasse aliquē nasamonas quosdā ad se uenisse: q̄ gens sit pu
nica syrtim incolens: & ora quae uergit ad aurorā non multū supra syrtim: eos cū uenisset
interrogareturq; nunq; d amplius haberēt qd̄ referret de aphricā desertis: retulisse apud
se fuisse uiros p̄potētium filios p̄ces: eos cū in uirilem aetatem adoleuissent cum alia su
peruacua fuisse machinatos: tū uero ex sese quinq; sortitos ad inspicuendā aphricā solitu
dines si qd̄ amplius cernerent q̄ hi q̄ lōginquissima inspexissent. Orā enim maritimam
aphricā aquiloni obnoxia p̄enos & p̄enoz permultas gentes ab aegypto icipiētes oēm
optinere usq; ad p̄montoriū solentem: quod aphricam terminat praeter id demum qd̄
aut graeci optineant: aut phoenices supra maritimā oram: & eos qui ad mare incolūt: se
ris ulteriora habitari. Vltiora feris harenosa esse uehementerq; arida ac p̄rsus uasta.

Igit̄ eos iuuenes ab aequalibus dimissos aqua atq; cibariis probe instructos. Primū per lo
ca hominibus habitata perrexisse: hanc permētos in illam feris frequentem peruenisse:
ex ea p̄ solitudines irer fecisse iuētū zephyrū: pagratōq; multo spatio sabulosi loci pluribus
sane diebus afpexisse demū arbores in plantis quadā enatas: ad easq; accessisse ac fructū
qui inerat decerpisse: eisq; inter decerpēdū superuenisse quosdā isra mediocrem uiro
rum staturā pusillos uoce: quae nec a nasamonibus cognoscere: nec nasamonū uocem
ipsa cognosceret: & ab his deprāhenso: ductosq; per maximas paludes: atq; illas trāsgrē
sos peruenisse in urbē: ī q̄ uniuersī forent: aq̄li statura illis: q̄ abduxissent colore nigro: eā
urbem praeterlabi grāde flumen ab hespero ad orientem solem fluens: in quo apparerēt
crocodili. Haec tēnus a me de sermōe Ammōi Etearchi cōmemorātū sit: nisi q̄ is aiebat
nasamōes ut cyrenaei referebāt reuertisse. & eos hoies: ad quos illi puēisset oēs cē fallaces.
Fluū at qd̄ p̄terfluebat & Etearchus cōiectabat nilū eē: & rō sic dicat. Ex aphrica. n. ni
lus fluit eāq; mediā secat: & ut ego ex aptis ignota cōiecto pari tractu atq; isther meat. Ister
nāq; flūs ex celtis atq; urbe pyrene p̄fluens. Celtā aut sunt extra cippos Herculis cynesius
finitimi oium in europa ad occasum habitantiū ultimis) mediā europā scindit: totaq; p̄
mensus: q̄ istria milesior colōi icolūt mari euxino finit: & isther. (Fluit enim p̄ terrā habi
tatā) iter p̄rios cognoscit. De nili uero fōtibz nō hēt qd̄ referat: & merito utpote aphri
ca p̄ quam fluit deserta: de eius fluxu: q̄ potuit lōgissime repetendū narrari dictū est. Eua
dit aut in aegyptū. Porro aegyptus mōtanā ciliciā fere opposita est. Hinc recta ad sino
pem ī pōto euxino sitam qnq; diez interest uiro expedito. Sinope at istro mare irrūpen
ti ex aduerso est sita. Ita nilus totā permeans aphricam: uidetur mihi aequiparandus istro
Haec tēnus de nilo dictū sit. Venio ad plura d̄ aegypto referenda: q̄a pluraq; alia oīs regio

Etear
chus rex
Nasamo
nes

Soleno
p̄montoriū

Nili flu
xus
Aphrica
Ister
Pyrene
Celtā
Cippi her
culis
Cynesii
Sinope

Aegyptō
rū mores

mirabilia hēt: & pter oēm regionē exhibet opera relatu maiora. Hōz grā plura de ea cō
memorabūt. Aegypti quēadmodū & calo q apud eos & fluie diuerſa ab aliōz natura
Ita ipſi pleraq oīa a cāteris hoībus diuerſa cōſtituerunt & instituta: & iura apud quos ſcē
minā qdem negociant cauponanturq: & inſitoris operis uacāt. Viri aut intra domos
texūt. Alii uillū ſubtegminis deſuper tramāt: ægypti ſubter. Onera uiri capitibus. Fœiæ
humēris baiulant. Fœiæ ſtantes mingunt: uiri ſedentes. Domi uentrē exonerant: exteriūſ
in uiis comedūt reddentes ratiōem: quæ ſunt turpia ſed neceſſaria: ea in occulto fieri de
bere. Palam uero quæ nō ſunt turpia. Mulier neq dei neq deæ ulla ſacerdos eſt: ſed uiri
deoz oīum & deaz. Alendi parētes filiis nulla uolentibus: ſiliabus & ut noliſt ſūma ne
ceſſitas eſt. Deorū ſacerdotes alibi comāt ſunt: in ægypto deaſi. Apud alios ritus eſt ſta
tim in funere proximi capita deglabrare. Aegypti in ſuneribus ſinūt capitis crines auge
ſcere. barbā tamen tondent. Apud cāteros mōtales uictus a ſeraz ſecretus eſt conſor
tio. Aegypti cū ſeris ueſcunt. Alii frumēto atq ordeo uictant. Aegypti uictitare his
quæ ex his facta ſunt maximo pbro eſt: ſed cibus e farre conſectis: quod quidā ſiliginē ap
pellāt. Cōſperſionē pedibus: lutum manibus ſubigunt. Virilia prout contigerunt alii eē
permittunt: prætōs eos qui ab iſtis didicerūt ægypti circūcūdūt. Viri binas ueſtes habent
ſcēmā ſingulas. Alii ueloꝝ anſulas: & ſunēs extrinſecus aſſuunt: ægypti intrinſecus. Græ
ci litteras ſcribūt: & calculis cōputant a ſiniſtro in dextrā manū ſerētes. Aegypti a dextro
in ſiniſtrū: & hoc facientes aiunt ſe in dextrū: græcos facere in ſiniſtrū: litteris biſariis utū
tur: quaz una ſacra uocāt: populares alteras. in deos religione ſupra modū: ſupraq oēs
hoīes. Talibus etiam moribus utūt: Aeneis in poculū potant ſingulis ea diebus extergē
tes non eoz aliquot: etiā aliquot non: ſed uniuerſi. Linea ſerunt ueſtimenta ſemp reens
abluta huic rei præcipue uacantes. Virilia circūcūdunt mundiciæ gratia pluris facientes ſe
mūdos eſſe q̄ decoros. Sacerdotes quoq die totum corpus eradunt: nequid eis inter deo

Aegyptō
rū ueſtes
Aegyptō
rū ſcriptu
ra

Circūci
ſio cur

Aegyptō
rū ſacer
dotes era
ſi

Aegyptō
rum ſacer
dotū tibi
Fabæ
Boues
mares

rū cultū aut pediculi: aut alterius ſordis creſc. Iidem ueſtem tantūmodo lineā: calceos pa
pyraceos geſtant. Aliā ueſtē: aut alios calceos induere eiſ ſas nō eſt. Lauantur quotidie
frigida interdū tēr: noctū bis. Alias prætea cerimonias prope dixerim inſinitas exercent
Quī etiam non exiguis afficiuntur commodis: Nam neq e re domeſtica aliquid conte
runt: neq erogant: ſed eorum ſingulis quotidie cibi ſacri cocti præſto ſūt: & carnis bubu
læ: & anſerinz ſatis abundeq. Vinum quoq uineale tradiſ. De piſcibus guſtare neſas eſt
illis. Fabas ægypti in ſua terra neq admodū ſerunt: neq natas: aut crudas: aut in aq co
ctas edūt. Sacerdotes uero ne aſpicere qdem ſuſtinēt: arbitrātes haud mūdū illud legum
eſſe. Initiant nō ſigillatim cuiq deoz: ſed grægati: quoz unus eſt pōtifex. Vbi qſ de
functus eſt ſilius eiſ ſurrogat. Boues mares epaphi eſſe cenſent: eaz de re hūc in modū
explorat. Si pilū in eo nigz uel unū uiderēt nequāq mūdū cenſent. Explorat autē hac
ſacerdotū aliquis ad id cōſtitutus. Lingua pecudis cū ſtātis erecta: tū reſupinata: exerēdo
ſi imunda ſit his ſignis: q̄ ego alio referā in libro. Inſpicit & caudā pilos nūquid habeat
ſecūdū nām pcreatos. Eā ſi fuerit his oībus mūda: notat alligato cornibus canabo. Deīn
applicita terra ſigillari anulō ipſa. atq: ita abducūt. Nā imolare nō notatā pœna morte ſā
cita ē. et hūc qdē i modū pecuſ pbat. Sacrificādi aut eiſ eſ ritus. Pecud q̄ obſignata ē ad
arā ubi imolauit abducta: pyra icēdūt. Deīn ſupra pecudē libato cōtra tēplū uino: ac deo
iuocato eā maētāt: maētatz caput aſportāt i ſoz: ſi nūdina ſint: & eiſ graci negociatores
aſſuerit: atq: illis uēdūt: q ſi nō adſuerit aut uniuerſa ægypto futuz: ſit id i caput hoc cōuertat. Eodē ri
tu circa capita pecudū imoladaz & uini libaia oēs pariter ægypti ad oīa tēpla utūt: atq:

Sacrificā
di ritus

ex hoc ritu nemo ægyptiorū d capite illius aimātis degustat. Est tñ sacroꝝ dīcētus: & alius apud alia tēpla adolēdi modus ab eis institutus. Q uē uero aut dāmōnē maximū cēsent aut diē festum maximū agūt: hunc pergam dicere. Posteaq̃ ieiunauerunt pridie festi atq; obdormierunt: uaccam imolant: eamq; corio exuūt: & toto aluo uacuant. Intestina intra uentrem adipemq; linguūt: crura truncant: & extremos lombos: armosq; ac ceruicem. His actis reliquum uaccæ corpus stipant panibus puris: & melle: & una passa: & ficis: & ture: & mirra: atq; aliis odoribus. Vbi hæc inferferunt adolent: multū uini oleiq; infundentes. Ieiuni tamen priusq; sacrificiū. Dum sacrificiū ardet omnes uerberant. Posteaq; epulauerunt dapes ex sacrificiū reliquis proponuntur. Boues mares eosdēq; mundos: ac uitulos uniuersū ægyptiū imolāt. Scias eis immolare nō licet utpote Isidi cōsecratis. Nā Isidis simulacrū muliebre est bubulis prāditū cornibus: quē admodū lo græci describunt bouesq; scias oēs iidē ægyptiū uenerāt ex omnibus pecudibus lōge plurimū: eoq; nemo ægyptius ægyptiaue græci uiri aut os suauaretur: aut cultro uerue: uel holla uel pura bouis carne græco cultro incisa uterē. Boues qui demortui sunt hūc in modū sepeliūt: foeminas quidem in flumen abiiciunt. Mares aut in suburbanis singuli defodjūt uno: aut altero cornu extante signi gratia. Vbi computruerunt & statū tēpus aduenit: prasto est ad singulas urbes nauis ex insula noīe prosopicide: quæ est in delta nouēq; schænoꝝ ambitus. In qua cum aliæ sunt frequentes urbes: tū ea unde p̃ficiūtur naues ad ossa tollenda nomine atarbechis: ubi tēplū Veneris extructū est. Ex hac urbe alii permulti uagā i alias urbes: ubi effoderūt ossa absportant: eaq; uno in loco cūcti sepeliūt. Q uē in modū boues i eundē defuncta alia pecora sepeliūt ita enim apud eos circa hæc legibus cōparatum est. Nā neq; iterimūt ea: Cæteꝝ qui Iouis thebani tēplū icolūt: aut thebani ritus sūt ii oēs ab quibus se abstinentes capras immolant. Nō enim eosdē deos peræq; colunt uniuersū ægyptiū præter Isidem & osirin: quem Baccum esse aiunt. Hos peræq; uniuersū colunt. Q uī Mendēsī templum optinent siue mendēsī ritus sunt: hi capris abstinentes immolant oues. Itaq; thebani & quicūq; propter illos ouibus parant: aiunt ideo sibi condita hanc legem quod Iuppiter cum ab Hercule cernere eum uolente cerni noller: tandē exoratus id commentus sit: ut amputato arieti capite pelleg; uilloſa: quam illi detraxerat idu ta sibi ita sese Herculi ostenderet: & ob id ægyptios instituisse Iouis simulacrū facere: arietina facie: & ab ægyptiis ammonios accepisse: qui sunt ægyptiorum atq; æthiopum coloni & linguam inter utrosq; usurpantes: qui etiā mihi uidentur eadem re se ammonios cognominasse: q; ægyptiū Iouē Ammonē appellant. Ob hanc rem arietes non maculant a thebanis: sed eis sacrosancti sunt. Certo tantū diem quot ānis in festo Iouis unū demū arietē amputāt cuius pellē detractā hūc i modū Iouis simulacrū iduūt: ad illudq; deinde aliud ducūt Herculis simulacrū: hoc actō cūcti q; circa tēplū sūt arietē uerberāt: dein facia eisdē urna sepeliūt. De Hercule hūc ego audiui sermōem. q; sit unus ex diis duodecim. Nā de altero Hercule: quem græci norūt: nulla in pte ægyptiū q̃ppia potui audire: cuius nomē nō ægyptiū a græcis acceperūt: sed græci potius ab ægyptiis: & hoc nomē filio ipo suere Amphitryōis. Q d̃ ita se habere cū multa mihi indicia sunt. Tū uero illud q; huius Herculis uterq; parens Amphitryon & Alcmena fuerūt ab ægypto oriūdī. Ideoq; ægyptiū negāt se aut Neptuni: aut tyndaridæ nomen nosse: neq; hos deos iter catelos admiserūt. Q d̃ si nomen dāmōis ullius a græcis mutuati essent: nū minus isto uel magis isto rū mentiōem fuissent habituri. Si ēt nūc nauiculariā exercebāt: & ulli græcoꝝ nauiculariū erant ut credo & mea fert opinio. Q uapropter istorum potius deoꝝ quam Herculis nomē ægyptiū pcepissent. Atq; uetustus qdā deus ē apud ægyptios Hercules: & ut ipsi aiunt uetustus

Perga daz
mon
Vacca im
molata

Boues
Vacca
Isidis si
mulacrū

Boum se
pultura

Prosopi
tis insula
Atarbec
clus urbs

Ouiū ab
stinencia
Capraꝝ
imolatio

Isis
Osiris
Mendēsī
Iuppiter a
rietina fa
ciei

Ammoni
Ammon
Iuppiter
Hercules
quis

Amphi
tryon
Alcmena

Hercules
uetustus

Cippi
herculisTyri tem
pusThasius
herculesThasius
urbsAgyptio
rum uicti
mæPanos fi
mulacrūMende
siorum ui
ctimaHircus
cū mulie
reSus
Subulci
phaniSus ho
stia lunæ
Lunæ fe
stum

decem & septē annorū milibus ad Amasim regem: ex quo Herculé ex octo diis: qui duo
decim erant unum esse arbitratur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens: a quibus pos
sem in tyrum & phœnicē nauigauī: quod ibi templum Herculis esse audirem: quod & uidi
opulente exornatū cū aliis multis donariis: tum uero duobus cippis altero ex auro ex octo
altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensq; ī col
loquium cū dei sacerdotibus percontabar quātū temporis foret ex quo id templū fuisset
extructum. Comperi ne hos quidem congruere cum græcis: quippe dicentes ab urbe
condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem a Tyro condita annorum
duo milia ac trēcentos. Vidi præterea Tyri etiā aliud herculis templum cognomi
ne thassi quin etiam in thasum profectus sum: ubi inueni templū a phœnicibus con
ditum: qui ad inuestigandā europam nauigātes thasum condiderunt: quod quinq; uiro
rum ætatibus prius fuit quam Hercules Amphitryonis in græcia existeret. Hæc quæ cō
memorant plane declarant Herculem uetustum deum esse. Eoq; uidentur hi rectissime
facere e græcis: qui bifariam Herculi templa ædificanda colēdaq; censuerunt: uni quidē
ut immortalī cognomine Olympio imolantes: alteri uero ut heroi paren tātes. Alia quo
q; multa inconsiderate græci loquūtur: quorū & hæc inepta fabula est: quam de Hercu
le ferunt eū cum in ægyptiū peruenisset ab ægyptiis redimitum tanquā loui immolan
dū sub pōmpa fuisse educū: ac tātisper quietem tenuisse: dū illi ante aram cum steterent
ibi ad uim cōuersum omnes interemisse. Quæ uero cum dicunt græci uidentur mihi se & na
turæ ægyptiorū & mox ignaros prorsus ostēdere. Quibus enim nullam pecudem fas ē
imolare: præter sues: præterq; boues mares & uitulos dum modo mūdōs & anferes: hi q̄
rationē immolarent homines: aut quo modo Hercules cū q; unus esset: & adhuc ut aiūt
hō tot milia uiroꝝ interemisset. Hæc tñ tot quæ de his rebus diximus sint & a diis & ab
heroibus in bonam partē accepta. Capras & hircos ea de causā hi quos diximus ægyptio
rum non mactant: quod Pana inter octo deos mendēsū numerāt: quos octo aiunt prio
res duodecim diis extitisse. Panos simulacrum & pictores pingunt: & statuarii sculpunt:
quemadmodum græci caprina facie hircinisq; cruribus haud quaquam existimantes eū
esse talem: sed similem cæteris diis. Quæ tamen eum cā talē describant: non est mihi re
latio iocūdū. Vexi hi cū capras: itū uero capros hircosue omnes uenerantur: & inter men
desios caprarū præcipuo hōnōre afficiuntur: & ex his unus maxime: qui cum decessit in
gens toti mendēsia plāge luctus existit. Vocal̄ at & hircus & Pan: ægyptiace Mendes. In
hac regione contigit hoc mea memoria prodigiū. Hircus cum muliere coitit propalam:
quod in ostentationem hominum peruenit. Suem ægyptii spurcam beluam arbitran
tur: quam si quis uel transeundo contigerit: abiit lotum sese cum ipsis uestimentis ad
flumen. Eoq; soli omnium subulci in ægypto: & si indigenæ: tamen nullum ingrediun
tur in templum nemoq; aut filiam cuiuspiam eorū nuptum dare uult: aut cuiuspiam eo
rum filiam in matrimonium ducere. Ipsi inter se subulci dant: accipiūtq; filias. Aliis diis
immolare sues ius ægyptiis non est præter quam Lunæ tantum & Libero: nisi per tem
pus plenilunii: quo sues immolant: ac suilla carne uescuntur. Ideoq; aliis diebus festus
sues reformidant cum in isto mactent. Cuius rei ab ægyptiis ratio redditur: sed eandem
intellectam mihi magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suisbus lunæ hūc
in modum fit. Immolata sue: extremam eius caudam & licnem & omēta simul cōponūt
& adipe: qui circa alium pecudis existat ea operiunt: ac deinde igni admouent. Reliqua
carne plenilunii die uesciuntur: quo die sacra faciūt. Alio die nō āplius gustarēt. Qui sūt
ex eis inopes ppter tenuitatem facultatū assimulatos quosdā sues coquūt: quos immo

lent Baccho quoq; in eius festo singuli in cenam porcū pro foribus mactant: reddūtq; subulco: qui illū tradit. Q uin & alii diē festū Baccho ægyptii agunt sine porcis fere per oīa græco festo similem. Sed loco phallorū idest ficulneorū ueretrorū a collo pēdētium sunt ab eis excogitate statuz cubitales e neruis cōpactæ: quas femina circūferunt per pagos mentula: quæ propemodum instar est reliqui corporis inuente & tibia præunte: q̄ femina Bacchū canentes sequūtur. Cur autem mentulam habeat iusto maiorem statua & unū corporis membrum agitet: redditur ab eis rō: ut iam Melāpus Amythaonis filius nō imperitus huius sacri: sed pitus fuisse uideat. Si q̄dem Melāpus fuit: qui græcis Dionysii idest Liberi patris uel Bacchi nomen & sacrificiū: & pōpā phalli enarrauit: nō tñ oēm plāe rōem cōplexus. Verū hi q̄ post hūc extirerūt sophista rē in maius explicauerūt. Itaq; phallū Diōisio missū narrādi Melāpus auctor extitit: a quo edocti græci faciūt ea q̄ faciūt Eq̄dē Melāpodē ego uirū fuisse sapiētē diminutioneq; subipsi cōparasse: eūdēq; cū alia multa ab ægypto accepta græcis enarrasse: tū uero nonnulla de Dionysio tñ commutata. Neq; enim dixerim quæ in ægypto sunt huic deo cōgruere cū his quæ in græcia. Nā consentanea essent græcis: nō autem nuper introducta. Neq; tñ credā ægyptios a græcis fuisse mutuatos aut hoc aut aliud quippiam: sed Melāpodē quæ ad Dionysiu pertinet audisse ex Cadmo alijsq; tyriis: qui cū e phœnice uenerunt in terrā: quæ nunc boetia appellat. Adeo deorū oīum nomina ferme ex ægypto i græciam peruenerūt. Idq; ego ex barbaris sciscitatus ita rem habere cōperio: ac reor ex ægypto præcipue uenisse: & iccirco illic non esse usquā nomina neq; Neptuni: neq; Castoris quæadmodū a me superius dictū ē: neq; Iunonis: neq; Vestæ: neq; Themis: neq; gratiæ: neq; nereidum: neq; aliorum deorum. Dico aut quæ ipsi ægyptii: qui se negant deorum agnoscere noīa. Q uī dii uidentur mihi a pelagis fuisse nominati: præter Neptunū: quē ab aphricanis audierūt. Nā neptuni nomen ab initio nō usurpauerant: nisi aphri semper hunc deū in honore habuissent. Eum ægyptii igitur putant esse: sed nullo honore prosequūtur. Hæc itaq; & alia præterea quæ ego referam græci sunt ab ægyptiis mutuati: sed non id ut Mercurii statuam facerent porrecto cum ueretro. Verum a pelagis & primi ex omnibus græcis athenienses: & ab his deinceps alii. Nam præstabant inter græcos ea tempestate athenienses: in quorum regione permixti pelagii habitant: ex quo ceperunt pro græcis haberi. Hæc quæ dico quisquis cabylorum sacra imitatur: quibus traches imitantur: nouit a pelagis esse sumpta. Nam samothraciam quondā incoluerūt hi pelagii: qui cū atheniēsisibus una habitauerunt: a quibus samothraces ceremonias mutuauerunt. Itaq; primi e græcis athenienses a pelagis edocti statuas Mercurii erecta tenere uirilīa idem scitauerunt. De qua re pelagii sacrum quendam sermonem rettulerunt: qui in samothracibus mysteriis patefactus est. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant: quemadmodum ego apud dodonam audiendo cognoui: tū nulli deorū aut cognomen: aut nomen imponebant: quippe quod alicūde nunquam audissent. Quos autem cognominauerūt: eos ob id cognominauerunt: q̄ oēs res atq; oēs regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progressu temporis aliorū deorū noīa audierūt ex ægypto allata: post quos diu nomen Liberi acceperūt. Itemq; aliquanto post de illorum nominibus in dodōa oraculū petiuerūt. Nāq; hoc oraculū omnīū quæ apud græcos sūt oraculorū uetustissimū eē existimatur: atq; adeo solū erat ea tēpestate. Cōsulētibus igit pelagis apud dodonā nunqd oīa quæ a barbaris aduenissent asciscerent oraculū redditū est ut illis uerent. Atq; ita ex eo tēpore sacrificauerunt deorū nomina nuncupātes: & ea deinceps e pelagis græci acceperūt. Vnde aut singuli deorū extirerint: an cūcti semper fuerint aut qua specie hætenus

Porcus
hostia, ba
chi festū
Phalli
Mentula
ingens.

Melāpus

Deorū na
tura
Neptuni
nomen

Mercurii
statua

Dodone
um oracu
lum

Hefio
 dus
 Home
 rus
 Deorum
 nomina
 Dodōæ
 sacerdo
 tes
 Dodōæ
 columba
 Ammōis
 oraculū
 Prome
 nea
 Timare
 ta
 Nicādra
 Colūbæ
 dodōæ
 Colūbæ
 uox
 Bubastis
 urbs
 Busris
 Ifidētē
 plum
 Demeter
 Ceres
 Butis
 urbs
 Papre
 mus urbs

ignoratum est: nisi nup atq; heri ut sic dicā. Nā Hefiodus atq; Homerus: quos quadrim
 gentis non amplius annis ante me opinor extitisse fuere: quæ græcis deorū plem intro
 duxerūt: eisdq; & cognomina: & honores: & diuersa artificia: & figuras attribuerūt. Q ui
 bus & posteriores uidentur extitisse hi poetæ: q; fuisse priores ferūt. Et prima qdē illa do
 donæ: sacerdotes meminert. Posteriora aut ad Hefiodū usq; & Homereq; ego referā.
 At de oraculis q̄ in græcia: & de illo quod i aphrica est talia ægyptii cōmemorāt. Nā enar
 rabant sacerdotes Iouis thebani duas fœminas: quæ essent sacerdotes e thebis a phœnici
 bus fuisse exactas: & harum unā in aphrica fuisse uenundatā se audisse: alteram in græcia:
 Atq; has fœminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula condidissent: per cōtātūq;
 mihi unde id qd cōmemorāt plane cōpertū haberent. responderunt maiorem in modū
 se instituisse uestigare de his mulieribus: nec tñ unquā inuestigare potuisse: sed postea hæc
 quæ dicebantur de eis audisse. Hæc igitur thebis e sacerdotibus audiebam: Antifites aut
 dodonæorū illa aiunt geminas ex ægypto colūbas auoluissē: utraq; nigrā: unā quidem
 in aphrica: alterā ad ipsos: quæ agros insidens humana uoce elocutā sit: eo loci Iouis ora
 lū cōdi debere: & se interpretes eē: qd ipsi annunciatē diuinitus fieri: & ob id se ita fe
 cisse. Eā uero quæ ad aphros abiisse colūbā iussisset aphris: ut Ammonis oraculū cōderēt
 quod oraculū & ipsum Iouis est. Ita referebant dodonæorū sacerdotes cū assensu cætero
 rū dodonæorū: tēplo uicinorū: quæ antiquissimā nomen erat Promeneæ: proximæ Ti
 maretæ: minimæ natu Nicādræ: de quibus ita mea fert opinio. Si re uera phœnices able
 gauerunt fœias sacerdotes: & eaz; alterā i aphrica: alterā in græcia ueniderūt. Hæc quæ
 in græcia illa quæ pelagica uocabat uenit: eam esse quæ apud thesprotos uenit: atq; dein
 de ancillatē ibidē cōdidisse sub fago enata fanū Iouis quæadmodū mos erat: Thebis mu
 nistrare in Iouis tēplo: hīc pcessit ut hic memoria eius haberet: atq; hinc oraculū institu
 tū: & posteaq; illā linguā græcā accepit: dixisse aut fororē suā in aphrica ab eisdē phœni
 cibus ut ipsa fuisset uenundatā. Q d aut mulieres a dodōæis colūbæ uocatæ sūt: ob id mi
 hi uidet factū: quia barbaræ essent: q; uidelicet simile quiddā auibus sonarent. Interiecto
 deinde tpe colūbā humana uoce locutā aiunt: postq; more ipsorū mulier locuta est tādū
 uolucris modo sonare uisa q̄ diu barbarē loquebat. Nā colūbā quodāmodo humanam
 uocē sonat. Nigrā aut colūbā eē dicentes ægyptiā fœminā significant. Sunt itaq; similli
 mæ inter se oracula: & illud apud thebas ægyptias: & hoc apud dodonā. Estq; diuinandi
 in tēplis rō ab ægypto ascita cū ipsi ægyptii extiterūt principes cōuentus: & pōpas: & con
 ciliabula faciendū: & ab eis græci didicerūt. Cuius rei hoc apud me argumētū est q; illas
 constet priscis temporibus: græcica uero recens fuisse instituta: nec semel quot annis
 cōuentū agere ægyptios: sed frequēt cū alibi: tū præcipue: ac studiosissime in urbe buba
 sti in honorē Dianæ: secūdo loco in urbe busrī in honorē Ifidis. In qua urbe maximum
 ē tēplū Ifidis: ipsa i medio delta ægypti sita. Est aut Ifis q̄ græca ligia dicitur demeter. i. Ce
 res. Tercio gradu in urbe sami in honorē Mineræ. Q uarto heliopolī in honorē Solis.
 Q uito i urbe buti i honorē Latōæ. Sexto in urbe papreimi in honorē Martis. Ceteræ po
 steaq; se cōferūt i urbē bubasti b faciūt. Nauigant. n. uiri pariter & mulieres: magna in
 singulis nauibus utrorumq; multitudo. Inter nauigandū assidue mulieres aliquot crepi
 tacula tenentes plaudunt. Viri tibiis canunt. Ceteri ceteraq; modulātur: manusq; com
 plodunt. Ita nauigando ut ad quancq; urbem perueniunt talia agunt apulsa ad terrā nauī
 Mulieræ alia: ea quæ dixi faciūt: alia cōpellātes eius urbis fœias igerūt: pbra: alia saltāt: alie
 surgentes retrahunt illas. Talia ad singulas ciuitates flumen accolentes agunt. Cum ad
 perūt. Vnde aut singuli deorū extiterint: an cūcū semper fuerint aut qua specie hæcenus

urbē bubastū peruētū ē: diē festū celebrāt magnis hostiis offerēdis. Q uo ī festo plus ui
ni uinealis absūmit: q̄ in reliquo āni t̄pē. Cōmeāt illuc: ut īdigenā aiūt uiroz ac mulierū
p̄ter pueros ad septingenta milia. Atq; hāc q̄dem in ea urbe fiūt. An in urbe busiri: quā
diē festū. Isidi agāt sup̄ius a me dictū ē. Verberant enim post sacrificiū cūti multa sane
hoiū milia: quo aut uerberent nō est mihi fas dicere. Sed ex oibz p̄cipue hoc faciūt
cares: qui aegyptū incolūt: adeo quidē ut gladiis quoq; frontes cōcidant: ex quo factū da
tur intelligi eos hospites esse nō aegyptios. Vbi uero in Saim urbem sacrificatū cōuene
runt noctū sub dio uniuersi circū mēnia frequētes lucernas accēdūt. Imbutas sale & oleo
plenas cū multo lychnio: quod tota ādeat nocte: cui festo nomen īmpositum est: accen
sio lucernarū. Ad hūc cōuentū quicūq; aegyptioz non ierint obseruantes sacrificii noctē
& ipsi lucernas accēdūt: neq; id in sai modo: sed etiā per uniuersam aegyptū. Q ua uero
& ad dutim qui ueniunt t̄m sacrificasse cōtēti sunt. In papri meo quēadmodū in alia
& hostias & sacra operant: sed quoad sol circūfert pauculi sacerdotes circa simulacra ex
ercēt: cōplures eoz tenentes ligneas clauas stant pro foribus templi. Alii e regiōe plus
mille uiroz: qui uota exequūt cū singulis fustibus frequētes cōsistunt: qui pridie simula
crū ligneū ex ligno facello deaurato. In alias sacras ades exportant paucis illis: qui mini
sterio simulacri delecti sunt trahentibus plaustrū quatuor rotaz: quo uehīt facellū cū si
mulacro: qđ intus est. Hos ingredi phibent hi q in uestibulis stant. At hi q uota exequū
tur opitulantes deo percutiunt hos sese defenantes. Hic uehemens existit fastuaria pu
gna mutuo capita ferientium: multiq; ex uulneribus (ut ego opinor) pereunt: & si aeg
ptii quēq; mori negant. Aiūt aut indigenā cōuentū hūc ideo institutū q; id tēplū incolat
mater Martis: & ad eā Martē iam adultū ac uirilīs aetatis uenisse gratia cōeundi cū matre:
quē materni ministri ut q cū a principio nō agnoscerent: eū ingredi ad matrē nō sinerēt
Hūc ex alia ciuitate allatū hominibus illos male multasse: & ad matrē fuisse introgressū
& ob hāc rē aiūt solēnē esse Marti die festo hāc rixā: & institutū ne in tēplo cū seīs coire
tur: nec a Venere nisi ablutis tēpla adirēt. Hi sunt q primi cerimonia uacauerūt. Nā cā
teri fere mortales p̄ter aegyptios ac grācos coeūt in tēplis: & a Venere surgentes nō ablu
ti introeūt tēplū putātes hoiem esse ut ceteras aimātes. Etenim uidere licet & pecudes
oēs: & uolucrū greges coire in deoz tēplis atq; in fanis: qđ si nō esset deo grātū: nō factū
ras illas fuisse allegāt. Mihi aut ista facientes nō probant. Aegyptii cū in aliis ad sacra per
tinētibus: tū uero in his sup̄stitione agūt. Ceterz aegyptus cū sit aphricā finitima: nō tamē
admodū feris est frequēs: quā uero illic sūt: eā oēs p sacris habent partim māsueta: par
tim īmansueta. Q ua aut cā p sacris hñtur si dixero ad res diuinas oratio mea descēderet
quas ego in primis enarrare deuito: quarūq; quicqd dixi id necesse coactus tamen delibā
do dixi. Consuetudo quā de feris est ita habet. Earum educandarum curam seorsum a
ceteris aegyptii atq; aegyptiā fuscipiūt. In quo honore filius patri succedit. His feris om
nes qui in urbibus sunt uota persolunt: quā suscepūt illi deo cuius illa fera est hunc in
modum. Derasis filiorum capitibus aut in totum: aut ex media: aut ex tertia parte appen
dunt crines una in lance: & in altera tantundem argenti: quā pecunia cum lancem tra
xerit: eam tradunt curatori ferarum. Ille pro hoc amputatum piscem prabet feris escam.
Talis enim cibus illis prabetur: quarum si quam quis necauerit si uolens morte mul
ctetur: sin inuitus plectitur ea multa: quā sacerdotes statuerint. Q uisquis tamen lbim
aut accipitrem necauerit siue uolens: siue uolens necessario morte afficit. Sed cū multa
sint fera: quā una cum hominibus uicētent: multo t̄m plures essent nisi res hāc officere:

Cares

Sais urbs

Dutis
urbsMartis
materCoitus in
templisaegyptia
feraCapita
derasa
Ferarum
iter secta
Ibis
Accipiter

feles

felibus. Feles posteaq̃ sunt enixe nō amplius adēūt masculos. Eas isti coeundi gratia inda-
gantes: tamen potiri nequeūt. Ergo contra illas talia cōminiscuntur. Ereptos aut subre-
ptos earū foetus occidūt: non tamen occisos edunt. Illae filiis orbatæ cupiditate aliorum
(Amantissima enim filiorū fera est.) Ita demū ad mares se conferūt. Felem incensa stue
diuina res occupat. Nam quotiens ignē extinguere neglexerūt ægyptiī custodias felium
dispositi agūt. At illæ aut in trudendo sese hoībus: aut transiliendo in ignē insiliūt. Hoc
dum contingit ingenti luctu afficiuntur ægyptiī. Quibusq̃ autem in domibus ultro
felis oppetit mortem: earū domoꝝ habitatores cuncti sola supercilia eradūt: totum autē

Canis

corpus & caput: in quoꝝ domibus sic moriē canis. Efferūtur feles mortuæ ad sacra te-
cta: ubi falsæ sepelliuntur in urbe bubasti. Canes aut in sua quisq̃ urbe tumultant sacratis i

Mygadæ

Aranei

Accipi-

tres

Vrsi

Lupi

Crocodi

lis natura

loculis eodē quo canes modo indagatores sepeliūtur. Nā mygalas idest murus araneos:
& accipitres in urbē butū absportant. Vrsos aut qui sacri sunt: & lupos nō multo vulpibus
grādiore eo loci sepeliūt: ubi iacētes inueniūt. At crocodili talis uest natura: ut quatuor
mēsis maxime hybernus nihil oīo edat: & cū sit quadrupes: tamen terrestre & aquatile
est. Nam oua parit humi: excluditq̃: & plerūq̃ diei in sicco agit: sed totā noctē in flumi-
ne: quippe calidiore aqua q̃ nocturno sereno & rosido. Ex omnibus quæ mortalia agno-
scimus hoc maximum existit: ex minimo siquidem oua gignit haud multo maiora anse-
rinis: & pro portione oui foetus excluditur. Excretus ad decem & septem & amplius cubi-
tos peruenit. Oculos habet suillos: dentes magnos p̃portione corporis & prominentes
atq̃ serratos. cui ex oībus feris soli lingua innata nō est. Idē iseriorē maxillā solū nō mo-
uet: sed superiorē iseriori admouet. Vngues quoq̃ robustos habet pellēq̃ circa tergū im-
penetrabilem. Inter aquas cæcis: sub dio perspicacissimus. Itaq̃ cum i aqua uitam degat
os fert introrsum iudicibus refertum: Cūq̃ eū cæteræ fere ac uolucres fugiant: solus ipsi

Trochi-

lus

trochilus pacatus est: quod uidelicet ei est utilis. Etenim posteaq̃ crocodilus ex aqua i ter-
ram egressus est: ac deinde hiauit (semper enim fere hoc ad zephyrū facere solet) tunc in
eius os trochilus penetrās deuorat sanguisugas. Quia utilitate d'lectatus crocodilus nihil
oīo trochilū lædit. Quibusdam ægyptioꝝ crocodili sacrosancti sunt: quibusdā nō sunt:
sed ueluti hostes exagitantur. Sacros admodū esse eos existimant: qui circa thebas & my-
rios stagnū incolūt: quoꝝ utriq̃ unū ex oībus crocodilis alunt ciurem & edoctū manu

Crocodi

li cur sa

cri

tractari. Appēdentes eius auribus uel gēmas: uel ex auro fusiles inares: & primoribus pe-
dibus cathenā innectentes: cibaria quoq̃ accomodata: ac sacra præbentes cōsecrant: tāq̃
pulcherrime uiuēt. Vbi mortē obiit sale conditū sacris in urnis sepeliūt. Atqui circa ele-
phatinā urbē incolūt q̃ sacros esse non censeant & comedūt. Neq̃ uero crocodili uocan-
tur sed chāpsæ. Iones appellauere crocodilos illi generi crocodulorū: qđ apud eos in fe-
pibus gignitur cōparantes. Hos capiendi cū sint cōplura & multiplicia genera: unū tamē
hoc: qđ mihi maxime dignū relatu uidet̃ puto scribēdū. Vbi tergū suillū hamo circūda-
tū ad illiciendū crocodilū pertulit in mediū fluminis uenator ipse ad ora fluminis porcel-
lū: quē uiuū tenet uerberat. Cuius uocē crocodilus audiens secūdū illā tendit: mañsq̃ ter-

Chāpsæ

Crocodu

li

gū deuorat: & posteaq̃ attractus est añ oīa eius oculos uenator ceno opplet. Hoc acto cæ-
tera facile sane optinet: alioquin cū labore adepturus. Iā uero fluuiales equi in plaga pa-
prēmittana sacri sunt: in cætera ægypto non sacri talē speciē naturāq̃ habentes quadru-
pedes bifidis pedibus unguis bouinis simo naso: equina iuba: eminentibus & cancella-
tis dentibus fulgida cauda: equina uoce. Magnitudine maximi tauri tam crasso corio: ut
ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignuntur præterea in fluuio aquatilia quædam: q̃ ægy-
ptiū sacrata esse arbitrat̃ur. Arbitrat̃ur itē sacri genus pisciū: quod uocat̃ squamosum atq̃

Equi flu-

uiales

etiam anguillam. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex uolucris uero uulpanfaris. Est & alia uolucris sacra nomine phoenix: quam equidem nunq̃ uidi nisi in pictura. Etenim perra-
 ra ad eos cōmeat: quingentesimo quoq; ut aiunt heliopolitani anno: & tunc demū: cum pater eius decessit. Is si picturā assimilis est: talis tantuq; est pennarū coloris partim rubidi maxima ex parte cum habitu: tum magnitudine similis aquilæ. eum aiunt quod mihi non sit uerisimile hoc excogitare. Ex arabia proficiscentem in templum Solis gestare patrem myrra obuolutū: & in eo templo humare. Sic autem gestare primū ex myrra ouū cōponere quantū ipse ferre possit. Deinde ferendo illud experiri: Hoc expertū ita demū ouū exēterare: atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit patremque intulit eam partem alia myrra inducere: & cū tantundē ponderis imposito parente effectum sit. Obstructo rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc aue cōmemorant. At circa thebas sunt sacri serpentes nihil omnino hominibus noxiū pufillo corpore: binis præditi cornibus & summo uertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. Huic enim deo sacros illos esse prædicat. Est arabiarū locus ad butim urbē fere positus: ad quem locū ego me contuli: q̃ audirem uolucres esse serpentes: Eo cū perueni ossa serpētum aspexi: & spinas multitudine supra fidem ad enarandū: quarū acervi erant magni: & his alii atq; alii minores ingenti numero. Est autem hic locus ubi spinæ piecte iacebant huiuscemodi ex arctis montibus ex porrigitur in uastā planiciē ægyptiæ contiguam. Fertur ex arabia serpentes alatos inuente statim uere in ægyptū uolare: sed eis ad ingressum planiciæ occurrentes aues ibides non prætermittre: atq; ipsos interimere: & ob id opus ibidem magno in honore ab ægyptiis haberi. Arabes aiunt cōsistentibus & ipsis ægyptiis iccirco se his auib; honorē exhibere. Eius auis species talis est: nigra tota uehementer est. Cruribus gruinis: rostro maxima ex parte adūco: eadem qua crex magnitudine: & hæc quidem species est nigrarum: quæ cū serpentibus pugnant. At earum quæ pedes humanis similes habent. Nam bifariæ ibides sūt gracile caput: ac totum collum pene candida: præter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium: quæ omnia quæ dixi sunt uehemētē nigra: crura & facies alteri cōsentanea. Serpentis porro figura qualis hydrorum: alas non pennatas: sed glabras gerit: & alis uersipilionis ualde similes. Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipsorū aut̃ ægyptiorū: qui circa partē ægypti frumentariā colūt memoriā omniū hominū cōmentantes sunt fere eorū: in quorū ego ueni experimētū longe excelentissimi: ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus triduo purgant se uomendo atq; intestina diluendo gratia sanitatis cōseruandæ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. Nā sunt alioquin ægypti oīm uirorū secundū aphros maxime salubri corpore aeris ut mihi uidetur beneficitio: qui nunq̃ immutatur: cuius mutationibus precipue existunt i hominibus morbi. Pane uescitur: quē ex farre cōficiūt: quem cylestē nomināt. Vino utuntur facto ex ordeo: desunt enim i ea regiōe uites. Visitant quoq; tum piscibus partim crudis ad solē arefactis partim fassugine cōditis: tū auib; sed eage crudis prius tamē sale cōditis: coturnicibus: anatib; atq; auiculis: Cateris at uel uolucris: uel piscibus: quæ ipsis i proximo sūt præter illa quæ ab eis sūt recepta pro sacris partim assis: partim elixis. Apud locupletes eorū cū multi cōuenerūt: & a cena discessū est circūfert aliquis in loculo mortuū eligno factū: sed pictura & opere uerū maxime imitatē. Longitudine cubitali omnino aut bicubitali: ostendēsq; singulis cōuiuarū ait in hūc intēs pota & oblectare talis post mortē futurus. Hæc illi apud cōuiuia fatiunt cōtētq; moribus patriis nullū aliū asciscūt. Quibus cū alia sint egregia instituta: tū uero illud adhibendi modulatorē: qui & in phœnice & in cypro: & alibi nomē pro differētia

Anguila
Phoenix
Vulpanfaris

Serpen-
tes sacri

Serpen-
tes alati

Ibes sacre
Ibides for-
ma
Crex

Aegypti-
orū pur-
gamina

Cylestis

mortuū pos-
cenā cōuiuarū
fatur

Linus gentiū habet. Idem tamē cōgruit cū eo: quē grāci decātant appellantes Linū. Vt ego ad
 mirer cū alia multa: quæ sunt apud ægyptū: tum uero id unde nomē Lini acceperūt: quē
 Manerus semper quodāmodo decantare cognoscuntur. Vocatur autē Linus ægyptiace Manerus:
 quē ægyptiū tradiderunt: cū filius unicus extitisset primi ipsoꝝ regis: præmaturaq; morta
 deceffisset. His lamenitis ab ægyptiis fuisse decoratū: & cantilenā hāc camq; solam ipsis
 institutā. Cōgruit præterea in hoc cum solis græcorū lacedæmonibus ægypti q; mino
 res maioribus natu obuui cedunt uia ac defeſcunt: aduenientibusq; e sedili aſſurgūt. qua
 in re cum nullis aliis græcorū cōueniūt. In uicem cōpellādi se mutuo in uis adorāt genu
 tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis circa crura fimbriatis: quas casiliris ap
 pellant super quas cādida ferunt amicula tanq̃ superiecta. Laneæ uestes neq; in ades sa
 cras gestātur neq; una cum cadauere sepeliunt. Profanum enim est quæ cōsentanea sunt
 his quæ orphica & bacchica appellantur ab Agypto & Pythagora ortū ducentibus: Nam
 his cerimoniis participantem laneis indutum uestibus humari religiosum est. De quibus
 sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab ægyptiis excogitata: quis mensis diesue cuius
 decorum sit: & quo quis die genus qualia fortietur: & quā mortem obibit: & qualis ex
 istet. Quibus rebus qui in poesi uersati sunt: uſi fuerunt: plura quin etiā ab eis prodigia
 comperta sunt q̃ a cæteris omnibus hominibus. Nam cum prodigium extitit scribunt
 id obseruantes quomodo euenierit: & si quādo postmodum huius simile extiterit exem
 plo prioris putāt euenturū. Diuiniatio apud eos ita ē cōstituta ut eius artificū nulli morta
 liū uendicet: sed certis diis. Siquidem Hercules illic oraculū est: & Appollinis: & Miner
 uæ: Dianæq; ac Martis: & Iouis: sed quod p̃cipuo honore colūt ex oib; oraculis Lato
 næ est in urbe buti. Veq; hec uaticinia nō eodē modo sunt oīa instituta: sed differenter.
 Iā uero medicina apud eos hūc in modū ē distributa: ut singulorū morborū sint medici
 nō pluriū. Itaq; oīa referta sunt medicis. Alii enī sunt ocularii curandis oculis constituti.
 Alii capiti: Alii dētribus: Alii alijs p̃tib;: Alii morbis occultis. Luctus eorū dē ac sepulture
 tales sunt. Quibuscūq; domesticus aliquis deceſſit homo alicuius momēti: Ibi oīs mulie
 ris sexus familia caput sibi & uultū oblinir luto. Deinde relicto domi cadauere ipsæ p
 urbem uagantes se plangunt succinſe nudatis māmilib;: & cū eis proximæ quæq;. Alte
 ra ex parte uiri & ipsi expectorati se uerberant. His actis ita demū ad cōdiendū portāt.
 Sunt autem certi ad hoc ipsum cōstituti: qui hoc artificū facitāt: qui cū ad ipsos cada
 uer portatū est: ostendunt his: qui portauerunt exēplaria mortuorū lignea pingendo af
 ſimulata: & eorū unū accuratissime fabrefactū esse aiunt: cuius ego nomen in nuncupa
 ro: haud faciam sancte. Alterū illo inferius ac uilioris præcii. Tertiū uilissimi ea dicentes
 ſcitantur ab his ad quod exēplum uelint effingi mortuū suum. Iſti cōuento de precio il
 linc abeunt. At hi qui relinquūt in ædibus hunc in modū diligentissime cōdiūt cor
 pus. Ante omnia incuruo ferro cerebrū per nares educūt: ut quāq; partē educentes: ita lo
 cū eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide athiopico circa ilia cōſcindunt
 atq; illac oēm aliu p̃trahūt. quā ubi repurgarūt ac uīo phœniceo expleuerūt: rursus odo
 ribus cōſulis referciūt: tū omēta cōplentes contuſa myrra pura: & casia: & cæteris excepto
 thure odoribus iterum consuunt. Vbi hæc fecere ſaliunt nitro abditum ſeptuaginta dies.
 Nā diutius ſalire nō licet. Exactis ſeptuaginta diebus cadauer ubi abluerunt ſindone byſ
 ſina totum incisis loris inuoluunt gūmi illinētes: quo ægypti glutinis loco plerūq; utun
 tur. Eo deinde recepto propinqui ligneam hominis effigiem faciunt. In qua mox inſe
 runt mortuum: inſuſumq; ita theſaurizant: id est reponunt. Hi autem qui mediocria uo
 lunt nimium fugientes ſumptum ita comparant clyſterem unguine. quod e cedro gigni

tur complent. Deinde ex hac aluū mortui ipsam neq; scindentes: neq; extrahentes: sed per secessum præhensio uia posterioris hiatus infertunt: & tot quot dixi diebus sale con-
diunt: quorum dierum ultimo cedrinum unguen: quod prius ingesserant ex aluo egerūt:
quod tantam habet uim: ut una secum aluū atq; intestina tabefacta educat. Nitrum aut
carnes tabefacit. Mortuiq; tantū cutis & ossa relinquūt. Vbi ista fecere ex quo sic tradi-
dere mortuū: nihil amplius negotii suscipiunt. Tertia conditura hæc est adorandis eorū
mortuū: qui tenuiori sunt dilutionibus uentrem abstergunt: arcfaciuntq; sale septuagin-
ta per dies. Deinde tradunt reportandū. Vxores tamen insignium uiroꝝ nō statim ui-
ta defunctas tradunt cōdiendas: ac ne eas quidem fœminas: quæ conspicuæ ualde & ma-
ioris momenti fuerint. Sed triduo atq; quadriduo defunctas ea de causa faciētes ne cū fœ-
minis salinarii cōcumbant. Depræhensum enim quēdā aiūt coeuntē cū recenti cadaue-
re muliebri: delatumq; ab eiusdē artificii focio. Quisquis aut uel ipsorum ægyptiorum:
uel hospitem cōpertus sit mortuus: siue a crocodilo raptus: siue ab ipso flumine: necessa-
rium prorsus est ei ciuitati: ad quam eiectus est condire: & quam honestissimo funere se-
pelire sacris in monumentis: quem ne contingere quidem fas est alteri aut proximorum
aut amicorum nisi ipsis nili sacerdotibus: utpote maius quiddam quam hoīem mortuū
tractantibus ad sepeliendum. Græcicis institutis uti recusant: & ut semel dicam nullo
rum hominum aliorum institutis uti uolunt. Et hoc quidem ceteri ægyptii obseruant.
Est tamen chemis oppidum grande thebaica plagæ prope nouam urbem. Quo in op-
pido est templum Persei Danaæ filii quadratū ac palmeto circumdatum ingenti sane e-
saxis uestibulo. Stantibus desuper duabus grandibus & lapide statuis. In hoc uestibulari
ambitu est secessum: & in eo simulacrum Persei. Quem chemitani memorant sibi appa-
rere frequenter e terra existentē: frequenter intra templum: eiusq; sandalium quod ge-
stabat inuentū bicubitali magnitudine quod postquam apparuerit exuberare omnē ægy-
ptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt aut perseo græcicæ gymnics ludos per oē certā
di genus ppositis premiis: tum pecorum: tū palliorū: tū pelliū: percontantq; mihi cur
eis solis cōsuefet apparere Perseus: & cur in edendo gymnico certamine ad ægyptiis di-
screpant: aiēbant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaū enim & lyncē: q
essent chemitani nauigasse in grāciam: a quibus originem gradatim ducēdo deueniebāt
ad Perseum. Hūc in ægyptum profectum: qua & græci dicūt gratia afferendi ex aphrica
caput Gorgonis: uenisse quoq; ad ipsos: ac cognatos oēs agnouisse: quos postquā didicif-
set & nomen chemis ex matre audisset in ægyptum uenisse: & gymnici certamē celebra-
ri iussisse. Hæc oīa opinantur ægyptii: q supra paludes incolunt. Qui uero in paludibus
utunt' eisdē quibus ceteri ægyptii moribus cū i aliis: tū in habēdis singulis uxoribus quē
admodū græci. Ceterū ad uictus facilitatē alia sūt eis excogitata. Si qdē cū fluius plenus
cāpos inundauit: in ipsa aq; ex oritū ingens uis hiliog: quæ loton ægyptii uocant. Ea ubi
demessuerūt ad solē exiccāt. Dein qd' mediū loti ē papaueri assimile postq; coxerūt ex eo
faciūt panes affos. Est aut huius loti radix quoq; exculēta ēt suauitate pstatī orbiculatā ma-
li magnitudine. Sūt & alia lilia rosis similia & ipsa in fluuē nascētia: quoq; fructus i alio ca-
lice germinās e terra simillimus specie est fauo uestpæ. In eo esculēta quēdā instar nuclei
oliuæ coagmentata innascuntur: quæ & tenera comeduntur & arēfacta. Iam uero iun-
cum annum ubi & paludibus excerpserunt superiorem eius partem amputant: quam
in aliud qddā cōuertūt: quod relictū est inferius lōgitudine cubitali id edūt pariter: ac uenū
dāt. Eo si q admodū suauī uti cupiūt in luculento furno torrefactū ita comedūt. Sūt pter
ea ex eis q solū piscibus uiti dāt: quos ubi ceperūt exenteratos ad solē deficcāt: exiccatisq;

Vxorū
cōdituraCadaue-
ris coitus
Mortui
reperiChemis
op.
Persei tē-
plum
Persei sā-
daliūDanaus
Lyncæus

Lotos

Iuncus
esui aptus

deinde uescuntur. In fluminibus non fere gignunt pisces gregales. Qui nutriuntur in stagnis hæc faciunt. Simulac incescit eis libido gignendi gregatim in mare enantat. Ducibus masculis genituram spargentibus: quæ foemina cõsecantes recurando se ex ea concipiunt. Eadem ubi prægnantes in mari sunt effecte remeant omnes rursus ad sibi consueta non amplius eorundem ductu: sed foeminarum. Ducunt enim illæ quemadmodum fecerant mares gregatim oua fundentes instar milii parua: quæ mares aduenientes deuorant. Sunt autem ea tanq̃ milii grana pisces. Ex quorum reliquis non deuoratis sed nutritis: pisces fiunt. Ex his piscibus qui capiuntur dū in mare meant: hi detrita dextra quæ ea de causa patiuntur quæ in mare dū tendūt a sinistra terrā legunt: rursus eadē uia reuertentes incurfant atq; offendant cõtingendo terrā plerūq; ne itinere aberrant propter aquæ decursum Nilo incipiente augescere in primis depressa terrarū & lacunæ fluuii proxime impleri incipiunt. Cõfestimq; redundatæ a flumine aqua hæc plura sunt: & cõtinuo cūcta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem secūdo loco uerisimile sit eos gigni hoc mihi uideor causæ intelligere: quæ superiore anno postq̃ nilus abscessit: pisces qui oua in ceno pepererāt una cū postremis abeunt aquis: circūactō rursus anno ubi aqua restagnauit protinus ex his ouis gignuntur pisces. Quod ad pisces attinet ita habet: Videntur ægyptii: qui palustria accollunt unguetō ex fructu sillicypriorum: quod appellant ægyptii kiki. Hunc in modum cõficiētes sillicypria hæc: quæ apud græcos ultro nascuntur ad oras fluminū stagno rūq; ferūt: multū quæ fructū ferētia sed gūiolētē. Hūc ubi collegerūt alii cõtūsū ad ignē: alii in sartagine coqūt: & quod ex eo persluit excipit pingue quiddā: & nihilominus ad lucernas idoneum q̃ oleum: sed grauiolentia exhibens. Sunt autē aduersus magnā uim culicum hæc ab eis excogitata. Cū enim his qui supra paludes incolūt munimētō sint turres: quas dormitum ascendūt (Mā culices uentus prohibet in altū uolare) Alia sūt machinati qui intra paludes habitant. Singuli sua optinent retia: quibus per diem pisces capiāt Eisdem noctu utuntur cubili in quo requiescūt. Circundatis illis deinde operiti somnium capiunt: qui si in uestimento inuoluti aut in sindone dormirent: eos per ipsa indumēta culices morderent. Per retia uero ne tantulum quidem mordre conantur. Naues eorum onerariæ sunt factæ & spino cuius figura simillima ē loto cyrenæ: & cuius lachryma gūmi est. Ex hac spino ligna concidunt: quæ magnitudine bicubitali tanq̃ latericio opere cõponunt hunc in modum compingentes Ligna cubitali circūdensas: ac longas stipites appendunt. Vbi hunc in modum compegerūt: desuper frequentia transra extendūt: cõmissuris nequaquā utuntur: sed introrsum compages iunco innectūt. Gubernaculum scite faciūt: & hoc per nauem transit. Malo quoq; spinatio & uelis iuncea utuntur. Hæc nauigia contra flumen meare nō possunt: nisi luculentus ingruat uentus. Verū a terra protrahuntur. Secūdum decursū hoc pacto feruntur. Est ianuā ex myrrica facta putaminibus arundinaceis strata: & lapis politus duorum fere talentorū pondo. Huiusmodi ianuā fune alligatam nā anteriori parte nauis sinitur deferri: Lapidem uero retrorsum alio fune. Ita ianuā impetu aque insidente protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur: fundo admotus dirigit nauim. Hæc nauigiorum ingens apud illos est copia: quorū quædā ferūt multa milia talentorum pōdo Cū regiōem sup̃ gressus est nilus solæ urbes apparēt eatenus extantes ut insulis ægæi maris fere assimiles esse uideantur. Nā cætera ægypti pelagus efficiūtur: ipsaq; urbes: quæ sole extāt stationes nauīū faciūt: nec iā cū hoc cõtingit per alueū fluminis sed per mediū cāpi nauigatur ex naucrate quidē mēphim uersus nō iā iuxta pyramides ipsas: sed iuxta accumen deltæ. A mari autē & canabo naucratē uersus per cāpū: ad anthyllam

Cyllicy /
pria
kiki

Culices

Naues

Baris

Naucrates
Antylla
urbs

urbem uenies: & ad urbē: quæ uocatur Archandri. Harū urbiū anthylla: quæ est in signis
 datur peculiaris in calceamēta uxori semper eius: qui in ægypto regnat. Quod factū est
 ex quo ægyptus fuit ditiōis perfarū. Altera uidetur mihi nomē habere ab Archādō Da
 nai genero Phthii achæi filio. Archādri enī urbs nominatur. Quod si alius quisq; Archan
 der esset: nequaquā ægyptiū nomē foret. Hactēus quæ uidi: quæ noui: quæ iterrogaui dicta
 sūt. Hinc pergam disserere de ægypto quæ audiebam addens aliquid quod ipse uiderim
 Minem qui primus apud ægyptum regnauit aiebāt sacerdotes iūxisse pōtibz nilum ad
 mēphim. Nā cum aphricā uersus totū præterlabi montem p̄simmīnū: & supra mēphim
 cētum circiter stadia meridiem uersus aggesta humo ad amfractū fluminis arefecisse p̄sti
 nū alueum: ita flumē factū sibi alueo per mediū mōtium fluere. Adeo nūc quoq; sub p̄sis
 iste amfractus nili tāq; coercitus fluat magnis p̄sidiis custoditur quot ānis obseptus aggeri
 bus. Quos si refringēs flumē uelit ea parte redūdare oīs mēphis adibit periculū ne aq̄s
 operiatur. Ab hoc Mine qui primus extitit rex id unde fuit annis effectū terrestre: ibiq;
 ab eodem urbem hāc cōditam: quæ nūc memphis appellatur. Est enim memphis in āgu
 stis ægypti sita. & exterius aquilonem uersus & uesperum ex flumīe effossum esse stagnum
 Nam ab aurora ipse nilus arcet: & ab eodem i ea urbe extractum hoc templū Vulcani
 magnū: tū memoratu dignissimum. Post hunc recensebāt e libro sacerdotes nominatim
 alios trecentos ac triginta reges: In quibus tot ætatibus hominū decē & octo fuisset æthi
 opes: & una mulier alienigena: Ceteri uiri indigenæ. Mulieri quæ regnauit fuisse nomen
 idē quod reginæ babylonicæ Nitocris: quā dicebant ultā fuisse fratrem ab ægyptiis apud
 quos regnabat interemptū: & si ubi hunc interemerāt regnū ad hanc detulissent. Vltam
 aut̄ fratrem dolo multis ægyptiorū absumptis. Nā extruxisse eā per magnū adificiū sub
 terrancū per causā quidem noui operis: animo autem aliud agitantē & cōuocatis ad cō
 uiniū multis: quos præcipue nouerat fraternæ cædis auctores fuisse per oraculū quendā
 specum in istius flumīe discubentibus. Hæc demum de illa referebant præterq; q̄ ubi hoc
 fecisset cōspersisse eā multo cinere adositum: quo impunita esset. Aliorū autē regū nullū
 referebant clarum opus editū nisi unius: qui postremus horū extitit Mæris: hunc enim
 adificasse memoratu digna Vulcani uestibula aduentū aquilonē uergētia: & stagnū effo
 disse: cuius quot sint in ambitu stadia posterius aperiā: & pyramides in ea extruxisse: de
 quarū magnitudine simul cū ipsius lacu mentionē faciā. Hunc itaq; tantū operū edidisse
 alios autē nihil prorsus. Quos ego prætergressus eius qui his successit nomē Sesostris
 mentionem habeo. Istum dicebāt sacerdotes primū longis nauibus ex arabico sinu pro
 sectum rubri maris accolas in suā potestātē redigissē: progressūq; longius uenisse in mare
 iam uadosū: & proinde non nauigabile. Illic ubi retro se ad ægyptum recepisse secundum
 sacerdotum cōmemorationem coactō ingenti exercitu per continentem perrexisse: om
 nesque gentes ut in quancq; incidebat subegisse. Et quascunq; earū nanciscabatur feroces
 & uehementer studiosas libertatis in earū regionibus cippos statuebat inscriptos litteris sui
 nominis: & patriæ: & quæ referrēt ipsū illos uī subegisse. Quare uero urbes nullo prelio
 nulloq; negotio cepisset: his cippos inscripsit: tū eis dē litteras: quas scripserat eis gētibus
 quæ uiriles extiterant: tū muliebria genitalia planū facere uolēs illos haud quāq; uiriles
 extitisse. Hæc faciēdo peregit cōtinentē donec ex asia in auropam transgressus scythas
 subegit & thraces: ad quos usq; & nō ulterius mihi uidetur ægyptius exercitus peruenisse
 quoniā in istorū terra tituli non ultra positi demonstrantur. Hic digressus retro abiit &
 posteaq; ad phasim subsedit: quid deinceps nō habeo quod dicā: an ipse rex Sesostris di
 uiso suo exercitu aliquatūlū copiæ reliquerit ad eā regiōnē incolēdam: an aliqui militū

Archandri urbs

Mines rex
P̄simmīnus mōs

Mēphis

Vulcani
templumNitocris
regina

Meris rex

Sesostris
rex

Colchi

Circunci-
sio

Macrões

Sardoni-
cum linū

Sefostres

per teli peregrinatiōis circa fluuiū phasim subfiterint. Nā colchi uidētur ægyptii esse: qđ ipse prius notū qđ ex aliis auditū refero. Cuius rei cū mihi cupidō incessisset ut utroq; pco-
 ētarer: magis colchi reminiscabant ægyptiorū qđ ægyptii colchorū. Dicebant tñ ægyptii se
 opinari colchos e Sefostris esse exercitū. Ipse ex hoc cōiecturā capiebā qđ atro colore sunt
 & crispō capillo: tā & si hoc p nihilo putari posset: cū & alii sint huiusmodi: sed qđ isti
 picipue: pterea qđ soli oīum hoīum colchi & ægyptii: & æthiopes ab initio statim pudēda
 circūcidūt. Nā & phœnices & syrii: qui sunt in palæstina didicisse id ab ægyptiis & ipsi cō-
 fiteant. Syrii uero qđ fluuiū thermodōtē: & partheniū accolūt: & horum cōtermini macro-
 nes a colchis didicisse se aiūt. Hi enim ex hoībus soli sunt: qui circūcidunt: & in hoc faci-
 endo agnoscūtur ægyptii esse. Tñ ægyptii atq; æthiopes n̄ queo dicere utri ab utris didi-
 cerint. Nā uidet esse pantiqū. Sed qđ ex ægypto qđ illic cōmerciū habuerūt didicerit: ma-
 gnū mihi sit hoc testimoniū qđ hi phœnices qui cū græcia cōsuetudinē habēt nō ampliū
 circa uirilia imitant ægyptios sed eorū qui postea pcreant: uirilia nō circūcidūt. Agedū
 & aliud d' colchis dicā eos esse similes ægyptiorū. Hi soli atq; ægyptii linū eadē rōe opan-
 tur: oīs utrorūq; uita pariter & lingua cōsentanea est. Linū aut colchicū a græcis sardonī-
 cū appellat: cū illud quod ab ægypto uenit appelletur ægyptiacū. Titulorū quos Sefostri-
 rex ægypti regionatim crexit pleriq; iam incolumes nō extāt. Q uosdā in syria palæsti-
 na ipse uidi iscriptos: tū quos dixi litteris: tū mulieribus genitalibus. Circa ioniam quoq;
 duā huius uiri figurā uisunt in petris incisā: una quidē qua ex epheso in phocēā iit. Al-
 tera uero: qua e fardibus smyrnā uersus. In quāq; uterq; insculptus est uir magnitudine qđ
 nū palmoꝝ dextra spiculū tenens: sinistra arcus: ceterāq; itē armaturā. Etenim ægyptia
 cam & æthiopiā gestans: & ex altero ad alterū humerū eūtes sacra littera ægyptiaca sūt in-
 cisæ i hæc uerba. Hāc ego regionē meis optinui humeris. Q uis tñ aut cuius fuerit ab hac
 pte nō idicant: sed ab altera eā qđā cōspicati Memnonis imaginē esse cōiectāt multum a-
 ueritate deficiētes. Sefostri ægyptiū sacerdotes hunc eē dicebāt redeūtē: multosq; mor-
 tales eaz gētiū ac regionū: q̄s subegerat reportātē. Eūdē posteaq; ad daphnas pelusias se
 receperat fuisse a fratre: quē ægypto p̄fecerat una cū liberis inuitatū: & cū ille domū exte-
 rius materia circūstipasset. struēq; icēdisset: re hūc intellecta ex tēplo cū uxore deliberasse
 (Nā & uxore secū duxerat) & ea suadente ut duos e sex liberis sup ardētē pyrā extēdēs pō-
 tem faceret: super quos ipsi trāseūtes euaderēt: ita fecisse: & duobus filiis ira incensis cate-
 ros una cū patre fuisse seruatos. Sefostre in ægyptū reuersū ultionē de fratre sumpsisse: qđ
 uero multitudinem ei & terris in potestatem redactis abduxerat: ea usum in hæc fuisse. Siq-
 dem isti fuerunt: qui sub hoc rege imensā magnitudinis lapides in templū Vulcani por-
 tatos pertraxerunt: quiq; ad diuortia aquarū quā nunc in ægypto sunt cuncta effodien-
 da sunt adacti: quia inuiti faciebant ut ægyptum prius equis & plaustris agendis ubiq; ido-
 neā redderent non idoneā. Nam ab eo tempore ægyptus: quā omnis plana est: tamen
 in equitabilis: & plaustris in habilis extitit propter multiplices fossas & uniuersa loca oc-
 cupātes: quas ideo rex fodiēdas putauit: ut ciuitates quā nō accolerēt flumen: sed in me-
 dio ægypti essent: resfluū flumine non laborarent penuria aquā ad potandum: sed ea sup
 peditaret e puteis. Hac de cā ægyptus intercisā ē: & ab hoc rege ut dicebāt i oēs ægyptios
 dispartita soli quadrati æqua portiōe uiritim p sortē data: atq; hinc puētus instituti iposita
 certa pēsiōe: qđ illi quot annis soluerēt. Q đ si cuius portiōne alluuiōe flumē decurtasset
 is adiens regem rei quā contigerat certiorē faciebat. Rexq; ad p̄diū inspiciendum mitte-
 bat qui metirentur quāto deterius factum esset: ut ex residuo proportionē taxatum uesti-
 tria ortū gal p̄deretur: atq; hinc geometria orta uidetur in grāciam transcendisse. Nā polum &

Geome-
tria ortū

gnomonē id est normā & duodecim diei partes a babylonis græci didicerūt. Solus hic ægyptius rex imperio potitus est: æthiopiæ monumentū quoq; sui reliquit ante adē Vulcani lapideas statuas duas quidē tricenū: unā suā: alterā uxoris: quattuor autē uicēnū cubitorū: totidē filiorū. Huius statuæ lōgo post tpe cū Darii plæ statua añ poneretur: non tu lit id sacerdos Vulcani negās Darium tales res gessisse quales gessisset Sesostris ægyptius: quippe qui cū aliās nationes non pauciores q̄ Darius: tū uero scitas subegisset: eoq; iniquū esse huius ante illius fisti donaria: qui rebus gestis non esset illū supergressus. Hæc lo cuto sacerdote tamen ignouisse Darium ferunt. Defuncto Sosostris regnū suscepisse pheronē eius filium: & hūc nullā sumptisse expeditionē: sed ei contigisse ut luminibus caperetur. Idq; hac de causā cū flumen eo tempore copiosissimū maneret: ita ut supra decem & octo cubitos rura transcenderet uento ingruente: qui fluctus cieret: ferunt hūc regē facinus admisisse q̄ sumptū spiculū in medios fluminis uortices cōtorserit: statimq; laborasse ex oculis: ac uisum amisisse: decenioq; cæcū fuisse. Vndecimo autem anno ex urbe buci ei oraculum aduenisse iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei rediturum si oculos abluisset lotio mulieris: quæ ad suū solius uirū accessisset aliorū uirorū expers: & ante omnia urinā uxoris expertus cū nihil amplius cerneret: cæterarum deinceps urinā expertum tandem uidisse. Ibiq; omnes mulieres: quas fuisset expertus: præter eam: cuius lotio lotus uisū receperat: unā in urbem coegisse: quæ erythrabolus: id est rubra gleba dicitur: & eas illi cōtactas cum ipsa urbe oēs concremasse: & eā cuius lotio lotus uisum receperat uxore duxisse. Atq; ea clade liberatū cum alia in aliis tēplis donaria posuisse oīa memora tu digna: tū maxime memorabilia: ac spectaculo digna i tēplo Solis gemina faxa: quos obelos uocat a figura ueru centenū cubitorū longitudinis: octonū latitudinis. Huic in regno successisse aiebant uirū mēphitē: cui nomē esset lingua græca Proteus: Cuius nūc mēphi uisitat sanū decore sane: ac ualde adornatū ad austrālē ptē rēpli Vulcani positū circū quaq; phœnicibus tyriis habitantibus: qui locus oīs castia tyriorū appellatur. In hoc fanō Protei est ædes: quæ uocatur Venēris hospitæ: quā conuicio esse Helenes Tyndari filia: quia & apud Proteum fuisse diuersatam audiui: & cognomine ueneris hospite appellatā. Nam quæcūq; sunt alterius Veneris tēpla: neutiq; hospitæ appellantur. Et sane perconstanti mihi sacerdotes de Helena referebant ita rem esse gestam. Alexandrum raptā e spartā Helena cum renauigaret domum in mari ægæo uentis cursū excussus in egyptiacū pelagus: atq; illinc non remittentibus flatibus appulsus in ægyptum ad hostium nili: quod uocatur canobicū: atq; ad taricheas. Erat in eo littore quod nunc quoq; est Hercules templum: ad quod quisq; cuiuscunq; hominis seruus confugiens capiat facras notas sese deo tradens eū nefas est tangere: quæ sanctio ad meā usq; ætatē prorsus imota perseverauit. Eā templi legem mancipia Alexandri cum audissent: ab eo profugerunt. Assidentēsq; deo supplices Alexandrū insimulabant eum destructū uolentes: remq; oēm exponebant: ut circa Helenā gesta erat & illata Menelao iniuria. Insimulabant autē de his apud sacerdotes & apud huius hostiū nili præfectum nomine Thonim. His auditis Thonis q̄raptissime memphim ad proteū mittit hæc nunciatum his uerbis Venit peregrinus quidam genere teucer: qui rem nefariā in grācia perpetravit: quippe seducta hostitis uxore: quam secū duces cum multis admodum opibus in tuā terram uētis appulsus est. Vtrum ne sinamus eum abire ipunem an ea quæ attulit secum eripimus. Ad hæc remi sit Proteus q̄ diceret uirū istū undecūq; is sit: q̄ rē nefariā i hospitē suū ppetrauit cōphēsū ad me deducite: ut qdā diciturus est scia. Hoc ubi accepit Thonis Alexandrū cōphendit nauēq; eius distinet: de hinc illū Helenamq; cū opibus atq; et seruus mēphi ducit. Qui

Sesostris

Pheron
rex cæcusBucus
urbs
Locium
mulieris
Erythra-
bolus
urbsObeli
Proteus
uenus ho-
spita
Helene
raptus
Paris
Herculis
asylum

Thonis

bus omnibus representatis Proteus percōctatus est Alexandrum quisnā esset: & unde cū
 nauibus profectus: Alexāder illi & genus suū cōmemorauit & patriæ nomen & unde na-
 uigasset: & quo. Sed interrogante Proteo unde Helenam accepisset titubātē in loquēdo
 ac tergierantem coarguebant hi qui fuerant supplices exponētes oīa quæ in scelere ad-
 mittendo gesta essent. Tandē Proteus apud eos hāc sententiā tulit inquit. Ego nisi ma-
 gni interesse arbitrarer de peregrino aliquo suppliciū capitis sumere ad terrā meā uentis
 appulso: suppliciū pro græco illo de te sumerē omniū hospitū deterrime scelestissimum
 facinus admisiisti a tuo ipsius hospite erepta uxore: neq; his cōtentus cum ea abisti. Ac ne
 his quidē satis habens cōpilata hospitis domo uenisti. Itaq; quoniā magni momenti esse
 duco necare hospitē: mulierem hāc atq; opes tibi ut abducas non sinā: sed ego hęc græ-
 co hospiti referuabo: dū ille ipse cōstituerit uenire ad ista reportāda. Tibi uero ipsi: tuisq;
 cōuectoribus ut e mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio: alioquin uos pro hosti-
 bus persecuturus. Hūc Helenæ ad protea aduentū fuisse sacerdotes referebāt. Q uā fa-
 mā uideretur mihi & Homerus accepisse: sed quia nō perinde decora res erat in carmine:
 alio loquendi modo est usus: in quē trāstulit declarās se hunc famæ sermonē notū habu-
 isse. Id manifestū ē q̄ in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexādri: nec usq; alibi
 retractat Alexandrū ferentē Helenam fuisse abductū: & alibi errabundum sidonem phœ-
 nicæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda uirtute Diomedis: ita uersibus in-
 quiens. Picturata merāt ibi pallia Opus mulierū. Sidonidā: quas ipse Paris formosus
 ab urbe. Sidonia duxit sulcans freta lata carinis. Cum retulit magnis Helenam natali-
 bus ortam. Neminit quoq; in odyssæa his uersibus. Hoc habuit Ioue nata probū: præ-
 sensq; uenenum: Q uod polydama sibi thonis donauerat uxor. Aegypto quæ terra fe-
 rax fert plurima mixtum. Multa quidē proba: multa autē dānosa uenena: Hęc quoq;
 alia ad thelemachū Menelaus inquit. Hūc etiā ægypto dii me tenere reuerti. Conā-
 tem quibus haud tuleram solēnia sacra. In his carminibus Homerus declarat se nosse
 errorem Alexandri in ægyptū est. Est enim syria ægypto contermina: & phœnices quo-
 rum sidon est in syria incolunt. Itaq; cum hi uersus: tum uero locus non minimum imo
 maxime probant cyprios uersus non Homeri: sed cuiuspiam alterius esse. In quibus dici-
 tur Alexander ex sparta Helenam ducens triduo. Ilium peruenisse secundo uento usus
 ac tranquillo mari cum in Iliade dicat illum cum Helenam duceret errasse. Sed Home-
 rus ut cyprium carmen ualeto. Caterum nunquid græci uana quæ circa Ilium gesta me-
 morarent necne perconcranti mihi sacerdotes ita respondebant se nouisse ab ipso Mene-
 lao rapta Helena magnas græcorum copias auxilio uenisse Menelao in regionē teucriā
 quæ in terrā egressā locoq; cōmunito miserunt Ilium legatos: cumq; eis & ipsum Mene-
 laum isse: Hos postq; ingressi sunt mœnia tum Helenam opesq; quas Alexander furto
 absportasset repoposcisse: tū iniurie satisfactiōē. Teucros autē tūcadē narrasse Deinde &
 iuratos negasse habere se Helenam: atq; opes: de quibus arguerentur: sed ea in ægypto
 esse omnia: neq; sei ure reatum sustinere earū rerum: quas Proteus ægyptius rex tene-
 ret Græcos cum se ab illis derideri arbitrantur ita obsedisse Ilium: donec expugnauerunt.
 Vrbe capta cum Helena non existeret: & eandem orationem: quam prius audierent græ-
 ci ita demum habita prioribus uerbis fide ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic
 ubi ad ægyptū peruenit: & ad memphim nauigauit exposita rei gesta ueritate honorificē
 tissimo hospitio exceptus: Helenāq; malorum immunem recepit: & insuper oēs pecu-
 nias suas. Et cū hęc affecutus esset Menelaus: tū iniunus i ægyptios extitit. Nā cū p̄ficisci

Syria
Sydon

Helenā i
troia iit

menelaus
ad p̄teū

coāref: nec p̄ uētos posset: idq; iādiu rē idignā excogitauit. Sūptis enī duobus pueris quo rūdā indigenarum filiis: exēctisque haruspicinā fecit. Q d' ubi eū fecisse rescitum ē in uisus & exagitatus fuga abiit in insulas aphricā obiacentes. Eo posteaquam se contulit: nihil amplius quod referrent ægyptiū habebant. Atq; horum alia quæ ex historiis nosse dicebant: alia apud ipsos gesta uel magis habere comperta. Hæc aiebant: ægyptiorum sacerdotes. Ego uero ad ea quæ de Helena commemorata sunt & ipse aduicio hoc coniecturā si intra llium fuisset Helena utiq; fuisset græcis tradita siue uolente Alexandro: siue inuito. Neq; enim ita despiebat Priamus: aut alii eius propinqui ut suis ac liberorū corporibus: atq; etiam urbe periclitari uellent: quo Alexander Helenæ contubernio potiretur. Q uod si inter initia ita sensissent: non tamen id fecissent posteaquam cum multo aliorum troianorum: tum uero Priami filiorum duo: tresue aut plures perierant cum græcis præliantes. Si quid referentibus credi uersificatoribus debet. Quæ cum contingerent ego crediderim Priamum uel si ipse in contubernio habuisset Helenam achæis redditurum fuisse cupiditate præsentia mala deuitandi. Neq; uero regnum ad Alexandrum erat peruenturum: ut iam sub eo res essent seniore Priamo: cum Hector & natu maior: & uirtute præstantior quam ille regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam decebat fratri iniuste agenti indulgere: cū præsertim tanta mala propter eum: tum priuatim ipsi: tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed quia nec poterant redere Helenam: nec uerum dicentibus eis græci fidem habebant: dæmonio: (ut quod sentio dicam) disponente: ut funditus euersi planum facerent hominibus magnarum iniuriarum magnas a diis esse ultiones. Et hæc quidem ut mihi uidentur dicta sunt.

Hector
Paris

Rotei autem regnum dicebant suscepisse Rhapsinitum: qui memoriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani: & e regione uestibulorum statuit duo simulacra quinum & uicenum cubitorum longitudinis: quorū quod aquilonem spectat id æstatem: quod austrum id hyemē ægyptiū uocant præpostere facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse: quam nemo regum qui deinceps scripti sunt superare potuerit: ac ne proxime quidē accedere: & cum in tuto eam pecuniam collocare uellet. ædificium extruxisse lapideum: cuius parietum unus in anteriorem ædium partem pertingebat: sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum. Is unum e lapidibus ita struxit: ut e pariete facile tolli a duobus uiris: atq; adeo ab uno posset ædificio absoluto regē in eo pecuniā reposuisse. Interiecto tempore structorem illum cum esset uita excelsurus uocasse ad se filios. Nam duos huic fuisse: eisq; narraſſe se illis prospicientem ut affluenter uitam degerent astute ædificasse regis ærarium: Deniq; omnia illis exposuisse plane: mensurasq; ad lapidem amouendum docuisse: ac tradidisse: quæ filii obseruantes regii ærarii quæstores forent. Patre uita functum haud in longum filios rem distulisse. Noctu enim ad regiam accedentes lapidem ædificii inuentum nullo negotio amouisse: multumq; pecuniæ expilasse. Cum autem rex forte fuisset ædificium ingressus: uideretque uasa nummorum imminuta obſtupuisse: nec habuisse quem insimularet: cum & signa salua: & ædificium obseratum esset: Vbi iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia apparebat hoc fecisse ne fures cum furto abirent. Laqueos faciendos curasse: & eos circa uasa: in quibus pecuniæ inerant collocasse. Fures quemadmodum superiori tēpore cū uenisſent: & alter eorū penetrās ad uas recte perrexisset: eū fuisse laqueo retētum: & ubi agnouit quo in malo esset portinus fratrem uocasse: & p̄sentis cōditionis suæ certiorē fecisse iussisseq; ut q̄ celerime introgressus sibi caput abſcinderet: ne ipse conspectus agnitusq; quis eēt etiā illum

Rhapsini
tus rex

Fures
ærarii regii

uita perderet: qui cum uisus esset probe dicere fratrem ei obsequentem ita fecisse: & ad-
 aprato lapide domum abisse fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit ingressum in ædi-
 ficiū regem expauiſſe cernentem corpus furis in laqueo sine capite: & ædificiū incor-
 ruptum: nullumq; neq; ingressum: neq; egressum habens. Ita abisse: atq; ita faciendum
 statuisse ut furis cadauer e muro suspenderet: custodesq; illic appofuisse iuſſos ut ſi quem
 plorantem aut miſerantem animaduertiſſent: eum ad ſe perducerent. Sufpenſo cadaue-
 re matrem indigne tuliſſe: allocutūq; filium qui ſupererat imperaſſe ut quacunq; ratio-
 ne machinari poſſet corpus fratris reſolueret: aſportaretq;. Id ſi negligeret minatam ſe re-
 gem eſſe adituram ad eum indicandum quod pecunias regias haberet. Aduerſus hanc cū
 filius multa uerba faceret: nec perſuaderet quod illa rem grauiter accipiebat eum talem
 rem fuiſſe commentū. Inſtratis aſinis utres uino completos impoſuiſſe: & poſtquam agē-
 do aſinos iuſta cuſtodes fuit ante ſuſpenſum cadauer reuulſis ligaculis duos treſue pedes
 reſoluiſſe: & cum uinum profluere: tum caput cædentem uehementer uociferatum tan-
 quam neſcientem ad utrū prius aſinorum ſe cōuerteret. Cuſtodes cum multum uini pro-
 fluere uiderent concurrere cum uafiſ in uiam: & id quod profluereſ lucifiaciētes compor-
 tare. Iſto ſimulata iracūdia omnibus maledicēte: aliquantoq; poſt illis cōſolātibus hūc
 tanxiſſe ſe mitigatum: & ab iracundo deſiſſe. Tandem ſe duxiſſe e uia aſinos: atq; intru-
 xiſſe: & cum plura uerba inter eos fierent: & quidam faceto dicto hominem laceſceret: ut
 riſum eliceret: donaſſe illis uinum ex utribus. Atq; eos illic ut erant diſcumbentes potare
 conſtituiſſe: præhenſantes hominem ac iubentes ut ſecum ad compotādū maneret: Atq;
 iſtū obſecurū remaniſſe: & cū inter potādū comiter acciperetur: donaſſe in ſuper alterum
 utrū. Ita ſe uino ingurgitantes cuſtodes ad modum temulentos eſſe factos: ſomnoq; op-
 preſſos ibidem ubi potauerant obdormiſſe. Iſtum ubi multum noctis erat: tunc corpus
 fratris diſſoluiſſe: & cuſtōdum malas dextrās in contumeliā deſaſſe: & aſinos impo-
 ſito cadauere domum uerſus agitariſſe: executūq; imperia matris. Regem ubi ei renuncia-
 tū eſt furem cadauer ſurripiſſe acerbè tuliſſe. & cū uelle quoquo modo iuuenire quiſnam
 eſſet iſta machinatus hoc feciſſe quod apud me caret fide. Filiam ſuā domi poſtitiuiſſe iuſ-
 ſam omnes indifferenter excipere: ſed priuſquam coirent adigere ad ſibi dicendū quid-
 nam in uita eſſet actum a ſe ſolertiſſimum ac ſceleſtiſſimum. & qui narraret quæ circa fu-
 rem acta eſſent eum compræhēderet: neq; exire permetteret. Cum itaq; filia patris impe-
 ria faceret: furem quod audiſſet quamobrem iſta fierent cupientem euadere perſuſum regis
 hoē egriſſe recentis mortui amputatā ex humero manū ſub pallio ferentē iſſe: atq; in-
 greſſum ad filiam regis cum interrogatus eſſet eademq; cæteri enarraſſe rem ſe ſceleſtiſi-
 mā ppetraſſe: q; fratris ærario regis laqueo capti caput amputaſſet. Solertiſſimam aut q
 cadauer fratris ſuſpenſum reſoluiſſet cuſtōdibus prius ebriis factis. Illam cum hæc audiſ-
 ſet manum in hunc iniēc iſſe: ei q; furem in tenebris manum mortui porrexiſſe: quam
 mulier cum appræhendiſſet manum ſe huius iſtius tenere rata: iſtum per fores ſe prori-
 puiſſe muliere deluſa. Poſtquam & hæc renunciaſa ſunt regi ſtuporem incuſſiſſe: tum aſtu-
 tiam: tum audatiam hominis. Ad extremum dimiſſis per omnes urbes nunciis regem
 edixiſſe nō mō ueniā: ſed etiā magna munera manere furē ſi in cōſpectū ipſius ueniret.
 Ita furem fide habita ad eū ueniſſe: ei q; Rhampſinitum magna uini admiratione ductū
 filiam ſuā collocaſſe tanq̃ ex oibus mortalibus plurima ſcienti. Nā ægyptios qd̃ cæte-
 ris hūc at ægyptiis añcellere. Poſt hæc aiebāt regē hūdeſcēdiſſe uinū ſub terrā: eo ubi græ-
 ci opinātur ſedes infernas eſſe: & ibi cum Cerere alea luſiſſe: & aliqñ uictorē: aliqñ uictū

Regis fi-
 liam pro
 ſtituta

Aegypti-
 is cæteris
 añcellunt

fuisse & sursum iterum fuisse reuersum: munus ab ea obtinente mantile aureum: quod
 tempus a Rhampsinito descensu ad reditū dicebāt feriatū esse apud ægyptios. Idq; ego ad
 meā memoriā scio obseruatū. Veq; an ob id sic feriatū sint ægyptii asserere nō possū: sed
 sacerdotes palliū quoddā quod ita unū diē detexerūt uni ex iuis induere: & oculos mi-
 tra obducere: quem gestantem palliū ubi in uia deduxerūt: quæ fert ad Cereris templum
 ipsos redire illo relicto. Hunc autē sacerdotem oculos uelatos habentem aiunt a geminis
 lupis agi ad Cereris templum: quod ab urbe uiginti stadia abest: & rursus a templo in eū
 dē locū a lupis reduci. Quæ ab ægyptiis referuntur cuiusq; credibilia uidentur eis ut
 tur. Mihi autem in omni sermone constitutum est ea scribere quæ auditu cognoui. Infe-
 rorum principatum tenere Cererem & Liberū ægyptii aiunt. Hi deniq; primi extiterunt
 qui dicerent aīam hoīs esse immortalem: quæ de mortuo corpore subinde in aliud atq;
 aliud corpus: ut quoq; gigneretur immigraret: atq; ubi per omnia se circutulisset. Terre
 Æthiā marina: uolucra rursus in aliquod genitum hominis corpus introiret: atq; hunc ab
 ea circuitum fieri intra annorum tria milia. Hanc orationem sunt e græcis qui usurpau-
 rint tanquam suam ipsorum: Alii prius: alii posterius. Quorum ego nomina sciens nō
 dabo scribenda. Ad Rhampsinitum usq; regem aiebant in ægypto uiguisse sane ius om-
 ne: Post hunc autem qui in regno successit Cheopem i omne flagitium fuisse prolapsū.
 Omnibus nāq; eū templis obseratis ante omnia ægyptiis ne sacrificaret interdixisse. De
 inde iussisse ut in suis ipsius operibus exercerentur. Aliis ut ex lapidicinis arabici mōris sa-
 xa exciperent: & illinc ad nilū usq; pertraherent. Aliis ut transmissio flumine illa accipe-
 rent: & ad montem: qui dicitur aphricus traherent. Faciebant autem opus circiter decem
 myriades: id est centum milia hoīum ternis semper mensibus singulæ. In ea uia populus
 dū trahendis saxis atteritur: decēne tempus triuit: quod non multo minoris operis mihi
 uidef q̄ pyramidē extruxisse: cuius lōgitudo est quinq; stadios. Latitudo decem passuū.
 Altitudo ubi maxima est octo passuū: Lapide polito & aialibus insculpto. In hac decē an-
 nos fuisse consumptos: & in subterraneis ædibus in tumulto: supra quē pyramides stāt:
 quas fecit sibi pro sepulcro in insula intromisso per fossam nilo. Veq; i pyramide hac an-
 nos uiginti absumptos: cuius singule frontes. (Nā est formæ quadratæ) sunt octogenū iu-
 gerū pari altitudine saxis dolatis: decēssimeq; coagmētatis: quorū nullum est minus tri-
 ginta pedum. Est autē extructa hæc pyramis in speciem graduū quas quidā scalas quidam
 arulas uocāt posteaq; eā p̄cipio talē fecerāt: attollebant reliquos lapides breuib; ma-
 chinis e ligno factis ex humo in primum ordinem gradatim leuantēs. Vbi super hūc grā-
 dū lapis erat: super alterā machinā imponebat: quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc
 deinde in alterum ordinē trahebat super alteram machinam. Nā quot ordines graduū
 totidē machinæ erāt: siue eandē machinā: quæ una & facilis ad ferendum esset transfere-
 bant ad singulos ordines. Quotiens saxum amoliebantur dictū sit a nobis de utroq;
 quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæq; ex pyramide ut erant altissi-
 ma. Deinde gradatim sequentia: nouissime uero quæ solo sunt iuncta ex infima. In ipsa
 pyramide litteræ ægyptiæ scriptæ indicant quantum sit erogatum in operarios p̄ apio-
 capis: & aliis: quod interpretes earum litterarum: ut probe reminiscor aiebat in summa
 mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet quantum in alia credibile
 est fuisse consumptum uel in feramenta: uel in cibos uel in uestiariū operariorum. At-
 q; per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (ut ego opinor) lapides
 excidebant: atq; portabant: & alio nō exiguo subterraneā fossā effecerūt. Propter qd̄ eo
 flagitii deuenisse Cheopem ut pecunia defectus filiam suā in quodā ædificio prostituerit

Cereris i
 ferna po
 testas
 Liberi pa
 tris infer
 na pote
 stas
 Animarū
 circuitus:
 Cheopes
 rex

Aphricus
 mons
 Myriades
 quid
 Pyramis
 ingens

Plinius li.
 xxxvi.

18
 Aia
 mor

Pyrramis
Cheopis
regnum
Chebre-
nes rex

Philites
pastor
Myceri-
nus rex

Colossi

Myceri-
nus rex

Imperans ut quātūcūq; faceret quæstum. Non enim quantū dicebatur. Eāq; cū patris iuf-
fa fecissetū uero priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. Itaq; singulos ad se itra-
tes orasse ut sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam
fuisse pyramidem: quæ stat in medio triū i cōspectu pyramidis magnæ: cuius unti quodq;
latus sesquiugerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem ægyptii dicebāt
eoq; defuncto accepisse regnum fratrem Chebrenem: & hunc eodē instituto usum cū in
alijs: tū uero in facienda pyramide: non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accede-
ret. Eas nāq; & nos fuimus dimensī. Nam subterranea nō subfunt ædificia: neq; per fos-
sam deriuatus in eam nilus: quemadmodum in alteram insuit: sed extructo anfractu: in
troisum insulam circumluit: in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. Fulsisse tñ ex athio
pico lapide uersicolore primum domum quadraginta pedibus depræssioiem altera: sed
habentem idem quod grande ædificiū magnitudinis. Stant autem super eundem tumu-
lum ambæ centum fere pedum celsitudinis. Sex & quinquaginta annos regnasse Che-
brenem aiebant. Ita centum & sex anni supputantur: quibus & ægyptii in omni calami-
tate uersati sunt: nec templa aperta: sed semper fuerint oclusa. Hos reges ægyptii p̄ odio
ne nominare quidem uolunt: sed eorum pyramides uocant pastoris Philitis: qui ea tem-
pestare pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in ægypto dicebant Mycerinū
Cheopis filium: eumq; paterna perosum facta: & templa reserasse: & populo ad ultimum
calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quin etiam super oēs re-
ges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex uniuersis regibus hunc ægyptii maxime prædi-
cabant: tum ob alia quæ bene iudicabat: tum uero q̄ conquerenti de ipsius sententia de
suo donabat: ut indignationi hominis satisfaceret. Cum esset in ciues ita clemens My-
cerinus: atq; ita studiosus principium ei malorum contigisse obitum filia: quæ domi uni-
ca soboles erat: quæ clade supra modum dum doleret: uelletq; filiam excellēiori aliquo
genere sepelire quam ceteri fecisse lignam bouem uacuum: quā cū inaurasset in ea filiam
sepelisse defunctam. Neq; humo bos hæc condita est: sed ad meam usq; memoriam in p-
patulo fuit in urbe sai apud regiam in conclauī quodam exornato posita. Cui singulis die-
bus omnifarii odores inferunt: noctibus autem perpetuo incensa lucerna adstat. In alte-
ro contiguo cōclauī imaginē stant concubinarum Mycerini: ut in urbe sai sacerdotes aie-
bant. Stant enim colossi: id est grādia simulacra circiter uiginti e ligno fabricati nudi ple-
riq; qui quarum sint mulierum non possum dicere: præterquam quæ narrantur. Sunt q̄
de hac boue & colossis hæc referant Mycerinum amore filia: suæ captum uim ei intulisse.
Deinde illam cū præ marore se suspendisset patrem in hac boue sepelisse. Matrem autē
manus ministrarum: quæ filiam patri prodidissent præcidisse: & nunc earum hæc esse si-
mulacra eius mali q̄ uiuæ passæ fuissent. Hæc ut ego opinor dicunt nugatores: ut alia: ita
& de manibus colossiq; quippe quas ipsi uidimus temporis diuturnitate delapsas: quæ
ad meam usq; atate ad pedes eorum strata iusebantur. Bos quoq; cum ceterum corpus
operta est phœniceo pallio: tum uero ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius in-
ter media cornua circulus annexus inest. Soli assimulatus. Neq; stans est bos sed ingenua
cubans magnitudine quanta est grandis uacca. Effertur autem e conclauī quot annis: &
postquam ægyptii uerberarūt deū quēdā: quē in tali negotio nō putō mihi noīandū: tūc
& bouē in lucē proferunt: aiūt eā orasse patrē Mycerinū: ut defuncta quot ānis semel So-
lem intueretur. Huic regi post calamitatē filia: secūdo loco hæc accidisse. Ex urbe buti ue-
nisse ei oraculū fore: ut sex omnino annos uiueret: septimo defuncturus. Id hunc agere se
rētē uicissim misisse ad oraculū cōtumuliosas querimonias: quod cū pater suus: & patruus

qui deorum immemores templa clauferant hominesq; perdiderāt tā diu uiuissent: ipse
 pie faciens tam cito foret uita defuncturus. Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo respon-
 sa: ea ppter ipsum propere uitam finiturū q; nō id faceret quod deberet. Oportere enim
 ægyptū centū quinquaginta annis affligi. idq; duos qui ante eū fuissent reges didicisse.
 Ipsum uero nequaquam. Hæc ubi accepit Mycerinus se iam numinibus dānatū lucernas
 fecisse permultas: quibus cū noctesceret accensis potaret ac se oblectaret: neq; diu neq; no-
 ctu intermittens quin per paludes: perq; nemora uagaret: utq; audiret iuuenilibus in re-
 bus studiosissime uersari. Hæc iccirco excogitauit q; uellet oraculū cōuincere mendacii:
 ut duodecim pro sex fierent āni diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit lō-
 ge minorem paterna uicenis pedibus ex omni parte. (Nam est quadrangularis) breuior-
 remq; triū iuge: ad mediū usq; athiopico ex lapide. Hanc quidā græcorum uolunt esse
 Rhodopis muliers pstantis non recte sentientes: qui ne nosse quidē uidēē quānā fuerit
 Rhodopis: de qua loquuntur. Neq; enim talem pyramidē illa sibi facere destinasset. In q̄
 talentos infinita ut sic dicā milia consumpta sunt. Ad hæc non istius sed Amasis regis tē-
 poribus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas pyramides relique-
 runt Rhodopis extitit genere thracia ācilla Iadmonis samii ex urbe Vulcani cōserua Aesop-
 i fabularum scriptoris. Nam & hic Iadmonis fuit: postquam is huic mulieri non mini-
 mum cordi fuit. Si quidem cum sæpenumero delphi ex oraculo pronunciarent si quis su-
 mere pœnas uellet animæ Aesopi: alius nullus extitit qui fumere uellet nisi Iadmonis ex fi-
 lio nepos alius Iadmon. Ita & Aesopus Iadmonis fuit Rhodopis autem in ægyptū abiit
 portata a Xantheo famio profecta illuc ad quæstum faciendum: magna pecunia fuit re-
 dempta a Charaxo uiro mitylenæo Scamandronymi filio Sapphus poematū cōditricis
 fratre. Hunc imodū Rhodopis libertatem nacta est: & in ægypto remansit gratiosaque
 uehementer effecta ingentes opes comparauit: quæ Rhodopem trāscenderent: nō quæ
 ad talem pyramidem faciendam ascenderent. Ex quarum opum decima parte cuiusq;
 etiam hoc uolenti cognoscere licet non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Nā
 cum optaret memoriam sui in gracia relinquere: fecit opus: quod ab alio excogitatū nō
 esset neq; donatum: idq; donauit in templo delphico monumētum sui. E decima enim
 suarum opum tot & ferro uerua ad boues torrēdos fecit: ad quot facienda sufficeret deci-
 ma ipsa: quam delphos misit: quæ nunc quoq; posita sunt & regione templi post aram: q̄
 chii donauerunt. Gaudent autem quodam modo in naucrate prostribula fieri gratiosa.
 Nam hæc de qua mentio habetur adeo nobilitata est fama: ut nemo non græcorum edi-
 dicerit Rhodopis nomen. Alterius quoq; quæ posterior fuit nomine Archidica fama p
 grāciam celebris extitit: sed minus quam prioris: cuius amore Charaxus insaniens mity-
 lenem rediit: ut meminist Sappho conuiciis eum insectata. Et de Rhodope quidem ha-
 ætenus. Post Mycerinum autem ægypti regem dicebant sacerdotes Asychin: eumq; fecis-
 se Vulcani porticum ad Solem orientem longe pulcherrimam: lōgeq; maximum. Ha-
 bere enim ubiq; cum figuris insculptas: tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud
 uero multo maximum ab hoc regis fuisse factum. Vt cum uehementer laboraretur ex ære
 alieno legem hanc ægyptiis promulgarit: ut ita demum quis pecuniam mutuo acciperet
 si cadauer patris pignori traderet. Idq; ad hāc legē adiecisse ut penes creditore esset pote-
 stas oīs sepulcri debitoris: utq; hæc irrogaret multa pignus deponēti: cui si dissoluere æs
 alienū recusaret: fas non esset sepeliri: aut in paterno: aut ullo i alio sepulcro: ac ne aliū q
 dē ex seipso pgenitoz sepulturæ mādare. Hūc præterea regem superiores antecellendi
 cupidum reliquisse memoriam sui pyramidem lateritiā icis in lapide litteris i hæc uer-

Rhodo-
 pis
 Pyramis
 Rhodo-
 pis q̄ nāc
 Iadmon
 Aesop⁹

Caraxus
 Sappho

Delphica
 Verua

Archidi-
 ca
 Sappho i
 fratrem
 Asychis
 rex

Lex de gra
 alieno

Pyramis
 lateritia

ba ne me lapideis pyramidibus congreges: quæ tantum illis præcello quantum Iuppiter cæteris diis. Nam si undum lacus conto uerberantes: quod luti conto adhærescebat. Id col ligentes me composuerunt: & in talem mensuram redegerunt. Atq; id demum operis huc regem edidisse. Post hunc regnasse cæcum quædam ex urbe anysi nomine Anysim: atq; eo regnante excurrisse in ægyptum magna cū manu æthiopum Sabacū regem: & cum cæ cus hic fuga se in palustria proripisset: illū regnasse in ægypto quinquaginta per annos: Idq; intra tempus ista edidisse. Quotiens ægyptiorum quispiam aliquid deliquisset: ne minem uoluisse morte afficere: sed pro sui quemque delicti magnitudine damnare ad a gendā certam mensuram aggerum ad urbē. Vnde quisq; incolētū erat: atq; ita urbes sūt etiam sublimiores effectæ. Nā primū humus aggesta fuerat ab his qui sub rege Sesoistre ri uos effoderunt: iterū sub rege Æthiope ualde sunt urbes factæ excelsæ cū cætera quæ in ægypto sunt: tū uero (tū mihi uidetur) bubastis urbs ibi præcipue terra exaggerata. In qua urbe templū ē Bubastis: quæ nostra lingua dicif Diana oīum maxime memorabile: quo & si alia sunt tū grandiora: tum sumptuosiora: nullū tñ est aspectu iocūdus. Id ita se hēt. Cætera pter accessum in sula ē: cuius ad ingressū usq; duo e nilo fluenta uicina currūt: nec cōfluit. Hinc atq; illinc præterfluentia centenū utrūq; pedū latitudinis arboribus inum brata. Eius uestibulū decē passibus sublime est. Figuras senū cubitoꝝ ad ornatū. Id tēplū in media urbe sitū undiq; circumuentum oculis subiiciit. Nā cū urbs sit aggestu terræ sub limis: templū quædamodū a principio conditum: nec loco motū p speculo est: illud ma ceria figuris exculpta. Interius delubrum ingenti procerissimis arboribus manu cōstitis lu eo ambiente. In quo delubro statua est. Lōgitudō templi quoquo uersus unius est stadii: ab eius ingressu uia per forū orientem uersus: quæ fert ad Mercurii templū tria circiter sta dia longitudinis: & quatuor iugerū latitudinis strata lapide est. Vtrinq; arboribus manu cōstitis in cælum euntibus. Atq; hunc quidem in modum templū habet. Verū se ita ad extremū liberatos æthiope referebant: q; ille per quietē oblata sibi uisiōe fugā se manda uerit. Visus est sibi uidere quædam astantē: qui suaderet ipsi: ut congregatos cunctos ægy pti sacerdotes incideret medios. Hac eū uisiōe conspecta dixisse uideri sibi deos demon strare cām ut piaculo in sacra cōmisso aliqd cladis aut a diis: aut ab hominibus acciperet: se uero nequaquā ista facturū: sed abiturū: quoniā excessisset iam tempus: q; ipsi a diis uaticia tū esset quousq; foret in ægypto regnaturus. Etenim cū in æthiopia ageret oraculis: qbus utunt æthiopes: responderat deus fore ut is in ægypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus cum excessisset: & uiso in somniū perturbatus esset: sabacus ultro ex ægypto con cessit. Eo profecto ex ægypto rursus cæcum e palustribus egressum accepisse imperium: ubi quinquaginta annos habitans in sulam cinere atq; humo exaggerauit. Nam ut quisq; ægyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum: ei mandabat: & clam æthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc in sulam nemo ante Amyrtæū inuestigare potuit: sed septingētis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui in sula nomen est elco decem omnino stadiorū magnitudinis. Post hunc regnasse sacerdo tem Vulcani nomine Sethon: eumq; bellatoribus ægyptiis abusum fuisse contrēptui ha bēs tanquam sibi non opportunos: & cum aliis iguominiis affecisse: tū uero agris ex uisse: qbus fuerant a superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est ut cū postea Sauacharibus arabū assyriorūq; rex cum magnis copiis inuasisset ægyptū nolue rit ei opitulari. Tūc sacerdotē cōsiliū iopē i cenaculū se cōsulisse: ibiq; apd simulacrū cō plorasse qta pati piclitaref: eiq; iter lām tatōnē obrepisse sōnū & iter quē uisū astare deū exhortatē nihil eū molesti passūge si copiis arabū obuiā iret: se enim auxiliarios ei missūge

Anyfis
rex
Sabachus
rex

Bubastis
urbs
Bubastis
diana

Sabachi
sonum

Amyrtæ
us
Elcus in
sula
Sethon
rex
Sauacari
bus rex
Sethon
sonus

His in somniis fretum sacerdotem sumptis ægyptiorū his qui secum uellent castra in per-
 luso posuisse. Hac enim ægyptus inuadit: nec eū fuisse quēpiam bellatorem secutū: sed
 infitores: & operarios: & forēses hoies & cum peruenissent noctu effusam ipsīs hostibus
 uim agrestium muriū: qui illos tum pharetras. tum arcus: tū scutorū habenas abederūt.
 Ita ut postera die hostes armēs exuti fugā fecerint multis amissis. Eoq; nūc iste rex i tem-
 plo Vulcani lapideus stat manu murem tenens atq; hæc per litteras dicēs. In me quis in-
 tuens pius esto. Ad hunc usq; narrationis locū & ægyptiī & sacerdotes referebant demō-
 strantes a primo rege ad Vulcani sacerdotē hūc qui postremus regnauit pgenies hoīum
 fuisse trecentas quadraginta unam: & totidē interea pontifices totidēq; reges tricentā p-
 genies idē quod decē milia annorū pollēt. Nam tres uiros pgenies centum anni sunt.
 Ex quibus una & quadraginta: quæ reliquæ sunt ultra trecentas sunt anni mille trecenti q̄
 draginta. Ita intra decem milia trecentosq; & quadraginta annos negabant ullum deum
 forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem ægypti: qui aut prius: aut posteriori exti-
 terint: aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater Solem præter consuetu-
 dinem fuisse ortum. Bis quidem illinc exortū ubi nūc occidit. bis at unde nūc oritur illic
 occidisse: nec tñ sub hæc aliquid in ægypto esse immutatum: non ea quæ e fluie ipsīs pue-
 niūt: nō ea quæ circa morbos: aut quæ circa mortes eueniunt. Atq; ante Hecataum fer-
 monum scriptorem apud thebas originem generis sui recensentem ac progenitores fa-
 milia suæ repetentē ad sextūdecimū deū sacerdotes louis tale quiddā fecerāt: & mihi nō
 recēsenti originē familiæ meæ introducto in quoddā grāde cenaculū enumerādo dēmō-
 strabāt tot e ligno colossos quot dixi. Ibi nāq; stabant pontifices sub imagine uitæ: qua
 quisq; uixerat. Enumerantes itaq; sacerdotes ostendebant mihi unūquēq; eorū eē filium
 proxime defuncti sacerdotis: imagines eorū singulas gradatim percensendo: donec oēs
 exposuerūt: atq; Hecatao originē suā recensenti: & ad sextūdecimū deum referenti oc-
 currebant e diuerso progeniē recensentes: & in enumeratione nō admittētes id quod ab
 illo diceretur hoīem progenerari e deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc
 in modum q̄ dicerent unicuiq; colosso: fuisse Piromin ex Piromi genitū: donec trecentos
 quadraginta quinq; cōmemorarent. Piromin assidue ex Piromi procreatum: non re-
 ferētes ad deū illos aut ad heroa. Est aut Piromis græca lingua expositū
 id est honestus & bonus. Eos itaq; quorum imagines erant demonstrabant tales oēs exti-
 tisse: sed multum a diis distantes: priores tamen his uiris fuisse deos in ægypto principes
 una cum hominibus habitantes: & eorū semper unū extitisse dominatorem: & postremū
 illic regnasse Orū Osiris filiū: quē græci Apollinē nominant. Hunc postquam extinxit
 Typhonem regnasse in ægypto postremum. Osiris græca lingua est Dionysus: id est Li-
 ber. Atq; apud græcos nouissimi deorum esse censentur Hercules: Dionysus: & Pan. At
 apud ægyptios Pan uetustissimus est etiam ex octo diis: qui primi dicuntur: Hercules ex
 his qui duodecim: Dionysus ex his qui tertii uocantur ab illis duo decim procreati. Ab
 Hercule autem quantum annorum ad Amasim regem esse ipsi ægyptiī aiunt: superius a
 me patefactum est. A Pane uero plus annorū esse dicūt: minimū iter hos a Dionyso: q̄q;
 ab hoc ad Amasim regem quindecim milia annorum supputantur. Et hæc ægyptiī p cō-
 pertis asseuerant: seq; scire assidue supputando: semperq; annos describēdo. Igitur a Dio-
 nyso qdem: q ex Semele Cadmi genitus fertur ad meā ætatem sūt anni ferme mille sex
 centi. Ab Hercule uero Alcmenæ filio ferme nōgenti. A Pane autē Penelopes. Ex hac
 enī & Mercurio Pan genitus dicitur a græcis minus ānorum est q̄ a bello troiano octin-
 genti fere ad me āni. Vtrum horum probabilius sibi uidetur eo quisq; utatur licet. Mihi

Mures in
 scura

progenies
 hōiū q̄
 anni

Hecata-
 us

Pyromis

Orbs rex
 Apollo
 Osiris
 Dionysus
 Hercules
 Pan
 Amasis
 rex
 Semeles
 filius

Hercules autē & his recepta opinio probatur. Nā si & isti in gracia cū celebres fuissent: tū senuissent
 Pan quēadmodū Hercules ex Amphitryōe genitus: & Dionysus ex Semele: & Pan ex Pene-
 lope natus: dixisset aliq; & hos alios habere illorū deoz noīa: q; prius geniti fuerāt. Nūc
 Dionysii ortus grāci aiunt Dionysum statim editum ab Ioue insutū in femore: portatūq; ī nysam: quā
 Nysa urbs ēst super aegyptū in aethiopia. De Pane ne hnt quidē quod dicat ubinā a partu sit educa-
 tus. Ex quo fit mihi manifestū grācos audiuisse posterius horū q; aliorū deoz noīa: & ex
 eo tpe illorū progeniem recensuisse: quo primū eos audierant: atq; hāc qdē aegypti aiūt
 Aegypti partes. xii Quā uero ceteri hoīes cū aegyptiis cōsentientes memorāt in hac regiōe fuisse gesta: hāc
 iā explicabo aliquid etiā his: quā ego uidi cōferentibus. Post Vulcani sacerdotē regē suū
 aegypti libertatē adepti duodecim sibi reges. (Nullo enim temporis momēto poterant
 sine rege uiuere) deligunt in totidem partes oēm aegyptū distinguentes. Isti iunctis inter
 se affinitatibus regnabant pactiōibus initis: ne mutuo auferre imperium conārētur: ne
 ue quis plus alio quippiā optinere quāreret: sed ut essent inter se quā amicissimi. Atq; ea
 de cā has pactiōes arctas: accuratasq; inierunt q; eis inter initia simul atq; tyrānides iua-
 serunt responsum fuerat qui in templo Vulcani aerea phiala libasset: eū totius aegypti re-
 gno potiturū. Vbi oīa sacra executi sunt: placitū est eis aliquid relinquere sui cōe monu-
 mentum: ex eoq; placito fecerūt labyrinthum paulo supra stagnum myrios maxime ur-
 bem uersus quā dicitur crocodilorū: quem ego aspexi fama maiorē. Si quis enim ex grā-
 corū narratione muros & operis speciem ratiocinetur: minus cōcipiet q; pro labore & sū-
 ptu huius labyrinthi. Tametsi & ephesi templum est memoratu dignū & in famo tam
 pyramides erant ad narrādum maiores: quarum singulæ multis ac magnis operibus grā-
 cis æq; parādæ sunt. Sed eas quoq; labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sūt
 Labyrinthi situs tecto operte: portis oppositis altrinsecus: sed ad aquilonem cōtigua: totidem ad austrū
 uergentes eodem extrinsecus muro præclusæ. Bisaria in eo sunt domicilia: una subterra-
 nea: altera superiora illis imposita: utraq; numero tria milia quingēta. Quoz ea qdēm
 quæ superiora sunt ipsi uidimus: & quæ aspeximus enarramus. Subterranea uero auditu
 didicimus. Nā præpositi ægyptiorū nolebāt ullo pacto illa monstrari: q; dicerent illic se
 pulcra esse tū eorū regum qui ædificandi labyrinthi fuere auctores: tum sacrorū crocodi-
 lorū. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus hu-
 manis operibus maiora. Nam egressus per tecta: & regressus per aulas diuersissimi infini-
 ta me admiratione afficiebāt. Ex aula in cōclauia transitur: ex cōclauibus in cubicula: e cu-
 biculis in solaria alia: e conclauibus in aliās aulas. Horū oīum lacunar quemadmodū pa-
 rietes lapideū est sculpsitilibus passim figuris ornatū. Singulæ aulæ maxima ex parte digge-
 sto lapide albi columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus adhæret
 pyramis quadraginta passuū: in qua grandia sunt insculpta animalia: ad quā iter sub ter-
 ra fit. Et cum talis sit labyrinthus: tū stagnū myrios: ad quam labyrinthus ædificatus est
 Myrios stagnum plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura triū milium & sexcentorum stadio-
 rum est schœnorū sexaginta: quāta uidelicet ipsius aegypti ad mare mensura est. Iacet autē
 stagnū longo situ aquilonem uersus austrūq;. Altitudine ubi eius profundissimum ē qn-
 quaginta passuum. Quod autem manu facta sit ac depressa: indicat quod in eius ferme
 medio stant duæ pyramides quinquaginta passus ab aqua extantes: altero tanto ædificii
 aquis tecto. Super quarum utraq; lapideus est colossus in folio sedens. Ita pyramides sūt
 Stadii Passus mensura centum passuū. Centū aut iusti passus sūt stadium unum sex iugerū. Passus inquam mē-
 suræ sex pedū siue quatuor cubitorū: pedes autem quatuor palmorum: cubiti uero sex pal-
 morū. Aqua stagni natiua nō est utpote solo illo admodū arido: sed e nilo deriuata: sex
 Cubitus

mensibus in stagnū fluens. Totidem retro in nilum refluens illisq; sex mensibus quibus
 effluit augens regū fiscum talentis argenti singulis in singulos dies prouentu piscū cum i
 fluit uiginti mnis. Hoc stagnū dicebāt indigenæ euadere in syrtim aphrice pforato fūc
 terram meatu in mediterranea hesperam uersus secundū mōtem mēphi iminētem. Vez
 cum humū e lacu egestā nūq̃ uiderem (Hoc enim mihi indagare curæ erat) percōctabar
 proximos accolarum ubinam esset humus illinc defossa. Illi dicere fuisse deportatā facile
 id mihi persuadentes: Q uippe qui simile quidā factū esse apud nīnum urbē assyriorū au
 ditū cognouerā. Si quide iures quidā magnā uim pecuniæ Sardanapali: qui nini rex erat
 in thesauris subterraneis abstrusā compilare cū cōstituisent a suis domibus fodere exorfi
 sunt: dimensi uia sub terra ad regias aedes: eamq; humū e cuniculis effossam ubi nox ade
 rat in flumē tygrim: qui nīnū præterfluit exportabant donec id quod optabāt perfecere.
 Eodem modo audiui in ægypto hanc alteram fuisse factā lacunā: præterq; q̃ non noctu
 hæc: sed interdiu esse factā. Aegyptios enim humum quā effodiebant in nilum extulisse:
 quā ille acceptā dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecim aut
 reges cum iuste degerent: ac statō tempore in templo Vulcani sacrificassēt: & ultimo die
 festo libaturi essent: porrexit eis pontifex aureas phialas: quibus libare cōsueuerant: aber
 rans numero duodecim uidelicet uiris undecim phialas: Ibi Psammieticus qui postreus
 eorum stabat cum non haberet phialam detractam sibi aream galeam tenuit: libauitq;
 Ferebant autem & ceteri omnes reges & tunc quoq; gestabant galeas. Nec dolo malo
 Psammieticus galeam tenuit. Ceteri tamen id consulto factū eē a Psammietico existimā
 tes: & in memoriam redeuntēs oraculum ipsi esse redditum: quī areā in phiala libasset cū
 solum regem ægyptiū futurum non censuerunt æquū esse Psammieticum morte mulctari.
 postq̃ rimando cōpererunt non id illum. fecisse de industria: sed maxīmā potentīæ suæ
 parte exutum in palustria relegandum: ne illinc egressus ceteræ ægypto se imisceret. Hūc
 Psammieticum cum Sabacum athiopem qui patrē eius Neco interemerat fugisset in syriā
 post habitū athiopis ex insomniū uisione reducerunt hī ægyptiī qui sunt e tribu saitana:
 Deinde cum regnaret una cum undecim regibus cōtigit ei ut fugeret iterū propter galeā
 i paludes Igitur intelligēs q̃ ignominiose tractatus ab illis esset: statuit ultum ire eos qui
 ipsum persecuti fuissent. Sed ex oraculo Latona: quod in urbe buti apud ægyptios uera
 cissimum est: ad quod ipse miserat: redditum est responsū affuturā ultionē ei e mari uiris
 areis existentibus. Quod responsū ei magnā incredulitatē effudit uiros areos fore
 auxilianos. Non longo tempore interiecto iōnes quosdam & cares prædandi gratia nau
 gantes necessitas cōpulit applicare ad ægyptum. hī cū in terram existēt ferro armati: ægy
 ptiorum quidā nuntium fert Psammietico ad paludes: & quia nunq̃ uiderat aliquos are
 armatos aut egressos e mari areos uiros cāpestria populari. Ille agnoscens oraculum esse
 perfectum amicitia cum ionibus & caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur
 ad secum manendum. Vbi persuasit ita demū una cū his ægyptiis qui secū sentiebant: cū
 q̃ auxiliariis reges sustulit. Omni potitus ægypto fecit i memphi tū Vulcano uestibula ad
 uentum austrum uergētia: tum e regione uestibulorum aulam Api in qua cum apparuit
 Apis educatur undique columnis cinctam. ac figuris refertam: In qua aula loco stant co
 lumnarum colossi: duodenū cubitorū. Apis autē græca lingua Epaphus est. His ionibus
 caribusque: quibus fuerat usus adiutoribus Psammieticus dedit ad habitandum posita al
 trinssecus prædia nilo medio dirempta: quibus nomē impositum est castra. Et cū hæc eis
 loca dedit: tū uero cætera quæ fuerat pollicitus repñtauit pueros Quī etiā ægyptios cōmi
 sit li gua græca iubuēdos: a quibus liguā græcā edochis oriūdi qui nunci ægypto interpretes

Cubiti
 mensura
 hic falsa ē

frux regis
 thesauri

Psammie
 ticus

Latona
 oraculū
 Butis
 urbs
 Iones
 Cares

Apis
 Epaphus

Bubastis sunt. Incoluerunt autem iones & cares diu hæc loca contra mare aliquatulum supra urbem bubastis
 ad ostium nili quod dicitur pelusiacum sita. Unde postea amasis rex mephim transfudit in sui
 tutelam aduersus ægyptios. Post sedes ab istis in ægypto collocatas ita græci cum illis comen-
 tiu habuerunt: & nos res in ægypto gestas a Psammieticho regis extorsit: & quæ deinceps ex-
 terunt omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi ægyptum quod diuersa lingua egypti
 coluerunt. Atque unde demigrarunt illic & uestigia naualiu & domorum rudera ad mea usque æta-
 tem ostendebant. Atque hunc quidem in modum Psammietichus ægypto potitus est. De oracu-
 lo autem quod est in ægypto cum feci multa uerba: tum faciam de re memoratum digna. Est enim
 Latonia tem-
 plum
 Butos
 urbs
 oraculum hoc in ægypto templum Latonia positum in magna urbe: cui nomen est: ut superius a
 me dictum est buto contra ostium nili: quod sebenyticum appellatur a superiori parte maris flumen
 subeuntibus. In hac urbe templum sunt Apollinis Dianæque: & in quo redduntur oracula Latonia
 gradum illud & porticum huius decem passibus sublimen. Vbi quid mihi ex his quæ in aperto
 erant maximo oraculo fuerit referam. Est in hoc plano Latonia delubrum ex uno factum
 lapide: cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenum cubitorum: cuius lacu-
 nari protecto ippositus est alius lapis quattuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaque eorum
 quæ circa templum hoc sunt in præputio positæ: admirabilissimum apud me fuit id delubrum
 Echémis
 insula
 Apollinis
 templum
 Secundo loco in insula: quæ uocatur echémis in lacu profundo ac spatioioso sita præter templum:
 quod in buti est: quæ insula ab ægyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innatam uidi: neque se mo-
 uentem: & hoc audirem admiratus sum: si uerum est insulam natare posse. In hac igitur tem-
 plum Apollinis est: & aræ trifida extructæ & palmæ frequentes enatæ. Aliæque partem fru-
 ctifera: partem steriles arbores. Cur autem ea innatans sit hanc ægyptii rationem reddunt:
 quod Latonia quæ ex octo nubibus quæ prima extiterunt unum est: cum in urbe buti ubi hoc
 eius oraculum est habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum occultauit in hac insula non
 dum innatanti ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans ut Osiris filium inueni-
 ret aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dionysii & Isis filios esse: Latoniam uero
 nutricem horum: ac liberatricem. & Apollo quidem ægyptiacæ Orus dicitur: Ceres autem Isis: Dia-
 na uero Bubastis. Atque hinc solum non aliunde Aeschilus Euphranoris filius rapuit: quod di-
 co ut solus oium qui poetæ dicuntur fecerit Dianam Ceresis filiam. Ob hoc igitur insulam red-
 ditam esse natantem: hæc illi sic aiunt. Psammietichus in ægypto quattuor & quinquaginta re-
 gnauit annos: per quos undetriginta magna syria urbes obsidens oppugnauit donec ex-
 pugnaui. Hæc est azotus: quæ diuissimam inter omnes urbes duntaxat quas nouimus susti-
 nuit obsidionem. Psammietichi filius: qui regnum ægypti suscepit extitit Necos. Idem fossam
 ad rubrum mare ferentem primus aggressus est: quam Darius perses secundo loco depreffit. Lon-
 gitudinis quidem quatuor dierum navigationis: latitudinis ut per eam duæ possent simul agi-
 triremes. Aqua quæ in hanc eam nilo deducitur paulo supra bubastis urbem iuxta oppi-
 dum arabicæ patumoni deducitur euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sum-
 ptum est a planicie ægypti arabiam uersus. Nam quæ supra planiciem sunt conti-
 nens prope memphim occupat mons: in quo lapidicina sunt. Itaque ad huius montis
 unam ducta est fossa uersus hesperum & auroram longo tractu: & deinde pertingens diuor-
 tio montis tenuis: quod diuortium ad meridiem: & uentum austrum fert in sinum arabicum: quæ breuis
 sinus tractus & maxime compediarius est e mari septentrionali ascensus ad australe: quod
 idem rubrum uocatur a monte casio: qui ægyptum syriamque determinat. Hinc stadia mille sunt
 in arabicum sinum. Et hæc quidem breuissimum est. Verum fossa multo longior scilicet quæ
 facta est confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum uiginti milia ægyptiorum pe-
 tierunt. Inque eius medio opere Necus destitit: hoc interpellatus oraculo eum id opus bar-

Casius
 mons

baro præmunire: Aegyptii barbaros omnes uocant: qui non ipsorum lingua loquuntur. Superfedens itaq; a facienda fossa Necos ad militum copias se conuertit: atq; ad classes quæ partim in mari septentrionali partim in sinu arabico ad rubrū mare fuit ædificata: quarū adhuc uestigia naualiū ostenduntur. Et classibus quidē Necos dū opus fuit esse usus. Terrestri autem acie cōgressus cū syris in magdolo uictoria potitus est: & post preliū Cadyti magna syria urbe: In uestitu autem curiosus cū fuisset illū Apollini dicarū ad brachidas milesiorum misit. Hic perfectis decem & septem imperii sui annis decessit tradito imperio Psammi filio suo Eo apud ægyptum regnāte nuncii heliorū dimittebantur: Iactantes a se in olympia iustissimū ac maximū inter mortales propositū esse certamē ratione ægyptios quidē hominū sapientissimos aliquid ultra hæc esse inuenturos: Isti ubi in ægyptum peruenerunt eaq; exposuerunt: quorū gratia uenerant: rex cōuocat ex ægyptiis eos: qui sapientissimi haberēt. Qui cū cōuenissent: & helios audissent oīa cōmemorātes: quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine: & se uenisse dicentes sciscitatū nō quid posset ægyptii reperire iustius habito inter se cōsilio interrogat helios nunquid apud eos certarent ciues: & illis respondentibus sine discrimine & suorū & cæterorū græcorū cuiq; uolenti certare fas esse: atq; inquit illos cum tale certamen proponāt ab omni iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri quin cōcui pugnāti ciues fauerent facientes iniuriā hospiti: sed si uellēt iustū proponere certamē: & si eius gratia uenissent in ægyptū lubent hospitibus ponere certamē nullo heliorum certare permisso. Hæc ægyptii helius subiecerunt: Psammis cū sex omnino regnasset annos in ægypto facta in athiopia expeditione mox uita defunctus est. Cuius regnū Apries filius accepit: qui secundum Psamieticū proauū suū fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regnū quinq; & uiginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellū. Sidoni intulit: & cū Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cū calamitas eū maneret: contigit ob eā causā quā ego pluribus dū res punicas exequar exponam paucis cōtentus impresentiarum. Cū aduersus cyrenæos Apries exercitu misso magnā cladē accepisset: Id ei imputantes ægyptii rebellauerunt opinati se ab illo in apertā perniciem fuisse dimissos Vt his interitione deletis: ipse cæteris ægyptiis imperaret securus. Hæc per q̄ grauiter ferentes tū ii qui redierunt: tū eorum qui interierāt amici ingenue desciuerunt. Id ibi resuiuit Apries mittit ad eos uerbis sedandos Amasim: qui cum peruisset reprehendēsq; dissuaderet ne talia facerent: quida ægyptiorū ei a tergo stās galeā circumdat: eaq; circūdata inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc quod fiebat eo inuito fiebat ut ostendebat. Nā simul atq; ab his qui desciuerant ægyptiis declaratus est rex sese apparabat tāq; aduersus Apriem moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasim ex his qui secum erant ægyptiis spectatū quendā hominem nomine Patarbemē iussu ut ad se uinū Amasim pduceret. Hic ubi peruēnit: Amasim ad se uocat Amasim: (Sedebat autem in equo ad suos cohortādos insolēter) stolide iubet uicissim hūc ad se adducere Apriem: & cū Patarbemes eum rogaret ut regem adiret accitus respondit se iam dudū dare operam ut id ageret: nec de seipso Apriem esse questurum: se enim illi presto futurum & alios adducturū. Patarbemes nō ignarus propositi illius: tū ex oratione tum ex apparatione quā uidebat: statuit suæ diligentiae esse q̄ celerime regem rerū: quæ agerētur facere certiorē: Huic redeūti q̄ Amasim nō adduceret nullo uerbo edito Apries ita percitus præcidi aures iussit: nasumq;. Id intuentes cæteri ægyptii: qui cū eo hætenus senserant uirū inter eos probatissimū ita scēde indigneq; affectū: ne tantisper quidem differentes ad cæteros transēūt: seseq; Amasi tradūt. His quoq; auditis Apries armatis auxiliariis (Habebat autē auxiliariorū circa se ex ionibus & caribus triginta milia) i ægyptios

Barbari q

Magdo /
lusCaditis
urbs

Psammis

rex
EliiApries
rex

Amasis

Petaber /
mes

tendit. Erat ei regia in urbe sai ingens ac spectatu digna. Itaq; utriq; aduersus alteros apri
 ami & amasiani in moméphi urbe cōfiterūt tentaturi pugna discrimē. Sunt autē in ægy
 pto septem hominū genera: quorū alii sunt sacerdotes: alii qui pugnatōres appellantur:
 alii bouū pastores: alii subulci: alii institores: alii interpretes: alii gubernatores nauales
 Tot sunt ægyptiorū genera a suo quoq; artificio appellata: sed pugnatōres uocantur cala
 furies: & hermothybies. Qui harum regionū sunt. Nam in regiones distincta est omnis
 ægyptus: Hermotybiū quidē hæ sunt plagæ busiritana: saitana: chemitana: pape
 metana: Insula profopitis: quæ uocatur natho: ex dimidia parte. Ex his tractibus hermo
 thybies cum plurimi centum ac sexaginta milia sūt quorū nemo quippiā opificiū quæstu
 arii dicit: sed omnes rei militari uacant. Calasiriū hæ alia plagæ sunt thebana: bubasti
 ana: aphthitana: tanitana: mēdesia: sebēnytana: athribitana: pharbēthitana: thmuitana
 chuphitana: anysia: myecphoritana. Hæc tribus insulā incolit ex aduerso bubastis urbis.
 Hæc tribus calasiriū dū quoad possunt plurimi cogūtur. Ducenta quinquaginta milia
 uirorum sunt: quibus nec ipsis licet ulli artificio operā dare: sed solum rei militari filio di
 scēte a patre. Hoc ab ægyptiis nē mutuati sūt græci non possum pro certo diiudicare: cū
 uideam & apud scythas: persasq; & lydos. Deniq; apud omnes fere barbaros haberi pro
 ignobilioribus ciuibz eos: qui artificia discunt: eorūq; liberos. Generosiores autem eos
 qui amanuariis operibus abstineat præsertim qui cessent ob bellum. Hoc itaq; cū ceteri
 græci didicerūt: tū præcipue lacedæmonii. Corinthii quoq; minimi faciūt opifices. His
 solis ægyptiorum præter sacerdotes: hoc eximii honoris habetur: ut singulorum duodeni
 agri sint egregii atq; immunes singuli agri centum cubitorū ægyptiorū quoquo uersus.
 Aegyptius autem cubitus famio par est. Hæc tamen uniuersorum pecularia sunt: quibus
 perices in orbē fruebātur: & nunq; idē calasiriū milleni: & hermothybiū circa regē fugebā
 tur annuo satellitū munere. Istis præter prædia dabātur uiritim hæc alia panis tosti pōdo
 quinæ mna carnis bubulæ binæ: bini sextarii quaterni. Hæc assidue satellitibus pbebant
 Vbi igitur e diuerso ueniētes apries cū auxiliariis: & amasis cū uniuersis ægyptiis in urbē
 moméphim peruenire: cōcessi sūt. Et peregrini quidē egregie pugnauerūt: tamē q; erat
 multo inferiores numero: fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione: ut nullus neq;
 deos: neq; hoium posset sibi adimere regnū: Adeo uidebatur sibi illd stabilisse: Et tñ tūc
 cōgressus prælio fugatus ē uiuiscq; captus: & ad urbē famductus ad ades: quæ ipsius ainea
 fuisset tūc at Amasis regia: Ibiq; q̄ diu in regia pascebatur cū Amasis hōeste asseruauit. Tā
 dē inculcātibus ægyptiis nō iuste agere qui suū: & pforū inimicissimū aleret. Ita illis Aprie
 tradidit. Eum isti ubi strāgulauere paternis in monumētis sepelierūt: quæ sūt in tēplo Mi
 neruæ: pxime cenaculū ad leuā manū intrātis. Nā saitani cūctos qui tribules eogē fuere re
 ges itra tēplū sepelierūt. Etenī Amasis monumētū ex altera pte cenaculū ē: q̄ illud Apriis
 eiusq; pgenitorū. In eiusdē tēpli aula hoc quoq; est igens cubiculū lapideū tū colūnis ex
 cultū: Palmæ arbores imitātibus: tū alio sūptu. Intra id cubiculū gemini postes stāt in q
 bus urna est. Sūt et sepulcra: cuius nomē si nūcupauero hac i re haud sancte fecero. Apud
 sain i tēplo Mineruæ post totū delubrū ppe Mineruæ parietē: atq; i phano stant ingētes
 obeli: idest uerua lapidea: lacusq; cōtiguus lapidea crepidine adornatus & circūq; pbe
 elaboratus magnitudine (ut mihi uidet) quāta in delo: q̄ dicit trochoides idest i rotæ spe
 ciē. In hoc lacu imagines suos qsq; affectuū noctū faciūt: q̄ uocat ægyptii mysteria. De q
 bus cū p multa ego norim quo pacto se habeāt: singula tūc absit ut ploq̄r. De Cereris quo
 q; initiatiōe: q̄ græci thesmophoria uocāt: hoc est legū latiōes absit ut eloquar nisi q̄tenus
 sanctū est de illa dicere. Danaī filias extitisse: quæ ritū hūc ex ægypto attulerūt: eoq; pelaf

gias feminas imbuuntur. Sed deinde o peloponēso a doribus eieci sedibus suis ritus iniitiadi abolitus est: a solis arcadibus: q a peloponēsisbus nō eieci sūt: sed relicta cōseruat. Aprie exticto regnauit Amasis e tribu saitana: & urbe: cui nomē est siuph. Eū iter iniitia ægypti cōtēnere: nec ullius sane momēti ducere: ut q plabeius fuisset: nec isigni familia ortus. Sed hos Amasis ad se solertia nō asperitate pduxit. Erāt ei cū alia bona infinita tū uero peluis aurea: i qua tā ipse q oēs cōiuuā sēper pedes abluebāt: hāc ille cōfringit: ex eaq dāmōis statuari facit & i appositissimo urbis loco statuit ægypti simulacrū adēutes magnopere uenerari. Id amasis fieri e popularibus edoctus: conuocat ægyptiis aperit e illa pelui: i qua primo ægyptiū euomere immingereq: & in qua pedes abluerē cōfuerant factū esse simulacrū: qd tūc tātopere uenerarent. Itaq se aiebat pinde atq peluim esse factū: q si ānhac fuisset plabeius ipñriarū tñ esset rex: eoq iubere ut sibi honor haberet atq reuerētia. Hūc i modū ad se traduxit ægyptios: ita ut æquū cēserēt ei seruire. Id hoc uisus est in rebus agēdis istituto ab auro usq: dū refertū ē fog: accurate negocia q expediebāt agebat. Deide potabat: & iter cōpotores iocabat morionē agēs ac scurrā. Q uibus rebū offēnsi aīci talibus eū uerbis castigabant. Rex dicēs nō e dignitate tua degis: q ad tāta te dimittis neqtia. Nā deberes augusto i solio sedēs auguste interdiu res administrare. Ita & ægyptiū cognoscerēt a magno sibi uiro pñsideri: & tu melius audires. Nūc haud quāq facis e regia dignitate. His ille rēspōdit. Arcus ab his quoq sunt cū est opus intēdi: eos si semp itēti sunt ruptū iri: nec posse eis illos cū indigeāt uni: Ita & hoīs institutū si assiduo labore studio nec ullā partē ad lufū sibi indulgere uelit fore ut pedetentim aut mēte captus sit aut mēbris. Q d ego itelligēs utriq: rei tēpus ipertio. Hāc Amasis aīcis rñdit. Etenī fert Amasis cū priuatus foret fuisse potādī iocādū q dicacitate studiosus: & uir ne utiqq reū agēdā: anxius: & quotiēs eū potātē ac se oblectantē necessaria defecissent: solitus circūcūdo furari: & cū reposcere ab his: qui dicerent eū ipsoq habere pecuniā: ac negarēt adduci ad oraculū quodcūq: eo in loco erat: & frequēter ab oraculis conuictus: frequēter abolutus. At postq afflictus est regnū ista egit. Q uicūq: dii eū furti absoluerāt: hoq: templa neq: curā habuīt: neq: ulla re ad stabilitamentū donauit: neq: adiens sacrificauit tāq nihil mererent q redderet falsa responsa. Q ui aut eū pñciauerāt furē: hos tanq uere deos nec mēdacia reddētes oracula maxime coluit. Præterea i fai uestibulū Mineruæ fecit opus admirādū & lōge supans cætera: tū sublimitate: tū magnitudine. Tāta ē uastitas lapidum atq: substructionū: quietiā ingentes colossos & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoq: faxa pgrandia in apparatū cōportauit ducta partim ex lapidicinis q iuxta mēphim sunt: partim utiq: quæ maioris molis erāt ex urbe elephātina: quæ fai distat uigniti dieq: navigatione. Ad hāc q nō minime sed maxime omnīū admiror attulit ædificiū ex solido saxo ab urbe elephantina: in quo afferendo triēniū cōsumpserūt duo milia delectōrū uiroq: q oēs erāt gubernatores. Eius teētū extrifecus est unius & uiginti cubitorum lōgitudō quatuordecim latitudo: octo sublimitas. Hāc est dimēsiō exterior teētū ex uno lapide: Introrsum tñ duo d uiginti & amplius cubitoq: est lōgitudō: qnq: sublimitas. Domus hāc ad igressum tēpli collocata est. Nā ob id aiūt in tēplū non fuisse pertractā q teētō aduerso cū suspirasset eius uehendi architectus utpote pñsus diutino tpe opere ea de re stomachatus Amasis nō permiserit hoīem ulterius trahere. Nōnulli aiūt quedā ex his: q uetustibus lapidē agbāt ab illo lōge oppressum: ideoq: lapidē nō introductū. Donauit p terea opibus ob magnitudinē spectaculo dignis cū alia tēpla isigniatū in mēphi templū. Vulcani colosso supino ante illud posito lōgitudinis quinq: & septuaginta pedū. Supq: idē pauimentū gemini colossi stant ex æthiopico lapide uicēnū pedū magnitudinis hinc

Amasis
rex
Siuph

Arcus cō
paratio
Lulus ne
cessarius
est
Amasis
mors
Amasis i
deos

Minervæ
vestibulū

Vulcani
colofius

Aegypti
urbes
quot
Viuenti
ratio
Solonis
lex
Naucratis
urbis
Chius
Theus
Phoecia
Clazome
nae
Dorum
urbis
Rhodus
Cnidus
Halicar-
nafus
Phaselis
Mytilene
Delphicu
templum
Battus
Amasis
uxor
Ladice
Veneris
statua

& hic illi magno assistentes. Cuius instar est alter in sai lapideus eodē habitu iacens. Illud
ē qd' in mēphi est tēplū ingēs: & spectatu dignissimū aut Amasim aedificasse. Sub Ama
si rege dicit' aegyptus fuisse maxime beata in his q' uel regioni ex flue uel hoibus ex regio
ne pueniūt: & urbes quae incolerent' tūc fuisse numero illic uiginti milia. Amasis quoque
existit: qui legē hāc apud aegyptios cōdidit: ut singuli eorū quor' annis apud puincia p
fides demōstrarent unde uiuerēt. Et q' aut hoc nō faceret aut nō demōstraret se legitime
uiuere: is morte afficeret. Q' uā legē Solon ab aegyptiis mutuatus: atheniensibus tulit: q'
illi q' sit castissima assidue usurpant. Amasis qm' gracoꝝ erat studiosus cū alia in quosdā
gracos officia cōtulit: tū his quae in aegyptū cōcederent dedit facultatē naucratem urbem
incolendi. Q' uī uero eorum nollent illic habitare: sed nauigando negociari fecit pote
statem certis in locis aras & phana extruendi. Adeo maximum eorum phanum atq;
celeberrimum uocatur grācum. Ciuitates autem quae cōmuniter extruxerūt sunt ionū
quidem: chius: theus: phoecia: clazomenae. Dōꝝ aut' rhodus: cnidus: halicarnasus: phaselis:
Theus Aeoloꝝ uero una mytilenae. Haec ciuitatū hoc phanū est: & ab his pfecti emporii nundi
nae siue mercati pbenē. Ceterae ciuitates: quae cōsortes huius rei sunt nō rei ad ipsos pti
nentis consortes sunt. Separatim tñ aedificauerūt aeginetae quidem iouis: Samii aut' luno
nis: Melesii uero Appollinis phanū. Nā uetus emporiū erat sola naucratis: prater hoc in
aegypto aliqd' nullū. Q' d' si qm' in aliud aliquod nili hostiū applicuisset: is necesse habebat
deierare se uenisse inuitū: datoq; iureiurando eadem nauī ad canobicū nauigare: & si id
minus per contrarios uentos posset onera si fluuialibus nauigis circumagere lustrādo delta
donec perueniret naucratem. Ita naucratis in honore fuerat. Iā uero cū amphichthynes
templū: quod nūc delphis est q' illud prius sua spōte deflagrauerat tricentis talentis con
struēdū locassent: Delphi quos quarta pars sumptus contingebat circa ciuitates uagi cum
aliūde: tū uero nō minimū ex aegypto retulerūt. Nā Amasis quidem eis mille talenta alu
minis. Graeci aut' qui aegyptū icolebāt uicenas mnas donauerūt. Cū cirenais quoq; Ama
sis amicitia societatemq; iniit: ita ut illinc uxorem etiā putaret sibi esse ducendā. Siue fœ
minae graecae amore captus: siue alias ob beniuolentiā cyrenaeꝝ uxorem q' duxit. Alii uo
lunt filiā fuisse Batti filii Arcefilii. Alii Critoboli iter suos populares uiri spectati nomine
Ladice cū qua dum in toro cubaret cōcūbere nō poterat: cū tñ aliis mulieribus uteretur
Id cū diu fieret: Ad eā Amasis tu uero inq' uxor ueneficio me laesisti. Ideoq; nullo machi
namento uales effugere quo minus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladi
ce cū pernegando nihilo placatiorem redderet Amasim: nouit intra se Veneri si ea nocte
secū coiret Amasis. (Hoc enim sibi esse machinamentū) statuā cyrenas se illi missuram.
Cōcepto statim uoto coit cū ea Amasis: ac deinceps quotiens adiret cū ea coibat ac post
modū eam perq' ualde dilexit: & Ladice uotū deā p'soluit facta statua cyrenasq; missa: q'
ad meā usq; memoriā icolumis erat extra urbem cyrenensem posita. Hanc Ladice Cā
byles posteaq; aegypto potius est: cognito quānā esset cyrenas illāsam remisit. Donauit
item Amasis donaria quae misit in graciā. Cyrenas quidem statuam Mineruae iauratam
& sui imaginem pictura adumbratā. Lindū aut' duo lapidea Mineruae simulacra: & thora
cem lineū spectaculo dignum. Samum uero lunoni bifarias sui imagines: quae magno in
templo erectae erant post ianuas ad meam usq; aetatem. Samum quidem propter hospi
tium: quod inter ipsum erat: & Polycratem Aeacis filium. Lindum autem nullius hospi
tii gratia: sed quia templum quod Lindi est. Mineruae ferūt extruxisse Danaī filiae: post
quam agnatae sunt cum filiis aegypti effugerant. Haec donaria dedicauit Amasis: primū
q; mortuorum cyprum cepit: tributānamq; fecit puinciā.

Polycra
tes
Cyprus
capta.

Herodoti Halycarnasei Historiarum Liber Tertius:

Duerfus hunc Amasim Cambyfes Cyri filius cōparato cū ex aliis quibus imperabat: tum ex græcis ionibus æolibusq; exercitu: bellū mouit. Ob hanc causam misso in ægyptum legato: Cambyfes petiit ab Amasi filiam: & petiit consilio cuiusdam ægepti: q̄ Amasi erat infensus: q̄ se potissimū ex omnibus ægypti medicis Amasus ab uxore & liberis abstraxisset a mandando in persas quo tempore Cyrus ad Amasi miserat petitem ocularium medicum omnium qui in ægypto essent præstantissimū. Ob id infensus Amasi ægyptius influit suadere Cambyfi ut ab Amasi filiam peteret: ut ille aut mœrore afficeretur data filia: aut non data Cambyfi redderetur iniuius. Amasis eam nec dare audebat nec abnuere. Nam & Cambysem intelligebat non habiturum illam uxoris loco: sed pellicis: & persarum potentiam grauabat. Horrebatq; hæc reputans ita sibi faciendum statuit: Erat Apriis superioris regis filia nomine Nicetis unica domi relicta grandis atq; speciosa. Hanc puellam Amasis uestitu pariter & auro exornatam pro sua in persas dimittit: quam cum post aliquantum tempus Cambyfes salutasset filiam Amasis appellans ipsa ad eum rem inquit rex ignoras ab Amasi elulus: qui me ornatu comptam transmittit tradens tibi pro sua cū re uera sim Apriis filia: quem ille dominum suum cum ægyptiis rebellans interemit. Hic sermo exiit causa quæ Cambysem Cyri uehementer indignatum induceret aduersus ægyptum. Atq; ita quidem memorant persæ. Aegyptii autem Cambysem suum uen dicant asserentes ex hac Apriis filia illū esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasim miserit super filia non Cambysem. quod cum dicunt non recte dicunt: & si eos hoc non latet. Nam si qui alii profecto & ægyptii recte norunt mores persarum apud quos illud i primis nefas est illegitimū optinere regnū si assit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyfes Pharnaspe uiro Achæmenide genite nō mulieris ægyptiæ: Sed ægyptii regē gesta trasserūt fingētes sibi cū Cyri familia itercedere cognationē: & hæc quidē ita se habēt. Catege ille sermo mihi nō pbat: quo dicit mulierē quādā p̄sidiē ad uxores Cyri introgressam cū liberos Cassandane assistentes forma ac statura egregia conspiceret: supra modū admirabūdā magnis tulisse illā laudibus: eiq; Cassandane: q̄ Cyri cēt uxor ita dixisse. Me quæ talū filioꝝ: sū mater Cyrus cōtēptui habet p̄ponēs quādā ex ægypto acillā uide licet infensā Nicen ista dixisse: & ei maximū natu filioꝝ Cambysem subiecisse. Ego uero tibi mater cū in uirilem ætatem adoleuero sūma ægypti reddā ima: & ima sūma. Idq; dixisse arciter decē natū annos admirātibz mulieribus: & cū i uirilē adoleuisset ætatem: & regnū obtinuisset huius rei memorē ægypto bellum intulisse accessit huc & aliud quiddā ad hanc sumendam expeditōem. Erat quidam auxiliariū Amasis nomine Phanes genere halycarnaseus iur & consilio p̄stans: & in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio quid Amasi succēsus nauigio pfugit ex ægypto uolēs i collocutionem uenire Cambyfis: eum Amasis q̄ inter auxiliares non parui momēti esset: quodq; de rebus ægypti nōnihil cōpertissimū haberet: insequi statuti adhibita diligētia assequēdi. Itaq; ad hoīem isequēdum mittit cum triremi eunuchorū fidissimū: qui Phaniem assecutus in lycia cepit: sed nō retulit in ægyptum ab illo prudentia superatus. Nā phanes mactatis custodibus abiit in persas: Cambissemq; molientem aduersus ægyptum expeditionem: & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigētē adiit: eiq; cū alias Amasis rex exposuisset: tū uero quæ ad transmittendū p̄tinebant suadēs ad regem arabum mitteret oratū: ut sibi tutū p̄beret transitum. Hac enim dumtaxat patet ingressus in ægyptum. Nam a phœnice usq;

Cābyfes

Nicetis
puellaCābyfes
cur i ægyptumPersarum
reges qui
CassandanesPhanes
uir p̄stans

Cadytis
urbs

Iconus
urbs

Serboniti
dis lacus

ad montes cadytis: quæ est urbs eorum assyriorum: qui nunc palæstini uocantur: A cadyti (ut mea fert opinio) non minore urbe quàm sardis emporia secundum mare usque ad urbem icnysum arabicæ ditionis est ab urbe icnyso rursus syriacæ usque ad lacum serbonitidis: iuxta quem casius mons pertingit ad mare a serbonitidis lacu: in quo se Typhon fertur occultasse: deinceps iam ægyptus est: Hoc tamen intercapedinis inter urbem icnysum & montem casium & lacum serbonitidis non exiguus tractus est: sed itineris instar trium dierum uehementer aridus. Verum quod pauci eorum qui in ægyptum nauigant notum habent: hoc pergam dicere. Ex omni græcia & præterea ex phœnice portatur in ægyptum bis quot annis uas fictile uini plenum: & tamen ibi ne unum quidem numero (ut sic dicam) uas uinariū fictile aspicere uacuum potest. Vbinam dicat aliquis hæc uasa cōsumuntur. Hoc quoque ego depromā. Præfati prouinciarum necesse habent ex sua quisque urbe colligere uasa testacea: quæ memphim portentur. Eadē ē memphi alii aqua impleta portare in hæc arida syriæ loca. Ita hydræ superuenientes in ægypto sunt præ ad ueteres in syriā portantur: atque hunc in modum: quem dixi aqua cōtracta perla fuerunt: qui hoc ingressu apparato quàm celerime ægypto potiti sunt. Sed tunc cum in expedito aqua non esset: Cambyſes audito hospitis halicarnasei consilio missis ad regem arabum nunciis tutum iter præcatus optinuit data acceptaque inuicem fide. Arabes seruant fides.

Arabum
fides.
Fœderis
ritus

dem inter homines ut qui maxime quam hunc in modum dant. Quotiens fœdus inire uolunt alius quidam medius inter utrumque stans acuto lapide ferit uolam iuxta maiores digito ipsoque: quod fœdus in eum. Deinde sumpto flocco ex utriusque uestimento inungit eo sanguine septē lapides in medio positos iter inungendum inuocat Dionysum & Vraniā. Hoc acto idē quod fuit sequester fœderis iter aicos cōtrahēdi uadat hospitē aut forte ciuem: si cū ciue res agitur. Quod dicitur fœdus & ipsi qui amicitiam cōtraxerunt seruare iustum censent Dionysum: quem Orati & Vraniam quæ Alilar appellant solos deos esse arbitrantur. Et quæ admodum Dionysum ita puellarum capillum tondere aiunt. Tondentur autem in rotundum tempora subradentes. Igitur postquam fœdus cum nunciis iniri arabs talem rem cōmentus est. Camelos omnes postea quæ utribus camelinis aqua cōpletis onerauit: egitque ad loca humore carentia. Ibi quæ Cambyſes exercitū præstolabatur. Ex his quæ narrantur hoc quod dixi propius fidem est: tamen quod minus credibile est: quandoquidē cōmemorat: cōmemorare debeo. Est magnū in arabia flumen nomine corys: exiens in mare quod dicitur rubrum. Ab hoc flumine fertur arabum rex canalē ex bouis. aliusque crudis coriis cōsuetū tanta longitudine produxisse: ut ad loca arida: & per illū aquā produceret. In quo ipso arido solo ingentes cisternas fodisse: quæ recepta aqua porum suppeditaret: & cum sit a flumine ad terram aridā duodecim diebus uia per tres aquæ ductus in totidem partes aquā deduxisse. Apud nili autem hostium: quod dicitur pelusium habebat castra Psamenitus Amasis filius Cabysem operiens. Nam Amasis Cabyſes in ægyptū pergressus non uiuū nactus est: sed defunctū: cū quatuor & quadraginta annis regnasset: per eos nihil admodum calamitatis exptus: defunctusque & sale cōditus est: & in sepulchris quæ ipse edificauerat situs intra templū. Sub eius filio Psamenito maximum exitit ægyptiis portentū. Apud thebas ægyptias: quod neque prius unquam neque postea ad meā usque ætatem cōtingit (ut ipsi thebani aiunt) pluit. Thebis tamen tunc pluit guttis. Perla ubi siccanē pagina uerūt subfedere uicini ægyptiis tamquam iam congressuri. Ibi ægyptiorū auxiliarii græci & cares Phani quæ externū in ægyptū abduxisset isefi hoc rei illū sunt machinati. Filios quæ erat a Phærelia in ægypto in castra perducunt: atque in cōspectu patris posito in medio duos exercitiū crateres: de his perducunt singulos pueros super craterē obtruncauerunt. Oibus interfectis uinum & aquam in craterē intulerunt. Quo sanguine epoto auxiliares ita conflixerunt. Acri per lio commisso per quā multis utrinque cadentibus in fugam uertuntur ægyptii. Ibi ego re

Dionysus
Orati
Vrania
Alilar

Corys flui
uius

Psamme
nitus
Amasis
anni

mirandam uidi ab indigenis edoctus. Ossa eorum qui in acie ceciderunt cum iacerent su-
 fa ut ab initio distincta fuerant seorsum erant persarum: seorsum ægyptiorum. Sed per-
 sarum capita adeo fragilia sunt: ut si uelis ferire: uel solo calculo pforare possis. Ægyptio-
 rum autem ita firma ut ea uix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant: faci-
 le mihi persuadentes q̄ ægyptii statim a pueris radere capita incipiunt: & os capitis ad so-
 lem redditur compactum. Quæ eadem causa est nō caluescendi. Nam ex oibus hoibus
 paucissimos quis ægyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est: q̄ robusta capita gestat.
 Ac persis cur fragilia sint capita. Id in causa est: q̄ a principiis imbuuntur opereire capita ge-
 stantes pilea thiarasq̄. Hæc ego huiusmodi ossa uidi. Vidi item alia istis similia in pa-
 premi eorum: qui una cum Achamene Darii ab Inaro aphro sunt cæsi. Ægyptii quoque
 postquam ex acie terga dederunt: nullo ordine fugam capessunt. Ad quos cum se recep-
 sent memphim misit Cambyſis aduerso flumine nauim mitylenæam cum caduceatore
 uiro persa: qui illos ad deditionem hortaretur. Isti ubi nauim aduentare memphim ui-
 dent: frequentes ex urbe effusi nauim corrumpunt. Virosq̄ frustratim dilaniatos in oppi-
 dum afferunt. Et ægyptii quidem post hæc obsessi aliquādiu restiterunt. Aphri uero id
 animaduertentes eadem sibi quæ ægypto cōtigissent ueriti sese citra pugnam dederunt
 tributūq̄ inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoq̄ ac baracæi itidem ut aphri timē-
 tes similia & ipsi fecere. Cambyſes munera quæ ab aphris uenere perbenigne accepit: quæ
 autem a cyrenæis succensens ut opinor q̄ exigua erant: quingentas enim mnas argenti mi-
 serant. has sua manu præhensas disperſit in milites Decimo die quam muros memphis
 cepit Cambyſes Psammenitum ægyptiorum regem: qui sex omnino regnabat annos:
 deposuit in suburbanis ignominie gratia cum ægyptiis aliis: ut eius animum experiret.
 Hoc facto filiam illius uestitu seruili circumdatam cum hydia ad aquam omisit: & cum ea
 similiter indutas alias quas delegerat primorū uiroꝝ filias uirgines: quæ ubi ad patres per-
 uenerunt cum eiulatu ploratuq̄ ceteri quidem patres conspectis filiabus tam male acce-
 ptis uicissim uociferati sunt atq̄ fleuerunt. Psammenitus autem intuens atq̄ intelligēs hu-
 mi uultū demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus secundo loco Cābyſes ante o-
 culos Psammeniti misit filium eius cum duobus milibus ægyptiorū æqualis ætatis uinctas
 fune ceruices: & frenata ora habentibus. Ducebantur autem luituri pœnas his mitylenæis
 qui cum nauī fuerant ad memphim obtruncati. Ita enim censuerant regii iudices pro sin-
 gulis suorum interfectis: denos primorum ægyptiorum interficiendos: Psammenitus p̄
 tercuntes intuens: & filium animaduertens duci ad mortem aliis ægyptiis: qui circumse-
 debant cōplorantibus: atq̄ indigne ferentibus ipse idem quod erga filiā fecit. His quo-
 q̄ prætergressis accidit ut quidā cōpotorū eius iam natu grādiōr a pristinis bōis delapsus
 ac nihil habens nisi quæ inops mendicabat obire exercitum: nec non; Psammenitū aliosq̄
 ægyptios in suburbanis consistentes. Quæ ut conspexit Psammenitus erūpente ingen-
 siliu cōpellās noīe amicū caput suū cædebat. Aderāt autē ei obseruatores: q̄ ut q̄q̄ ab illo
 fiebat ex oī uiaꝝ exitu Cābyſi renūciarent. Ea quæ fiebant admiratus Cābyſes misso nun-
 cio Psammenitū p̄cōctatus est. Inquiens Psammenite herus te Cābyſes interrogat q̄ obre-
 tu q̄ uisa filia indigne affecta: uiso filio ad mortē eunte: neq̄ eiulasti: neq̄ fleuisti: paupe-
 rē tanti feceris tibi ut ab aliis audiuit uon propinquū. Et Cābyſes quidem ita interroga-
 uit. Psammenitus autē his uerbis respōdit, Fili Cyri domestica mala erāt maiora q̄ ut pos-
sem ea deſerre. At lamētatio amici digna lachrymis fuit q̄ e multis ac fortūatis opibus ad
opīā recidit i extremo limine senectutis. Hæc ubi respōsa ab hoc renūciata sūt: uisus est obitus
 illis Psammenitus (ut ab ægyptiis fertur) recte respondisse: Cræsusq̄ dicitur illachrymas

Persarum
capita
Ægyptio-
rum capi-
ta

Psamme-
nitus rex
depositus

Filiorum

se item qui aderant persæ. Ipsiq; Cambyſi miſeratiõem ſubiſſe: ut protinus iuſſerit & filium ex his qui morti addicti eſſent liberari: & patrem e ſuburbanis excitatum ad ſe perducere. Sed filium quidem qui adierunt nõ iam ſuperſtitẽ inuenerunt: ſed primo loco trũcatum. Ipſum uero Pſammenitum excitantes ad Cambyſem perduxerunt: ubi reliquum uitæ degit nihil uiolentum paſſus: qui ſi compertus fuiſſet nec affectaſſe res nouas accepit ſe ægyptum: ut eam procuraret. Nam conſueuerunt persæ in honorem habere filios regum: etiam ſi qui ab eis deſeciſſent: tamen illorum filii reſtituere principatum. Quod eos ita facere conſueſſe cum aliis p multis poteſt probari documẽtis. Tũ uero hoc q; Ithãnyra Inarus aphri filius recepit: quem pater optinuerat principatum: q; Pauſiris Amyrthæi filius: & ipſe paternum recuperauit imperium. Nec ipſis Inaro & Amyrthæo quicquam amplius a persis irrogatum eſt. Nunc Pſammenitus male cogitans mercedem accepit. Nam cum ad defectionem ægyptios induxiſſet captus eſt: ac deinde a Cambyſe cõuictus epoto cruore taurino conſeſſim expirauit: atq; hunc in modum iſte deceſſit. Cambyſes autem e memphi in urbem ſaim abiit animo faciendi quæ fecit. Etenim ſimul atq; in ædes Amariſis ingreſſus eſt: imperauit cadauer Amariſis e conditorio afferri. Deinde prolatum uerberibus cædi ac uellitari & ſtimulis pungi: omni deniq; contumelia infeſtari. Quod facientes poſtquam defatigati erant. Nam cadauer utpote fallitum reſiſtebat: nec quicquam omnino elidebatur iuſſit cremari: haud quaquã ſanctẽ iubens: quia persæ deũ eſſe ignẽ arbitrantur: & apud neutros moris eſt cremare cadauera. Persas quidem ppter id quod dictum eſt: quia neſas eſſe aiunt deo depaſci cadauere hominis. Aegyptios autem quia perſuaſum habent ignem animatam beluam eſſe: & omnia quæ nancſcuntur deuo rare: & poſtquam deuoranda ſunt expleta una cum ipſa re deuorata emori. Ideoq; non eſſe apud eos conſuetudinem mortuũ beluis tradendi: ſed falliẽdũ tum ob id: tum ne huiusmodi deuoretur a uernibus. Ita neutris probatam rem iuſſit agi Cambyſes. Quãquã (ut ipſi aiunt ægyptii) non Amariſis fuit qui ita paſſus eſt: ſed alius quidam ægyptius eadem q; Amariſis ætate: quem persæ Amariſim arbitantes uexauerunt. Memorât enim Amariſim cũ ex oraculo audiſſet quæ circa ſe deſunctum futura eſſent: hoc modo rei uenturæ medẽdũ putafſet: ut eũ hoĩem qui flagellatus eſt ad poſtes ſepeliret extra conditoriũ ſuũ: ſe autem in conditoriũ q; intimo reſceſſu collocari filio mandaret. Mihi tamen non uidetur hæc ab initio Amariſis fuiſſe madata de ſua & alterius hoĩs ſepultura: ſed alias ab ægyptiis adornata. Scicũdũ hæc Cãbyſes conſtituit trifariũ mouere bellũ aduerſus carthaginiẽſes: aduerſus amonios: aduerſus æthiopes macrobios: id eſt longæuos: qui aphricam ad auſtrale mare incolunt. Aduerſus quidem carthaginiẽſes nauticis copiis. Aduerſus autem ammonios pediatu. Aduerſus uero æthiopes prius exploratores mittendos per ſpeciem dona ferendi illorum regi ſpectatum illic menſam Solis nunquid re uera eſſet: ſimulq; res æthiopiẽas exploratum. Solis menſa talis eſſe memoratur. Eſt in ſuburbanis pratium omnium q; drupedum aſſa reſertum carne: quam per noctem ſinguli cuium magiſtratus pperant ponere: ad eaq; ubi illuxit culibet epulatum licet accedere. Hæc ab ipſa terra reddi aſſidue digenæ aiunt. Et menſa quidem: quæ Solis uocatur talis eſſe fertur. Cambyſes autem ubi ſtatuit ſpeculatores dimittere cõtino ab urbe elephãtina accerſit ex ichthyophagis: id eſt piſce uelcẽtib; maxime gnaros æthiopicæ liguæ. Viſq; dũ iſti ueniũt: Interea nauales copias carthaginẽ uerſus nauigare iubet. Veg; hæc executuros ſe phœnices negauerũt. Eſſe enĩ magno cũ illis iureiurãdo ſe deuictos. Præterea nõ facturos ſanctẽ ſi aduerſus liberos ſuos militarent. Nã cæteri phœnicibus ire reſcitantibus ad pugnadũ haud idonei erant. Ita carthaginiẽſes quo minus in ſeruitutem perſarum redigerentur euaserunt: quoniam

Cambyſes hand æquū ducebat uim afferre phœnicibus: qui ſeiſpos perſis dederant: & ex qbus nauticus omnis cōſtabat exercitus. Cyprii quoq; q aduerſus ægyptum in militia erant ſeſe & ipſi dederant. Cambyſes (poſteaquam ex urbe elephātina aduenērūt Ichthyophagi) eos ad æthiopes miſit iuſſos cum ea dicere quæ oporteret: tum dona ferre amicum purpureū: aureūq; torquē tortile: & armillas ac unguenti alabaſtrū: cadūq; uini phœnicei. Aethiopes hi: ad quos miſit Cambyſes ferunt: eſſe maximi omniū hoīum atq; pulcherrimi: diuerſiſq; uti a cateroꝝ hoīum ritibus cum aliis: tum uero hoc circa regnū q; quem e popularibus maximum pro magnitudine ualidum iudicant: hunc regem deligēdū cenſent ad hos itaq; uiros Ichthyophagi uenerunt offerentesq; regi munera: ita locuti ſunt. Cambyſes perſarum rex cupiēs amicus tibi fieri atq; hoſpes nos miſit iubens ut in colloquiū tuū ueniremus: tibiq; hæc dono daremus: quorum ipſe uſu maxime delectat. Ad hos æthiopes gnarus ad ſpeculandum ueniſſe talia reſpondit. Neq; rex perſarū uos iō cum donis miſit q; magnificat hoſpitiū meū: neq; uos uera loquimini. Q uippe qui ad explorandum noſtrum imperiū ueniſtiſ: neq; iuſtus ille uir eſt. Si enim iuſtus foret non alienam regionem affectaret: ſed eſſet ſua contentus: nec homines a quibus nihil laceſſitus eſt in ſeruitutem redigeret. Ei nunc uos hunc arcū date ita dicentes. Rex æthiopū regi perſarum conſilium dat quando perſæ tā facile trahent tanta magnitudine arcus: tūc aduerſus macrobios æthiopes cū maioribus copiis moueat bellum. Iterim diis gratias habeat qui non inducunt in mentem filiis æthiopū: ut præter ſuā uelint aliam cōparare regionē. Hæc locutus arcū laxauit: eiſq; q uenerāt dedit. Tū ſumpto purpureo amiculo rogauit quidnā eſſet: & quomodo cōſectū: & cū Ichthyophagi ueritatem de purpura: deq; tinctura diſſent doloſi inquit hoies doloſa ſunt eorū uestimenta. Secundo loco de auro ſciſcitatus de tortili moniliſ: atq; amillis ornatū eius rei exponentibus Ichthyophagis riſit: atq; exiſtimans uincula eſſe inq; robuſtiora apud ſe uincula eē. Tercio ſciſcitatus unguentum cum illi de cōſectura unguēdiq; rationē diſſent: idē dixit: quod de uestimēto. Vbi ad uinū peruenit: eiſq; cōficiendi rationē audit: maiorem in modum delectatus potu. Percōctatus eſt quibuſnam rebus uelceretur rex & quod lōgiſſimū tempus a uiro pſa uiueret: Iſti dixerūt uelci regem panē exponentes tritici naturā: pſe diſſimūq; diu uiuēdi ſpatiū homini perſæ proponi octoginta annos. Ad hæc æthiops nihil ſe mirari inquit ſi ſtercore uelcētēs paucis uiuerent annis. Nā ne tot qdem annis uicturos: niſi hoc potui acceptū referret. Affirmantibus Ichthyophagis ita eſſe de uino hoc enim ipſos perſis ſubdidiffe. Interrogatus uiciſſim rex ab Ichthyophagis de uita & uictu pleroſq; e ſuis ait ad cētū uiginti annos peruenire nōnullos etiā hoc ætatis transcendere: cibum eiſ eſſe carnem coctam: & potum lac: & cum ſpeculatores de numero annorū miraret̃ ad fontem quendam eos deduxit: in quo loti efficiūt̃ perinde atq; oleo inuncti uiolā olentes eam aquā aiebant exploratores adeo inualidā: ut in ea nihil innatare poſſet ne lignū quidē & quæ leuiora ſunt ligno: ſed omnia peſſum ire in profundū. Hæc aqua ſi uere apud illos eſt q̃ liſ cōmemorat: ideo Macrobiū: idē longæui exiſtūt: q; ea ſemper utūt̃. Deinde a fonte rex iſtos ad carcerē deduxit: ubi uiui oēs aureis uinculis erat alligati. Eſt enim apud hos æthiopes oīum rariſſimū ac p̃cioſiſſimū aſ. Inſpecto carcere exploratores inſpexerunt & menſam: quæ dicitur Solis. Poſt hæc ad extremū iſpexere eorū ſepulcra quæ dicitur e uiro eſſe conſtructa hūc in modū. Poſtea q̃ mortuū ſiue ægyptioꝝ: ſiue aliorū more areſcerūt totū gypſo inducūt: picturāq; exornantes repræſentant quoad poteſt effigiem eius. Deinde cippū ei e uiro: quod apud illos multū eſt & facile effoditur circundant: in cuius medio mortuus interlucet nihil neq; odoris: ingrati neq; ſœditatis ullius exhibens: ſed

Cābyſus
dona ad
regem
æthiopū
macro-
biorum

Iuſti offi-
cium

Fons ui-
olæ

Macrobiū

Vitreā ſe-
pulcra

omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum maxime propinqui intra ædes an-
num tenent offerentes ei omnium rerū primicias: hostiasq;. Anno exacto efferūt: circaq;
urbem statuūt. Oibus exploratores inspectis reuersi sunt: qui cum ista renunciaſſent Cam-
byſi: continuo ira percitus aduerſus æthiopes exit in expeditionem: neq; rei frumenta-
riæ apparatu indicto: neq; ſecū ipſo ratione inita q; in extrema terrarū faceret expeditione:
nē: ueluti ueſanus: nec metis cōpos ſimul atq; ichthyophagos audit profectus eſt cū oī pe-
ditatu græcis qui aderāt illic manere imperatis. Vbi ad thebas eſt uētū delegit de exercitu
quinquaginta circiter milia: quibus præcepit ut ammonios diriperēt. Deinde oraculū ſo-
uis incenderent: ipſe cū reliquis copius aduerſus æthiopes cōtendit. Sed anteq; quintā iti-
neris confeſſiſſent: exercitus protinus eū cōmeatus oīs: quē ſecū habebat deſecit: mox &
iūmēta ad ueſcendū deſecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyſes ſi reſpiſſet: ac retro
duxiſſet exercitū in eo quod prius admiſerat peccato: uir ſapiēs extitiſſet. Nunc autē nihil
penſi habens aſſidue proceſſit ulterius: Milites quādiu quod de terra ſumerent habuerūt
herbis uiſitauerunt. At ubi ad ſabulon peruenere: ibi nōnulli diram rem perpetrauerunt.
Nā fortiti ex ſeipſis decimū quēq; comederūt. Id audiens Cambyſes ueritus ſuorū mutuā
depaſtionē intermiſſa aduerſus æthiopes expeditione retro rediit: thebaſq; peruenit mul-
tis de exercitu amiſſis. Et cū e thebis deſcendiſſet memphim græcos miſſos fecit ut illinc
enaugarent: & exercitus quidē aduerſus æthiopes ita geſſit. Copiæ autē quæ aduerſus am-
monios miſſæ erant e thebis mouētes itineris duces ſequabantur: ac niſi ſunt uſq; dū ad
urbem oasim peruenierunt: quā incolūt ſamii hi qui ſeruntur e tribu aſchriōnia eē ſeptē
dierū pes harenas itinere diſtante a thebis: quæ regio uocat lingua græca macaron ne-
ſiſſidet beatorū inſulæ. In hunc locū dicūt perueniſſe exercitus. Deinceps quid de eo actū
ſit præter ammonios: & eos qui ab his audierūt: nulli alii quicquam habēt dicere. Nā neq;
ad ammonios peruenierunt: neq; retro reuerterūt. Ab ipſis autem ammoniis id demuū
ferē cū illi ex urbe daſi per harenā iter facerent. ſamq; medio ſere ſpatio iter oasim & am-
monios præderent. Ingruiſſe magnū ac ualidū auſtrū: & ingeſſis harenæ cūulis eos ob-
ruiſſe: atq; hūc modū illos e cōſpectu ſublato. Ita actū eē de hoc exercitu ammonii me-
morant. Cabyſe memphim reſgreſſo Apis quem græci uocant Epaphon apparuit: Aegy-
ptii ubi Apis extitit ueſtimenta quā pulcherrima ferre: & celebrando feſto operam dare.
Id tunc faciētes ægyptios Cambyſes intuiſus: ratuſq; ob res a ſe male geſtas proſurus illoſ
eſſe in his gaudiis prepoſitos: acceſſit memphis: quos ubi præſto fuerunt interrogat qd
ita cū antea ſe apud memphim agente nūquā aliquid tale feciſſent: nunc id facerent. Po-
ſtea q; ipſe rediſſet parte copiarū amiſſa. Illi dicere dum ipſis deus appareret. (Longo autē
tēporis interuallo apparere ſolitu) tūc omnes ægyptios ſolēnem celebrare leticiā. Hæc
ubi audiit Cambyſes mentiri eos reſpondit: ac tanq; mentientes morte mulctauit. His in-
teremptis iuſſit ſacerdotes in cōſpectū uenire. Quibus eadem referentibus dixit. Si quis
deus manſuetus ad ægyptios ueniret fore ut ſe non lateret. Haſtenus locutus iuſſit ſacer-
dotes adducere Apim. Illi ad eū adducendū perrexerūt. Eſt autem hic Apis: idemq; Epa-
phus e uacca genitus: quæ nullū dū aliū poteſt concipere ſortum: quā ægyptii aiunt ſulgu-
re iſctam concipere ex eo Apim. Habet hic uitulus qui appellatur Apis hæc ſigna. Toto
corpore eſt niger: in frontem habens candorē figuræ quadratæ. In tergo effigiem aquilæ
cātharū in palato: duplices in cauda pilos. Poſtea q; Apim ſacerdotes adduxere: Camby-
ſes ueluti uecordior educto mucrone cum uellet ferire uentrem: ſemur percuiſit: ichachi-
nanſq; ad ſacerdotes inquit. O capita nequam huiuſcemodi dii exiſtunt ſanguine atque
carne præditi: & ferrum ſentientes dignus nimirum ægyptiis hic deus. Nos certe me lu-

Ammonii

Fames in homines

Oasis urbs Beatorum inſulæ

Dasis urbs Obruti a rena Apis

Epaphus Apidis ſigna

Cabyſes in apim

dibro habuisse non iuuabit. Hæc locutus imperauit his: quorū numerus erat ut sacerdo-
 tes quidem flagris caderent. Aegyptios autem: ut quæq; feriātē adipiscerentur occiderēt
 Ita festū solutū est: Sacerdotes multati: Apis sauciatus femur in templo iacens extabuit
 quē e uulnere extinctum cumulauere sacerdotes clam Cābyse. Ob hoc scelus ut ægyptii
 aiunt continuo Cambyfes insaniit: cum ne quidē cōpos mentis fuisset exorsus primū p-
 petrare facinus in Smerdim ex eisde sibi parentibus fratrē: quē ex ægypto remiserat i per-
 sas liuore cōmotus q; solus ille persarū arcū: quem Ichthyophagi ab Aethiope attulerāt
 ad duos digitos traheret: quod nemo alius e persis poterat: Smerdi in persidem profecto
 hanc uidit in somnis Cambyfes uisionē. Nuncius quidā e persis ueniens ei nunciare est
 uisus Smerdim in regio sedentem solio cælum cōtingere uertice. Ob id Cambyfes sibi
 metuens ne se necato a fratre occuparet imperiū: mittit in persas ad illum intermendū
 Præxaspē sibi ex oib; persis uirum fidelissimū. Hic ubi sula descendit Smerdim necā
 dum curauit: ut quidā aiunt cū eū eduxisset uenatū: quidā inquiunt cū ad mare rubrū pro-
 duxisset ibi eū demersisse. Et hoc quidē initiū sceles; Cambyfes extitisse. Secūdū autē sce-
 lus sororis necationē in ægyptū eū secute: quæ ex eisde parentibus erat soror atq; eadem
 uxor: quā hunc in modū acceperat uxore. Cū antehac persæ sorores in matrimoniū acci-
 pere nequaquā consueuissent: Cābyfes unius sororū amore captus: cupidusq; deinde ducen-
 di illam uxorem cū propter rei insolentiam laboraret efficere: accessit eos: qui regii iudi-
 ces nominātur. Fiunt aut regii iudices delecti e persis uiri: suntq; perpetui nisi delicti ali-
 cuius cōperti fuerint. Isti apud persas ius dicūt: & legū patriarū sunt interpretes: & ad eos
 omnia referuntur. Hos Cambyfes percōtatur nū qua lex sit: quæ sinat uolentem cū so-
 rore cōtrahere matrimoniū: iudices & iuste & ingenuē respondentes negāt ullā se inue-
 nire legē: quæ sinat fratri nubere sororē. Q uadā tamē inuenire legem qua liceat regi p-
 fas; facere quicquid libeat. Ita neq; legē abrogarūt metu Cābyfis: & ne legē tuētes ipsi pe-
 rirēt: aliam inuenerūt adiutricē eius qui sororem in matrimoniū ducere uelit. Tūc itaq;
 Cambyfes eam quā dixi accepit uxore: Aliquātōq; post & alterā. Harum iuniorem quæ
 ipsum contra ægyptum cōmitata est interemit: Cuius mors quemadmodū illa Smerdis
 anceps refertur. Nam grāci quidem aiunt dum Cābyfes duos catulos alte; leonis: alte;
 canis cōmittit: hanc interfuisse spectaculo: & cū leonculo catulus superaretur: alterum ca-
 tulum huius canis fratrē abrupto loro superuenisse. Et cū duo essent ita superiores leoncu-
 lo extitisse. Et Cambysi dū id cernit capiente uoluptatem hanc ei assidentē illachrymas-
 se. Ea re animaduersa Cambysem interrogasse quidnam lachrymaretur: & mulierem di-
 xisse se uiso catulo suppetias fratri ferente: Ideo flere q; subierit memoria Smerdis: cuius
 sciret menimē fore ultorem. Ob hoc dictum grāci illam a Cambyse fuisse interemptam
 memorant. Aegyptii uero ob id q; cum ad mensam discūberetur mulier lactucā sumpsit
 eiusq; decerptis foliis uirū interrogauit utrū discerpta lactuca an densa pulchrior foret: &
 cum hic respondisset densa: hanc inquit lactucā aliquando imitatus es: qui Cyri domū
 denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitū insiliisse calcebus in pragnantē: eāq; ob
 ortu edito decessisse. His rebus Cambyfes in præcipuos domesticos; insaniebat: Siue id
 propter Apim: siue aliunde. qualia multa in rebus humanis mala contingere consueue-
 runt. Etenim fertur Cambyfes ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo: quem quidam
 sacrum nominant, Vt haud ab re fuerit cuius corpus magna ægritudine inualidum esset
 eius ne mentem quidem sanam fuisse. Atq; in alios quoq; persas insanisse ueluti in Præ-
 xaspem: quem præcipuo honore prosequabatur: & a secretis hoc est qui ad eum nuncios
 perferbat: & cuius filius Cambyfis uina miscebat: qui honos & ipse non paruus est: Ad

Smerdis
 fortis Cā
 bysis fra-
 ter

Cābyfis
 somniū

Præxaspes

Cābylis
 soror

Persarum
 iudices

Cābyfis
 soror oc-
 cisa

Cābyfis
 insania

Præxaspes

Cābyfes hunc fertur dixiffe Cambyfes: Q uemnam uirum perfā me effe cenſent. aut qualem
 uino de me ſermonem habent. Et iſte ei reſpondiſſe. Here cætera quidem omnia in te
 ditus magnis laudibus ferunt: ſed nimis te uino deditum aiunt eſſe. Hæc praxaspe de per-
 ſis reſpondit. Q uibus ille indignatus: Siccine inquit perfā me aiunt uino deditum de-
 ſipere nec mentis eſſe compotem. Ergo in eo quod prius dixerunt non ueri fue-
 re. Nam ſenatū perſarum: cui intererat Crœſus aliquando interrogarat Cambyſes qualis
 ipſe uideretur eſſe uir ad patrem Cyrū adæquādū: & illi reſpōderāt eū patre eſſe præſtan-
 tiorē: qui & oīa illius haberet: & ægypti ac maris acceſſionē adieciſſet. Hæc quidē perfā
 dicebāt: Sed Crœſus qui aderat diſplicēte ei quæ dicebat ſentētia ad Cābyſem inquit. Mi-
 hi tu quidē Cyro genite nō uideris adæquādus eſſe patri: quippe cui nondū eſt filius: qua-
 lem ille te reliquit. Hoc auditu Cābyſes delectatus Crœſi ſententiā approbauit. Q uorū
 nūc reminiſcens ad Praxaspē iratus inquit intellige nūc ipſe pte nunquid perfā uera di-
 cant: an hæc dicentes ipſi deſipiāt. Nā ſi filii tui qui in ueſtibus ſtat mediū cor nō fruſtra
 Praxas- to ictu percuſſero: Cōſtabit nihil eſſe quod perfā dicūt. Sin aberrauero: Cōſtabit perſas
 ſpes filius uera loqui: & me eſſe intēperantē. Hoc locutus intendit arcū: puerūq; percuſit. Atq; eū
 ſagitta re- collapſum iuſſit diſcindi & inſpici ictu. Cūq; in corde ſagitta eſſet inuenta: ob id latabū-
 tus dus atq; cachinnās ad patrē pueri inquit. Praxaspe facta tibi eſt fides nō me iſanire ſed
 perſas. Vege nunc mihi dicito quēnā ex oībus hoībus iā noſti ita ad deſtinatū emittere ſa-
 gittas. Praxaspe hoīem aduertens eſſe uelanū: & in ipſū quoq; inſanientē. Here inquit
 ego ne deū quidē arbitror tā pbe percutere: & tūc quidem hoc petrauit. Altero die duo
 Cābyſis crudeliter decem perſas primoribus pares ob nullius momenti cauſam necauit uiuos in caput deſo-
 diens. Hæc eū facientē Crœſus lydus ſtatuit his uerbis admonēdū. Rex cuncta noli ætati
 atq; iræ indulgere: ſed cohibe & cōpeſce teipſum. Cōducit tibi te prouidū eſſe: & ſapien-
 Sapiētis tiſ eſt proſpicere. Tu uero uiros interficiſ tuos populares ob nullius momenti cauſam: in-
 eſt. pſpice terſificis pueros: qualia ſi multa facies conſidera ne abſ te deſiciant pſæ. Eniuero pater tu-
 us Cyrus etiā atq; etiā mandans mihi præcepit te cōmonefacere ſubiiciendo quicquid bo-
 ni cōperirē. Hoc illi Crœſus beniuolentiā præ ſe ferens cōſulebat. Ad quē Cambyſes re-
 ſpondens etiam mihi tu inquit dare conſiliū audeſ tanq̃ bene aut tuā ipſius patriā admi-
 niſtraris: aut patri meo conſulueris iubens eū traiecto flumine araxe tēdere aduerſus maſ-
 ſagetæ: cum illi uellent tranſire in terrā noſtrā. Immo & teipſum male præſidentem pa-
 triæ tuæ: & Cyrū tibi credentem perdidisti: ſed ob id nequaq̃ gauifurus: quia olim iā de-
 bebā captare in te occaſionē. Hæc ſatus arcū corripiebat tāq̃ hoīem cōfixurus. At Crœ-
 ſus curſu ſe foras proripuit. Hic ubi nō habet in quem telū dirigat: mandat miniſtris ut
 Crœſi cau- illum cōprehendentes interimāt. Miniſtri qui mores eius noſſent Crœſum abdiderunt
 tio hac ratione ut ſi Cambyſes facti pœnitens requireret Crœſum: eo producto donis affice-
 rentur q̃ illum ſeruafſent. Si non pœniteret nec deſideraret: tunc hoīem interficerēt nec
 ira multo poſt cum Cambyſes deſideraret Crœſum: miniſtri hoc animaduertentes enun-
 ciant ei hominem ſuperſeſſe. Cambyſes ſe quidem inquit Crœſo ſuperſtite gaudere: ſed
 his qui illum ſeruafſent ueniā non daturū: ſed mortē allaturum prout & fecit. Multa hu-
 iuſmodi tā in perſas q̃ in focios cū memphi moratus eſt Cambyſes faciebat inſānia. Ad
 eo uetuiſta recludens ſepulchra mortuos inſpiciebat. Etiam templum Vulcani ad iēs mul-
 to deſuſ ſimulacrum illius cauillatus eſt. Siquidem ſtatua Vulcani ſimillima eſt his diis
 Pitaici quos pitæicos uocant phœnices: quos in tiremiū proris phœnices circumferunt: quos q̃
 Cabyri non uidit ego ſic ei indicabo eſſe illos pigmæi uiri imaginem. In templum quoq; Caby-
 rorum in acceſſum alteri q̃ ſacerdoti ingreſſus eſt: & quæ illic erant ſimulacra multis i ea

iocatus uerbis concretauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia: a quo se hi homines
 auint esse oriundos. Cum multa igitur apud me documenta sunt Cambysem uehe-
 menter insanisse: Tum uero illud quod alioquin non tentasset templa: legesq; habere
 ludibrio. Nam si quis uniuersis hoibus præbeat facultatē optimas ex omnibus leges eli-
 gendi: profecto cūctas unusquisq; rimatus suas eligeret. Non igitur credibile est aliū q̄ de
 mētē talia ludibrio habere. Atq; ita de suis quēq; legibus sentire. Licet cū aliis cōiecturis
 colligere: tū uero hac, Darius accitos qui in sua ditione erāt græcos perconctatus est quā-
 ta pecunia uellent defunctis parentibus uesci: Illis negantibus ulla se pecunia hoc esse fa-
 cturos. Darius dehinc græcis præsentibus: & quæ dicebantur per interpretem discētibus
 interrogauit eos indos: qui calatiæ nominantur: qui uescūtur parentibus quantū accipe-
 re pecuniarū uellent: ut patres defunctos igne cōburerent. Indi uehementer reclamantes
 meliora illū ominari iuebant. Atq; ita moribus cōparatū est: Rexq; mihi uidetur Pin-
darus fecisse ut diceret mortē oīum esse regē. Dū Cambyfes in ægyptū cōtendit: Lacedæ-
 moniū quoq; intulere bellū famo & Policrati Acacis filio: qui samū ui occupauerat: eāq; Policra-
ter initia trifariā ptitus erat cū fratribus pātagnoto & Sylosōre: Quorū deinde altero ne-
 cato altero q̄ erat iunior eiecto: totā solus optiebat inito foderē cū Amasi rege ægypti: cū
 quō hospitiiū habebat mittens munera uicissimq; accipiens: breuiq; statim tempore res
 eius adeo profecerūt: ut per ioniam cæterāq; graciā celebrarētur. Quocūq; enim bellū
 intulerat cūcta ei prospere cedebāt cū haberet centū biremes: mille sagittarios inuadens
 omnes sine ullo cuiusquā discrimine: q; diceret se magis gratificari amico: si ei quæ abstu-
 lisset redderet: q̄ si nihil adhuc auferret. Multas itaq; hic insulas: multa etiā in continen-
 te oppida capiebat. Lesbios enim cū multis copiis opem milesiis ferentes nauali prælio
 uicit cepitq; qui oēm fossam mœnia fami ambientē uincti foderunt: atq; res pollicratis
 tantopere secundos esse nō latuit Amasim: cui hoc curæ erat: Sed cū assidue forent mul-
 to secundiores Amasis libellū samū misit in hæc uerba scriptū. Amasis Policrati ita inq̄.
 Mihi quidem fœliciter agi cum uiro amico meo & hospite audire uoluptati est: tamē tua
 magnæ prosperitates mihi non placent qui intelligo q̄ inuidum nomen sit. Quod ad
 me attinet malim tū meas ipsius: tū eorū qui mihi cure sunt res nunc prospere ire & p̄ ua-
 rias fortune uices auum traducere q̄ in omnibus mihi prospere cedere. Tu itaq; mihi ob-
 temperando hoc aduersus prosperitates agito. Dispice quid tibi est quod plurimi facias:
 quodq; amissum tibi maxime doleret. Id ubi inueneris ita abiicito: ut nūq̄ ad homines
 ueniat. Quod si prospera tua deinceps non uariabuntur aduersis medeare tu tibi subide-
 eo modo quē tibi subieci. Hæc cū legisset Polycrates & in animū demittens tanq̄ bene
 sibi ab Amasa præcepta disquirebat quodnam suorū ornāmētōrū esset quā amissio ma-
 xima ipse molestia afficeretur: atq; hoc tandē quæritādo inuenit. Erat enim gēma signa-
 toria smaragdus: quā gestabat auro inclusam opus Theodori samii Temelegeniti. Hæc
 ubi abiiciendā statuit ita abiicere libuit: Biremē conscendit eā dehinc uiros quibus illam
 instruxerat in pelagus educere iubet: Et postq̄ ab insula procul aberat detractum sibi sigil-
 lum cūctis: qui una nauigabant inspectantibus abiecit in pelagus. Hoc actō re nauiga uit
 Reuerso domum cum ex iactura afficeretur quinto sextoue q̄ hæc acta sunt die: hoc ei
 casu euenit. Piscator quidam captū a se piscē grandē sane: ac pulchrum putauit dignum
 quo Polycratem donaret: eū ad fores cū attulisset: dixit se in consecutum Polycratis ire
 uelle: a ianitore permissus donans Polycrati piscē. Rex inquit hunc ego quem cepi piscē
 & si operis manuarius nitā tolero: tamen non iudicauī ferendum a me esse in forum: sed
 te tuaq; potentia dignum. Eū itaq; afferro tibi donoq;.

Calatiæ

Mos oim
RexPolicra-
tes
Pātagno-
tus
Syloson-
tesAmasis
epistola
ad Poly.Polycra-
tis sma-
ragdus
Theodo-
rus sami-
us

Piscis cū
smarag
do

dit. Tu uero probe nec factō solo: sed etiam oratione apud me inisti gratiam. Ad cōnā-
q; te uocatum uolo. Hæc magnificiens piscator domū abiit: piscem ministri rescinden-
tes offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod ubi uiderunt sumpserūtq; ad Po-
lycratem lætabundi q̄cellerrime pertulerunt. eoq; illi reddito referēbant quo pacto fuis-
set inuentū. Polycrates quemadmodū res diuinitus contigit singula quāq; a se gesta ret-
tulit in libellū: & qua ratione quod amiserat receperisset. Hæc ubi scriptū in ægyptum mi-
sit. Quibus tabellis Amasis perlectis quæ a Polycrate uenerant intellexit non posse præ-
stare hominem ut alterum hoīem fato impendenti eripiat: utq; Polycrates bene iā mo-
reretur bonam fortunam semper expertus: qui ea quoq; reperiret quæ abieciisset. Mis-
so itaq; samū caduceatore dixit se ius cum illo hospitii soluere. Quod ideo fecit ne in-
tristem aliquē grauēq; casum incidente Polycrate animi dolorem uelut de hospite ipse
contraheret. Aduersus hūc igitur Polycratem in omnibus bene agentem lacedæmonii
sumpsere expeditionē acciti ab his famiis. qui post hæc cydoniam in creta cōdiderunt.
Polycrates misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filium aduersus ægyptum
copias comparantem orauit ut nūtiis ad se in samū missis rogaret aliquid copiarum. qđ
audiens Cambyfes libenter in samū misit ad rogādas a Polycrate nauticas copias: quæ
secum iste mitteret in ægyptum. Polycrates delectis quos maxime suspicabatur e popu-
laribus suis ad rebellionē spectare quadraginta triremes misit Cambyfi mandans ne re-
tro eos dimitteret. Negant quidam famios a Polycrate missos in ægyptum peruenisse:
sed cum in carpathio mari cursum tenerent inter se collocutos decreuisse ne porro ten-
derent. Quidam aiunt peruenisse in ægyptū ac retentos inde fugam fecisse: & in samū
redeuntes Polycratem cū classe occurrentem superasse: atq; in insulam exisse: sed pugna
pedestri cōmissa repulso ita lacedæmonē nauigasse. Sūt qui dicant penes eosdem ab
ægypto redeuntes aduersus Polycratem extitisse uictoriam non recte dicentes mea opi-
nionē. Neq; enī oportuisset illos asciscere lacedæmonios si per se ad resistendum Poly-
crati ualidi erant. Præterea nec ratio dīctat ut cui permulti aderant cum auxiliarii merce-
de conducti: tū domesticī sagittarii his a famiis redeuntibus numero paucis fuerit supe-
ratus: cum præsertim liberi ciuiū atq; uxores sub Polycrate essent: quos iste inter naualia
coactos tenebat: ideo paratos ut si hi qui secū erant eum redeuntibus aliis prodidissent
una cum ipsis naualibus conflagraret. Postea q̄ famii qui a Polycrate exacti erant: spar-
tam uenerūt aduenientes principes multa sane qualia supplices commemorabant. Qui-
bus illi primo cōtū responderunt eorum quæ isti dixissent priorum quidem oblitos esse
se: posteriora uero non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt:
nisi allato panario illud pane indigere. Quibus iidem responderunt panario superfutu-
rum. Itaq; opē ferēdā eis censuerunt. Atq; ubi rē apparauere cum exercitu in samū se con-
tulere referendæ gratiæ causa: ut famii aiunt: quia illis aliquando famii aduersus messe-
nios auxilio fuisse: ut lacedæmonii aiunt nō tā quia deberent tutari famios: q̄ ut eos-
dem ulciscerentur ob interuersum craterem: quē Cresō portabant: & ob thoracem ab
Amasi rege ægyptii ipsis missum. Interceperant enim famii priore q̄ craterem anno tho-
racē lineū quidē: sed frequētibus animalīū figuris ex auro lanaq; uersicolore a ligno iter-
textum ob id admiratione dignū: quod cum in scriptæ eius uenationes essent exiles: tñ
singule in se habebant tricenās ac sexagenas bestias singulasq; euidentes. Hoc mirū
reddebat thoracē. Quālis alter est: quē in lindo Mineruæ idem Amasis dedicauit. Cōm-
parauerunt itaq; lacedæmonii exercitū aduersus samū: ut corinthios quoq; sollicitarent
In quos etiam famiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem circa

Thorax
Pictus

idem tempus facta: quo crater interuersus est. Nam cum Periander Cypseli filius sardis ad Halyattem castrandos mitteret trecentos primorum corcyraorū liberos: corinthiis qui illos ferebant famū appulsi essent audita famii causa cur sardis pueri ducerentur primū edocuiere pueros ut puluinar Dianæ contingerent. Deinde non sinentes abstrahi eosdem e puluinari cum prouiderent corinthii præbere illis alimenta ipsi diem solennem egerunt: quē nunc quoq; per id tempus celebrant: Cum enim nox aduenit q̄ diu pueri p̄cabantur tādū exercent choros uirginū atq; adolēcentiū. Tunc autem choros exercentes esculenta fecerat & sesamo ac melle quæ distribuenda ferrent: ut ea corcyraorum filii rapientes alimenta haberent. Idq; eouſq; factum est dū corinthii pueris: quos asseruabāt omiſſis abierunt. Ita famii pueros corcyram reducerunt. Q uod si defuncto periandro corinthiis cum corcyraeis amicitia extitisset: non ob hanc causam corinthii aduersus famios expeditionem sumpſissent. Nunc ab ipsa urbe corcyrenſi a se cōdita corinthii semper cum corcyraeis discordes mutuo fuere. Huius igitur rei memores corinthii exulcerato in famios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandū sardis primorū corcyraorum delectos pueros ulciscendi facinoris gratia: quod corcyrai priores in eum admiſcerant. Nam posteaq; uxorem suam Melitā necauit Periander: accidit ut ad superiorem calamitatem hac quoq; accederet. Erāt ei ex Melita liberi duo: unus decē & septem alter duo de uiginti natus annos. Hos auus maternus Procles ad se accitos ea prosequatur charitate: qua debebat nepotes ex filia. Q uos ubi remittēdos statuit priuſq; dimitteret: Scitis inquit pueri quīſnā matrē uestram interemit. Hoc dictū ei qui maior natus erat: nullius momenti habitum est: at minori cui nomen erat Lycophroni ita doluit: ut reuerſus corinthum patrem neq; prior affatus sit neq; affantem reaffari: ac ne interroganti quidem responſum reddere uoluerit. Eum Periander tandem ſanc indignatus e laribus eiecit. Q uo eiecto maiorem natu p̄cōctatur quānā cū eis auus eſſet collocatus. Ille narrare ut ſe auus amatiſſime accepiſſet: nō tamē facere mētionē dicti illius: quod Procles in eis dimittendis dixiſſet: quippe quod in mētē nō admiſerat. Periāder dicere nulla ratione fieri poſſe quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtū: atq; percoſtando inſtare. Tūc adolēſcēs in memoriā rediens: Id quoq; dictū fuiſſe narrauit. Q uod Periāder in animū accipiens: tamē nolēs aliquid filio cōcedere indulgentius mittit ad eos apud quos filius ab ipſo expulſus degebat prohibitū ne adolēcentem in domum excipiant. Iſte illinc eiectus in alterā ſe domū conferebat: ſed ab hac quoq; abiiciebatur Periandro his qui exceperant edicente: atq; ut arcerent imperāte. Expulſus hic ad quādā ſodalium ſe conſulit. Illi & ſi formidantes tamen q̄ eſſet Periandri filius hominem excipiebant. Ad poſtremū Periāder edictū propoſuit quīſquis hunc in domū reciperet aut alloqueretur: eū ſacram poenā Appollini debiturū: quātā ipſe nuncupabat. Ad hoc dictū cū nemo illū in domum recipere: nemo affari uellet: nē ipſe quidem putauit rem deſperatam eſſe temptandā: ſed intra porticus ſe tenens aſſidue uerſabatur. Q uē die quarta Periander illuuiā & inedia eneētū cernens miſertus eſt depoſitaq; ira propius accedens: Fili inquit utrum eſt optablius: iſtud: ne quod faciendo pateris: an patri obtemperando tyrannidem atq; opēs accipere quā ego habeo: qui cum ſis & meus filius: & beatā corinthi rex præoptaſti mendicam uitam obſiſtendo atq; iracundo illi cui minime debebas: Nam ſi quid calamitatis illinc accidit unde ſuſpicionem in me habes: Id mihi accidit: euſq; ego particeps eo magis ſum q̄ ipſe id perpetravi. Tu uero edoētus quanto ſatius ſit inuidioſum q̄ miſerabilem eſſe: & ſimul quid ſit in parentes & in meliores ſe iracſi abi domum. Periander quidem his uerbis filium caſtigabat. Ille autem nihil patri reſpondit: niſi hunc ſacram poenā

Periāder
Cypſelus

Melita
Periādri
Procles

Lycophron

Periādri
ſilius im
pius

Inuidioſus
Miſerabilis

Procles
captus

Lycophron

deo debere: q̄ in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander animaduertens malum filii uehementius esse q̄ ut corrigi posset: ab oculis eum sibi amandandum putauit nauigio i corcyram misso. Nam corcyra quoq; imperitabat. Hoc amandato bellum socero Procli intulit tanq̄ præcipuo harum rerum auctori: Expugnataq; epidauro Prodem cepit: quem tamē uiuū seruauit. Interiecto deinde tempore cū senuisset Periander: sibiq; esset conscius: non esse amplius parē ministrādis. obeundisq; rebus mittit corcyra accersitū Lycophronem ad tyrannidem administrandā. Nam in maiore filio non erat indoles: hebetiorq; esse ei uidebatur. Lycophron ne respōsione quidē dignatus ē qui sibi nunciū afferebat. Periander in amore adolescentis propēsus: rursus ad eū mittit forem filiam suam sperans fore ut eum per hanc præcipue persuaderet. Hæc ubi uenit. Fili inquit ma uis tyrannidē recidere in alios & domum patris tui ad alienos dispergi: q̄ tu ipse habere illuc recursus. Redi quæso ad penates: desine tibi met offi cēre. Leua possessio ē puicacia: noli malū medicari malo. Multi mansuetiora iustioribus præponūt. Multi materna sectā tes paterna perdiderūt. Lubrica res est tyrānis cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectaq; ætatis. Tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa uerbis ad inducēdū appositis fratrē alloquebat a patre edocta. Cui iste respondens negat se iturum corinthum quoad patrē superesse audiret. Hoc cum mulier renunciaasset: tertio Periander caduceatorē mit tit: q̄ dicat se quidā in corcyra uelle cōcedere: sed ut hic corinthū profisciscatur ad tyranni dis successione: Id approbāte filio Periander corcyra ipse ueniebat: Inuenis corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti corcyrai: ne ad ipsosq; regionē Periander accederet ado lescentē interimunt. Ob hæc igitur Periander de corcyrais ultione sumebat. Lacedæmo nii ingenti cū classe ubi peruenere samū obsederunt: succedentēq; muro turri mari imi nentem iuxta suburbana transcendunt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso fe rente Polycrate reiecti sunt. Quinetiam a superiore turri: quæ tergo montis promine bat eruperunt: Tū auxiliarii: tū ipsorū samiorū permulti. Et cū aliquantisper lacedæmo nios sustinuisent retro fugam fecerunt: insequentiq; ab hoste cædebantur. Quod si la cedæmonii qui aderant Archia: & Lycopi similes existissent eo die capta samos fuisset. Siquidē Archias & Lycopes soli cū samis ad murū refugientibus irrūpētes interclusa ad redeundum uia intra urbē samiorū occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Ar chia: filio: eodemq; tertio ab hoc Archia congressus sum apud Pitanē. Huius enim tri bus erat: q̄ ex oibus hospitibus maxime samios honorabat: sibi dicēs Samio nomē a pa tre fuisse inditum: q̄ eius pater Archias strennue pugnans sami mortem oppetisset: seq; ideo samis honorē habere q̄ auus suus fuisset a samis publice affectus egregia sepulchra. Lacedæmonii quadraginta diebus in obsidendo absumptis cum in suscepta re nihil ad modū proficerent in peloponēsu redierūt. Ferē Polycratē(ut rumor qdam temerarius emanauit) magnū numex monetæ patrie e plūbo percussisse: eaq; auro iduxisse: ac lacedæ monis dedisse: atq; ea accepta illos recessisse. Hæc p̄mā expeditionē dores aduersus asiā p lacedæmonios susceperūt: Samii qui Polycrati bellū itulerāt: posteaq; a lacedæmoniis se relictū iri uidēt: & ipsi trāsmiserūt in siphnū. deficiebāt enī pecunia. Vigebāt ea tem pestate siphniorū res. Eratq; hæc insularū locupletissima: ut in qua auraria: & argenta ria metalla essent: unde tantum pecuniæ fiebat: ut ex decima eius parte reponere apud delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par: Siphniiis pecuniam quæ potius annis con ficebatur distribuentibus. Qu ubi thesaurū confecerunt nunquid diu permanere pos sent ipsis præsentia bona cōsultare oraculum. Eis ita Pythia respondit. Cū tū in siphno fuerint pritaneia cana: Cana fori facies: tunc uir uaser affit oportet: Qu ui notet e ligno

Archias
LycopesSiphnus
insula

agmē legatumq; rubentem. Erant eo tempore siphniis pritanēiū forūq; pario lapide ex-
 culta. Hoc oraculū siphniū neq; tunc statim: neq; post aduentum samiorum intelligere
 potuerunt. Nam samii cum uelocissime ad siphnum aplicuissent: miserunt ad urbem cū
 legatis unam e nauibus. Veteri instituto naues omnes erant rubrica delibutae: atque hoc
 erat: quod siphniis Pythia prädixerat: ut obseruarent ligneum agmen ac rubrum lega-
 tum: Nuncii igitur ubi peruenere: decem sibi talenta mutuari praeabantur. Negantibus
 siphniis se mutuatuos: samii eorum agros populabantur. Id audientes siphniū cōtinuo
 occurrentes commissa pugna fugati sunt: eorumq; multi ab urbe interclusi: quos postea
 centum talentis recuperare. Ab hermioneis quoq; samii pecuniarum loco insulam thy-
 ream acceperunt pelopōneso adiacentem: quam troezenis cōmendauerunt. Ipsi cydo-
 niam in creta condiderunt: cum illic non ea de causa nauigassent. Sed ut zacynthios ex i-
 sula summoherent. In hac urbe quinquenium degentes ita rem bene gesserunt: ut templa
 quae nunc in cydonia uisuntur: isti fecerint. Et Didynes praeterea delubrum sexto eos an-
 no aginetæ nauali praelio uictos cum cretensibus diripuerunt: ac rostratas naues mutila-
 tierunt: eaq; rostra apud Mineræ templum in agina affixerunt. Hæc aginetæ famiis se-
 cere infensi: q; illi antea sub Amphicrate rege bello aginetæ illato magnis cladibus illos
 affecissent: & inuicem affecti fuissent. & hæc quidem fuit causa. Protraxi autem sermonē
 de famiis ob hoc magis q; tria sunt apud eos opera græcanicorum omniū maxima. Vnū
 montis in centum quinquaginta passus editi: a cuius imo fossa incipiens ad contrarium
 os deducta est. Longitudinis septem stadiorum: Celsitudinis autem ac latitudinis octo-
 num pedum. Item per eam totam altera fossa depræssa est uiginti cubitotum triplo maio-
 ris latitudinis: per quam deriuata a magno fonte aqua fistulis in urbem deducitur. Hu-
 ius fossæ architectus extitit magarētis Eupalinus Naustrophi filius. Alterum e tribus ope-
 ribus est ager circa portum in mari ad uiginti passus altitudinis: duobus amplius stadiis
 longitudinis. Tertiū opus est templum omniū: quæ nos amplissimum: Cuius archite-
 ctus primus extitit Rhœcus Philei filius illinc indigena. Horum operum gratia sermonē
 aliquanto magis extendimus. Cambyse Cyri circa ægyptum immorante: ac despiscēte
 duo magi iidemq; fratres coniurauerunt. Quorum alter Cambyses reliquerat rei dome-
 sticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece quæ occultabatur: paucisque perfarum erat
 nota: plenisq; eum niuere arbitrantibus rebellandum sibi putauit: atq; ita rem esse ag-
 grediendam. Erat ei in regia germanus quem dixi una coniurasse corporis habitu quam
 simillimus Smerdi Cyri filio quem Cambyses fratrem suum interemerat: nec specie tan-
 tum corporis Smerdi assimilis: sed etiam cognominis. Hunc uirum magus Patizithes
 instructum quæadmodum ipse illi omnia peracturus esset: in regium solium perducit.
 Hoc actū caduceatores eum alia in loca: tum uero in ægyptum dimittit ad exercitum:
 qui edicerent ut Smerdi Cyri deinceps obedirent non Cambysi. Hæc caduceatores alii
 alibi edixere. Is quoq; qui ad ægyptum delegatus erat: Inuenit autem Cambysem atq; ex-
 ercitus in acbatanis syriæ agentem stans in medio præcepta magi exposuit. Hæc audiēs
 Cābyses uera loqui caduceatorem ratus: seq; a Prexaspe eē proditum q; missus ad occidē-
 dū Smerdē rem non peregisset. Intuens in eum Prexaspes inquit. Ita ne mihi rē executus
 es quam tibi iniunxeram. Ad quem ille: Ista here ait haud quaquam uera sunt: ut aut fra-
 ter tuus aliquando rebellet in te: aut quippiam ex illo uiro certaminis existat magni exi-
 guue. Q uippe cum ego sim executus quæ tu mihi imperasti: q; hominem meis ipsius
 humani manibus. Q uod si defuncti rebellant: expecta ut etiam Astyages medus in te re-
 bellet. Sin aut ita habet ut antea habebat nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit:

Tyre in
 sula
 Cydonia
 urbs

Amphi-
 crates rex

fossa

Eupali-
 nus
 Naustro-
 phus
 Rhœcus

Patizites

Patizites
Smerdis

Susa

Acbatana

Cambisus
somnia

Ventura
eueniunt

Igitur mitte mecum qui assequantur caduceatorē: qui percontando indagent nunquid
aquo Smerde rege nobis denunciatum uenit cum audierit. Hæc loquentem Præxaspem
Cambyfes audiens cum ei placuissent: confestim ad retrahendum caduceatorem misit.
Eum ubi rediit Præxaspes his uerbis interrogauit. O homo quandoquidem te ais a Smer
de Cyri filio uenire nuncium. Dico ueritatem qua dicta abito sospes. Vtrū Smerdis ipse
in conspectū datus tibi ista mandauit: an quispiam eius ministrorū. Tum ille equidem in
quit. Ego Smerdim Cyri filiū: ex quo Cambyfes aduersus ægyptum fecit expeditionem
nunquā cōspexi: sed magus quē Cambyfes rerum suarū familiarū procuratorē constituit.
Is mihi ista mandauit dicens Smerdem Cyri optare hæc apud uos dici. Hæc ille loquens
nihil admodū ementitus est. Tum Cambyfes Præxaspesquit. Tu quidem quia ut uir bo
nus imperata fecisti culpam effugisti. Verū quisnam fuerit e persis: qui i me rebellauit oc
cupato Smerdis nomine. Ad quē Præxaspes. Ego inquit hoc quod actū est mihi uideor
intelligere. Magi sunt: qui aduersus te insurrexerunt. Patizithes quem tu rerū familiarū
curatorem reliquisti: & frater eius Smerdis. Ibi Cambysem cum Smerdis audisset nomē
perculsit ueritas sermonis ac somnii: per quod ei quidē uisus fuerat nunciare Smerdem i
regio sedentem folio ad cælū usq; pertingere uertice. Agnoscens itaq; sine causa fratris
interemptorē se fuisse deslebat Smerdē. Q uē ubi desleuit ut erat oī clade afflictus i equū
insiliū habens in animo q̄ raptissime susa uersus exercitū ducere in magū. Insiliēt i equū
uagina gladii excidit: unde nudatus gladius perstrinxit eius femur in ea scilicet parte: in q̄
prius ipse tanquā opportuna ad feriendū (ut sibi uidebat) percusserat Apim ægyptiorum
deū. Vulneratus Cambyfes quodnā illi oppido nomen esset interrogauit. Illi autē acbata
na. Sed cū fuisset iam antea Cambyfi redditū ex urbe buti oraculū eū in acbatanis decessu
rum: ipse interpretabat se in acbatanis mediæ: ubi res eius omnes erat senem uita fūturū.
Ac oraculū in acbatanis syriæ loquebatur. Tunc postq̄ sciscitatus oppidi nomen audiuit:
tum magi iniuria percussus: tum uulnere respicit: uerbaq; oraculi expēdens. Hoc in loco
inquit fatale est Cambysem Cyri decedere. Hæc tunc locutus. Vicefimo dehinc die
accitis persarū qui aderant præstantissimis quibusq; ita inquit. Q uod maxime occultum
uolebam persæ: id cogor apud uos efferre. Ego enim cū apud ægyptū agerem inter que
tē uisum uidi: quod quidem minime uisum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidē do
mo adueniens nunciare Smerdem in regio sedētem folio cælū capite cōtingere. Ex quo
ueritus ne a fratre exuerer principatu properantius quam prudentius feci. Neq; enim in
hominis natura situm est auertere quod euenturum est. Itaq; demens ego Præxaspem su
la ad Smerdem interimendum misi. Q uo tanto scelere perpetrato securius degebat ne
quaquam coniectans ut Smerde sublato alius quispiam mortalium in me exurgeret.
Vnde prorsus euentu rerum frustratus & parricida fratris incassum extiti: & nihilominus
regno exutus sum. Nam Smerdis magus erat: is quem dæmon mihi per quietem demō
strauit in me arma sumpturum. Hoc opus cum ego perpetrarim iam uobis Smerdem
Cyri non superesse existimetis: sed magos uobis regnum occupasse: quorum alterum re
rum domesticarum procuratorem reliqueram: alter eius frater est Smerdis. Sed quem
decebat præcipue uicem meam ulcisci indigna a magis passi: is immerita morte a proxi
mis suis affectus est. Secundo loco quod reliquum est persæ: necessarium mihi de
mā dare uobis: quod e uita exiens effici mihi cupio atque opto per regios deos obtestans
cum omnes uos: tum maxime Achæmenides qui adestis ne per secordiam amitta
tis ut imperium rursus redeat ad medos. Sed si dolo occupatum est: Illud dolo surri
piatis. Sin ui præreptum: ui recuperetis. Hæc uobis facientibus & tellus fructum

proferat: uxoresq; & pecua pariant in omne tempus libertate fruētibus. Secus facienti
 bus cōtraria his quæ dixi imprecor & præterea unicuiq; p̄sarum eum finē qualis mihi cō-
 tigit simul. Hæc locutus Cambyſes deſluit oēm ſuā cōditionē: Perſæ ut regem ſe lamen-
 tantem cōſpexere uniuerſi tum ueſtimēta reſcindere: tum effuſo ploratu uti. Poſt hæc ubi
 ſemoris os uiciatum eſt: ſemurq; celerime cōtabuit: Cambyſi uita erepta eſt Cyri filio: cū
 regnaſſet ſeptem oīo annos & mēſes quinq; nulla unq; prole ſuſcepta uirili: ſcēmineaue.
 Perſis qui aderant magna effuſa eſt incredulitas rerum potiri. Magos interpretātibus po-
 tius Cambyſem: quæ de nece Smerdis dixiſſet ea dixiſſe ut illi omne nomen perſicū red-
 derent hoſtile. Itaq; pro certo habebant Smerdem Cyri per rebellioē regnare: utpote
 Præſæ uſq; peruagante a ſe fuiſſe Smerdim interfectum. Neq; enim tutum ei erat poſt
 Cambyſis obitum fateri iplius manu filii Cyri interemptū. Magus deſuncto Cābyſe per
 ſimulationem Smerdis Cyri qui ipſi fuerat cognominis ſecurus regnauit mēſes ſeptem
 qui reliqui erant ad implendum octauū ānū regni Cambyſis. Per quos mēſes oē gentis
 liberalitatis in ſubditos munificentiaq; exhibuit. Adeo ut eius deſuncti magnum ceperit
 deſiderium: omnes aſiam incolentes iplis perſis exceptis. Nam miſſis ad ſingulas quibuſ
 imperabat nationes edictis magus immunitatem tributorū ac uacationem militiæ i triē-
 niū tribuit: atq; hoc quidē ſtatim adeptus imperium edixit. Octauo autem mēſe quiſ
 nam eſſet cōpertus eſt hunc in modū. Erat Otanes quidem Pharnaſpis quidē filius: ſed
 genere: atq; opibus primo cuiq; perſæ par. Hic Otanes magū nō eſſe Smerdē Cyri pri-
 mus ſuſpicatus eſt: ſed cum qui erat hac coniectura: q; neq; ex arce progrediebatur: neq;
 perſæ procerum quēpiā ad cōſpectū ſuū uocabat. Itaq; eū ſuſpicatus eſſe hoc ſibi ſtatuit
 faciendū. Cū haberet filiā noīe Phædymā: quā Cambyſes tenuerat: cuiuſq; tūc magus cō-
 tubernio utebatur: ut aliarū oīum Cābyſis uxog; Miſit ad eā quendā pater ſciſcitatū quo
 eū hoīe cubaret: cū Smerde Cyri: an cū altero. Illa reſſo nūcio negauit ſe id ſcire. Q uip-
 pe quæ nec Smerdē Cyri uidiſſet unq; nec eū cū quo cubaret noſſet quiſnā eſſet. Ad hanc
 ruſus mittit Otanes inquiring. Si ipſa Smerdē Cyri nō habes cognitū ſaltē ſciſcitare ab
 Atolla: quo cū uiro tu atq; illa cubitatis. Nō enī illa ſuū iplius ignorat fratrem. Filia ad h re-
 ſpōdit. Ne in Atollæ qdē colloquiū uenire poſſem: aut ullā aliā cernere mulierē cum illo
 cubatū. Nāq; hic uir quiſquis eſt cū primū adeptus eſt regnū nos diſperſit aliam alibi col-
 locans. Audienti hæc Otani res eſt uiſa manifeſtion. Itaq; tertio nūtiū ad eandē mittit in
 hæc uerba. Filia decet te bonis ortam natalibus perinde ſuſcipere periculū: quod te ſubi-
 re pater hortatur: Si enim iſte Smerdis Cyri non eſt: ſed iſ quē ego ſuſpicor nō debet ne-
 q; tuo frui contubernio: neq; q; potentiam perſæ optinet impune lætari: ſed pœnas lue-
 re. Nunc igitur agito. Cū tecū cubabit aiaduertetq; ſoporatū palpa eius auriculas: quas ſi
 habentem comperis cum Smerde Cyri te cubare exiſſima. Sin minus cum Smerde ma-
 go. Ad hæc phædyma reſpondet ſe ſi id faciat magnū adire diſcrimen: quoniam probe
 ſciret ſi ille careat auribus: & ipſa in palpando depræhendatur fore ut ipſa ab illo trucidetur:
 tamen ſe id facturā: & Phædyma quidem recipit ſe patri hoc eſſe perfeſturam. Huic
 aut Smerdi mago Cyrus cū regnaret aures præciderat non exigua de cauſa. Ergo Phædy-
 ma hæc Otanis filia quæcumq; receperat patri executa eſt. Nam ubi uices eius fuerunt ade-
 undi magū. Etenim uxores perſæ per uices in orbem ad illos pergunt adiens magū una
 cubuit: eiufq; dū uehemēter ſoporatus ē aures palpaui: qbus carere hoīem nō difficulter:
 ſed facile ſane deprehendit. Vbi illuxit cellerrime patrē certiorē rei geſtæ facit. Iſte ſūptis
 Alſpathane: & Gobrya plag; primoribus: & ad fidē ſibi ſeruadā accomodatiffimis rē oēm
 expōit: q & ipſi ſua ſpōte rē ita ſe habere ſuſpicabā: Eoq; uerba q Otanes attulerat admi-

Cābyſis
mors

Smerdis
rex

Otanes
Pharnaſpis

Phædy
ma

Atolla

Smerdis
ſine auri-
culis
Perſarum
uxores
Alſpatha-
nes
Gobryas

Intaphre
nes
Magaby-
zus. 98
Hydar-
nes. 99
Darius
Hista-
spes. 97

serunt: constitueruntque ut singuli sibi singulos in societatem deligerent e persis: quibus maxime consideret. Asciiuit itaque sibi Otanes Intaphrenem: Gobryas Magabyzum: Aspathenes Hydarnem. Hi cum sex forent Darius a persis. (Nam his pater eius Histaspes praeerat) sula aduenit: qui cum aduenisset placuit sex persis hunc in societatem asciscere. Qui cum septem essent congressi collocuti: fidem mutuo dederunt. Cumque ad Dariū ordo dicenda sententiae uenisset ita apud ceteros uerba facit. Equidem mihi uidebar ego solus nosse magū regnare: & Smerdem Cyri mortē appetisse. Atque ob id ipsum dedita opera hanc me contuli ad necem mago comparanda. Verū quandoquidem contigit ut uos quoque rem sciatu non solum ego uidetur mihi confestum esse transigendum: neque differendum. Differre enim satius non est. Ad hanc Otanes fili inquit Histaspis & patre egregio ortus es: & teipso nihilo inferiorem esse patre tuo in dolē praefers: noli tamen ita properare ad rem aggrediendam inconsulto. Sed considerantius illam capesse: quā ita demū aggredi debemus cum plures fuerimus. Tum Darius uiri inquit qui adestis si eo quem Otanes dixit utemini modo: sciatu uos teterrime perituros. Aliquis enim priuati lucri ratione habitare ad magū deferet. Et uos quidem debeatis potius per uosmet: qui coeperatis ista exequi. Sed quoniam statuistis ad plures referendum: & me adhibendum: aut hodie transigamus: aut scitote si nobis hodiernus elabatur dies non alium: aut hodie transigamus occupatūque ut me apud magū accuset: sed me ut uos accuset. Ad hanc Otanes cū cerneret Dariū eē improperum: quoniam inquit nos maturare cōpellis nec finis differre: age expone nobis ipse quonam pacto regiam introire possimus: & illos aggredi. Excubias namque dispositas esse: ipse quoque & si nō uisu certe auditu nosti: quas qua ratione penetrauerimus. Cui respondens Darius. Multa sunt inquit Otanes quae neque ueritate oratione declarari: sed facto. Alia quoque oratione declarari possunt: sed unde nihil clari operis existit. Vos uero nostis excubias: quae depositae sunt haud quāquam difficiles esse ad penetrandum. Nam cum nos tales sumus nemo nō quisquis ille sit cedet nobis partim ob reuerentiam: partim ob timorem. Ad quod habeo praetextū accomodatissimū cui initamur. Siquidem me dicā e persis uenisse ac uelle quaedam a patre mandata regi nunciare. Vbi enim expedit mendacium dicere dicatur. Nam idē optamus quicquid mendaciū dicimus quicquid ueritatē. Quippe cum hi qui mentiuntur tūc metiuntur cum persuadendo sunt quippiam lucri facturi: & qui uerū dicunt: ideo dicunt ut uerum dicendo aliquod lucrū cōsequantur. Et alius huc: alius illuc magis propensus ē. Ita non idem facitandis: idem tamen optinemus. Quod si nihil lucrificandū esset per aequē & uerax foret mēdax: & mendax tierax. Quod ad ianitores attinet si quis eorum libet cedet nobis utilius ei suo tempore erit si quis obuiam ire conabitur: ut est hostis: ita tunc pro hoste habeatur. Deinde intro irrupentes rem transigemus. Post hanc Gobryas uiri amici inquit nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut si recuperare non poterimus mortem oppetere: quam cum sumus persae uiro medo parere: & quidem aures non habenti: cum praesertim quicumque uestrum Cambysi aegrotanti affuistis memoria teneatis quae ille dum uita excederet persis impraecatus est: nisi imperium recuperare tentarent. quae nos tunc non admittebamus inuidiose dici a Cambyse existimantes. Nunc igitur calculū pono in Darii sententiam: neque hunc ceterum dissoluendum cenfeo: sed statim aduersus magum aedundum. Hanc dicta a Gobrya ceteri comprobarunt. Interea dum ab istis consultatur forte hoc contigit: ut magi inito inter se concilio statuerunt conciliandum sibi amicum Praxaspem quod indigna passus a Cambyse esset occiso eius filio ictu sagittae: & solus mortem Smerdis Cyro geniti nosset: quem ipse suapte manu interemisset. Quod praeterea ob id apud persas maxima flagrabat inuida. His de causis accitū hominem sibi ami-

Gobrye
oratio

Calculū
ponere.

cū cōprobabant accipientes fidem ac iusiurandam fallaciam quā ab ipsis in perses facta
 esset intra se habitus: neq; cuiq; mortalium patefactus pollicentes innumerabilia se ei
 daturus. Recipiente Praxaspe factus se quā magi suaserant iteq; illi dicere in aio habere
 oēs persas sub murū arcis conuocandi. Ideoq; iubere hunc concessa turri p̄dicare a Smer
 de Cyri persis imperari: & ab illo nemine. Hæc illi præcipiebāt ueluti hoi summæ apud
 persas auctoritatis: & qui sapenūmero asseuerasset eū esse Smerdem Cyri: ac cadē a se fa
 ctā pernegasset. Hæc quoq; praxaspe se paratū exequi dicēte: magi conuocatis persis ho
 minē in turri perductū iubet habere orationē. Praxaspes ea quā ab istis oratus fuerat spō
 te obliuiscitur: exorsusq; ab Achæmene seriem familiæ Cyri recenset: & ubi tandem de
 uenit ad Cyrum commemorauit illius in persas beneficia. His expositis prompsit uerita
 tem causatus id eo se hætenus occultasse q̄ sibi tutum non fuisse proferre rem gestā: sed
 impræsentiarum necessitate coactum proferre dixitq; se a Cambyse adactum Smerdem
 Cyri occidisse: & magos esse qui regnent. Multis quoq; uerbis persas deuouit: nisi rursus
 imperiū recuperarent: ac magos ulciscerentur. Hæc locutus sese in caput a turri præcipitē
 dedit. Hunc in modum Praxaspes uir per omne tempus uitæ spectatus occubuit. At se
 ptem persæ ubi constituerunt aggredi protinus magos neq; rem differre deos compræ
 catū ierūt ignari omnino eorū quā circa Praxaspe acta essent. Sed hæc inter eundū in
 medio itineris audierunt: eorū a uia secedentes iterum collocuti sūt. Quorum qui cū op
 tauerant rem prorsus diserti uidebant negantes tunc esse adorandam. Qui uero cū Da
 rio confestim eundū: & quod decretū esset peragendum. Eis concertantibus apparuerūt
 septem accipitrū paria insectantiū duo paria uulturū eosq; ullicantiū atq; insectantium.
 Quod intuentes septem persæ sententiam Darii cōprobarunt: & mox freti auibus ad
 regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas affuerunt prout Darius senserat ita eue
 nit. Nam custodes reuerit persarum primarios: nec aliquid huiusmodi suspicantes ex
 his fore qui uenirent diuina cum pompa ne interrogauerunt quidem. ubi in aulam in
 trogressi sunt offendunt eunuchos: qui sunt a nunciis: & ab his qua gratia uenirent inter
 rogantur. Illi inter procōctandum ianitoribus minitabantur q̄ homines ingredi permi
 sissent: atq; ulterius pergere uolentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati edu
 ctis gladiis eos a quibus arcebantur ibidem trucidant: lidemq; cursu in conclauē conten
 dunt. Intra quod tunc forte ambo magi agebant: & de his quæ a Praxaspe erant acta cō
 sultabant. Qui cum nouissent tumultuantes eunuchos atq; uociferātes procurrerūt uter
 q;: & quod fiebat animaduertentes ad uires conuersi sunt: quorum unus occupat arcum:
 alter lanceam sumit. Atq; inde miscentur inuicem. Verū arcus ei qui illum sumpserat: cū
 hostes iuxta essent nulli usui fuit. Alter se lancea tuebat: eorū tum Aspathenis femur per
 cussit: tū oculū Inthaphernis oculo: quo ex uulnere Inthaphernes non tamen & uita pri
 uatus ē. Et hos quidem alter magorū uulnerauit. Alter uero quādo arcus ei nulli usui erat:
 In thalamū qui erat cōclauī cotiguus se proripuit fores oclusurus: sed illic duo de septem
 cum eo irumpunt Darius & Gobryas. Quorū Gobryas cum esset implicitus cum ma
 go: Darius adhuc stans atq; hærens considerabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum
 cernēs Gobryas ociose stantem interrogat cur non uterē manu. Respondenti Dario di
 spicio ne te feriā. Tu uero inquit uel p̄ utrūq; exige gladiū. Cui Darius obtēperās pugiois
 icō uibrato magū casu percussit. Interfectis magis capita demūt: eaq; gestātes qnq; eorum
 duobus reliquis: qui saucii erant illic relictis. Tū q̄ inualidi essent: tū arcis tuēdæ causa so
 ras pcurrūt cū uociferatione ac tumultu cæterosq; persas cōpellendo rē gestā exponebāt
 capita ostentantes: & simul quicunq; magorū ipsis occurrebat mactabant. Persæ cognito

Achæ
mesPraxa
spes e tur
ri iactusDarius
Gobrias

ab his quod actū erat ac dolo magorū & ipsi faciēda sibi eadē consueverunt eductis gladiis ut quenq; reperibant magnum interficiebant: & nisi noctis interuentu cohibiti fuissent: neminem magorū reliquissent. Hunc diem persā maxime solemnem publice obseruat: & in eo ingens celebrant festum uocantes id magophoniam: id est magorum cadē: quo die nulli magorum fas est prodire in lucem: sed cuncti se intra domū continent. Vbi re-

Mago
phonia

sedit tumultus diesq; quinq; excessere: hi qui magos inuaserant: de oī rerū statu consulta bant. Quoq; orationes & si apud nonnullos grācorū fide carent: tū huiusmodi fuerunt.

Otanes
contio

Otanes hortabatur rem persicam in medium constitui: ita inquit.

Num e nobis principē fieri amplius mihi non uidetur: neq; id aut iocundū esse aut bonū. Nam & quo licentiā Cambyfes processerit nostis: & quo magus.

Tyranno
rū mores

Quid igitur nobis opus est monarchia: quā sustulimus. In qua licet pro libidine agere oīa impune: quā uirū etiā si optimus omniū fuerit: tamen cū in ea positus est ex tra cōsuetos abiecti sensus: quippe cū prāter inuidiā ab initio ingenti homini ingenere ex prāsentibus bonis insolentia. Itaq; hēc duo mala habens nimirū omnem malitiā habet: tū per insolentiā q̄ expletus oībus rebus est: tū per inuidiā multa facinora admittēs. At enim uir tyrānus (ut qui oīa bona optinet) debebat sine liuore esse. Verū ita natura cōparatum est ut is sit aduersarius popularibus suis: Si quidem eorū optimis quibusq; qui superstites sunt atq; uiuunt inuidet deterimīs delectatur: & quod indecentissimū est cī minationes admittere optimum putat. Nā siue admiraris eū modeste offenditur: q̄ non effuse hoc facias: siue effuse facias: offendit. Quasi sibi assenteris. Et ut exequar dicendo q̄ maxima sunt iura patriā labefactat: Fœminis uim affert. Indemnatis interimit. At cū dōminatur multitudi: In primis nomē optinet oīum pulcherrimū isonomiam: id est iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quā monarchus: hoc est unicus princeps. Nam magistratus tum sorte deliguntur: tū administratorū rationē reddūt. Oīa deniq; consilia in cōmune referuntur. Itaq; ut meā dicā sententiā censeo nobis monarchiā deiectionibus statum multitudinis esse optandū. In multitudine quidem oīa insunt. Otanes quidē hāc sententiā dixit. Megabyzus autē ad holigarchiam: id est ad statum paucorū rem traducēs ad eam socios hortabatur his uerbis.

Isono
mia

Monar
chus

Holigar
chia

Megaby
zi contio

Vā Otanes dixit de abolenda tyrannide: ea sint pro dictis a me quoq;: sed quatenus hortabat sumā deferri ad multitudinē: hoc ab optiā errauit sententiā. Et enī populari multitudine nihil est neq; insipitius neq; insolentius. Itaq; eos q̄ ty-

Plebis
ignauia
Popularis
status

rāni sauciā fugiunt ad interpretātis plebis recidere sauciā nequaquā tolerandū est. Nam tyrannus si quid facit intelligens facit. At plebi suū est nihil intelligere. Quo enim pacto sciat qui neq; edoctus est: neq; honestū nouit: ne domesticum quidem qui ad res agendas sine consilio prāceps ruit torrenti flumini similis. Ex quo si qui male consultum persis cupiunt: hi statu populari utantur. Nos uero qui cætum uiros optimorū delegimus ad hos deferamus. Nam inter eos & ipsi erimus: & ex optimis uiris credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiā dixit: Tercio loco suam Darius inquit

Darii con
tio

Vā Megabyzus dixit quatenus ad statum popularem pertinet: recte mihi uidet dicere quatenus ad statum paucorū non recte. Propositis enim tribus statibus:

& his omnibus optimis: ut optime iperet populus: optime pauci: optime unus: inter hęc multo antecellere unius imperiū sentio. Nam unius uiri qui optimus sit imperio nihil melius esse constat. Quod qui sentit non immerito statum popularem missum faciat ut taceam sic prācipue consilia in aduersarios trahi solere. Porro in statu paucorū cum plures uirtuti incumbant in publicum uehementiora priuatim odia excitari consue-

nerunt. Cū enim quisq; princeps esse optet: & in dicenda sententia uincere: ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt: e seditionibus cædes: e cædibus ad unius imperiū deuenitur. Vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam uero plebe imperatē abesse non potest quin malitia exoritur: exorta malitia in republica inter malos non odia sūt: sed amicitia ualida. Q ui enim aduersus rem publicā facinorosi sunt mutuo se occultāt. Idq; tādū fit dū aliquis populo præpositus tales homines compefcatur. Is uidelicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic cū admirationi est: tunc uere monarchus ostenditur declarans in hoc monarchiam esse omniū præstantissimū. Atq; ut in summa omnia colligā. Vnde nobis libertas extitit: & a quo data a populo ne an ab oligarchia: an a monarcho. Ego sentio cum sitis per unū uirū liberati uos debere tale rē cōplecti: ne alioquin leges patrias dissoluatis bene cōditas: quod nequaquā satius ē.

¶ Hæ tres fuerunt dictæ sententia: quæ ultimæ quatuor reliqui assenserunt: Otanes qui iuris æquabilitatē facere per se studebat: ubi ipsius sententia reiecta est apud alios: Ita in mediū locutus est. Viri seditiosi quoniā constat necesse esse unum aliquē e nobis regem fieri sue per sortem: sive permissum per se: per multitudinis electionē: siue qua alia ratione. Equidem uobis ego non refragor. Q uippe qui neq; præesse uolo: neq; subesse. Et hac lege cedo uobis ius meū imperii: ut nulli uestrū: aut ipse ego: aut ullus unq; meorū sublit. Otane hæc locuto cæteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic alius non refragatus e medio abiit alio sessum. Cæteris septē de iustissimo rege deligendo cōsultantibus uisum est si ad aliquē ex ipsorū numero regnū perueniret: Otanē donari debere peculiari ter. eiusq; deinceps posteros cū oī alio munificentia genere apud perfas honorificentissimo cū medica quot annis uestre. Q uare ideo decreuerūt eis donāda q; primus rem agita uerat: & ipsos in cætum coegerat. Et hæc quidem peculiari ter in Otanem decreuerunt. Illa uero commune ut regiam introire unicuiq; e septem sine intermunicio liceret: nisi forte cum uxore cubaret rex: neue regi fas esset aliunde quam e familia coniuratorum uxorem ducere. De regno autem hunc in modum ut sub ortum Solis consensit equis dum in suburbanis uestarentur: cuius equus uocem primus edidisset: is regnū Cabybis obtineret. Erat Dario quidā eqs uir solers nomine Oebares: Ad quē Darius postquā e cœtu digressi sunt ita inquit. Oebares de regni negotio sic inter nos conuenit: sub ipsum statim Solis ortū equis consensit: ut cuius equus uocem primus ediderit: is regno potiar. Q uare si quid solertia habes nunc cōminiscere: Vt nos optineamus hoc decus & nemo alius. Ad eū respondit Oebares here inquit si in hoc uersatur rex sis nec ne: huius rei causa cōsidere te iubeo bonū habere animū ante te fore regem neminem. Eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur inquit Darius habes istiusmodi cōmentum: adest tēpus cōminiscendi: nec differendi rē utpote craftino die nobis futuro certamine. Hæc ut audiuit Oebares ita sibi faciendū putauit. Vbi nox aduenit unā equæ: quā equis Darii maxime adamabat in suburbana adducit: ibiq; alligat: Tū equū Darii eodem ducit: eūq; circūgens idētidem equæ admouet: ac tandem admittit. Postero die simul atq; illuxit sex perfa ex conuento affuerunt equis assidentes: & cū in suburbanis ultro citroq; uestarent ubi ad locū peruenierūt: ubi superiore nocte equa fuerat alligata: Ibi Darii equus accurrens hinnitū edidit: & hinnitu edito protinus fulgur sereno cælo tonitruq; extitit. Hæc cum Dario tāq; ex cōposito accidissent: eū cōpotē uoti fecerūt. Nā cæteri ex eqs desiliētes Dariū adorauerunt. Sūt qui hoc dicant Oebarē fuisse machinatū: sunt qui aliud. Vtroq; enim modo refertur a persis. Volunt nāq; Oebarem attrectatis manu huius equæ genitibus: ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim Solis or-

Persarū
instituta

Oebares

Darii re-
gis electō

tum: cum equi degressuri essent eam naribus equi dariani admouisse: equumq; ad odoris sensum infremuisse: atq; hinnisse. Darius itaq; Hytaspis filius declaratus est rex: eiq; omnes asiam audientes dicto fuerunt: præter arabes: qui a Cyro: & rursus a Cābyse populos subigente: nunq̃ tamē in seruitutē redacti sunt: sed hospites extiterunt: Cambyli aduersus ægyptum præsto fuerant: quibus inuitis haud quā fuissent ingressi persæ: ægyptū Darius matrimonia ex psis auspicatus est ductis duabus Cyri filiabus Atossa: quæ Cābysis fratri & rursus mago nupserat. & Artistona uirgine. Præterea altera Smerdis Cyri filia nomine Parmis. Nec non filiā Otanis duxit: quæ magū prodidit. Idē uiribus oī ex parte stabilitis ante oīa simulacrū & lapide factū statuit hoīs equo infidentis inscriptis in hæc uerba litteris. Darius Hytaspis tū equi uirtute: cuius nomē legabatur: tū Oebaris agastinis persarū adeptus est regnū. His apud psas actis: uiginti prouincias: quas ipsi satrapæ uocant cōstituit: earūq; singulis præfides præfecit: taxato quod pēderetur tributo per nationes aliis finitimōs transcribens: aliis transferens: aliis remotiores gentes attribuēs. Diatributo pūntis hunc in modū tributo: quod exigebatur cū hoc edicto ut qui argentum hi babylonii talēti pondere: qui aug: hi euboico pondere afferret. Valēt autē babylonici talentū septuaginta mnas euboidas. Etenim sub Cyro atq; deīde sub Cambyse nihil dū fuerat circa tributa institutū: Sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem: & alia huiusmodi persæ aiunt Dariū fuisse inſitorē. Cābysem autē dominū: Cyrum uero patrem: quoniā Darius res oēs quæstui habebat. Cambyse asper erat: ac morosus: Cyrus mitē agēs: & oī ratione de illi bene mereri studens. Ab ionibus igitur & magnetis: qui in asia incolunt: & æolibus: & caribus: & lyciis: & melynensibus & paphiliis: Vnū enī erat idēq; ipositū his tributū pendebantur quadrigena argenti talenta. Hæc erat ab eo priā portio istituta a mysis: & lydis: & alysoniis: & cabaliis: & autenēsisibus quingena talēta. Secunda portio hæc erat. Ab hellespontiiis: qui ad dexteram illuc nauigantium siti sunt: & phrigibus: & thracibus qui asiam incolūt: & a paphlagonibus: & mariandinis: & syris trecena & sexagena talenta. Hæc erat tertia portio. A cilicibus equi albitriceni sexageni ī dies singulos singuli: nec non talenta argenti quingena. Quorū centena & quadrigena erogabantur in eam ciliciæ regionem: quæ equos producebat: trecena autē & sexagena ad Dariū ibant. Hæc quarta portio. Ab urbe psidea: quā coloniam Amphilocheus Amphiarai filius deduxit in finibus cilicū ac syriorū: ab hac ad ægyptū usq; præter arabū partem (Hæc enim erat imunis) trecena & quinquagena erat tributum. Quinta portio hæc cui annumeratur omnis phoenitia & syria: quæ dicitur palæstina: & cyprus ab ægypto & aphris ægypto conterminis: & cyrena: & barca (In portione nāq; ægypti istæ ordinantur septingenta proueniebant talenta præter pecuniā & piscario prouentu lacus myrios excepta hac pecunia: & certo frumenti numero septingenta talenta obueniebant. Nam centum uiginti milibus persarū qui in albo muro memphitico stationē habent: & eorū auxiliariis admetiuntur illi frumentū. Sexta portio hæc. Sattagyta: & gardarei: & dadiæ: & appartyæ in idem constituti centena & septuagena talenta pendebāt. Octaua hæc portio. A babylone cæteraq; assyria milena talenta argenti proueniebant: Et præterea pueri castrati quingeni. Nona portio hæc. Ab acbatanis: & ab reliqua regione medica: & paræcanis: & orthocorybantibus quadrigena & quinquagena talenta. Decima portio hæc. Caspii: & paucis: & pandimathi: & daritæ simul conferentes ducenta talenta afferebant. Undecima hæc portio. A batiris ad lygdos usq; trecentorum & sexagenorum erat tributū. Portio duodecima hæc. A pactycia: & armeniis: eorumq; cōterminis euxino tenus pōto talēta quadrigena. Tertiadecima hæc. A sagartiis: & sarāgibus: & thamancis: &

uitiis & metiis & his q̄ rubri maris ifulus incolunt: ubi rex eos q̄ relegati uocātur: collo-
cat. Ab his oībus ſexcentoz talētoz pueniebat tributū. Q̄ uartadecia portio hęc. Sa-
ca: & caſpii ducena & q̄nquagena talēta afferebāt. Q̄ uitadecia portio hęc. Parti coraſmi
miq̄ & fogdi & arii trecenta talēta. Sextadecia portio hęc: Paricāii & q̄ ex aſia ſūt aethi-
opes q̄dringena talēta. Decimaſeptia portio hęc Mantienis & ſaſpiribus & alarodis
ducena iuncta talēta erāt: Duodeuiceſima portio hęc Moſchis & tybarēis & macroi-
bus & moſinociis & mardis trecenta talēta pcepta erāt. Vnde uiceſima hęc portio. Indi
ut ſunt multitudie multo nūcroſiſſima iter oēs quos nouius mortales. Ita tributū ſup
ceteros oēs afferebat tricena ſexagena talēta aurcoz ramentoz. Vicceſima portio hęc
q̄ ſi babilōica pecunia ad pōdus cuboicū redigat ſiūt nonies millēa q̄genatq̄ & q̄dragi-
ta talēta argēti, auz uero ſi tredecies tāto ramētoz taxetur i ſūma repiet ad rōnē cuboi-
cā cēſex milia talētoz: ſexcētaq̄ & octogita. Q̄ uibus i unum cōtractis ad cuboicū cō-
putū exigebātur in ſummā ānui tributū a Dario talentoz q̄tuordecim milia q̄ngēta &
ſexaginta. Minorē his ſummā omittendam mihi n̄ referendā puto. Hoc tributum Da-
rio ex aſia obuenebat: & aliq̄tulum ex aſſyria pcedente tempore: & ab inſulis obuēit
aliud tributū: & ab his qui europā theſſalia tenus incolunt. Id tributū rex hunc i modū
theſaurizat hoc eſt reponit. Liquefactū auz argētumq̄ in fictiles fidelias inſundit. Ex
pletas mox fidelias ſubide ſtrangit: ex eoq̄ auro argētoque quoties pecunia indiget: tā-
tū concidit q̄tum uſus poſtulat. Atq̄ hęc quidē puincia erant ac tributoz taxatiōis
ſola at perſis iō inter tributarias a me pratermiſſa eſt: q̄ eā minime perſa colunt. Iſti
tamen ad ferendum illum tributum n̄ adigebantur: ſed munera portabant. Aethyopes
ægypto cōtermini: quos Cambyles in expeditione cōtra macrobios ætiopes ſumpta
ſubegit: qui ſacram nyſam icolunt: & Dionyſio dies feſtos agunt. Hi æthiopes corūq̄
ſinitimi eodem quo indi caſitiæ ſemine utūtur: ſubterraneasq̄ obtinent domos. Hoz
utriq̄ tertio quoq̄ anno munera portabāt: portātq̄ ad meam uſq̄ memoriam binos ſe-
modios auri rudis: & dūcēos ſalces hebeni: & quinos æthiopes pueros & uicenos grā-
des elephantoz dentes. Colchi quoq̄ inter dona ferētes reſoliti erant: eorumq̄ ſinitimi
ad montem uſq̄ caucaſum. Ad hūc enim montē imperitatur a perſis. Nam quia d
aquilonem caucaſi habitant: eoꝝ iā nulli perſas curāt. Iſti igitur dona ſibi imperata etiā
ad meā uſq̄ ætatem quinto quoq̄ afferebant cētenos pueros totidēq̄ uirgines. Affere-
bāt & arabes millena quot annis talenta thuriſ: Hęc iſti dona pter tributum regi por-
tabant. Sed id auztā multū indi unde ramentas quas dixi regi afferunt: hac ratione cō-
parant. Indicæ regionis id quod ad Solē uergit fabuloſum eſt. Nam indi dūtaxat eoꝝ
quos ſcimus: de quibus aliquid pro certo narratur primi ſunt hominū qui i aſia ad au-
roram & ſolis ortum habitant. Indoz enim tractatus qui aurorā ſpectat propter arenā
uaſtus eſt: Eoꝝ at cōplures ſūt gētes atq̄ ea lingua iter ſe diſſonā: quaz aliæ ſunt de-
ditæ rei pecuaria: aliæ nō. Itē aliæ i plauſtribz fluminis habitāt crudis uiſcitantes piſci-
bus: quos aggreſſi & arūdineis nauigiis exceptant. Singula at nauigia e ſingulis arun-
dinis internodiis ſiūt Iſti ex indis ferūt uestē e tegete q̄ ubi e flumine meſſuerunt inci-
deruntq̄ plectētes in modū ſtoreæ tāq̄ thoracē ſibi induūt. His ſinitimi aurorā uerſus
ſunt. Indi pecuarii carniſus crudis uelſcentes nomine padæ: qui talibus uti moribz nar-
rātur. Q̄ uotiēs ciuiū aliquis aliquauē ægrota uirū quidē ſui maxime familiares iteri
mū: q̄ dicāt illū morbo tabeſcentē carnes ipſis corrupturuz: & licet ſe neget ille ægrota-
re: & nihilominus iſti n̄ ignoſcentes necāt cū epulāturq̄. Mulieri uero ſuæ maxime ne-

Corasmi

Sogdi

Arii

Indorū

multitu-

do

Darii the

ſaurus

Fideliaz

Nyſa

Indicum

aurum

Indorum

regio

Indica nā

uigia ex

arūdine

Padæ

morbo
ſeng

cessariæ idē qđ uiri uiro faciunt. Qui at ad seniū puenit: eo itidem mactato pascuntur. Ideoq; cū hac de cā: tū qđ oēs q̄ i morbū necātur: n̄ multisane eorū ad senectutē pueniunt. Est aliog; idog; hæc diuersa cōsuetudo: ut nullā aiantē interimat: utq; nihil ferant: nec domos parādas existimēt: atq; herba uiscitēt. Est eis semē quoddā mīlī istar suar spōte nascens & terra suo in calyce: qđ cū ipso calice lectū coquunt eduntq;. Quorū quīq; in morbū icidit is i locū desertū pgit ibiq; decubīt: eius uel discubētis uel defuncti curā gerente nemine. Hoz oīum quos recēsiui indog; coitus i ppatulo est sicut pecog;. Color similis ac p̄ximus æthiopico. Genitura: q̄ in mulieres emittūt n̄ alba quē admodum cæterog; hoīum: sed atra ut color corporis: q̄læ æthiopes quog; emittunt. Indi lōgius a psis absunt: & uento austro obnoxii: eog; dario neutiq; obtemperabant. Cæteri indica-

Indorū
coitus pa
lam

Caspati-
rus urbs
formicæ
maiores
uulpe

Cameli

spatio urbi & pacticæ regioni cōtermini sunt ad uentum aquilonem habitātē ex oībus indis ii qui proximam bactrianis uitam degunt: pugnacissimi sunt: & qui ad aux̄ præcipue mittunt. Circa hanc enim plagam uasta sunt propter harenam loca: In q̄ solitudine harēosa formicæ gignuntur canum quidē magnitudine minores uulpium uero maiores. Earū nonnullæ & apud reos & apud regem persaz̄ uiſuntur hinc uenatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domiciliis egerunt arenam ut apud græcos formicæ: atq; eodem modo ipsa specie corporis simillima. Ea at quæ egeritur arena auracea est: p̄ qua in desertum mittētes indi ternos singuli camelos iungunt mares a lateribus: quos frenatos trahunt: Eo minā in media in quā ipsi ascendunt data opat: ut a recentissimis fœtibus abstractas iungas. Etenim apud eos cameli cū nihilō sunt minori pernicitate q̄ equitum uero ad ferēda onera multo ualentiores qualē hēt camelus specie græcis ut potescentibus n̄ puto scribēdum: sed id quod ex eo animali uelicitur. Camelus in posterioribus crurib; gerit quattuor fœmora: & totidem gēua: & ueretz̄ iter posteriora crura caudam uel ſus spectās: Hūc in modum iunctis camelis indi ad augle gendū tendunt. Ut cū feruētissimus fuerit æstus sint in rapina. Si quidē prææstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est at illis hoībus Sol ardētissimus matutino n̄ quē admodū aliis meridie eousq; effereſcēs: Dū tempus est a foro discedendi: quod spaciū multo magis urit q̄ meridianus i grācia: Adeo ut dicātur illi tū in aq̄ se ablucere. Meridies fere indos urit peraz̄que atq; alios homines declinante meridie: talis est illic Sol qualis alibi matutinis. Ac deinceps magis ac magis frigescens dum ad occasum puenit: quo tempore præcipue friget. Vbi ad locum indi peruenerē culleis quos attulerat arena completis rapidissime retro se recipiunt. Quos p̄tinus formicæ & ut a psis fertur Olfactu perceptos insequūtur: tāta p̄nicitate: q̄ta in alio ē nullō: ita ut nisi uia: ad quā formicæ cōgregātur anticipēt: indi nemo sit ipsoz̄ inde euasurus: Ideoq; camelos mares q̄ spares p̄ceminis sunt in currēdo ne trahātur dissoluūt: sed nō utrunq; pariter. Fœmina uero pulli quē reliquit memor nihil sibi remittit. Hac ratione indi maiore auri partem nanciscuntur ut psæ memorāt. Nā qđ effoditur in eadē regione aux̄ ratiū est. Et sane pulcherrimas quoddā modo res extrema orbis habitati pars sortita ē quem admodum grācia: qđ p̄stantissimum iudicatur pulcherrimas regiones Nam ut paulo ante dixi ultima plagaz̄: quæ ad orientem uergētes habitantur indica est: in qua & animātes tā quadrupedes: q̄ uolucres multosunt grādiōres q̄ cæteris i locis: p̄terq; eq̄ Nam ab equis medicis uincuntur q̄ nyſæi uocatur: & infinita uis auri p̄ima effossip̄i per flumina deuecti: partim ut indicaui subrepti. Præterea agrestes arbores p̄ fructu lanā ferentes ouillæ tum pulchritudine: tū bonitate præcellētē: qua in uestiariū indi-

Ami rapti
apud indos

Indica

alia cæ-
teris ma-
iora
Arbores
lanam
ferentes

Equi
nyſæi

utuntur ad meridiem ultima e regionibus quæ habitatur arabia est: In qua sola omniū na
 scuntur thus: myrra: casia: cynamomū: & ledanū: cuncta hæc facilia ad nanciscendum
 præter myrram. Nam thus arabes storace sufficientes legunt ea quam phenices ad
 græcos exportant. Hac fuffitū thus capiūt. Etenī thuriferas arbores obseruat colubri sub
 alati exiguo corpore: discolori specie. Per magno numero circa singulas arbores. iidē ui
 delicet qui aduersus ægyptū factio exercitu tendūt: nec ullo alio ab arboribus q̄ storacis
 fumo submouētur uniuersam terrā oppleturi: ut arabes aiunt: nisi ut, iidem narrabāt simi
 le qddā istis cōtingeret ei quod nouimus cōtingere uiperis. Idq; ut credere debemus fo
 leri diuinitatis prudētia. Nā quæ & timido animo sunt & elulēta: ea oīa foetuosa fe
 cit ne affludio elu deperirēt. Cōtra quæ sæua & maligna sunt: ea uoluit pax esse foetuosa.
 Vñ fit ut lepus quē oīa uenātur: fera: ales: homo: tā ferax sit sola quæ ex oībus bestiis cum
 grauida est etiam impleatur: & aliū foetum in utero gestās pilis uestitū: aliū nudū aliū tan
 tum non formatū: aliū cōcipit. Et lepus quidē talis est. At læna ualidissimū ferocissimū
 mūq; animal semel in uita unū parit. Nā una cū foetu uterum emittit: Cuius rei causa
 est hæc: q; catulus leoninus ubi moueri in utero incipit cū habeat unguis longe acutissi
 mos ex omnibus feris uterū lacerat aufcēscq; magis ac magis unguis imprimēdo exul
 cerat: ita ut ad postremū dū partus adest nihil uteri relinquatur incolume. Quare si
 uipere & alati arabia serpentes ita gignerētur: ut ipsorū natura fert: non esset hoībus uiuē
 di facultas. Nunc aut cū libidine agitantur: & per paria coeunt: foemina collum maris in
 emittenda genitura cōprehendit: sorbēsq; nō prius dimittit q̄ deuorauerit. Et mas quidē
 hoc modo perit. Foemina uero talē luit masculo pœnā: q; filii dū adhuc intra uterū sunt
 patrē ulciscētes: matrē abēdūt: eiūsq; aluo ambefa ita partū faciūt. Cæteri serpētes q̄ nō
 sūt hoībus perniciosi oia pariūt: & magnā uim foetuū excludūt. Atq; uipere p̄ uniuersum
 orbē terrarū uiſuntur. Alati uero serpētes nusq; alibi nisi in arabia: aut certe non adeo
 frequētes. Hūc in modū arabes thus cōparant. Casia aut sic. Postq̄ sibi cū cæterū corpus
 tū faciē præter oculos obligauerunt coriis aliisq; pellibus: ad casiam p̄gūt. Ea nascit
 in palude nō alta: circa quā & in qua degūt feræ alata: uespertilionibus simillimæ strido
 re diro. & uiribus præualentibus: quas ab oculis arcētes arabes sic casiam metunt. Cyn
 namomū etiā q̄ superiora mirabilius legunt. Nam aut quo modo: aut qua in terra gigna
 tur: illud nequeunt dicere: nisi q; probabilis ratione utuntur: quod quidam uolunt id di
 gni in his regionibus: ubi dionysus educatus ē: & ipsas cynamomī festucas afferri a grā
 dibus quibusdā alitibus ad nidos e luto cōstructos in præruptis montiū: & hoī inaccessis
 cōtra quas hoc arabes excogitauerūt. Boū aliorūq; defectorū: & aliorū iumentorū mē
 bra minutatim cōcisa i ea loca portāt: & ubi iuxta nidos posuere p̄cul abscedūt. Ad hæc
 frustra delapsæ uolucres ad nidos suos carnē cōportāt: cui sustinēdæ impares nidi ad ter
 rā discissi labūtur: Tūc arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cynamomum
 ab illis legitur: & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanū: quod arabes ledanum
 uocant: etiā cynamomom mirabilius cōparatur. Q uippe quod in graueolentissimo lo
 co nascēs: tamē fragrantissime olet. In barbis hircorū inuenit innatū ueluti mucor ligni
 cū ad cōficienda multifaria unguenta utile: Tū p̄cipue ad sufficionem qua arabes utuntur
 Haecenus de thymiamatis dictū sit. Redolet arabica regio mirifice iocundo quodā
 odore: Suntq; in ea ouiu duo genera admiratōe digna: quæ nusq; alibi uiſuntur: quorū
 unū caudas habet tā longas: ut nō sint tribus breuiores cubitis. Si quis trahi sinat ulcera
 cōtracturæ dū per terrā atterūtur. Nunc unusquisq; pastorū hæcenus est doctus arte fa
 bri ut plostellæ faciant: quæ singularū ouiu caudis subligent: superq; plostellæ caudas ip

Arabia
 bona
 Thus
 Myrra
 Casia
 Cynna
 momum
 Serpētes
 alati
 Bonorū
 copia
 Malorū
 raritas
 Lepus fe
 cundissi
 mus
 Læne p
 tus unicū
 Vipera
 coitus
 Vipera
 partus
 Serpētes
 alati
 Casia col
 lectio
 Cynna
 momum
 collectio
 Ledanū
 Thymia
 mata
 Ouiū cau
 da

Aethyo-
pia
Elephati

Eridanus
Electrum
Cassiterides
Stannum

Arimaspi
unoculi
Chorasmii
Hycani
Sarangei
Thomaneis
Aces flus

Inthaphernes
unus est
per Persas

fas alligent. Atque genus ad cubitalē latitudinem caudas gerit. Huic qua parte meridies ad Solē occidentē uergit cōtermina ē aethiopia terrae habitataque ultima. Hae & auri multum fert & uastos elephantes prominentibus utrinque dentibus: & cū agrestes oēs arbores: tū uero hebenū necnō uiros maximos pulcherrimosque & aui longissimi: Atque haec quidē extrema sunt Asiae africaeque. De extremis autē europae quod pro comperto referā nō habeo. Neque enim assentior fluuiū quēdā esse eridanū a barbaris uocitatū qui subiit mare ad septentrionē spectās. Vnde electrum uenire narrat. Ne cassiteridas quidē noui insulas: hoc est stannarias unde ad nos uenit stannū. Quā rē uel ipsum coarguit nomen eridanus: quod grācū est non barbarū ab aliquo poetarum fictum: Sed hoc & si studiose quāsiui a nemine qui ipse uiderit accipere potuit quomodo se habeat mare ad illam europae partē. Ab extremis itaque ad nos uenit stannū electrumque. Ceterum ad septentrionē europae quā plurimā auri uim esse cōstat. Sed quo modo fiat ne hoc quidē pro comperto dicere queo. Dīcūt tamen id agryphibus auferre arimaspi uiri unoculi: quod nec ipsū crediderim: ut uiri nascātur unoculi ceterā naturam habentes aliis hominibus parē. Porro extrema terrae cōcludūt aliā regionē intusque cohibent ea quae nobis pulcherrima putantur illisque rarissima. Est in Asia planicies quādam undique cincta monte quinq; in locis inter ciso: quae aliquando fuit corasmiōrū cū in ipsorū finibus sit & hycanorū & pithorū & sarangeorū & thamaneorū. Sed posteaquē persae regē potiti sunt facta est regis. Ex hoc circūiecto monte ingens amnis profluit nomine aces: qui quondam per singulas undique interfectiones ductus ac distributus totidem quas dixi gentiū regiones irrigabat. Vbi uero in potestate regis persae uenerunt hoc ab illo sunt passae quae amphraetibus montiū ab rege abscisis: & ad eorum singulos portis inditis aqua ab exitu interclusa est: interfluentque intorsum amne planicies quae intra montes erat pelagus facta cū fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsae gentes pristino aquae usu fraudati afficiuntur permagno detrimento. Nā hiberno tempore deus illis quēadmodū aliis hominibus pluuit: Sed aestate cum serant pisum & sesamū aquā desiderant. Igitur cum nihil eis aquae tribueretur ad persas uenerūt uiri atque mulieres stantessque pro foribus regis cū ciulatu nociferabantur. Tu uox hix qui maxime indigebant portas referari iussit: utique eas quae ad illos ferrent: easdem cum illorum terra humore hausto satiata est rursus obserari: ita dein ceps alias ut quique ceterorum populorum maxime aqua indigerent. Id faciens quantū ego auditu cognoui: pecuniae exigendae gratia prater tributum. Atque haec quidē ita se habent. Ceterum rex unum e septem uiris qui aduersus magū cōspirauerūt in thaphernem cepit: ac capite damnauit ob hanc noxam. Inthaphernes statim post oppressos magos regis ingressus uolebat admitti ad colloquiū regis. Etenim hac lege cōuentū erat inter magi oppressores: ut eis ad regem foret aditus sine internuncio nisi cubatū cū uxore. Itaque nō oportere sibi interuenire nunciū censens Inthaphernes quia foret unus e septem itoi re utique uolebat. Sed cū janitor & qui a responsis erat introire nō snerent: quae regem dicerent rei uxoriae dare operam: eos mentiri ratus educto acinace aures utriusque nareque praecidit: ac loro freni equi ad ceruices ipsorum alligauit: hominesque dimisit. Qui cū sese regi exhibuissent: & cur id passi fuerant exposuissent: Darius sigillatim quinq; psas accersuit ueritus ne id cōi sex plurū cōsilio factū esset explorauitque: nunquid id quod actū foret cōprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Inthaphernem haec fecisse hominem comprehendit: eiusque liberos atque omnem familiam multis de causis credens illis cum suis cognatis rebellionem fuisse mollituros hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tūc uxor Inthaphernis ad regis fores accedēs plorabat atque lamentabatur: id aliud faciendo ad

fui misericordiā Dariū cū adduxisset: misso ad eū nuncio rex inquit. Mulier offert tibi Darius unius electionē ex unctis domesticis tuis: quē uelis liberari. Illa postq̄ secū deliberauit: ita respondit. Si unius oīo aiām rex mihi gratificatur eligo ex oībus fratē. Hæc audiens rex miratus huius orationē misso nūcio inquit percontatur te rex qua de cā uiro filiūq̄ prætremissis fratrem delegisti ut superseslet: qui & remotiori abs te est gradu quam filii & minus iocundus quam maritus. Cui illa respondens rex inquit. Maritus mihi alius. Si dæmon uoluerit atq̄ alii liberi si hos amifero esse possunt: alius frater parentibus meis iā uita defunctis nulla ratione potest esse. Hanc secuta causam ita locuta ē: uisq̄ est Dario probe dixisse. Itaq̄ ea re delectatus rex: & eum quem mulier optauerat missum fecit: & filioꝝ natu maximū: cæteris oībus interfici iussis. Ita unus & septē persis intra initia occubuit. Enimuero illud fere circa Cambyſis ægrorotationem contigit. Erat sardibus præses qui dā a Cyro præfectus noīe Orætes cui perses: cui nefariæ rei cupidō incesſit. Siquidem Polycratē samium: a quo nullo nec factō nec dictō quātulocunḡ læsus esset: quēq̄ ne uidisset quidē: nunq̄ tñ cōcupiuit capere ad interimendū ob hanc (ut pleriq̄ aiunt) cām. Cū aliquando pro foribus regis considerent: Orætes & alter quidā perses nomine Mitrobares præfectus gentis: quæ est in dascylo e uerbis ad iurgia peruenerūt: & cū de uirtute disceptaret: Mitrobares obijciens Oræti inquit. Tu nē in præcio uiroꝝ es qui insulam samū tuæ provinciæ adiacentē regi non acquisis ita facili captu: ut quidā e popularibus quidam armatis fretus occuparit: eiusq̄ tyrānide potiatur. Hoc iurgiu audienti Oræti ad eo doluisse quidā aiunt: ut affectauerit non de obiurgante uindictam: sed Polycratē prorsus occidere propter quem male audisset. Alii sed pauciores inquit: caduceatorem in samum ab Oræte missum cuiusdā rei rogandæ causā: cuius autem non dicūt: Polycratē tūc forte in conclauī cubantem fuisse assilente ei Anacreonte Teio: Idq̄ siue cōsulto quod res Orætis contēptui haberet: siue sorte aliqua huiusmodi. Ad quē accedens Orætes caduceator cū mandata exponeret Polycratem neq̄ se ad hominē conuertisse. (Erat enim ad parietem uersus) neq̄ quippiam respondiſſe. Hæc bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur: quæ utnilibet accomodare fidē pōt. Itaq̄ Orætes in urbe magnesia de gens: quæ est ad mæandru flumen sita: misit Mirlum quendam lydum. Gygis filium cū nuncio in samum ad Polycratem: cuius animum mouerat. Etenim Polycrates primus extitit græcorum dumtaxat eorum quos nouimus secūdam Ninoem: & si quis alius isto prior maris imperio potitus est: qui in animum induxerit ut mari potiretur: primus inquam extitit ex eo genere: qd̄ humanum uocatur: qui multam cōciperet spē ioniæ atq̄ insulis dominandi. Hoc igit̄ cū in aiō habere certior Orætes factus: misit nuncium in hæc uerba: Orætes Polycrati ita inquit. audio te res excellentes agitare animo: sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quod si ita feceris: (ut suadeo) prospexeris & tibi & salutē meā. Nam rex Cambyſes ut mihi pro comperto renunciatur de me interficiendo cogitat. Nunc igitur me ipsum recipito: atq̄ pecunias earum partem tibi habiturus partem mihi permittitur & ipsarum pecuniarum beneficio omni gracie imperaturus. De quibus si mihi fidē nō habes: mittito quēpiā tibi fidissimū cū ego fidē faciā. Quo audito Polycrates gauisus est atq̄ obseq̄ uolebat. Maiorē enī in modū pecuniā auebat. Mittit itaq̄ prius ad rē inspiciedā quendam e popularibus suis Mæadriu Mæandri filiū scribā suū: qd̄ nō lōgo post h̄ ipse ornatū cōclauis Polycratē spectatu dignū tēplo Iunonis oēm dicauit. Hūc Orætes cognito speculatorē esse circūspectū ita sibi agendū putauit: Octo scrinia lapidibus implet p̄ter admodū paruā partē circa ipsas oras ac superficiem lapidū auro iducit: eaq̄ scrinia alligata i expedito hēt: q̄ adueniēs mæadriu cū is pexisset Polycrati renūciauit

Fratris electione
cur
potius
q̄
aliorum

Orætes

Mitrobares

Anacreō

Polycratē
mors
Magneſia
urbs
Mirlus

Mæadriu

Enimvero ne illuc sese cogeret magnopere dehortabatur: tum oracula & amici: tū præci-
 pue somniū hoc quod eius filia uiderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimē esse: quod
 a Ioue quidē lauaretur: A Sole autē ungeretur. Hanc uisionē cōspicata instabat omnino dis-
 suadere patri ne a patria proficisceretur ad Oroetem: quin etiam ad biremi cūti male omi-
 nabatur. Cui cū ille minitaretur si flos periret fore ut hæc perditū maneret uirgo: ipsa ut ita
 cōtingeret sibi imprecata est. Malle enim se diutius uirginem esse quā patrem orbari. Polycra-
 tes oē consiliū pro nihilo habens ad Oroetem nauigauit cū alios secū ducens. Tum uero
 Democedē Calliphontis crotoniensem medicū: qui eam artem apud suos præclarissime
 omnium exercebat. Vbi magnesiā peruenit Polycrates tetra morte eā affectus indigna-
 quod aut sua persona aut suis cogitationibus. Nam neque eorum qui syraculis tyrāni extiterūt
 neque aliorum grāciæ tyrānorum ullus est magnificentia cū Polycrate comparandus. Eum
 Oroetes: quod indignū relatu est cruci suffixit. Eorū uero quod illū comitatus fuerant: Samios
 quidē dimisit iubens eos gratiam ipsi habere: quod liberi essent: Hospites autem atque seruos
 iure captiuitatis sibi uendicans retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiarū uisionem
 exoluit. Nā ab Ioue quidē cū plueret lauabatur: A sole autē exudante e mēbris abdomine
 ungebatur. Hūc exitū habuerūt tot prospera Polycratis quæ uaticinatus ei fuerat Amasis
 rex ægypti. Verū nō multo post tempore Polycratis ultio Oroetē exceperit. Quippe post
 Cambyſis obitū occupato a magis regno: Oroetes cū esset sardibus nihil admodū de per-
 sis: qui e medis imperio fraudati erant meritis est: sed in ea perturbatione Mitrobatem
 a Dascylīo præfectum: qui illum de Polycrate exprobrauerat: interemit: & eius filiū Cra-
 natem speciatos in persis uiros: & cū alia quoque omnifaria flagitia cōmisit. tū quandam a
 nunciū: qui ad ipsū a Dario uenerat: quod pax iocunda nunciasset trucidandū curauit: sum-
 missis quibusdā: qui redeuntē aggredierentur: quinque trucidatum cū ipso equo occularēt.
 Darius ubi principatu potitus est: Oroetē ulcisci cū ob alia scelera: cū præcipue ob Mitro-
 batem filiūque cupiebat. Sed aduersus eū e professio mittere copias consilii non erat utique
 rebus nodū satis fundatis: & imperio recens pro: cū præsertim audiret Oroetem multa in
 nixū cū mille persarū satellitibus stipatus esset. Nā suæ prouinciæ habebat phrygiā: lydiā:
 ioniam. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationem iniuit. Accitis persarū summis quibusque
 proceribus his locutus est uerbis. Persæ quis hoc uestrū mihi repromittat executurus pru-
 dentia dūtaxat nulla: in nullisque copiis. Vbi enim opus prudentia est: tibi ui agere nihil atti-
 net. Ergo quis uestrum mihi Oroetem uel adducat uiuū: uel interficiat: qui de persis nihil
 oīo meruit: sed multa scelera admisit. Vel hæc duo unū quod duos e nobis Mitrobatē: eiusque
 filiū interemit: Altez: quod a me missos ad se accersendum necandos curat: facinus profecto
 nō tollerandū. Ideoque priusque maiora in persas scelera admittat: cōprehendendus est ad
 necem. Hæc Darius interrogabat persas. Eorum triginta extiterunt: qui repromitterent
 singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem contententes Darius repræhendens sor-
 titi iussit. Id cū fecissent fors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte de
 lectus hac ratione usus est. Complures litteras uariis de rebus ubi scripsit: sigilloque Darii
 impressit: cum his profectus est sardis. Eas posteaquam in conspectum Oroetis uenit: de-
 dit separatim recitandas regio scribæ. Regios autem scribas cuncti persides habent. Red-
 debat separatim Bagæus litteras explorandi gratia animos satellitū: nunquid annuerent
 ad rebellandum ab Oroete. Quos animaduertēs magnopere uenerari litteras: & ea quæ
 in illis dicerentur: etiam uehementius reddidit aliam epistolā in hæc uerba. Persæ Darius
 rex interdicit uobis ne apud Oroetem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito
 lanceas ei posuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ sumpta fidu-

cia reddidit scribæ ultimum libellū hæc uerba scriptū. Rex Darius mandat p̄sis: q̄ sardi
bus sunt ut Orore iterimāt. id ubi audire doriphori: id est hastati satellites eductis aci
nacibꝫ sine mora Orore interemerūt. Ita uindicta polycratis famiꝫ oroꝝetē persecuta est Dory
Tra ductis atqꝫ cōportatis sula bonis oroꝝetis cōtigit nō diu post ut in uenatu ferarꝫ dari phori
us rex dū ab equo desilī pedē intorserit: uehemētēqꝫ luxauerit. Nā talus ē iuncturis a Oroꝝetis
motus ē. Existimans itaqꝫ apud se ut prius habere ex ægyptiis eos qui primi putarēt ar
te medicinæ corꝫ opera utebatur. At isti retorqꝫdo pedē ac uiolētē tractādo plus mali
faciebāt: adeo quidē ut septē dies totidēqꝫ noctes darius præ molestia qua afficiebatur
trāsegerit infōnes. Octauo die eidē male hñti quidā democedis crotoniēsis mētiōē fa Democe
cit. Cuius de artificio prius iā inde in sardibus audisset. Darius hoīem q̄ celerrime accer des me
si ad se iubet. ille ut inter captiuos Oroꝝetis inuentus ubi p̄ neglecto habebatur: in medi dicus
um adductus est sicut erat pānosus: accōpedes trahens. In medio positū: darius interro
gauit nunquid eā nosset artē democedes ueritus ne si se p̄deret usqꝫ q̄qꝫ grācia priuaret
disimulare. Sed cū uideret noticiā artis p̄ se ferre. Darius iussit eos qui hoīem aduxerāt
uerbera & tormenta afferre in mediū. Tūc ille dissimulatiōē missa se plane scire artē il
lā negauit. sed aliq̄tulū ob eius cōsuetudinē: quā cū medico hūisset: factaqꝫ ei potestate
curādī grācis medicamētis utēs & leuia post acria admouēs. Dariū cōpotē somniū fecit
& breui tpe incolumē reddidit. Cū iā se posthac ualide fore ad incendendū dēperasset.
Ob quā curationē postea cū cū Darius duobus aurearꝫ cōpedum paribus donasset in
terrogauit Democedes nunquid id eo se duplici malo remunerandum putaret q̄ ab eo
sospes ipse foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus ad suas uxores hominem misit:
eunuchi qui eum deduxerūt ad fœminas dicebant hunc esse qui restituisset aīam regi.
Tunc capē singulæ auræ phialæ thecā suffringentes. Democedem donauerūt tā amplo
munere: ut exidentes ex percussīōe phialarꝫ stateres famulus q̄ sequebatur nomīnē sci
ton collegit nō prauā aurisummā. Hic Democedes hūc in modum e crotoē pfectus
cū polycrate cōsuetudinē habuit. Cū a patre sane iracūdo crotone cohiberetur: nec eū
tollerare posset. Illo relicto abiit in æginā. Vbi cōmoratus unum annum primos medi
cos transcēdit: & si imparatus erat: & nihil instrumentorum habens quæ ad artem me
dicinæ pertinerēt. Ex quo factum est ut in sequenti anno æginetæ conduxerint eum ta
lento: Athenienses tertio anno centum minis. Polycratis quarto anno talentis duobus
ita in samum profectus est. A quo uiro non minimum medici crotonienses primi nu
merabantur: secundi cyrenæi. Quæ ē tēpestas argui ceteris grācis præstare mulica
ferebantur. Tunc itaqꝫ democedes Dario sanato suis maxia ades optinebat: & cū rege
ad mensā sedebat. Oībus rebus affluēs p̄ter hāc unā qd̄ in grācia redire non poterat.
Quinetiā ægyptios medicos regē curare solitos cū cēt patibulis suffigēdi: q̄ a grāco
medico supati foret: impetrata ab rege uenia liberauit. Item uaticinū quēdam Heleū:
q̄ Polycratē secutus fuerat: & iter captiuos p̄ neglecto relictus. Deniqꝫ maximū ap̄ re
gē momēti democedes erat. Interiecto deīde breui tpe inter alia cōtigit ut Atossæ Cy
ri filia: quæ erat darii uxor in māmilla ulcus exoriretur. deinde rescissū porro grāssā
retur: quod ista quoad fuit exiguū præpudore occultās nemini idcauit. Sed ubi male
iam habebat accessito democedem ostendit. ille se reddidit sanam affirmans: adiui
rat eā ut sibi uicissim ipsa inferuiat ī eo quod orauerit. Oraturꝫ autē nihil unde dedecus
redundaret. A quo posteaqꝫ curata ē edocta dariū dum cū eo cubat his uerbis allocuta
est. Rex cum tantum tu habeas copiarꝫ desides nullam neqꝫ gentem neqꝫ potentiam

Helcius
uaticinū
Atossæ
ulcus
Atossæ
consiliū
dario re
gi

persis acquirēs. At q par ē uirg & iuuenē & magnarū opum dñm aliquid operis edēdo se oñdere: quo ēt persæ cognoscant sibi uirg præesse: qd ut facias duabus de causis interest ut persæ & cum qui ipsis præest uirg esse intelligat: & bello atterantur: ne ociū agētes sibi insidias tēdant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuueniles. Nam augescēte corpore ingeniū piter augescit: & cōsēscēte cōsēscit. & ad res oēs elāgue scit. Hæc Atoſſa ex admonitu Democedis. Ad quā darius rīdēns q inquit uxor ipse facere destinaueram: ea oīa dixisti. Ego. n. cōstituerā scythis bellū inferre iūcto mari e nostra cōtēnente in alterā pōte: qd breui tpe perficeretur. Ad eū Atoſſa aīaduerte inquit nunc. Omite p̄mum bellū scythis inferre: qui qñcūq uoles tui erūt. Aduersus graciā mihi tu eas in expeditionē. Cōcupisco enim lacænas: & argiuas: & atticas: & corinthias fando cognitas mihi fieri ancillas: & ad hoc habes uirum ex omnibus maxime idoneū ad demōstrandas graciæ res: atq exponēdas hunc qui pedē tuum sanauit. Cui Darius qñquidem inquit uxor tibi uidetur nos p̄mum graciā tentare debere: mihi uidetur satius ante oīa mittendos illuc exploratores persas una cū isto: quem dicis qui percepta oīa illic & uisa renunciant: & mox ego ab illis edoctus aduersus gracos tendā. Hæc locutus Darius id quod locutus re quoq aggressus ē. Nāq ubi p̄mū illuxit accitis quindecim uiris persæ: spectatis præcepit ut sequentes democedē oīa graciæ maritima collustrarent: neue cōmitterent ut democedes ab ipsis aufugeret: sed rursus eum oīo reducerēt. Hæc illis ubi præcepit secundo loco democedem ipsum ad se accersitum orat ut exposita atq demonstrata persis oī graciā rursus redeat. Iubetq eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua utensilia: affirmans se alia multo plura illi inuicem donaturū. At præter dona missusq ait quæ una iter faciat onerariam nauim omnifariis bonis refertam. Hæc darius nullo doloſo consilio. ut mea fert opinio mandauit. Ille tñ ueritus ne se Darius tentaret tanq fugitiuū si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic uelle relinquere ut ea reuersus sibi haberet. Verū nauim onerariam quam Darius pmitteret dono fratribus accipere. Darius postq hæc Democedi præcepit hoīes ad mare dimisit. Isti cū in phœnicem descendissent: & ex phœnice in urbem sidonem: confestim duas triremes instruxerunt: & simul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatisq oībus in graciā traiciunt. Et adeuntes maritima eius loca inueiebantur atq describebant. Tum plerāq ac celeberrima graciæ loca contemplati. in Italiā tarentum transmiserunt. ibi Aristophilides tarentinorū rex & ipse crotoniēsis gubernacula medicarū nauū resoluit pariter & ipsos psas detinuit tāq certos exploratores. Interea dū isti patiuntur hæc: democedes crotonem abiit ad domū suā. Quod abeūte Aristophilides persas missos fecit restitutus his quæ de manibus abstulisset. Illic persæ nauigātes: ac democedē psequētes crotonē perueniunt: nactiq in foro democedē præhēdūt. Eū crotoniensīū quidam rē persicā reformidātes tradere parati erant. Quidā iniectis & diuerso manibus: persas fustibus eadebāt his uerbis cōmonefacientes. Viri crotoniēses cōsiderate qd facitis: qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex usu erit uobis hāc iniuriā regi Dario intulisse: ac uobis bñ cederet ista fecisse si uos dimiseritis. cui. n. p̄mū q huic urbi bellū iſeremus: aut q priore diripe cōabimur. Hæc dicēdo nihil magis crotoniēsisibus pſuaſerūt. Quinimo n̄ mō democedes sed & oneraria nauī quā una duxerāt priuati sūt: atq iā aīa reuerso omiſſi iā studio discēdi ulteriora graciæ duce fraudati. Quibus tñ i digressu iste mādauerat ut dario dicerēt democedē ducere uxore Miloīis filiā. Erat. n. apud regē celebre nomē Miloīis luctatoris: quas nuptias uidetur mihi

Aristo-
philides
Rex
Democedes
abiit

Milo luctator

eo tpe pparasse magna erogata pecunia : ut ipsum etiā in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti crotonē plā ad iapygiam ī qualdā naues inciderunt. A quibus in seruitutē redactos Gillus quidā tarentinus exul redemit: & ad regē Dariū reportauit. Ob qd meritū cū rex paratus esset donare ei quicqd uellet: optauit se in patriā reduci exposita prius sua calamitate dicēs ne oēm grāciam conturbaret: si clasīs ingens ipsius causa in italiā mitteret: contentū se esse ut per solos cnidos reduceretur: existimans pro amicitia: q̄ cni dis erat cū tarentinis se prācipue reductū iri. Id Darius pollicitus effecit. Nam misso cni dū nuncio iussit ut Gillū tarentum reducerent. Cnidi Dario obsequentes. Id tamen a tarentinis non impetrauerunt. Nam ad uim afferendi inualidi erant. Atq; hēc hunc i modum administrata sunt: hiq; persā primi extitere: qui in grāciam traieci sunt: speculandi gratia: & ob hanc rem. Samum uero post hēc rex Darius oīum urbiū tā grācarū q̄ barbarā primā euerit ob hanc causam dum Cambyes in expeditione aduersus ægyptū ageret: p multi se illuc græcorū conferebant partim (ut credibile est) negociandi: partim militandi: partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Aeacis filius Policratis germanis: extorris patria. Huic Sylosoni felicitas huiusmodi contigit. Sum pro hic amiculo rutilo ac sibi circūdato apud forū mēpheos spaciabatur. Quē uē uidisset Darius Cambisis satelles nullius admodū conditionis uir captus amore amiculī adit hominem: ut mercedē amiculū. Syloson animaduertens darium magnopere cupere aiculū diuina qdā fortuna usus: Ego inquit amiculū hoc nulla pecunia uendo: sed tibi largior. Si modo tuū perpetuo debet esse. Hęc approbans darius accepit indumentum. Syloson qui putaret sibi illud stulte perisse interiecto tempore cum Cambyes decessisset: & septē illi magū oppressissēt: & ex septem darius regnum adeptus esset: ubi certior factus est ad eū uis: peruenisse regnū cui ipse p̄canti dedisset in ægypto uestimetū: susa ascendit: sedē q; in uestibulo regiz: ait se eū esse qui de rege sit benemeritus. Hęc audiens ianitor regi nunciauit. Ad quē admirabundus rex. Et quis est inquit græcorū qui in me beneficū ex titerit. Cui ego reuerentiam debeā recens regno potitus. Nec dū multi aut nulli eorū ad nos ascenderunt. Nec ullo græcorū quicq; (ut sic dicā) opus habeo. Tñ hominem introduce: ut sciam quid hęc dicendo uult sibi. Vbi a ianitore introductus est Syloson ac status in medio: interrogatur ab interpretibus quisnā esset: aut quo facto beneficū in regem extitisset. Ipse rem oēm gestam circa amiculū refert. se seq; illum eē qui id donasset. Ad hęc respondens darius. O inquit uiroꝝ generosissime tu ne ille es qui mihi nullam dum potētiam habenti donasti ea quāuis parua tamen perinde grata: ac si nūc aliquid magnū acciperem. Quā de re immenso te auro argētoq; remunerabor: ut nūq; p̄niteat te liberalem in darium Hystaspis extitisse. Cui Syloson mihi inquit rex neq; aurū neq; argētū dederis: sed patriā meā samū ubi eam liberaueris: quā nunc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti occupat seruus noster. hanc mihi donato citra cædem atq; direptionem. His darius auditis misit exercitū duce Otane uno e septem uiris iussu ut quæ Syloson regasset: ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens contrahebat exercitū. At sami imperiū optinebat Mændrius Mændrii acceptum a Polycrate: ut illud procuraret: Cui iustissimo uiroꝝ uolenti esse non licuit. Nam ubi de Polycratis interitu delatus est nunciū: ante omnia Ioui liberatori statuit aram: eiq;ue phanum in circuitu designauit: & quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde ubi hoc perfecit aduocata omnium ciuium contione ita uerba fecit. Mihi sceptarum atque omnis potentia Polycratis (ut uos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoq; arbitrio situm est uobis dominari. Sed quod in uicino reprehendo: id ipse quoad potero non faciam.

Gillus

Samos euerfa

Syloson Polycratis

Darius

Darius ad sylosonem

Otanes

Mændrius

Quod reprehendis ne facito

Nā neq; polycrates placebat mihi in uiros sibi ipsi pares dominatū habens neq; alius qd
 piam talia faciens. Et Polycrates quidē fatū suū expleuit. Ego autē deposito in mediū do
 minatu iuris æquabilitatem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantū
 modo: ut e pecunia Policratē sex demū talenta peculiariter mihi cedant. Et præterea lo
 uis liberatoris (cui ego templū extruxi) sacerdotium tā meis in perpetuū liberis: q̄ mihi q
 libertatem uobis restitui. Hæc Mæandrius a famiis postulabat. Tunc eorum quidam sur
 gens. Tu uero inquit indignus es qui nobis iperes: ut qui malus extitisti ac funestus: sed
 dignus potius qui pecuniarum quas interuertisti: rationem reddas. Hæc Telearchus (ita
 enim uocabatur) dixit: q̄ inter ciues erat experta uirtutis. Quæ Mæandrius in animum
 accipiens: reputansq; fore ut si dominatum ipse deponeret: alius quispiam in eius locum
 tyrannus constitueretur: non deponendum sibi dominatum statuit: sed in arcem regres
 sus accitum unūquēq; eorum tanq̄ rationē pecuniarū redditus comprehendit alliga
 uitq;. Post hæc dum hi in uinculis sunt Mæandrius morbo corripitur: quē decessurū cre
 dēs frater suus nomine Lycaretus: quō facilius fami rerū potiretur omnes uinctos intere
 mit. Neq; enim uidebantur uelle liberi esse. Igitur ubi famum tenere perfas Syloson
 tem reducentes: nemo aduersus eos manum leuauit. Atq; hi qui contrariā Mæandrio fa
 ctionis erant deditiōem se facere uelle dixerunt: quin ipse Mæandrius ex insula discede
 re. Approbante hæc Otanæ: atq; in into fœdere eminentissimi quicq; perfarum positis fel
 lis e regione arcis sedebant. Erat Mæandrio germanus uecordiusculus nomine Charile
 us: qui q̄ delinquere solebat in superterraneo loco erat alligatus. Hic cum audisset quæ
 agebantur: & per specum suspiciens uidisset perfas quiete sedentes: uociferando dice
 bat uelle se in colloquium uenire Mæandrii. Eum audiens Mæandrius iussit solum ad
 se adduci. Vbi adductus est confestim conuiciando maledicendoq; illi suadebat ut im
 petum daret i perfas. Hæc inq; niens: Ne tu o deterrime uirorum qui sum tuus frater: q̄
 nihil uinculis dignū peccauī in superterraneo cārcere alligandū putasti. Perfas autē quos
 cernis te adorientes atq; extorré facientes ultū ire nō audes tam faciles tibi ad capiendū:
 Quos si tu reformidas: præbe mihi auxiliares tuos ut istos ob suū huc aduentū ulciscar:
 paratus te ipsum ex insula dimittere. Hæc Charileus. Quem sermonem Mæandrius ad
 misit quātū ego sentio: nō quia eo insipietia uenisset ut putaret fas uires regis superio
 res esse sed quia inuidens Sylosoni si ciuitatē & integrā & sine labore esset accepturus:
 maluerit res famias debilitari perfas irritatis: atq; ita tradi probe intelligens perfas prius in
 iuria lacesitos fauuituros esse in famios: & sibi tutū ex insula excessum esse: quādo cumq;
 uellet. Foderat enim sibi occultū cuniculū ex arce ferentem ad mare. Itaq; ipse qdē Mæa
 drius e famo pfectus est. Charileus autē armatis cunctis auxiliariis: patefactisq; portis egre
 dit in perfas nihil tale expectātes: sed oīa pacata existimantes. In his perfas q̄ sellas attu
 lerant & plurimi momēti erant dato impetu auxiliarij grassabant. Dū hæc isti agunt cæ
 teræ plage copię auxilio ueniūt. A quibus repulsi auxiliarij: rursus i arcem se recipiūt. Ota
 nes iperator cernens tantā cladē accepisse perfas: & si memor erat præceptoꝝ Darij dum
 ipsū mittebat ne quē famiorū aut occideret: aut caperet: sed insulam immunem malorū
 Sylosoni traderet: tñ hōꝝ pceptoꝝ oblitus est: iussitq; milites ut quēq; famiū adipiscerē
 tur occidere uiꝝ pariter & puerū. Tunc pars copię arcem obsidebat: pars obuium quēq;
 sine discrimine trucidabat tā in delubris q̄ extra delubra. Mæandrius e famo profugiens
 lacedæmonem nauigauit. Eo ubi peruenit habēs q̄ in discessu exportauerat: dat negociū
 famulis ut pocula argentea: & aurea proponant dum illi ea promunt. Interea ipse Cleo
 menem Anaxandridæ filium spartæ regem colloquendo deducit ad aedes suas. Cleome

Telearchus

Mæandrius

Lycaretus

Syloson

fami re

petit

Carileus

Otanis

Cleome
nes

nes ubi pocula in spexit præ admiratione attonitus erat: Mæandrius eū iubere quæcūq; li-
beret illinc asportaret. Idq; cū etiā atq; etiā Mæandrius diceret: tñ Cleomenes uirorum ius-
tissimus extitit: q ea q sibi donabant recipienda nō putauit: sed cū sensit eadem nō nul-
lis ciuū Mæandriū elargiri quo mō puniri deberet excogitauit. Aditis enī ephoris hoc est
tribunis plebis ait satius esse spartæ hospitem famiū e pelopōneso ablegari: ne quem spar-
tanorū aut ipsū: aut aliū quenpiā p̄suadeat fieri malū. Illi cleomeni obsequentes: Mæandriū
ablegarūt. Persæ ubi deripere samū: Sylofonti iradiderūt utris desolatā. Interiecto tñ
tpe Oranes imperator frequētē icolis effecit e uisioe p qetē morbo correptus: quo labora-
uit circa pudēda. Dū samū nauticus p̄ficiscit exercitus: Interea babylonii rebellauerūt re-
bus p̄be admodū cōparatis. Nā q̄diu magis iperant: & septē cōiurati rē aggressi sūt p hoc
oē tēpus: & p occisionē regū turbata: se ad ferēdā obsidionē instruxerunt: & in his appa-
rādis usq; latuerunt. Verum ubi e professo desciuērūt: hęc sibi facienda statuerunt. Ma-
tres expellunt mulierum unam quam sibi quisque uoluit e domesticis delegit: & hanc ad
panem sibi faciendum. Ceteras i unum contractas strangulant: hoc iccirco facientes:
ne rem frumentariā ipsorum illā absumerent. His rebus cognitis Darius aduersus eos
contractas oibus copiis contendit. Et postquam peruenit urbem obsidione cingit.
Sed illi nihili pēdere obsidionē. Nā cōscēs p̄pugnaculis tripudiare: p̄braq; ingerere Da-
rio atq; exercitui: quorū quidā ita inqt. Quid istic desideris p̄s: quin potius absceditis.
Tūc expugnaturi nos cū pepererint mulā. Hoc quidā babyloniorū dicebat credēs nunq̄
parere mulā. Anno ac septē mensibus in obsidiōe cōsumptis iā Dariū atq; uniuersū exer-
citū tedere q̄ babylonios expugnare nō posset: & si aduersus illos oīa machinamēta atq;
oēs insidias exptū cū alias: tū illas qbus eosdē Cyrus expugnauit. Oīa hęc frustra fuerūt:
q̄a babylonii uehementer excubiis incūbebāt: sed cū ne sic qdē capi possent: uicesimo q̄
circūallaui sunt mēse. Zopyro Megabyli filio unius e septē q̄ magū sustulerūt hoc con-
tigit portētū: ut qdā mulaz eius quæ frumētū subuectabant pareret. Qd ei renūciatū cū
nō crederet: ipsa fortū ispicere uoluit. Eo uiso uetuit seruos cuipiā rē aperire reputās illius
babylōii uerba q̄ iter initia dixisset. postq̄ mulæ parerēt fore ut muri expugnaret. Ex hac
fama Zopyro uisa est expugnabilis babylon. Diuino enī numine & illū locutū: & suam
mulā esse enixā. Igīt ubi uisū est fatale eē iā babylonē capi adiens Dariū sciscitatus est nū
qd p̄q̄ magnificeret expugnare babylonē. Audiēs p̄ q̄ magni ab illo fieri: aliud cōsultat
quo mō ipse foret urbis expugnator: & suū hoc opus. (Bñicia enī apud p̄sas p̄multū ad i-
cremēta honorū cōsequēda ualent.) Eoq; nemini expromēs se sufficere rei faciendæ si se
ipsū cū mutilasset ad hostes trāsfugeret sese d̄ formissimā mutilatōe affecit: p̄fus q̄si id mi-
nimi faceret. Q uippe narēs sibi p̄cidit: auriculasq; comā deformiter circūdōdit: plagas i
posuit. atq; ita ad Dariū prexit. Q uē ille intueēs uirg. s. spectatissimū sic trūcatū adeo gra-
uiter tulit: ut exiliēs e solio exclamauit interrogādō q̄s eū ob qd facinus mutilasset. Ad eū
rīdes Zopyrus. Nemo inqt rex p̄ter te cuius tāta potētia ē ita me potuisset afficere: neq;
alienus q̄spia hoc mihi fecit: sed ipse ego q̄ idigno aīo fero assyrios p̄sis illudere: Cui rex
o uiros miserrime inqt turpissimū factō pulcherimū nomē iposuiisti iniquiēs p̄pter eos
q̄ obsidē te metip̄sū idigne lacerasse. Nūquid o demens te mutilato p̄tinus hostes dedi-
tionē facient. Q uid in te ipsum laniādō sensus amisisti. Ad eū Zopyrus si inqt tecū com-
municassem quæ erā factururus: tu me nō permisisses. Nūc memet ego adhibens in cōsiliū
id feci. Itaq; iā babylonē capiemus nisi tu tuis parces. Ego enim ita uti sum ad muros ut
trāsfuga fugiā: diciq; ad illos me hęc abs te eē passū: & (ut opinor) ex hoc corporis habi-
tu fidē eis faciēs cōsequar exercitus præfecturā. At tu decimo die q̄ muros fuero ingressus

Samos
Syloson
ti tradit

Babylonia
mu-
lieres strā-
gulatæ

Zopyrus
Mulæ par-
tus

beneficia
Zopyrus
se lacerat

mille milites ex eo genere: cuius amissiōe nihil admodū dāni fiat colloca aduersus portā: quā uocat Semiramidi. Rursus interiectis septē diebus colloca duo milia ad portas: quā dicūt Ninog. Atq; tertio uiginti diebus interiectis e regione portarū quā dicūt caldæo rū alios statue numero q̄tuor milia. Dū neq; priores: neq; posteriores habeāt quo se defē dāt: p̄ter gladios: hęc tñ sinas eos habere. Post diē uicesimū reliq̄s copias iube recta muros undiq; s̄ bire. Vē ad portas: q̄ belides: accissā uocāt p̄las mihi statuito. Etenī ut ego sentio babylōii mihi: q̄ magna opa ediderint cōmittent cū alia. Tū uero portarū clauēs. Illinc mihi atq; p̄sis curā erit: operā nauare. Hęc ubi mādauit ad muros prexit: subiū re- spectās tāq̄ uere pfuga. Eo cōspecto q̄ i turribus ad id dispositi erāt deorsū dcurrerūt: & al terā portā aliquatūlū reclinātes sciscitabāt q̄snā eēt: & cuius rei idigēs ueniret. Cūq; hic di xisset se Zopyrū eē: & ad se illos trāsfugere: eū ad babyloniorū magistratus deduxerūt. An quos ubi stetit Zopyrus cōditionē suā miserabāt referēs a Dario se passū q̄ a semetipso passus eēt: idq; ob eā cām q̄ suassisset illi discedere cū exercitu qm̄ nulla uia oñdit̄ urbis ex pugnāda. At nūc inq̄t ad uos uenio babylonii futuris uobis in maximo bono: Dario at & copiis eius maxio malo. Neq; enī q̄ ita me mutilauit feret ip̄one: cū habeā exploratos oēs cōsiliog; eius exitus. Hęc Zopyrus cōmemorabat. Q̄ uē babylōii utiq; uig; apud p̄las spectatissimū cernētes naribus atq; auribus priuatū: uibicibus ac sāguine cōspū: sperā tes oīo uere loq; & ad ipsos uenire sociū: iducti sunt ad pmittēda ei q̄cūq; postulasset. Ille postulauit copias militū: q̄s ut accepit p̄fecit ea q̄ cū Dario cōposuerat. Siq̄dē decimo die eductis babyloniorū copiis mille dariāos: quos collocari primos mādaret circūētos tru cidauit. Eū babylonii aduertētes cōsentanea uerbis facta p̄stare maiore in modū latabāt parati oī in te hoi parere. Ille rursus interiectis diebus: de qbus erat cōuentū cum delectis babyloniorū: egressus: duo milia darianorū militū intēscit. Babyloniū cernētes hoc alte- rū opus nihil aliud q̄ Zopyrū in ore habere: eū laudibus tollere. Hic rursus cōstitutis die bus sup̄sedēs ad p̄dictū locū copias educit: circūētaq; q̄tuor milia occidit. Quo tertio op̄e edito Zopyrus apud babilonios erat: ut & dux exercitus: & murorū custos declarare tur. Vbi uero e cōposito Darius copias undiq; muris admouit: ibi Zopyrus oēm dolū pa tefecit. Nā cū babylonii cōscēs muris copias Darii adoriētes arcerēt: ipse aptis cissiis ac belidibus portis p̄las i uēb̄ itroduxit. Q̄ d̄ factū q̄ babyloniorū uidebāt: hi i puluinar lo uis Beli cōfugerūt. Q̄ uī n̄ uidebāt: hi i suo q̄bus loco pmanferūt: donec & ipsi se p̄ditos i tellexerūt: ita babylō iterū capta est. Q̄ ua potius Darius muros eius circūcidit: & portas oēs amolitus est. Q̄ uorū neutrū Cyrus fecerat prius eidē a se captā. Babylōiorū quoq; p̄ cerū tria milia patibulis affixit data ceteris ueniā urbē icolēdi. Atq; ut idē uxores haberēt unde succresceret soboles p̄uidit. Nā fēminas babylonii (ut sup̄ius demōstratū est) rei fru mētariā cōsulētes strāgulauerāt. Itaq; Darius uicinis undiq; populis negociū dedit: ut fē minas babylone rēp̄sentarent p̄ iniūcto q̄sq; numero. In suma igit̄ qn̄quaginta milia fē minarū cōuenerūt. Ex qbus q̄ sūt babylonii originē duxerunt. Darii iudicio nemo p̄sarū Zopyrū p̄stātia facta sup̄gressus est neq; eorū q̄ prius: neq; eorū q̄ posterius extiterūt prae ter unū Cyrū: Cui nullus unq̄ p̄sarū se dignū q̄ illi cōpararet existimauit. Furturq; Darius hoc dictū sapenūmero usurpasse p̄optaturū se Zopyrū nihil esse cladis passum q̄ uiginti sibi babylones ultra illā q̄ haberet acq̄. Eū tñ egregie remuneratus est cū dādo quot an- nis q̄ apud p̄las sunt honorificentissima atq; alia pmulta: tū tradita babylone imuni quo ad uiueret in peculiarē portionē. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus: q̄ dux exercitus ex titit in ægypto aduersus athenienses: & sotos. Atq; huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad athenienses trāsfugit a persis.

portē lu
byloni

Zopyrus
trāsfugit
ad baby
lonios

Babylon
capitur a
datio

Cyri laus

Megaby
zus
Zopyrus

Herodoti Halicarnascei Historiarum Liber Quartus.

Ost babylonis expugnationē Darius aduersus scythas fecit expedi-
 tionē. Nā cū floreret uiris asia: & magno pecuniæ puentu: cupido
 incescit ei scythas ulciscēdi: q̄ppe q̄ priores iniuriā itulissent ingres-
 si mediā: & his qui occurrerāt praelio uictis. Etenim scythæ (quē ad
 modū superius a me dictum est) duodetriginta annos supiori asiā ī
 peritauerūt. Siq̄dē psequētes gēte cimeriā ingressi asiā abrogarūt
 ip̄erio medos: q̄ aī ipsorum aduentum asiā obtinuerāt. Scythas
 cum octo & uiginti annos peregre abfuissent: in patriam reuertentes excepit non minor
 quam medicus fuerat labor. Offenderunt enim non exiguū exercitū contra ipsos uenien-
 tē. Vxores nāq̄ eorū diuturna uiroꝝ absentia ad seruos accesserant uisu orbatos. Orbant
 autē scythæ seruos omnes lactis gratia: quod potant: ita id facientes sufflatoria ossa fistu-
 lis simillima sumuntur: eaq̄ genitalibus equaq̄ imposita ore inflantur. Hoc aliis facienti-
 bus: alii equas emungunt. Hoc ideo se facere aiūt q̄ uenæ equaq̄ sufflatæ implētur: & mā-
 xæ descendūt. Posteaq̄ emulxere lac: i cōcaua uasa lignea diffundūt. His circōpositi cæ-
 ci: lac agitant. Cuius (quod summū est) delibatur præciosiusq̄ habetur: tilius autē q̄ sub
 sedit. Huius rei gratia scythæ quēcūq̄ capiunt: uisu orbāt. Nō enim agricolatores sūt sed
 pastores. Ex his igitur seruis ac mulieribus scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum
 nataliū conditiōe cognita obuiam petrexit his qui reuertebātur a medis. Et primū regio
 nē intersepsit ducta lata fossa: quæ a tauricis montibus pertingebat ad mæotim paludem
 omnium maximam. Deinde in his consistens scythis introire cōstāibus repugnabat. Sæ-
 pe cōmissa pugna: cū nihil tamen scythæ proficerent. Quidā ex eis inquit. Quidnam
 rei facimus uiri scythæ: cum nostris ipsorum seruis dimicantes: qui & cū interficimur: ipsi
 pauciores effimur: & illos interficiendo paucioribus deinceps imperabimus. Mihi uide-
 tur hastis arcubusque omnis sumendū flagella: quibus equos uerberamus: & ad illos pro-
 pius eundum. Nam quoad uident nos arma habentes arbitrantur se similes nobis atq̄ e-
 similibus esse: ubi nos pro armis uerba tenentes uiderint: tunc se nostros seruos esse
 intelligentes: atque id agnoscentes non perstabant. Hoc scythæ cū audissent ita
 sibi faciendum putauerunt. Quare ex repercussu illi pugnae immemores fugam cape-
 serunt. Ita scythæ imperio sunt asiæ potiti: & rursus a medis eiecti ad terram suam hunc
 in modū reuerſi. Hac de cā Darius ulciscendi cupidus comparauit exercitū. Scythæ gen-
 tem suam omnium nouissimam esse aiunt: idq̄ hoc modo extitisse. Virum quēdā in hac
 terra cū deserta esset primum fuisse nomine Targitau: & eius parentes: quod tamen
 mihi non probatur louem: Barysthenisq̄ fluuii filiam. Tali genere ortum aiūt Targitau
 eiusq̄ tris liberos fuisse Nitoxain: Arpoxain: & nouissimum Colaxain. His regnantibus
 demissa cælitus in scythicam regionem ex auro facta aratrum cum iugo securim phialam
 Quare cū primus omnium insperasset natu maximus accessisse: & itidem animo illa fumen-
 di: sed eo accedente aurum arsisse. Hoc digresso secundum accessisse: & itidem aurum ar-
 fuisse. Ambobus ab ardendi auro sumotis: tertio loco cum minimus natu accederet aurum
 fuisse extinctum: & ab illo domum portatū. Ea q̄ re maiores fratres animaduersa totum
 regnum ad minimum detulisse. Et a Nitoxai quidem progenitos esse eos scythas: quorū
 genus auchatæ appellant. Ab Arpoxai uero qui medius fuit: eos qui catiari. & trapii no-
 minantur. A minimo autem natu reges qui paralatæ uocantur: & omnibus nomen esse
 Scoloris regis cognomen: Sed scythas græci appellauere. Hūc in modū se extitisse scythæ

serui ob
ocati

Capit la-
tis
Sumū la-
tis

Meotis
Palus ma-
xima

Scythæ
Targiteuſ

Nitoxais
Arpoxais
Colaxais

Auchatæ
Catiari
Trapii
Paralatæ
Scolotes
Scythæ

memorant: & ex quo extiterunt a primo rege Targitao: usq; ad Datii aduersus ipsos transiit annos omnino mille non amplius fuisse: Aurum uero illud sacrum in primis custodi a regibus placariq; maioribus hostiis: & adiri quot annis solemniter: & quod augustinus sacrum habet die festo dormire sub dio: & eum nunquam peramare: & ob id dari ipsi tantum soli quantum uino die uetus equo peragrarum potest. Et cum regio sit ingens colaxain constituisse trifarium filius suis regnum. Vnum quidem (quod maxima portio est) ubi augustinus asseruatur: Superiora autem ad uentum aquilonem uergentia. Ultra quam regionem nulli incolere possint: neque prospicere neque transire propter interfusas pennas. Pennis enim tum terrarum arcem oppletum esse: & has præsepere uisum. Hæc scytharum de seipsis pariter ac de regione superiore narrat. Sed greci qui potum incolunt: ad hunc modum Herculem Geryonis uaccas agere in hac peruenisse terram: quæ deserta esset: quam nunc scytharum incolunt. Geryonem autem habitasse extra pontum in terra quam greci insulam erythream contra gades: quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. Oceanum uero ab ortu Solis incipiente circumfluere terram uerbis quidem affirmant: sed res non demonstrant. Illinc Hercule cum ad regionem: quam nunc scythica uocat uenisset subtrahere sibi pelle leonis obdormisse. Deprehenderat enim eum uehemens pluuia & gelu: & dum dormit interea equas eius a curru pascetes diuina quadam forte amoras non comparuisse. Eas expectans cum indagaret omnem regionem collustrans tandem in terram: quam dicunt hylæa deuenisse: ibique in antro quadam inuenisse uirginem ancipitis naturæ humanæ ac serpentinæ: Superne quidem femore tenus foeminam: Inferius autem uiperam. Eam conspicatū Hercule atque admiratū interrogasse nuncubi suas equas errabundas uidisset: illam respondisse se quidem illas habere: sed non prius reddituram ei quam cum ipsa coisset. Hercule sub ea mercede cum foemina concubuisse. Sed cum illa differret reddere equas cupida diutissime cum Hercule concubendi: & hic cuperet receptis equis abire: ad postremum illis redditis mulierem dixisse. Has ego tibi equas quæ huc uenerant seruaui: Tu eas seruata: præcium mihi persoluisti. Cœcepi enim ex te filios tris: qui ubi adoleuerint: expone quid facere debeant nunquid hic habere domiciliū. (Nā ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontata respondisse postea eos in uirilem ætatem adoleuisse uideris: si ita facies non delinques. Quæ uero animaduertens eorum hunc arcum ita tēdet: & hoc balteo ita percinctum: eum tu regionis huius incolam effice. Quæ uero autem his operibus quæ mando non erit par: eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis: & præceptis meis obtemperaueris. Atque ita locutū Hercule tēdisse alterum arcum (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse: atque utrumque mulieri tradidisse arcum & balteum: qui balteus in commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse: uni Agatyrso sequenti Gelono: nouissimo Scythæ. Et cum in uirilem ætatem adoleuerunt: eandem mandatorum memoriam illa peregrinasse: & duos quodam filiorum Agatyrsum ac Gelonum qui proposito certamini non sufficerent a matre ablegatos e regione excessisse. Scytharum uero qui rem compleisset ibidem remansisse: & ab hoc rege per generatos deinceps reges scytharum: eoque ab illa phiala scythas ad hanc usque ætatem phialas in balteis ferre: & id solum scytharum matrem excogitasse. Hæc greci qui habitant in ponto referunt. Ferè & alius sermo ita huius: cui ipse precipue assentior. Scythas pecuarios qui Asia incolunt cum a massagetis bello uexarent: araxe transmissio in cimmeriam abiisse. Nā regio quam nunc scytharum incolunt ea ferè olim fuisse cimmeriorum. Sed inuadentibus scythis cimmerios cum deliberaret: ut quæ a magno inuaderent exercitu in sententia discrepasse hinc reges inde plebem: utraq; quæ ualida: sed regum meliore. Nā populus sentiebat abstinendum bello: nec oportere cum multis adire periculum. Reges autem per regionem cum inuasoribus dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent: & populares cederent sine premio demigrandum

Erythrea
insula
Gades
Oceanus

Hylea

Fœmina
cū uipera

Herculis
arcus

Agatyr
sus
Gelonus
Scythæ

Cimerii

tradita inuasoribus regiōe reges i sua potius patria occumbēdum: nec una cum plebe fugi-
eudum reputātes quot bona habuissent: & quot mala euidentia habituri essent patria p̄fu-
gi. Hæc illis e diuerso sentiētibus iter se decertasse utrosq; numero pares & oēs q mutuis
ictibus cōcidissent fuisse a plebe cimeriorū sepultos ad flumē tyri: quorū adhuc sepulcrum
extat. His humatis ceteri e regiōe migrarunt: q̄ desertā supuenientes scythæ occupauere.
Extatq; adhuc i scythia. tum muri cimerii: tum portoria cimeria: tum loco cui dā nomen
cimerio: tū bosporus q̄ cimerius appellat̄. Cōstat at̄ cimerios i asiā fugisse scythas: q̄ che-
rōnesum cōdiderunt: ubi nunc sinope græca urbs sita est. Apparet et̄ scythas in p̄sequēdis
mediā itrasse uia aberrātes. Nā cimerii qdē fugientes iter semp scd̄m mare tenebāt. Scy-
thæ at̄ eos ad dexterā caucāsum hñtes iseq̄bant̄ igressi mediā itinere in mediterranea cō-
uerso. Alia quoq; fert̄ cōis græcorū barbarorūq; narratio. Aristeus qdā p̄cōnesus uersificus
tor Calistrobii filius memorat̄ se Phœbo iſtinctum uenisse ad iſſedonas: & supra hos icol-
lēte arimaspos uiros unoculos: & itē supra hos esse grypas: q̄ aux̄ asseruēt: ac sup̄ hos esse
hyperboreos: id est sup̄ aglonares ad mare p̄tingentes. Hos at̄ oēs p̄ter hyperboreos ari-
maspis auctoribus assidue finitimis bellum inferre: & ab arimaspis exterminari iſſedonē
ab iſſedōibus scythas: a scythis uexatos cimerios: qui ad australe mare icolebāt: regiōem
relinq̄re. Itaq; ne Aristeus qdē cū schytis de ea regiōe cōsentit: q̄ unde fuerit q̄ hæc retulit
dictū est a me. Dicit̄ itē quānā de eodē uiro in p̄cōneso & cyzico audierim. Aristeū aiūt
q̄ nullo suā ciuitatis esset inferior genū ingressū in p̄cōneso fulloniam officinā decel-
sisse: Fullonēq; occlusa officina abisse denūciatū rem p̄pinqs defuncti: dissipatoq; iam p̄
urbē rumore Aristeū esse uita functū: supuenisse sermoni de hac re disputatiū quēdā cyzi-
cenū ex urbe artacia p̄fectū: q̄ diceret sese fuisse cōgressū cū Aristeo apud cyzicū atq; col-
locutū: & cū id iste cōtēdēdo asseueraret p̄pinquos: mortui ad fulloniā p̄ſto fuisse: hñtes
quæ ad efferēdos hoies expediūt. Apta domo Aristeū nec uiuū apparuisse nec mortuū.
Septimoq; deinde āno cū in p̄cōneso apparuisset: eos uersus fecisse: q̄ nūc a grācis arima-
spei uocat̄: q̄bus cōditis rursus euauisse. Hoc istæ ciuitates cōmemorāt: qd̄ scio cōgruiss̄
fē cū metapōtinis q̄ sūt in italia tricētis & quadraginta ānis postquā iteq; euauit Aristeus
quēadmodū coniciēs & in p̄cōneso & apud metapōtinis inueni. Metapōtini aiūt Ari-
steū cū apud ipsos apparuisset: iussisse arā Apollinis extrui: q̄ cognomē haberet Aristei p̄-
cōnesi: & iuxta eā erigi statuā: q̄ diceret Apollinē ad eos solos ex italiciis i ipsorū terrā ue-
nisse. Illū se asseclante: & quī nūc Aristeus esset cū deū asseclatur: tū eē coruū: & hæc locutū
e cōspectu abisse. Eoq; aiūt metapōtini se delphos ad deū misisse sciscitatū quodnā: illud
hois eēt p̄loq̄: sibiq; iussisse Pythiā ut dicto audiētes essent. Melius enim cū ipsis actū iri
si parerēt: & hæc se admittentes perfecisse: & nūc statua extat cognomine Aristei iuxta arā
ipsā Apollinis in foro extructā circūstātibz utrinq; lauris. Hæc hæctenus de Aristeo. Re-
gionis aut̄ de q̄ nos dicere institueramus quānā sint ulteriora nemo exploratū hēt. Neq;
enī id ego ab aliquo audire potui: q̄ se diceret nosse qd̄ ipse uidisset. Ac ne Aristeus qdē
ipse (cuius paulo ante feci mētionē) i his quos fecit uersibus ait se ultra iſſedonas p̄cessisse:
sed ulteriora fando sibi esse cognita: q̄ iſſedones diceret ista cōmemorare. Vex̄ nos quo
ad lōgissime rē inuestigare potuimus: oēm referemus ab emporio borysthenitaz. Hoc
enim ex maritimis totius scythiæ est maxime mediū: primi incolūt callipidæ: qui sūt græ-
coscythæ: id est e grācis facti scythæ: super hos aliud genus eorū q̄ uocat̄ halizones. Hoz
utriq; cū in ceteris seruāt ritū scythaz tū in serēdo atq; uescēdo cepe: allio: lēte: milio. Su-
pra halizones incolūt scythæ aratores: qui nō ad panem cōficiēdū serūt triticū: sed ad il-
lud torrēdū. Supra hos incolūt heuri: quoz tractus q̄ ad aquilonem uergit quātum no-

Tyresi

Cimerii
Sinope

Aristeus

Arimaspi
Hyper-
borei

Aristeus

Artacia
urbs

Callipide

Halyzo-
nes
Heuri

hypanis nouimus uastus est. Atq; hæc quidē nationes iuxta flumen hypanim colunt ad occidentale
 Hylæa partē borysthenis. Væ transmissio borysthene a mari in primis est hylæa. Dehinc habi-
 borysthe tant scythæ agricolæ: quos græci qui sub hypane incolunt: borysthenitas appellāt. Ipsi
 uero se olbiopolitas. Hi igitur agricolatores scythæ colunt eum quidem tractum qui uer-
 git ad aurorā triū dierum itinere pertingentes ad flumen noīe panticapem. Eū uero q ad
 Panticapes uentū aquilonē undecim dieꝝ nauigatione borysthenē uersus. Nā tractus qui ulterior est
 Olbiopo in multū sane spatii desertus est. Ultra q̄ solitudinē androphagi habitant: id est uiros car-
 ne uescentes: separata natio: ac nequaꝫ scythica: & supra hos uasta iam proculdubio oīa:
 Androphagi nec ulla gēs q̄tū nos scimus. At hōꝝ scytharū qui agricolæ sunt plagam quæ ad auroram
 uergit transmissio flumine panticape nomades id est pecuarii scythæ incolunt neq; seren-
 tes quicq; neq; arantes. Nuda arboribus est omnis hæc plagā præter hylæam. Nomades
 isti incolunt tractū quatuordecim dieꝝ longitudinis aurorā uersus ad gerrū usq; flumen.
 Gerius Trans gerrū aut sunt ea quæ uocantur regia: & scythæ optimi pariter & plurimi: & qui
 suos seruos esse ceteros scythas arbitrant̄ a meridie quidē ad tauricam regionē pertingē-
 tes. Ab aurora uero ad fossā quam duxerunt illi qui e græcis geniti fuerant: & ad empo-
 Cremnii rium paludis mæotidis: quod uocatur cremni: id est prærupta. Quorū pars ad flumē ta-
 naim porrigitur. Quæ uero superiora sunt ad uentum aquilonem scythæ regionum ea inco-
 Melachle lunt melanchlani. Alia non scythica gens supra melanchlanos paludes sūt: & deserta ho-
 ni minibus regio quantū nos scimus. Trans flumen autem tanaim nō est regio scythica: sed
 Laxii prima laxioꝝ sauro matarum: qui a secessu mæotidos paludis incipientes incolunt tractū
 qui spectat aquilonē: itinere dierū quindecim uacūꝝ prorsus arboribus tā agrestibus quā
 Budini fructiferis. Supra hos habitant quæ secūda portio est budini terram colētes totā omni ar-
 bore genere frequētem. Supra budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierū
 itineris. Post hanc solitudinem declinādo potius ad uentum subolanū incolunt thyssa-
 Thyssage getæ natio copiosa: & propria: & e uenatu uictrās. His contigui: & in eisdem habitantes
 Tyræ locis hi quibus nomē inditum est lycæ: & ipsi e uenatione uictrantes hunc in modum.
 Tyræ Conscens arboribus quæ per omnem regionem frequentes sunt insidiantur. Singulis
 adest canis: & item equus in uentrem cubare edoctus humiliter subsidendi gratia. Vbi q̄s
 ab arbore ferā uiderit: sagittaq; percusserit: conscenso equo illam persequitur comitante
 cane. Super hos qua uergit ad auroram incolunt alii scythæ: qui a regis scythis deficien-
 tes: ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos usq; scythas omnis regio scythica est campe-
 stris: & spissi soli. Reliqua hinc lapidosa: atq; salebrosa. Cuins regionis magno trans-
 Pōticum misso spatio incolunt sub excelsum montium radicibus hi homines: qui ab ipso natali
 Calui a dicuntur esse calui: mares pariter & foeminae simis quoq; naribus: & ingenti mento pro-
 natali prio quodam oris sono scythicam gestantes uestem ex arboribus uictrās. Cui generi ar-
 boris nomen est pōticum: magnitudo fere eadem quæ fico: fructus fabæ similis instarq;
 nucleum habens. Id ubi mite fuerit uestibus exprimit: & quod ab eo crassum &
 Achy nigrum defluit nomine achy. Id aut lingunt: aut lacte commixtum potant. Ex ipsius
 quoque crassitudinis facie massas ad eum componunt. Neque enim multum est
 eis pecorum utpote non studiosis rei pecuriæ. Sub arbore quisque cubat per hyemē qui
 dem ubi arborem pileo albo firmoq; contexerint: per æstatem uero sine hoc pileo. His
 nemo mortaliū iniuriā infert. Sacri enī dicunt̄ esse: nihilq; martiorum armōꝝ possidēt
 Idē finitimorū cōtrouerfias dirimunt. Ad quos quisq; cōfugit: is a nemine læditur. No-
 Argypai mē eis est Argippæi: ad hos usq; caluos ingens quoquo uersus prospectus est regionis &

gentiū quā in cōspēdu sunt ex borysthenis atq; ex aliis pōticis emporiis Scythae qui ad hos cōcant per septem interpretes totidēq; linguas perueniunt. Horum tenus noticia rerum habetur quod supra caluos est nemo p cōpēto referre pōt. Nā mōtes editi atq; praeiupti transeunt: trāsitu interdicit quos nemo transcendit. Isti tamen calui referūt quā apud me fidem non habēt incolū montes ab hominibus capripedibus: quos ubi trāsieris esse alios qui senos menses consopiantur: quod ego in primis non admitto: sed trāsitu illū qui ad auroram caluis est ab issedonibus habitari sine ambiguitate cōpērtū est.

Iste uero superior qui uergit ad aquilonem tam issedonibus q̄ caluis ignotus est nisi qua tenus isti ipsi dicunt. Issedones talibus moribus uti feruntur. Quotiens pater alicui decēsit: omnes eius propinqui pecora adducunt: quā ubi maclauerunt cōciderūtq; cōcidūt & mortuū patrē illius: a quo ī cōuiuiū accipiūt. cōmixtisq; oib; carnibus cōuiuiū exhibēt. Caput tñ defūcti denudatū purgatūq; iaurāt: eoq; p simulacro utūt. agentes illi quot ānis maiores hostias cerimōiasq; Hāc filius patri facit quēadmodū grāci natalicia Dicūtūr prāterea & isti iusti esse: & ipsorum uxores perāque fortes ac uiri. Hi & ipsi cōgnosuntur. Quod supra hoc est ibi aiunt issedones esse homines unoculos: & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt scythae: a scythiis nos cāteri accipientes uerum putamus: ac scythice eos appellamus arimaspos. Nam arima scythae unum uocant: Spu uero oculum. Omnis autem quā dixi regio adeo infestatur hyberna fauicia: ut octo mēsisbus tolerari non possit tale illic gelu est. Sicubi aquam effundas nō facies ibi lutum: facies autem si illic ignem accenderis: ibidem quoq; mare glaciatur: & omnis cimerius bosporus super quam glaciem omnes qui intra fossam incolunt scythae exercitus ducunt: & plaustra agunt trans mare usq; ad indos. Ita uis hyberna octo mēsisbus perstat: quattuor tamen mēsisbus reliquis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam: quam in cāteris regionibus cōditionem habet hyems. Nam cum tempus pluendi est: nihil ibi quod sit uilius momēti pluit: Aestate plueri non cessat. Qui etiam tonitrua cum alibi: tunc ibi nulla existunt: aestas nubila est, hyeme si fiant tonitrua pro ostēto habetur. Terremotus in scythia si

existat seu aestas seu hyeme tanq̄ prodigū admirantur. Eam uim hyemis equi perferūt. muli asiniq; neq; incipientem quidem ferunt cum tamen alibi stantes in gelido equi labefiant: asini uero ac muli durent. Et hāc mihi uidetur esse causa cur omnino cornua boiū generi non succrescant astipulante sententiā meā Homeri carmine ī odyssea: qd̄ ita habet. Et libyen ubi sunt cornuti protinus agni. quod recte dicitur in locis calidis matre cornua existere. Nam in uehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua: aut si oriuntur: uix oriuntur in scythia itaq; hoc propter frigora contingit.

Quo magis miror (Ab initio enim oratio mea in dagare instituit) cur in omni heleo agro muli nequeunt gigni: cum neq; locus sit frigidus: neq; ulla alia causa appareat. Aiūt helienses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse. Cumq; tempus aduentat cōceptus equarum se in loca finitima illas educere. Ibi postq̄ admiserint asinos dum equae conceperint: tunc rursus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt scythae oppletum esse aerem: & iccirco non posse prospici longius continentem: nec ulterius transiri: Hāc est mea sententia q̄ ultra eam regionem assidue ningit: & (ut credibile est) minus astate quam hyeme. Nam prout cuilibet eminus intuenti cadentem nuem copiosā liquet quod dico nix pennis assimilis est: & propter hanc talem hyemē inhabitabilia sūt eius cōtinētis loca ad aquilonē spectātia. Eoq; opinor pēnas niuē cōinterpretantes scythas: ac circumiectas gentes ita loqui: Verum hāc quae referūt lōgissime dicta sunt. De hyperboreis autem hominibus neq; scythae quippiam neq; alii ulli illic icolentium me-

Issedones

humani
ritus

Arimaspi

Arima. i.

unum

Spu. i.

oculus

Cornua
ubi

morant præter ifsedones ne ipsi qdē (ut mihi uidet) dicētes aliquid. Dicerent enī & scy-
tæ de hoc quemadmodum de unoculis dicunt. Q uanq̃ & ab Hesiōdo de hyperboreis
mētio fit: qn etiā ab Homero in ephigonis: si tñ Homerus re uera fecit hos uersus. Sed
multo plurima de his delii memorāt sacra alligata in triticea stipula ex hyperboreis del-
ta uenisse ad scythas. A scythis deinceps finitimos accepisse gradatq; p singulos ad occa-
sum usq; atq; illinc meridiē uersus dimissa a primis græcor; dodoñæis esse accepta: & ab
his descēdisse ad meliēsem sinū: puasifleg; i euboia: & oppidati usq; ad carystū: & illic re-
liquisse andrū: Carystios enī esse qui in tenū portarint: tenios uero in delū. Atq; ita hæc
sacra in delū aiunt puenisse. Sed primū hyperboreis misisse duas puellas: q ferret hæc sa-
crā: quas delii aiūt Hypochā: & Laodice: & cū his tutelæ gratia quinq; & suis populari-
bus qui eas deducēret nūc ppherees uocatos in delo ubi in magno honore habentur. Et
cū isti ab hyperboreis missi rursus nō redirēt indigne ipsos hypboreas tulisse: si eos quos
assidue mitterēt nō reciperēt. Ita misisse qui ferrent ad cōsines suos sacra in stipula tritici
ligata: iuberentq; illos cōsiderate mittere ad aliā nationē. Atq; ita hæc gradatū missa aiūt
deuenisse in delū. His ego sacris simille quiddā fieri aiaduerti a feminis thraiciis: atque
pæoniis quæ in sacrificiō regie Dianæ nō sine stipula triticea id faciūt atq; ipse uidi eas
facientes. Cæterū his uirginibus hyperboreis uita functis in delo parentant puellæ deliæ:
ac pueri tendentes utriq; crinibus quos puellæ qdē fuso inuolutos supra monumētū illa-
rū deponūt: pueri autē ad quādā herbā applicātes & ipsi sepulchro pponūt. Est autē mo-
numētū intra artemisiū ad sinistrā intrātibus olea illic supenata. Hoc honore ab icolis de-
li afficiūtur hæ uirgines. Aiūt iidē Argen & Opī uirgines ex hipboreis eorūdem hoīum
ætate in delū uenisse ēt priores Hyperocha: & Laodice: & has quidē uenisse ad reddēdū
Lucinæ tributū pro partu maturādo qd instituerāt. Argen uero & Opī una cū ipsis deis
aduenisse: & honoribus aliis ante illas fuisse donatas. Ad eas enī cōgregari cœtū mulierū
quæ hymnū eanāt ab Olene lycio cōditū: In quo hymno nomina Arges: & Opis nun-
cupātur. Deinde a deliis edoctos insulanos: & iones cœtus agere instituisse: & nominatī
Argē & Opī decāre. Hic Olē & lycia pfectus: alios quoq; uetustos fecit hymnos: q cā-
tātur in delo dū cinis: qui supra sepulchrū est Arges & Opis dispergit super sup infinitā
ægororū turbā: q ad arā sunt. Est autē sepulchrū earū post artemisiū ad aūrora spectās p-
xime ceor; cœnaculū. Hactenus de hypboreis dictū sit. Nā de fabula Abaris: qui fess
esse hyperboreus nihil dico: qui sagittā dicif p uniuersam terrā circūtulisse nihil come-
dens: Q uod si qui sunt hypborei: id est sup aquilonares. erunt & alii hypnotii: id est sup
australes. Nam nempe ideo cum multos uideo iā descripsisse ambitū terræ nullū habē-
tes in exponendo sensum: qui oceanū scribunt circūfluere terrā tāq; torno facta esset orbi-
culatā & asiam facientes europæ parē. Nā ego singulæ magnitudinem breui patefaciā:
& quantæ sunt singula ad describendum: ubi persæ incolunt: id ad australe protenditur
mare quod dicitur rubrum. Super hos aduentum aquilonē habitant medii: super medos
sapirēs: super sapirēs colchi ad septentrionale ptingentes mare in quod influit flumē pha-
sis. Hæ quattuor nationes a mari ad mare incolunt. Dehinc uesperā uersus ab ea duæ oræ
terrarum ad mare protenduntur: quas ego exponam. Hic qua ad aquilonem uergit ora
una a phasi incipiens porrigitur ad mare p pontū: & hellepontum usq; ad sigæū troicū.
Qua uero ad austrū uergit eadē ora a sinu mariyadico: qphœnici adiacet tēdit secūdū
mare ad pmōtorū usq; triopū. Incolūt at i ora hac hoīm natōes trigita. Talis ē una ora
Altera uero a psis incipiens porrigit ad rubrū mare: quod & persicū uocat: deinde gradatū
assyria atque inde arabia: definitque in sinu arabico: & si non desineret nisi ob id quod

Hyper-
borei
Delia pul-
la sacra
Hypero-
cha
Laodice.

Arge
Opis
Olen
Abaris
Hyper-
borei
Hypno-
tii
Oceanus
Terræ p-
tes
Persæ
Rubrum
mare
Medi
Sapirēs
Colchi
Phasis
Mariadi-
cus sinus
Rubrum
mare
Persicum
mare
Assiria
Arabia

Darius e nilo riuos i illū sinū induxit a p̄sis ad phœnicē tractus āplus ē ac multus a phœnice hęc ora tendit secūdū hoc mare p̄ syriā & palæstinā: & ægyptum in qua terminatur. Intra quā tres sunt oīo natōes: atq; he sunt quæ a persis occāsus in asia cōtinentur. Quæ supra p̄sas sunt: & medos. & sapires: & colchos aurorā uersus & Solē orientē hinc mari rubro allnūtur. Aqlonē uersus a mari caspio & flumie araxe: qui cōtra Solē orientē fluit. India tenus habitat̄ asia. Illinc iā aurorā uersus deserta sunt: nec qualia sint dicere q̄ quā potest. Et asia quidē talis & tāta est. Aphrica aut̄ ab altera ora est. Ab ægypto enim iā excipit̄. Hęc ora circa ægyptū iā angusta ē: Nā ab hoc mari ad rubrū interapedinis ē cētū miliū ulnag: quæ mille stadia. Ab his deinceps angustis spaciola sane ora excipit: quæ aphrica dicit̄. Itaq; admiror eos qui disteminarūt atq; distinxerunt aphrica: asiam: europā: inter quas nō paḡ est differentia. Siquidē europa longitudine quidē ceteras assequitur: longitudine uero nō uidet̄ mihi cōparari digna. Nā aphrica seip̄sam mōstrat cūsiuam mari esse excepto dūtaxat ubi asiæ cōtermina est. Neco ægyptiorū rege eorum quos nouimus priō i hoc demōstrādo. Is postq̄ destitit a dep̄mēda fossa a nilo ad arabicū sinū misit nauibus quosdā phœnices p̄cipiēs ut trāsuecti colūnas herculeas penetrarēt ad septētrionale usq; mare. Atq; ita ad ægyptū remearēt. Phœnices igit̄ e rubro mari soluentes abierūt in mare australe: qui postq̄ autūnus aduenerat applicitis ad terrā nauibus semētē faciebant: ut assidue aphricam legerent ac messēm expectarent. Deinde mēso frumēto nauigabāt. Ita biēnio cōsumpto ad herculeas colūnas. Anno tertio declinantes in ægyptū remearunt referentes quæ apud me fidem nō habēt forte apud aliquē aliū prætēuēs aphrica se habuisse Solē ad dexterā. Atq; hūc in modū aphrica primū est cognita: Secūdo loco fuere carthaginēses: qui dicerent quēdā Sataispē Teaspis filiū uirū achæmenidē qui aphricā nō p̄nauigauit cū eēt ad hoc ipsū missus: sed cū nauigatōis lōgitudine: tū terræ solitudine deterritus retro rediit nō impleto labore: i quē ei mater iniunxerat Etenī uinauerat filiam uirginē Zopyri filii Megabyssi: quē ob hanc cām a Xerxe rege suffigendū cruci mater sua quæ fuerat Darii soror liberauit: q̄ diceret se maius illi supplicii irogaturā: q̄ rex pararet. Quippe necesse ei fore p̄nauigare oēm aphricā dū puēret ad arabicū sinū. His annuente Xerxe Sataispes in ægyptū abiit sumptaq; illinc naue hac locios nauigauit ad columnas herculis: quibus tramissus circūuectus aphricæ promontoriū noie soloen in mēdiē cursum tenebat: Emenisq; permultū maris intra cōplures menses cū assidue pluri tēpore opus esset cōuerso cursu in ægyptū rediit. Et illic ad regē Xerxē regrāssus aiebat se in p̄nauigāda remotissima ad quā ierint ora uidisse hoīes pusillos phœnicea utentes ueste: q̄ quotiens ipsi terre nauī applicarent: ad mōtes se fuga proriperent relictis urbibus. Ipsos autē illos igressos nihil iuiuā intulisse: pecora tñ illinc excepisse. Quod autē totā aphricā non pernauigassent: hanc cām asserēbat: q̄ nauigiū ulterius p̄cedere nō posset: sed retinere. Hunc Xerxes negans locutum uerā. q̄ certamen sibi p̄positum nō exoluisset: in crucē sustulit irogata quā destinauerat pœna. Huius sataispis eunuchus audita dñi nece: samum cum magna pecunia profugit: quā samius quidā interuertit. Eius nomē cum sciā: tñ uolens obliuiscor. Asiæ bona pars a Dario inuestigata est: Is cupidus cognoscēdi ubinā indus q̄ secundus oīum fluminum crocodilos p̄stat: mare i fluat misit nauibus cū alios quosdā quos uerā renūciaturos cōfidebat: Tū Scylacē quēdā caryadē. Isti e castapyro urbe: & e terra pactyia soluētes secundo flumie aurorā uersus atq; Solem orientem nauigantes in mare: Dehinc per ipsum mare tricesimo demum mēse tenuerūt eū locum: unde rex ægyptiorū eos phœnices: quos antea dixi miserat ad aphricam pernauigandam. Post hoc p̄nauigationē Darius indos subegit & eo mari poti-

Araxes
Asia
Aphrica

Vlne

Europa
Aphrica
Necus
rex

Sataispes

Soloē

Indus
flūs

Crocodi
li
Scylax
Casta py
rus
Pactyia

Europa tus est. Ita asiam præter eam quæ orientē Solem spectat cōpertū est parem aphricæ esse.
 Nilus Europæ a nemine inuestigatum est: neq; qua ad oriētē: neq; qua ad aquilonē uergit: a
 mari claudatur. Longitudine tamē cognoscit: ad utrāq; accedere. Neq; possum cōiectu-
 ra colligere unde sit: & cū una sit terra trifaria sint ei nomina idita e mulier: cognōmini
 bus: eiusq; fines ponātur. Nilus filius ægyptiacus: & phasis colchicus. Alii autē esse fines
 tanai: & mæotidem fretūq; cimeriū: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc disti-
 xerunt: & unde nomina imposuerint. Iam enim libya quidē idest aphrica a plerisq; græ-
 corū fertur sortita nomē a Libya quadā muliere idigena. Asiæ uero ab uxore Promethei
 quāq; lydi hoc sibi nomen uendicāt asserentes ab Asio Manei filio asiam appellatā non
 ab uxore Promethei. Vnde & sardibus familiā quādā esse uocatā asiadē. Europa autem
 neq; an sit mari circūflua: neq; unde hoc nomē accepit: neq; quis nominis auctor ex-
 titerit ab aliquo mortaliū cōpertū est: nisi dicimus ab europa tyria nomē accepisse regio-
 nem: nec ante sicut ceteras nomē habuisse. Tamē illā ex asia fuisse constat: neq; in hanc
 cōmeasse terrā: q̄ nunc a græcis uocat̄ europa. sed e phœnice tātū i cretā & e cretā i aphri-
 cam. Hæc hæctenus de his dicta sunt. Nā quæ sentimus de his hæc dicimus. Pontus eui-
 nus in quē Darius fecit expeditionē nationes exhibet oīum imperitissimas: scythica dun-
 taxat excepta. Nullius enī nationis eorū: quæ sunt intra pōtū aut aliquid ad sapientiam p-
 tinens proferre possumus: aut aliqū uirū pro erudito habitū nouimus: præter Scythicā
 gentē & Anacharsin. In gentē scythica ex oib; humanis negociis unū maximū quātum
 nos scimus excogitatū est. Nā cetera nō admiror quod maximū ab eis excogitatū: id
 est: ut neq; quispiā qui ad eos contulerit aufugere: neq; ipsi capi possint: aut ne inueni-
 ri quidē si nolint atq; deprehēdi. Siquidē nullæ sunt eis urbes: nulla moenia extructa: do-
 mos secū ferūt singuli equestresq; sunt sagittarii nō pane uictitates: sed ex pecoribus: pro-
 domibus plaustra habentes quidni imbelles: alioquin futuri & ad dimicādū inhabiles.
 Hæc sunt ab eis inuenta cū opportunitate terræ: tū fluminū beneficio. Nā hæc terra cū
 sit campestris sua sponte uliginosa est: & humida eaq; interfluūt flumina nō multo pau-
 ciora numero q̄ in ægypto fosse: quorū quæ sunt celeberrima & a mari nauigabilia ea re-
 censebo. Ister quinq; hostia habēs. Post hūc tyres: & hypanis: & borysthenes: & pantica-
 pes: & hypacyris: & gerris: & tanais. Isti horum fluunt. At ister oīum quos nouimus
 fluuiorū maximus semp sibi ipsi par tā æstate q̄ hyeme fluit ab hespero primus oīum: qui
 sunt in scythia ob id oīum maximus: q̄ alii in eū influunt: qui ipsum ingentē reddūt per
 scythiam delapsi numero quinq;. Vnus quē porata scythæ appellāt græci pyreton: al-
 ter tiarātus: tertius ararus: quartus napares: quintus ordeflus. Horū primo loco dictus flu-
 uius magnus est ad aurorā fluēs cū istri aqua cōmunicat: minor est tiarātus ad hesperū: mā-
 gis uergēs. Inter quos ceteri fluētes ararus naparis: & ordeflus in istrū ifundūt. Hi sūt uer-
 naculi scythie amnes q̄ illū augēt. In quē etiā euoluūt. Ex agathirsis qdē fluēs unus ma-
 ris. Ex æmi uero iugis tres: alii igētes ad aquilonē uētū atlas & auras & tibisis. Per thraciā
 uero & crobzyos thraces athrys: & nœas & artanes: & ex prœoniis ac monte rhodope me-
 diū iter scindens æmū sciūs. Quin ex illyris in aqlonē tendēs angrus planiciem triballiā
 interfluēs: bōgrū intrat: Bōgrus iste istrū. Ita utrūq; per se magnū ister excipit. Præterea
 ex ombricoꝝ regione carmis: & alius ad uentū aquilonem alpis in istrum exeūt. Omnē
 enim europā ister emetitur sumpto ex celtis initio: qui oīum in europa ad Solis occasum
 extremi sunt. Post cynetas: totāq; permēsus europā ex trāsuerſo ingreditur scythiam his
 quæ dixi fluminibus: & aliis multis aquas ferentibus: ister fit omnium maximus. Quod
 si alterius cum alterius aqua comparetur: profecto nilus copia aquæ antecellit: q̄ in eum

nullus neq; fluuius neq; fons ingrediens ad incrementum aquæ confert. Quod au-
 tem isther sibi semper par fluit tam æstate q̄ hyeme ob id fit (ut mihi uidetur) q̄ hyeme
 est quantus ē aliquatulo maior q̄ sua natura fert. Nā p̄ hyemē paululū in ea regione plu-
 ir: sed ubiq; ningit. Aestate uero nix quæ sub hyemem decidit permulta undiq; i istrum
 liquefacta dilabitur: eūq; iplet: nec ipsa solū: sed cum ea imbres multi atq; uehementes.
 Quippe p̄ æstatē pluit quo tēpore quāto plus aquæ Sol ad se attrahit q̄ hyemē: tāto plus
 aquæ cū istro miscetur æstate q̄ hyeme ita cū paria faciat isther datis aquis & acceptis fit ut
 semper uideatur sibi esse similis. Ex fluminibus ergo quæ apud scythas sunt unū est isther
 post hunc cyres qui ab aquilone meās ortū trahit ex ingenti palude: quæ scythicā terram
 a nebride separat. Ad ostiū huius incolunt græci: qui tyrizæ uocātur. Tertiū flumē est hy-
 panis ex scythia ueniens: & ex magna palude profluens circū quā pascūtur equi siluestres
 cādidi: recteq; uocat̄ hæc palus mater hypanis. Ex hac igitur ortus hypanis fluit fere qn-
 dieq; navigatione angustus: & adhuc dulcis: sed mox quatuor a mari dieq; navigatione
 sane q̄ amarus propter amarū: qui in eū influit fōtē: adeo in quā amare: & cū sit exigua
 magnitudine: tamē inficiat hypani flumē in paucis magnū. Est aut̄ hic fons in sinibus re-
 gionis scytharū aratorū: & alizonū eodem noīe: quo locus unde emanat. Scythica lingua
 exāpæus. i. sacra uia ap̄ alizonas cōtrahūt terminos suos tyres & hypanis: mox deinde i
 diuersum abeuntes mediā intercapedinē laxant. Quartus fluuius ē borysthenes secūdū
 istrū oīum maximus: & nostra sentētia nō modo scythicorū fluuiorū longe uberrimus:
 sed etiā ceteris uberior: præter ægyptiū nullū cū quo non licet aliū cōparare. Ceterorum
 uberrimus ē borysthenes: palca præbens amœnissima: & accōmodatissima pecoribus
 necnō optimorū ac singulārū affatim pisciū: idē ad potandū suauissimus liquidus inter
 turbidos fluens, iuxta quē semētis optima fit & herba nō fatiua etiā altissima. In cuius
 quoq; ostio ingens uis salis sua spēte cōtrefcit. Præbet idē ingētia cete ad salsurā spinis
 carentia: quæ antaceos appellāt. Alia præterea præstat admiratione digna. Quadragita
 dierū navigatione usq; ad locū noīe gerū cognoscit̄ ab aquilone fluere. Superiora per q̄
 fluit: nemo hoīum eloq; pōt. Apparet tū fluere p̄ solitudinē ad scytharū agricolantiū pla-
 gā. Nā hi scythæ decē dierū navigatione accolūt hoc flumē. Cuius tātū ac nili fontes nec
 ipse possunt nec ullū græcorū reor posse dicere. Idē cū ad mare adueniat hypanis: cū cō-
 miscet̄ eodē i loco mare irrūpens. Quod inter hos amnes in cōfluentē tēdetes interca-
 pedinis est hippoleo: motorū uocatur: ubi delubrū Ceteris extractū est. Ultra qd̄ de-
 lubrū sub hypani incolūt borysthenizæ. Hactenus quæ ab his fluuiis sunt. Post hos alius
 qui quintus est noīe panticares: & ipse ab aquilone fluēs atq; e palude: Inter quē & bory-
 sthenē incolūt scythæ agricolatores: idē in hylæā ingreditur. qua trāmissa borystheni imi-
 scetur. Sextus est hypacaris: qui e palude manās mediosq; scythas pecuarios influēs i ma-
 re euoluitur iuxta carcinitim oppidū ad dexterā coerens: hylæā & cursum: qui dicitur A-
 chillus. Septimus est gerrus nomē a loco optinens: qui a borysthene dirimitur circa ea lo-
 ca: apud quæ borysthenes cognoscit̄: cui loco nomē est gerro: determinatq; regionē scy-
 tharū pecuariorū: ac regionū. & dū in mare fluit: in hypacarim dilabitur. Octauus ē tanais
 qui superius e uasta palude profluens i aliā uastiorē diffunditur nomine maotim. q̄ dif-
 cludit regios scythas a sarmatis. In hūc Tanais alius influit noīe Hyrgis. Ita scythe celeberr-
 mis ānibus muniti sūt. Gramē qd̄ i scythia germinat: oīum q̄ nos nouimus germinū ari-
 dissimū ē: qd̄ ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea qd̄ q̄ maxia sunt ita
 apd̄ eos abudāt. Cetera at̄ uulgaria sūt. Atq; hūc i modū res sūt eis institutæ. Deorū hos so-
 los p̄cipiātur. Vestā ante omnes: Deinde louē ac Tellurē: existimantes Tellurem louis

Cyres
 Tyrizæ
 Hyppanis

Alizonas
 Exāpæus
 Borysthenes

Sal sua
 spēte cō-
 crescens
 Cete
 Antacei
 Gerrus

Hippoleo
 Panticapæus
 Hyleas
 Hypacaris
 Carcinitis
 Gerrus
 Tanais
 Meotis
 Hyrgis

Tellus

Scytarū cōiugem esse: Post hos appollinem & cælestem Venerem & Martem & Herculem. hos
 dei cuncti scythe deos arbitrat̃. Sed qui regii scythe uocatur: Etiam Neptuno sacrificant: ap-
 pellant. Vestam lingua sua labiti: Ionem papeum mea sententia rectissime: Tellu-
 rem Apiam Appollinem Octosyrum: cælestem Venerem arginipalam: Neptunū Tha-
 gimalam. Simulacra & aras & delubra facienda non putant p̃ter q̃ Marti. Idem sacrificiū
 prorsus apud omnia templa fieri eodem modo est institutum: qui talis est. Victimā ip-
 sa primoribus implicita pedibus sistit̃: Cuius a tergo stans imolator amota in primis in-
 fulsa pecudem ferit eaq; incidente deum inuocat: cui illam mactat: deinde circumdat la-
 queum collo: tum iniecto baculo circūducit hostiamq; strangulat non incenso igni: non
 uotis nuncupatis: non sumptis libamentis: Sed ubi pecudem strāgulauit: eiq; pellem de-
 traxit: ad cocturam se conuertit. Verum cum scytica regio lignorū sit admodū iops: hoc
 ab illis ad carnem coquendam excogitatum est. Vbi uictimam pelle denudarunt: denu-
 dant quoq; ossa carnibus dehinc illas in lebetes eius gentis lesbiis crateribus asimiles:
 nisi q̃ sunt multo capaciores iniiciunt. Subiectis atq; succēsis ossibus hostiarum coquit̃.
 Si autem non affuerit lebes omnes carnes hostiarum in alios illarum & cū aqua cōmi-
 scent: atq; ossa succendunt: quibus pulcherrime ardentibus & aluis facile capientibus car-
 nes ossibus separatas: ita fit ut bos seipse coquat: & item cætera pecora immolata per se
 metipsum quodq; elixum sit. Coctis carnibus is qui imolauit eaq; atq; intestinorum li-
 bamenta ante se porricit. Immolant autem cū alia pecora: itū præcipue equos. Et alius q̃
 dem diis hunc in modū & alias pecudes imolant. Marti uero sic prisco ritu apud quosq;
 tale extruitur templum. Sarmetorum fasces aggeruntur triū in longū latumq; stadionum
 minoris tamen sublimitatis: de super quadrata planicies efficitur. Tria latera prupta sūt:
 q̃rū acclie: per quod ascendatur. Eo quot annis comportant centum q̃nquaginta plau-
 stra famentorum. Nam semper propter calē tempestatē illa marcescunt. Sub hoc agge-
 stu ferreus Acinacis qui singulis uetustus est statuitur. Idq; est Martis simulacrū: cui an-
 nuas hostias offerunt cum aliorum pecorum tum equorum & plus huius Acinaci q̃ cæte-
 ris diis. Ex captiuis centesimū quēq; imolant non eodem quo pecora modo: sed di-
uerso. Nam ubi eorum capitibus uinū libauerint: ipsos ad quoddam uas mactant: De-
 hinc eisdem in congeriem famentorū sublatis Acinacem cruore perfundūt. Hæc quidē
 supra conferunt: Inferius autem ad templum illa faciunt. Virosq; interemptorū omnes
 humeros dextros præcidunt: quos una cum manibus in aerem iaciunt: quocūq; deinde
 rit manus ibi iacet: & seorsum mortuus. Cæteris deinde solēnibus confectis abeūt: Et sa-
 crificia quidē hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant: quos nec alere omnino i
 sua regione uolunt. Quæ uero ad bellum attinet: hūc in modū sunt ab eis comparata.
 Quæ primū uirū ceperit uir scythæ eius sanguinē potat: quoscūq; in prælio interemerit
 eorum capita regi offert. Nam capite allato sit prædæ quacūq; ceperit particeps: alioquī
 expers. Caput hoc modo præcidit: in orbem illud amputat circa aures uerticeq; sumpro
 excutit. Dinde pellē detrahit: & ubi sicut bouis coriū manibus molliuit: tāq; mātiale possi-
 det: eaq; & habenis equi sui appensa gloriā: qualia mantilia ut quisq; plurima habeat:
 Ita uir iudicat præstantissimus. Sunt quoq; multi qui coria hæc humana tāq; brutorū cō-
 suant: quibus pro amiculis induātur. Multi etiam cæsorū hostium manus dextas cum
 quibus excoriant: eiusq; opercula pharetrarum integunt. Est autem inter omnia coria hu-
 manum ferre & crassum maxime & candore splendidum. Multi totos homines excoria-
 tos & super ligna extentos supra equos circūferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta:
 Non tamen de omnium sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt: ut illud quisq;

Hostium
coria

infra supercilia recisū profus excuteret: & crudo tantum bouis corio si pauper sit. Sin di-
ues non modo exterius inducat bouino corio ueꝛ et interius inauret: & sic uterq; p po-
culo utatur. Idē agū de familiaribus si inter eos extiterint discordiæ dū apud regē uic-
tia sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos ueniunt uiri aliquid existimatōis exhi-
bēt: referūtq; illos cū essēt doēfici: & ad pugna læcessissent ab ipsis eē supatos. Id strenui-
tatis loco ponētis semel quot anis singuli regionū principes miscēt uinū crateri: d' quo scy-
the oēs hostiū hoīcidæ bibūt nēo gustat q nihil pclari opis ediderit: sed sine honore seor-
sū sedet: q res apd eos maxie ē ignominia. Q ui uero cōplures cædes fecerūt: hi duobus
piter quos habent calicibus potant. Apud eisdē permulti sunt uaticinatores. qui cū plu-
ribus uirgis salignis diuinant. Ad huuc modū grandes uirgarū falces cū attulerunt humi
positos dissolunt ac separatim ponentes illarum singulas uaticinantur. At hæc dicendo
uicuerū uirgas prehendant: & rursus singillatim cōponūt. Hæc est illis tradita a maio-
ribus diuinatio. Sed enaries qui sunt androgyni aiunt sibi a Venere traditam diuinatio-
nem tilia fronde uaticinantes. Tiliam ubi quis trifariā sciderit digitis suis eam implican-
do ac resoluendo tractat atq; hunc in modum uaticinantur. Horum tres maxime pro-
batos accersit rex quotiens egrotat. Cui isti sere semper dicunt hunc aut illum ciuem. No-
minant autem hoīem de quo loquuntur peierasse iurantem per regium solium. Est autē
scythis mos plerūq; iuradi per regium soliū cū maximum uolunt interponere iusiuran-
dum: protinusq; is quem dixerint peierasse adductus coarguitur scientia diuinandi tanq̃
compertus falso deierasse per regium solium & ob id regem ægrotare. Si ille inficias si
negat peierasse: atq; rem grauius fert: rex duplum uaticinorū accersit. Q ui inspecta diui-
nandi ratione si & ipsi hoīem periurū conuincerint: sine mora caput excidūt: eiusq; facul-
tates inter se partiuntur primi uaticini. Sin uero illi qui superuenerunt uaticini homines
absoluerint: Alii atq; alii præsto sunt: quorum si plures absoluerint. decernitur primis il-
lis uaticinis esse pereundum: eosq; hunc in modū necant. Plaustrum concameratum ubi
sarmentis refererunt bobusq; iunxerunt: uaticinos pedibus implicatis & manibus post
tergum reuinctis atq; ore obstructo extendunt in medium sarmentorum: incensiq; sar-
mentis territando agitant boues. Quorum bouum multi cum uaticinis concremantur:
Multi ambusti utiq; cremato plaustri temone aufugiunt. Hoc quem dixi modo uatici-
nos comburant etiam ob alias causas: appellatq; pseudomantias: id est falsos uaticinos
Sed quos morte rex afficit: eorum ne liberos quidem relinquit: sed uniuersos mares iter
fict: Foeminis nihil levis fœdera cum quibuscūq; ineunt scythe. hoc modo ineunt. Insu-
so in grandē calicem fidilem uino cōmiscēt eorum sanguinem qui ferunt fœdus per-
citiētes cultello aut incidentes gladio aliquantulū corporis. Deinde in calice tingūt. Aci-
nacem: sagittas securim: iaculum: Hæc ubi fecerūt sese multis uerbis deuouēt: postea uinū
epotāt n̄ mō ii q fœdus fecerūt: sed et comites hi q sūt maxie dignitatis: Regū sepulchra
apud Gerros sūt ubi borysthenes iā nauigabilis ē. Ibi cū rex eorū decessit: in gētē scrobē
effodiunt forma quadrata. Hoc ubi prepararunt. accipiunt mortuum corpore incarrato
aluo euulsa atq; expurgata: quā silere contuso & thymiamate apiiq; semine & anisi cū ex-
pleuerūt resuūt rursus impositūq; plaustro cadauer ad aliā gētē ferūt: quod q excipiūt eadē
agunt: quæ regū scythæ: aurem decidunt: crinem circumtendent: brachia circumcindunt:
frōtemq; nasumq; consauciant: sinistram manum sagittis traiciūt. Postmodum regis ca-
dauer carpento ferunt ad aliam gentem: cui imperitant: quæ ipsos comitatur ad eos un-
de primū uenerant. Tbi iam mortuum circūferentes lustrauerunt singulas gentes quibus
imperaui apud eos deponunt qui in extremis habitant & in sepulchris: quem postquā

Hostiū
homici-
dæ in ma-
gno ho-
nore

Enaries
Andro-
gyni

Scythæ
iuriuradu

pseudomanti

Scythæ
fœdera
Regū se-
pulchra

super torum in loculo uiderunt: hastis hinc atq; hic defixis desuper ligna disponunt: deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacum stragulatam sepeliunt: & eum qui uina miscebat & coquum & equi agasonem: & ministrum: & qui erat a nunciis necnō equos & aliarū rerū omniū primitias: qn etiā phialas aureas. Nam argentum aut æreum nihil in usu habent. His actis humum certatum atq; auide iniiciunt cupientes tumulum q̄ maximū efficere: Circumactō anno rursus hoc agunt: e famulis regis inthimos sumunt. Sunt autem famuli regum ingenui scythæ & quos ipse rex iussit ferit. Nam nullus uenalitius ei ministrat. Horum ministrorum quinquaginta cum strangulauerunt ac totidem præstantissimos equos eductis intestinis expurgatus paleis implet ac consumit. Et ubi dimidium fornicis super duo ligna resupinatum statuerint: alterūq; dimidium super altera duo ligna: & item alia multa huiuscemodi defixerint: tum super ea equos imponunt crassus tignis in longum ad ceruicē usq; traiectos: Ita ut priores fornices sustineant armos equorum posteriores uero iuxta femora suscipiant uteros utrisq; cruribus superne pendentibus. Equos infrenant eorumq; habenas ad palos extensas alligāt. Dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinquaginta iuuenum strangulatum hunc in modum. Vnicuiq; eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicem usq; transfigunt: quod inferius stipitis extat ultimum infigunt tigno illi quo equus transiectus est. His equitibus sepulchro circūpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt.

Scythorū
sepulera

Alios autem scythas cum decesserunt proximi quippe in pallustris collocatos ad amicos circūferunt. Eos singuli amicorum excipientes epulum cadauer comitantibus præbent tam propinquis q̄ ceteris ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circum aguntur: dehinc humanur tali tamen ratione prius purgati. Vbi caput exinaniuerūt ablueruntq; circa corpus ita agunt tria ligna statuunt mutuo inclinata: circa hæc prætendūt lanea pilea q̄ maxime possunt conspicientes & in scapham in medio lignorū pileorūq; positam lapides coniciunt ex igne perspicuos: Nascitur autem apud eos cannabis lineo simillima præterq; crassitudine ac magnitudine. Sed q̄ nostra ē multo præstantior uel sua sponte nascēs uel sata: ex qua thraces uestimenta conficiunt lineis simillima: quæ nisi quis admodum terat linea sint an canabacea non queat dignoscere: & qui non uiderit canabem extimet lineum esse uestimentum. Huius cannabis sumptum semen scythæ sub pileis oculunt supra lapides igni perspicuos. Vnde fit thymiana tantū reddens uaporē quantum apud græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes scythæ eiulant quod apud ipsos loco lauari est. Neq; enim lauant omnino corpus. Sed uxores eorum infundentes aquam corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno.

Cantabris

Deinde perfrictum corpus cum intumuerit: illud faciemq; medicamentis oblinunt: Id eas simul bene olentes facit. Simul postero die medicamentis amotisundas ac splendas. Externis hi ritibus uti magnopere cauent: ne mutuo quidem inter se: sed græcorum præcipue utiq; posteaq; deprehenderunt Anacharsim & deinde iterum Scylem: Siquidem Anacharsis cum multum orbis terrarum contemplatus esset: & multum in sapientia profecisset: eam ad mores scytharum pertulit. Is dum in hellespontum nauigans tenuisset cyzicum: nouit matri deorum (Offendit enim cyzicenos eius diem festum magnifico sane apparatu celebrantes si saluus sospesq; domum reuertisset sacrificaturū se eodem ritu quo cyzicenos sacrificantes uidisset: & peruigilium noctis instituturum cum abiisset in scythiam uenit ad locum qui dicitur hylæ iuxta Achillis cursum sita ubiq; omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis oēm festi ceremoniam deæ perfoluit tympanum tenens exutisq; simulacris: Hæc cum agentē

Anacharsis

Hylæ

quidam scythia animaduertens indicium detulit Sauleo regi. Rex cū & ipse cōtulisset se eo: & Anacharsim ea facientem inspexisset excussa sagitta necauit. Et nunc si qs de Anacharsis interrogat: scythæ negant se nouisse hominem ob id quod in grāciam peregrinatus est: extremosq; sit mores sēdatus: licet (ut ego accepti) tutor fuerit Tymnis filii spargapithis patruusq; Idāthyri scytharum regis filius Gnuri: nepos Lyci: pronepos Spargapithis. Itaq; si ex hac familia extitit Anacharsis: constat eum a patre fuisse interemptū. Idanthyrus enim fuit filius Saulei. Sauleus autem fuit qui Anacharsim interemit. Quāq; & aliud quiddam peloponneses audiui referentes Anacharsim ab rege scytharū missum gracie factum esse discipulum: & cum rursus redisset: dixisse ad eum qui se miserat cunctos græcos esse in omni sapientia occupatos lacedæmoniis exceptis: qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter ab ipsis græcis delusa est. Hic igitur uir (quemadmodum antea dictum est) mortem oppetiit: & ipse quidem ita egit propter externos ritus: & græcorum consuetudinem. Multis autem sane annis postea interiectis ita passus est Scyles Aripithis filius. Etenim Aripithes scytharum rex cum alios multos filios: tum Scylem sustulit ex uxore isftrina haud quā indigne: que filium græcam linguam litterasq; edocuit. Interiecto deinde tempore Aripithe per dolum occiso a Spargapithe agathyrforum rege: Scyles regnum suscepit: & uxorem patris nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis: ex qua erat Ariapithe filius Orichus. Scyli regnum scytharum optinenti: scythicus tamen uiuendi mos nihil prorsus cordi erat: sed græcus in quo fuerat imbutus a puero. Ideoq; multo magis ad hunc exercendum se conuertebat. Vtiq; cum ad urbem borysthenitarum scyticum ducebat exercitum Borysthenitæ autem se a mileis aiunt esse oriundos. Ad hos quotiens Scyles ueniebat relicto in suburbanis exercitu ipse muros ingressus portas obserabat deposita scythica stola græcum sumebat uestimentum: & eo indutus per forum spatibatur. nullo neq; satelitum: neq; populi comitatu appositis qui portas custodirent: ne quis scytharum cerne-ret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum ceteris græcorum institutis utebatur tum in faciendis deorum sacris. Et cum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat: abscedebat induta sibi scythica stola: Idq; sæpenumero faciebat extractis sibi ædibus illic: & uxore illinc accepta. Sed cum foret ei male euenturum ex hac occasione male euenit. Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe borysthenitarum circū ædes suas quæ pauloante habui mentionem magnas atq; magnificas et lapide cādido spynges & grypes stantes. In hæ ædes deus fulmen iaculatus est: totaq; deflagauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero scythæ græcis probro dant bacchanandi cōsuetudinem negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad demētiam adigantur. Posteaq; bacchanalibus sacris initiatus ē Scyles: quidā borysthenitharum scythis indicium detulit ingēs Vos qdē scythæ nos irridetis q bacchanalia agamus: q; nos deus occupet. At nunc demum hic uestrum quoq; regem occupauit. Nam bacchanalia exercet a deo in dementiam actus: Quid si mihi non habetis fidem: sequimini me rem uobis ostensurum. Primores scytharum hominem secuti sunt quos borysthenita ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum thiaso: id est cum choro illo bacchanbundus Scythæ eo conspecto rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressiq; ea quæ uiderant omni exercitu indicaret: Post hæc ubi ad lares suos rediit Scyles: defecerunt ab eo scythæ delecto fratre eius Oetamafade ex filia Teris genito. Scyles cognito quid de se fieret: & quam ob causam profugit in thraciam. Id cum audisset Oetamafades cum

Sauleus
rex
Anacharsis
cædes
Tymnis
Spargapithis
Idāthyrus

Scyles
Aripithes

Opœa
Orichus

Bacchanalia

Oetamafades

exercitu aduersus thraiciam contendit. cni ab istum progressio thraces occurrerunt: & dum conficturi crant: Sitalces ad Oetamafadem misit caduceatorem cum his mandatis: Quid opus est inter nos tentare fortunam. Tu quidem sororis meae es filius: sed habes germanum meum: quem si mihi reddideris: ego uicissim tradam Scylem tibi. Ita neque tur neque ego periclitabor exercitu. Erat autem apud Oetamafades frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc a Sitalce oblatam conditionem Oetamafades accepit: redditoque Sitalci fratre eodemque auxilio suo: Scylem recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum Oetamafades autem eodem die caput Scyli dempsit. Adeo sua instituta scythae obseruant: & his qui extremos ritus asciscunt: tales irrogant poenas. Multitudinem scytharum non potui exacte indagare: cum de eius numero uaria referentes audiam: & per multos illos: & rursus paucos esse utique scythas. Quantum autem sub aspectum meum uenit: est inter borysthenem. & hypanim flumina locus nomine exapraes cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem: cum dicebam fontem eo esse aquae amare hypanim in quem fluit impotabilem redditus. Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum quater crater qui est in hostio ponti a Pausania Cleobroti filio dedicatus: quod si quis non inspexit hunc ei in modum declarabo. Sexcentarum est amphorarum facile capax crassitudine digitorum sex id aiunt indigenae ex aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum nomine Arantem cum numerum scytharum inire uellet inuisse singulos scythas conferre singulos sagittarum aculeos: proposita morte ei qui non ferret: Ita magnam uim colatam esse aculeorum: & ex his aliquod confectum opus placuisse ei per monumeto relinquere: atque inde fecisse id ahenum: & in hoc examplo dedicasse. Hoc de multitudine scytharum audiebam. Haec regio miracula nulla habet praeter flumina cum multo maxima: tum numero plurima. Si quid tamen praeter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum. Id dicitur uestigium Herculis ostendunt petrae impressum uirili uestigio simile bicubitali magnitudine iuxta fluuium tyrem: Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam ab initio institueram orationem. Dario aduersus scythas exercitum comparanti: dimissis nunciis ad imperandum aliis ut peditatum: aliis ut classem praestarent: aliis ut bosporum thracium iungerent. Artabanus Hytaspis filius Darii frater nolebat illum ullo pacto scythas inferre bellum commemorans scytharum inopia utilia suadens cum tamen non persuaderet illi destitit a dissuadendo. Darius ubi omnia ei in expedito fuere: copias eduxit ex urbe susus. Ibi eum Oebazus quidam persa: cui tres filii erant omnes in militiam euntes obsecrabat ut unum sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico & modesta obsecranti: respondit se omnes eius liberos relicturum. Eo responso Oebazus magnopere letabatur sperans liberos suos missionem habere militiae. At ille praepositos filiis Oebazi iussit ut omnes eos interimerent. Ita filii Oebazi obruncti illic sunt relictii. Darius susus mouens peruenit ad bosporum calchedonis. ubi pons iungebatur. Illic consensa naui transmisit in insulas nomine cyaneas: quas graeci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo subiiciebat oculis pontum rem spectaculo dignam. Nam inter omnia maria est maxime admirabile: Cuius longitudo est undecim milium ac cetum stadiorum latitudo qua latissimum est trium milium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est quattuor stadiorum longitudo oris: quod est collum: quae bosphorus dicitur: ubi pons connectabatur circiter cetum uiginti stadia ad propontide usque pertiges. Propontis autem quingentorum stadiorum est mille & quadringentorum longitudinis influens in hellepontum. Ipse hellepontus ubi angustissimus stadiis septem quadringentis: longus intras pelagi uastitate: quod aegaeum uocatur. Haec autem ita dimensa sunt. Naui fere meat omnino se-

p'tuaginta milia passuum longo die: nocte uero sexaginta. Itaq; a faucibus pōti ad pha-
 sim (hoc est enim ponti longissimū) nouem dierum est nauigatio: & octo noctium: quæ
 sunt mille centū ac decē milia passū hoc est stadiorum undecim milia ac cētū E scythi
 ca aut ad Thesmyciæ quæ ē sup flumē thermodontē. (Hic nāq; pōti latissimū est) trium
 dierum duarūq; noctiū est nauigatio quæ sunt passū trecenta ac tria milia. Stadiorum
 uero tria milia & trecenta. Hunc igitur in modū pontus ac bosphorus & hellepōtus a
 me dimensa sunt: & secundum ea quæ dixi situm habent. Q uin etiam pōtus hic palu-
 dem habet influentem in se non multo q̄ ipse est minorē quæ mæotis appellatur & ma-
 ter ponti. Darius ubi pōtē cōtēplatus est: renauigauit ad pōtem: cuius architectus extitit
 Mandrodes famius. Cōtēplatus itē bosphorum duos sup eū cippos erexit & cādido lapi-
 de litteris incisis: unū quidē assyriis: alter: uero græcis oēs gētes quas secū ducebat. (Duce-
 bat aut oēs quibus imperabat) cōtinētibus numero septingēta milia hoīum cū equitatu
 præter classē quæ cōstabat e nauibus sexcentis. His postea cippis bizatiū in urbē suam
 translatis usi sunt ad aram Dianæ erectæ præter unum lapidē qui iuxta Bacchi delubrum
 in eadem urbe relictus est: litteris assyriis oppletus. Bosphori locus: quem rex Darius pō-
 te comisit: cōiectanti mihi uidetur mediū inter byzantiū & templum: quod supra fau-
 ces est. Post hæc Darius pōte sublicio delectatus: auctore eius Mandroclē famiū donauit
 decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus cōmissionē bosphori & regē
 Dariū medico folio sedentē ac suas copias traducentē effinxit: eāq; pictura templo Iuno
 nis dedicauit cū hac inscriptione: Q uitate piscosum coniunxit bosphoron implēs Da-
 rei regis uota iubentis opus: Iunoni Mandrocles hæc monumēta dicauit: Efflet honor sa-
 miis: unde corona sibi: Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pōtē cōpegit. Q uē
 ubi remuneratus est Darius: transmisit in europam iussu ionibus nauigare in pōtū usq;
 ad istrū. Atq; ubi eo peruenisset se illic prætolari fluiū pōte iungentes: Ducebāt enī clā-
 se iones & æoles & hellepontiū. Hi præteruēti cyaneas redā ad istrum nauigaret: subue-
 sti q; duorū diēū itinere a mari ad fauces fluminis: ubi in diuersa scinditur: Illud ponte
 iungunt. Darius transmissio per ratam bosphoro faciebat per thraciam iter: & cum ad fō-
 tes teari amnis peruentum est triduo hic habuit statiuā. Tearus fert̄ ab accolis oīum am-
 nium esse optimus cum ad alios morbos: tū ad scabiē curandam uel hominum uel equo-
 rum. Eius fōtes duodequadraginta sunt ex eadem petra manantes partim frigidī: parti-
 calidi. Ad hos tantūdem uia est a Iunonis templo eius urbis: quæ iuxta perinthum ē:
 & apolonia: quæ est in ponto euxino duorum dierum utraq;. Fluit aut tearus hic in flu-
 men contadestum: contadestus in agrianem: agrianes in hebrū: hebrus in mare iuxta ur-
 bem ænium. Ad hunc igitur ænium cum peruenisset Darius castraq; posuisset oblecta-
 tus ænne cippum erexit his litteris in scriptum. Teari amnis capita optimā aquā atq; pul-
 cherrimā cūctorū amniū cōtinēt: & ad ea puenit exercitū ducēs aduersus scythas uir opti-
 mus atq; pulcherrīus cūctorū hoīum Darius Hystaspis filius persarū cūctorū cōtinētis.
 rex: Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouens uenit ad alium ænmem nomine artis-
 cum: qui per odryles fluit: quo ubi peruenit ita agendum sibi putauit. Ostenso certo lo-
 co copiis suis iussit illic singulos quosq; prætereuntes ponere singulos lapides: Id cū om-
 nis exercitus fecisset grandes æcerui lapidum affecti sunt: quibus relictis Darius illinc mo-
 uit: Sed priusq; ad istrum perueniret primos subegit getas qui immortales agunt. Nam
 thraces qui salmydesum: quiq; supra appolloniam: & mesambriam urbem incolunt: &
 qui scyrmiadæ & nipsæi uocantur sine pugna sese Dario dederunt. Getæ uero per im-
 peritiam resistentes in seruitutem redacti sunt cum sint fortissimi thracum: atq; iustissi-

Phasis

Meotis
Mandro-
clesMandro-
clesTearus sa-
lutifer

Perithus

Appolo-
niaContade-
stus

Agrianes

Hebrus

Ænium

Op-
Artiscus

Salmyde

Mesam-
bria

Scyrmia

Nipsæi

Zalmo / **Beleizen** / **Thracū**
 mi. Immortalem autem agunt hoc modo: q̄ se mori non putant: sed eum qui defunctus
 est meare ad Zalmoxin dæmonem: quem nonnulli eorum opinantur eundem esse Be-
 leizen. Ad hūc mittūt assidue cū nauī quinq; remigū nunciū quēpiā ex seipsis forte dele-
 ctum præcipiētes ea quibus semp indigent eūq; ita mittūt. **Q**uibuldam eorū datur ne-
 gociū ut tria iacula tenēat: alii sue cōprehensis eius qui ad Zalmoxin mittitur: manibus:
 pedibusq; hoīem agitantes in sublimē iacent ad iacula. **Q**ui si in præsentiaq; extingui-
 tur: propitiū sibi deū arbitrantur: sin minus ipsū nūciū insimulant asseuerantes malum
 illū esse uirū. Hoc insimulato aliū mittūt dantes adhuc uiuenti mandata. Iidem thraces
 dum tonat fulguratq; in cælū sagittas excutiūt deo minitantes: q̄ nullū aliū deū præter
 suū esse arbitrātur. Verū (ut ego a grācis accepi) hellepontū: & pōtū incolentibus Zalmo-
 xis hic homo fuit: famiq; seruitutē seruīuit Pythagore Mnesarchi filio. Illinc nactus li-
 bertatē cū multū pecuniæ cōparasset in patriā rediit: qui cū animaduertēret thraces male
 uiuentes: & inscite ipse edoctus ionicū uiuendi genus & mōes q̄ thracū liberales: ut q̄
 conuersatus esset cū grācis: cūq; Pythagora non infirmissimo inter grācos sophista: do-
 miciliū extruxit: in quod primos quosq; populariū in cōuiuium accipiebat: & inter cōui-
 uandū docebat: neq; se neq; suos conuiuas: neq; illos qui illic assidue gignerētur interire
 sed in eū locū ire: ubi superstitēs semp oīum honorū cōpotes essent. Dū ea quæ comme-
 morata sunt agit atq; dicit interim subterraneū ædificiū struit. **Q**uo prorsus absoluto &
 thracū cōspectu se subducit descendēs in illud subterraneū ædificiū: Vbi circiter trienni-
 um degit desideratibus eū thracibus ac desentibus tāq̄ mortuū. **Q**uarto anno se eisdē
 in cōspectū dedit: atq; ita credibilia sunt effecta: quæ illis exposuerat. Hæc Zalmoxi aūt
 fecisse. Cuius de subterraneo ædificio neq; ualde credo: sed multis eū antea Pythagoram
 annis extitisse: qui siue quis homo fuit: siue quis est dæmō getarū indigena: ualeat. Getæ
 hoc ritu utentes ubi sunt a persis subacti cæterū sunt exercitū secuti. Darius ubi ad istrū p-
 uenit & una pedestres copiæ cūctiq; flumē transmiserunt: tūc uero iussit iones postq̄ ra-
 tē soluisent sequi se pedestri itinere cū nauticis copiis. **Q**ui cū ratē soluturi essent: & im-
 perata facturi. **C**æs alexādri filius mytilenæorū prefactus ita apud Dariū uerba fecit:
 Sciscitatus antea nūquid ei gratū foret audire sententiam dicere uolentis. Cū aduersus
 eā terrā rex facias expeditionē in quā fertur nihil arari: nullas urbes coli: finito nunc pon-
 tē hoc loci stare relictis ad eius tutelam custodibus iis qui eū cōpēgerūt: per quem siue ex
 sententia rem geremus scythis inuentis: siue illos inuenire nequibimus tutus nobis sit re-
 ditus. Neq; enim uereor ne prælio commissio a scythis uertatur in fugam: sed poti-
 us eis non inuentis aliquid patiamur erratici. At enim credat me quispiā mea ipsius causa
 hæc dicere ut hic subsistā. Ego uero quod in tuam rem esse sentio rex id in medium pro-
 fero. Ipse te sequi uolo: neq; hic relinqui. Delectatus admodū eo consilio Darius ita re-
 spondit. Hospes lesbie fac oīo cum sospes domū rediero præsto mihi sis: ut te ob egre-
 gium consiliū egregiis factis remunerer. Hæc locutus ubi sexaginta nodis lorum innoda-
 uit accitis ad colloquium tyrannis ionibus ita locutus est. Viri lones quam prius habuerā
 de ponte sententiam eam missam facio. Vos smupto loro hæc ita uelim agatis. **Q**uo ex
 tēpore uideritis me raptissime iter intendentem in scythas: ex eo tempore incipiētes sol-
 uite singulis diebus singulos nodos: Intra quod tempus nisi affuero sed dies nodorū exie-
 rit: uelā facite in patriam uestā. Interea quoniam consilium mutauī agite: custodiam ra-
 tis & omne studium illi & cōseruādā & tuēdā adhibētes: quod faciētes maiore in mor-
 dum mihi gratificabimini. Hæc locutus Darius promouet exercitum. Thracia tellus in
 mare tendens scythicā prætenditur qua sinum faciente scythica excipit: & illic isther ma-
 re subit hostio in uentum eurū cōuerso. **Q**uod autem ab isto soli scythici secūdū mare

est. Id metiendo indicare aggrediar. Ab isto hæc iā uetus scythia est ad meridiē uersus austrū propolita usq; ad urbē carcinitidem: cuiusdē deinceps qđ ad mare fert mōtosa regio nis & in pōtū porrectū incolit gens taurica cherronneo tenus noīe trechea id est aspera. Hæc ad mare pertingit: quod aduentū subsolanū uergit. Sunt aut finium scythiæ partes duæ ferentes ad maria: una ad meridianū: altera ad orientale quod admodū atticæ regio nis atq; similū qđ sic partem scythiæ tauri incolunt: ut si atticæ iugū suniacū alia gens non atheniensis incoletet: quod a tributhoica usq; ad anaphlystam magis in pōtū porrigit promontorium. Talis est ut parua cū magnis comparem taurica regio. Qui autem non est hanc atticæ partem præteruectus: huic alio modo planum faciam. Vt si iapygiæ nō ia piges: sed alia gens imperans eam diuisa terra a brundisio usq; tarentum & promontorium incoletet. Cū hæc duo dico multa alia similia dico: quibus taurica gens est cōparanda. A gente taurica deinceps scythæ supra tauros & orientale uersus mare incolunt: quæ bosphori cimmerii sunt ad uesperam uergentia: & quæ paludis mæotidos tanai tenus qđ influit in huius paludis secessum. Itaq; ab isto iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea discludunt scythiam ab agathyrsis: deinde a neuris: deinde ab androphagis: postremo a melanchlanis. Itaq; scythiæ ueluti formæ quadratæ duæ partes quæ ad mare pertinent: altera ad mediterranea fert: altera maritima usq; quaq; sunt pares. Nam ab isto ad borysthenem decem dierum est iter. Tantundem a borysthene ad mæotidem paludem. A mari mediterranea uersus usq; ad melanchlanos uiginti dierum iter. Supputantur aut a me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuerfa scythiæ erunt quattuor milium stadiorum recta: quæ ad mediterranea ferunt totidem stadiorum. Tanta est hæc terra magnitudinis. Scythæ inter se collocuti cū soli impares essent copiis Darii prælio repellēdis nuncios ad finitimos misere. Eorū reges ubi cōuenere consultabant ut sit ingenti exercitu inuadēte. Erant at qui cōuenērāt reges taurorū & agathyrsorū & neuroz & androphagorū & melanchlanorum & gelonorū & budinorū & fauromatarū. E quibus tauri huiusmodi moribus utunt. Virgini naufragos immolant: & quoscunq; graecos illuc delatos. Hoc modo postqđ præces peregerint: hominis caput claua feriunt: truncum eius quidam aiunt perturbari e rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorum situm: cruci affigūt caput. Quidam de capite suffugiunt cōsentiunt: sed truncum e præcipitio deiici negant: sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant ipsi tauri aiunt eē Iphigeniam Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint hoc agunt amputatum quisq; caput hostis domū reportat: fusti suffixum admodum sublimen supra tecta statuit: & plerūq; supra fumariū. Ideo in sublimi locantes qđ dicāt eos totius domus esse custodes. Viuūt aut e rapto & ex bello. At agathyrsi excultissimi uiri sunt: & auge plerūq; gestantes in cōmune cū mulieribus coeunt: ut inter se germani sint ac domestici oēs: nihil neq; liuoribus: neq; odii mutuo exercentes. Cætera ad thracū cōsuetudinē accedentes. Neuri scythicis utūt moribus qđ una ante Darii expeditionē ætate coacti fuerāt solū uertere ppter serpentes. Nam serpētū cū magna uis ex ipsorū solo est edita: tū maior superne e locis desertis ingruerat: quibus usq; adeo infestati sunt: ut relicto suo solo cū budinis habitauerint. Iidem periculum faciunt se hoīes eē maleficos: qđ dicuntur a scythiis & ab iis qui i scythia icolūt graecis semel quot anis singuli ad aliquot dies effici lupi: & rursus in pristinū habitū redire: qđ tñ dicētes mihi nō pluadēt. Nihilominus ipsi tñ aiūt ita eē ac deierāt. Androphagi aggressiui omium hoīm mores habent: non iudiciis: non legibus utentes pecuariā exercētes: uestē scythicæ similem gestantes: propriam linguam habentes. Melanchlani omnes idumēta nigra gerūt: unde & cognomentū hñt. Qui soli ex his humana carne uescūt: istitutis scythicis utentes. Budini ingens natio atq; numerosa uehēmēte celis oculis omnis ac rufa:

Scythia
uetus
Carcinitis
Taurica
gens
Trachea
Suniacū
iugum
Thoica
Anaphly
sta
Taurica
gens
Cimmerii
Scythiæ
ptes duæ

dici utz

Tauri po
puli

Iphigēia
colitur
Agathyrsi
Neuri

Lupi ex
hoibus

Andro
phagi
Melachle
ni.
Budini

Gelonus quorū urbs nomine gelonus e materia conftructa eſt muro alto e materia toto: cuius ſin-
 gula latera tricenorū ſtadioꝝ ſunt magnitudinis. Aedes quoq; cū priuatā tū ſacrā ſunt e
 materia. Nā uiſunt ibi deoꝝ græcoꝝ tēpla græcanice extructa ſimulacris aris delubris li-
 Trieteri / gneis. Libero trieterica id eſt triennialia agunt: & bacchanalia exercent. Q uippe geloni
 quondam græci fuere: ſed ſummoti inter budinos habitauerūt lingua partim ſcythica: p
 Budini / tim græca utentes. Budini a gelonis & lingua & uictu ſunt diſpares. Nā cū indigenæ ſint
 Geloni / pecuariaꝝ operam dant: ſoliq; eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operā
 dantes frumento uictitant: & hortos poſſident nihil illis neq; aſpectu neq; colore ſimili.
 Budini a græcis geloni uocantur non recte uocantibus. Hoꝝ regio oīs eſt arboribus fre-
 quens: & ubiq; plurimum conſita: ubi eſt lacus ingens & multus & palus ac multum circa
 Lutriaꝝ / arundinis. Ex quo lacu lutriæ capiuntur & caſtores & aliæ feræ forma horis quadrata: quo
 Caſtores / rū pelles ad renones faciendos cōſuunt: & teſtici ad curanda poſteriora ſunt. De ſauro
 Sauroma / matis ita memorat. Dū græci præliati ſunt cū amazonibus: quas ſcythæ æorpatā uocant:
 tæ / quod nomen pōt transferri uiſicidæ. æor enim uirū uocat: patā autē occidere. Ferūt poſt
 Acorpatā / uictoriam prælii ad thermodontē facti abiſſe portantes tribus in nauibus quaſcunq; po-
 Amazo- / tuere ex amazonibus capere. Q uibus illæ in pelago inſidiatæ cunctos trucidauere. Sed
 nes / cū naues haberent incognitas: nec gubernaculo aut uelis aut remis uti ſcirent: interfectis
 uiris ferebantur ſcđm tepeſtatem & uentū. Delatæq; ſunt ad paludis mazōtidis prærupta
 quæ ſcythæ liberorū telluris ſunt. Ibi e nauibus egreſſæ amazōes ad loca habitata iter ha-
 bentes: quā primam noctē ſunt equorū poliam diripiūt: cōſcendūtq; & obequitates e ſcy-
 this prædas agunt. Scythæ quid hoc rei eſſet cōſpicere nequibant: cum neq; uocē neq; ue-
 ſtem neq; gentē agnoſcerent: admirabundi unde uenirent: rati cōtos eſſe uiros eiudem
 ætatis. Sed cōmiſſa cū eis pugna potiri cadaueribus illarū: ita demū nouerūt ſœminas ēē.
 Itaq; cōſilio habito uiſum eſt eis nullo pacto poſthac quāpiam illarum eſſe occidendum:
 ſed ex ſe qui maxime iuuenes eſſent ad eas mittendum eodem numero quo illas eſſe con-
 ſequebant: qui ſua prope earū caſtra haberēt: & eadem quæ illæ facerent: ſi inuaderentur
 pugnarent. neu ſuperfugerent: ubi ſubſiſterent illæ: & ipſi proxime accedentes caſtra po-
 nerent. Hoc ſcythæ iccirco decreuerunt: quod prolem ex illis ſuſcipere cupiebant. Ado-
 leſcentes qui miſſi ſunt mandata peregerunt. Q uos ubi amazones intellexerūt neu
 tiquam ad ſe lādendas ueniſſe ualere ſinebant. Q uotidie tamen caſtra caſtris propius ad
 mouebantur: ne ipſi quidem adoleſcentes aliquid habebant quemadmodum amazones
 præter arma & equos: & eandem quā illæ uitam uiuebant uenando atq; prædando. Cir-
 ca meridiem amazones ſolebant aut ſingulæ aut binæ ſeparatim a reliquis ad uentrē leuā
 dū lōgius uagari: Ea re ſcythæ cognita & ipſi item faciūt. Q uorū cuidā una illarū quæ ſo-
 liuaga erat propinqua cū fuiſſet nō ſe auertit: ſed de colloquendo deliberabat: nec appel-
 lare poterat eū quo cū non eſſet prius congreſſa: tñ manu ſignificauit: ut ad eundē locum
 poſtridie rediret: adducto ſecū altero ut duo eſſent ſe quoq; alteram adducturā. Digreſſus
 ab ea adoleſcens hæc enarrat cæteris. poſteroq; die focium ſecū ducens ad locū pſto fuit
 ac repperit amazōnē expectantē ſociam. Eius rei certiores facti reliqui adoleſcentes & ip-
 ſi ſeducunt cæteras. Poſt hæc commixtis caſtris pariter habitant: eam quiſq; uxorem cum
 qua primum coierat habentes. Earum uocem cum ipſi diſcere non poſſent: ipſorum illæ
 diſcebant. Et cum utriq; inter ſe conueniſſent: uiri ad amazones ita dixerunt. Nobis parē-
 tes ſunt pariter & facultates. Proinde non agamus diutius hanc uitam: ſed hinc digreſſi i
 hoīm frequētia degamus. ubi uos habebimus uxores nequaquam alias. Ad hæc illæ rōde-
 runt. Nos uero nō poſſumus ueſtris cum ſœminis habitare: quibus nō iūdē qui nobis ſūt

Amazo-
 nes cū ui-
 ri

mores. Nos enim arcu tela excutimus: & iaculamur & equitamus muliebria opera indo-
cta. Vestrae foeminae nihil eorum quae recensuimus sed opera muliebria faciant: desideres
in plaustris non ad uenationem atque ad alia humilium prodeuntes. Proinde non possu-
mus illis esse similes. Quod si uobis cordi est habere nos coniuges & uiros uos uideri esse iu-
stissimos: Ite ad parentibus uestris: & facultatum sortiti partem rursus reddite. Ita semoti ab illis
habitabimus. Id approbantes ita facere adulescentes: acceptaque facultatum: quae ipsis contin-
gebat portione: rursus ad amazones redierunt. Ad quos illarum duplex inquit metus nos
tenet in his locis habitandi: unus quod nos parentibus uestris priuauimus: alter quod terram uestram
magnopere uastauimus. Sed quoniam dignamini nos habere uxores: hoc una nobiscum aga-
tis. Agedum proficiscamur e regione hac & tanai transmissio illic habitemus. Huic quoque rei
obrepauere adulescentes. Traiectoque tanai & a tanai trium diebus orientem uersus totidemque a ma-
otide palade & aquilone itinere cōfecto perueniunt ad eum locum: quem nunc incolunt: ibique sub
federunt. Ideoque prisca consuetudine uiuendi foeminae sauromatae utuntur. Venatum una cum ui-
ris ac sine uiris eunt equis insidentes: atque adeo in praelium eandem quam uiri stolae ferunt. Sauroma-
tae putantur lingua scythica solocizare: id est corrupte uti: quod ea ab initio non probe didicere
amazones. Quod ad coniugia pertinet: ita ab eis est institutum. Nulla uirgo nubat priusquam ali-
quem hostium interemerit. Ideoque nonnullae earum decedunt iam uetulae antequam nubant: quod legi satis
facere nequeant. Ad haec igitur quod dixi gentium coactos reges nuncios scytharum cum peruenissent:
certiores eos fecerunt perferam ubi oia quae sunt in interiore continente in sua ditioem redegit.
Faucibus bospori potius iunctis in citeriore traiecit cōtinēte. Subactisque illic thracibus flu-
uium istrum iunxisse ait haec oia in sua redigendi potestate. Proinde uos qui uultis nolite ullo pa-
cto de medio cedere finētes ad perniciem nos deuenire: sed idem sentientes obuiam eam
inuadenti. Quod nisi facitis nos in ultimū discrimen adducti aut regionē deferemus: aut
manentes deditionē faciemus. Quid enim cladem subeamus nolentibus uobis auxilio non
bis esse: quamquam non commodius ageat uobiscum: aduersus quos non minus uenit perla quam ad-
uersus uos neque nos subegisse cōtētus a uobis abstinebit. Cuius rei magnū hoc accipite do-
cumētum quod si nobis solis inferret ille bellū animo superioris seruitutis ulciscendae: debebat a
ceteris omnibus abstinere: & sic in nostram tendere regionē ostendens oibus se aduersum
nos non aduersum alios ire. At nunc ubi primum traiecit in hanc continentem ut quisque si
bi occurrit pacat ceteros ueluti thraces: & nobis cōfines getas suo subiectos imperio hēt.
Haec cum scythae denūciafient illi qui e nationibus uenerant reges deliberabant: sed discor-
des eorum erat sententiae. Nam geloni quidem & budinis & sauromatae cōcordi animo receperunt se
scythis auxilio futuros. Agathyrus autem & neurus & androphagus & tauroque melanchlano-
rumque reges ita scythis responderunt. Si uos iniuria inferenda ac laceffendo bello priores
non fuissetis: recte uideremini praecari quam praecamine & nos uestris praecibus more gerentes idem
quod uos ageremus. Nunc sine nobis illoque terram ingressi uos imperitastis peris: quoad deus uo-
bis indulget: & illi quadoquidē eos idē deus in uos excitat: uicē uobis redditur. At nos neque
tūc quicquam intulimus iniuriam his uiris: neque nunc quicquam conabimur priores inferre. Quod si hic
nostram regionem inuasit: prior iniuriā fecerit: nos haud quaquā tolerabimus. Id donec cer-
namus apud nosmetipsos manebimus. Neque enim in nos uenire peris uidetur: sed i eos qui
fuerant auctores iniuriae. Scythae ubi haec relata audire statuerunt nullam sibi pugnam rectam atque
ex apto cōferendam: quoniam ipsis isti ad societatem non accedebant. Itaque digressi clara ac longius perges-
si puteos quos ipsi offenderat ac fontes abstruunt. Bisariamque diuisi herbam e regione attulerunt.
Et ad unam e partibus ubi regnabat Scopasius iubet sauromatas pergere: qui se subduceret
si eo perla declinaret fugientes rectam ad flumen Tanaim secundum maotidem iisdem perferam ab-

Amazo-
num lo-
cus
Solœci-
zat
Amazo-
num nu-
ptiz

Scopasis

Idathyr /
sus
Taxacis

scederem inuadēdo persequerent. Hæc erat una pars regni ordinata ad hanc uia quæ ad modū dictū est. Reliquæ duarū unā cui imperabat rex Idanthyrus quæ magna est: & tertiam in qua regnabat Taxacis in unū coeūtes. Accedentibus gelonis atq; budinis iubent hos uno die p̄gressos exercitum persæ seducere hostē lacescendi & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illos: qui societatem ipsorum habuissent: ut eos si minis uolentes bellum aduersus persas suscipere certe inuitos redderent istis hostes. Deinde in suam terram desistere & temptare si qd̄ ipsis temptadū eē uideatur ac libeat. Hæc ubi decreuere scythæ copiis Darii ex occulto occurrebant præstantissimis equitū præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorū filii uxoresq; omnes degūt una cū pecoribus præterq̄ ad uictū suppetentibus præmiserāt dato suis mādato: ut semper aquilonē uersus tēderent. Hoc cū p̄parassent scythæ eorū emissarii posteaquā cōpererit psas ab isto triū fere dieꝝ & ante se unius diei itinere abesse: positis castris germina terræ uastant. Persæ ubi scythæ equitatus in cōspectū se dedit: eū insequi maturant a uia sese se per subducere. & cū ad unā partiū uentū est aurorā uersus & tanaim & scythis tendētibz & in sequentibus persis: scythæ tanaim traiciunt: eo & persæ traiecto illos insequūtur donec peragrata sauromatū plaga pertueniunt in budinorū. Quādiū persæ fuerūt in scythica ac sauromati de regione nihil ei detrimenti inferre potuerunt utpote uastæ. Vbi uero budinicā ingressi sunt: ibi nocti lignea mœnia a budinis deserta & omnibus rebus uacua incenderunt. His actis ipso itinere ire porro tendūt: dū eā regionē puagati in uastam solitudinē deueniūt. Hæc solitudo a nemine hominū colitur posita supra budinorū regionē septem dieꝝ itineris magnitudine: ultra quā thyssagætæ incolunt: a quibus quatuor ingentes amnes per mæteos fluūt: & in paludē nomine mæotim se insinuat: quibus hæc sūt indita nomina: Lycus: hoarus: tanais: syrges. Darius ut ad solitudinem puenit cursu omīso copias superfluiū hoarim locauit. Post hæc octo urbes: easq; ingētes cōdidit pari iter se spatio distantes sexagenorum fere stadiorū: quarū ad meā usq; memoriam adhuc ruinæ exstant. Dū in his Darius occupat: interim scythæ quos ille insequabatur circuitis locis superioribus reuerterūt in scythiam. Quibus e cōspectu omnino semotis nec se amplius exhibentibus: ita Darius urbibus illis relictis dimidiatis cōuertit iter ad occasum: ratus & hos esse cunctos scythas & ad occasum fugere. Proinde cū exercitu maturans ire in scythiam: eo deuenit ubi in duas scythas incidit partes. Hos nactus insequibat unius diei spatio nūq̄ intermittens subterfugientes. Subterfugiebāt autem de industria in terram eorum qui societate ipsorum respuerant & primum in melanchlænorum. Quos cum perturbassent tam persæ q̄ scythæ eorum terram ingressi: scythæ in loca androphagorum psas adducunt. Perturbatis autem androphagis hostē in neuridē ducūt. Neuris quoq; cōsternatis tendūt subterfugiedo ire ad agathyrsos. Agathyrsi cernentes fugari finitimos a scythis ac perturbatos: priusq̄ a scythis ager ipsorū inuaderet: misso caduceatore scythis ingressu suorū finiu prohibent prædicentes si conaret inuadere agrū suū: cū eis primū se p̄liū cōmissuros. Hoc interminati agathyrsi in fines p̄currūt aio arcēdi ingredi uolentes. At melanchlæni & androphagi & neurī inuadentibus persis una cum scythis neq; uiriū neque minarum memores: sed timore percussi fugam capesserunt: aquilonem uersus ac solitudinem. Scythæ partim ad agathyrsos iam non recusantes societatem se conferebant: partim e neuridē regione in suas persas præibant. Id cum diu fascitaretur neque desisteretur: Darius ad Idanthyrsum scytharū regem misso equite inquit. Virorum dæmonie id est beate quid assidue fugā facis cū liceat tibi horū facere alterutrū. Si tibi uideris idoneus ad desistendū negociis meis: siste discursum: ac persistans mecum fac

dæmonie

prælium. Sin agnoscis te imparem esse: sic quoque siste cursum: & hero tuo munera offerens terram atque aquam: in colloquium ueni. Ad hæc scytharum rex Idanthyrus ita respondit. Sic res meæ habent: o persæ ut neque ullum mortaliū ego metuens antefugerim neque nunc fugiam te: neque quicquam faciam diuersum nunc atque in pace facere consueueram. Quod autem non protinus tecum in eo præliū: huius rei te certiorē faciam. Nobis neque oppida sunt neque agri culti quorū uel amittendos uel uastandos metu properemus uobiscum conferre pugnam: ad quā si opus est continuo deuenire sunt paterna sepulcra: quæ age dum inuenieris tempestate labefactare: & tunc intelligetis pugnatū uobiscum si mus pro sepulcris nec ne: prius autem nisi nos ratio traxerit: tecum prælium non consere mus. Hactenus quod ad pacem pertinet dictum sit. Quod autem ad cætera ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum & solum scytharum regnum. Tibi autem pro terra & aqua quæ dono polcis mittam quæ decet ad te uenire dona: pro eo quod herum te meū esse dixisti iubeo te flere. Hoc a scythis responsum est: quod caduceator reuersus Dario renunciauit Scytharū reges audito nomine seruitutis indignatione perfuncti partem illam quæ cum sauromatis ordinata erat: cui præerat Scopasis: mittunt ad colloquendum cum ionibus qui istrum potē iunctū asseruabāt. At persæ non amplius sibi uagandū esse statuerūt: ut hospitibus qui ipsos comēatū eripiebant insidias tenderent distributis qui ad uersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enim uero equitatus scytharum semper in fugā uertebat equitatū persarū: sed fugientes incidēdo in peditatū ab eo defensabāt. Ita scythæ summo equitatu hostili tamē metu peditū abscedebāt: & nihilominus noctibus quoque incursiōes faciebant. Aduersus quos quid darianis auxilio fuerit referā res in primis admirabilis asinorū ac mulorū species. Nam (ut superius a me demonstratū est) nullus in terra scythica neque asinus neque mulus gignit: ac ne ullus quē uisus propter frigora. Itaque rudēs asini perturbabāt scytharū equos: & cum scythæ sæpenumero plas adorirentur: eorū equi exaudita asinorū uoce cōsternati auertebantur arrectis auribus stupefacti utpote insolentia tū uocis: quā prius nō audissent: tū formæ quā nūquā in specissent. Atque hoc quidē paululū quiddā momētū ad bellū afferebat. Cæteræ scythæ ubi aduerterūt plas tumultuatē quo diutius in scythia illi cōmorarētur & cōmorātes ad oīm necessariarū rerū inopiā redigerentur: faciendū ita sibi putarūt: ut pecoribus suis una cum pastoribus relictis in aliū ipsi abscederent locū. Persæ illuc se conferēs excipiebant pecora. Quo facto cum sæpius idem tentarent ad ultimū Darius inopia rerū laborauit. Id reges scytharum intelligentes mittūt ad eum cum muneribus caduceatorē aue mure rana: & quinque sagittis. Persæ eū qui munera ferebat pconctabātur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandarū nisi ut cum illa tradidisset celerrime rediret: iubere tamen ipsos persas si solertes forent interpretari quid sibi dona uellent. Hoc cum audissent persæ consultabant. Et Darius quidem sententiā erat schytas seipso ei donare & terram atque aquam hac ratione coniectans quod mus quidem in terra gignatur: & eodem quo homines uiuēt. Rana autem in aquis nascatur: Auis uero sit equus assimilis: Sagittis dandis quod seipso tradere uideantur. In hanc sententiā Darius dona interpretabatur. At Gobryes unus e septē qui magos sustulerūt hoc dicere dona cōiectabat. O persæ nisi effecti ut aues subuoleitis in cælum: aut mures subeat in terram aut ranæ insiliatis in paludes: non remeabit unde uenistis his sagittis confecti. Et persæ quidem munera interpretabantur. At una pars scytharū cui datum ante erat negociū mœoditis paludis custodiendæ: tūc autem cum ionibus quod ad istrū erāt colloquēdi: ubi ad potē uenit: ita uerba fecit. Viri iones libertatē uobis afferēs uenimus si modo nos exaudire uolueritis. Accepius enī Dariū uobis pcepisse: ut ad

Idanthyrus
sis ad da-
rium

Scopasis

Asinus
Mulus

Scytharū
munera
ad dariū

Gobryas

sexaginta dūtaxat dies costodiam pōtis ageretis: & nisi intra id tempus ipse non affo-
 ret. domū abiretis. Itaq; si id feceritis: & apud illum & apud nos culpam deuiteritis. Pro
 inde cum ad prāstitutā diem permanseritis: iam licet abscedatis: Hāc se facturos recipiē-
 tibus ionibus: scythā raptim retro abiere. At ceteri scythā post missa Dario dōa cum pe-
 ditatu ac equitatu aduersus persas in acie instructi steterunt tanq; conficturi. Cum iterim
 lepus in medium profiliit: quem ut quisq; uidit isequebatur. Perturbatis scythas ac uocife-
 rantibus sciscitabatur Darius unde hostiū tumultus existeret: & cū audisset illos lepore in
 sectari: inquit ad eos persas cum quibus cetera colloqui consuerat. Hi uiri uidentur mihi
 magno nos habere cōtemptui: & nunc Gobryes recte dixisse de scythicis donis: quo ma-
 gis cum mihi quoq; ipsi res ita se habere uideant: bono consilio ē opus ut tutus nobis eo
 unde uenimus sit receptus. Ad hāc Gobryes equidē inquit o rex horū ego uiroū inopiā
 uidebar mihi fere fama habere cognitā: sed ubi adueni euidentis intellexi. Animaduertēs
 eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uidetur cū primū nox aduenit incensilis e more
 ignibus & aliis quā consueuerūt fieri actis imbecillissimis quibusq; militum ad hostē sal-
 lendum relictis asinisq; omnibus alligatis abeundū priusq; aut ad istrum recta pergāt scy-
 thā: ad pōtū soluendum: aut ionibus soluere libeat: quod nobis factū facile erit. Hoc
 Gobryes consiliū dabat. Cui assentiens Darius ubi nox affuit reliquit in castris uiros lan-
 guore prāditos & eos quoq; amissio minimi facienda esset: nec non oēs asinos alligatos a-
 sinos quidē ut uocem ederent. Infirmos aut homines hoc titulo ut dum ipse cū flore co-
 piāq; adoriret hostem: isti interea castra tutarent. Hāc persuadens his qui relinquebant
 Darius accensis ignibus quam maturime ad istrum contendit: asini quod multitudine
 destituti essent eo magis rudere. Quos audientes scythā credere omnino persas in eis
 de permanere castris. Vex ubi illuxit ii qui relictī erant cognito se proditos esse a Dario
 manus extendere ad scythas: & quā contingerant referre. His illi auditis repēte contractis
 duabus scythāq; ptribus & una sauromataq; budinisq; ac gelonis p̄sas rectā ad istrum uia p-
 sequūtur utpote plerosq; pedites & itinera nescientes ea praesertim quā diuortia habebāt
 ipsi equites & compendia uiarū scientes. Sed cū utriq; ab alteris aberrarent multo priores
 ad pōtem scythā peruenere quam persā. Ibi cognito se praeruisse persas ita ad ionas qui
 in naubus erāt uerba fecerūt. Viri iones cū dierum numerus iam pertrāsierit: iniuriis estis
 qui adhuc permanetis: sed quoniam hactenus timore mansistis: nūc soluite q̄cellerrime
 traiectum atq; abite sospites liberiq; diū pariter ac scythas gratiam habentes. Nam cum q
 antea dominus uester erat ita tractabimus ut aduersus nullū mortalium sit facturus expe-
 ditionē. De hac re consultantibus ionibus Milciadis quidem atheniensī ducis & chersō
 nensiū qui sunt in helleponto tyranni sententia erat scythas optemperandū esse & ioniā
 seruitute liberandam: at Histiae milesi diuersa: q̄ diceret nunc quidē eos suā quenq; ur-
 bis tyrānos esse ob Dariū. Potentia uero darii sublata neq; se milesis neq; aliū quēquam
 usq; praesse posse. Fore enim ut singula ciuitates populare statū q̄ tyrānicū mallerent. Hāc
 sententiam cū dixisset Histiaeus: omnes cōfestim q̄ Milciadi assensu fuerant in eam tran-
 sierunt. Fuere autem qui disceptauerunt duntaxat alicuius apud regem existimationis hel-
 lespontiorum quidam tyranni Daphnis abidenus & Hippodus lamplaceus & Tero
 phantus parienus & Metrodorus procōnesius & Aristagoras cizyceus & Aristobyzātius:
 & isti quidem ex helleponto: ab ionia autem Stracis Chius & Aeaces famius & Laoda-
 nis phocensis: & Histiaeus milesius: cuius sententia praelata est sententia Milciadae. Aeol-
 um uero unus affuit qui esset auctoritatis Aristagoras cymaeus. Hi posteaquam Histiaei
 probauere sententiam: hoc sibi agendum dicendumq; censuerunt: ut pōtem quidem ab

Asini da-
 rii in ca-
 stris

milciades
 Cherso-
 nenses
 Histiaeus

ulteriore ipsa eatenus soluerent: ut extra sagitta iactū essent: ne nihil facere uiderentur: cū tamen nihil facerent: ne ue scytharū uim asferre tentarent: & Istrum pōte transire: sed soluentes illinc pontem quasi oīa ad uotū scytharū facerent. Hoc sentētia Histiaei addēdū cū decreuissēt: ita p̄ uniuersas ad scythas Histiaeus uerba fecit. Viri scytharū iocūdā nobis rē attulistis & opportune instatis. Atq; ut uos nobis probe uiam ostenditis: ita nos uobis obsequēter obtēperabimus. Vt enī cernitis traiectū rescindimus adhibitori oēm diligētiā cupiditate assequendā libertatis. Ceterū dū nos hęc dissoluimus. Interea uos illos inquirere tēpus admonet: & inuētos tā uestro q̄ nostro noīe ita ulcisci ut merent. Scytharū ionibus iteq; fidē hñtes tāq̄ uera elocutis: ad inquirēdos p̄sas reuerterūt: atq; ab oī illoz itinerē aberrarūt. Ipsi sibi huius rei causa q̄ pabula equoz illis locis corruerāt: fōtesq; obstruxerāt: quod nisi fecissēt: facile si uoluissent p̄sas inuenturi. Nunc ita faciendū uisi si bi sunt optime cōsuluisse: ob quā tamen eos res frustrata est. Quippā in sua regiōe eam p̄tē cōsēctantes in qua cibaria equis atq; aqua forēt hostē indagabant: rati illū eadē parte fugā itēdisse. At ille obseruato quod prius tenuerat itinere abierat: atq; ita quoq; aggre tractus reperit locū: & cū noctu puenisset nactus pontē solutū aio p̄sū cōcidit: ueritus ne ferelictō ionēs abissent. Erat apud Dariū aegyptius quidā oīm hoīm uocalissimus. Hūc Darius supra ripam istri positū iubet inclamare Histiaū milesiū. Histiaus eū sapius inclamatē: ad primā tñ inclamationē exaudiens: oēs naues admouit: & ad traiciendū exercitū pōtē iunxit. Atq; hunc in modū persā profugerunt: quos indagātes scytharū iteq; aberrauerūt: & ob id iōes tāq̄ nō liberos sed pessios & ignauissios oīm hoīm iudicāt: deq; eis tanq̄ de seruis loquētes: mācipia dnōs amantia esse aiūt: & insectatiōe dignissimos. Hęc in ionēs scytharū pbra iaciūt. Darius p̄ thraciā iter faciēs festū che rōnesi puenit: atq; illinc i asiā nauibus ipse trāsiuit relicto i europa exercitus duce Megabyzo uiro p̄sa: cui Darius aliquū hūc honorē habuit: ut hoc uerbū iter p̄sas diceret: tū eēt elurus mala punica: simul ac p̄mū malū aperuit interrogatus a fratre Artabāo nūq̄d tñ hoīm sibi optaret q̄tū illic esset acinoz: rēdit se p̄ptare tot sibi eē Megabyzos q̄ graciā subdit. His uerbis ap̄d p̄sas hominē honorauit: quē tūc p̄tore reliq; cū octogita milibus militū. Megabyzus autē hic immortālē sui memoriā apud hellespōtios reliq;. Hoc dicto qd' cū apud bizatiū agēs audisset calchedonios decē & septē ānis ān bizatiōis urbē cōdidisse: inquit calchedonios eo tpe cācos fuisse; q̄ cū pulchrior adesset locus ad urbē cōdēdā: nequāq̄ turpiore elegissent nisi cāci fuissent. Hic igit Megabyzus in hellespontia plaga p̄ p̄tore relictus: eos q̄ diuersarū a medis partiū erant subigebat: & iste quidem talia agebat.

Vocalissi
mus qdā
aegyptius

iones

Megaby-
zus

Calcedo-
nii

Et idē autē tēpus alia ingens aduersos p̄enos extitit expeditio ob eā q̄ ego cōmemorabo cām his prius expositis. Argonautaz p̄steri cū a pelagis qui seminas atheniēsum ex brayrone p̄dati sunt: essent eiecti elēno lacedaemonem nauigauerunt: confidentesque apud taygetum ignes accēderunt quos lacedaemonii cū aspexissent: nūciū misere sciscitatū qnā & unde essent. Illi nūcio sciscitanti responderunt se minyas esse ab his heroibus oriūdos: q̄ in argo nauigassent: q̄ cū lem nū appullissent illic eos p̄ceassent. Hanc orationem stirpis minyaz cū audissent lacedaemonii missio iteq; nūcio sciscitant' quid sibi uelit ipsoz aduentus atq; ignis accēso. Illi uero se rēdēt a pelagis eiectos redire ad parentes. & q̄sumū enim id factū esse: orareq; ut si bi liceret unā cū eis habitare: tū honorū tū agrorū participes. Eos recipere in ea q̄ ipsi uelēt lacedaemōis placuit cū ob alia ad hoc faciendū iductis: tū p̄cipue q̄ tyndaride Castor & Pollux. In argo nauigauerāt receptos minyas & agris ip̄terierūt: & in tribus coop̄arūt. Ibi cōfestim in alios ablocatis q̄s in lēno duxerāt uxoribus matrimonia cōtraxerūt. Lōgo de

Minyaz
recepti a
laceda-
monis

Lacedæmonum inde interiecto tpe statim elata supbia cū alia flagitiosa ppetrarūt: tū regnū affectarunt.
 Q uo noie eos lacedæmonii morte multādos cū cēfissent cōphenos in carcerem cōiecerūt. Q uosq; lacedæmonii morte plectendos censent: eos noctu plectūt: iterdiu ne minē. Cū uero essent i illos aīaduēfuri: exorati sūt ab eorū uxoribus quæ ciues erāt & pri-
 moy spartanorū filia ueniā ingrediendi carcerē & cū suo cuiusq; uiro colloquēdi nullū i
 Minyæ illis dolū esse suspicantes. Hoz pmissu minyæ uxores ingressæ carcerem oī ueste q̄ ge-
 ab uxori stabant uiris tradita illoz uestē illæ sumpserūt. Ita minyæ muliebris ueste amici ueluti mu-
 bus libera lieres e carcere pderunt: rursusq; apud taygetū cōsederūt. Hac eadē tēpestat Theras Au-
 thesiōis filius: Tisamei nepos: Thersandri pronepos: Polynicis abnepos missus est in co-
 Theras loniā lacedæmonis genere cadmeo auunculus Aristodemi filioz Eurysthenis & Prodis:
 Tisame quoz pupilli essent tutelā gerebat regni spartani. Adultis mox pupillis ac recepto iperio
 Theras ita grauius tulit sibi ab aliis iperari: qm̄ iperū degustasset: ut negaret se lacedæmo-
 ne moraturū: sed ad cognatos nauigaturū. Erant aut in insula quæ nūc thera quodā cali-
 Thersandrus sta uocabat uiri phœnices a Membliare Pocilis filio oriundi. Cadmus enī Agenoris Eu-
 Polynices ropā quæritans in insulā quæ nunc thera uocat appulsus cū esset: siue regionis amore ca-
 Theras ptus: siue qua alia uolūtate reliquit illic cū alios quosdā phœnices: tū Mēbliarē cōsanguī-
 Calista neū suū. Isti ante aduentū Thera lacedæmone octo ætatibus hoīum insulā: q̄ calista id est
 Membliares pulcherrima uocabat incolerūt. Ad quos Theras cū multitudine tribulū missus est: neq; q̄
 Cadmus ad illos eiciēdos: sed ad una habitādū & ad insulā ualde frequētēdā. Postea uero q̄ miny-
 as e carcere elapsos & apud taygetū cōsidentes lacedæmonii tū necare stauerant. Theras
 necē eorū deprecabatur recipiens se illos ex ea regiōe abducturū: & huic postulato lacedæ-
 moniis assentiētibus cū tribus biremibus ad posteros Mēbliaris nauigauit duces secū non
 Lepreum uniuerfos minyas sed paucos: quos i sex partes distribuerūt: & totidē illic oppida cōdide-
 Matistū rūt lepreū: matistū: thrixas: pyrgū: epiū: nudiū: quoz plana helei memoria mea deleue-
 Tryxæ rūt. Insulæ aut a cōditore Thera nomē est inditū. Hic filio q̄ negaret se nauigaturū: cū eo
 Pyrgus relinqū ergo iqt ouē lupis. Ex quo dicto nomen adolecētī ipositū est. Oilycus id ē oī
 Epium lupus: & id nomen alteri præualuit. Oilyco natus est filius Aegeus: a quo uocant ægidæ
 Nudium insparta ingens tribus. Ex hac tribu uiri cū sibi nō permanerēt filii ex erinyum oraculo de
 Thera lubrū Laio & Oedipodæ extruxerūt: q̄ postea apud eos theraos māsīt: q̄ ex his uiri pro-
 Oilycus creati fuere. Hætenus lacedæmonii cū therais cōsentiūt: q̄ deinceps extitit soli theraī
 Aegeus factum hoc modo esse memorāt. Grinus Esani filius ab hoc Thera oriundus cū esset the-
 Aepidæ ra insulæ rex contulit se delphos ducens ex urbe solēnes hostias cū aliis eū ciuibus comi-
 Lai delu tantibus: tū uero Batto: q̄ erat e genere Polymnesti apud minyas graciosus. Cōsulētī Gri-
 brum no theraoz regi de aliis rebus: Pythia respondit ut urbē in aphrica cōderet. Cui uicissim
 Oedipo iste eqdē iqt. Ego o princeps senior sū & grauis ad moliedū. Tu uero quēpiā hōz iube ista
 delu facere: simul hæc dicēs Battū ostēdebat. Hæc hætenus tūc ubi reuerī sunt p nihilo ha-
 brum buere responsum: neq; ubi terræ aphrica esset gnārī: neq; ex icerto oraculo coloniā mit-
 Grinus tere audētēs. Septē post hæc ānos in thera cū nō pluuiisset: & oēs pter una arbores exarui-
 Battus sent: cōsulentibus theraīs pythiā: nō dit mittendā in aphricā esse coloniā. Illi qm̄ nullum
 Itamum eēt q̄ in aphricā nauigassent. Nūcii cū cretā pererrassent & ad urbē itamū puenissent: i ea
 Corobiuf cōtraxerūt cū purpurario quodā: cui nomē erat Corobio. Is agebat se uentis abreptum in
 Platea aphricā applicuisse & ad plateā insulā aphricā. Hūc nūcii mercede inductū in thera duxe-
 rūt. Vege nō multi ad rē explorādā ex thera initio profecti sūt duce ipso Corobio: quo in
 ea insula relicto cū aliquot mēsiū cibariis ipsi q̄celerime reuerterūt ad ceteris de insula re

nciādū. Quibus ultra p̄stiturū tēpus redire differētibus oīa Corobio deficiebāt. Sed ap-
 pulsa eo nauī famia: q̄ ab ægypto redibat: Cuius gubernator erat Colæus: famii oī re gesta
 a Corobio audita in añū hoi cibaria reliquerūt. Ipsi ex hac insula cū soluisset ægyptū op-
 tantes uento subfolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu herculeas trāsueī co-
 lūnas peruenerūt in tartesum pompam ferentes ad rē diuinā. Erat ea tempestate id em-
 poriu id est nūdinā itemeratū: adeo ut inde reuertētes isti ex mercibus q̄stū maximū fe-
 cerint: inter oēs quos nouimus græcos dūtaxat post Sofstratē Laodamātis: cū quo nemo
 possit cōtēdere. Ex hoc q̄stu famii decima hoc est sex talentis selecta fecerūt ahenū ad ex-
 emplū crateris argolici grypinis capitibus in circuitu altrinsecus obuerlis: & in tēplo iuno-
 nis collocarūt sustinētibus illud tribus colossis id est humanis simulacris: septenū cubito-
 rū genu nixis & hoc primū factū ingens amicitia cyrenæis theræisq̄ cū famiis cōtracta ē:
 Theræi ubi relicto in insula Corobio ad therā reuersi renūciarunt esse illis insulam & regio-
 ne aphricā sitā: placuit theræis ut e singulis oppidis quæ septē erāt uiri mitterēt fratribus
 iter se sortitis q̄s potius mitterēt duce eorū ac rege Battō: ita duas biremes in plateā mise-
 rūt. Hæc theræi memorāt. Cætera iam theræis cū cyrenæis cōstant. Nāq̄ ad Battū perti-
 net: Cyrenæi nequaquā cū theræis cōsentit. Sic enī narrāt: Est i creta oppidū axis: i quo
 fuit Etearchus rex. Hic amissa uxore induxit filiā noīe Phronimā nouercā quæ domū in-
 gressa ut erat ita te ipsa se nouercā p̄stitit: cū lædendo atq̄ oē genus iniuriarū excogitādo
 tū ad extremū ipudiciā impingendo. Idq̄ ita rē habere uiro p̄suasit. Ille ab uxore dece-
 ptus rē de filiā nefariā cōmētus est. Erat in axo negociator qdā theræus noīe Themison.
 Hūc in familiaritatē accepit Etearchus adiurat ut quā rem orare in ea se ministrū p̄be-
 ret. Vbi hoīem iureiurādo adegit adductā ei tradidit filiā suā: iubens ut eā abductā i mari
 demergeret. Themison ancipiti aīo iter nefas opis & hospitii p̄fidia ita sibi faciendū puta-
 uit. Accepta puella mare ingressus cū in alto fuit: ut iureiurādo Etearchi satisfaceret reuin-
 ctam funibus puellā demisit in pelagus: ea deniq̄ retracta therā peruenit. Ibi Polymne-
 stus uir inter theræos spectatus in concubinatum Phronimam accepit ex qua interie-
 cto tempore natus est ei filius sono uocis exili ac balbutienti: cui nomen impositum est
 Battō: ut theræi & cyrenæi aiunt. Vt autē ego sentio: aliud aliquod: sed eum cognomina-
 tū Battū postq̄ in aphricā abiit: cū pp̄ oraculū apud delphos sibi redditū: tū pp̄ honorem
 quē affecutus est. Battū enī p̄ni regē appellāt. & ob id reor Pythiā ligua punica q̄ noue-
 rat cū oraculū redidit uocasse Battū: q̄ futurus rex esset in aphricā. Hic ubi in uirilē ado-
 leuit etatē delphos adiit ob linguæ utiū. Cui cōsulentī Pythia r̄ndit. Batte uenis uocis cā-
 dux te iubet ire Lanigerā in libyen habitatū phœbus apollo. Ad hæc Battus sic uicissim i-
 qt. O princeps ego ad te ueni grā cōsulēdi de uoce: tu de aliis mihi r̄ndes: q̄ nequeūt fieri
 lubens migrare in aphricā q̄ copia qua uē manu. Hæc loquēs nō persuasit illi ut alia r̄nde-
 ret: sed eadē q̄ prius r̄ndente Pythia illinc digressus abiit in therā. Mox deinde cū & huic
 ipsi & cæteris theræis male cōtingeret: nec mali cā dephēderet. Ob hæc mittit delphos
 sciscitātū. Quibus cū respondisset Pythia melius cū ipsis actū iri: si cyrenē in aphricā cō-
 derēt cū Battō miserūt theræi Battū cū duabus biremibus. Isti aphricā p̄fecti: quicquid nō
 aliud habebant qd̄ agerent retro ad therā se receperūt: sed eos theræi arcentes accessu ter-
 ræ repellēbant: ac rursus reuerti iubebāt. Ita necessitate adacti remenso ite: mari cōdide-
 rūt oppidū i insula aphricæ adiacenti noīe: ut prius dictū est: platea: quæ sc̄ par esse cyre-
 næ magnitudine. Hæc biennio incolētibus cū nihilo melius secū agerēt uno e suis reli-
 cto: Cæteri delphos nauigarunt ad oraculū cōsulendum. Eo postq̄ uenerunt sciscitātibus
 qd̄ ita secum in aphricā p̄fectis nihil tū melius agerēt. Pythia respondit his uerbis: Lani-

Colæus

Tartesus

Sofstrates

Ahenum
ingens

battus

Axis

Etear-
chusPhroni-
ma

Themiso

Polymne-
stusThattus
curPlatea
op.

Aziristū

Iraſta

Apolliniſ

ſons

Zoa

Arceſi

laus

Addira

nocras

Apries

rex

Theſtis

ſons

Arceſi

laus

Barca

op.

Leuchon

Learchus

Eryxo

Battus

claudus

Mátinea

Demo-

nax

Salamin

Euelthō

Thuri

bulū del-

phicum

gera libyes ſcis: q̄ nec adiuueris urbē. Me melius tuū ego ingenium mirabor euntis. His au-
ditis: iū cum Batto erat rursus redierunt. Neq; enī ſinebat eos deos alio migrare priuſ
q̄ i aphricā cōceſſiſſent. Reuerſi ad inſulā recepto quē reliquerat incoluerunt locum i aphri-
ca e regiōe inſulā noīe aziristū amēniſſimis collibus utrinq; cōcluſum: & utriq; fluit prae-
terlabete. Hūc locū ſex annis cū incoluiſſent: Septimo deſerēdum putauerūt admonitu
pocōꝝ ut in meliorē trāſirēt. Ita illinc eos poeni ueſpeꝝ uerſus & ad locogꝝ ſpecioſiſſimū
abduxerūt & qdē noctū: ne grāci interdiu facientes iter diurnū ſpaciū metiendo aiaduer-
terent. Eſt autē huic loco nomē iraſta: Eos ubi ad fōtē q̄ apollinis eſſe fert duxerūt: inquit.
Viri grāci hic uobis incolere cōmodū eſt: ubi cælū uocaliter ſonat. Sub batto igiꝝ q̄ cōdi-
dit zoā & ānos q̄draginta regnauit: & ſub eius filio Arceſilao q̄ regnauit annos ſedecim
cyrenai habitauerūt tot oīo quot in coloniā initio miſſi fuerāt. Sub tertio autē batto: q̄ ſe-
lix eſt appellatus cūctos grācos ad nauigādū in aphricā cū cyrenaiſ habitatū induxit Py-
thia. Nā accerlebāt eos cyrenai ad agri partitionē. Induxit autem hāc uerba rīdens. Se-
rior in libyen qſq; peruenerit almā: Diuidicādi agri mox hunc affirmo pigebit. Cū ergo
ingens multitudo cyrenā ſe cōtuliffet finitimogꝝ poenogꝝ agros uafabat: atq; iter ſe par-
tiebant. At illi eogꝝ rex noīe Addiranceas agris exuti a cyrenaiſ miſſis in aegyptum q̄
buſdā ſeſe dediderūt Aprii aegyptiogꝝ regi. Iſte cōparatū grādē aegyptiorū exercitū miſit
aduſus cyrenas. Cyrenai inſtructa apud iraſta locū & ad fōtē theſſin acie cū aegyptiis cō-
ſixerūt: eoſq; ſuperauerūt ut pote in exptos antea atq; cōtēptores grācogꝝ: adeogꝝ pſſiga-
rūt ut pauci eis in aegyptū redirēt. Quā de re aegyptiis ſuccenſentes Aprii ab eo deſci-
uerūt. Huius batti filius exiit Arceſilaus: q̄ regnū adeptus inter initia cū fratribus ſuis ſe
ditiōes exercuit: donec illi reliq̄to eo in aliū aphrica locū migrauerūt: ubi cōtraſti urbem
hāc cōdiderūt: q̄ ut tūc barca nūc appellat. Et inter cōdendū poenos ſolicitabāt ad deſi-
ciēdū a cyrenaiſ: tū Arceſilaus tā ſuis deſectoribus: q̄ eogꝝ receptoribus bellū intulit: quē
reformidātes poeni fugā ad oriētales poenos intenderunt. Sed fugientibus Arceſilaus eo
uſq; inſtitit inſequēdo: dū ad leuchonē aphrica perueniret: & poenis uidereſ opportunoſ
ad inuadendū. Itaq; cōgreſſi cū eo poeni adeo ſuperauerē cyrenāos: ut ex illis ſeptē milia
cediderint. Poſt hanc cladē Arceſilau agrotātē epoto medicamento frater ſuus Learchus
ſtrāgulauit. Sed cū dolo uxor Arceſilai interfecit noīe Erixo. Arceſilao ſuccceſſit in regno
battus pedibus nō ualēs: ſed claudus. Cyrenai ob acceptā calamitatē delphos miſerunt p
quosdā interrogatū q̄ rōnē ineūtes pclariffime habitarent. His Pythia rīdēs iuſſit ex mā-
tinea arcadū adducerēt moderatorē. Itaq; petētibz cyrenaiſ mātieni dederūt quēdā no-
mine Demona dē uirg: iter populares pbatiffimū. Hic igiꝝ uir Cyrenē pſectus: ubi ſingu-
la q̄q; edoctus eſt: tres tribus diſtribūēs illos ita digeſſit: ut unā qdē partē feceret therāo-
rū atq; cōfiniū: alterā autē pelopōneſiū atq; creteſiū: tertiā uero cūctōꝝ iſulanogꝝ. Quin
ēt huic batto regi cū alia oīa ſupiores reges optinuerant cōtulit: tū uero peculiana ſana ac
cerimonias in media ciuitate inſtituit. Quā iſtituta ſub hoc qdē batto, ſincera per māſe-
runt. Veꝝ ſub eius filio Arceſilao uehemētē ſunt pturbata negante Arceſilao batti illius
claudi: & Pheretimā filio ſe laturū q̄ mātineus Demonax cōſtituiſſet: ac repoſcēte hono-
res ſuogꝝ maiogꝝ. Hinc ſeditiōe orta eiectus pſugit in ſamū: mater eius in ſalaminē Cypri
Obtinebat ea tēpeſtate ſalaminis iperū Euelthō: q̄ delphis dedicauit thuribulū ſpectacu-
lo dignū: qd̄ theſauro corinthiogꝝ ſitū ē. Ad hūc pſecta Pheretima p̄cabat ut ſe filiūq; cy-
renē cū exercitu reducerēt. Ille oīa potius q̄ exercitū huic dabat. Pheretima id qd̄ dabat ac-
cipiens dicere bonum id qdē eſſe: ſed melius factū: eum ſi qd̄ obſecrareſ daret exercitū.
Cumq; idētidē ad oīa q̄ dabant hoc diceret: tādē miſit ad eā Euelthō dono ſuſum au-

reum: atq; colum penso circumdatā: dicentiq; q̄ cōsueuerat uerba Pherotima: iqt talibus rebus donari scias nō exercitu. Arcefilas interea sami agens unumquēq; sollicitabat ad spem rei agraria: coactōq; ingenti exercitu missus est delphos ad cōsulēdū de reitu i patriā. Cui Pythia ita r̄ndit: Ad q̄tuor battos ac totidē Arcefilas Oēto hoim ætates dat uobis apollo Cyrene regnare Vltierius uos conari dehortat. Tibi uero suadet ut ingressus in domum tuā q̄tem agas: q; si fornacem inueneris plenā amphorarum: ne eas excoquas: sed ad aurā emittas. Sin fornacem incenderis: ne cōmittas ut circumfluum introcas. Alio qn peribus tu pariter & taurus optime opus faciēs. Hæc Arcefilao Pythia r̄ndit. Iste sum ptis iis quos cōtraxerat e samo redigit cyrenen: recuperatoq; rerū statu immemor oraculi factus uocatis ad dicēdā cām ius q̄ cōtra ipsū in ptibus fuerat: obiecit culpā fugā suā. At illoq; alii exilio solū uertebant: Alii ab eo cōprehensi in cyprū ad necē mittebant: quos gniidii ad suā terrā appullos liberauerunt: ad theramq; dimiserunt. Q uosdā q in grandē quādā & priuatā Aglomachi turrim refugerāt circūdata materia Arcefilas igni cremauit. Hoc ppetrato agnoscēs id esse oraculū quo Pythia nō sinebat eū inuentas in fornace amphoras excoquere: excessit ultro ex urbe cyrene extimefcens necē oraculo p̄dictā: & q; cyrenē existimaret esse circūfluā. Cōtulitq; se ad regē barcæoz: noīe Alazirin: cuius filius in matrimonio habebat cognatā suā. Et qdā tū barcæi tū cyrenæi exules cū in foro agentē aiaduertissent obtruncarūt: & insuper eius focē Alazirin. Ita Arcefilas siue uolens siue i uitis oraculo nō obsecutus fatū suū ipleuit. Mater eius Pherotima dū filius suus mali sui sibi auctor barcæ agit. Ipsa interea honoribus filii cyrene fungebatur: ac mūnera obibat cū alia: tū in se natu p̄fidendo. Vbi cognouit filiū in urbe barca oppetisse mortē: fugā se p̄ripuit in ægyptū: Nā Arcefilas fuerat de Cābyse Cyri benemeritus: q; is extitisset q̄ cyrenē Cābysi tradiderat: ac tributū instituerat. Hæc in ægyptū cū puenisset supplex Ariādī affledit: hortāsq; eū ad se ulciscēdā p̄tendēs titulū q; ideo filius suus qā cū medis sentiret i teremptus esset. Erat hic Ariandes ægyti p̄tor a Cābyse cōstitutus: q; aliquanto post t̄pē cū æmulari Dariū uellet: ab eo esset interfecus. Si qdē audiēs atq; aiaduertens Dario cordi eē memoriā sui relinquere opere: qdā a nullo alio regū factū esset: id sibi imitādū putauit: donēc mercedē accepit. Etenī Dariū ex auro q̄ potuit purgatissimū monetā p̄cussit. Idē Ariades ægyti p̄tor ex argēto fecit. Et nūc quoq; extat purissimū argētū ariandū. Ea re cōpta Darius insinulatū q̄si rebellare uellet mortē affecit. Tūc tñ Ariandes hic misertus Pherotimæ oēs ei copias ægyti tradidit pedestres simul & nauticas p̄posito qdē pedestribus Amasii uiro maraphio: nauticis autē Mandra generis Pasargadi. Sed primū copias mitteret caduceatore barcā misso p̄cōctabat: q̄nam p̄cussor Arcefilai extitisset: Barcæi se oēs extitisse r̄ndent: multa enī se ab illo mala eē perpeffos. His auditis Ariandes ita exercitū una cū Pherotima mittit. Atq; hic quidē titulus inferēdi belli extitit. Verum (ut mea fert opinio) exercitus mittebat ad p̄enos subigendos. P̄enoz multæ sunt & uariæ: natiōes: quæ pauca regi obtēperabāt. Plærq; Dariū cōtēnebant. Colūt autē ægyptū uersus ut hinc incipiamus: P̄enoz primi adymachidæ: q; eisdē fere qbus ægyptii moribus utuntur. Vestem gestant q̄lem & alii p̄eni. Vxores eorū in utroq; crure armillam æream. Eadem capitis comā alūt: q̄rū q; suos quos capit pedūculos p̄mordet: atq; ita abiicit. Hoc isti ex oībus p̄ois soli faciunt: soli q; uirgines nupturas regi exhibent: q̄ illi placita funerit: eā deuirginat. Pertingūt hi adymarchidæ ab ægypto ad portū usq; noīe plynē. His cōfines sunt gigamæ locū qui occasū spectat icolentes aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula platea ubi urbē cōdidere cyrenæi: atq; incōtinēte est portus Menelai & Aziris: quā cyrenæi incoluere: & dehinc Silphii incipit ab insula platea ptingens usq; ad

Arcefilas

Aglomachus

Alaziris

Ariandes

Pherotima
Amasius
MandraP̄eni
Adymarchidæ
Pedūculi
mordēs
Virgines
regi
deuirgiat
Plynēs
Gigamæ

Silphii

Asbytae fauces syrtis. Apud hos idē pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt
 asbytae: q̄ supra cyrenē incolētes ptingūt ad mare. Nam maritima cyrenae colūt. Iidē nō
 postremi sed praecipui poenae sūt: q̄ q̄drigis uehātur studiosi in cyrenae moribus ma-
 xima ex parte imitandis. Hōz sunt occasum uersus cōfines aufchisae qui supra barcaico-
 lētes ad mare ptingūt ad helperidas: Circa med iā aufchisae plagā habitāt cabales exi-
 gua natio ad mare pertingentes ad tauchirā oppidū in agri barcaei eisdē quibus ii q̄ supra
 cyrenē sūt moribus utentes aufchisae: qd' ad occasū uerget cōtingūt. Nasamones grandis
 patio: qui sub aetate relictis ad mare pecoribus cōscendūt ad locū augilem decerpuri pal-
 mulas. Nam palmae illic & permultae sunt & spatiosae & fructiferae oēs. E quibus ubi pal-
 mulas praematuras decerpserūt: ad solē siccates maturefaciūt. Deinde lacte maceratas for-
 millant. Vxores plures singuli & cōsuetudine hñt: & cū iis in propatulo coeunt eodem pe-
 ne quo massagetae modo prius Scipione praetento. Nasamonibus mos est cū quis primū
 ducit uxore prima nocte ut sponsa singulos cōuiuas obeat Veneris gratia: & ut q̄sq; cū ea
 cōcubuit donū det illi quod secū habet domo allatū. Iure iurādo ac diuinatione tali utūt.
 Per eos uiros q̄ iussissimi atq; optimi apud illos fuisse dicūt: iurat illoz sepulcra tāgentes.
 Diuinant ad suorū accedētes monumēta: & illi ubi preces peregerūt: indormiūt. Vbi qd'
 cūq; per quietem in somniū uiderūt: eo utūtur. Fidei danda consuetudo hāc est. De ma-
 nu alterius uterq; sumpto iuicē poculo bibit. Quod si nihil humoris habuerint: sumptū
 & terra cinerem lingūt. Nasamonibus cōfines sūt psylli: q̄ hunc in modū interciderūt. Au-
 ster eis oīa receptacula aquae arefecerat. Erat aut oīs eoz regio q̄ intra syrtē est aquae in
 ops. Ob id isti publico colloquio atq; cōsilio expeditionē fecere aduersus austrū. Quae
 poeni memorāt refero. Hos cū ad harenas uenissent: auster spirans illic obruit. Psyllis ex
 tinctis eoz terrā nasamones optinent. Sup hos austrum uersus in loco feris frequenti ga-
 ramates habitant: q̄ oīm hoīm cōmerciū aspectūq; refugiūt nihil bellicae armaturae habē-
 tes: ac ne defendere quidē sese audentes. Hi supra nasamones incolūt. Circa maritima ue-
 ro occasum uersus cōfines sunt macae: qui sūmū capitis uerticē radūt i medio capillos cre-
 scere sinentes. hinc atq; hinc in orbem tendentes. In bellū pelles subterraneoz struthio-
 nū ferunt pro argumēto. Per eos flumē cinyps & colle: q̄ uocat gratiae fluēs in mare isluit
 Hic collis gratiae nemoribus frequēs ē cū cetera (cuius memini) aphrica sit arboribus nu-
 da ducetorū ab ea ad mare stadiorū intercapedinis. Horū macarū finitimi sunt Gnidā-
 nes: quoz uxores ferūt simbras pelliceas singule multas ob hoc (ut memorat) q̄ ut a quo
 Gnidāes q̄ uiro uenerem passa est simbriam orat: & ut quae plurimas hēt ita praclarissima censeat:
 itaq; a pluribus uiris adamata. Horū gnidanorum oram in mare porrectā incolunt loto-
 phagi: qui e solo loti fructu uicitant: qui fructus est instar fructus lentisci suauitate asimi-
 lis fructu palmarū. Ex hoc fructu lotophagi uinū conficiunt. Lotophagis secūdam ma-
 re uicini sunt machlyes loto & ipsi uescentes: sed minus q̄ superiores. Pertingunt autem
 usq; ad ingentem amnem nomine tritonē: qui in grandem paludem tritonidē influit: in
 qua est insula quae dicit phla. Hanc insulam aiunt dici a lacedaemoniis habitari debere.
 Aiunt aut hunc in modum nasonem posteaq; sub pelio argo exaedificauit impositis in ea
 cum aliis solemnibus hostiis: tum uero tripode aereo circūisse pelopōnesum animo del-
 phos cundi: eūq; cum teneret cursum circa maleam abreptū a uento aquilone & abductū
 in aphricam: & priusq; tellurem cerneret in aspretis paludis tritonidis astitisse: eiq; hāstrā
 ti de egressu apparuisse Tritonē: ac iussisse dari sibi tripodē: q̄ diceret onūse se illis exitū
 atq; incolumes remissurū. Assentiēte lasōe ita demū Tritonē ondisse q̄ rōe & breuibz

enauigarēt: & tripodē ab illis in tēplo positū esse: In eoq; tripode oraculū reddidisse: & iis qui cum Iasone erant omnem rationem indicasse. Fore enim ut cum quis tropidem accepisset ex oibus qui in argo nauigarent necessario centū ciuitates accolerent paludem tritonidē. Hæc cum audissent poëni qui mōtē gratiarū colunt tropidē occultasse. Iuxta hos machyles habitant aules circum paludem tritonidem: Ita utriq; habitant ut medio Tritone dirimantur.

Machyles
Aules

Quorum machyles quidē occipit crinitum gestant. Aules uero anteriorem capitis partem. Horum uirgines anniuersario Mineræ festo in honore ipsius deæ indigne inter se bifariā diuisæ præliantur lapidibus fustibusq; dicētes se morē patriæ seruare ei quā Mineruā nominamus: & quæ uirgines e uulneribus decedūt: eas falsas uirgines appellāt. Sed priusq; a pugnādo desistant hoc faciūt. Quæ uirgo in pugnā optimam operam nauauit: eam semper cōmuni consensu cæteræ uirgines exornant cū cætera armatura græca: tum crista corinthia: & curruī impositam circa paludem circumsunt.

Quibus autem rebus ornabantur olim uirgines anq̃ accollerent græci: non habeo dicere. Arbitror ornati suetas armis ægyptiis. Nā ab ægypto affirmarim & scutum & gelem ad græcos esse tradita. Mineruā autē Neptuni esse filiā ac paludis Tritonidis: eaq; nescio quid a patre reprehensam donasse se ipsam Ioui: & Iouē sibi illā asciuisse filiā. Hæc illi agunt. Idem promiscue cum mulieribus nō una habitātes: sed pecudū more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus: apud quem uirum habitare sustinet (Nam tectio quoq; mense uiri conueniunt) eius filius censetur. Isti maritimi poënorum pastoralium qui nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis apherica feris est frequens. Supra hanc partē efferatā supciliū soli sabulosū est porrectū a thebis ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supcilio ferme decē dieq; itinere sūt gruni grādes salis iocundi i collibus: & singulorū colliuū uertices e medio sale eiacularū aquā dulcē pariter & gelidā circa quā homines habitant ultimi solitudinem uersus & supra plagam feris insecam a thebis itinere dierum decem primi ammonii habentes templum ad thebanī Iouis effigiem.

Scutum
Galea
Minerua
cuius filia
Nomades

Etenim thebis (quemadmodū a me superius memoratū est) aspectu aretino Iouis simillacrū est. Apud hos est alia quoq; aqua fontana: quæ sub matutinū quidē tepet: sub horam quo forū frequentissimū est frigescit: sub meridiem multo frigidior est. Ea q; hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus: donec sol occidit: tunc tepescit magis ac magis calefcēs ad mediā usq; noctē: quo tēpore seruēs exasuat: pterita noctē media ad aurorā usq; refrigescit. Cognominatur autē fons ipse Solis. Post ammonios per supciliū sabuli decem rursus dierum itinere est collis salis & aqua illi ammoniæ: par hominibus circum habitantibus: cui loco nomē est augila: ad quē locum nasamones pergūt palmas decerpūt. Rursus decē dierum spatio ab augileis alius collis est salis & aqua & palmarum fructiferarum magna uis: quemadmodum apud alios incolentibus illic hominibus: quibus nomē est garabātibus natione sanē magna qui iuncta sup salē humo ita serunt. Ab hiis ad lotophagos breuissimū iter a quibus triginta dierū spatiū ē ad eos apud quos gignuntur boues præpostere pascentes. Ideo autem præpostere pascuntur: q̃ cornua inflexa antierius habent: & ob id cessim euntes pascūtur. Nā offensantibus in terra cornibus progrediendo pasci nequeunt alioquin nihil differentes a cæteris bobus pter crassitudinē pellis atq; duriciā. Garabantes hi troglodytas ætiopes quadrigis uenās. Nā trogloditæ æthiopes omnium quos fando cognouimus pmicissimis pedibus sūt: serpentinis lacertisq; & aliis id genus reptilibus uescētes. Ligua nulli alteri simili utētes: sed uespilionū more stridētes. Agarabātibus decē quoq; dieq; itinere alius collis ē salis & aq̃ ac colētibz hominibus: quibus nomē ē atlātibus solis oīum hominū: quos ipsi nouimus: inoīatis:

Ammonii
Aqua uaria
qualitatis

Solis fons

Augila

Garabantes

Boues præpostere
pascenres
Troglodytæ

atlantes

Sales Nam sales quidē apud eos uocantur atlātes singulis autē eorū nullū nomē imponitur. Hi solē trāscendētē execrantur. eiq; prāterea oīa conuicia ingerunt q; torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidem diēru iter : alius tumultus salis est cū aqua & hominibus accolentibus: cui confinis est mons nomine atlas exilis & ūdiq; teres: & ut fert̃ adeo celsus ut eius cacumē nequeat cerni q; a nubibus nūq; relinquitur neq; hyēme neq; aestate: Columnam calū illum esse indigenā aiunt. Ab hoc monte cognominātur hi hoies. Nā atlantes uocātur: dicūtq; nec ulla animāte uesci: ne ulla somnia cernere. Ad hos ut q; atlātes possum recensere noīa eorū qui in supelio aphyricā habitant. Post hos nihil āplius. Porrigitur autē id superciliū ad colūnas usq; herculeas atq; ulterius. Intra quod ē me tallū idest effusio salis decē diēru itinere: & homines incolentes domicilia sua facientes ex micis salis. Isti enim iā tractus aphyricā uacant imbribus. Nā si plueret illic: nō possent manere parietes salis. Supra hoc superciliū austrū uersus ac mediterranea aphyrica deser- ta ēt plaga est: & sine aqua ferisq; sine pluuiā ac lignis oī prorsus hūore uacās. Ita ab ægypto ad Tritonidē lacū pastorici aphyri sunt carne uidentēs ac lacte. nihil uaccinū gustātes: quia nec ægyptiū gustant suum: nec alentes quidē uaccā: nec cyrenā foeminā ferire sibi fas putant ob līdem: quā est in ægypto: cui etiā ieiunia & dies festos agunt stūdiose. At mulieres barcā non modo gustu uaccinā carnis. sed etiā suille abstinet. Atq; hęc quidē ita habent: Ad occasū uero Tritonidis lacus iā nō sunt pascuales pœni: neque eisdē moribus utētes: neq; idē circa infātes qd̃ pascuales solēt facitātes. Nā pœnorum q; pastorales sunt an oēs nō queo pro certo dicere: sed pleriq; hoc faciūt: ubi filii ipsorum quadrimi effecti sunt uenas uernicis illorū lana succida iurūt: nōnulli uenas tēporū eā uidelicet ob cām ne ullo unq; tēpore phlegma id est pituita defluēs & capite officiat: eaq; de re se aiūt eē optia ualitudie. Et sunt re uera pœni iūter oēs quos nō nouimus hoies salū berrimo corpore icertū mihi an ob hanc cām: certe optia ualitudine sunt. Q d̃ si pueris iurēdis spāmus exisat: iuēta ē ab eis medicina. Vrina enī hirci ispersa eos liberant. ea re fero q; ipsi aphyri narrāt: Apud pastoricios aphyros talia sunt sacrificia. Vbi pro primiciis autē pecudis prāciderunt: eā supra domū abiciunt. Hoc acto ceruicē eius auertūt. Solis oīum deorū imolat Soli & Lunā: & his quidē uniuersū pœni sacrificāt. At qui circa Tritonidē paladē icolunt etiā Mineruā Tritoniq; ac Meptunō: sed Mineruā p̃cipue. A quibus aphyris grāci uestē & ægidas simulacrorū Mineruā mutuati sūt: p̃ter q̃ q; ap̃d aphyros pellicea uestis ē & p̃dētes ex eius ægidibus fimbriā nō sunt serpētes sed e lorīs facē. Cetera uero oīa ad idē exēplar effecta sunt noīe quoq; ipso testificāte uenisse ē aphyrica paladiog; stolā. Q uippe aphyrā mulieres sup uestē amiciunt nudis pellibus caprinis fimbriatis ac rubrica delibutis: a quibus ægeis id ē caprinis pellibus ægidas denoīauere grāci. **Nasamo** Qui ē hic p̃mū mihi uidet̃ ciulatus i tēplis extitisse. q; eo aphyricā: mulieres uehemēter utūt ac belle: & ab aphyris q̃driugos equos iūgere grāci didicere. Sepeliūt autē pastores ut d̃s q̃s cœpit agere aiām eū sedētē cōstituāt ne supinus expiret. Dōicilia eorū sūt uirgultis cōpacta suspēsis circa lēticos & ea quoquo uersus uersatilia. Est isti qdē talibus utūt tur moribus. Cōgūt aut hos ab oriētali pte Tritonis fluis hi aufsees q; sūt aratores: q; uero pœni domos possidere cōsueuerūt iis nomē ipositū ē Maxies q; dextrā capitis pte coma tā gestāt: sinistrā radūt: corpus minio tīgūt asserētes se a troiāis eē oriūdos. Regio h̃ & reliq; ad occidentē uergēs multo frēq̃ntior est feris siluissq; q; regio pastoralīū. Nā qd̃ ad auro rā respicit: quā pastorales icolūt tritōe flumie tenuis & dep̃ssior est & harenosa. Hinc dei ceps quā aratorū ē uesperā spectās: mōtana ualde ē ac memorosa ferissq; frēquēs. Si qdē

apud hos & serpētes sunt supra modū grādes ac leones. Elephantes quoq; & ursi & aspi-
des & asini cornibus prāditī & cynocephali id est capita canina habentes: & acephali id
est non habentes capita: sed in pectoribus oculos: ut ab aphris memorat: nec nō uiri fē-
mināq; agrestes & aliā permulta fera haud ementita. Quoq; nihil apud pastorales est
sed alia ueluti ciconia & caprea & bubali & asini nō illi quidē cornua habētes: sed alii im-
poti: nūq; enī bibūt & oryes: quibus nūales palmae pro cornibus sunt. Huius fere ma-
gnitudo est ad equiparationē bouis: & bassaria: & hyana: & hystriches: & arietes agre-
stes: & dycties & thores id est ex hyana & lupo geniti & panthera & boryes: & crocodili
tricubitali ad summū magnitudine terrestres lacertis asiniles: & struthii subterranei: &
serpētes pusilli cū singulis cornibus. Haec sūt illic fera: & itē quae alibi pter cernum & ap-
Cervus enī & aper prorsus in aphrica nullus est. Sunt ibidē quoq; tria muriū genera: quo-
rū alii bipedes uocantur: alii zegeries punica lingua: quod in nostra pollet: idē quod col-
les: alii echnies. Sunt praeterea mustellae quae in sulphio nascuntur murenis simillimae.
Tot habet feras pœnorū pastoralium regio quātū nos maxime scrutando longissima in-
uestigare potuimus. Maxymū pœnorū cōfines sunt Zabyces: ubi fœminā aurigatur cur-
rus in bellum. His finitimi sunt zigantes: ubi magnā uim mellis apes conficiūt: sed mul-
to plus opifices uiri facere dicuntur. Oēs minio inficiuntur ac simiis uestuntur: quarum
afatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt carthaginenses sitā esse insu-
lā nomine cyranē ducentorum stadiorum longitudine artā in latum: in quā pergi e cō-
tinēte potest oleis refertā: ac uitibus: & in ea esse portum unde uirgines indigenarum pē-
nis uolucrum pice illinitis ramenta auri referunt e limo. Haec an uera sint haud equidē
scio: sed quae narrantur scribo. Fuerit autē totum ut ipse ego in zacyntho uidi picē e la-
cu referri. Sunt eo loci cōplures lacus quorum qui maximus septuaginta quoquo uersus
pedum est altitudinis duum passuum: In hunc uirgines contūcuius in summitate myr-
tus alligata est demittunt: Deinde referunt myrto picē odorē quidem asphalti habētē
sed cætera praestantiorē pice pieria: eamq; in scrobem quē iuxta lacum foderunt ef-
fundunt: & ubi multum illius aggesserunt: ita e scrobe in amphoras transfundūt. Quic-
quid autem in lacum decidit: id sub terrā means redditur in mari. quod a lacu quatuor
stadiis abest. Ita id quod de insula adiacenti aphrice dicitur: consentaneum est ueritati.
Aiunt praeterea carthaginenses locum esse aphricae extra columnas Herculis habitatum
hoibus eo quotiens ipsi applicuere se merces e nauibus exponere. easq; in crepidine ter-
rae deiceps collocare: tum cōscēsis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto indi-
genas ad mare cōtēdere: de hinc auro pro mercibus deposito rursus illinc abscedere: sed
nō extra cōspectum: tum se illuc e nauibus egressos praeciū confiderare: & si dignū mer-
cibus uideatur: eo sumpto abire. Sin minus consensūs iteq; nauibus cōspicere. Illos uero
accedentes plus auri ad id quod deposuerunt addere donec persuadeant. Neutros autem
alteris iniuriā inferre: neq; enim aut se contingere aurum priusquā ipsi sumserint au-
rum. Atq; hi sunt pœnorum: quos nominare possum: quorum pleriq; neq; tunc de rege
medorum curabant quicquā: neq; nunc curant. De qua regione eatenus quoque dicere
a quatuor eam nationibus quantum nos scimus non amplius incolī: quarum duae sunt
indigenae: totidem non indigenae quidem pœni atque athiopes: quorum alteri ad a-
quilonem aphricae: alteri ad austrum incolunt. Aduena uero phoenices & graeci. Neq;
uero uidetur mihi bonitas aphricanae terrae cum bonitate asiae atq; europae cōparanda p-
ter unā Cynipem: quae tellus fluuio cognominis est. Haec optimae cuiq; telluri par ē pro-
uentu fructus cerealis oīo cætera aphricae. Est enī pulla & uda fœtibz ac secura siccitatis

Asini cū
cornibus
Cynoce-
phali
Acephali
Oryes
Bassaria
Hyene
Dicties
Thores
boryes
Cervus
in aphri-
ca nullus
Aper in
aphrica
nullus
Zegeries
Echnies
Zygates
Cytane

Cynipes
terra fœ-
cunda

aeris: ac ne imbre qdē qui sit uehemētiōr lāditur. Nam in eo tractū aphrica pluit ex p-
uentibus fructū terrā totidē mensurā illic quot e babylonica tellure percipiuntur. Bo-
nū solū & illud est quod euesperitā colunt. Nam quotiens id eximie seipsum uberta
te superat: cētuplū reddit. At illud cinypium circiter trecenta. Porro cyrenaica regio quā
huius aphrica editissima est: quā pastorales incolunt trīs in se plagas cōtinet admiratio-
ne dignas. Primā quā maritima est: q̄ in ea iam fructus maturi metuntur uindemiātur-
q̄. His compositis in plaga quā supra maritimā est medios fructus legunt: quos colles
appellant dum hi fructus adornantur: ii qui sunt in editissima plaga coquuntur atque
maturefcunt. Itaq; dū primi fructus bibūtur atq; eduntur: ultimi aduentant. Atq; hunc
in modum ad octo mēses praeceptio fructuum cyrenāos occupat. Hāc hactenus de his
dicta sunt.

Erlā ad uiscēdā Pheretimā ab Ariādē missi ex aegypto barcē peruenērūt op-
pidū obfederūt missis illico qui denunciarēt dedi auctores necis Arcefilai: eos
oppidani ut qui cedis oēs participes essent in colloquiū nō admiserūt. Ita oc-
to menses barcē cū obledissent p̄sae: nono mēse cuniculos suffoderūt ad murū ferētes &
ualida tormenta admouerunt: sed cuniculos qdē faber qdā ararius deprehēdit areo scu-
to hūc i modū. Circūferens illud intra murū admouebat pauimēto urbis: quod ubicūq;
admouebat alibi illinc e solo nihil soni reddebāt: ad locū aut qui suffodiebat as clipei
resonabat. Vbi e diuerso fodientes barcēi persas suffossores interemerunt. Tormēta au-
tem barcēi ipsi repulfabant. Verū cū multū temporis contriuisent: & multi utring; ca-
derent: nec pauciores ex persis. Amasis dux peditatus talē rē cōmētus ē. Animaduertēs
barcēos ui nō posse superari sed dolo: latā fossā p noctē depressit: eiq; fragilia superfra-
uit ligna: & super ea humū in duxit reddens solū cetero aequabile. Simul atq; illuxit: bar-
cēos i colloquiū euocat. Illi libētē optēperauere q̄ eis cordi erat ad pactiōnē deuenire.

Pactiōnē aut in hanc formulā ineūt: ferientes fœdus super occultā fossā. Q uoad hu-
mus ea ita haberet tādū fœdus in ea regione ratū foret. Barcēis quod equū foret se pē-
furos regi promittentibus & persis se nihil regi nouarū aduersus barcēos esse molituros
Barcēi dehinc fœderibus freti & ipsi ex urbe prodibant: & ex hostibus cuiq; licebat in-
trandi urbē faciebāt potestātē patefactis oībus portis: At persae rescisso pōte occulto i ur-
bē proruperūt. Ideo aut pōtem quē fecerant resciderunt ut fœdus soluerent: quod cum
barcēis percuērāt tādū ratū fore fœdus: q̄ diu maneret terra ut tūc manebat. Refracto
enim pōte nō manere fœdus in ea regione amplius Pheretima traditōs sibi a persis bar-
cēos qui faciendā cedis p̄cipes fuerant sudibus suffixit p ambitū muroꝝ. Fœminarum
quoq; decimas māmillas circa muros appendit. Ceteros barcēos persis ut diriperēt ipe-
rauit prāter battiadas: & qui cedis affines non extiterāt. His urbē pmisit reliquis i ser-
uitutē abreptis p̄sae redierūt: qui cū ad urbē cyrenē redissent: Cyrenāi eos oraculi cuiusdā

seruādī gratia p urbē deduxerūt. Sed iter transeūdū praefectus naualis exercitus q̄adres il-
lis praecepit ut urbē diriperēt recusante Amasi peditū duce: se enī aduersus unā barcē grā-
cā ciuitatē esse missos. Vesq; postq̄ trāsierūt & ad rupē lycei louis subfederūt: p̄cēnitiā
eos subiit q̄ Cyrenem non occupassent: eamq; iterum adoriri conati sunt. Cyrenāis eos
contemptū habētibus. Et licet nemo cōtra ferret arma: tñ īcessit eis metus: illicq; cursū
se propicientes sexaginta circiter stadia confederunt. Vbi statua habentibus ab Ari-
andē nunciū aduenit ad eos reuocandos cum a cyrenāis commeatum sibi prāberi prae-
carentur. Eo accepto in aegyptum reuertebantur. Q uos deinde p̄cēni excipientes ue-
stitus atq; utensilium gratia ut q̄sq; reliquebat trahebaturq; īterficiēbāt: donec i aegyptū

peruentum est. Hic persarum exercitus in aphricam longissime ad euesperidas processit. Quos autem barcarum cepere quosque ex egypto eiecere ad regem iis Darius rex ad icolédū dedit uicū baetrianæ regionis: cui uico nomen imposuere barca ad mea usque memoriā et incolis frequētē. Verum ne ipsa quidem Pheretima probe uita excessit. Nam postea quā ultra barcas celerrime in ægyptū rediit male perit. Vt enim existunt acres admodū & inuidiosæ ultiones deorum in homines uiuens uermibus cōputruit. Talis ac tanta Pheretima Batti filia in barcas uindicta extitit.

Phereti-
mæ mors
terra

Herodoti Halicarnasei Historiarum Liber Quintus:

Thersæ qui in europa sub Megabyzo relictī a Dario erant primos ex hellepōtis perinthios Dario subesse recusantes: subegerunt antea quoque a pæoniis male affectos. Si quē pæones qui sūt a strymōe admōiti diuio rīso ut bellū pinthiis isserēt: & si quē a pinthiis ex aduerso cōsidētibus puocarentur nominatim compellantibus eos inuadessent: sin minus ab inuadendo abstinerent: ita fecerunt. Enī uero confidentibus perinthiis e regione pæonū i suburbanis: ibi singulare certamen ex prouocatione cōmissum est uiri cū uiro equi cū equo canis cum cane. Et cum uictores duobus certaminibus perinthii præ gaudio carmen pæona cantarēt tunc pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes inter se dixere nunc oraculum dei perfectum est: nunc nostrum est opus. Atque ita in perinthios canentes imperū fecere egregieque uicentes ex illis paucos relinquere. Quæ quondam a pæonibus gesta fuerāt: hūc i modū gesta sūt. Tūc aut perinthii p libertate strēne pugnātes tū multitudie a Megabyzo superi sūt pintho capia Megabyzus p thraciā arma circūferēs: oēs eius urbes atque oēs nationes pacatas regi reddebat. Hoc enī illi a Dario fuerat iperātū: ut oēm thraciā subigeret. Gens thracum secundum indos omnium maxima est: quæ si aut unius imperio regeretur: aut idem sentiret (ut mea fert opinio) inexpugnabilis foret: & omnium gentium multo ualidissima. Sed quia arduū illis est: & nulla ratione contingere potest: ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularū regionum singula. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt præter getas & traufos: & qui supra cretones incolunt. Ex quibus quæ getæ se pro immortalibus gerant: a me cōmemoratū est. Traufi uero in cæteris quidem omnibus idem quod thraces uerum circa natalia suorum atque obitus hoc faciūt. Editio puero propinquē quæ circūfidentes cōploratione prosequuntur: recēntes quasquē: necesse est illi quæ uitā ingressus sūt perpeti humanas calamitates. Hoīem factō functum per lulum atque læticiā terræ demandant referentes quot malis liberatus i oī sit felicitate. At quæ supra cretōes icolūt ista agūt: Singuli plures uxores habēt quoque ubi quis decessit disceptatio magna fit inter uxores acri amicorū circa hāc rē studio quānam dilecta fuerit a marito præcipue. Quæ talis iudicata est: & hunc honorem adepta: ea a uiris ac mulieribus exornata: ad tumultum a suo propinquissimo maclatur: unaque cum uiro humatur: cæteris uxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducentibus. Nam id eis summo dedecori datur. Reliquis thracibus hic mos est. Liberos in mercato uenūdant. Virgines non asseruant: sed quibus libuit cum uiris concumbere sinunt. Vxores asseruant uehementer: easque magno are a parentibus coeunt: punctis notis esse frontes nobile iudicatur: non esse notatas punctis ignobile. Ociosum esse pro honestissimo habetur: Agricultorem uero pro contēptissimo. E bello atque rapto uiuere

Perinthii
Pæones

Perithus
urbs
Megaby-
zus
Thracū
gens ma-
xima

Getæ
Traufi
Nascētus
tū fletus
Mortuorū
læticia
Cretō
nes

Vxorū
contētio

Thracū
mores

Mars pulcherrimum. Atq; hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Edūs autē hos solos co-
 Liber lunt Martē: Liberū: Dianā: sed reges præter populares etiam Mercurium. Eumq; e diis
 Diana præcipue per quē solum iurāt: a quo progenitos quoq; se aiunt. Optimatibus eorū tales
 Mercuri- sūt sepulturæ prolatu triduū caduere mactatisq; oisariis hostiis cōiuiāt: illudq; desletū
 us prius: deinde de combustū sepeliunt: aut aliter humo contegunt: aggestoq; desuper tumu-
 Thracū lo cum alia omnis generis certamina proponunt tum præcipue certa cum ratione mo-
 sepultura nomachiam idest singulare certamen. Et sepulturæ quidem thracum huiusmodi sunt.
 Q uod autem huius regionis ad aquilonem uergit: nemo potest pro comperto referre
 quānam homines eam incolant: sed illam quæ trās istrum plaga est: constat uastam esse
 atq; ignotam. ubi solos audio habitare homines nomine sigynnas ueste medica utentes
 Sigynna eorumq; equos toto corpore hirsutos esse ad quinq; digitos altitudine pilorum eosdem
 equi pusillos ac firmos: Inualidosq; ad uiros gestandos: sed curui iunctos esse perniciosissimos:
 hene- atq; his curribus indigenas inuehi. Horum fines proxime accedere ad Heneetos q; sunt
 in adria. Eos quoq; se colonos medorum dicere qui quo pacto coloni medorum fuerint
 Sigynna equidem non queo dicere: sed fiat quidlibet intra longum tempus. Sigynnas poeni q
 supra massiliam incolunt insitatores appellant: cyprii iacula. Verum (ut thraces aiūt) apes
 loca transistrana obtinent: & ob illas ulterius pergi non posse quæ cum dicunt haud cre-
 dibilia apud me dicunt: quoniam hoc animal constat rigoris intolerans esse. Mihi tamē
 loca quæ septentrionibus subsunt: uidentur ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac
 regione. Cuius oram maritimā Megabyzus persis obedientem reddidit. Darius trasmis-
 so rapidissime helleponto postq; sardis uenit: recordatus est beneficii in se ab Histiazo
 Histieus collati & consilii Cois milienzi. Q uibus accersitis sardis optulit electionem. Histia-
 Myrci- us ut qui esset mileti tyrannus nullam sibi tyrannidem poposcit: sed Myrcinum hedoni-
 nus dem animo urbis in ea condendæ. Et iste quidem hanc elegit. Coes autem ut qui nō ty-
 Coes rannus: sed priuatus esset optauit mityleties tyrannidem. Impetrato uterq; quod optauit
 rat eo se contulit. At Dario res huiusmodi oblata est: ut illum uidenti incesse- rit cupido
 pigres iubendi Megabyzo ut pæonas ex europa e sedibus in asiam transportaret: erāt pigres &
 mātyes mantyes uini pæones: qui postq; Darius trāsmisit in asiam & ipsi sardis uenere cupidi ty-
 rannidis apud pæonas potiundæ ducentes una sororem procera statura atq; speciosam
 Hi obseruato tempore dum in suburbanis lydorum Darius præsideret talem rē sibi agē-
 dam putarunt. Sororem q̄ optime poterant cum exornassent: ad aquam mittunt uas ca-
 pite continentem equūq; e brachio trahentem: linumq; nentem. Eam prætereuntem
 Darius attente considerabat: q; neq; persica erant illa quæ ageret mulier neq; lydica: neq;
 ulla- rum ex asia sceminarum. Hæc considerans misit quosdam suorum satellitum iussos
 obseruare in quam rem uteretur mulier equo. Istis subsequētib; scemina ubi peruenit
 ad flumen equo satiffecit: uas aqua impleuit. His actis eadem uia regreditur aquam ca-
 pite sustinens: equum e brachio trahens ac fufum uersans. Admiratus Darius tum iis quæ
 ab exploratoribus audisset: tum iis quæ ipse uidisset: adduci coram sceminam iubet. Ea
 adducta adolēscētes fratres qui aderant non procul rem ipsam specularantes interrogā-
 ti Dario cuius illa esset: aiunt se pæones esse: & illam suam sororem. Ad quos Darius qui
 nam homines essent pæones: & ubi locorum habitarent: & cuius rei gratia illi uenissent
 sardis percontari. Adolēscētes se uero uenisse dicere ut sese ei donarent: pæonia au-
 tem esse ad flumen strymonem sitam: qui strymon non procul abesset ab helleponto:
 pæones esse coloniam teucrorum. qui e troia fuerunt. Hæc singillatim illi referebant.
 Interrogantiq; Dario nunquid omnes illic scemina: tā laboriosæ essent: affirmare pro-

pre ad ita habere. Huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius litteras ad Megabyzum dat: quæ in thracia præfectum reliquerat iubens e sedibus suis pæones ad ipsum trāsserri cum liberis pariter & uxoribus. Eques cū hoc nuncio cōfestim ad hellepontū cucurrit. Hellepontūq; transmissio litteras Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis sumpto e thracia duce aduersus pæoniam exercitum ducit. Pæones cognito perfarū in se aduentū contractis copiis processere ad mare rati illac perfas ingressuros ad dimicandū. Et pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant. Persæ autem certiores facti pæonas conuenisse ad intercludendū ab ora maritima ingressum: sumptis ducibus iter ad superiora conuertunt hostemq; latentes in eius oppida irrumpunt: & illa utpote uacua facile occupant. Quod ubi rescire pæones protinus dispersi ad sua quisq; dilabuntur. Seq; persis dedunt. Ita e pæonibus syropæones & pæoplæ & qui ad prasiadē usq; paludem incolunt e suis sedibus emoti in asiam sunt abducti. Qui uerō circa pangæū montem incolunt doberasq; & agriamias & odomantes & ipsam prasiadem paludem a principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen expugnare eos qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modū. In media palude cōpactæ erant sublicæ tenuem a continēte ingressum uno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinētes olim cōmuniter omnes ciues statuebant. Mox e lege hunc in modum statuendum censuerunt: ut pro singulis uxoribus quas quisq; duceret (Ducunt autem singuli multas uxores) ternas defigeret sublicas e monte sumptas: cui nomen est orbelus. Hoc habitantes modo optinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt: & fores inter tabulata compactas deorsū ad paludem ferentes paruulos liberos per pedem recte illigant metuētes ne illi i aquam deuoluantur. Equis autem & subiugalibus pisces pro pabulo præbent. Porro pisciū tanta est copia ut quotiens quis ianuam compactam reclinauerit: demissam fune sportā uacuat aliquanto postretrahat piscium plenam. Quorū duo sunt genera. unū qd uocant papraces: alterum tilones. E pæonibus ii qui capti fuere in asiam sunt abducti. Pæonibus captis Megabyzus nuncios in macedoniam septem perfas qui post eum erant in exercitu spectatissimi misit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquā. Est autem e palude prasiade breuis admodum in macedoniā uia. Nam in primis paludi confine ē metallum: id est fossio aris. Vnde postea tempora Alexandro in singulos dies singula talēta proueniebant. Post metallum superato monte quem uocant dyforum macedonia intrat. Eo persæ ubi peruenere: & in conspectum Amyntæ ad quem mittebātur regi Dario terrā & aquam petiere: Amyntas & ea dedit: & homines in hospitium uocauit. Instructaq; splendide cœna percomiter accepit. Persæ postq; a cœna ad potum peruenire: hospes inquit macedo nobis persis cōsuetudinis est quotiens magnā exhibuimus cœnā: tūc et cōcubinas & adolescentulas uxores ad assidendum introducere: proinde tu nunc quoniam libenter exceperisti nos & liberali hospitio profectus es: regi Dario & terram das & aquā sectare cōsuetudinē nostrā. Ad hæc Amyntas nobis inquit persæ ista consuetudo nō est: sed uiros a fœminis semouēdi. Verum quandoquidem uos exigitis qui i domini estis: hoc quoq; uobis præstabitur. Hactenus locutus Amyntas fœminas accersit. Illæ ut iussæ præsto fuerunt: & e regione persæ deinde cōsederūt. Quas persæ cōspicati formosas Amyntā alloquūt negantes omnino id factum esse sapienter. Satiū enī futurū fuisse ab initio non uenire fœminas: q̄ postq̄ uenerant non assidere: sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Itā coactus Amyntas illas assidere iussit. Quæ cū obtēperassent illico persæ māmillas illas tractare utpote plusculo uino temulenti nōnulli et tēptare suauari. Hæc Amynthas intuens & si iniquo ferebat animo: tamē præ metu persi

Siropæones
Præoplæ
Prasias

Orbelus

Papraces
Tilones

metallū

Dyforus

Perfarum
cōmuna
Amyntæ
cōmuni

cū nominis quiescere. Verū eius filius Alexāder cū adesset: atq; hæc suspiceret utpote ad-
 lescens & malorū inexpertus nequaquā aplius tolerare posse. Itaq; grauitè ferēs ad Amyn-
 tā inquit. Tu uero pater cede ætati: abiq; hinc ad requiescēdū neq; indulgeas nimīū pota-
 tionī. Ego hic remanēs oīa hospitibus quæ oportet exhibeo. Amyntas eum rei nouæ ali-
 quid facturū aiaduertens ad hæc respōdit. Fili inquit uerba tua hinc me sūmouētis pe-
 ne itelligo. Iō enī me dimittis: q; aliqd noui agere i aīo hēs. Quare nolo te qcq; noui in
 hos uiros ppetrare futurū i pncipiē nostrā: sed tolera spectās quæ gerūt. Nā q; ad discessū
 meū pertinet parebo. His responsis Amyntas abiit. Et alexander ad persas. Vobis inquit
 hospites cū his fœminis uel oībus si libet facillime licet concumbatis: sed cum quæ earū
 concubere libeat indicate. Nūc enim fere tempus cubādī aduētat: & uos bene potos esse
 temulētōsq; uideo. Proinde has fœcias si uobis cordi ē sinitè ire ad se leuādū: q; s; lotz fue-
 rit accipiat. Hæc locutus Alexāder approbātibus p̄sis egressas fœminas in muliebre re-
 mittit cōclauē: ac totidem uiros leues malas habentes mulicribus uestibus exornat: tradi-
 tisq; pugionibus introducit: admouetq; p̄sis: inquit. Vos uero p̄sæ a nobis in cōuiuium
 estis oī munificentia accepti. Quippe quibus & quæ habebamus & quæ inuenire potui-
 mus: ea oīa representauimus: & q; oīum maximū est et nostras ipsorū matres & sorores li-
 beraliter exhibemus ut oī honore affecti a nobis itelligatis quibus rebus digni estis: uti-
 q; regi qui uos misit renunciatis a græco quodam macedonum principe uos & mensa
 & lecto bene acceptos esse. Hæc locutus Alexander singulos macedonas quas fœminas
 esse aiebant: assidere iussit singulis persis. Qui posteaq; a persis attrectari cœpere illos ob-
 truncauere. Et hæc quidem morte affecti sunt persæ ipsi pariter & eorum comitatus. Co-
 mitabantur enim eos & uehicula & familia & oīs generis apparatus: quæ cūcta cum illis
 oībus pariter intercepta sunt. Nō multo deinde interiecto tēpore cum magna horum uī-
 roꝝ inter persas inquisitio fieret: Alexāder illos prudenter occupauit tū multa aliis pecu-
 niā: Tū sorore sua nomine Gygea Bubarī data uiro persæ uni ex inquisitoribus inter-
 fectorū. Ita horū persarū cædes depræhensa: sed silentio suppressa est. Esse autem græ-
 cos qui hæc fecere a Perdica progenitos quæadmodum ipsi aiunt & ego assentior in iis
 quæ postea dicam id ita esse probatur: & ii qui in olympia certaminibus græcorum præ-
 sunt consentiunt. Nam cum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum descendisset a con-
 curforibus prohibebatur q; negarent barbarorum id esse certamen: sed græcorū. At ubi
 palā fecit sese argiuū græcus eē iudicatus est: & stadium currens proximus primo extitit.
 Et hæc quidem ita gesta sunt. Megabyzus autem p̄onas ducens abiit in hellepontum
 & illo transmissio peruenit sardis. Cum interim Histiazus milesius iam muris cingeret lo-
 cum quo a se petito donatus a Dario fuerat in prædium seruatz ratis: qui locus est ad flu-
 men stryōnē nomine myrcinus. Megabyzus cognito quod fiebat ab Histiazo cum pri-
 mū uenit sardis ducens p̄ones: ita est Dariū allocutus. Rex quidnam tu rei fecisti dato
 loco ad urbem condendā in thracia uiro græco eidemq; solerti atq; industrio: ubi a fati
 materia est ad naues ædificandas multūq; remigū atq; pecuniæ. Multis ē cum barbaris
 tū græcis incolētibus qui nacti ducē faciet quicquid ille uel die uel nocte præceperit. Nūc
 tu uirū hunc ita fauentē in hibe ne domestico bello affligeris: in hibe autē miti modo ac-
 cersitū: quē cū acceperis: da operāne quādo in graciā reuertatur. Hæc locutus Megaby-
 zus persæ facile Dario persuasit tāq; probe p̄spiciēs quod esset eueturū. Darius misso i myr-
 cinū nuncio ad Histiaū hæc inquit. Histia rex darius hæc dicit mihi rebusq; meis me-
 lius cōsulētē q̄ te inuenio neminē: quod non uerbis sed factis cōpertū habeo. Proinde cū
 res magnas agere destinē: præsto mihi sis ut ea tibi aperiam. His uerbis fide habita Hi-

Alexāder
ad persas

Viri pro
mulieri
bus

Perfarum
cædis in
cōuiuiū
Gygeam
Bubarī
Perdica

Myrcinus

ticius & simul magnificiēs cōsiliariū regis fieri sardis pfectus est. Cui aduenienti Dariū
 Histiazē ego iquit ea de causa te accersui q̄ postea q̄ a scythis redire maturavi: & tu ab ocu-
 lis meis abfuit: nullius rei desiderii tā me tenuit breui: q̄ ut tu in aspectū & colloquium
 meū uenires cū scias oīum possessionum p̄ciosissimā esse uirum amicū solertē bene scē-
 cientem: quā ibi ambo adesse ego testimonio esse possum & rebus meis. Q̄ uare tibi ego
 q̄ fecisti probeq; uenisti hoc gratificādū putāui ut omīssa mileto & recēs cōdita in thra-
 cia urbe me sequaris sula: eadē quā ego habiturus: meusq; cōuictor ac cōsiliarius futurus
 Hāc locutus Darius una secū Histiazum dūcens sula uersus iter intendit p̄fecto sardibus
 Artaphirene fratre suo ex eodē patre. Itē p̄fecto Otane ora maritima: cuius patrē Sifā
 nem unum e regibus iudicibus q̄ iniuste ob pecuniā iudicasset rex Cābyes interemerat.
 Interemptoq; detractum corium in lorā concidit: quibus tribunal in quo ille sedēs iu-
 dicarat intendit: ibidemq; eius filium Otanem sedere iudicē p̄cepit: atq; i memoria ha-
 bere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens: tūc Megabyzi
 successor exercitus bizantios ac chalcēdōnios cepit. Cepit itē antandrum quā est in terra
 troade: cepit quoq; lāponiū. Sūpta ēt a les biis classe cepit lēnū: & imbrū a pelāsgis tūc
 quoq; utraq; habitam: Sed lemniū quoniam prālio contenderant: & aliquandū re-
 pugnauerant: mala perpeSSI sunt: quorum qui sup̄fuere iis p̄fectum persā imposuere
 Lycaretum Meandrii eius qui samī regnauit germanū. Hic lycaretus cum lemno p̄fē-
 set: hac de causa mortem oppetiit: q̄ oēs in captiuitatem redigebat: atq; euertebat alios i
 simulans defētores scythicā expeditionis: alios uexatores copiarum Darii a scythis re-
 uertentiū. Hāc iste in sua p̄fectura perpetrabat. Sed non diu in malis faciendis deli-
 tuit: & ceperunt itēq; e naxo atq; mileto calamitates ionibus fieri: e naxo quidē q̄ inter i
 sulas felicitate p̄stabat: e mileto autē q̄ ea tempestate prope seipsam superaris maxime
 florebat. Eratq; ionia p̄textum cum laborasset duabus superioribus atatibus morbo se-
 ditiōis: donec eā seditiōē parii sedauerint ex omībus grācis correctores a milesiis de-
 lecti. Hunc autē in modū eos parii correxere. Cū miletū uenissent uiri inter parios p̄fē-
 tissimi cernerētq; domos uehementer labefactas dixerunt uelle se regionem ipsorum p-
 agrare. Id faciētes & omnem agrū milesiū lustrantes: ut quēq; fundum animaduertebāt
 bene cultum fructūq; emittentē: cōscriberebāt domini nomen. peragrata omni regione
 cū paucos huiusmodi fundos comperissent: q̄ maturime ad urbē descenderūt. Coacti-
 q; cœtu decreuerunt urbem ab iis esse incolēdā: quorum fūdos bene cultos inuenissent.
 Videri enim illos itā curaturos publica ut sua ipsorum curauissent. Ceteros milefos qui
 prius seditiosi fuissent: iusserunt horum dicto audientes esse. Ita milefos parii corre-
 xerunt. Ex his tunc urbibus hoc modo cōperunt Ionīa mala contingere. E naxo quidē lo-
 cupletes e plābe in exiliū missi miletū se contulerunt. Miletum autem procurabat Arista-
 goras Molpagas: idēq; gener ac confobrinus Histiazī Lyfagure quē Darius sulus destine-
 bat. Nam Histiazus mileti erat tyrannus: & per id tempus sulus degebat: dum naxii mile-
 tum uenere: iam pridem Histiazī hospites cum miletū naxii aduenere obsecrarunt Ari-
 stagoram ut aliquantulū copiarū ipsis p̄staret ad redeundū in patriam ille colligens si-
 per eum isti in patriā redirent fore ut naxio imperaret: tamen p̄tendēs Histiazī hospi-
 tium ita eos est allocutus. Meā quidem uires ad tātū copiarū p̄bēdū nō suppetūt: ut in
 uitis his qui naxū tenent uos possim reducere: cū audiā oētū milia scutorum naxiis ac
 multū longarū nauū esse: tamen omne studiū ad istud efficiendū adhibebo hoc scilicet
 in aīo uersans: Est mihi amicus Artaphernes Hyfaspis filius Darii regis frater: qui persis
 est omnium in asiam maritimorum multo exercitū p̄ditus ac multa classe. Hunc

Artapher

nes. 87.

Otanes

Sisamnes

Antadrus

Lāponiū

Imbrus

Lycaretus

Naxus

Aristago

ras

molpagas

lyfaguras

Artapher

nes

Naxos

Eubœa

Megabates

Paulanias

Scylax

Thalamia remi
foramen

ego uirum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia: His auditis naxii instare Aristagoræ ut rem quoptime posset conficeret: utq; munera homini polliceretur dicere & se exercitui sumptum suppeditaturos magnâ uidelicet spem habebat cū ipsi naxo apparuissent naxios omnia quæ iuberentur esse facturos atq; adeo ceteros insularum. Nul-
la dum enim cycladū insularum sub Dario erat profectus sardis Aristagoras ait ad Artaphernem esse insulâ naxū nō spaciosam illâ quidē: sed pulchrâ alioquin & bonâ: Ionizq; uicinâ: multis præterea & pecuniis & seruiis præditâ. Proinde tu aduersus hâc regionem ducito exercitum per causam illuc exules reducendi. Quod facienti tibi magnæ sūt penes me in expedito pecuniæ præter illas quæ in exercitum erogabuntur. Has eniā: quū est nos præbere: qui aduentus nostri auctores sumus: & te insulas regi acquirere ipsâ naxum & quæ ex hac pendent parū & andrū. Ceterasq; quæ cyclades nominâtur. Vnde proficiscens haud difficile inuades eubœam insulam magnam ac beatam nec inferiorē cypro ac facilem sane ad capiendum centum omnino nauibus ad has occupandas suffe-
cturis. Huic respondens Artaphernes: tu uero inquit quæ sunt ex utilitate regiæ domus exponis. & probe ista suades omnia præterquam de numero nauium. Nam pro centum nauibus ducentæ tibi ineunte statim uere in promptu erunt. Oportet tamen de his rebus auctoritatem quoq; regis accedere. His auditis Aristagoras latus miletum rediit. Artaphernes autem: missio sula ad Darium nūcio: per quē de rebus ab Aristagora dictis eū certiore faceret. ubi ille rem approbauit ducentas naues instruxit tum persarū: tū aliorum sociorum magna sane multitudine præfecto eis duce Megabate uiro persa familia achæmenidarum suo ac Darii consanguineo: qui si uera sunt quæ post hoc tempus gesta fuisse responderat Paulanias lacedæmonio Cleombroti filio graciæ tyrannidē affectâti. Delecto itaq; duce Megabate exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit e milero Megabates Aristagora sumpto atq; ladum exercitu cum naxiis profectus est per simulationem eundi in hellepontum: atq; ubi chiū peruenit: classē continuuit apud caucasa ut illinc uento aquilone traiceret in naxum. Sed quoniam non erat fatale naxios ea classe deleri hoc negotii contigit. Megabates in circueundis nauium excubiis offendit nauē myndiam a nemine custodiri: quam rem indigne ferens iussit satellites inuentum eius nauis principem nomine Scylacem uincire traiectionem per thalamiam id est per foramen per quod remus extat: ita ut caput extaret corpus intus esset. Aristagoras a quodam factus certior hospitem suū Myndiam a Megabate uindictam afflicti persam adit hominē excusat: reposcit: cum nihil exoraret: ipse accedens Scylacem soluit. Id ubi rescituit Megabates grauiter admodum ferens Aristagoram inuasit: cui Aristagoras quid tibi inquit ē cū istis negociis. Nōne te misit Artaphernes ut me sequereris: atq; eo nauigares quodcūq; ego iuberem: quid multa agis. His uerbis indignatus Megabates ubi non affuit: misit naxum quosdam cum nauī ad rem naxiis quæ impenderent exponendam. Naxii ut qui minus quā hanc aduersus se classē uenturam expectabant: ubi id audierunt: oīa cōfessim ex agris in urbem comportare: & se tanq; obsidendi essent instruere cibariis potu murorum refectioe. Et isti quidē tanq; instante sibi bello sese apparabant. Illi uero posteaq; e chio in naxū traiecerūt: nā pramunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsidione mē sibus: absumpta quā fecū attulerant pecunia: & ab Aristagora maxima cum plura desideraret obsidio. Vbi moenia naxii exulibus edificauerunt: in continentē reuerterunt male affecti Aristagoras quando quod Artaphrem receperat præstare non poterat: nec exercitui stipendium exigenti dare præsertim Megabate insimulante apud milites male affectos. Præterea ne regno mileti frauderetur: his de causis trepidus de defectione consul-

tabat. Contigit enim e fusus ab Histiazo uenire quendam compuncto noctis capite: quibus Histiazo Aristagoram comonefaciebat ut ab rege deficeret. Id namque uolens Histiazo Aristagore indicare quia alia ratione facere non poterat utpote itineribus custoditis fidelissimo e seruis caput erasit: litterasque impressit: & hominem retinens quoad capilli refrutarent: ubi illi renati sunt raptissime dimisit miletum nihil aliud mandans nisi ut cum miletum peruenisset iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (ut a me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiazo faciebat quod magna sibi iacturam ducebat se fusus distineri: etiam atque etiam sperans fore ut si ab Aristagora rebellaretur ad mare proficisceretur. Sin miletus nil noui moliretur: nullam sibi uiam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Et Histiazo quidem hac considerans nuncium mittebat. Aristagoras autem cum ei haec omnia consentanea per idem tempus commigissent: rettulit ad seditionis tam de sua sententia quam de Histiazi mandatis. Cui cum ceteri omnes assensissent iubentes ut rebellaret: Hecataeus tamen logopius id est sermonum auctor initio dissuadere bellum sumi aduersus regem perferam enumerans cunctas nationes: quibus Darius imperaret: omnemque illius potentiam. Sed cum hoc persuadere non posset: secundo loco suadere ut classe mare occuparent: negans se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se milesiorum uires esse imbecillas: si tamen pecuniae et tempore: quod est in branchidis tollerentur: quas Croesus lydus reposuisset: multum spei recipere maris potiūdi: atque ita pecuniam & ipsos habituros ad uendum nec hostes spoliatos. Erant autem haec ingentes pecuniae quemadmodum a me in primo libro demonstratum est. Verum ne haec quidem sententia obtinuit: sed illa ut omnino rebella retur utque unus eorum myuntē nauigare ad exercitū: qui e naxo reuersus illic agebat: ut conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus ad hoc ipsum latrogoras dolo cepit Oliatū Ibanolis mylasiensem: & Histiazo Tynnīs termerensē: & Coem Alexandri quē Darius mytilene donauerat & Aristagorā Heracleidis cymeū: compluresque alios. Ita ex professo Aristagoras de fecit omnia in Dariū commentus. Et primū quidem uerbo dūtaxat tyrannidē imutans: statū rei publicae mileri constituit: ut secū libenter milesii rebellarent. Idē dehinc in reliqua ionia fecit tyrannorum alios eiiciens alios utique quos ceperat e nauibus iis quae aduersus naxū uenerant: ut ciuitatibus gratificaretur: alii in alia urbe diuendens ex qua quisque illorum erat quorum Coem mytilenae ut acceperunt sine mora productū lapidibus iteremerūt. Cymaei suū dimiserunt. Posteaque & alii complures tyranni fuga solū uertere: passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis Aristagoras milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxque ipse lacedaemone triremi pro legato missus est. Opus enim erat magnā aliquā comparare societatem. Spartae regnum iam non tenebat Anaxandrides Leontis filius quia non supstes erat: sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: non ille quidem propter uirtutis speciem: sed propter genus. Etenim Anaxandrides ducta in matrimonium sororis filia: quae & si cordi erat: tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id cum ita esset ephori his eum uerbis inculpauerunt. Si tu tibi non prospicis: certe nobis hoc non est depiciendum Eurysthei genus labefieri: Tu quandoquidem uxorem habes: quae non concipit aliam ducto gratissimā rem ex hoc spartiatīs facturus. His ille respondens negat se earum rerum alterutram esse facturū sed hos non recte consulere: qui ipsum hortentur repudiata quam haberet uxore innoxia alteram ducere: eoque se non esse pariturum. Cui ephori atque optimates consilio inter se habito rettulerunt: Quoniam te cernimus amore coniugis quam habes implicitum facito quod dicimus: ac noli repugnare ne quid de te spartiatum grauius consulant. Coniugem quam habes ut repudies non

Littere in capite impressae

Logopius

us id est sermonum auctor

Croesi pecuniae

Oliatus

Anaxandrides

Cleome-
nes

Dorieus

Leōides

Cleōbro-

tus

Prineta-

da

Anticha-

res

Telys

Callias

Crastis

Euryleō

postulamus: quæcumq; ei præstas nunc ea omnia præstato. Alteram tamen ducito præter hanc uxorem quæ sit fecunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides duas de hinc uxores habens binis ædibus habitabat haud quaquâ spartiatice faciens. Non longo interiecto tempore uxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenē: quem mater successorem regni spartiatæ nuncupabat. At uxor prior quæ hæcenus sterilis fuerat & ipsa concepit hoc fato: uis quæ cū re uera prægnās esset domesticæ tamē posterioris uxoris. Id audientes ac moleste ferētes dicere iactari hoc ab illa animo subiicēdi sibi partum. Itaq; his indigne ferētibus exacto tēpore pariēdi ephori increduli fœminæ parturienti custodes assederunt: quæ Dorieū peperit. Moxq; Leonidē: & post hunc gradatim Cleombrotū. Sunt qui dicant Cleombrotū atq; Leonidē fuisse geminos. Quæ Cleomenē peperit secūdo loco in matrimonii ducta Prineta de Marmani filia alterum filiū ampliū nō genuit. Et Cleomenes quidē non compos ut fertur sed inops mentis. Dorieus autem inter æquales omnes primus erat meritoq; putans se ob uirilitatē regno potiturū. Hic ita opinione præsumēs defuncto Anaxandrida cū lacedæmonii Cleomenē ex lege q̄ maximus natus esset creassent indigne tulit id sibiq; a Cleomene imperari. Igitur petita a spartiatius plebe coloniam duxit: neq; delphico uis oraculo inquā terrā ad urbē condendam tenderet: neq; quippiam consuetorū executus adeo rem indigne ferebat in aphricā nauigās ducibus theæis ad Cinypē delatus locū cōmuniit totius aphicæ pulcherrimū iuxta flumen: sed illinc tertio eiectus anno a macis & aphris & carthageniēsis in peloponnesum abiit. Vbi Antichares uir eleonius ei consilium dedit ex Laii oraculis ut heracleam in sicilia conderet affirmans Erycis regionem esse heraclidas: ipso Heracle id est Hercule conditore. Hoc ille audito delphos se contulit ad oraculū consulendū nūquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pytia eum potiturum respondit. Sumpta itaq; Dorieus classe quā & in aphricam duxerat italiā præter uehebatur: ea tēpestate ut ferūt sybarite cum Tely rege suo bellum crotoniatīs erant illaturi. Id metuētes crotoniatæ Dorieum ut sibi opem ferret orauere. Hoc præcibus iductus una cum illis aduersus sybaritā contendit: eaq; cepit. Hæc sybaritæ Dorieū & qui cum illo erant fecisse aiunt. Crotoniatæ negant quemp̄iā se peregrinum in bello aduersus sybaritas afciuisse præter unum Calliam heleū amicleōq; uaticinū: & hūc a Tely sybaritarū tyrāno ad ipsos trāsugisse hoc modo q̄ sacrificās de eūdo aduersus crotonē nō litaret. Hæc isti aiunt: quæ rerū utriq; testimonia hæc afferūt. Sybaritæ quidē phanū ac tēplū prope crastin lapidū maceriam quod Dorieū capta urbe aiūt extruxisse Mineruæ cognomine crastinæ: & hoc ipsius Doriei necis uolunt esse maximū testimoniū: q̄ præter uaticinia agens interemptus est. Si enī nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset: nec trāsgressus esset erycinam regionē obtinisset: & obtētā possidisset non ipse cū exercitus absuptus esset. At crotoniatæ multa mōstrant peculiariter donata Calliæ heleo in agro crotonienēsi: quæ etiam ad meam usque memoriā prognati Calliæ colebant. Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum: cui si in bello sybaritano fuisset crotoniatīs auxilio multo plura quā Calliæ fuisse donanda. Hæc pro se utriq; eorum testimonia referunt: quorum utris accedere ut quisq; mauult: his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alii duces coloniæ spartiatarum deducendæ Theſſalus & Parabates & Cæleas & Euryleon: qui cum omni classe siciliam tenuerunt superati a phœnicibus atque egestatis in prælio occubuerunt. una tantum ex hac aduersa pugna supersite Euryleonte: qui collectis eorum reliquiis occupauit minoam selinusiorum coloniam: selinusioque liberauit monarchia Pytagoræ. Hunc cum sustulisset ipse tyrannidem selinuntis inuāsit. Sed breui monarchus id est unicus princeps extitit: Nam selinusii impetu in eū

facto cum ad Iouis forensis aram confugisset obtruncarunt. Dorico & uita & mortis co
mes fuit Philippus Bucacida uir crotoniata: qui disponfa sibi filia Telys Sybarita: crotoe
profugerat: abnegatoq; matrimonio transiit cyrenem. Ex hac discedens sectatus est
familiarē turemē ac familiarū uirore sumptū: q; esset olympionices idest uictor certami
nis ad olympia: & omnium illinc græcorum speciosissimus. Ob quā corporis speciem
a segestanis ea quæ nemo alius reportauit. Nam sepultura eius heroico monumento ex
tructo segestani hostias offerunt. Hunc in modum Doricius uita fundus est: qui si in ani
mum induxisset sibi ferendum esse Cleomenis regnum: & in spartam permanisset: re
gno fuisset lacedæmoniorum potitus. Neq; enim diu Cleomenes imperauit: ac sine libe
ris decessit una duntaxat relicta filia nomine Gorgo. Cleomenem igitur imperium tenen
te spartam uenit Aristagoras mileti tyrannus: Cleomenemq; allocuturus conuenit habēs
(ut lacedæmonii aiunt) aream tabellam in qua totius terræ ambitus erat incisus: cūctumq;
mare atq; omnia flumina. Huius in colloquium ubi uenit: ita ad eum inquit. Studium
meū Cleomenes qui huc aduenierim ne mireris. Non enim ab re hoc fit. Prolem ioniam
pro libera seruam esse cum nobis ipsis dedecus dolorq; maximus est: tum uero uobis & eo
maior: quo magis ceteros in græcia antecellit. Proinde nunc per deos græcos eripite lo
nes a seruitute consanguineos uestros: quod facile est ad præstandum. Nam neq; barba
ri sunt uiri strenui: & uos in summum rei bellicæ per uirtutem euasistis: & genus pugna
di eorum huiuscemodi est breues arcus: ac breuia ipicula: longas brachas: longasq; in ca
pitibus cristas: unde faciles capti sunt gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tantum bonorū
est his qui eam incolunt continentem: quantum non est ceteris uniuersis: tum auri ut ab
hoc incipiamus: tum argenti: tum aris: tum uariarū uestis: tum iumentorum: tum manci
piorum: quibus uos si potiri libuerit potiemin. Sunt quoq; inter se confines ut ego disse
ram. His iombus cōfines sunt lydi: qui terram incolunt: tum aliarum rerum: tum uero ar
genti feracissimā. Hæc autem dicebat ostendens ex ambitu terræ in tabella quam attule
rat descripto lydis uero dicebat Aristagoras confines sunt hi phryges aurorum uersus
pecorum copia & terræ ubertate: omnium quos ego noui longe beatissimi. Phry
gibus confines sunt capadoces quos nos syros appellamus. His confines sunt cili
ces huius maris accola: ubi hac cyprus insula est sita qui tributum annuum regi pendunt
quingena talenta. His cilicibus cōfines sunt ii armenii: & ipsi re pecuaria abundantes. Ar
meniorum hanc regionem contingunt matiēni: quorum terræ cilia hæc confinis est. In
qua iuxta flumiū hūc choaspe m sita sunt hæc susa: ubi rex magnus domicilium habet: atq;
hic pecuniarum thesauri sunt. Hanc uos urbem si animose ceperitis: iam cū loue de diui
tiis licet certetis. Neque uero opera precium est uos suscipere prælia pro terra neque
multa neque ita feraci: & pro exiguis finibus aduersus messenios uestros confortes & ar
cades & argiuos quibus nihil est neq; auri neq; argenti: quarum rerum cupiditate quis in
ducitur ad morte periclitandum. Ergo cum offeratur occasio totius asiæ facile potius
dæ: aliud quippiam præoptabitis. Hæc Aristagoras dicebat. Cui respondens Cleomenes
milese inquit hospes in triduū tibi differo respondere. Tunc quidem hæctenus processū
est. Vbi uero dies responsiōi pstituta affuit: & ad locū de quo cōuenerat uetū est: Interroga
uit Aristagorā Cleomenes quot diez ab Ionio mari ad regē sit iter. Aristagoras alioquin
solers & ualde illū antecesses prudētia: in hoc tñ lapsus est: q; cū non deberet rē ut se habe
bat illi aperire uolens spartiatas in asiam educere dixit triū mensiū necesse iter. Cleome
nes interpellata huius q; ordini instituerat oratione de itineris spacio inq; hospes milese
abscede e sparta añ solē occidētē. nihil enī rōis dicis. Cū istud facile sit lacedæmoniis q; uis
eos tūmestri itinere abducere a mari. b locutus Cleōenes domū abiit. Aristagoras sup̄to

Monar
chus

Philippus

Olympi
onicesCleome
nes

Gorgo

Tabella

totius or
bisAristago
ra tabellaIonū ar
ma

Iones

Lydia

Phryges

Cappado
ces

Syri

Cilices

Armenii

Matiēni

Cissia

Choaspe
Susa

- Gorgo** oleæ ramo ad domum Cleomenis se contulit: eaq; ingressus iubebat p̄cabundus ad se autem diu mitti illius filiam. Assisteat enim Cleomeni filia: cui nomen erat Gorgo unica proles: eaq; octo aut nouē annos nata. Cleomene iubete eū dicere quæ uellet. filiola: eni gratia nolle prohibere. Tūc Aristagoras incept polliceri illi undecim talenta si p̄cibus suis annueret. Abnuente Cleomene subinde adiciendo eo petuenit: ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella parer inquit hospes te corrūpet: nisi hinc abis. Consilio puella: delectatus Cleomenes in aliud cōclauē abiit: & Aristagoras e sparta prorsus abcessit: nō facta ei amplius potestate indicādi itineris: quod erat usq; ad regem. Ea nāq; stineris ratio ita habet. Vbiq; sunt regi stathmi id est mansiones ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta atq; tutum: id nunquā intermissum per lydiam & phrygiam uiginti mansionum hoc est uicenorum castrorū est: parafangā nonaginta quatuor & dimidiatus. Ephrygia excipit fluuius Halys: cui iminent portæ quas transire oīo necesse: atq; ita fluuiū transmittere: & p̄sidiū quod supra illum est transgresso in cappadociam & eam permētenti usq; ad fines cilices duo de triginta stathmi sunt parafangā centum quatuor. In horum mōibus positas duplices portas ac totidem p̄sidia pertransis. Hæc tibi transgresso & per ciliciam iter facienti tres stathmi sunt: parafangā quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab armenia disternat flumen: quod nauibus transitur nomine euphrates. In armenia stathmi sunt diuersiorum quindecim: parafangā quinquaginta sex & dimidiatus: in quibus & p̄sidiū est. Eam fluuii qui nauibus transeuntur quatuor interfluunt: quos transmittere prorsus necessarium est. Primus tigris. Secūds dehinc ac tertius eiusdē nominis: & si non idem fluuius nec ex eodem fluens loco. Nam horum quos enumeravi primus Tigris ex armeniis fluit: alter ex matienis. Quartus fluuius noīatur Gynges: quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac armenia in terram matienam tendenti stathmi sunt quatuor: unde in regiōem cissiam trāseunt sunt undecim stathmi: parafangā uero quadraginta duo & dimidiatus ad fluuiū choasperm: & eū nō nisi nauibus transmittendū: supra quem urbs Susa est sita. Oēs autem hi stathmi sunt centum undecim. Tot diuersoria stathmorū sunt ascendenti sardibus Susa. Quod si iter regium recte metiamur parafangis: & parafanga ualet quantū triginta stadia ut ualet: sunt e sardibus ad regiam quæ dicitur memnonia tredecim milia stadiorū & quingenta: cum sint parafangā quadringenti quinquaginta. Itaq; peragrādo singulis diebus centena & quinquagena stadia consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modū ab Aristagora milesio apud Cleomenem lacedæmonium dicēte trium mensium iter esse recte dicebatur. Quod si quis exploratius ista inquirat: hoc quoq; ego indicabo. Nam iter ab epheso ab sardis hac ratione decet cōputari. A græco mari ad susa (hæc enim urbs Mennonis uocatur) dico esse tredecim milia stadiorum & quadraginta. Ex epheso ad sardis quingenta & quadraginta stadia: atq; ita tribus omnino diebus producit iter trimesse. Digressus e sparta Aristagoras Athenas contendit tyrannis liberatas hoc modo. Postquam Hipparchum Pisistrati filium. Hippiaq; tyranni fratrem: qui in somnis uisionem cladis suæ euidentissimam uidisset interfecere Aristogiton & Harmodius pisco genere gephyrai. Post hæc nihilominus athenienses immo magis: quam prius tyrānidem quadriennio pertulerunt. Visio autem in somniū Hipparchi hæc erat pridie panathenæorum uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem sibi procerum atq; speciosum hos uersus p̄ ænigma dicentē. Intoleranda leo tolera tolerās aio agro. Nemo uiris penas iniustus iure repēdet. Vbi dies illuxit: cōfestim p̄ se ferebat referre hæc uelle ad somniog; cōiectores. Sed mox spreta uisio misit pōpā. Vbi mortē opetit gephyrai. e quibus erāt p̄uissiores

Hipparchi ut ipsi aiūt fuere a principio ex erethria oriundi. Verum ut ego interrogando cōperio: fuere phœnices ex his qui cū Cadmo ī terrā quæ nūc uocatur boetia uenere: atq; eā incoluere sortiti tanagricū tractū. Vnde cadmeis primum per argiuos ex actis iteq; boetios hi gephyrai expulsi athenas diuenterunt. Ab atheniensibus recepti sub conditionibus sunt ut ciues inter eos essent multis nec memoratu dignis: quas agerent rebus impositis. Phœnices isti q cū Cadmo aduenerunt quoq; gephyrai fuere dū hanc regionē incolūt: cū alias multas doctrinas in graciā introduxerēt: tū uero litteras quæ apud gracos ut mihi uidetur antea non fuerant. Et primæ quidē illæ extiterunt e quibus oēs phœnices utuntur. Progressu deinde temporis una cū sono mutauerūt modulū pristinū. Et cū ea tempestate in plerisq; circa locis eorū accolæ lones essent: qui litteras a phœnicibus discendo acceperant: eas illi cū suis pauculis collocantes in usu habuerunt: & in utēdo confessi sunt: ut rō ferebat uocari phœnices quia essent a phœnicibus in graciā illatæ: priscaq; cōsuetudine byblos appellant pelles q; aliqū penuria librorū hoc est scyrorū: pellibus caprinis ouillisq; utebantur. Adhuc quoq; ad meā usq; memoriam multi barbarorū talibus in pelibus scribūt. Q uin ipse uidi apud thebas boetias in lsmēni Apollinis tēplo litteras cadmenas in tripodibus quibusdam incisas magna ex parte cōsumiles ionicis. Q uorū tripodū unus habet hoc epigramma. Optulit Amphitryon me gēris theleboorū. Hæc fuere circa ætatē Laii qui fuit filius Labdaci nepos Polydori p̄nepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait: Scaus in assueto pugilū certamine uictor Me tibi sacravit speciosū munus apollo. Scaus hic Hippocoantis filius fuit: qui tripodē dedicauit: nisi alius fuit idē qd̄ hic nomē habēs circa ætatē œdipodæ Laio geniti. Tertius tripus & is hexametro carmine ait Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus fuit. Hoc insigne decus tibi magne dicauit apollo. Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit solus. i. principatu est potitus eiēti sunt cadmei ad argius: & se ad encheleas cōtulerūt. Gephyrai aut postea in suspitionē boetiæ cū nenissent. athenas cōmigrarunt. Vbi sunt ab eis templa extructa seorsum a cæteris cū alia. quædā tū Careris achææ & templū & orgia. Q uæ fuerit uisum Hipparchi in somnis & unde fuerūt oriūdī gephyrai ex quibus fuere percussores Hipparchi: a me cōmemorātū est. Vnde oportet ad cū redire sermonem: quæ a principio instituerā qua ratione sint athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidē optinēte & in senso eis ppter cædem Hipparchi alcmæonidæ q genere sūt atheniēsēs p̄fugi patria ppter pisistratidas: qm̄ ipsis una cū cæteris exulibus res de redeundo tētata oī ope frustrata fuit conatq; athenas reuertendo liberare uehementē deciderant lisydrū sup̄ mæoniam cōmunierūt. Dehinc oīa aduersus pisistratidas comminiscēdo mercede cōduxerūt ab amphictyonibus templū delphis ædificandū id quod est: tunc aut nō erat. Enimuero cū bene nominati essent ac uiri spectati iā inde a suis maioribus extruxerunt templum exemplari pulchrius ac cætera oīa. Nā cū ex lapide porino cōuentum essent: ut illud facerēt: tū anteriora eius e pario lapide effecerunt. Vt igit athenienses aiunt hi uiri delphis sedentes pythiā pecunia persuaserunt: ut & quotiens uiri spartiatæ uenirēt siue priuato siue publico agmini petentes oraculum proponeret ipsis liberare athenas. Lacedæmonii autem postquam sibi idem semper diceretur mittunt Anchimolium Asteris inter populares eximium cum exercitu ad expellēdos athenis pisistratidas tā & si hospites suos & in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt quæ ad deum quam quæ ad homines pertinent. Hos itaq; mari nauibus miserunt: cum quibus Anchimolius ad phalæx appulsus copias eduxit. Id p̄sciscētes pisistratidæ auxilia e thessalia euocauerūt. Societate enī cū thassalis fecerāt: qbus rogātibus cōi decreto thessali miserūt mille egres cū suo rege Cineas uiro Co-

Litteræ
apud gracosLitteræ
phœnicæ
BybliLaii ge-
nus
Labdacus
Scaus

Laodamas

Athenagæ
tyrāni
Hippias
LipidriūAnchi-
moliusCyneas
ECK

niao. Hos focios ubi habuere pisistratida: hoc excogitare, planiciem phalereorū deter-
 gūt: eūq; locum equitabilem reddunt: atq; illac equitatū in castra hostium immittunt.
 Equitatus in lacedaemōios irruens cum alios multos. Tū uero Anchimolium in teremir:
 Ceteros qui superfuere ad naues reppulit. Hunc in modum primus lacedaemoniorum
 exercitus abscissit. Extat in Alopecis attica: bustum Anchimolii iuxta Herculis templū:
 qđ est in cynofargi. Post hac lacedaemonii maiores copias contra athenas miserunt nō
 mari sed terra praefecto illis duce Cleomene Anaxandrida: filio: cum quibus oram attica
 inuadentibus congressus primum thessalorū equitatus non diu post in fugam uersus est fu-
 sus supra quadraginta e suis. Qui superfuere qua quisq; potuit recta in thessaliam rediere:
 Cleomenes ad urbem pergens una cum iis atheniensibus qui liberi esse cupiebant obse-
 dit tyrannos intra murum pelaspū cum redactos. Neq; tamen omnino pisistratidas eie-
 cere lacedaemonii. Qui uippe qui de facienda obsidione non cogitauerant. & pisistratida
 cibo potiq; bene instructi erant. Itaq; cum aliquot dies lacedaemonii tyrannos obsedis-
 sent spartam abijere. Hic tamen casus qui aliis infaustus idem aliis faustus extitit. Nam fi-
 lii pisistratidarum: qui clam extra regionem seponebantur intercepti sunt. Quo ex facto
 omnes eorum res perturbatae sunt: & pro redimendis filiis ad uoluntatem atheniensium
 transegerunt: ut intra quinque dies ex attica excederent. Moxque in sigeum quod est
 supra scamandrum concesserunt: cum sex & triginta annos regnassent oriūdi e Pylo atq;
 a Neleo ex eisdem pgnati ex quibus ii q; fuere cū Codro ac Melātho: q; prius aduēctici: in
 atheniensium reges euasere. Ea q; de re Hippocrates Pisistrati pater repetita memoria Pi-
 strati filii Nestoris idem nomen filio suo imposuit. Hoc athenienses modo tyrannis
 liberati sunt: qui recepta libertate quacūq; aut fecere aut passi sunt memoratu digna an-
 tequā ionia defecerat a Dario: & Aristagoras milesius athenas oratū auxilia uenerit. Hac
 prius edisseram. Athenae cum magnae fuissent antea tunc tamen tyrannis liberatae: exite-
 re maiores. In quibus duo uiri praepollebant Clisthenes uir alcmæonides: qui (ut fama
 fert) Pythiam persuaferat: & Isagoras Tisandri illustrui quidem familia: sed q̄ uetusta nō
 quēo affirmare. Eius tamen cognati Ioui cario immolant. Hi uiri perfectiones de poten-
 tatu contendebant. Clisthenes cum uinceretur populum amplectendo ex quatuor tribu-
 bus mox decem effecit: cognominibus. Ionis filiorum Leontis & Aegicoris & Argadei
 & Hopletis in alia cōmutatis: quae ipse inuenit aliorum heroum indigenarū praeferquam
 Aiakis: quē & si hospitem: tamen adiecit utpote finitimum ac sociū. Quia in re uidetur
 mihi Clisthenes hic aui suum maternum Clisthenem sicyonis tyrannum fuisse imitatus.
 Ille enim quia cum argiis bellum gessisset: summouit e sicyone certamina canentium poe-
 mata ob Homeri carmina: in quibus argos atq; argii tantopere celebrantur. Neq; hoc
 modo summouit: sed etiam optauit monumentum Adraasti calamitosi: quod erat in ip-
 so sicyonorum foro quia fuerat argius exterminare. Ideoque delphos adiit ad oraculum
 consulendum nunquid Adrastum eiicere: cui Pythia respondens inquit Adrastum qui-
 dem sicyonum regem esse. Ipsum uero lapidatorem. Id non concedente sibi deo Clisthe-
 nes reuersus excogitabat quo pacto Adraustus ipse demigraret: quod ubi excogitasse sibi ui-
 sus est: misit ad boetias thebas nunciatum uelle se afferre sicyonem Menalippum Astadi
 filiū: eūq; tribuētibus thebanis in urbē intulit: atq; ei phanū in ipsa curia designatū exadi-
 ficauit munitissimo in loco: in quē intulit Menalippum. Quod factū debet existimari q̄
 inimicissimum Adrasto q; & Mecestem fratrem eius & Tydeū generum Menalippus
 interfecisset. Clisthenes ubi phanum extruxit: hostias & dies festos Menalippo dedit ab
 Adrasto ereptos: quibus illum sicyonii magno cum honore prosequi consueuerant.

Sigeum

Hippo-
crates
Pisistra-
tusClisthe-
nes

Isagoras

Adraustus

Mecestem
Menalip-
pus

Etenim regio Polybi fuerat: qui cū sine liberis decederet: imperium Adraſto legauit ne poti ſuo ex filia. Eum ſicyonii cum aliis honoribus proſequebantur: tū uero tragicis choris ita ut non Dionyſum: ſed Adraſtum ueneraretur. At Clifthenes choros quidem Lībero: cæteras uero ceremonias Menalippo dicauit. Hæc ille in Adraſtū egit. Tribus autē doriſiū ne forent eadē ſicyoiis quæ arguis in alia noīa cōmutauit: ex quibus ſicyonios plurimū ridiculos reddidit. Quippe ſuis & aſini ultima cognomina ppiſtinis ipſoſuit pterq̃ tribui ſuæ: cui a ſuo ipſius impetio nomen indidit id eſt ab archæ. Itaq; hi tribules archæ ſia uocabantur. Cæterorum alii hyatæ id eſt ſuales: alii oneatæ id eſt aſinales: alii choerea: id eſt porcales. Hiſ tribuū nominibus ſicyonii & Clifthene imperante & eo defuncto ad ſexaginta annos uſi ſunt: quæ poſtea inter ſe reputantes in alia tranſtulerunt. hyſleas pamphylos: dymanates. Quartæ tribui quam adiecerunt ipſoſito cognomine Aegileæ ab Aegileo Adraſti filio. Hæc ſicyonius Clifthenes & ipſe (ut mihi uidetur) præ contemptu ionum ne forent eiſdem ipſis & ionibus tribus Clifthenem ſibi cognominem imitatus eſt. Cum enim populus athenienſis fuiſſet antea exagitatus: poſteaquam oīum auctoritatem ad ſuam unius redegit: tunc tribuum nomina cenſuit immutanda & plures ex paucioribus faciendas decem pro quattuor & totitem phylarchos id eſt tribunos a tribuum præfectura. Ita populos in tribus diſtributo atq; compoſito erat multo ſuperior hiſ qui erant contrariæ factionis. Superatus in partibus Iſagoras hoc inuicem excoꝑitauit ut Cleomenem lacedæmonium aduocaret. Iam inde ab obſidione piſiſtrati danum ſibi hoſpitem factum: qui tamen culpabatur q̃ ad uxorem Iſagoræ uentitaret. Is miſſo primum athenas caduceatore Clifthenem eiecit: & cum eo alios complures athenienſes: quos piaculi inſimulabat uidelicet: admonitu Iſagoræ hæc dicens. Nam Iſagoras atq; amici eius non erant affines cædis: cuius inſimulabantur alcmaonidæ & qui erant enages ita nominabantur qui athenienſium piaculo obſtricti erant. Cylon quidā athenienſis uir olympionices affectatæ tyrannidis compertus eſt. Simulato nāq; æqualium ſodalitio arcem occupare conatus. Id cū efficere non potuiſſet: aſſedit ſimulacro dei ſupplex ipſe ac focii. Hoſ illinc ſummouerunt quidē magiſtratus naucratorum: qui tunc athenas incolebant data fide puniendi eoſ citra mortem. Sed culpa horum mox interfectorum fuit penes alcmaonidas. Hæc ante Piſiſtrati ætatem geſta ſunt. Vbi Cleomenes per nuncium eiecit Clifthenē atq; piaculares: quāuis Clifthenes ipſe profugiſſet: nihilo ſecius athenas uenit non magna cū manu: atq; illinc ſeptingentas familias militares athenienſium tanquā piaculo contaminatas relegauit: quas ei ſuggererat Iſagoras. Hoc actō conabatur ſecundo loco ſenatum diſſoluere: & magiſtratus trecentis Iſagoræ militibus mandare. Verum reſiſtente ſenatu atq; obtemperare nolente Cleomenes Iſagoraſq; cū ſuæ factionis hominibus arcem occuparunt. Quos cæteri athenienſes cum ſenatu ſentientes biduo obſederunt. Tercio die quicumque lacedæmonii ibi erant: accepta fide e regione diſceſſerunt: rato effecto quod Cleomeni dictum eſt. Nam ei ad occupandam arcem aſcendenti & ad dei penetrale conſulendi gratia eunti: exurgens e ſella ſacerdos antequam ille ualuas referret. Lacedæmonie inquit hoſpes ruriſ redeas: ne uetē plum introcas. Non enim doribus hic introire ſas eſt. Cui Cleomenes. Ego inquit mulier dores non ſum ſed achæus. Itaque admonitu uti nolens atque in conatu pergens: tunc quoq; iterum a propoſito cum lacedæmoniis decidit. Cæteris ad necem iunxere athenienſes: & in iis Timeſitheum fratrem eius: cuius manualia opera atque ſtrenuitatem in primis referre habeo. Atque hi quidē in uincla coniecti mortem oppetierunt. Athenienſes autem poſt hæc reuocatis Clifthene ſeptingentis militum familiis quos

Polybus
AdraſtusArchælia
Hyatæ
Oneatæ
Choerea
te.
Aegileus

Phylarchi

Enageus
Cylon

Cleomenes exagitauerat sardis mittunt ad cōtrahendam cū persis societatem. Intelligebant enim sibi cū Cleomene atq; lacedæmoniis esse bellādum: ut sardis uenire nūci mā dataq; exposuere: per cōnctatus est eos Artaphernes Hytastis filius sardium prator qui nam homines esse athēnienses: & ubi terrarum incolentes qui socii persarum fieri oraret. Vbi id ex nunciis audiuit ita eis ingenue respondit. Si regi Dario terram darēt & aquam se cōtra dūrum cū eis societatem sin minus illos abscedere præcepit. Nuncii inter se collocuti q; societatem facere cuperēt daturos se esse dixerunt. Quo nomine ubi reuersi sunt domum uehemēter accusati sunt. Cleomenes intelligens ab athēniensibus se & uerbis & factis ladi: ex omni pelopōneso copias coegit dissimulans quem ad finem cum haberet in animo tum populum athēniensem ulcisci: tum Isagoram constituere tyrannum qui una cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti ipse eleusina inuasit & ex composito boetii Cenoem occuparunt: & hysies ultimos atticæ loca populabantur. Athenienses & si ancipiti bello districti boetiorq; & chalcidensiu ultione dilata arma cōtra peloponnēses in eleusine agentes ferunt. Dumq; ambo exercitus conserturi prælium essent. Corinthii primi oīum secū reputātes iniuste a se agi auerterunt se atq; abscesserunt. Secūdū hos idem fecit Demaratus Aristonius filius: qui & ipse erat rex spartiatarū & e lacedæmone copias contraxerat: nec a Cleomene superiori tempore dissenferat. Ob quam regum diffensionem lex apud spartam lata est non licere utiq; regi cum exercitu prodire. Nam prius prodibant & his seiunctis altum quoq; e Tyndaridis relinqui. Quin & isti ante hac ab eis euocati exerciūt ambo comitabantur. Tūc ceteri socii qui erant in eleusine cernentes non conuenire inter reges & corinthios acie deseruisse: & ipsi dilapsi abierunt. Quarto nunc dores in atticam profecti sunt bis ad bellandum ingressi: bis ob athēniensium multitudinis cōmodum. Primo quia megara coloniam deduxerāt: quæ expeditio recte uocetur sub Codro athēniensium rege iterum ac tertio dum ad expellendos pisistratidas ex sparta uentum est. Quarto dū Cleomenes peloponnenses ducens eleusinē inuasit. Ita quarto tunc dores aduersus athēnas expeditionē sumpserunt. Dilapsi igitur indecore hoc exercitu ibi athēnienses uolentes ultum ire iniurias: primam expeditionem fecerunt aduersus chalcidenses: quibus boetii ad euripū iere suppetias. His conspectis athēnienses putarunt sibi cum eis priusquam cū chalcidensibus pugnam conferendam. Itaq; ingressi cum illis egregie superant: pūctisq; eorū casis septingētos capiunt. Eodem die transgressi euboiam cum chalcidensibus conflixere: quibus etiā uictis quatuor milia colonorum in prædiis equitum reliquerunt. Equites autē apud chalcidenses uocabantur locupletes. Horum quoscunq; ceperunt unā cū boetiorum captiuis uinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquanto post binis mulctatos minis soluerunt: eorumq; quibus alligati fuerant uincula in arce suspende runt: quæ ad meant usq; memoriam extabant pendentia e muris a medo ambustis e reigiōe cœnaculi ad occasum spectantis: decimā quoq; redemptionis consecrarunt. Facta area quadriga quæ ad sinistram manum intrantium statim propylæa arcis stabat cū hac inscriptione: Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus Boetum populis chalcidicis manu Damna rependerunt uinctis & carcere cæco. Quorum hæc de decima stant tibi pallas equæ. Et athēnienses quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatē esse rem bonam nō ex uno tantum: sed undiq; datur intelligi. Si quidem athēnienses quam diu tyrannis subiecti fuerunt nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati uero tyrannis multo omnium primi extitere. Vnde liquet eos dum tyrānis parebant de industria peccasse tanquam domino laborantes. At libertate parta sibi ipsi quisq; rem gerere properabat.

Hysies

Demaratus rex

Eurio e q
bilitas

Athenienses ita agebant. Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi sciscitatum ad deū miserūt. Quibus respondens Pythia negabat per sese eos posse illos ulcisci: iubebat quæ ut ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. Reuersis quæ missi ad oraculū erāt: ac responsum exponentibus: Thebani illud nihili facientes quod referebatur ut rogarent proximos dicebant. Nūquid non proxime nos incolunt tanagrai coronæque & thespieses: qui nostri assidue cōmitones alacri atque concordi in partes animo bella nobiscū tolerāt. Quid hos rogari oportet: nunquid potius hoc nō habendū pro oraculo. Hæc illis ratiocinantibus quidam re audita inquit ego quid sibi uelit oraculū uideor mihi intelligere. Asopi duæ filia: fuisse tradūt Thebe & Aegina: quæ quā sorores sunt opinor deū respondere nobis ut æginetas rogemus: qui uicem nostram ulciscuntur. Thebani quoniam nulla quæ hæc uisa est dicti potior sententia protinus misere ad æginetas orados auxilia tanquā proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere se mittere cū eis acidas. Societate acidiū freti thebani cum lacesissent athenienses accepta offensione aduersæ pugna: iterū auxilia uiroque remisit acidas orauerūt. Quoque præce moti æginetæ tū magnitudine opum inflati: tū pristina inimicitia: quæ gessere cū atheniensibus memores: bellum illis haud indictū intulerūt. Nam cū athenienses boetis incuberēt ipsi longis nauibus in atticam traicientes cū alios multos populos in cætera ora maritima tū phalerū diripuerūt magnā ex hac re calamitatē atheniensibus afferentes. Inimicitia autem quæ æginetæ aduersus athenienses debebat ex hoc initio extitit. Epidaurii cum sua ipsis terra nihil redderet: de hac calamitate delphicum consulere oraculum. Quibus Pythia iussit ut Damia & Auxesia simulacra erigerent. & postquæ erexissent melius secum adum iri. Sciscitantibusquæ epidauriis utrū ex ære facerent illa an ex lapide: respondit se neutro fieri sineres: sed ex ligno oleagino: oleæ tamen nō oleastri. Rogabant igitur epidaurii athenienses ut sibi permitteret oleam incidere quæ scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarent. Fertur etiam nusquam gentiū nisi athenis illa tempestate oleas fuisse. Athenienses se uero dixerunt concessuros hac duntaxat lege si quot annis illi sacra Mineræ urbana: & erictheo afferrent. Accepta conditione epidaurii quæ rogabant impetrauerūt: & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terraque sua fructum eis ferente quod conuenerat atheniensibus persoluebant. Eo tempore atque superiori æginetæ epidauriis parebant tum in aliis: tū uero in litibus quas æginetæ inter se uel auctores uel rei illuc se conferentes agebāt. Verum ex eo tempore fabricatis nauibus nullo consilio usui ab epidauriis descuerūt. Factique hostes ac mari potiti cum alias clades inferebant: tum simulacra Damia: & Auxesia surripuerunt: eaque asportata in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt: cui nomen est ocea: niginti ferme procul ab urbe stadiis. Hoc in loco illis erectis supplicabant sacrificiis atque iocundis choris mulierum densis uiris utrique dæmonum assignatis: qui choris præessent. Nam chori neminem uirum nūcupabant: sed indigenas feminas: quæ cerimonie apud ipsos quoque epidaurios. Surreptis statuis epidaurii quod fuerant pacti atheniensibus non soluebant. cuius rei cum a nunciis atheniensium admonerentur reddidere rationem cur iniuriū non essent. Se enim quam diu apud se statuas habuissent: quod cōuentum erat exoluisse: eisdem iam uiduatos non debere exoluere. Sed æginetas qui illas haberent a quibus id exigi iudebant: ad eas repetendas æginam athenienses misere. Aeginetæ negare quicquam negotii esse cum atheniensibus. Post repetita simulacra athenienses aiunt trirēmē missam publice cū ciuibus quibusdam qui æginam cum uenerūt simulacra tanquā e suis lignis facta conatos esse se suis sedibus entoliri ut absportarent. Cumque eo pacto capere nequirent circūdati funibus trahere tentasse. Sed dum trahūt tonitruum & cum to

Tanagrei
Coronæi
Thespiæ
Asopus
Thebe
Aegina

Aeginetæ
rum odia
in atheni
enses
Olea a
thenis tū

Damia
Auxesia
Ocea

nitruo terramotū extitisse: eaq; de re illos remiges qui trahebant simulacra ab his in amē-
 tiam esse conuersos. & hoc morbo sese tanquam hostes mutuo trucidasse: donec unus ex
 omnibus relictus est: qui ad phalerum se recepit. Athenienses ita rem gestam esse memo-
 rant: æginetæ negant illos una cū nauī uenisse. Facile enim se unā nauim atq; adeo cōplu-
 sculas etiam si sibi nullæ fuissent naues fuisse propulsaturos: sed cum cōpluribus in ipsorū
 terram inuasisse: se uero cessisse: nec pugna nauali cōtendere uoluisse: qui tamen planum
 facere nequeunt. An quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent cesserint: an uolē-
 tes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses quoq; quoniam nalli propugna-
 tores obstant: egressos e nauibus ad simulacra se conuertisse: & cum ea e suis uestigiis a-
 moliri nequirent: ita circumdatis restibus trahere conatos donec illud ambo simulacra cū
 trahuntur fecere rem apud me fide carentem alicui alteri credibilem. Aiunt enim illa pro-
 cubuisse sibi in genua: atq; ex eo tempore semp genu iuxta permanfisse. Et hæc quidem
 athenienses fecisse: se uero q; audirent sibi bellum ab atheniensibus illatum iri: præparas-
 se argios ut sibi a duerfis atheniēses in æginam descendentes adessent auxilio: eosq; cum
 latuissent hostem in traiciendo ex epidauro insulam in athenienses qui nihil præscissent
 a nauibus disclusos irruisse: & interea tonitrum ipsis terramotumq; extitisse. Hæc ab ar-
 gis æginetisq; cōmemorantur. Athenienses quoq; cōfitentur unum omnino e suis inco-
 lumen in atticam reuertisse: quem tamen argi aiunt superstitem fuisse ex attico exercitu
 quem ipsi profligassent eundem athenienses dæmonio incolumē nihilo secius perisse re-
 ferunt hunc in modum. Cum athenas se recepisset: clademq; renunciasset: uxores eorum
 qui aduersus æginam profectæ fuerant indigne ferentes unum ex omnibus esse reducē
 circumfusas hominem præhendisse ac fibulis uestimentorum pupugisse percōctantes sin-
 gulas ubi suus uir esset: atq; hoc modo hunc fuisse cōfectum. Idq; factū mulierū uisum esse
 atheniensibus ipsa clade tristius. In quas cū alia rōne animaduertere nō possent uestē illa-
 rū in ladē mutauerūt. Nā antea doricē uestē gerebant atticæ sociæ similimā corinthiæ. Ita
 q; mutauerūt i lineā ne fibulis uterent. q̄q; reuera si rōe utamur nō ias olim uestis fuit sed
 caira quoniam oīs prisca uestis fœminarū græcarum eadem erat quæ nunc: quā doricem
 appellamus. Præterea argi & æginetæ idem adhuc faciunt: apud quorum utrosq; mos
 est fibulas facendi sescuplas q̄ tunc mensura consueuerat: quas præcipue fœminæ eorum
 tēplis deorū cōsecrare solent: neq; aliud quicquam atticum illic offerre ne urceū quidem
 sed ex hollis gentilibus in posterum ibidē potare. Eoq; contentionis processere argiæ at
 q; æginetæ mulieres cū atticis: ut ad meam usq; ætatem fibulas gestauerint quā antea grā-
 diiores. Odiorum principium æginetarum in athenienses hoc quemadmodum comme-
 moratum est extitit. Cuius rei circa statuas gesta memoriā retinentes æginetæ: libenter
 thebanorū rogatu auxiliū tulere boetiis: qui cū maritima atticæ uastarent: atheniensesque
 aduersus æginā expeditionē inirent: aduenit e delphis oraculum ut ab æginetis lædendis
 triginta annos abstinerent: tricesimo anno cū phanum Aeaco dicassent bellum cum ægi-
 neris inchoarent: ad uotum eis re successura. Sin bellum continuo inferrent: fore ut inter
 ea multa detrimenta acciperent & inferrent: sed ad extremum illos subigerent. Hoc ora-
 culū ad se athenienses allatum ubi audire: eatenus ei obtemperandum cēsuerunt: ut Aea-
 co phanum dicarent: quod nunc in foro extructum uisitur: sed triginta annis non esse ab-
 stinendum q; uidelicet audissent esse fatale multa se passuros indigna ab æginetis si bello
 abstinerent. His tamen ad ulciscendum se parantibus lacedæmonium factum extitit ipe
 dimento. Si quidem lacedæmonis audito commēto alcmæonidarum erga pythiam &
 quæ egisset pythia in ipsos atq; in pistratidas duplicem se iacturam fecisse animaduerte

Atticarū
 uestes
 Doris ue-
 stes
 Ias uestis
 Caia

Aeaci
 phanum

bant: q; & suos hospites in patriam eiecissent: & nulla sibi ex hoc facto gratia ab atheniē sibus haberetur. Prætera oraculis urgebantur denunciātib; multa ipsi & indigna ex atheniensibus futura: quorum ante hac securi fuissent præsertim ex eo quod a Cleomene spar tam reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce atheniensium oraculis q; a pisistratidis prius possessa cum expellerentur relicta fuerant in templo. Ea lacedæmonii ubi per Cleomenē accipere: & animaduertebant athenienses augescētes: nec ad ipsi ob temperandum ullo modo esse animatos. Præterea genus atticum quod sub tyrannīs fuis set infirmum & ad parendum promptum: nunc parta libertate ipsi par existerent. Hæc oīa considerantes accersierunt Hippiam Pisistrati a sigeo hellesponti: quo pisistratida cō fugerant. Postq; Hippias accersitus affuit accitis etiam aliorum sociorum nunciis ita spar tiatē apud eos uerba fecere. Agnoscimus uiri socii nos haud recte egisse qui ementitis ora culis inducti uiros qui erant nostri in primis hospites: quiq; in animum inducebant præ bere nobis athenas obnoxias e patriā eiecimus. & cum hæc fecerimus: tamen ingrātā po pulo urbem tradidimus: qui posteaquam per nos liberatus respexit nos pariter ac regem nostrum per dedecus detrimentumq; eiecit: in flatuq; superbe famam auget: præcipue q dem boerios suos finitimos atq; chalcidēses didicisse q ipsi sint: sed fore fortassis ut alius quis si peccauerit idem discat. Q uare quoniam in illis agendis peccauimus: nunc demus operā ut illuc una uobiscum eūtes supplicium de illis sumamus. Hæc enim de causa Hip piam & uos e sua quosq; urbe accersimus. ut publico consensu & communi exercitiu redu cētes hunc athenas: reddamus ei quæ abstulimus. Hæc spartiatæ: quæ cum alii socii non probarent: cūq; silentium agerent: corinthius Socrates ita locutus est. Eo tpe celū sub tē ra ac terra superior celo erit: hominesq; domiciliū i mari habebūt: quo tpe uos lacedæmo nii rebus publicis eueris tyranni des in urbes intrudere conabimini: quo nihil est in re bus humanis neq; iniustus neq; magis mortiferum: quod si bonum uobis uidetur ciuita tes subesse tyrannidi: ipsi uobis principes tyrannum constituite: atq; ita ut aliis constitua tis operam date. Nunc ipsi tyrannorum expertes & ne id in sparta contingat uehemen tissime cauētes: hoc in socios: studetis efficere. Q ui si esletis ut nos sumus experti: melio rem q nunc facitis de hac re diceretis sententiā. Nā ista res apud corinthios ciuitatis per turbatio fuit. Cū esset apud eos paucorū regimē: & hi qui bacchiadæ uocātur urbem inco lerent ultro citroq; inter eos matrimonia contrahebantur. Horum uni nomine Amphi oni nata est filia clauda: cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo barchiadatum ducere uolebat: duxit Eetion Echecratis e petra quidem tribu: sed oriundus a Lapi the ac Canide. Q ui cum neq; ex hac muliere neq; ex alia tolleret liberos: missus est delphos ad cōsulendū de prole. Eum introeūt statim pythia his uersibus compellauit: Eetion te ne mo licet sis tantus honorat Conceptū pariet saxū graue labda monarchos. Q ui cadet in ciues: emendabitq; corinthū. Hoc oraculū quod Eetioni redditū ē eodem tēdebant quo alterq; antea bacchiadis redditū haud prius intellectū q hoc renūciatū est in hæc uerba. Cō cipit in petris aquila enixura leonē. Robustū sæuū: genua & q multa resoluet. Hæc bene nūc animis uersate corinthia proles. Q ui colitis pulchram pallenem altamq; corinthū. Id oraculū cū ad eā diē fuisset indeprehensum: simulatq; ex hoc Eetiois patuit eodē utrū q; pūnere silentio suppressere animo futurū Eetionis filiū extinguendi. Et ut primū mu lier enixa est: miserūt e suo numero decē uiros ad tribū: in qua habitabat Eetio: qui puerū extinguerent. Isti postquā ad petrā puenere: & ad Eetionis atrii accessere puerum pe tunt. Labda cur uenissent ignara: paternaq; beniuolentiā cā uenisse eos rata affert filium: & in unius eorū manū porrigit. Erat aut illis inter uia cōstitutū ut q primus eorū puerū cē

Socrates

Tyranni
dis malūBacchia
dæ
Labda

Eetion

Labdæ si
lius

pisset: is humi illū allideret. **V**erū diuina quadam fortuna puer ei uiro cui a Labda traditus erat arripuit. Quā rem illi consideranti misratio subiit pueri occidēdi. Sic misertus alteri tradidit & ille tertio. Atq; ita deinceps per manus traditus infans per omnes decē trāsiit ac nemine interrimere uolente rursus matri est redditus. Illi egressi atq; ante ianuā stantes alius aliū incusabant: castigabantq; sed primū præcipue: qui ex cōuento nō fecisset donec interiecto temporis spacio placitum est ut rursus introgressi omnes fierēt participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari corintho perniciem. Nam Labda stans pro foribus hæc oīa exadebat. Eoq; metuens ne illi immutata uoluntate acceptū rursus puer interimerent asportauit: & in mensura frumentaria occultuit: qui locus uisus est minime inuestigabilis: cū sciret illos si redirent ad inuestigādū puer: oīa scrutaturos: ut & cōtigit. Nā introgressi & scrutantibus ubi non apparuit: uisum est eis abeundū: atq; iis a quibus missi essent dicendū se cūcta quæ illi madassent perpetrasse. Atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo ob periculū hoc quod deuitaluerat in cypselā: id est mensura frumentaria. Vbi in uirilem adoleuit etatē: cōsultanti oraculū delphis anceps est redditū: quo fretus corinthū aggreffus occupauit. Oraculum autē hoc erat. Vir locuples nostras hic qui descendit ad ædes. Cypselus etides claræ rex esto corinthi. Ipse & eo cogniti sed nulli deinde nepotes. Et oraculum quidē hoc erat. Cypselus uero tyrannide potitus talis extitit: ut corinthiorum multos infecutus sit: multos pecunia: lōge plurimos aīa priuauerit. Cui cū triginta regnasset annos bene uita defuncto successit in tyrānide filius Periāder: qui inter initia mitius agebat q̄ pater: sed ubi p nūcios cōsuetudinem habuit cū Thrasylulo militi tyrāno multo magis q̄ pater cruentus effectus est. Misso enim præcone Thrasylulū interrogauit quā rōne ipse rebus tutius constitutis ciuitatem pulcherrime gubernaret. Thrasylulus eo qui a Periandro missus erat extra opidum educto ingressus est rus quoddā satū & una cū nuncio segetem interambulans sciscitabatur hoīem de suo aduentu e corintho detruēcās atq; abiiciens & quāq; uidebat spicā inter alias extantē donec segetē formosissimā atq; densissimā hunc in modū corripit: prædiūq; illud peruagatus nullo uerbo reddito præconē remisit. Reuersus corinthū p̄co auido p̄ceptionis audiēdæ Periādro negauit sibi quippiā respondisse Thrasylulū mirari q̄ se ad uigē uesānū Periander misisset: & sua ipsius destruentē: expōitq; quæ ex Thrasylulo uidisset Periander id quod a Thrasylulo actū erat intelligens atq; interpretans si bi ab illo præceptū ut eminentissimos quosq; populārī interimeret: tunc uero oēm in ciues sæuiciam exercit interficiēdo ac persequendo cōsumans id qd̄ a Cypselo fuerat omīsum. Adeo qdē ut uno die uniuersas mulieres corinthias exuerit ppter Melissam uxorem suā. Nā cū ad athesprotos qui sunt ad flumen acherontē misissent nuncios sciscitatū mortuorū oraculū de hospitis deposito: Melissa apparēs negauit se indicaturā aut dicturā ubi nam depositum esset collocatum: quoniam ipla algeret: quia nuda esset: nihil enim sibi prodesse uestes cum quibus sepulta esset utpote non concrematas: cuius rei quod uera loqueretur testimonio foret: quod Periander in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periādro renūciata ob illud argumētū fidē fecere: q̄ ipse cū Melissā quīs defunctā coierat Itaq; statim post eū nunciū per præconē edixit ut oēs corinthiæ mulieres ad lunonis templū p̄dissent: Eo tanq̄ ad diem festū q̄ ornatissimæ poterant cū issent mulieres istæ dispositis clā satellitibus eas oēs sine discrimine exuit igneas pariter & ancillas: atq; eas uestes ad foueam comportatas: Melissam præcando cremauit. Hæc ubi fecit & nuncios iterum eosdem misit: tunc ei Melissæ idolum hoc est inanis imago exposuit ubinam depositum hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrannis lacedæmonii nobis & talium operum.

Cypselus
Cypselā

Periāder
Thrasylulus
Spicarū
detrūca
tio

Melissa
Thesproti
Acheron
Periāder
cū dīfūcta
Corinthiæ
mulieres
denudate

Eoq; nos corinthios cū magna admiratio cepit simulatq; uidimus uos accersisse Hippia
 tū uero maior nūc dū ista dicitis. Propterea deos græcorū inuocātes testamur apud uos ne
 nelitis tyrannides in ciuitatibus cōstituire: q̄s nō extinguitis: sed excitatis præter aquitatē
 dū Hippia reductis: in quo scitote corinthios uobis nō assensuros. Hæc Sosicles corin-
 thiorū legātus: quē excipiens Hippias eosdē quos ille deos inuocādo dixit tū cæteros tū
 præcipue corinthios desideraturos pisistratidas dū uenissent dies qbus. expiare se ab athe-
 nienſibus nequiret. Hactenus respondit Hippias quoniā oracula illa ipse p̄ cæteris nota
 haberet. Cæteri socii qui antea silentium tenuerāt: audito Sosicle liberius pro se quisque
 in uocem erumpentes accedere sententia: corinthiorū obtestariq; lacedæmonios ne qd
 agerēt noui aduersus græcam ciuitatē. Ita ab ea re cessatum est. Hippias illinc profectus
 offerente sibi Amynta macedone Antemūthem: & thessalis Iolcon: neutrum accipere uo-
 luit: sed rursus ad sigeū concessit: quod armis Pisistratus a mitylenæis eripuerat. Eoq; ca-
 pto tyrannum ibi constituit Hegisistratū filium nothum ex muliere argia: qui tamen
 quæ a Pisistrato acceperat non tenuit sine prælio: nam dum inter mitylenæos ac athe-
 niēſes pugnatū est: hos ex oppido achilleo: illos e sigeo prodeūtes hos repetētes regionē
 illos refellentes. Hac ratione puod dicerent nihilo magis iuris esse æolibus in agrū ilien-
 ſem: quam sibi ac cæteris græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauassent. His
 assidue bellantibus cū alia in præliis gesta sunt: tū illud quod alcæus poeta in prælio quod
 collatis signis gerebatur uincētib; athenienſibus: ipse quidem fugæ se mandans euasit
 sed armis eius potiti sunt athenienſes: quæ apud templum Mineriæ in sigeo suspēderūt.
 Hanc rem Alcæus carmini mandantem in mitylene reposuit indicans Menalippo. so-
 dali suam calamitatem. Mitylenæos tñ atq; athenienſes reduxit in gratiā Periander Cyp-
 seli: qui delectus arbiter ita eos recōciliauit: ut utriq; ea colerent quæ haberent. Atq; hoc
 modo sigeū factū est atheniēſiū. Hippias posteaq; e lacedæmone in asiā abiit: cūta agi-
 tabat inſimulando athenienſes apud Artaphernē: atq; oēm operā dādo: ut athenæ in il-
 lius ac Darii uenirent potestātē. Quæ agitātē Hippia cū accepiſſent athenienſes: mittūt
 fardis nuncios ad diſsuadendū perſas fidē habere exulibus athenienſibus. Sed Artapher-
 nes iubere athenienſes si ſalui eſſe uellent rursus Hippia recipere. Athenienſes eā con-
 ditionē reculare: & malle profeſſi eſſe perſarū hoſtes: dū ita apud perſas inſimulant: atq;
 ita aīati sunt athenienſes eā cōditionē reculare. Hoc interim tempore mileſius Ariſtago-
 ras a Cleomene lacedæmonio reiectus e ſparta athenas uenit. Nā ea ciuitas inter cæteras
 p̄pollebat: ad quā ciuitatē ubi uenit Ariſtagoras eadē q̄ in ſparta cōmemorauit de cōmo-
 dis quæ eſſent in aſia deq; perſico bello q; neq; ſcutū neq; lanceam i uſu haberēt: coloniſq;
 eſſent ad capiēdū. Hæc ille referens ea quoq; addebat mileſios eſſe athenienſiū colonos:
 quos æquū eſſet ab eis liberari q̄ multū pollerēt. Deniq; nihil nō pollicebat oibus p̄cibus
 obſecrans q; tātopere cupiebat donec eos induxit. Facilius enim ei uisum eſt multos deci-
 pere quā unū: qui ſi Cleomenē ſolū fallere nō potuit: id tñ in triginta milibus athenien-
 ſiū effecit. Itaq; atheniēſes p̄uaſi decreuere uiginti naues ionibus auxilio mittēdas: Melā-
 thio illis præfecto uiro inter populares oī in reſpectato. Hæc classiſ initiū malog; extitit
 græcis pariter & barbaris. An cuius egreſſum Ariſtagoras reuectus miletū excogitauit cōſi-
 liū: qd' in nullā ionū utilitatē erat redūdaturū: q̄q; ne ille qd' hæc rōe faciebat: ſed ut regi
 Dano moleſtiā afferret. Etenim miſit quēdā in phrygiā ad pæones: q; a flumine ſtrymōe
 erāt in captiuitatē abducti a Megabazo locū atq; uicū per ſe incolētes: ad quos ut perue-
 nit nūciis ita uerba fecit. Viri pæones miſit me Ariſtagoras mileti tyrānus ad oſtēdēdam
 uobis ſi obtēperare uelitis ſalutē. Nūc enim cūta ionia ab rege deſecit: eadēq; uobis p̄ſtat

Antemus

Hegis-
stratusAchilleū
op.Alcæus
fugiēs

Hippias

Aristago-
rasmelan-
thio

facultatē salutis parādā ad patriā nostrā: p uos qdē usq; ad mare deinceps nobis iā curā
 erit. His auditis pāones magnam sane uoluptatē acceperūt: sūptisq; liberis atq; uxoribus
 ad mare fuga se pripuerunt: nōnullis eorū p metu illic remeantibus. Vbi ad mare puenire
 illinc in chium transmiserunt. Q uo postquā applicuere eorū uestigia insecutus affuit igēs
 equatus persā: & quā eos assequi nō potuit: misit in chiū ad illos ut eodē redirēt. Cum
 oratiōe repudiata a chiis sunt in lesbū trāsportati. Mox a lesbiis in doriscū: unde terrestri
 itinere se in pāoniā receperūt. Post hāc ad Aristagorā atheniēses uiginti cū nauibus uene
 re ducētes una qnq; triremes eretrios: q nō atheniēsiū grā cōmilitiū prastabat: sed debi
 tā ipsis milesiis gratiā reddebāt. Nā milesiū aliqui pro eretriis in bello chalcidensi psterāt
 cū samii cōtra eretrios atq; milesiōs chalcidētibz opē tullissent. Aristagoras ubi isti atq;
 alii socii affuere expeditionē fecit aduersus sardis: nō tñ ipse pficiscēs sed multi remanēs
 pfectis aliis ducibus milesiōz fratre suo Charapino caterog: ciuiū Hermophanto. Hāc
 classe iones ubi puenere ephesū relidis nauibus: apud corelūm qd est agri ephesi ipsi cū
 gēti manu sumptis uiā ducibz ephesiis ad superiora tēdebāt scdm flumē caystriū tēnētes
 iter: illinc superato tmolo sardis adueniūt: eaq; occurrēt nemine capiūt: oiaq; eius urbis
 loca prāter arcē: quā Artaphernes ipse tutabat. Hīs nō exiguas uiorū copias: q res fuit
 ipedimēto quo minus q igrēssi erāt urbē diriperēt. Erāt sardibus domus plerāq; arūdina
 cez: sed quā lateritiā: tñ ex arūdīnibus lacunaria habebāt. Hāc unā qdē e militibus cum
 incendiis: repētē ignis e domo in domū elapsus totā urbē absumpsit. Ardētē urbe & uā
 stātē iā extrema in cēdio nec hāte regressū lydi & psāz qcūq; in urbe erāt undiq; circumuē
 ti ex urbe in fozē cōfluūt: & ad amnē pactolū q mediū fozē interfluēs eramētās auri e timo
 li illis desert: deinde flumini hermo immiscetur: & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc
 forum conglobati lydi pariter & persā sese defendere adigebantur. Iones uidentes ho
 stium alios sese tutantes: alios magna multitudine se obuiam ferentes: metu perclusi
 ad mōtem q dicitur tmolus se recipiūt: atq; illinc noctu ad naues crematis sardibus defla
 grauit una tēplū Cybeles indigenā deā: cuius ptextu postea psā tēpla q in gracia erāt cre
 mauerūt. Hoc ubi psā q itra halym domicilia habebāt rescuerūt: tūc uero ad ferēdā ly
 dis opē cōuenerūt: nec adepti sardibus iones iā illinc pfectos eadē uia insecuti cōperiunt
 ephesū: cōgressiq; cū illis ex aduerso instructis in fugā eos uertūt: multosq; occidūt: & i his
 cū alios illustres uiros: tū Eualcidē eretrioq; ducē: q donatus laurea in certaminibus fuerat
 & a Simonide Caeio maiore i modū celebratus. Ex ea pugna q euasere per urbes fuere dis
 supati. Et tūc qdē ita dimicātū est. Athenienses aut post hāc desertis prorsus ionibus & i
 per nūcios Aristagorā magnopere rogabātur negauerūt se auxilio futuros. Q uoq; sotte
 rate fraudati iones: tñ quoniā ista aduersus Dariū egerant: nihilo segnius bellū aduersus
 regem parabant. Helleispontumque inuecti: byzantium ac cāteras circa urbes in suam
 potestātē redegerunt. Inde euecti magnam cariaz partem in belli societatem afciuerūt.
 Nam Caunus quā prius societatem facere recusauerat ubi sardis conflagravit: & ipsa
 ionibus accessit. Prāterea cypri omnes ultro exceptis amathusiis. Defecerunt autem
 cypri a medis hunc in modum. Erat Onesilus quidam Gorgi salaminiorum regis fra
 ter natu minor Cherfis filius: Siromi nepos: Euelthondis p nepos. Hic uir cū sapenume
 ro antea Gorgū sollicitasset ad rebellādū ab rege: tūc iōas rebellasse uehementius uigere ho
 minē istitit. In quo qā nihil pliciebat obseruato tpe dū Gorgus oppidū egredere una cū
 suis militibus eū portis exclusit. Gorgus opido exutus ad medos trāsfluit. Eo potius One
 silus oibz cypriis ut rebellaret suadebat: psuasīs cāteris amathusiis rebellare abnuētes ob
 fidiōe circūdedit. Dū hic Amathūrē obsidet: Darius ut ei nūciātū ē sardis captas incēsasq;
 ab atheniensibus atq; ionibus: & huius cōparādā classis atq; rei cōtexēdā fuisse auctorem

Erethrii

Charapi
nusHemo
phantus

Coreliū

Sardis cre
mata: sūt

Pactolus

Eualcidē

Caunus
urbs

Onesilus

Gorgus

Cherfis

Aristagorā milefiū. Fers cū primū h̄ audiuit iōes nihil fecisse: pbe sciēs nō fuisse illos p̄ cōtēptu sui rebellaturos. Den̄ interrogasse qnā essent atheniēses. Id cū audisset: tū archū poposcisse: eoq; sumpto sagittā quā iposuerat i celū excussisse: & ea in aerē excussa dixisse. O iupiter cōtingat mihi ut atheniēses ulciscar. Atq; h̄ac locutus cuidā famulorū pr̄cepisse ut sibi semp̄ apposita coena ter diceret here memetō atheniēsiū. Et cū hoc p̄cepisset: accito ad suū cōspēctū Histiaeo milefio quē ipse diu distinuerat: ita eū fuisse allocutus. Audio Histiaeo p̄curatorē tuū: cui tu miletū demādasti nouas aduersū me res esse demoliturū. Viros enī ex altera cōtinēte psuasit ut iōes sequerentur: q mihi cōmissorū pōnas dabūt: eosq; induxit ad me sardibus priuādū. Nūc igitur uidētur haccine tibi bene habere. Q uorū qdnā sine tuis cōsiliis actū est: proinde uide: ne rursus teipsū in culpam induas. Ad h̄ac Histiaus. Q uodnā inquit rex protulisti uerbū. Me ne consulere rē quā tibi fit quippiā siue multū siue parū molestiā allatura. Q uid mihi querēs ista facere. Aut cuius rei indigēs: cui oīa affunt quāz tibi. Q uē tu oīum cōsiliorū tuorū cōmuniōne dignaris. Q uod si istud quod ais egit p̄curator meus sic habeto id eū fecisse suo consilio. Principio rationē istā nō admitto. Milesios ac meū p̄curatorē quippiā rex nouarū fecisse aduersus statū tuū. Si quid tamē huiusmodi faciūt & tu id quod est audisti rex intellige qd rei egeris q in ea mari ablegādū putasti. Nā iōes id agere aggressi sunt postq̄ ego ex ip̄sorū cōspēctu sum amotus cuius aggrediendi iā pridē libidine tenebātur. Q uod si ego in ionia fuissē: nulla profecto se ciuitas cōmouisset. Proinde nūc propere dimitte me ut i ionia cōtēdā: oīa illic negocia tibi i integrū restitutus: & hūc mileti p̄curatorē harum rerū machinatorē in tuā potestātē redactus. H̄ac ex ai tui sententiā cū confecero: iuro p̄ deos regios me nō prius exuturū h̄ac uestē qua indutus in ionia descēdā: q̄ sardinia insulā maximā tibi tributariā reddā. H̄ac Histiaus fallendi gratia dicebat. Q uibus p̄suasus Darius hoīem dimisit pr̄cipiēs ut posteaq; ea quā spōdērat pr̄staret: ad se sula reuertaretur dū nūcius de sardibus ad regē uenit: Dariusq; illā rē arcu fecit: & Histiaū est allocutus: Histiausq; ab eo dimissus ad mare se contulit: hoc interea oī tpe h̄ac gesta sunt. Onesilo salaminio amathusios obsidenti nūcius affertur Artybiū uirū inter psas eximiū cū magna ui perlarū cursū tenere in cyprū. Q uo accepto Onesilus legatos passim in ioniam dimittit: ad iōes euocandos: qui nō diu in deliberādo ciuitati cū magna classe ad eū se cōtulerūt: & cū cyprū tenuissent p̄lā eodē e cilia traiecerūt: terrestriq; itinere salaminē cōtēderunt phoenicibus classe circueuntibus p̄montoriū quāz clauēs cyprī uocātur. His eas facientibus cyprī tyranni conuocatis ionum ducibus dixere. Viri iōes uobis nos cyprī optionem damus cū utris dimicare uelitis cum psis an cum phoenicibus. Si terra mauultis cum psis acie cōfigere iā tēpus ē e nauibus egrediēdi: & i acie stādi: ut nos uestras igressi naues cum phoenicibus dimicemus. Sin cū phoenicibus fortunā tētare mauultis facite: qm̄ alterutrū opus ē eligatis ut quātū i nobis situm ē ionia atq; cyprus in libertatē uindicetur. Ad h̄ac iōes cōe inquit ionia cōsiliū nos misit ad mare tuādū: nō ad naues tradēdas: quo ipsi cū psis in terra cōfigeremus. Itaq; nos qdē ubiq; collocabimur: ibi ut opā nauemur enitemur. Vos uero debitis q̄lia ab ip̄erābus medis passū estis reminiscētes uiros egregios uos oñdere. H̄ac iōes rñderūt. Post h̄ psis i capū salaminii tēdētibus cyprī reges aduersus alios hostes cōstituerunt alios cypros aduersus perlas optimum quenque salaminiorum ac solientium aduersus Artybiū perlarum ducem. Onesilus ultro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum erigere se docto. Q uod audiens Onesilus ad satellitem suum (Erat enim ei satelles sane q̄ peritus rei bellicae & alioquin solertiā plenus) Audio inqt Artybii equum edoctū se erigere: & pedibus simul atq; ore eū in quē agitur proficere. Proinde tu propere inita ratio

Histiaus
ad dariū

Artybius. 97.

Cyprī clauēs

Artybius

ne dicit utrum malis obseruare equum ne tibi feriendum an ipsum artybium. Ad quem serius suus. Ego uero inquit rex paratus sum & utrumque & alterutrum & oio quicquid imperaueris facere. Proma tamen quid rebus tuis esse conducibilis sentias: regem ac duce oportere cum regem ac duce certare. Siue enim talem occidas decori tibi fore: siue a tali (quod absit) occideris quod secundum est dimidium mali esse. Hos uero famulos cum famulis hostium debere committere. Nam quod ad equum attinet: non est cur eius artificium extimescas. Recipio enim tibi eum posthac aduersus neminem se erecturum. Hac illo locuto mox exercitus conflixere terrestres naualesque. Et classe quidem iones eo die strenue pugnantes superauere phoenices. Samiorum tamen precipua uirtus extitit. In terra ubi concursus est dum acies dimicant circa imperatores hoc actum est ubi Artybius equo cui insidebat in Onesilum inuectus est: Onesilus uti conuenerat cum satellite ipse inuadente Artybium ferit eius satelles equi sublatos pedes in Onesili scutum ractantis falce percutiens abscedit: quo ictu Artybius persae imperator illic una cum equo corruit. Ceteris in pugnam occupatis Stelenor Curii tyrannus non parum circa se copiarum habens prodidit locos curientes: hi argioque coloni dicuntur esse post hoc proditionem statim salaminii. qui curribus uehebantur idem fecere. Quo ex facto persae cyprii superiores extiterunt. Horum acie in fugam uersa cum alii multi occubuerunt: tum uero Onesilus Chersis: qui cyprios ad defectionem induxerat & Solioque rex Aristocypus Philocypri eius inquam Philocypri: quem Solon atheniensis in cyprum profectus inter tyrannos maxime uerbis celebrauit. Onesili caput amathusii quoniam ipsos obsederat: excisum in oppidum rettulerunt: ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum cum iam exinanitum esset: ingressum apium examinem fauo referunt. Ea de re oraculum amathusius. (Nam oraculum consuluerunt) redditum est ut depositum caput humaneretur: Onesiloque quot annis tamque heroi sacrificarent. Hoc facientibus melius cum eis actum iri: quod amathusii ad mea usque memoriam faciebant. Iones & alii qui ad cyprum pugnam naualem dimicauerant ubi didicerunt res Onesili perditas & ceteras cyprii urbes obsessas praeter salaminem: eam autem Gorgo pristino regi salaminios restituisse in ioniam redire maturauerunt. Ciuitatum cypriarum diutissime obsidione sole pertulit: sed eam postea quanto mense quam obsidere ceperunt: circum suffosso muro expugnaverunt. Ita cyprii cum annum liberi fuissent: denuo seruitutem sunt redacti. Ac Daurises qui filiam Darii in matrimonium habebat: Hymaefque & Oranes atque alii persarum duces & ipsi filias Darii in matrimonium habentes persecuti eos iones qui aduersus sardis expeditionem fecerant: postquam in naues repulerunt proelio uictos dehinc inter se partiti sunt urbes quas expugnarent. Daurises quidem conuersus ad urbes in hellesponto sitas cepit dardanum: cepit abydu & piope laplacum & persas singulas diebus singulis. Cui a peso ad urbem parion contedenti nuncius affertur Cares cum ionibus sentientes a persis defecisse. Igitur conuerso itinere ex helleponto aduersus cariam copias duxit: sed atque pueniret de eius aduentu certiores facti carii ad calumnas quae albae dicuntur conueniunt atque ad anem marsyam: quae ex hidriade regione defluit in mare adrum. Ibi coactis cariis multae sunt a multis dictae sententiae: sed optima omnium meo iudicio a Pixodoro Mausoli uiro cyndiensis qui Syenesis cilicium regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc scia dicebat ut transmissa maandro Cares flumen a tergo habentes ita demum cum hoste cogereretur ut sublata spe retro fugiedi atque ibidem manere coacti redderetur meliores quam natura esset. Vixit haec sententia non peruenit: sed illa ut persis potius a tergo Maander esset: ut si persae fugam facientes euauderent: tamen in flumen incidentes abire non possent. Post haec cum adessent persae: ac Meandrum transissent: ibi super amnem marsyam cares praelium conseruere cum persis acre atque diuturnum. Ad postremum multitudine hostium terga uertunt. Quo in praelio persarum cecidere duo milia. carium decem milia ex quibus qui effugerunt ad labrydem in lo

Artybii
mors
Stelenor
Curii
Aristocypus
Solon
Philocypri
pus
Onesili
caput

Sole urbium
Daurises
Hymaef
Oranes

Narsias
flus
Pixodorus
Syenesis

nis militaris tēplū se receperūt in magnū atq; sacrū lutū platanorū. Si autem ex his quos nouimus cares sunt qui loui militari hostias offerant. Huc cares cū se receperūt: de salute consultabant utrū sese persis dedere: an asiā penitus relinquere satius eēt. De hac re consultantibus subsidio uenere milesi cum sociis. Ibi cares imutata priori uoluntate rursus ad bellū instaurandum animātur: & cū inuadentibus persis concurrūt: & cū diutius q̄ prius dimicādū esset fugātur multis cāsis milesiorum prācipue post acceptā calamitatem hanc Cares copiis reparatis repugnauerūt. Audientes enim urbes suas inuasum iri a persis insidias illis in uia: quā in Mylāssa fert collocauerūt auctore Heraclide Ibanolēo uiro Mylāssensi. In eas insidias persae noctu incidentes obruncati sunt cū ducibus suis Daurise & Hermoge & Sisāmāte necnō Myrse Gygis filio. Hūc in modū interiere hi p̄sa: Hymāas aut̄ qui & ipse erat ex insequentibus ionas qui aduersus sardis militauerant: ad propontidē conuersus cepit cion & mysiam. Hac expugnata audiens Dorisem relicto helleponto tendere aduersus cariam omīssa propontide: in helleponton ducit exercitū. Cepitq; aēles omnes qui orā iliadē incolūt. Cepit itē gergithas qui a persis teucris relicti fuerant. Has gentes cū cepisset Hyemāas morbo decellit troade: & hic quidem ita mortē obiit. Artaphernes autem sardium praefectus & Otanes tertius dux aduersus ioniam cōfinemq; aēlidem delecti imperatores cepere ex ionia quidē clazomenas: ex aēlia uero cumā. Quibus oppidis captis Aristagoras milesius ubi hoc accepit: n̄ erat compos mentis ut qui perturbasset ioniam & magna negocia confudisset. Itaq; cernens hac ubi constitit ei rē effici non posse nec Darium regem superari: de fugiendo deliberauit: cōuocatisq; suae factionis hoibus consulebat satius fore eis si mileto expellerentur in septētrionalia loca aliqua profugere ducentes coloniā uel in sardiniam uel i myrcinum hedonū. quam Histiazus a Dario donatus moenibus struxerat. Hac Aristagoras percontabatur. Verum Hecataeus Hegesandri uir logophœos negabat coloniā alterutro de ducendā. Sed si mileto eiicerentur: moenia in lero insula aedificanda atq; illic quiescendū. Deinde illinc miletū esse remeandū. Hoc consulebat Hecataeus. Sed Aristagoras: cuius sententia prācipue erat abeundi in myrcinum demandata mileto Pythagorae uiro inter populares probato procuratore mileti ipse sumptis secū omnibus uolūtariis in thraciam nauigauit regionēq; optinuit ad quā cōcesserat. Ex ea profectus cum urbē obsidit tā ipse q̄ eius exercitus a thracibus tā & si illic accepta fide excedere uolentibus interemptus ē. Et Aristagoras qdē qui ionia ad defectionē induxerat ita oppetiit.

Myrse

Gergy
thazMyrci
nus urbs

Hecataeus

Pythagoras

Leros

Herodoti Halicarnassēi Historiarum Liber Sextus.

Aristagoras quidē ioniae rebellionis auctor ita oppetiit. Histiazus autē mileti tyrānus a Dario cōmeatū adeptus sardis uenit. Eo cum uenisset e suis interrogatus ab Artapherne sardiū praefecto: qd̄nā ei uideret̄ iones ad rebellādū induxisse. Et cū negaret se id scire qn̄ imo mirari qd' actū esset tāq̄ eius rei prorsus ignarus: Artaphernes q̄ eū fuisse artificē cōperisset: in idiplum intuens inq; Histiaze sic res hac se habet hunc calceum tu quidem consuli. Aristagoras

autē sibi induit hoc Artaphernes ad rebellionē pertinens dixit, Q̄ uē Histiazus tanq̄ rei gnarū ueritus prima statim nocte fuga se ad mare proripuit: regē Dariū frustratus. Cui sardiniam insulam maximā in illius potestatem redacturum se pollicitus: subiit: primas partes ionici belli aduersus Dariū gerendi. Is cum in chiū transmississet: a chiis in uincla

eiecius ē exploratū habenti bus eum a Dario illuc isse ad res nouas moliendas. Sed ubi
 oēm cognoscere rationē q̄ regi hostis esset: hominē soluerunt. Ibi interrogatus Histiaus
 ab ionibus cur ita prompte ut a rege deficeret Aristagore delegasset: & tanta clade iones
 affecisset: non dixit causam penes illos merito fuisse: sed regem Dariū constituisse Phœ
 nices e sedibus suis amotos in ioniam transferre: & ionas in phœnicem & hac causa lit
 teras se misisse: Cū nihil omnino rex constituisset ipse ionas terrefaciebat. Post hæc ad
 Persas qui sardibus erant litteras dant tanq̄ secum antea de rebellione collocutos: quas
 litteras fecit per nuncium quendam Hermippum Artaniteum. Eas Hermippus nō sis
 ad quos dabantur reddidit sed Artaphreni. Ille omnibus quæ agebantur cognitis iubet
 Hermippū & eas reddere quibus Histiaus mittebat: & quæ uicissim a persis ad Histiaū
 responderentur sibi dare. Ita rebus palam factis Artaphernes de multis persarū supplicii
 fumpsit: & sardibus quidē tumultus extitit. Histiaus autem hac spe lapsus exortatis chiis
 Miletum reductus est: sed milesi libenter etiam Aristagora liberatū nullo pacto animum
 inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum utpote gustata libertate: a quibus Hi
 stiaens sub noctem conatus introire miletū: a quodam mileso in femore uulneratus ē
 Ita reiectus a patria sua rursus se recepit in chium: atq; illinc quoniam chiis ad trāēdas
 sibi naues inducere non poterat traiecit mitylenē: lesbiisq; ut sibi traderent naues persua
 sis: octo illorū triremibus armatis bizantiū remigauit. Ibiq; subsidens nauigia quæ e pō
 to prodibant intercipiebat: præter eorum qui se paratos obsequi sibi assentiebantur. Hi
 stia & mityleneis hæc agentibus aduersus ipsam miletū ingens exercitus hostium clas
 sarius pariter & terrestris in expedito erat. Duces enim persarum coactis in unū copiis
 cuncti in eam contendebant minoris cætera oppida facientes. Inter classarios propriis
 simi erant phœnices cum quibus militabant & cyprii recens subacti & cilices & ægyptii.
 Hos aduersus Miletum & cæteram ioniam uenturos cum accepissent: ionii miserunt fu
 os quiq; primores ad cōmune grāciæ consilium. Quibus in eum locum coactis atq; de
 liberantibus uisum nullas debere terrestres copias aduersus persas contrahi: Sed milesos
 mœnia per seiplos futuri tutari: ceteros classem instruere nulla naui prætermisssa instru
 ctasq; classe primo quocq; tempore contractos apud ladam ante miletū pugna nauali de
 cernere. Lada autem parua quedam est insula urbi milesiorem obiacens. Post hæc imple
 tis idem nauibus ad locum præsto fuerunt comitantibus æolibus: qui incolunt lesbū: at
 q; ita acie instruxerunt. Cornu quod erat auroram uersus ipsi milesi cum octoginta nau
 bes tenebāt. His cōtigni prienenses erant duodecim cū nauibus: & theii cū tribus theis:
 Chii cū centū Ultra hos locati erant erithrei & phocenses: erythrei quidē cū octo nauibus:
 phocenses uero cū tribus. Phocenibus adherebant lesbii cū nauibus septuaginta. Ulti
 mo i loco erant samii cum sexaginta uauibus tenentes cornu occasum uersus. In summa
 omnium numerus trecentæ sexaginta tres triremes: tot fuere ionicæ naues barbaræ ue
 ro numero sexcentæ. Quæ ubi & ipse in agrum milesiū uenire: omnisq; ei peditatus af
 fuit: tū uero duces persarum audita multitudine nauū iadū extimuerūt ne illos superare:
 neue miletū nisi mari potiti esset cape nō possēt: & ob id apud Dariū adirent piculū pœ
 næ subeūdæ. Hæc reputātes cōtractis ionicæ tyrānis q̄ ab Aristagora mileso deieci pri
 cipatu ad medos pfugerāt & tūc aduersus miletū militabāt. Horū quicq; aderāt cōuoca
 tis ita uerba fecerūt. Viri iones qui uestrū de domo regis bene meritis est nūc appareat:
 Suos enī populares qsq; uestrū conet adducere: ab reliqs sociis eliciēdo illos ac pmissi
 one nihil eos q̄ rebellari molestiā cēsuros: nullas eorū uel sacris uel puatā ædē icēsum
 ri nihil uiolētis q̄ atea passuros. Sin minus ista facere: sed oīo decernere prælio uoluerūt

Hermip
pus

Lada in
sula

Ionica
naues

hæc eis damna dicite euentura: quæ certe euenient. Ipsos prælio uictos in seruitutem rapiendos: liberos eorum a nobis castrandos: uirgines in bacra asportandas terram aliis tradendam. Hæc locutus persarum ducibus: Ionum tyranni sub noctem ad suos quisq; populares denunciatum miserunt: iones ad quos ii nuncii peruenierunt contemnere hæc: nec animum ad proditiōē faciendā inducere sibi quisq; soli illa a persis denunciari existimantes. Hoc simul atq; Miletū persæ applicuere gestū est. Mox cum ad Iadā iones coacti essent: conciliaq; haberentur: & aliæ ab aliis sententiæ dicerētur: Dionysius phoenensis dux ita locutus est. Quoniam in summo ancipiti res nostræ sunt: uiri iones ut aut liberi simus aut serui: & quidem tanq̃ fugitiui: si uultis deuotare calamitates: subeundus ē nobis impræsentiarū labor: Ita superatis hostibus liberi esse poteritis. Sin autē ignaui fueritis: & ab ordine receßeritis: nullam uestri sp̃e habeo quo minus poenas regi rebellionis detis. Sed assentiāmini mihi & uos ipsos mihi permitte: & ego diis & æquo iuuantibus recipio uobis aut non concursuros hostes: aut si occurrunt multo iseriorum futuros. His auditis Iones sese Dionysio permisere. Ille classē assidue in cornua producens ut remiges exerceret: subinde loca inter nauigandū uariare cogebat: quin etiam propugnatores armatos esse: & reliquum diei naues in anchoris stare quotidie laborem ionibus exhibēs ad septimū usq; diem obtēperantibus atq; impata facientibus. Post eum diē Iones utpote taliū laborū insueti tum defatigatione tum sole afflictati inter se dixere. Quo nos deorum offēso ista patimur: qui despicientes ac mente capti uiro phoenis superbo tris naues habenti omnino nos permisimus eumq; toleramus. Quos ille sumptos perdit intolerabilibus erumnis: quorum multi in morbū inciderūt: multi idem passuri uidentur quibus satius est quiduis aliud q̃ hæc mala pati: atq; adeo seruitutē si qua futura est expectare q̃ præsentī afflictari. Agite deinceps huic ne obtēperemus. Hæc inter se locuti mox deinde nemo illi parere uelle: sed tētoris more militari in insula defixis frui umbraculis: ac nolle naues ingredi neq; ad munia sua redire. Id animaduertentes samiorum duces: & magnā Ionū confusionem: putauerunt sibi admittendā orationem persarum: quam p nunciū aperuerat Aeaces Sylosontis rogans ut a sociis deficerent: cum præsertim non fieri posse uideretur ut regis potentiam superarent: ac probe scirent si præsentem Darii classē superassent aliam quincuplo maiorem affuturam. Nacli igitur occasionem ubi primū uiderunt Ionas negantes se in officio futuros lucrificandā putauerunt suorum sacroq; atq; priuatorū conseruationem. Aeaces autem cuius orationem admiserat: Samii filius Sylosontis. Aeacis fuit sami tyrānus ab Aristagora milesi exutus principatu quēdam diū aliā Ionie tyrāni. Itaq; postea q̃ phœnices nauigare aduersus Ionas cōperūt: Ionesq; & ipsi naues in cornua digestas producere ac propius uentū est præliūq; consertū. Tunc quinnā Iones ignaui qui ue egregii fuerint haud quēo pro cōperto scribere. quia alius i alrū reitici culpā. Dicūtur tamē samii quēadmodū cū Aeace cōposuerāt sublati uelis ex acie excessisse: samūq; abisse præter decē naues: quarū trierarchi permanserūt: dimicaruntq; nolentes dicto audientes esse suis ducibus: Quo ex facto cōe samiorū consiliū eis donauit ut ipsorū nomina a maioribus repetita tāq̃ egregiorum uiroꝝ in lapide scriberēt extatq; his lapis adhuc in foro. Lesbii uidentes samios qui iuxta erant fugā capessere idē fecere quod samii. Cū id pleriq; Ionum facerent eorum qui pugnando pstitere: chii præcipue circūuēti sunt: & quia nolebāt perfide agere: edita egregia opera oppressi: qui ut superius dictum est centum naves cum attullissent: singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuiū & si cernerēt p multos sociorū esse proditores: tamen inique se facturos censuerunt: ut illorum similes essent: sed relictī cum paucis discursando dimi-

Dionysius
phoenensis

Aeaces
Sylosontis

cauerunt: donec complutibus captis hostium nauibus pluribus suarum amissis cum caeteris in terram suā perfugerunt. Quorum uero naues inualidae quia laceratae erant in chii insequente hoste ad Mycalen fugientes ipsas terrae nauibus ac relictis per cōtinētē pedestre iter fecerunt: & cū in agrū ephesiū ingressi essent sub noctē ad urbē contendebāt: cū illic mulieribus sacra legifera Cereris fierent: quos armatos ephesii ingressos agrum suū uidētes cū & eis nihil audisset suspicari fures eē: & ad mulieres tēdere uniuersi ad uī accendā pcurrerūt: chiosq; iteremerūt. Et hi qdē hoc casu occiderūt Dionysius autphocēsis posteaq; res Ionum accisas intelligit captis tribus hostiū nauibus abiit nō iā in agrum phocensem: probe sciens eum in caetera Ionia directum iri. sed ut erat recta contendit in phoenicem. Vbi nauibus ouerariis spoliatus raptaq; ingenti pecunia in siciliam nauigauit: atq; illinc prodeundo latrocinia agitauit in nullum quidem graecorum sed in carthaginenses ac tyrrenos. At persae uictis pugna nauali Ionibus miletum a terra atq; a mari obsederunt: suffosiq; muris & omni genere tormentorum admoto: eam ab arce accēperunt sexto q̄ rebellauerat Aristagoras anno: atq; diripuerunt ut defuncta sit ea calamitate quam oraculum praedixerat. Si quidem argiis apud delphos de ciuitatis suae salute consulētibus oraculum p̄tomiscuum redditum est: quod in ipsos quidem argios tendebat: sed ex adiectione ad milesiōs. quod quatenus ad argios pertinet: cum ad eum locum uenerimus referemus. Quatenus autem ad milesiōs ita habet. Tunc quoq; cōmentrix operum milete malorum Permultis coena & praestantia munera fies: Crinitisq; pedes tua pluribus abluet uxor: Nostri erit ast aliis delubri cura gemellis. Hae tunc milesiis contigerūt cum ex eis pleriq; uiri a persis qui criniti erant sunt casti uxores ac liberi in praedam cesserunt: templumq; quod erat in geminis & delubrum atq; oraculum deflagrarunt. Nā pecuniariū quā in hoc templo erant: saepe alibi mentionem fecimus. Milesiū conseruati e caede dehinc susa perducti sunt. Quos rex Darius nulla alia poena afficiens collocauit in urbe anipa ad mare quod rubrum uocatur sita ubi fluuius tigris eam praeterfluens exit in mare. Agrum milesium urbi circūiectum atq; planiciem ipsi persae optinuerunt: montana caribus pegadenibus possidenda cesserunt. Hae milesiis agente persarum passis nō rediderunt uicem. Sybaritae qui urbe exuti Laon & Scidron incolebant. Nam sybari a crotoniatis directa uniuersi milesiū qui puberes erant capita deraferunt: & ingentem luctū adiecerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus quas nouimus hae praecipue mutuo hospitio iūgebāt. At non item athenienses: sed mileti expugnationem se permolestē tulisse cum aliis multis rebus declararet. Tum uero hac q; Phrynicho docente actum: quem de mileto directa fecerat & theatrum illachrimauit: & athenienses eum q; domestica mala refrixisset: mille dragmis multauerunt: adiecto interdīcto nequis postea eo actu uteretur. & miletus quidem milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebant adeo nō id quod sui duces erga medos fecerant probabat ut inito secundum pugnam nauale cōsilio uisum sit priuūq; eo tyrannus Aeaces ueniret in coloniam proficisci ne manentes & medis seruirent & Aeaci. Etenim per hoc idem tempus zancleī qui sunt siciliēses missis in Ioniam nunciis sollicitabant Iones ad pulchrum littus cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc autem littus quod pulcherrimum dicitur siculorum quidem est: sed ad tyrrenum siciliā uergit. His ego sollicitantibus soli ex Ionibus samii cum iis qui effugere milesiis eo concesserunt. Quibus in siciliam tendentibus iamq; appulsis locros qui sūt i zephyris hoc rei contigit: ut interea zancleī una cum suo rege (cui nomē erat Scythes) obsederant urbem siculorum ut eā expugnarent. Idq; cum didicisset Anaxileus tyrānus rheginus q; erat zancleiorum hostis adiens samios suauis esse ut pulchrum littus ad

Dionisi
us pho
cēsis

Miletus
capta

Oraculū

Anipa
urbs
Tigris
ostium
Pegaden
ses
Laos
Scydros
Scybaris
Phryni
cus
Sami in
coloniā
Zancleī
Littus
pulchrū
Scythes
rex
Anaxile
us

quod nauigarent ualere sinerent: & zancłā occuparent uiris desertam. Samii persuasi zā
 clā occuparūt. Id zāclai cum audissent urbi suā suppetias eunt aduocato Hippocrate ge
 la tyrāno. Erat enim is eorū socius. Qui postea q̄ ad illos iuuandos cum exercitu uenit
 Scythae zancleorum monarcho tāq̄ urbis desertori & fratri eius Pythogeni uincula in
 didit: eosq; in oppidū inycū relegauit: ac ceteros zancleōs famiis cū quibus publice lo
 cutus fuerat dato & accepto iureiurādo prodidit pacta mercede ut dimidiū omnis praeda
 urbica: atq; captiuos ipse haberet: itē oīa quae in agris essent q̄q̄ plerosq; zancleorū ti
 tulo captiuorū in uinculis habebat quorū sumos quosq; trecentos famiis occidēdos tra
 didit: quod tamē illi facere noluerūt. Caterū Scythes zancleorum monarchus ex Inyco
 profugit in himerā: atq; illinc transmisit in asiam: ascenditq; ad Dariū regem: quem
 Darius iussissimū uiroꝝ oīum censuit. qui e grācia ad se ascendisset. Nam cum exora
 to rege in siciliā abiisset: rursus e siciliā ad regē rediit: donec natū grādiōꝝ ac beatus apud
 perlas excessit & uita. Samii itaq; mediis liberati zancłā urbem pulcherrimā nullo nego
 cio adepti sunt. Post nauale praeliū pro mileto gestū phoenices iubentibus persis Aeacē
 Sylofontis tanq̄ de ipsis benemeritū & qui egregiā operā nauasset samum reduxerunt.
 Quae ciuitas sola ex omnibus quae a Dario rebellauerunt ea fuit cuius neq; urbs neq; tē
 pla incenderentur q; in pugna nauali a sociis defecisset. Statim ab expugnata mileto p
 la cariam cepere ciuitatibus partim se ultro dedentibus: partim ui adactis. Et haec quidē
 ita gesta sunt. Histiazō autē milesiō dum circa bizantium agit & Ionum onerarias naues
 quae & ponto cursum tenebant intercipit: affertur nuncius de rebus ad miletū gestis. Itaq;
 negociis ad helleſpontum pertinentibus bisalto appollophanis abyfino delegatis ipse
 habens lesbios in chium nauigat: & apud locum quendā agri chii ubi uocat concaua re
 gionis q; ab eius praesidio nō reciperetur: congressus permultos interfecit tam eorū q̄ ter
 torū chiorum: & ex oppido quodā progrediens cū lesbiis chios utpote expugna nauali
 male affectos subegit. Sed uidelicet quotiens ingentes sunt euenturae calamitates uel ci
 uitati uel nationi solent signis praenunciari: Etenim chiis ante hanc cladem ingentia si
 gna contigerant. Vnum q; ex choro centum iuuenū quos miserāt delphos duo omnino
 rediere nonaginta octo pestilentia absumptis. Alterum q; sub idem tempus pauloātē na
 ualem pugnam tectū supra pueros litteras discētes corruit: ita ut ex centum uiginti pue
 ris unus omnino euaserit. Haec eis signa deus praemonstrauit. Post haec excepit pugna na
 ualis quae ciuitatē ingenuā deiecit. Accessit ad cladem pugna Histiazus cū lesbiis q; chioſ
 iam exhaustos facile ad excidium deduxit: Histiazus illinc cum multa Ionum & aolūm
 copia aduersus thasum contendit. Cui thasum obsidenti cum esset nunciatum phoenices
 a mileto in reliquā Ioniam profectos esse thasum inexpugnatam reliquit: atq; in lesbū
 traiecit cum omnibus copiis: & illinc q; copias suas formidabant traiecit in prouinciam
 Atarnis tanq̄ frumentandi gratia tam illinc q̄ ex agro eccaeico qui erat myſorum. Erat in
 iis locis forte Harpagus uir persa non parui exercitus dux: qui cum Histiazō egresso i ter
 ram certamine commisso & ipsum Histiazum uiuum cepit: & maiorem exercitus eius p
 tem occidit. Hunc autem in modum captus est Histiazus: dum grāci cū persis pugnarēt
 apud malenā regionis atarnidis: ac diu perstarent mox equitatus emissus in grācos im
 petum dedit. Quo ex facto uersis in fugam grācis Histiazus haud credens ob praesen
 tem noxam se interfectum iri ab rege ob quandam uitae cupiditatem captus est: qui ut
 fugiens capiebatur a quodam persa utq; ab eodem erat transfodiendus: sese milesiū
 Histiazum esse lingua persa utens indicauit: Quem opinor si seruatus ad regem Da
 rium perductus fuisset: nihil tale fuisse passurum remissa ei a Dario culpa. Nunc ne id

Hippo
 crates
 Pythoge
 nes
 Inycum
 op.

Scythes fu
 git

Samos

Histiazus
 Bisaltus

Malox: si
 gna
 Chiorum
 prodigia
 Scholēte
 stū i pue
 ros

Histiazus
 Thasus
 Atarnes
 Eccaeicus
 ager
 Harpa
 gus
 Histiazus
 capitur
 Malena

Histiazi
crux

Euerri-
culare

Iades

Ionū ser-
uitus

Cherfon-
nesus

Perithus

Muri

Sylebria

Bizantiū

Chalce-

donii

Messam-

bria

Cyzicus

Oebarus

Dascylus

Cardia

Milciades

Stefago-

ras

Dolonci

Pisistrata

tus

Milciades

Phileus

Miltiades

uictor

contingeret: ne ue fuga elapsus rursus apud regem magnus existeret: Artaphernes sardi-
um prator & Harpargus qui ceperat eum sardis perductum in crucem susculerunt tamē
truncum. Nam caput sale conditum susa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Da-
rius obiurgatis qui id fecerant q̄ hominem uiuum in conspectum suum non attulis-
sent: iussit Histiazi caput eos elorum atq; obuolutum sepelire tanq̄ de ipso uiri ac de per-
sis benemeritis. Ita res Histiazi habent. Persarum nauticæ copiar̄ circa milerū hybernantes
altero a profectione anno haud difficulter in insulas continenti adiacentes ceperunt: chiū
lesbū tenedum: quarum in insularum ut quāq; capiebant euerri culabant. Euerri culant au-
tem hunc in modum. Viri manum mutuo tangentes a mari aquilonari ad australe ptran-
seunt. Post hæc omnem infulam peragrante uenando homines. Ceperunt quoq; in cō-
tinente urbes la des eadem ratione præter q̄ q̄ non Euerri culabāt homines. Neq; enī po-
terant. ut non falso cesserint ea quæ duces persarum minati sunt Ionibus cum ex aduerso
castra haberent. Nam posteaq̄ potiti sunt urbibus formosissimos quosq; puerorum feli-
gentes castrauerunt exectis testibus facientes eunuchos. Virginelsq; speciosas ad regem
transportarunt. & super hæc urbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt i
seruitutem redacti primum a lydis bis: deinceps a persis profectis ab Ionia naualis exer-
citus omnia quæ ad leuam sunt in hellepontum nauigantibus subegit. Nam quæ sūt ad
dexteram iam subacta erant a persis per continentem. Helleponti autem hæc in euro-
pa sunt cherfonnesus: in qua frequentes sunt urbes: & perinthus & super thraciam muri
& sylebria: & bizantiū. Quorum bizantii & qui ulteriori in littore sunt chalcedonii nec
expectauerunt quidem aduentum phoenicæ classis: sed relictis suis urbibus in interiora
euxini ponti recesserunt. Ibiq; urbem messambriam condiderunt. His urbibus quas cō-
memorauī incensis phoenices ad proconesum: & artacem conuertuntur. Quibus & ip-
sis igni traditis rursus in cherfonnesum reuehuntur euersuri ceteras urbes: quas superiore
accessu nō euerterant. Nam cyzicum ab initio ne accesserant quidem: q̄ ipsi cyziceni iā
ante aduentum hunc classis phoenicum sub rege erant: cum se Oebari filio Megabizi qui
Dascyli præses erat dedissent. Ceteras cherfonnesi urbes præter cardiam phoenices sub-
egerunt: quarum ad id tempus tyrannus fuerat Miltiades filius Cimonis nepos Stefago-
rae cuius imperii auctor fuerat Miltiades Cypseli filius ad hunc modum Dolonci thraces
qui cherfonnesum hanc tenebant cum ab absinthiiis bello uexarētur: reges suos ut de bel-
lo consulerent delphos miserunt: Quibus Pythia respondit ut coloniæ in suā terrā de-
ducendæ eum auctorem asciferent: qui primus eos e templo abeuntes hospitio inuitas-
set. Dolonci sacram uiam ingressi per phocenses atq; boetios iter fecerunt: A quorum ne-
mine mutati athenas diuertunt. Ea tempestate athenis omne quidem imperium tene-
bat Pisistratus: dominabatur tamen & Miltiades Cypseli e familia Tethrippotrophi ab
Aeaco & Aegina oriundus nuper familia facta atheniensis: cuius actor extitit Phileus Ai-
acis filius. Miltiades hic ut sedebat in domus suæ uestigio cernēs doloncos prætereuntes
non illius loci uestem gerentes neq; tela: homines inclamauit: accedentibusq; optulit do-
micilium & hospitū congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti aperue-
runt ei oraculum præcesq; addiderunt ut deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita
confestim persuasus est ut qui pertesus imperium Pisistrati cuperet illinc emigrare: p-
tinusq; delphos se contulit oraculum consulturus nunquid faceret quod a doloncis ro-
garetur. Iubete Pythia ita Miltiades Cypseli qui quadrigario curriculo prius olympicā
palmam reportauerat una cum doloncis nauigauit: sumptis atheniensium uoluntariis
quibusq; ad expeditionem ineundam. & ubi locum tenuit ab iis qui se deduxerāt tyran-

nus creatus est. Is ante omnia cherfonnesi isthmum id est breuem inter duo maria inter-
 capedinem ab urbe cardia ad pactyam muro praecepit: ne ab absinthii regionem incur-
 rantibus infestari possent. Est autem isthmus hic sex ac triginta stadiorum ab isthmo in-
 ter septis igitur faucibus cherfonnesi Milciades atq; hoc modo absinthii cohibitus pri-
 mis ceterorum lampfacenis intulit bellū. Illi dispositis insidiis eum uiuū excipere. Ea-
 re Cræsus lydus audita (erat autem Cræso Miltiades carus) per nuncios lampfacenis præ-
 cepit ut hominem missum facerent: alioquin se illos in morem pini extriturum com-
 minatus est. Hac oratione nutantibus lampfacenis quid sibi uellet quod Cræsus mina-
 batur se illos in morem pini extriturum. Vix tandem quidam e maioribus natu intelli-
 gens quid illud esset: exposuit inquiens pinum ex omnibus arboribus solam esse quæ
 excisa nullam sobolem remittat: sed prorsus emoriatur. Ea propter ueriti Cræsum lam-
 pfaceni solum Miltiadem remiserunt. Ita Miltiades ob Cræsum euasit: qui postea si-
 ne liberis moriens imperium atq; opes trades Stesagoræ Cimonis sui e matre germani.
 Ei defuncto cherfonnitæ ut mos est conditori urbis sacrificant: certamenq; equestre ac
 gymnicum statuto tempore celebrant in quo nulli lampfacenorum certare permittitur.
 Durante cum lampfacenis bello contigit: ut Stesagoras quoq; liberis orbis decederet apud
 curiam percussus securi in capite a quodam qui se transfugam uerbis simulabat: sed re ip-
 sa q̄ hostis erat atrocior Stesagora hunc in modum defuncto tum pilsitratidæ Miltia-
 dem Cimonis filiū fratrem defuncti cum tireme ad suscipiendas in peloponneso res di-
 miserunt in quem etiam athenis beneficia contulerant: tanq̄ non sane cōsci mortis Ci-
 monis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades ut
 uenit in cherfonnesum domi sese continebat in honorem uidelicet Stesagoræ fratris.
 Quod audiente cherfonnitæ indigni ex omnibus ciuitatibus principes contraxerunt ad
 ludentem cum Miltiade fratris necem. Hi postq̄ uenerūt illic in uicula coniecti sunt: &
 Miltiades cherfonnesum optinuit cōductis auxiliariis filiāq; Olori regis thraciæ Hegesipy-
 lam duxit uxorem. Quem & si nuper illuc profectum: tamen non mediocria sed grauiā
 sane negocia exceperunt. Nam tertio q̄ hæc gesta sunt anno e cherfonneso profugit nō
 ausus expectare uenientes scythas nomades: qui ab rege Dario irritati coactis copiis ad
 hanc usq; cherfonnesum processerunt. Illis digressis eum rursus dolonci reducere tribus
 annis anteq̄ aliis curis implicaretur. Tunc phœnices apud tenedum esse cum audisset qn-
 q; cum triremibus quas presentibus facultatibus impleuerat athenas nauigauit soluens
 ex urbe cardia: qui dum per sinum nigrum transmissa cherfonneso cursum tenet a phœ-
 nicum classe circūuentus ipse quidem cum quatuor triremibus ad imbrum euasit: quin-
 tam tamen phœnices insecuti ceperūt: cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metio-
 chus nō ex filia Olori thracū regis: sed ex alia muliere. Eū phœnices cum Miltiadis filiū
 esse cognouissent ad regem perduxerunt rati se magnam apud eū gratiam inituros quo-
 niam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suauisset ut scythas rogantibus Iones so-
 luta rate domum abire obtemperaretur. Oblato tamen sibi Methiocho Darius tantum
 abest ut quicq̄ mali fecerit ut permultis eum bonis affecerit. Donauit enim domo facul-
 tatibus uxore etiam perfide ex qua liberi geniti sunt qui inter persas censentur. Miltia-
 des autem ex imbro athenas peruenit: Neq; hoc anno quicquā est a persis amplius in Io-
 nas sauitum: sed benigne sane cum eis actum. Hoc anno Arthaphernes sardium præses
 accitis hostium nunciis ad egit Iones ad pactiones inter se faciendas de tradēdis mutuo
 is qui inuiurias intulissent: ne ue quid inuicem ferrent: aut agerent. Ad hoc adactis Io-

Isthmos
 Cardia
 Pactya
 Absinthii
 Miltiades
 capitur

exterre in
 more pini

Stesago-
 ras

Miltiades
 Olorus
 rex
 Hegesip-
 pyla

Metio-
 chus
 Imbrus

Mardonius
us
Artozu-
stra

nibus per parasangas (Ita enim persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit regionatiq; uectigal instituit quod regi penderent: quod uectigal ab Artapherne institutū ad mēa usq; ætatem qui illic fuere pependere eadem pene qua prius conditione institutum. Et hæc quidem illis pacata erant. Caterum ineunte statim uere aliis ducibus ab rege abdicationis: Mardonius Gobryis filius adhuc adolescens & recens in matrimonium accepta Darii filia Artozustra ad mare descendit permagnas ducens pedum classiariorumq; copias. Quo cum exercitu postq; in sciliam peruenit ipse conscensa naui cū classe abiit aliis ducibus pedestres copias in hellepontum ducibus: ubi præteruectus asiam in Ioniam peruenit Mardonius. Miram hic rem ego referam iis græcis qui non assentiuntur Otanem inter septem persas suasisse potiorē esse persis statum popularem abdicatis tyrannis: Mardonium statum popularem in ciuitatibus constituit. His actis in hellepontum: ire contendit: ubi coacta ingenti uī nauium ac peditatus eas copias traiecit hellepontum. perque Europam iter erethriam uersus atque athenas faciebat. Hæc igitur ciuitates prætextum Dario erant belli inferendis: sed in animo habebat quam plurimas posset græcarum ciuitatum subigere. Nam & classe thasios nec manum ex aduerso leuantes subegit: & peditatu macedonas ultra eos: qui iam seruiebant in seruitutem redegit. Etenim quæ intra macedones sunt nationes iam subactæ erant. Hæc classis e thasio trās mittens ac terrā legens ad acanthum usq; processit: & ex acantho soluens dum athon circumuerit: uentus aqūlo uehemens atq; admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingressisse: nauiumq; plerasq; in athō propulsas ac trecentas afflixisse: ut supra uiginti milia hominum interierint: Partim q; a feris rapti: partim q; natare nescirēt: partim q; petris allisi. (Mani sœuissimū circa athon est mare): partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in macedonia statua habentem thraces Brygi sub noctem inuasere: & cum aliis multis ex eis occiderunt: tum ipsum Mardonium uulnerauerunt. Sed non iccirco seruitutem persarum deuitare potuerunt. Nam Mardonius non prius ex iis locis decessit: q̃ illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum: tum ob acceptam apud brygos calamitatem in exercitu terrestri: Tum ob maiorem in classe ad athon. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta rediit in asiam. Insequenti anno Darius æte omnia thasios a uicinis in simulatos tanq̃ defectionem molientes misso nuncio iussit diruere muros & naues i abdera recipere. Nam thasii ut qui ab Histiazō milesio fuerant obsessi: & prouetus & magnos habebant pecunia multa utebantur cum in compingendis nauibus longis: tum ualidioribus muris urbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atq; ex metallis: Ex fossilia quidem metallorum aureorum materia septuaginta talētorum. Ex thasii autem metallis minus: sed tamen frequenter ita ut si thalii forent immunes tributorum fuerint eis in summam prouentura quot annis ex continenti atq; ex metallis ducenta talēta: & quando plurimum trecenta. Quæ metalla ipse quoq; inspexit: & tamen longe ad mirabilia fuere: quæ phœnices i qui cum thaso eam insulam condiderunt inuenerunt: quæ insula ab hoc thaso phœnice nomen obtinuit. Hæc autem thasi phœnicea metalla sunt inter locum qui uocatur anyrorum: & Conyrorum sita: atque e regione Samothraciæ ingens mons indagando euersus est. Et hoc quidem huiusmodi est. Thasii autem iubente Dario & muros suos diruerunt: & naues omnes in abdera receperunt. Post hæc Darius quid in animo græci haberent pugnare ne secum: an sese dedere tantum ratus legatos per græciam dimittit alius alio iussos petere terram & aquam. Hos in græciam alios item ad tributarias sibi maritimas ciuitates mittit imperans Ion

Acathus

Mardonius
Brygi

Thasus

Aeniro

Conyrotus

gas naues fieri: & hippophoras: id est naues quibus equi feruntur. Dum hæc isti comparant legatis per gratiam euntibus & quæ per se præceperat petentibus terrâ & aquam multi in continente populi dederunt: Insulani quoque cum alii omnes ad quos eadē perituri legati accessere: Tunt uero æginetæ. Quia de re continuo athenienses irritati sunt quod putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam æginetas: ut una cum perla aduersus athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra æginetas amplexi spartâ profecti illos insinulauerunt quod ex eo quod fecerant gratiam prodidissent. At hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ spartiatarum rex æginam transmisit animo præcipuos eius rei auctores comprehendendi. Conanti illos comprehendere cum alii æginetæ incesse: tum præcipue Crios Policriti negans eum gauisurum si quem abduceret æginetarum. Nam id eum facere sine communi consilio spartiatarum: sed ab athenicibus pecunia corruptum. Aloquin cum altero rege uenturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autē dicebat ex epistola Demarati. Eum Cleomenes ab ægina discedens interrogauit quod ei nomen esset. Ille respondit quod erat Crios id est aries. Cui Cleomenes Crios inquit iam nunc præferrato cornua tanquam occurusus magno malo sparte. Per id tempus Demaratus Cleomenem insinulabat: & ipse rex spartiatarum nulla re alia nisi familia inferior Cleomene (ab eodem enim oriundi) sed familia Eurysthenis: qui primigenius fuerat non nihil honoratior erat. Etenim lacedæmonii nulli poetarum assentientes negant se in eam quam nunc possident regionem deductos a filiis Aristodemi: sed ab ipso Aristodemum regnâre: qui fuit Aristomachi: qui fuit Cleodæi: qui fuit Hylli filius. Nec multo post Aristodæi uxore noie Arginâ quæ dicunt fuisse filiâ Autesionis: quæ fuit Tisamenis: qui fuit Therlandri qui fuit Polynicis filius. Pependisse gemios: eisque natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmones autem qui cum erant inuito consilio creasse regem & pueris eum qui esset primigenius: ut lex iubebat: sed nescientes utrum puerorum eligerent cum essent similes ac pares: id cum nequirent ipsi discernere prius fuisse perconatos genitricem: eaque negante se dignoscere: sed dissimularet quod uidelicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos esse fides: ita hæsitabundos lacedæmonios delphos sciscitatum quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse ut utrumque puerorum ducerent ad regem: sed primigenium magis honorarent. Hoc responso a Pythia edito lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent. admonitos fuisse a quodam messenio nomine Panite ut obseruarent utrum puerorum mater priorem lauaret cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo facitare: habituros id omnem quod quærerent: & inuenturos quod uellent: sin illa alternando erraret palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse: & isti aliam rationem inirent. Ibi quoque spartiatas ex admonitu messenii obseruantes matrem puerorum ignaram cur obseruaretur. Animaduertentesque illam præferentem alteri primigenium tum cibando tum lauando accepisse puerum qui magis honorabatur a matre tanquam primigenium publicæque alendum curasse imposito ei nomine Eurysthenis: iuniori Procle. Hos autem fratres ubi adoleuerunt per omnem uitæ tempus inter se dissensisse: & itidem eorum posteros perseuerasse. Hæc soli grecorum lacedæmonii aiunt. Nam quæ commemorantur a grecis ego scribo: hos dorienfium reges usque ad perseum Danaæ a deo geniti recenseri recte a grecis & ostendi grecos esse. Iam tamen isti inter grecos censebatur. Ideo autem dixi usque ad Perseum nec altius repeti quod nullum Perseo cognomen fuit mortalis patris: quæ admodum Herculi Amphithryon. Itaque a me recta ratione sequente dictum recte est usque ad Perseum. A Danaa uero Acrisii filia retrorsum patres eorum recensendo

hippo
phoreCleome
nes rex
CriosCrios. i.
ariesAristo
musArgina
Autesion
Thersan
drusPanitis
cōsiliūEurysthe
nes
Procles

Danae

Perseus

constabit principes doriensium ex aegypto oriundos. Hæc generis recensio ex côm-
 moratõe græcor: facta est. Vt aut a persis fertur. Perseus ipse cū esset assyrius factus ē græ-
 cus nō tamē progenitores eius. Nam progenitores Acrisii recensere ad progeniem Per-
 sei nihil attinet: eosq; quemadmodum græci aiunt ægyptios fuisse. Hæc de his hæc-
 nus. Q uod autē regnum dorum cum ægyptii essent sibi traditum acceperint : hoc

Spartano
rū regum
iura

mentionē. Has dignationes regibus spartiatæ tribuerunt duo sacerdotia Iouis lacedæ-
 monii & Iouis cælestis: & ius belli in quacunq; libuerit regionem inferendi : ut id nulli
 spartiatarum prohibere fas sit: alioquin piaculari crimine teneatur. Vt in expeditiōibus
 adeundis primi eant reges: in abeundo postremi sint. Centum delecti uiri eis in militia
 cūctodes assint. In egressibus utātur quotcunq; pecoribus libuerit: quorum immolatorg
 pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc: Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuūtur.

Medim
nū. i. sex
modia
Pythii
Cheni-
ces
Cotylæ

Q uotiens aliqua publica euisceratio fit primi in cœna reges discumbant : & iis primis
 distribui incipiat utriq; eorū duplum omniū q̄ cæteris conuiuiis: libaminaq; immolato-
 rū & coria eorum sint. Singulis quoq; calendis instantis mensis singula pecora utrique
 ex publico dentur Apollini imolanda: & farinæ medimnū id est sex modia: & uini lacōi-
 cus quartarius: & in spectaculis singulorū certaminū certis locis præsideant. Liceatq; qui
 buseūq; libeat ciuibz iniri: & utriq; binos eligere pythios. Sunt autem Pythii qui del-
 phos ad consulenda oracula mittuntur. quiq; publice cum regibus pascuntur. Regibus
 aut cœnā non eūtibz mittantur binæ chenices id est semodia farinæ & uini singulæ co-
 style est sextarii p̄sentibus dupla dētur oīa. Eadē ratione a priuatis quoq; inuitati ad cœnā
 honorentur. Vaticanja quæ de uirgine pupilla utri danda sit ei ne cui mater an cui pater
 despōderat: nec nō de uis publicis: & si quis adoptiuū filiū facere uelit inuitis regibus.

Sparta-
norum
senatus

Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu qui constat ex duo de triginta seni-
 bus: si eo nō acceperint eorum maxime propinqui duo senatores ius regū optineāt duos
 calculos ponēdi : Tertiū pro se ipsis. Viuentibus hæc regibus a re publica spartiatæ tribu-
 untur. Illa defunctis equites per uniuersam laconicam obitu regis enunciant. Fœminæ
 per urbem circueuntes hollas pulsitant. Cūq; hoc fit necesse est ex singulis domibus duos
 ingenuos: marē ac fœminā luctu fœdari magnis pœnis nisi hoc faxint impositis. Eadē
 circa funus regū consuetudo lacedæmoniis est: quæ barbaris asianis. Nam pleriq; barba-

Regū fu-
nus

rorū eodē ritu in mortibus regū utuntur. Siquidē posteaq; mortem obiit lacedæmonio-
 rum rex: oportet eius exequiis adesse ex omni lacedæmonis regione necessarios quosq;
 spartiatarum qui sunt numero uicinarum. Q uorū & itē seruorum atq; ipsorum spartia-
 tarum posteaq; multa milia in unum coacta sunt promiscua cum mulieribus frontes suas
 intrepide plangunt & ululatu imenso utuntur. Vltimū quēq; regum dicentes semp fuis-
 se optimum. Q ui uero regum in bello perit eius simulacrum cum expresserunt: in to-
 ro bene strato efferrunt: Cuius tumulatione decē dies iustitū est: nullusq; magistratum
 confessus sed luctus continens : In hoc quoq; cum persis isti conueniunt : q̄ defuncto
 rege alter qui succedit liberat ære alieno quicunq; spartiatæ aliquid aut regi aut reipubli-
 cæ debebat. Apud persas qui rex creatus est omnibus ciuitatibus tributum quod debe-
 bant remittit. Cū ægyptiis etiam lacedæmonii in hoc congruunt: q̄ eorū præcones & ti-
 bicines & coqui in paterna artificia succedunt : & coquus e coquo & tибicen ex tибicine
 & præco ex præcone gignitur. Neq; ulli propter uocalitatem alius insidiantes sed ip-
 sos ingerunt sed in paterno opere perseuerant: atq; hæc quidem ita fiunt. Cleo-
 menem tunc cum apud æginam esset communi graciæ bono operam dantem insi-

mulabat Demaratus nō tam æginetis studens: q̄ inuidia & odio ductus: Quem Cleomenes ab ægina reuersus consultabat ut regno summoueret ob hanc rem intendens in eū actionē. Ariston spartā regnū obtinens cū e duabus uxoribus liberos non susceperet (neq; enim in se culpam eius rei esse agnosceret) tertiam duxit uxorem & duxit hunc in modum. Erat ei amicus quidam spartiata cuius opera ex omnibus ciuibz maxime utebatur. Cui uiro erat uxor speciosissima exturpissima talis facta. Si quidē hanc mala forma præditi tam esse cernens nutrix sua. Idq; parentes eius utpote locupletes **agre ferre**: hoc excogitauit ut puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum: quod est in loco qui dicitur therapnæ super phanum Phœbi. Eo quotiens nutrix intulerat puellam stans añ simula / crū deam præcabat ut alumnā deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti de tēplo mulier quadam apparuisse fertur: atq; interrogasse illam quidnam in ulnis gestaret: & cum nutrix se infantem gestare respondisset: iussisse sibi ostendi. Cūq; negaret nutrix se id facitūram q̄ infantem parentes sui uetuisent ostendi cuipiam: iussisse iubere prorsus ut sibi ostenderetur: magni enim facturam illam si a se infans conspiceretur. Ita nutrice puellam ostendente demulcentem caput puellæ dixisse futuram eam omnium spartanarū formosissimam. Atq; ab eo die pristinam speciem decidisse: quam cū ad nubilem peruenit ætatem duxit uxorem Agetus Alcidis filius ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titillatus cum esset Ariston: hanc rem commentus est Ageto sodali suo: cuius illa erat uxor: recepit se dono daturum unam e suis rebus quancūq; ille optaret: atq; inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re uxoria suspicatus cū uideret Aristoni quoq; uxorem esse accepit conditionem: & in eam rem iusiurandū interposuit: Cui mox Ariston e suis rebus præciosus donauit quam ille elegit. Ipse uicissim cum eius partes petendi muneris ab illo fuerūt ibi optauit uxore eius afferri. Agetus dicere se p̄ter unū cætera annuisse iureiurādo tñ aductus a dolo seductus ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hāc Ariston repudiata secunda duxit uxorem quæ citra legitimū pariendi tēpus nondū exactis decē mēsis hunc ei genuit Demaratū. Ariston cū ei sedenti in basilica cū ephoris quidā famulus nūtiū nati filii attulisset: sciens quo tempore duxisset uxorem deductis in digitos mensibus dixit iureiurādo hic nō ē filius meus. Qd' audientes ephori haud magni fecere impræsentiarum. Sed postea q̄ puer adoleuit p̄uenit Aristonē dicti opinantē utiq; filiū suū esse Demaratū: cui ideo nomē imposuit est demaratus: id est a populo uotis petitus: q̄ añ cū natū oīs populus uota fecit: ut Aristoni oīum ante id tempus regū probatissimo filius gigneret: ea de re id nomen imposuit est. Interiecto deinde tempore Aristone uita suā dō Demaratus optinuit regnū. Sed uidelicet necesse erat ut id qd' auditū fuerat hominē regno priuaret. Ea propter a Cleomene uehemētē isimulabat cū antea q̄ ab eleusine abduxisset exercitū: itū eo tēpore cū aduersus æginetas cū Medo sentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eū urgere Cleomenes cōponit cū Leutychide Menaris filio Agis nepoti ex eadē qua erat Demaratus familia ea pactōe ut si eū regē in locū Demarati cōstituisset: se aduersus æginetas cōmitaret. Erat atq; Leutychides demarato inimicus ob hāc p̄cipue cām q̄ cū p̄cala filia Chilonis filii Demaræni ei desponsata esset: Demaratus insidiosè hoīem cōiugio priuauit: p̄occupata & p̄cepta uxore ac retēta. Ob hāc cām Leutychidi inimiciā cū Demarato extitere. Is tūc Cleomene solitante cōtra Demaratū iurauit negā eum rite spartanorum esse regem quod Aristonis filius non esset. Deinde quod iurauerat institit confirmare q̄ Ariston aliqñ dixisset cum ei nunciasset famulus suus filium ei natū & menses conferens iureiurando negasset illum esse filium suū. Huic uerbo insistens Leutychides pronuntiabat Demaratū neq; Aristonis filium esse: neq; rite spartā regnare

Ariston
rexHelenæ
tēplum
Therap-
ne locusAgeti
uxor for-
mosissi-
maDemara-
tusDemara-
tus quidLeutychi-
des
Percala

Cobas

Demara-
tus regno
priuatus.

Gymno-
pedie

Simula-
crū cū ma-
tre dema-
rati

Astraba-
cus heros

Partus tē-
pora

Demara-
tus apud
darium

Eisdem ephoris adhibitis testibus: qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tā-
dem re in contentione deducta uisum est spartiatibus oraculum quod delphis est consulē-
dum an foret Demaratus Aristonis filius nec ne. Ibi Cleomenes cum ex ipius erga Pythiā
prouidētia nihil suspitionis esset: subornat Cobonem quendam Aristophanti maxima
apud delphos auctoritate ut persuadeat Periallam mulierum uaticinantium antistitem di-
cere ea quæ Cleomenes uolebat dici. Ita Pythia sciscitantibus iis qui ad oraculum erat mis-
si: negauit Aristonis filium esse Demaratum. Quæ tamen res sequenti tempore palam
facta est: & Cobon e delphis profugit: & Perialla honore abdicata. Hactenusq; ad depo-
nendum regno Demaratum acta sunt. Is e sparta ad medos profugit. Ob hanc contume-
liam q; cum eiectus regno gereret magistratum: adessetq; spectaculo gymnopediarum id
est nudorum puerorū palæstra: misit ad eum Leutyichides in locum Demarati rex factus
deridendi insultandiq; causa ministrum qui interrogaret qualis esset præfectura post re-
gnum. Eam interrogationem agere ferens Demaratus respondit se utrunq; expertum illū
uero nō: & eā interrogationem lacedæmonii futuram initiū plurimæ aut calamitatis aut
felicitatis. Hæc locutus uelato capite e theatro domum abiit. Confestimq; re præparata
Ioui bouem immolauit: quo immolato matrem accersit: quæ cum aduenisset postis in
eius manus extis mulierem his uerbis obsecrauit: per ego te mater cum alios deos tunc lo-
uē hunc domesticū quem tango precor promas mihi ueritatem quisnam re uera me-
us est pater. Nam Leutyichides inter conuiuia obiicit te e priore uiro grauidam ita ad Ari-
stonem uenisse. Alii etiam dementius referentes aiunt te ad domesticū afinarium uen-
titasse: illi usq; me filium esse. Quæ de re ego te adiens obsecro ut uerum dicas. Si quid
enim eorum quæ dicuntur fecisti nō sola fecisti sed quod multæ. Et multus de hac respar-
ta sermo est negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nam si fuisset
prioris uxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens. Fili inq̃
quoniam precibus mecum agis ut dicam ueritatem omne tibi uerum exponetur. Ut me
domum Ariston duxit tertia quam me duxerat nocte simulacrum tāquā Aristonis ad me
uenit: quod postea q̃ mecum cōcubuit coronas quas gestabat mihi circumdedit atq; abiit.
Dehinc Ariston aduenit qui cernens me coronas habetē sciscitabatur quisnam me illis
donasset. Ego ipsum respondi eoq; id abnuente iurauī asserens non bene illum facere q
negaret. Quippe qui pauloante ingressus ubi mecum coisset coronis me donasset. Ari-
ston cernens me iurantem intellexit eam rem diuinam fuisse: compertūq; est illas coro-
nas fuisse sumptas ex heroico conditorio: quod est iuxta ianuam aulae extructum: qd̃ uo-
cāt Astrabaci. & uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita ut
uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es paterq; tibi est Astrabacus heros aut ex
Aristone. Nam ea te nocte cōcepi. Verū hoc tibi præcipue exprobrant inimici q̃ Ariston
cū ei te ortū nunciatū est multis audientibus negauit te suū esse: quia tempus decem men-
siū nō exissēs: per inscitiam talium rex illi hoc uerbū excidit. Nā mulieres etiā nouē men-
ses ac septē mesiū partū edunt: nō oēs decimū mēsem explētēs. Ego te fili septimestrem
genui. Ipse quoq; Ariston nō diu post agnouit se per imprudentiā id uerbū extulisse. Itaq;
alias oratiōes de tua genitura noli admittere. Oia enim uerissime audisti. Nā qd̃ ad asi-
narios attinet ipsi Leutyichidi & iis q̃ talia loquū suæ uxores de afinariis pariant filios:
Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ uolebat sup̃to uatico p̃ speciē eundi delphos ad
oraculū cōsulēdū helim cōtēdit. Eū suspicati lacedæmonii fugā capeffiturū insecuti sunt.
Sed Demaratus iā ex heli zacynthū traiecerat: quē illuc trāsgressi lacedæmonii phēderūt
eiusq; famulos: sed zacythiis eū debere abnuētibus. Demaratus illinc i asiā ad regē Dariū

traiecit. A quo magnifice exceptus est territorioq; ac urbibus donatus. Ita in asiam Demaratus abiit: ac tali fortuna usus est. Vir cum aliis in multis factis dictisq; apud lacedæmonios illustribus: tum quod illis olympiadem palmam quadriugo certamine reportauerat rem eius solius ad ea tempora regum spartiarum. Leutychida Menaris qui in regnū amoti Demarati successerat natus est filius Zeuxidemus: quem nonnulli spartiarum Cynisco id est catulum uocabant. Is spartæ non regnauit ante Leutychidem defunctus relicto filio Archidemo. Leutychides orbatus filio alteram duxit uxorem Eurydamen Menii forem Diaetoris filiam: ex qua nullam prolem uirilem suscepit: sed filiam nomine Lampito: quam Archidemos Zeuxidemi in matrimonium accepit ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse spartæ consensuit: sed has pœnas Demarato repedit. In expeditione pharfalica dux cum omnia faciendi ius haberet multæ pecuniæ per corruptelam dono accepit ipseq; in re prehensus cum sederet in castris utraq; manu pecuniam tenens in iudiciū delatus e sparta profugit: domusq; eius excisa: & tegeæ in quā profugerat: mortem obiit. Sed hæc in sequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes cum sibi res in Demaratum bene cessisset de sumpto protinus Leutychide contendit aduersus æginetas maiorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita æginetæ utriusq; regis contra se aduentum non repugnandum iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges adduxere decem quos delegere diuitis ac genere eminētissimos cum aliis tum Crium Polycriti & Casambū Aristocratis: qui plurimum habebant potentia. Eos in atticam adductos penes inimicissimos æginetis athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes cum eū subieisset metus spartiarum iam manifestus malefici in Demaratum excogitati in thessaliam subterfugit: atq; illinc in arcadiam pfectus res nouas moliebatur sollicitans arcadas aduersus spartam: adigensq; eos iureiurando ad se sequendum quocūq; ipsos educeret. Quin etiā in animo habebat primores illorum ad urbem nonacrim ductos adigere ad iurandum per aquam stygis. In hac autem urbe ab arcadibus fertur esse stygis aq. Et est uidelicet talis ea aqua: E perra emanat aquula defrillans in uas quoddam in gyrum maceria præseptum. Nonacris autem ubi fons hic uisitur urbs arcadiæ ē ante pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem lacedæmonii cum animaduertissent timentes sibi ipsis spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed cum reuersum statim morbus in sania cepit & iam antea subinsanum. Nā ut cuiq; spartiarum obuius erat in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem ac desipientem propinquo soleis illigauerūt. Qui custodē digressus aliis solum remansisse cernens petiit ab eo gladium. Custode abnuente dare ab initio cōminabatur quæ mox ei faceret donec minus contritus cū stōs (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. Eo accepto Cleomenes a suris incipiens sese detruncabat. In longum nāq; discindēs carnes e tubis ad fœmora processit e fœmorbis ad coxarum uertebra: atq; illa quouisq; peruenit ad uterum. In quo rescindēdo sic expirauit. Vt pleriq; grecorum memorant quia Pythiam corruerat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta sunt. Vt soli athenienses quod adortus eleusinam phanum deorum fuerat depopulatus. Vt argii quia eos qui e pugna fugerant argios ex argi templo ipsorum abductos obruncarat: & ipsum lucū quē in argia occupasset icēderat. Etenim Cleomeni delphis oraculū poscēti responsū fuerat eū argos esse captū. Qui posteaq; ad flumē erasinū copias spartiatæ duxit: qd flumē e lacu stymphalio manare fert. Hūc enim lacū in uoraginē cōdi: & argis postea exorientem apparere. Illincq; iā eā aquā uocari erasinū. Ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit: ei hostias immolauit: & cū læta non essent exta: de flumine transmittendo ait delectari se quidem erasinū nolle p̄dere ciues suos: nō

Leutychi
des rex
Zeuxide
mus

Cynisco
Archide-
mus
Euryda-
mes
Lampito

Leutychi
de mors

Crios
Casabus

Nonacris
urbs
Stygis aq
Nonacris
Pheneū
Cleome-
nes insa-
nus

Cleome-
nis furor

Erasinus
flu.

Stimpha-
lius lacus

Thyreä tamen ideo argios gauisuros. Moxq; illinc motis castris ad thyream uenit: & mari taurū
 cum mactasset: naubus copias ad regionem tyrinthiam ac naupliam duxit. Id audien-
 tes argii ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et cum aduenirent tyrinthum in
Sepia lo-
tus loco cui nomen inditum est sepia, relicta non magna inter duas acies inter capedine cō-
 federunt e regione lacedæmoniorum. Neq; uero illic pugnam ex aperto reformidabant
 sed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia ediderat
 communiter eis atq; milesiis in hæc uerba. Verum quando marem peruerteret formina ui-
 dixit. Inter & argios referet prælustis honorem. Tunc argiuarū reddet pleraq; gemen-
 tes. Ut uenturorum aiāt quis quandoq; uiroꝝ Telo seuus obit sinuoso corpore serpens
 Hæc omnia argiis cum contigissent metum incutiebant. Ideoq; eis uisum est præcone
 hostium esse utendum. Atq; ita esse faciendum quotiens præco spartiatā quippiam lace-
 dæmonii denunciat: idem facerent ipsi. Cleomenes animaduertens argios facien-
 tes quicquid apud lacedæmones præco denunciasset: præcepit suis ut cum præco de-
 nunciaret prandendum. tunc raptis armis tenderent in argios. Hoc executi lacedæ-
 monii in argios euoce præconis prandentes impetum faciunt: eorumque cum mul-
 tos occiderunt tum plures in lucum argi fuga elapsos circumfederunt: qui dum asseruan-
 tur. Cleomenes hoc sibi faciendum putauit. Sciscitatus quosdam quos secum habebat per-
 fugas misit præconem ad euocandum nominatim eos argios qui in luco præclusi erant
 ad se redimendos. Est autē apud lacedæmonios redemptio in singulos uiros binæ minæ.
 Ita argiorum quinquaginta ut quisq; euocatus fuerat Cleomenes interemit: quod faciens
 latabat cæteros: qui in phano erant utpote denso luco interiecto non cernentes quid illi
 extrinsecus agerent: nisi postquam quidam conscensa arbore quod fiebat inspexit. Vnde
 non amplius qui euocabātur prodire. Ibi Cleomenes iussit unūquēq; seruorum lucum
Argi lu-
cus materia circundare: atq; illis obtemperantibus lucum incendit. Eoq; iam ardente per-
 contatus est quēdam perfugarum cuiusnam deorum esset ille lucus. Perfuga argi esse re-
 spondit. Quo audito Cleomenes uehementer ingemiscēs: O Apollon inquit uates quā
 topere me frustratus es: dicens me argos esse capturum. Conicio iam exitum habuisse
 oraculum. Post hæc maiore copiarum parte spartam redire permissa: ipse cum mille de-
 lectis perrexit ad templum Iunonis illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram uolens
 cum a sacerdote uetaretur negante fas esse externo illic sacra facere iussit seruos abdu-
 ctum uerberare: Ac posteaquam immolauit spartam abiit. Reuersum inimici ad epho-
 ros citauerunt crimini dantes quod pecunia corruptus argos cum facile posset non cepis-
 set. Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi uere an falso) se postea quam tem-
 plum argi cepisset: putasse dei expletum esse oraculum: & proinde non prius tentandam
 urbem quam sacris operatus sciret an sibi deus illam traditurus esset: an impedimento fu-
 turus. Sibi autem apud Iunonis templum lantanti effluxisse flammam e pectoribus simula-
 cri: atq; ita ipsos intelligere proculdubio eum non esse argos expugnaturum. Si enim e
 capite simulacri flamma exiitisset: fore ut urbem ab arce caperet. Cum uero e pectoribus
 fulgur extiterit: id omne fuisse confectum quod deus confici uoluisset. Hæc dicens credi-
 bilia ac probabilia spartiatīs dicere uisus est: multoq; maiore parte sententiarum abso-
Argosa
seruis re-
ctum lutus. Cæterum argos ita uiris desolatum est: ut serui eorum res omnes susceperint:
 atq; magistratus administrant: dum filii cæsoꝝ ad puberem adoleuere ætatem: qui
 sese in suum ius asserentes ac reuersi argos mancipia eiecere. Serui eieci prælio tyrin-
Cleander
uates them optinuere: eathenus quidem dum fuit in eis mutua beniuolentia: & donec ad
 eos uenit uates quidam Cleander genere phigaleus ab arcadia. Is persuasit seruis ut

dominos adorirentur. Vnde bellum inter eos diuturnum extitit donec argi agre euasere uictores. Ob hoc igitur aiunt argi Cleomenem ad insaniam redactum male perisse. Ipsi aut spartiatæ negant ab ullo demonio Cleomenem ad insaniam redactum: Sed cōuerlatiōe scytharum intemperantem meri esse factum: & iccirco furiosum: Scythas enim nomades post illatum sibi a Drio bellū ad illū ulciscendū perstitisse: missisq; spartam nūciis ad societate faciendam ita pepigisse tamq̃ ex utrorūq; utilitate foret ut ipsi quidem scythæ iuxta flumen phasim conaretur medicā regione inuadere. Spartiatæ uero ab epheso ascendere & ad certum locum utriq; occurrerent. Cum iis schitis qui ad hoc missi sunt consuetudinē habuisse Cleomenē aiunt: atq; ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: atq; ob id insanisse se arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere uolunt aiunt scythissaro id est age scytham. Ita de Clamene referunt spartiatæ. Mihi uero uidetur ille has pœnas De-
marato pependisse. Eum defunctum ubi audire æginetæ spartam nuncios misere uociferatum contra Leutchidem de obsidibus de obsidibus qui athenis tenerentur. His lacedæmonii cō-
silio inuito multum iniuriæ ab Leutchide illatū esse censuerunt: hominemq; dedendū: quem illi æginam deportarent pro is qui athenis tenerentur. Hunc cū essent ducturi ægi-
netæ: tunc ad eos Theasides Leoprepis uir spartæ probatus quid inquit uiri æginetæ fa-
cere uultis. Regem ne spartiatarum deditum a suis ciuibz abducere. Si nunc præ iracūdia
spartiatæ ita decreuerunt: Cauete ne quod exitiale malum in uestram regionem si hoc fe-
ceritis inferant. His auditis æginetæ ab illo abducendo supersederunt: hac tamen condi-
tiōe ut secū pfectus athenas Leutchides redderet sibi uiros q̃ illic depositi cēnt. Vbi arthe-
nas uenit Leutchides ac depositū repoposcit. athenienses ut qui reddere nollent tergier-
sari: q; dicerent duos in deponendo reges fuisse: Ideoq; iniquū esse id alteri sine altero red-
di. Quibus negantibus se reddituros Leutchides facite inquit atheniēses utrum ipsi uul-
tis si reddetis sancte facturi: e cōtrario si nō redditis. Quis aut res circa dpositū cōtig-
it spartæ uolo referre. Dicimus nos spartiate fuisse tertia ab hic ætate q̃ndā Glaucū Epicydis
filiū: q̃ cū aliis sumis laudibus excellebat: tū iustitia iter oēs optime audiebat: q̃ p id tēpus
lacedæmonem incolebant: & huic procedente tempore contigisse: ut uir quidam milesi-
us spartam uenerit hominis conueniēdi gratia: atq; ita sit allocutus. Ego sum uir milesius
qui ad tuam Glauce fruendā iustitiam uenio. Nam cū eēt tua fama celebris cum per oēm
aliā grāciam: tū uero per Ioniam: apud memetipsum ratiocinatus sum Ioniam quidem
semper obnoxia periculis est: peloponnesus autem tuto fundata: & ob id uidere licet eos
dem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atq; consultantis usum est
dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te: q̃ probe intelligo hæc
penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uero has pecunias accipe: & hanc notam quā
una custodias: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam ei reddito. Hæc hospes
qui mileto uenerat dixit. Atq; ea conditione depositum glaucus accepit. Multo deinde
tempore interiecto filii eius qui pecuniam deposuerat spartam ueniunt: glaucum conue-
niunt: exhibitaq; nota pecuniam reposcunt. Ille enim uero repellere homines atqui his
uerbis e contrario respondere: neque istius rei quicquam reminiscor: neque ad me per-
tinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscens quicquid iustum fuerit facere: & si accepti
iure optimo reddere: sin a principio non accepit: græcorum legibus in uos uti. Ad quod
confirmandum: præstituo uobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita milesi facta
iactura tanquam fraudati pecunia discessere: & Glaucus delphos se contulit ad ora-
culum consultandum. Cui consultantis an orco id est iureiurando pecuniam prædaretur.
Pythia respondit his uersibus. Glauce epicydides equidem expedit ad breue tempus,

Cleome-
nis ifaniaScythissa
toTheas-
idesLeutchi-
desGlaucus
iustus

Depositum

Orci na-
tus

Tentate
& facere
Depositū
reddedū
esse

Nicodro-
mus

Vetus
urbs

Sunium

Cereris tē-
plū adies

Sic horeo uicisse: interuertisseq; nummos: Deiera: & euorū quoniā manet exitus idem.
Ast orci natus qui nomine: qui manibus: qui Nullis est pedibus rapide aduenit usque ad-
eo dum Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;: Cū sobole euorci melius sed
postea agetur. His auditis Glaucus ueniam sibi eorum quā dixisset ut daret deum obse-
crabat. Cui Pythia inquit idem pollere tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis mile-
iis hospitibus pecuniam reddidit. Cur autem hæc oratio apud uos instituta est dicitur.
Glauci nunc nulla superest neq; soboles neq; domus. quā illius censeatur. Sed ex sparta
radicitus extrita est. Ita bonum est nihil aliud de deposito cogitare: q̄ ut repetentibus red-
datur. Leutychides hæc locutus cum nihilo magis ab atheniensibus audiretur discessit.
At æginetæ priusquam superiorum iniuriarum quas atheniensibus intulerant: gratifican-
tes thebanis darent poenā hæc fecere: Cum atheniensibus succenserent quod sibi ab
illis iniuriam fieri arbitrarētur: se ad ulciscendum apparabant. Erat enim atheniensium
in funio biremis quædam: quam delum iam inde a Theseo quot annis mittebant. Hanc
æginetæ locatis insidiis intercepte plenam primoribus atheniensium: uirosq; alligau-
re. Ea clade ab æginetis accepta athenienses non amplius differendum putauerunt: quin
omnia in illos excitarent. Etenim erat quidam Nicodromus Cnuthi appellatus uir in
ægina spectatus hic suam ipsius priorem abiectionem æginetis imputans querebatur qui
prius suade missione cum transegisset cognito athenienses esse animatos ad nocendum
æginetis quibus ipse in sensus esset composuit cum illis de prodenda ægina ad certam diē
quo esset rem aggressurus ipse: & illos oporteret uenire subsidio. Atq; ita ex composito ut
bē quæ uetus uocat occupat: sed athenienses ad idem non affuerunt: quia classis eorū par
æginetanæ nōdū erat comparata: qui dum a corinthiis commodari sibi naues rogant. In-
terea res corrupta est. Corinthii per id tempus atheniensibus amicissimi dedere roganti-
bus naues uiginti sed dantes uendidit singulas quinis drachmis: quoniam eas dono
dare uetabantur lege. His acceptis athenienses & suis instructis in summam septuaginta
numero in æginam nauigauerunt: perueneruntq; postridie eius diei qui erat destinatus.
Qui cum ad diem non adessent cōsenso nauigio Nicodromus ex ægina profugit: aliis
nonnullis æginetarū eū comitantibus: quibus athenienses sunium incolendum dederūt.
Vnde isti procedentes eos qui in insula erāt æginetas & ferebant & agebant. Sed hæc po-
sterius acta sunt procures æginetarum superata plebe quæ una cum Nicodromo tumul-
tum fecerat: mox eos quos ceperant ad necem exegerūt. Vnde piaculum admiscere quod
nullo studio expiare potuerunt: præoccupati: prius ex insula sunt dieicti quam deum si-
bi propiciarent. Nā cū septingentos e plebe quos uiuos ceperant ad necē educerēt: unus
eorū e uinculis elapsus fugit ad Cereris legiferæ uestibulū: cuiusq; cardinibus præhensus ad-
herebat: quē illi cum auellere nō possent abscisis uiri manibus ita deduxerunt: quæ ma-
nus cardinibus confertæ manserunt. Hæc cum apud se fecissent æginetæ classe septuagin-
ta nauium cū atheniensibus qui superuenerē cōgressi superantur. Victi nauali prælio eos-
dē quos prius argios in auxilium uocauerunt: sed illi noluerē eis amplius auxilio esse cau-
satim q̄ & naues æginetanæ necessario sumptæ a Cleomene orā argolidem tenuissent:
& ipsi cum lacedæmoniis in terram descendissent: ut nonnulli quoq; e sicyoniis nau-
bus descenderunt in eadem contra ipsos expeditione. Quō nomine utrisq; multa ab ar-
giis iniūcta est mille talentorum: quorum quingena uterq; populus solueret. Et cū sicyo-
ni suam culpam agnoscentes centum talentis cū argiis decidissent: æginetæ ne agnosce-
re quidem culpam uoluere. Erant enim superbiores. Eapropter rogantibus eis nemo am-
plius argiorum publice auxilium tulit: sed uoluntariorum circiter mille duce quodam ai-

nomē erat Eurybates quinq; palmarū uiro. Quorū pleriq; nō remeauerē: sed in agina Euryba
 sub atheniensibus occubuerē. Et ipse dux Eurybates singulati certamine ter uictor quarto tes
 sub Sophane de celis oppetiit. Verū agineta sua classe adorti incompósitos atheniēs su
 perauerē: corūq; naues quatuor cū ipsi pugnatoribus cepere. Et athenienses quidem bel
 lū cū aginetis contraxerunt. Persa autē quā ipsius partes erant exequabatur cū famulo as
 fidue in memoriā redigente ut reminisceretur atheniēsū. Tū pisistratidis asidētibus athe
 nienēsq; criminantibus: tū cupiditate per hoc prætēxtū quod natus erat subigēdi græcos
 quicūq; sibi terrā & aquā denegassent. Itaq; Mardonium qui male rē nauale gesserat præ Mardoni
 sectura amouit: aliosq; designatos duces aduersus eretrium & athenas mittit in Datim ge
 nere medū: & Artaphernē Artaphernis fratris sui filiū. Datis mādatis ut athenas atq; ere
 triā diriperent: captiuosq; in conspectū afferret. Postq; hi duces declarati ab rege digressi
 ad planiciē cilitā: maritimam deuenere cū ingenti ac bene instructo exercitū & ibi castra
 poliuere: aduenerūt nauticæ copię oēs ut singulis erāt imperatæ. Ad hæc hippogoga na
 ues q; superiore Darius anno mandauerat tributariis suis præparandas. In has introdu
 ctis equis: atq; tertastri peditatu sexcentis cū triremibus in Ioniam cōtenderūt. Hinc nō
 recto cursu secūdū continētē in hellepontū: et thraciā uersus nauigabāt: sed e samo unde
 soluerant præter Icarīū interq; insulas præcipue ut ego sentio metu circumeundi athon:
 quē superiori anno circūnauigantes magnā iacturā fecerāt præsertim coacti propter na
 xon quā antea nō cepissēt. Ad quā posteaq; ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut
 primū copię ducerent perle urgebant) Naxii memores priore fuga se in mōtes cōcitauē
 rūt nō ausi resistere. Eoq; quos adepti sunt perle in seruitutē raptis delubra atq; urbē incē
 derūt. His actis ad ceteras insulas redeūt. Hæc dū isti agūt: Delii relicta & ipsi delo fuga
 in tenon abeūt. Eo tēdentes naues pcedens Datis non sinebat ad delū habere stationem
 sed trās delū apud phenē: & simul cognito ubi delii essent misso caduceatore his eos uer
 bis affatus est. Viri sacri quid fuga abistis non pro merito de me male opinantes. Ego enī
 & ipse mea sponte animatus sum & ab rege iussus quo in loco duo dii geniti sunt: ne qd
 aut eū locū aut eius incolas lædam. Redite igit ad uestra ipsorū & incolite insulam. Hæc
 deliis per caduceatorē dixit. Mox trecentas turis libras super aram aggestas adoleuit. His
 actis aduersus eretriā primū nauigauit simul oēm classē simul Iones pariter atq; æoles Delos tre
 agens. statimq; ab illius digressu delos tremuit ut delii aiunt ad meam usq; ætatem tunc
 & primū & postremū cōmota deo mala uetura hominibus portēdēt. Nā sub Dario Hy
 staspis & Xerxe Darii: & Artaxerxe Xerxis filio tribus his deinceps ætatibus plus malorum
 staspis & Xerxe Darii: & Artaxerxe Xerxis filio tribus his deinceps ætatibus plus malorum
 passa est græcia q̄ uiginti aliis ante Dariū ætatibus partim a persis: partim ab ipis primori
 bus de principatu bellantibus. Vt nō ab re delos cōmota sit prius immobilis: de qua i ora
 culis ita scriptum erat. Et delon quīs sit adhuc immota mouebo. Et sane in nostra lingua
 pollent hæc noia. Darius q; coercitor: Xerxes q; bellator: Artaxerxes q; magnus bellator.
 Barbari postq; a delo ad alias insulas profecti sunt: sumebāt illinc tū copias tū liberos insu
 lanorum obfides aut militaturos aduersus uicinas ciuitates uidelicet athenas & eretrium
 significantes. Sed tamdiu obfessi sunt eorūq; ager uastatus: donec in deditionē persæ
 uenerunt. Eretrienēs audito persæ exercitū aduersum se uenire: auxilia ab atheniensibus
 implorauere. Quibus nō deneganda auxilia rati athenienses miserunt subsidio illis ea q̄
 tuor milia hoīum q̄ chalcidenū eqtū optinuerant p̄dia. Sed eretrienū haud quaquam
 sincerū erat cōsiliū qui tā & si accelebant: athenienses tñ accipiti sententia uacillabant q̄
 busdā eorū cēscentibus urbē deferēdā: & in cacumina cuboia eundū: q̄busdā qui p̄pria
 lucra a persis expectarent proditiōē molientibus. Hæc utrorūq; aīos aīaduertēs Aefchi
 gnus bel
 lator

nes Nothonis filius eretrichū primarius patefecit atheniensibus oēm p̄sentīū regē statū:
 orauitq; ut domū abirent: ne una cū illis occūberent. Hæc consulenti Aescini obtempe-
 rantes athenienses illinc in oropū transgressi salutē sibi pepererūt. At persæ eo aduēcti na-
 ues oræ erethica: ad phanū & chœreas & agilia applicuerunt: potitiq; his locis continuo
 equos exposuere: & tāq; cū hostibus confictū se instruxere: aduersus quos non decreue-
 rant eretrieses sibi esse prodeundū. Sed quandoquidē sententia de urbe non deserenda
 euicerat. merito dabant operam ut mœnia custodirent. Adorientibus ea persis acri pu-
 gna per sex dies certatum est: multisq; utrinq; cadentibus. Septimo die Euphorbus Alci-
 machi: & Philagrus Cynei inter populares suos uiri spectati urbē hostibus p̄didere: quā
 ingressi persæ postq; templa spoliare incenderunt. In ultionem eorū temploꝝ quæ sar-
 dibus deflagrauerant hominibus iussu Darii in seruitutē captis. Potiti eretria aliquot illic
 dies morati in atticam nauigauerūt: tuncq; magnam partem uastauerunt rati idem factū
 ros athenienses quod eretrieses fecissent. Etenim erat locus atticæ marathon proxime
 eretriam ad equitandum opportunissimus: quo illos Hippias Pisistrati filius deduce-
 bat. Eodem athenienses & ipsi re audita ad uim arcendam processerunt decem præfe-
 ctis sibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades: cuius patrem Cimonē Stefagoræ fuge-
 re ex athenis Pisistratum Hippocratis contigerat: & dū fugit optinere olympiadem qua
 driiugo certamine quā uictoriā muneris gratia transulit in Miltiadem ex matre germa-
 nū: proximāq; olympiade eisdem equabus aliam olympiadē cum uicisset a filiis Pisistrati
 interfectus est nō iam uiuo Pisistrato. Interfectus est autē ad prytaneū noctu summissis per-
 cussoribus: sepultusq; ante urbē trans uiam quæ uocat diacœle: & e regiōe sepulta sunt eq̃
 illæ quæ tris olympicas uictorias reportarant. Idem quod iste iam aliæ equæ fecerūt quæ
 fuerūt Euagore laconis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorū Cimo-
 nis Stefagoras apud Miltiadem patrum in chersonesso educabatur: minor autem
 apud ipsum Cimonem athenis erat nomen habens a Miltiade chersonnessi codito-
 re. Hic igitur Miltiades e chersonnesso tunc profectus dux atheniensium erat e dupli-
 ci cæde elapsus semel cum eum phœnices usq; ad imbrum persecuti sunt magnificantes
 capere hoēm ut ad regem præducerent: iterū cū ab iis elapsū domū suam reuersum ac
 se reducem esse existimantem inimici sui exceperunt: & ad iudiciū deduxerunt accu-
 santes occupatæ in chersonnesso tyrannidis. Hoc reatu liberatus suffragiis populi dux decla-
 ratus est. Duces cū adhuc in urbe ante oīa legatū spartam mittunt Philippidem illum qdē
 atheniensem: sed tabellariam operam facit ante. Huic Philippidi ut ipse refert & atheniē-
 sibus renunciauit circa partheniū montem qui supra tegeam effit obuius fuit Pā: compella-
 toq; nominatim Philippide iussit nūciari atheniensibus quid ita athenienses nullam ge-
 rent curam sui qui bene ipsis uellet: q; iam sapenūmero de eis benemeritis fuisset atq;
 etiam futurus esset. His uerbis fide habita athenienses quod eorum iam status erat be-
 ne constitutus extruxerunt sub arce templum Panos: illiq; annuis hostiis ex quo nūcium
 accipere sacrificant ardenti candelabro supplicanti. Philippides autem hic qui sibi Pa-
 na dixit apparuisse tunc cum a ducibus missus est. Iterum athenis egressus spartam per-
 uenit: adiensq; magistratus Lacedæmonii inquit orant uos athenienses ut sibi opem fe-
 ratis: nec ciuitatem inter græcos uetustissimā cōreminatis in discrimen adductā ne barba-
 ris uiris seruiat. Etenim eretria directā est insigniq; ciuitate græcia ibecillior reddita. His
 mandatis a Philippide expositis placebat quidē lacedæmoniis opem ferre atheniensibus
 sed id sibi impossibile confestim facere uidebatur nolentibus legem rumpere. Nā erat no-
 uus dies instantis mensis: quo die negabant se progressuros nec nisi orbe lunari impleto.

Aesci-
nesEuphori-
bus
Philagrus

Marathō

Miltiades

Prytaneū
Diacœle
Euagoras
MiltiadesPhilippi-
des
Partheni-
us mons
Pānos tē-
plum

Erethria

Et isti quidem pleniluniū expectabant. Hippia autem Pisistrati filio qui barbaros i marathone perducebat: uisum hoc in somnis superiore nocte oblatum est. Videbatur sibi Hippias cum matre conumbere. Quo ex somnio conieciat fore ut reuersus athenas ac recepto dominatu senex domi suae obiret. Hunc in modum interpretabatur uisum suū Ei tunc dum praedam eretriensem quam deposuerat in insula styreoz nomine aegileam reportat: dumq; naues ad marathonem appullas in stationibus locat: ac barbaros in terram egessos disponit: talia administrati contigit sternutatio tussisq; solito uehemētior. Vnde cōcussis eius utpote senis plenisq; dentibus unus illorum ex uiolentia tussendi excussus est: & in herenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia cū tñ nō appareret: suspirans Hippias ad eos qui aderant ait. Hæc terra non est nostra: nec eā poterimus nobis subiectam efficere: sed tantūmodo partem quātū spāci dens qui mihi aderat optinet. Huc Hippias suam uisionē interpretabatur euasisse. Atheniēsisbus apud Herculis phanū instructis superuenerē auxilio plataēses omni cū populo: qui sese atheniensibus dederant: & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses: dederant autē sese hoc modo: cū a thebanis pramerentur plataēses: primum Cleomeni Anaxandridæ qui interuenerat: atq; lacedæmoniis sese dederūt: a quibus tñ recepti nō sunt hac oratione utentibus a nobis qui procul habitamus frigidū quoddam fuerit uobis auxilium. Nam priusq; nostrū quisquam audiat: possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autē ut uos ipsos atheniensibus dedatis uicinis pariter & ad tutandū non inualidis. Hoc lacedæmonii non tam consulebant plataēsisbus q; eis bene uellent: quā q; optarent athenienses defatigari boetio bello. Id suadentibus lacedæmoniis nō aduersati plataēses aditis atheniensibus dū rem diuinam duodecim diis faciūt: eis ad arā suppliciter sedētes sese dederūt: aduersus quos thebani re audita exercitū duxerūt. In eorūq; auxiliū athenienses uenerūt. Sed dū cōsueturi prælium essent corinthii haud contēnēdam sibi rem putantes ad eos reconciliandos interuenere: atq; utrorūq; permissu regionē hūc in modū terminarūt: ut thebani eos boetios qui nolent inter boetios censeri sinerēt facere quod uellent. Hoc ubi decreuere corinthii abscessere. Abscedentes quoq; athenienses aggressi thebani sunt cōmissaq; pugna repulsi. Vnde athenienses transgressi quos corinthii statuerant terminos asopum fecerūt limitem thebanis. Ergo plataēses atheniensibus sese cū deditissent: ad marathonem tunc auxilio uenerūt. Erāt autem in atheniensium ducibus anticipites sententia aliis uetantibus fieri præliū. Pauciores enim se esse quā ut cū medis cōfigerent: aliis quorū erat Miltiades ad pugnandū hortantibus: Itaq; cum essent bifariæ sententiæ: & deterior uinceret: ibi Miltiades Callimachum aphidnæū adiit tūc forte polemarchum id est belli principem: qui magistratus per suffragia electus in dāda faba hoc est in declaranda sententiā undecimus est. Nā quondā athenienses in dicenda sententiā parē ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades in te inquit nūc Callimache sūtū est: Vtrū in seruitutē athenæ redigant: an tu eas liberando memoriā tui in oē aui relinquas: qualem ne Harmodius quidē atq; Aristogiton reliquerūt. Nā atheniēses nūc in maximū oīum ex quo nati sunt uenere discrimē: qui si medis succumbant palam est q; passuri sint traditi Hippia. Sin autē superent poterit hæc ciuitas urbiū graciæ effici prima. Quo autē pacto hæc fieri possint & quomodo ad te harum rerū arbitrium redeat nūc exponam. Nostræ qui duces sumus bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: aliis id suadentibus aliis dissuadentibus. Quia nisi præliū committimus uereor ne magna existat seditio: quæ mentes horum sollicitet ad sentiendum cū medis. Si pugnamus ante quam aliud uitii in nōnullis subeat possumus diis æquis cū uictoria discedere. Hæc oīa

Hippia
somnia
Aegileam
Hippia
deus

Asopus
flu.

Callimachus

Polemarchus

Hermodius
Aristogiton

in phœnicea simulacro Apollinis inaurato sciscitatus est quo et tēplo sublatum esset. & ubi
 audiuit ex quo tēplo nauigās sua nauī in delū. (lā enim deliī in insulam redierat) sibi simu-
 lacrū in tēplo deposuit. Præcepitq; deliis ut illud in deliū thebanog; referret: quod est su-
 pra mare & regiōe chalcidis: Hoc ubi præcepit Datis uela illinc fecit. Deliī tñ hāc statutam
 nō reportauerūt: sed iicesimo post anno eā thebani ex oraculo in deliū contulerunt. Da-
 tis & Artaphernes posteaq; in asiā nauigare: captiuos eretrieses susa perduxere. Q uos
 Darius rex & si in eos ante captiuitatē uultū cōtraxerat acerbis q; se priores iniuria la-
 cessissent: tamen ut in cōspectum suū adductos uidit ac sibi subiectos: nullo alio malo as-
 fectis: sed in suo cissia regiōis stathmo collocauit. Cui nomē est ardericca ducentis ac decē
 stadiis pcul a susis: quadraginta a puteo: qui exhibet trifarias rerū species. Nā ex eo asphal-
 tū id est bitumen: & salē: & oleū hauriūt ad hunc modū. Hauritur quidē celoneo id est in
 strumētō ciconia: pro situlā aut dimidiato utre ad ciconiā alligato: quo in puteū decussio
 quicquid hauritur mox in cisternam diffunditur: atq; hic alio effusum triplici uarietate cō-
 crescit. In asphaltū quidē & salem protinus: hoc aut oleū persā rhadinacen appellant atq;
 ac grauit̄ olens. Hoc loci rex Darius locauit eretrieses: quē ad meā usq; memoriā tenuē
 re seruātes pristinam linguam. Q uod ad eretrieses attinet ita habet. Post plenilunium
 duo milia lacedæmoniorū athenas uenerūt tanta festinatione adipiscēdi hostem: ut tri-
 duo q; ex sparta disceslere in atricam peruenerint: & licet serius ad pugnā uenissent: tñ in-
 tuendi medos cupidi ad illos intuendos in marathōnem perrexerunt. Q uibus uisus lau-
 datisq; atheniensibus ob præclarū facinus rursus redierunt. Tenet admiratio me nec rō-
 nē mire possum Alcmaeonidas unq; persis ex composito ostentasse parmā: q; uellēt athe-
 nieses barbaris atq; Hippia; subesse. Q uippe quos constat in habendis odio tyrānis ue-
 hementiores q; similiores fuisse Callia; Phanippi qui fuit pater Hipponici. Nam Callias
 cū alia oīa in Pisistratū inimicissimē cōmentus est: tū uero solus atheniensis omniū illius
 athenis eieci cū publice sub præcone uenirent bona emere ausus est. Huius Callia; mē-
 tionē crebro pleriq; oēs habere debēt cū ob ea quæ dicta sunt ut uiri summopere patriam
 liberantis: tū ob hæc quæ in olympia fecit. Nam & in eorū cursu palmam optinuit: &
 in quadrigario fuit secūsus: & in ludis pythiis cū primas optinuisset in uniuersos græcos
 sumptuosissimus extitit: tū ob id qualē seī filias suas quæ tres fuerūt exhibuit. Nā postea
 quam nobiles extitere. hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus: ut quem sibi
 unaquq; uellet ex omnibus athenisibus eū deligeret: atq; ita eā illi nuptū dedit. At Al-
 cmaeonida; aut perinde aut nihil minus q; Callias perosi tyrannos fuisse. Q uo maior me-
 admiratio subit minusq; admitto criminationem eos parmam persis ostentasse: qui per
 oē tempus tyrānos effugerūt: & quorū astutia pisistratida; tyrānidem reliquerūt: atq; ita
 multo magis athenarum liberatores extiterūt meo iudicio: q; Harmodius & Aristogiton.
 Illi enim Hipparcho interempto nō tam ceteros pisistratistas ab affectanda tyrānide re-
 præferunt: q; ad illam irritauerūt. Alcmaeonida; aut pculdubio athenas liberauerūt: si mo-
 do ipsi fuisse qui Pythiam persuasere ad lacedæmonios commonefaciendos ut athenas
 liberarent: quēadmodū superius a me commemoratum est. At enim aliquid forsitan suc-
 ses quod atheniēsī populo patriam prodiderunt. Immo nulli erant eis inter atheniensēs
 uiri illustriores neq; qui magis essent honorati. Neq; uero sermo optinuit clipeū ab his eē
 ostentatum: sed tantummodo fuisse ostentatum: quod nihil est quam si id demū dicere
 tur ostensus quidem est: sed a quo ostensus incertum. Q uanquam Alcmaeonide iam pri-
 dem extiterant athenis clari sane usq; ab Alcmacone atq; etiam Megacle. Etenim Alcma-
 on Megacilis filius iis lydis qui sardibus a Cræso delphos ad oraculum ierant administrū

Ardericca
Asphaltū

Celoneo

Rhadinace

Callias uir
præstansHarmodius
AristogitonAlcmaon
Megacles

Crœsi
donum

se præbuit: eosq; comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus a lydis quos ad oraculum miserat cū audisset hominem acceperat: & ubi aduenit: eū donauit tanto auro quāto semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcæon hanc astutiā attulit. Per grandem tunicam amictus ingenti in ea sinu relicto cōthurnisq; quos laxissimos reperit calceatus ad thesaurum perrexit ad quem dulcebatur. Ibi in acervū ramentorum p̄cubens primum cōthurnos quibus erat indutus auro quantū ferebant referisit. Deinde oēm sinū suū atq; etiam crines ramentis subigens & parte in eos desumpta e thesauro processit ægre trahens cōthurnos cui uis alteri rei q̄ homini similis: cuius os turgidū esset & oīa onusta. Id cernens Crœsus in cachinnūq; erumpens ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc uehementer locupletata est: & Alcæon quadriugos equos alens uicit olympia. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes sicyonis tyrannus sustulit ut multo magis q̄ prius inter græcos celeberrime extiterit. Erat enim Clistheni Aristonimi filio Myronis nepoti Andrei pronepoti filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei quem præstantissimū græcorum omnium comperisset. Cum igitur ludi olympia celebrarentur: & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali uictor extitisset: nūciari iussit uoce præconis ut quisquis sese dignū putaret qui Clisthenis gener esset. Is ad sexagesimū diē aut prius sicyone præsto foret: quoniam Clisthenes intra annum a sexagesimo die incepturum exequi nuptias destinasset. Itaq; omnes græci aut sua ipsorum aut familiaritatis claritate sibi confidentes eo proci contenderunt: quibus Clistheſes & curriculum & palestram ad certandū præparauerat. Ex italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis sybarita. Florebat autē maxime sybaris ea tempestate: qui unus uir in plurimum deliciarū processerat: & Siritanus Damasus Anyris filius eius qui sapiens appellabatur. Et hi quidē ab italia uenerunt. Ab ionio autem sinu Amphinestrus Epistropi epidamnus. Aetolus uero Meges germanus Titermi illius qui græcos robore fuerat supergressus: & in extrema atolæ homines fugerat. E peloponneso Leocides Phidonis argiorum tyranni filius eius inq; Phidois q̄ spacia peloponnesibus statuit lōge oīm græcorū insolentissimus: q̄ sū motis heliēsiū agonothetis id ē munerariis ipse agonotecha extitit i olympia id ē certā premiiq; p̄posuit. Nec nō Amiatius Lycurgi arcas ex trapezōte. & Laphanes Azenus ex urbe pzo filius Euphoriōis eius q̄ (ut in arcadia fertur fama) i domū suam excepit Castorē & Pollucem: & ob id in omnes homines hospitalis: & Heleus Aegæi uir præclarus.

Clisthe
nes
Agarista

Smindy
rides
Siritanus
Meges
Phidon
Agono
theta
Pæos urbs
Euphori
on
Megades
Hippocli
des

Isti ex ipsa peloponneso uenerunt. Ex atheniensibus autem Megacles Alcmeonis eius filius qui ad Cræsum se contulerat: & alter Hippoclidēs Tisandri diuitis ac forma inter atheniensēs præcipuus. Ex eretria quæ per id tempus florebat: Lysanias solus hic ab euboia: E thessalia ascopadeis Diactorides Crannonius: Ex molossis Alcon. Tot proci fuere qui cum ad diem præstitutam affuissent: Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiarq; percontatur. Deinde eos annum apud se detinens explorauit uniuscuiusq; & uirilitem & iracundiam & eruditionem & mores: nunc cum singulis nunc cum uniuersis congressus: & iuniores in gymnasia educens præcipue tamen in conuiuio experiebatur. Quamdiu enim eos apud se tenuit hoc facere ac magnifice accipere. Sed ei inter procos præcipue cordi erant atheniensēs: & illorum magnis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat: cum præsertim eius maiores Cypselis corinthiis p̄p̄inqui fuissent. Cū autē destinatus nuptiis dies illuxit: quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se quem ex omnibus deligeret mactatis centum bobus in conuiuio tum ipsos procos: tum omnes sicyonios accepit. Postea uero q̄ cenatū est: p̄ciertamen

Hippocli
des

de musica habere ceperunt pariter & de oratione habenda in medium procedente po-
 ratione. Hippocles cum longe alios antecederet iussit tibicē sibi canere eumelian id ē
 sedatum quoddā saltatōis genus. Tibicine obsequente saltavit sibi quidē placēs. Sed Cli-
 sthenes oēm rē cernēs dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescēs Hippocles
 iussit aliquam sibi inferri mensam: Quia illata primum super eam laconicos saltitavit
 modulos: Mox alios atticos: Tertio super mensam capite statuto cruribus ueluti brachiis
 modulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem & si stomachabatur Cli-
 sthenes tam impudentem sibi generum fieri: tamen sese continebat nolēs in eum erū-
 pere. At ubi uidit cruribus ueluti nauibus gesticulantem: iam se ultra continere non su-
 stinens inquit fili Tisandri desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait: Non est istud
 curā hippoclidæ. Vnde prouerbiū factum est. Non est istud curā hippoclidæ. Tunc Cli-
 sthenes silentio imposito in mediū hæc protulit. Viri proci meæ filia uos equidē oēs lau-
 do: uobisq; oibus si fieri posset gratificarer. neq; unū e uobis p̄cipuū probās: neq; cate-
 ros improbās. Verū fieri nō potest ut de unica uirgine deliberans omnium uoto satiffa-
 ciat. Itaq; singulis uestrum qui compotes huius matrimonii non estis tāq; dignos meæ
 filia nuptiis q; domo peregre abfuitis singula argenti talenta dono do. Megacles autē
 Alcmaeonis filio meā filiā Agaristiam despondeo ritu atheniensium. Annūte cōditōni
 Megacle nuptiæ apud Clisthenē celebrate sunt. Hactenus quæ iudicandis p̄cis gesta sūt
 Ex Hippocrate uero alius Megacles & alia Agaristia: ab Agaristia Clisthenis nomen ha-
 bens: Quæ nupta Xatippo Ariphronis cū prāgnās esset: uisa ē sibi in somnis parere leo-
 nem paucosq; post dies peperit Xatippo Periclem Miltiades cum antea probatus apud
 athenienses: tum uero post rem bene gestam in marathone maioribus icremētis auctus
 petiit ab atheniensibus septuaginta naues cum propugnatoribus: & pecunia nō p̄mens
 eis cui regioni bellum esset illaturus: sed tātūmodo se illos locupletaturū: si se sequen-
 tur. Ad eam enim regionem se illos ducturum unde affatim aurum nullo negotio repor-
 tarent. His uerbis athenienses erectis aīs naues ut petierant tradiderunt. Quibus Miltia-
 des acceptis in paron nauigat p̄ speciem ulciscendā iniuriæ quā intulerant patri q; tiri-
 mi in marathone una cū persis uenissent. Hoc colore orationis utebatur: cum autem in
 sensus esset patrii ob Lysagorā Tisei filiū genere patrii: qui ipsum apud Hydarnē persam
 accusauerat. Eo postq; puenit Miltiades patrios intra moenia coactos obsedit: missosq; ca-
 duceatore poposcit centum talenta negans si ea sibi nō darēt se prius illic abducturū copi-
 as quam eos euertisset. Paris non ut quicquam pecuniæ Miltiadi dent cogitant: ut custo-
 dianz urbē excogitat cū alia loca intersepientes: tū maxime unde ea oppugnari poterat:
 adeo ut noctu laborātes murū duplo q̄ olim fuerat excitant. Hactenus græci de hac re
 cōmemorāda cōsentiriūt. Deinceps gesta ipsi patrii referūt hūc in modū. Miltiades cū in-
 ops consilii esset adisse atq; allocutum fuisse mulierem captiuam genere pariam: nomi-
 ne Timum: quæ esset indigenarum deorū administra. Hanc cum in conspectum ue-
 nisset consilium ei dedisse. si magnificeret paron capere exequeretur quæ a se prācipetē
 tur. Eius deīde p̄ceptis auditis Miltiadē accessisse ad maceriā quādā ante urbē qua mace-
 ria sepitur tēplū Cereris legiferæ: eamq; quia fores aperire nō poterat transiisse: & illam
 trāsgressum solarium ascendisse ad aliquid intus faciendū: siue admouedū aliqd qd̄ mo-
 moueri nefas est: siue ad aliqd quoddāq; sit agendū. & cū pro foribus eēt subeunte horro-
 re p̄occupatū eadē uia reuertisse deq; maceria desiliētē semur cōmulsisse. alii i genua p̄cidis-
 se aiūt. Ita miltiades male hñs domū remeauit: neq; pecuniā atheniēsisbus portās: neq; pa-
 ro pta urbe tm̄ p̄ sex & uiginti dies obfessa & agro populato. Patrii cognito q; mistra deorū

Eumelia'

Hippo-
clides uir-
tusMegacles
gener ele-
ctusXantippo
Pericles
Miltia-
des

Timo

Timo Miltiadē admōuisset: uolētes ob id de ea supplicium sumere. Postq̃ obsideri desierūt
 delphos miserūt scisitatū nūqd ministrā deorū cōdēnarent: q̃ rationem capiendā pa-
 tria hostibus detexisset: quāq; Miltiadi expoluisset sacra quā ad uirilē sexum efferri ne-
 fas esset. Id Pythia fieri nō permisit negans Timū earum rerum esse auctorem: sed quia
 Miltiadē non bene obeundū esset: ideo ei ducem malorum apparuisse. Hāc parisi Py-
 thia respōdit. Miltiadē e paro reuersum cū alii athenienses in ore habebant: tū praeipue
 xanthippus Ariphonis qui cū apud populū accusauit. q; athenienses circūscripsisset. Cui
 accusationi Miltiades nō per seipse respondit (neq; enim poterat). Quippe qui putresce-
 te femore iaceret in lecto: sed pro eo amici sui allegantes cum alia multa & lemmum ex-
 pugnatā: quā ultus pelasgos atheniensibus tradidisset: Tū uero pugnam in marathone
 gestā: Interuentu tamē populi ne capitis damnetur quinquaginta talētis culpa multa
 ta est. Post hāc Miltiades dissoluto atq; marcescente scēmore decessit. Quinquaginta autē
 talēta Cimō filius exoluit. Porro lēnū Miltiades hunc in modū optinuerat. Pelasgi po-
 steaq; ex attica ab atheniensibus exacti sunt siue iure siue iniuria (nam de hoc nihil habeo
 prae terrelata) quia Hecataus Egesandri e sermonibus ait iniuria. Athenienses enim cū
 uiderent regionem quā erat sub hymnesso: quā illis habitādā dederāt mercede muri cir-
 ca arcē procedendi bene excultā: quā prius mala fuisset & a nemine accipi digna: liuo-
 rē captos fuisse & libidine terrā potius uide: & ita illinc exegisse illos nulla alia re in excusa-
 tionē allata. Ut autē athenienses aiunt iure electi: quippe cū essent sub hymnesso habitan-
 tes illinc prodire solitos hāc iniuriā intulisse quoties filie ac filii atheniensium ad nouem
 fontes aquarū peregerent (nulla dū enim aut eis aut ullis grācis per id tempus mancipia
 erant) pelasgos eis per cōtūmeliā & cōtēptum uim attulisse neq; hoc fecisse cōtētos ad
 extremū manifesto deprehensos de inuadendis atheniensibus cōsilia agitasse. Se uero
 adeo meliores q̃ illi fuerāt uiros fuisse ut cū haberent facultatē interimendi eos quos sibi
 infidiatos deprehendissent: tamē noluerint: sed eis praeceperint ut e regione excēderent:
 atq; ita illos solū uertētes tū alia loca: tū uero lemnū optinuissent. Illa Hecataus: hāc athe-
 nienses aiunt. At pelasgi hanc atheniensium iniuriā ulciscendi auidi: ii qui lemnū incolēbat
 gnari quando dies festi atheniensium celebrarentur biremibus instructis infidias mani-
 pulatim collocarūt uxoribus atheniensium diē festū Dianae apud bauronē agētibus: permul-
 tisq; illarū illinc raptis abierūt & in lēnū delatas pro cōcubinis habuerunt. Hae scēminae
 posteaq; filiis abūdauere lingua eos attica ac moribus atheniensium imbuērūt. Et illi consue-
 tudinē cum pelasgidum filiis habere abnuebāt: & si qs e suis ab illorū ullo uapularet cūdi
 auxilio aderāt. & mutuo sese tutebātur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur exi-
 stimabant: atque adeo lōge pualēbāt. Quare aduersa pelasgi inter se collocuti sunt:
 cōsiderātēsq; re eē indignā atq; iter se dicebāt: si nūc dū pueri sūt dignoscūt sibi optula-
 ri aduersus filios uxorū legitimarū: quas uirgines duximus: & eis cōtinuo pesse conātur:
 quidnā faciēt i uirilē adultē tatē. Itaq; cū id eis altius isēdisset: placitū ē ut eos filios e ma-
 tribus atticis susceptos necarēt. His necatis addūt & cades matrū. Ex hoc facinore & illo
 superiore scēminarū quā uiros suos una cū Thoante interemerunt usu receptū est p grāciā
 ut teterrima quāq; facinora lēniā appellēt. Pelasgi cū eis post necē liberorū atq; uxorū ne-
 q; tellus fructū redderet neq; uxores neq; pecua ut prius gignerēt pariter fame & liberorū
 orbitate uexati delphos miserunt petitū aliquod laxamentum praesentium malorum.
 Iussi a Pythia poenas atheniensibus quas illi uellent pēdere athenas iere: pollicitiq; sunt
 duros se poenas illis omnis iniuriā. Athenienses stratis in curiatoris q̃ poterāt splēdi
 dissime appositāq; mēsa omniū bonorum refertissima iusserunt pelasgos ita se habentē

Miltiades
 accusatus

Lemnos

Athenien-
 sium uxo-
 res raptae
 Baurō

Lemnia
 facinora

regionē sibi traderent. Tūc pelāgi expicientes dicere si nauis uento aq̄lone atq; uno die nos & uestra regione in nostrā puehet: ita demū uos quod petitis trademus. Hoc dixere q̄ scirent fieri nō posse. Nā attica multo magis ad austrū uergit q̄ lemnus. Hęc athenienses. Tūc compluribus deinde interiectis annis ubi cherfonnesus quā est in hellespōto atheniensiū ditōnis fuit: Miltiades Cimonis uentis etelesi p̄lantibus ex eleunte: quā ē in cherfonneso soluēs in lēnū delatus est: p̄cepitq; pelāgis ut ex insula excederent: redigens eis in memoriā oraculū quod nūq̄ illi expletū in sperassent. Quoꝝ hephæstienēses quidē obtēperauerūt: Alyrinai autē nō agnoscētes cherfonnelum esse atticā tādiu obfessi sunt: donec in deditiōnē uenerūt. Ita lemno positi sunt athenienses atq; Miltiades.

Attica
Lemnos
Cherfon
nesus
Eleus
Hephe
stienēses
Myrthi
nei

Herodoti Halicarnasici Historiarū Liber Septimus.

Ossea uero q̄ nunciū pugna ad regē Dariū Hytaspis filiū allatus est ad marathōnē gestā: cū antea uehēmētē īfensus esset: ille atheniēsis q; fardis inuasissent: longē īfensor factus est: ac propensior ad bellū gracie īferendū: missisq; cōtinuo nunciis ad ciuitates edixit ut singulā multoq̄ antea maiores copias nec non nauē nāuigia equos rē frumētariā cōpararent. His nunciis asia trienniū exagitata ē. Vbi cū delectus agitur optimi cuiusq; aduersus graciā militaturi: & apparatus opera datur. Quarto anno aegypti qui fuerant a Cambyse subacti defecere a persis. Quo magis aduersus utrosq; Darius expeditionē sumere properabat: aegyptios atq; athenienses. Dū hęc cōparat interea ingens inter eius liberos de principatū exorta dissentio ē: quoniā ex instituto persarū oportebat ita demū ire in expeditionē cum regni successore declarasset. Erāt autē Dario iā anteq̄ regnaret liberi tres & priore uxore Gobrys filia suscepti: & post partū regnū alii quattuor ex Atossa Cyri filia. Superiorū maximus natu erat Artabazanes: posteriorū Xerxes: Qui cū ex eadem matre nō essent disceptabāt. Artabazanes quidē q̄ omnis paternā sobolis ipse maximus natu foret cum apud uniuersos homines sit institutum ut maximus natu liberorum optineat principatū. Xerxes uero q̄ ipse Atossa genitus esset filia Cyri qui persis libertatem acquisisset. Dario nō dū ferētē sententiā aderat forte Demaratus Aristonis: qui p̄ id tēpus alercationis spartano regno exutus ac lacedæmone profugus susa ascēderat. Hic uir audita liberorū Darii cōtrouersia adiit (ut fama fertur) Xerxē: admonuitq; ut ad cetera quæ pro se dicebat hoc adderet se quidē genitum ē Dario iam rege & persarum imperium obtinente Artabazanem uero ē Dario cum erat priuatus. Proinde neque equum neq; iustū ēē aliū quēpiā potiusq; se illā dignatōnē adipisci: quoniā spartæ quoq; sic usurparet: ut sicui anteq̄ regnet filii nascatur: deinde regi iā alius: huius postea nati successio regni sit. Hęc a Demarato subiecta ratiōe utētē Xerxē tāq̄ iuste dicētē: Darius regē declarauit: q̄q̄ etiā citra p̄ceptū Demarati xerxes (ut mea fert opinio) regnauisset. Quippe cū oīs potētia penes Atossā eēt. Declarato Darii xerxe rege cū conaret̄ rebus apparatus exire ī expeditionē altero a defectiōe aegyptiorū anno sup̄mū diē obiit sex & triginta annis regni expletis haud cōpos uoti ut aegyptios & atheniēses ulcisceret. Eius morte regnum ī ad xerxē filiū deuenit: q̄ ab initio nequaquā aiatu erat ad bellū gracie īferēdum: sed aegypto Ceterum Mardonius consobrinus suus Gobrys & sororis Darii filius eū adiens his uerbis est allocutus. Domine haud decorum est athenienses tam male iam de persis meritos nō dare pōnas eorū: quæ perpētrauerūt. Tu uero quod in manibus habes perfice:

Darii liberi
Atossa
Artabazanes
Xerxes
Demaratus

Darii anni
in regno
Mardonius

Europa
laudes

Alebadæ
Onomacritus
Musaus
Lafus

Xerxes
cur gra-
cia bellū
intulit
Achame-
nes
Inarus

Xerxis
oratio

tamen ubi ægyptum quæ dignitati tuæ iniuria fecit domueris: sume aduersus athenas expeditionem ut & bene de te loquantur homines: & posthac abstineat alius a bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ. Illa autem rationis accessio europam esse regionem admodum speciosam omniaque genera felicitum arborum ferentem ac summæ bonitatis & dignam quæ a solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat ut iuuenis ac nouæ rerum cupidus imperij gratia pro rege administrandi quod etiam regi persuasit conditione temporum adiutus. Nam ad alia ut rex ad hoc facendum induceretur: adiumento fuere primum thessalia nuntii ab alebadis ad regem inuocandum aduersus gratiam se enim omne obsequium præstuturos. Alebadæ autem isti erant thessaliæ reges. Deinde ii pisistratidæ qui iussu ascenderant: qui cum eadem uerba habuerunt quæ alebadæ: tum uero prætendebant Onomacritum quendam atheniensem quem secum habebant sortilegum & Musæi socium edisertatorem. Ascenderant autem cum eo reuersi in gratiam. Nam Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati athenis fuerat eiectus: quod per lapsum Hermonis manifesto deprehensus fuisset inter Musæi sortes hanc etiam inuenisse fore ut in insulæ lemno adiacentes mari submergerentur: ob id Hipparchus hominem eiecerat cum familiarissime illo antea uteretur. & tunc cum eodem ut in conspectum regis ueniret ascenderat. De quo eo honorifice cum aliis Pisistratidis loquebatur. Onomacritus si quæ sortes cladem barbaro nuntiabant earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc sortilego & pisistratidarum & alebadarum suasionibus Xerxes ad inferendum gratiæ bellum est inductus. Sed altero a morte Darii anno primam expeditionem fecit aduersus ægyptios qui rebellauerant: quos subactos & in arcionem quæ sub Dario fuerant seruitutem reductos tradidit gubernandos Achæmeni fratri suo Darii filio: quem præsidem ægypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Plamietichi uir penus. Xerxes recepta ægypto proditurus aduersus athenas exercitum præstatissimos quosque persarum in concilium uocauit: ut & illorum sententias audiret: & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis ita locutus est.

Iri persæ equidem ego non ero huius instituti auctor: sed ab aliis traditi imitator. Nam quæadmodum a maioribus natu accipio ex quo imperium hoc a mediis eripimus Astyage per Cyrum amoto nunquam conqueuimus: sed ita deus agit & multa nobis sibi obsequentibus in melius confert: atque ea quidē quæ Cyrus Cābyseque pater meus fecere & quas gentes imperio addidere non attinet referre apud probe scientes. Ego posteaque hanc sedem accipi: dedi operam ne ab iis qui hoc honore sunt fundi degenerarem: neue minus potentia persis acquirerem. Quod animo uersans inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem: & regionem neque inferiorem neque deteriorē ea quā recuperauimus: sed feraciorem una cum ultione iniuriæ atque uindicta. Ideoque nunc ego uos contraxi ut id quod agere constitui uobis exponerem: Constituo iuncto helleponto copias per europam traducere in gratiam ut atheniensium ulciscari iniurias quas cum persis aliis: tum patri meo iulere. Noratis autem & Darium aduersus hos uiros bellum mouere destinasse. Verum ei morte præuento non contigit ut illos ulcisceretur: Ego uero eius uicem aliorumque persarum ulciscens non prius desinam quam expugnauero incēderoque athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt. Semel cum fardis una cum Aristagora miletio seruo nostro ueniētes cremauerunt lucosque ac delubra. Iterum in nos quid fecerūt terrā suā ingressos cum Datis & Artaphernes duces fuere omnes scitis. Harum gratia rerum iritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos regionem Pelopis phrygis incolentes: si in potestatem redigerimus tot bona futura esse rationi

nando comperio. Terram persidem atheri iouis coterminā reddemus: Nullam enim regionem spectabit Sol finiumam nostrā: sed ego omnem permēsus europam unā uo bis cum cunctas regiones in unam redigam. Nam ita rem habere audio nullam reliquam esse hōiū neq; ciuitatem neq; gētem quā nobiscū dimicare possit ita subactis his quos dixi & qui nos lacefferūt iugum seruire iustinebunt. In quo si mihi uos gratificari uolueritis: ubi tempus uobis indicauero quo uos praeſto esse oportet: tunc unusquisq; debet impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copiis aderit: eum donabo his quae in nostra domo praeſtiosissima habentur. Et haec quidem ita agenda sunt. Sed ne solus uidear in consilio sententiam dicere rem pono in medio: iubens unicuiq; qualibet sententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit.

Post quem Mardonius domine inquit tu uero non modo superioribus persis: sed etiam uenturis es praestantior: qui cum alia & optima & uerissima comemoraras: Tum uero quod Iones qui europam incolunt non sinis habere ludibrio nos minus quam ipsi sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est: si facas & indos & aethiopes & assyrios aliasque multas ac grandes nationes quae nihil persas laesere: tamen potentiae prolatandae gratia in prouincias redeamus: Gracos qui nos laceffere iniuria inceptum non ulciscemur. Quidnam metuentes quas illorum copias quam pecuniarum uim. Eos pugnauimus. Eorum nouimus uires esse imbecillas. Eorum quos subegimus liberos penes nos habemus: hos qui domi nostrae habitates: Iones & aetoles & dores appellantur. Quos ipse quoque expertus sum dum eis iussu patris tui intuli bellum dum in macedoniam usque processissem & pene usque ad ipsas athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: Et sane conuenire re graeci ut audio scōsultissime inire bella propter imperitiam ac sinisteritatem. Nam cum bellum inter eos inductum est in locum quem pulcherrimum planissimumque inuenere descēdentes ibi praelia faciunt. Ita ut magno cum suo malo uictores inde discedant. Deuicti ne longius repetat ad eternitatem deueniunt. Quos oportebat cum sint eiusdem linguae interpositis aduocatoribus ac nunciis tollere cōtrouersias & omnia alia: potius agere quam pugnare: aut si necesse habet iter se oīo pugnare locū aliquē iuēre utrisque difficillimum & ubi fortunā belli tētare. Hoc itaque ritu haud probo uictēs graeci nūquam mecum uerbi egerūt de dimicadō cum macedonia tenus promouissem. Tibi autem rex quis obuiam uenturus est bellandi causa copias Asiae atque omnem classē agenti. Non eo audaciae procedent ut reor graecorum res. Quod si me fallit opinio & illi uecordia elati ad pugnam nobiscum uenient: discant nos esse in re bellica praestantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. Nam sua sponte nihil sit: sed omnia ab experimento hominibus fieri consueverunt. His Mardonius sententiae Xerxis assentatus loqui cessauit. Tū silētibus aliis persis nec diuersam ei quae dicta essent sententiam dicere audientibus: Artabanus Hyfaspis filius Xerxis patruus uir circūspēctus ita inquit.

Ex nisi diuersa inter se sententiae dicantur: non potest quis eligere meliorem: sed necesse habet ea quae dicta est uti. At cum plures dictae sunt licet tamquam aurum purum deligere quod perse discerni cum nequeat comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario eideque fratri meo suadebam ne sumeret aduersus scythas expeditionē uiros nulla usque oppida incolētes. Sed ille speras scythas nomades se subacturos mihi non esse assensus. Itaque supra expeditionē multis & egregiis uiris de exercitu amissis abcessit. Tu uero rex bellum inferre destinas uiris multo quam scythae sunt praestantioribus quique & mari & terra optimi esse dicuntur. quibus in rebus quod durum sit hoc me tibi iustum est promerere iuncto potibus helleponto ais te copias per europam in gratiam deducturum: atque eos conuenient aut in

Mardo
nii oratio
Praestantior

Graecorum
imperitia
in bello

Sua sponte
nihil
fit

Artabani
oratio di
gnissima
Diuersae
sententiae
necessarie

terra aut in mari aut utrobique abs te superari. Siquidem feruntur uiri esse fortes: Cuius rei licet hinc argumentum capi. Si tot copias ductu Datis & Artaphernis atticam regionem ingressas soli athenienses profligauerunt: ergo non utraq; in parte successit. Quod si iidem consensu nauium pugna naualli uictores ad helleſpōtum nauigent: ac deinde pontem soluunt hoc durum fuerit rex: Neque uero hoc ex mea unius prauata prudentia coniecto: sed ex eo casu quo aliquando parum affuit quin opprimeremur cum pater tuus iuncto bosphoro thracio: ac flumine istro pontibus commisso traiecit ad scythas: cum traiectum scytharum omnino institere precari lones quibus custodia potum delegata erat ut interscinderent. Quo tempore si Histiaus muleti tyrannus aliorum sententia accessisset ac non contradixisset actum erat de rebus perlarum res dictu quoque horribilis omnem regis statum in uno uiro positum fuisse. Quare noli tu ullum tale adire discrimen nulla subsistente necessitate: sed mihi potius obtempera: Hunc coetum in praesens mihi sum facito: iterumque dum tibi uidebitur re apud te ipsum considerata edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare comperio maximum esse esse lucrum. Nam etiam si quid e contrario euentum est: nihilo tamen minus bene consultum est: superauitque fortuna consilium. At qui turpiter consultauit: si ei fortuna obsecundauit: ille est quidem uoti compos: nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut praegrandia animalia fulmine deus ferit: nec sinit inolescere parua uero nihil laedit. Vides ut magna semper aedificia magnasque arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt. Gaudet enim deus eminentissima quaeque deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur quatiens deus his quibus inuidet aut metum incutit aut tonitrum. Propterea quidam seuus ac dignitas sua postulat in calamitatem inciderunt: quia deus neminem alium quam seipsum sinit magnifice de se sentire. Omnis res prosperando parit terrores: Vnde magna detrimenda fieri assolent. In cunctando autem bona insunt: si non talia quae statim uideantur esse bona: certe quae suo tempore bona quae esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadent. Nam graecis detrahendo ipsum regem uis excitare ad bellum illis inferendum ad quod tu omni auaritia contendis: quod absit: ut fiat detractio. Namque importunissima res est in qua duo sunt qui iniuriam faciunt: Vnus cui iniuria fit: qui enim detrahit iniurius est: quod non presentem accusat. Item qui huic credit iniurius est: qui prius credit quam rem compertam habeat: & illi cui absenti detrahitur ob id fit iniuria quae ab altero insinulatur ut malus: ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum his uiris inferre oportet: aedum rex ipse permaneat domi apud perlas nostrum ambo: rum liberi deponantur: tu in expeditionem ito: delectis quos uelis uiris ac quantiscumque copiis: & si ex sententia tua res succedent regi: interimantur liberi mei & insuper ego. si succedent (ut ego dico) interimantur tui: & insuper tu si redieris. Quod si hanc subire conditionem reculas cupisque in gratiam protus deducere exercitum: affirmo fore ut aliqui eorum qui hic relinquentur audiant Mardonium post allatam peris magnam aliquam calamitatem a canibus uolucibusque discerpi: aut in atheniensium solo aut in lacedaemoniorum: nisi forte antea inter uiam tunc agniturem aduersus quales uiros suades regi ut moueat bellum. Hac Artabano locuto Xerxes ira percitus his uerbis exceperit:

Rtabane quod patris mei frater es hoc te subleuat ne dignam stulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia quia instrenuus es & ignauus: ne comes sis meae in gratiam expeditionis: sed hic una cum foeminis maneat. Ego etiam sine te quae dixi conficiam. Neque enim fuerim Darii qui fuit Hytaspis

qui fuit Arānis: qui fuit Ariaramnis: qui fuit Tispei: qui Cyri: qui fuit Cambyſis: qui fuit Achamenis filius: niſi athenienſes ultus fuero probe intelligens ſi nos quicquid non quieturos illos: ſed noſtrā terram cū exercitu inuaſuros prout colligere licet ex iis: quā il li facere cœperunt: qui & ſardis incenderunt: & aſiam incurſarunt. Itaq; neutris ſatis eſt ſeceſſiſſe: utriſq; propoſitū eſt certamen & agendi & patiendi: ut aut hæc omnia ſub græ cis aut illa omnia ſub perſis ſint. Medium enim inimicitiarum nullum eſt: Quare hone ſtum erit nos iam iniuria laceſſitos exigere ultionem ut quam calamitatem paſſurus ſū intelligam proſectus aduerſus eos uiros: quos etiam Pelops phryx noſtrorū maiorū ſer uis ira ſubegit: ut ad hoc uſq; tempus & ipſi homines & eorum regio ab illius qui ſub egit cognomine appellentur. Hæc athenus locutus eſt. Deinde ſub ueſperum cum fuiſ ſet ſtomachatus Artabani ſententia per noctem apud ſe conſultans cōperit proſus non eſſe ſibi opus in ferre gracie bellum imutataq; rursus ſentētia cū obdormiſſet uiſus eſt in ſomnis ut fertur a perſis uidere quendam corpore ingenti atq; ſpecioſo: qui ſibi aſtās di ceret. Reuocaſti ne ſentētiā perſa de inferendo gracie bello: cū prædixeris perſis te cō paraturum eſſe exercitū neq; ſi reuocaueris eā bene facis. neq; qui tibi aſſentiatur adeſt. Quare perge ire eam uiam quā interdū ire deſtinaueras. Hæc locutus ille uiſus eſt Xer xi ab aſpectu euaniſſe. Vbi dies illuxit huius inſomnii nulla ratione habita coactio eorū dem perſa: quos pridie coegerat concilio Xerxes ita uerba fecit.

Acheme nes

Pelops

Xerxes ſomniū

Iri perſa ueniā mihi date dicenti contrariā ſuperiori ſentētiā. Nā & ego nō dū ad ſumū quo pueniendū eſt mihi prudentiā pueni: & q ut illud faciam ſua dent nullo unq; a me tempore abſcedunt. Eoq; mihi Artabani ſententiam au dienti conſeſſum iuuentus eſſe uirum grandē natu eſſiſſimū petulatio ra q̄ debui. Nūc itaq; agnoſcens erratū meū utar illius ſentētia & quoniā reuocari expe ditiōis ſumēdā ſciam uos quieti eſſote. Hæc ubi audire perſa leticia affectū regē adoraue re. Inſequenti nocte idē rursus iſoniū geſcētī Xerxi aſiſtēs iquit Fili Darii uideris expediti onē apud perſas reuocaſſe uerbis meis p nihilo habitis quaſi illa a nemine audiſſes. Hoc igit nūc bene intellige niſi ex tēplo inis expeditionē: hoc tibi ex ea re cōtinget quēadmo dū breui magnus & āplus effectus es ita breui rursus humilis eris. Hoc uiſo pterefaſtus & cubili exiliit pariter & nūciū miſit ad accerſendū Artabanū. Quā ubi aduenit ita ad eum inq̄. Artabane ego ſtatī cū te bñ cōſulētē mihi ſtultis uerbis iuectus ſū nō fui cōpos mē tis. Sed non multo poſt pœnitens cognoui id mihi eſſe faciendum: quod tu præcipie bas. Tamen id uolens exequi non poſſum. Nam mihi iam animo immutato & prio ris ſentētiā pœnitenti apparuit inſomnis uiſio diſſuadēs omnino hoc quod poſterius fa cere conſtitueram: quin etiā nūc interpoſitis minis abſceſſit. Quod ſi deus eſt qui inſom niū miſit ei: proſus eſt cordi expeditionē ſumi aduerſus graciā: cōtinget hoc tibi id qd mihi inſoniū iridem ut mihi pœpiens: quod ita fore cōiecto ſi oēm meū ornatū ſumas: eoq; indutus in ſella mea cōſideas: & deinde in cubili meo capias ſonū. Hæc locuto xer xi Artabanus inſomniū nolle obſequi atq; negare ſe dignū q regio in folio ſederet: tandem cū cogereſ fecit impata hæc prælocutus. Apud me rex tātūdem ualet bene ſentire per ſe: & alteri bonā dicenti ſentētiā accedere: quā ambo tibi cum aſſint malorum tamen ho minū colloquia te deprauant: quēadmodum mare quod eſt hominibus omnium utiliſ ſimū feret ab ingruentibus uentorum flatibus nō ſini natura ſua uti. Ego uero cum ex te male audiui non tam meā dolui uicem q̄ tuam: qui cū propoſitæ eſſent duæ ſentētiæ p minibus ſis: una quæ detrimentum augeret: altera quæ tolleretur dicens pernicioſum eſſe imbui anī mi uſu plura ſemper expetendi. His propoſitis ſententiis tu elegiſti eā quæ & tibi ipſis

Xerxis ſo niū

Mare ho minibus utiliſſimū

Somnia
uide

Artabani
somnia

& peris est periculosior. Nunc autem cum ad te mutato in melius consilio de sumenda aduersus græcos expeditione ais accessisse in somniū alicuius dei nutu quod te uetat dimittere exercitū. hoc nō res diuina est fili. In somnia enim ista sunt quæ adeuntia homines frustrantur: quæadmodū ego te docebo multis q̄ tu annis natu grandior. Consuerūt ipsa somniorū uisa plerūq; frustrari ob ea quæ quis per diē mentē agitauit. Nos nudiū tertius expeditionē hāc inter manus & quidē uehementē habuimus. Quod si hoc non ē cuiusmodi ego dico sed aliquid diuini habens tu ipse omnia in summa dixisti. Appareat enim ut tibi ita & mihi eadem iubēs. Verū nihilo magis apparere mihi debet tuū amicum gerenti: q̄ nō gerenti sed meū neq; magis quiescēt in tuo toro q̄ non: sed in meo: si etiā alias uult se exhibere. Neq; eo uesaniæ puenit illud quicquid est quod sese optulit in somnis ut me cernēs putet esse te ducto e uestibus argumento. Id si me cōtemptū habebit profecto nec aspectu suo dignabitur siue mea gerētē uestimenta siue tuas: sed te adibit quod iam animaduertendū est. Nam si frequentius accesserit: ipse quoq; fatebor diuinam rem esse. Ceterū si ita tibi agēdū uidetur: neq; id reuocari potest: en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age mihi quoq; cum ista perfecero appareat. Hāc tātū cōditiōe tuæ sententiæ acquiescā. Hæc locutus Artabanus q̄ speraret ea a xerxe sine ullis uerbis admissū iri: iussa executus est. Et cum induta sibi xerxis ueste regali solio resedisset: moxq; recubisset: idem in somniū dormientē adiit: quod xerxē adierat: eiq; super assistens ita inquit: Tu ne ille es qui festinātem ire in grāciam xerxēs distines: tāq̄ eius curator. Tu neq; i futurū neq; in præsens consideras qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autē xerxē pati necesse est nisi dicto audiens fuerit ei ipsi demonstratum est. His uerbis Artabano uisus est ille uir in somnis minitari cadentibusq; ferramentis conari oculos ipsi eruerē. Quæ de re uehementer exclamans Artabanus exiit: aditoq; xerxi obseruatam sibi in somnis uisionē exposuit. Secūdoq; loco hæc inquit. Equē rex ego ueluti hō q̄ multa iā uiderā & magna negocia sub hessonibus cōtigisse: si sinebā te oī atati indulgere gnarus ree malā multa cōcupiscere: mēoria tenēs quō cū exercitu Cyricōtra massagetas actū ē quō cū exercitu Cābylis cōtra athiopes q̄ etiā cū Dario militauī aduersus scythas. Hæc sciēs ego sētebā te si q̄sceres omniū hoīum beatissimū. Sed quā dāmōis qdā istud ē & græcos clades quædam tu uidetur missa diuinitus manet: ego quoq; cedo ac sententiā & græcos quædam tu diuinitus missa sunt indicato peris: iubetq; iis quæ ad apparatus pertinentia ante præceperas operam dent. Hoc agito ne quid tuorum deo tribuente de sit. His dictis & sublatis uisione animis ubi dies extitit ibi confestim xerxes hæc peris exponit: Artabano quē constabat prius solum oīum id fuisse dehortatum tunc exhortāte. Post hæc ineunti expeditionem xerxi tertium in somnis uisum oblatū est: quod magi aut diti coniectarunt ad uniuersam terrā pertinere: portendereq; omnes hoīes xerxi seruituros. Visum autem tale erat. Videbatur sibi xerxes surculo oleagino coronatus esse. Cuius oleæ ramis nniuersa tellus occuparetur: & mox corona capiti circūdata euanesce. Hæc magis interpretatis sine mora persequi in concilio fuerant ad suam quisq; præfecturam digressi omni studio incubuerunt ad exequenda iussa cupidi dona quæ proposita fuerāt optinendi. xerxes ita copias suas contraxit ut omnem continentis locum scrutaretur: Siquidem a debellata ægypto per totum quadriennium comparauit exercitum atq; eius apparatū quinto anno ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omniū quos nouimus exercituum hic multo maximus extitit: adeo ut adeū nihil fuisse uideatur aut ille Darianus qui aduersus scythas ductus est aut ille scythicus qui cimmeros insequens medicā regionem inuasit: ac pene omnia superiora asia subegit ac tenuit: quo nomine

Xerxis
uisio

Darius postea scythas iuit ultū aut ille (ut fama fert) atridæ aduersus Ilium: aut ille ætæ troicum bellum myсорum teucrorumq; qui per bosphorum in europā transgressus omnes thraces in ditionem suā redegit: ad Ionūq; pontū descendēs ad peneū usq; amnem qui ad meridiē uergit processit. Neq; illi omnes exercitus neq; alii iis adiecti cū uno hoc cōparari mererent. Quis enim non attulit ad Xerxem ex asia copias quæ aqua præter in alius ut equiratum: alius ut nauigia ad uestandos equos eorum qui una militabant: aliis ut naues longas in usum pontium præstarent. Iniunctum erat aliis ut frumentū & naues: Quæ triennio superiore præparata erant præcipue propter athon ut in quo superior classis dum circumuehitur afflictata est: ad eleuntē enim cherlonnellis classis habebat stationē: Illincq; omnes copię sub uerberibus cœperunt athon effodere per uices aliis succedentibus: adiuantibus etiam in effodiendo accolis præpositis operi Bubare Megabaz: & Artache Artachis filio uiris persis. Est autem athos mons ingens ac nobilis ad mare pertingens. Ab hac parte hominibus cultus ad cōtinētē definens in speciē cherlonnelli idest peninsulæ cum isthmo duodecim stadiorg. Hæc planicies atq; tumuli e mari acanthiorum ad mare quod est cōtra toronē nō sunt magni. In hoc isthmo ubi athos finitur sita est urbs græca nomine sana. Quæ autem extra sanā & intra athon sita sunt urbes eas tūc ples ex cōtinētī insulas facere aggressus est. quæ hæc sūt dion: olophyrus: acrothoon: thyssus: cleone. Hæc sunt urbes quæ apud athon incoluntur: hunc in modū barbari locum nationatim effodiebant recto limite iuxta sanam. Posteaq; depressa erat fossa ab iis qui in imo fodiebant: alii humū effossam assidue tradebāt aliis sup scalas stantibus: & isti expicientes tradebant deinceps aliis dū ad sūmos perueniebatur: qui illā efferebant: atq; abiciebant. Quæ in re tumuli effossi duplicem laborem illis præterq; phœnicibus præbebant. Nam cum eandem facerēt fosse mensurā superius in ore: q̄ inferius in fundo: id necesse fuit contingere. At phœnices cum aliis in rebus: tum uero in illo prudentiam suam declarauerūt: qui partē quæ sibi contigerat ita excauauerunt ut os fosse duplū esset q̄ ipsam fossā esse oportebat: pcedenteq; opere assidue illā coartaret: & cum ad imū deuentum esset: fossa cæterorū partibus adequaretur. Est autem hoc loco pratum quoddā ubi illorū erat & mercatus & pratoriū quo multum etiam ex asia frumenti moliti cōportabatur. Hanc fossam xerxes (ut ego cōiectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iussit potentia ostendat: cupidus ac memoriæ relinquendæ. Nā cū liceret nullo negotio naues per isthmū transportare: iussit isthmū intercidi ad mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis ut duæ turrets pariter illac agitari possent. Eisdem imperatum est ut fossam facerent quibus fuerat ut flumen strymona pontibus iungeret. Ista xerxes hūc in modum fecit. Comparauit item ad pontium armaturam scirpi atq; albi lini copiam dato hoc phœnicibus atq; ægyptiis negotio ut cōmeatū exercitui comportarent: ne homines neue iumenta quæ ducebantur in gratiam absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quæ cuiq; opportunissima essent alius alia uia comportaret undiq; ex asia nauibus onerariis & uecturis. Verum plurimi comportarunt in oram quæ dicitur album litus: ut quibusq; præceptum erat: Alii in tyrodizam perinthiorum oram: alii in doriscum alii in Eiona quæ est super strymonem: alii in macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur: interea xerxes coactis omnibus pedestribus copiis iter ingressus ē fardis uersus mouens ex critallis cappadociæ. Illic enim edictum erat ut cunctæ copię cogeerentur: quæ per cōtinētē erant cum xerxe ituræ. In quibus quisnam præfectorum agmē pulcherrime instructum ducens ab rege donatus est proposito præmio affirmare nō pos-

Xerxis copia

Athos effossus est
Bubares
ArtachysSana urbs
Dion
Olophyrus
Acrothoon
Thyssus
Cleone

Fossa latitudo

Albū litus
Tyrodiza
Eion

Celenæ
Mæandri
fontes
Marfyæ
pellis
Pythius
Lydy di-
tissimus

Pythii
diuitiæ

Myriadef

Anyna
Colossæ
Lycus
flu.
Cydra
Callatibû

Hellespō
ti pons
Artayetes

sum quia nec a principio cum res in iudicium deducta est cognoui. Posteaq̃ trāsmisso flu-
mine haly attigerunt phrygiam itinere per eam facto peruenērūt celanās: ubi fōtes mæ-
andri existunt: & alterius amnis non minoris mæandro nomine catarractæ: qui ex ipso
fore celanarum exoriens influit in mæandrum: In qua urbe & in quo foro uisitur suspen-
sa Syleni Marfyæ pellis in utrem formata: quā a phrygibus fertur Apollo illi detractam
suspendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius uir lydy omnē regis exercitū atque
ipsum xerxem magnificentissimo hospitio excepit: sponditq̃ se pecuniam ei in bel-
lum suppeditaturū. Ob quā sponsonem xerxes eos qui aderant persas interrogauit quis
nā esset Pythius & quantū possidens qui hoc polliceretur. Illi rex inquit hic ille est qui
Darium patrem tuū aurea platano ac uite donauit: quiq̃ nūc oīum hominū diuitiis prin-
ceps est secundū te. Hæc ultima uerba xerxes admiratus secundo loco percontatus ē ip-
se Pythiū quātum ei pecuniarū esset. Cui ille: Neq̃ te iquit celabo rex neq̃ dissimulabo
me scire meas ipsius facultates. sed sciens perinde exacte recensebo. Etenim posteaq̃ ac-
cepi celerrime te ad mare grātū esse descendurū uolens tibi ad bellum pecuniā dono da-
re: subducta ratione comperi mihi esse argenti quidē duo milia talentorū: auri uero qua-
dragies centena milia numū daricorū septē milibus minus: quæ tibi dono do. Nam ip-
si mihi uictus e mancipiis atq̃ ex aggricolis suppetit. Hæc Pythius. Quibus uerbis dele-
ctatus xerxes hospes lyde inquit: Ego ex quo perfidem regionē egressus sum: neminem
adhuc nactus sum qui in exercitū meū hospitalitatem exercere uoluerit. Aut qui in cōspe-
ctum meū ueniēs sua spēte pecuniā mihi ad bellū cōferre præter te: qui & exercitū meū
egregia hospitalitate profecutus es: & ingentē pecuniā polliceris. Ob quā uicissim ego
te iis renumerādū duco: hospitē meū te facio: & ista quadragies cētena milia numū meo
ipsum explebo datis septē milibus ne quadringētæ myriades id est quadragies cētena mi-
lia sint perfectæ: sed addito e meis supplemento summa sit solida. Quæq̃ possideas
ipse possideto: ac scito semp talē agere. Nā ita agēt te neq̃ in præsens neq̃ in posterum
pœnitebit. Hæc locutus & quæ dixerat executus perrexit assidue porro ire. p̃tergressusq̃
urbē phrigiā nomine anyna & stagnū ex quo cōficitur sal peruenit colossas phrygiæ op-
pidum ubi lycus amnis hiatū terræ subiens oculitur. Deinde fere qnq̃ post stadia emer-
gens elabitur & ipse in mæandrū. Mouens e colossis exercitus uenit ad oppidū cydra: qd̃
est in finibus phrygum ac lydorū: ubi cippus depactus atq̃ erectus a Cræso est indicās
litteris eos fines. Vbi e phrigia in lydiam uentum est ad diuortia uiarū quarum sinistra i
cariam fert dextra sardis quā tenentibus necesse est prorsus mæandrū trāfire urbēq̃ cal-
latibum præterire in qua sunt opifices mellis e myrica & tritico conficiēdi. Hāc uia tenēs
xerxes cōperit platanū quā ob pulchritudinē aureo monili donauit: eaq̃ tuēdā uiro im-
mortali delegauit. Et ad urbē lydorū altero die peruenit. Postq̃ sardis aduenit principio
caduceatores dimisit in graciā petitū terrā & aquā edictūq̃ ut cœnas regi iſtruerēt ad om-
nes ciuitates præter athenas & lacedæmonē. Eorū aut causa mittebat petitū terrā & aquā
qui hæc ante a Dario petenti nō miserant. Hos tūc perterritos oīo arbitrabatur: Id igit̃
uolens explorare caduceatores dimisit. Secūdū hæc sese apparabat tanq̃ abydu profectu-
rus cū interea ii quibus negotiū hoc datū erat helleſpontū ex asia in europa cōiunxerant
Est autem chersonnesi in helleſponto festū inter & abydu urbes ora salebrosa quæ in
mare procurrit abydo tenus e regione. Vbi nō longo post tēpore sub Xanthippo Anti-
phronis filio atheniensī dūce Artayctem uirū persā festi præfectum cepere uiuū: stipi-
tiq̃ suffixerūt: qui ēt in tēplū Proteſilai quod est in eleunte adductis fœminis nefanda p
petrabat. Ad hanc orā exabydo iungere pontem incohauere ii: quibus hoc munus erat

delegatū: hinc phœnices albo lino illinc ægyptiis scripto: Est autē ex abydo ad ulteriōre Abydos
 cōtinentē septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctū ingens adorta tēpestas ea Helle /
 omnia dirupit atq; dissoluit. Q uod cū audisset Xerxes indigne ferens: iussit trecēta hel- sponti /
 les ponto uerba infligi: & in eius pelagus par cōpedū demitti. Iam audiui misisse quoq; stadia /
 cū his etiā qui stigmata helle ponto inurerent: certe mandauit: ut colaphos helle ponto Pons dis /
 inciderent dicentes barbara uerba ac uesana: O aqua amara dominus hanc tibi irrogat soluitur /
 pœnā: q̄ eū læsisti qui de te nihil male meritus erat. Te tamē rex xerxes uelis nolisue trās Helle /
 mitter. Meritoq; nemo hominū tibi sacrificat ut dolo so pariter & amaro flumini. Hac sponti cō /
 pœna mare xerxes plecti iussit: atq; eis qui prapōsiti operi erant caput præcidi: Et illos q pedes /
 dem pontes fecerunt ii quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alii architec̄i q alii Pons al /
 os fecerunt hoc modo iunxerunt biremes triemesq; trecentas sexaginta: Euxinum uer ter artifi /
 sus pontū composuere. Item ab altero latere trecentas quatuordecim ponto quidē trans cior
 uersas: helle ponto autē secūdm defluxum ut stabiliaret funes armamentorū prægran /
 des quoq; anchoras quas composuerat dimiserunt partim ab hoc latere cōtra pontum uentorū causa qui extrinsecus spirant: partim ab altero cōtra uesperū & agatū euri & au /
 stri causa relicto ad aurorā tribus in locis inter biremes transitu ut qui uellet in pontū mi /
 nutis nauigiis & extra pontū nauigare posset. His actis contenderunt a terra armamen /
 ta contorquentes machinamentis ligneis nō iam separati utraq; sed bina ex albo lino
 hinc: quaterna & scirpo illinc: quorū quidē retinaculorū crassitudo hæc erat & species: sed
 proportionē quæ e lino robustiora erant: Cuius cubitus talento appendebatur. Iūcto pō /
 tibus traiectu codices lignorū discissos & ad latitudinē ratis adequatos apte instrauerunt
 super armamenta intenta. Hos ubi gradatim disposuerunt. tū uero rursus desuper inne /
 xuerunt. Q uod posteaq; facere materā attulerunt concineq; imposuerunt. Deinde super
 materiā aggerē comportarūt quo iniecto semp hinc atq; hinc ne maris aspectu iumenta
 & equi terrerēt p̄tederūt. Perfectis his quæ ad pōtes p̄tinent: & item circa athon aggeri
 bus ad fauces foisses p̄pter æstuaria maris ne ipse fauces aluei abstruerētur: Xerxes nūcia /
 to sibi prorsus alueo absoluto fardibus ubi hybernauerat inuente uere instructo cū exer /
 citu profectus ē abydū uersus: Cui mouēti Sol suū in cælo sedē relinquens apparere de /
 siuit: cū nullæ nubes uerū serenissimus aer eēt: & p̄ die nox extitit. Id ai aduertēti cura inces /
 sit p̄cōctādi magos: qd ostētū id uellet portēdere. Illi respōdent deū significare grācis ci /
 uitatū defecionē q̄ dicerēt Solē græcorū: Lunā ipsorū esse p̄sidē. Ea re audita xerxes ma /
 iorē in modū latatus ire pergebat. Q uē p̄cedētē adiens Pythius lydus cælesti ostēto p̄ /
 teritus elato aīo p̄pter munera his uerbis allocutus est. Domine indulgebis ne qddā qd
 impetrare cupio tibi leue cōcessū sed mihi pro magno futurū xerxes nihil nō potius illū
 quā quod perebat petiturū ratus se indulturū respondit & peteret p̄loqui iussit. Pythius
 ubi hoc audiuit sūpta fiducia: Domine inq̄t qnq; mihi liberi sunt quos omnes cōtingit
 in militiā tecū ire aduersus grāciā. Horū uni tu queso rex misertus mei qui huc p̄cessi æ /
 tatis indulge militiæ uacationē ei q̄ natu ē maximus: ut & mei ipsius & census curā ge /
 rat: quatuor tecū una ducas ita cōfectis quæ in aīo habes cursus reuertaris. Rex ob id ad /
 modū indignatus his uerbis respōdit. Homo improbe tu ne cū ego ipse in expeditionē
 eā aduersus grāciā filiosq; meos & fratres & domesticos & amicos ducā: ausus es mēto /
 nē filii tui facere: q̄ meus es seruus: quē oportebat cū oī familia & uxore me comitari. Pro
 be nūc discito hoc aīum i hoīum habitare auribus. Q ui bene audit: eius corpus uolupta /
 te p̄fundit: q̄ uero male is exarcebat: Tu itaq; cū bene fecisti & alia eiusdē generis p̄mi /
 sisti nō gloriaris te sup̄gressum esse regē munificētia. Postea uero q̄ ad impudētiora cō /

uersus es: non tu quidem pro merito: sed minora q̄ pro merito accipies. Nam te & qua-
 tuor liberos liberant tua munera. Vnius autē quē p̄cipue cōplecteris dāno multabere.
 Hæc cū respondisset subito imperauit his q̄bus delegatū ē ista exeq̄ ut maximū natu fili-
 orū Pythii inuētū discinderēt mediū eiusq̄ discissi dimidiū ad dexterā uia & dimidium
 ad sinistrā disponderēt: & illac trāsiret exercitus. Hoc illi ubi executi: illac exercitus p̄transi-
 uit. In quo p̄cedebāt ii qui sarcinas portabāt & impedimēta. Post hos oigenæ gentium
 nō distinctæ sed promiscue copiarū numero ultra dimidiū exercitus. Post has intercede-
 bat interuallū: neq̄ enim cū rege miscebātur: quarū principes erant mille equites & persis
 oibus delecti. Secūdū totidē hastati: & ii delecti ex oibus uersis deorsum in terrā spiculis
 Post hos equi decē q̄pulcherrime ornati qui nisei dicūtur: ideo sic dicti q̄ est ingēs medi-
 cæ regionis cāpus noīe nīseus q̄ grādes fert equos. Hos decē equos sequebatur sacer Io-
 uis currus: quē octo equi albi trahebāt pone auriga comitante: qui pedibus ingrediēs ha-
 benas tenebat. Hæc enī sellā nemo mortaliū inscendit. Post quem ipse Xerxes uehebat
 curru equorū nīseorū p̄cedēte auriga: cui nomē erat Patirāphi Otanis filio uiri persæ.
 Hunc quidē in modū sardibus p̄cessit Xerxes: sed e curru quotiēs ratio exigebat in esse
 dū trāscendebat. Eū sequebātur hastati p̄larū optimi ac nobilissimi mille e more pila ge-
 stantes. Post hos alius delectus equiretatus mille persarū. Dehīc & cæteris p̄lis decē milia pe-
 ditū delecta: quorum mille in lanceis pro coronis gestabant malapunica argētea: gere-
 bant item aurea & ii qui in terram uersus spectantia spicula habebant etiam mali ii
 qui Xerxem proxime sequebantur. Hæc decem milia ordine subsequebatur equi-
 tatus decē milibus p̄sarū: relicta post hos duorū stadiorū intercapedine: mox ibat cætera
 multitudo promiscua. Ita exercitus e lydia perrexit ad flumē caicū & regionē mysia a cai-
 co aut a leua habēs mōtē canā p̄ atarnē ad urbē carinā. Ab hac p̄ cāpū thebanū ad urbem
 atramytīū & antādrū pelagidē p̄tergrediens & idā ad sinistrā manū stringēs ad ter-
 rā iliēse puenit: Cui p̄mū sub idā noctē agētī tonitrua & fulgura īgruerūt & cōplures ex eo
 exercitu exanimauerūt. Deīde ad scamādrū ē uētū qui fluuiorū oīum primus ex quo iter
 e sardibus fieri coeptū est. Hūc profluentē sua aqua destituit: nec hoībus iumētisq̄ potan-
 tibus sufficit eo xerxes postq̄ puenit Priami p̄gamū ascēdit loci uisendi cupidus. Quod
 ubi cōtēplatus est: & singula quæq̄ eorū audiuit: Minerx iliadi mille boues imolauit qua-
 rū libamine magi heroibus p̄ceterauerūt. His actis terror per noctē exercitū iuasit simul
 atq̄ illuxit illic mouerūt a leua stringētes rhoetiō urbē & ophryneō & dardanō: quæ aby-
 do cōtermina est a dextra gergitas & teucros. Vbi abydon uenerūt xerxi incescit cupido
 oēm exercitū oculis subiiciendi. Itaq̄ in prorio quodā quod ei abideni prius ab illo iussu
 e cādido lapide intumulo regia pro dignitate extruserant residēs p̄spiciebat littus & illic
 terrestres copias atq̄ classē: quā dū intuef̄ subiit eū cupiditas p̄spectādi illius certamē. Id
 certamē postq̄ cōmissum est in quo sidonii uicere uoluptatē xerxes cepit cū certaminis:
 tū copiarū spectaculo. Et cum intueretur oēm hellepōtū nauibus obductū omnia litto-
 ra atq̄ abydenorū plana hominibus referta: ibi se beatū esse iactauit: & post hæc lachry-
 mas fudit. Quod aīaduertēs Artabanus eius patruus qui libere sentēs diffuserat bellū
 grāciæ inferēdū his uerbis interrogauit. Quā diuersa rex inter se nūc facis & dudū dixi-
 sti: q̄ te beatū esse dixeras nūc lachrymas fundis & ille reputatē me inq̄ q̄ breuis ē oīs hu-
 mana uita: subiit horū miseratio quorū cum tot sint nemo ad centesimum annum super-
 erit. Excipiens Artabanus atqui inquit alia quam istud est uiuendo miserabiliora pati-
 mur. Ita tam breui uita nullus hominum adeo felix extitit neq̄ horum neq̄ aliorum: cui
 non crebro ne dum semel subeat animo moriendi uoluntas potiusq̄ uiuēdi. Nam inci-
 dentes calamitates & morbi uitam perturbant: efficiuntq̄ ut cum breuis sit: tamen per-

xerxis im-
 pietas & i-
 gratitudo
 Agminis
 ordo:

Myſai eq

Patiram /
 phis

Cana
 mons
 Carina
 urbs

Atramy-
 tium

Antādrof
 Scamādrī

aqua defe-
 cit xerxi

Rhætio
 urbs

Ophry-
 neos

Dardano
 urbs

Gergitas
 Teucros

urbs
 xerxis spe-
 ctaculum

Vitæ miſe-
 riæ

longa uideatur. Ita mors optatissimum est perfrugium erummosæ uitæ: quam deus dulci gustu aspergens ob id inuidus fuisse depræhendit. Cui xerxes Artabane inquit qm̄ humanæ uitæ cōditio talis est qualē tu exponis: eā cōmemorare superfedeamus: neq; tristitiū faciamus mētionē. cū iocūda in manibus habeamus. Hoc mihi potius edissere. Nisi tibi ita evidens infomniū uisio fuisse oblata persisteretne adhuc in priore sententia dissuadens mihi aduersus graciā bellū: an in ea persisteres. Agedum aperte hoc mihi dicito. Ei respōdens Artabanus. Visio inquit rex quæ in somnis obiecta est: ad uotū succedat amborum. Ego tamen adhuc metuo & adeo metu perculsus sum ut non sim apud me. Nā mecū reputans cum alia multa: tū uero duo & ea oim̄ maxima uideo tibi esse hostilissima. Ad hæc xerxes demonia uiroꝝ inquit: quānā ista ais mihi hostilissima esse. Vtrū horū tibi improbandū uidetur tanq̄ non satis copiosum. Terrestꝝ ne exercitus quasi multo numero fior ille græcus futurus esse uideatur: an classis tanq̄ illorum classe inferior: an hæc ambo. Mam si ob hoc imbecilliores tibi uidentur nostræ: res celerrime alterum quis exercitum comparet. Respondit Artabanus neq; hunc rex exercitum improbauerit quisquam q̄ sit mentis compos: neq; hanc nauium multitudinem etiam si plures coegeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora: ea uero hæc sunt terra & mare. Neq; enim usq; maris portus est eiusmodi ut ego coniecto qui surgēte tempestate sit capax huius tuz classis idoneusq; ad eam tutandam: neq; nero unum tibi portum esse oportet: sed uniuersam continētē esse portū: quo se recipiāt naues. Itaq; cū portus tibi opportuni desint: intellige homines in arbitrio fortuitorū: non fortuita in arbitrio hoīm e duobus uno exposito pgam dicere alteꝝ. Terra cū ob alia tibi hostilis est: tum eo hostilior: si nihil obstitit quo longius processeris assidue ulteriora surripiens. Nulla est hoibꝝ rei bene gerendæ satietas. Vnde etiā ut nemo tibi occurrat dico regionem maiori in tempore maiorem famem esse allaturā. At uir ita demū fuerit optimus si in deliberando quidē omnē rem quācūq; pati posset reputans extimescit. In re autem agenda est audax. Cui xerxes Artabane inquit merito tu quidem horum singula cōmemorasti. Tamen non est ut omnia reformides: oiaq; peræq; consideres. Nam si uelis in rei consultatione semper omnia perinde considerare: nunquā aliquid efficias. Satius est omnia alacriter aggredientem dimidium erumnarum pati: quam oī in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando oibꝝ q̄ dicuntur non uis committere ut quod firmum est infirmetur: perinde peccas atq; is q̄ cōtraria istis dicat. Et hoc æqualiter se habet. Scire uero aliquem cū sit homo: quæ rōe qd̄ firmum esse oporteat: nequaquam arbitror. At iis qui facere qd̄ uolūt cōsuevit plerūq; succedere emolumentū: raro aut̄ iis q̄ pensant oīa & quos agere piget. Cernis quo res plica potentia processit: quo nūq̄ progressum uideres: si uī qui ante mē extitere reges: istiusmodi consiliis quibus tu usi fuissent: aut utentes istis sententiis non alios suosores tales habuisset. nūc pericula cōtēnētes tantopere statū suū puexere. Magna enim negocia magnis cū periculis suscipi uolūt. Quare nos illoꝝ facta æmulātes optimo anni tēpore ingredimur: sub actaq; oī europa rursus reuertemur: nullā usq; neq; famē neq; rē tristē passi. Nā & com meatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quancūq; uel regionem uel gentem uenimus: eius re frumentaria potiemur. Nam aratoribus uiris non pastoribus inferemus bellum. Post hæc Artabanus quandoquidem inquit non sinis ullam rem formidari & tamen mecum admittis consiliū: incesse est enim de multis negociis in longius extrahi orationem. Cyrus Cambyse genitus omnē præter athenas ioniam persis tributariam reddidit. Quare suadeo ne quo pacto hos uiros aduersus patres suos ducas. Nā sine ionibus satis superq; sufficimus hostē superare quos necesse ē aut iniustissimos esse si metropolim

Mortis
bonum

Magna
cū pericu
lis

suā in seruitutē redigant: aut iustissimos si illius libertatem adiuent. Si iniustissimi erunt
 nullo modo certe nobis magna usui futuri. Sin iustissimi magnam poterunt suo exerci-
 tu afferre perniciem. Itaq; hoc uetus dictum tanq; probū rex in mēte habet: non statim ab
 initio exitum omnē esse manifestum. Ad hæc excipiens xerxes: Artabane inquit senten-
 tiarē quas dixisti in hac præcipue falleris qui Iones metuis ne immutentur: quorum maxi-
 mum habemus commilitiū: quosq; & tu testis es & alii qui sub Dario aduersus scythas mi-
 litauerūt: cū in eorū esset potestate sitū uniuersas persarū copias & perdere & seruare: fidem
 tū iustitiarū pstitisse: nec quicq; nos lasisse. Præterea cū liberos suos atq; uxores in nostra
 terra reliquerint: nō est cā cur eos aliquid rerū nouarū moliri suspicemur. Quare ne hoc
 quidē extimescas: sed bonū habens animū tutare meā domū atq; tyrannidem. Tibi enī
 soli ego sceptrā mea permitto. Hæc locutus Xerxes Artabanū sola dimisit. Itaq; illustris-
 simos quosq; persarū accersit: qui posteaq; præsto fuere: his eos uerbis allocutus est. Persæ
 ego uos quoq; opera mihi opus est cōtrahi ut uiri præstantes existatis: ne uerba hæcenus
 gestas a persis magnas præclarasq; dedecoretis: sed cū singuli tum uniuersi exhibeamus
 nos alacres: cōmune enim hoc omnibus bonū est strēnuos esse. Ea q; de re uos censui p-
 monendos ad bellū constanter tollerandū. Nā ut ego audio aduersus uiros egregios ten-
 dimus: quos si superauerimus nullus unquam nobis alius exercitus obstat: Nūc igitur
 deos præsidēs terræ perfidis præcati transeamus. Atq; eodum quidem die sese ad transe-
 undū parauerunt. Postero aut tantisper morati sunt dum solem exorientem cernerent oī
 farios odores in pontibus congerentes ac myrto iter consternentes. Vbi sol exortus ē ex
 aurea phiala xerxes libans in mare apud Solem uota concepit ne quid sibi aduersi contin-
 geret: quo prius discesseret europam subigere: quam ad illius terminos peruenisset. Hæc p-
 catus phialā in hellepontū abiecti: aurearūq; craterē ac gladiū pscū: quē acinacē uocant.
 Hoc p cōperto diiudicare nō possū utrū Soli dedicans gladiū demiserit in pelagus. An
 hellepontū q; eū flagellasse poeniteret in compensationē gladio donauerit. His actis p
 alterū pontiū qui uergebat in potū pedita: us oīs equitatusq; transiuit: per alterū qui uer-
 gebat in ægæū iumēta atq; seruitia præcedentibus decem milibus persarū coronatis oībus
 quos promiscuus oīm nationū sequebat exercitus. Et hi quidē eo die. In sequenti autem
 primi transire equites q; spicula deorsum uersa gestabant: & ii etiam coronati. Dehinc
 eq; sacri a sacer curus. Tū ipse xerxes: Post hastati & mille equites & pterea alius exercitus
 Q uin ēt naues pariter ad ulteriora littora agebant. q; hoc etiā audiui postremū oīm p
 trāxisse regē xerxes posteaq; in europā traiecit: cōspicabat exercitū sub uerberibus trāseun-
 tē. Trāsiuit aut eius exercitus septē p dies totidēq; noctes nullo tpe intermisso. Ibi iā trans-
 gressio hellepontū xerxes: fert quidā uir hellepōtius dixisse: O iuppiter quidnā tu sub spe-
 cie uiri p sæ & accepto xerxis p louis noīe grāciā & sedibus suis exigere uis oēs hoīes ducēs
 cū ēt citra hoc tibi liceret facere id. Transgressis oībus & iter ingrediētib; ingens prodigiū
 oblatū est: quod xerxes nihili fecit: & si cōiectura discutiendū. Si qdē equa leporē enī
 xa est qd facile erat ad cōiectādū. Fore enī ut xerxes exercitū aduersus grāciā cū maximo
 strepitu & ambitioisissime duceret: rursumq; p seipso sollicitus ad eūdē locū fuga recurreret.
 Alterq; quoq; ei p digiū dū sardibus foret exhibitū est. Mula enī mulū edidit ancipitia ge-
 nitalia hñtē maris & foeminæ sed maris supiora. Quoq; p digiorū utrūq; p nihilo hñs ire
 pgebat comitātibus enim terrestribus copiis nauticis: extra hellepōtū nauigātibus ac ter-
 rā legētibus: & e diuerso atq; terrestres agētibus. Nā ipsi quidē uesperē uersus ad p mōnto-
 riū sarpedonis nauigabāt quo cū puenissent: iussi erāt pmanere. Illi uero ad aurorā & solis
 exortū iter faciebant per chersonnesum dextrorsum habētes sepulchrū Helle filix Atha

mantis sinistrosum cardiā urbē per mediū oppidi: cui nomē est agora idest foz. Illinc de
 flectentibus ad sinū nomine melana hoc est nigrū: fluuius cui idē est nomen nō sufficit:
 sed alueū suū derulit. Hoc fluuiū trāsmisso a quo sinus hic cognominat̃ ad uesperū uersus
 contendērūt: anō urbē æolidē & lacū itēdonde prætereūtes dū ad doriscōn peruentū ē.
 Est aut̃ doriscus thraciæ littus pariter & campus ingens: quē grande flumen hebrus inter
 fuit: ubi extractus est is murus qui doriscus appellatur: cui impositū est persarum præfidi
 um a Dario iam inde cū scythis inferebat bellū. Cū igitur locus digerendis rescenicendis
 q̃ copiis idoneus sibi uideret̃: Xerxes ita sibi faciendū putauit. Eius iussu nauarchi cum eo
 appulissent oēs naues ad littus doriscō cōtiguū receperūt ubi sala urbs famothracia & zo
 na sitæ sunt: cuius ultimū promontoriū ferrū nominat̃ qui locus quondam fuerat cico
 num. In hoc littus appulla classe ac subducta qui in ea subducenda laborauerant respira
 uere. Per hoc tempus apud doriscū Xerxes lustrabat exercitum. Equidem quantū singuli
 attulerint copiarū pro certo affirmare non possum: qm̃ a nullis prorsus hominibus id re
 fertur. Cōstat aut̃ terrestriū copiarū numerū fuisse centū septuaginta myriades: id est de
 cies septies cētena milia: quorū numerū hoc modo inierūt: cōtraxerūt unū in locū myria
 dem quæ sunt decē milia hoīm: qua coartata q̃ maxime poterāt circulū extrinsecus descri
 pserūt loco circūscripto: emissaq; illinc myriade sepem circūdederūt. Eatenus excitantes
 ut umbilico tenus pertingeret. Eā ubi fecere aliā subiente atq; aliam myriadem introdu
 xerunt: donec omnes cōnumerauerūt. Cōnumeratos autē nationatim diggesserunt. Ex
 quibus qui militabant hi erant persæ hunc in modum ornati circa capita gestabant pilea
 quos uocant tiaras impenetrabiles: circa corpus tunicas uariis squammis e ferro cōfertas i
 similitudinem piscium. Femoralia circa crura pro clipeis gerra idest cetra pharetis subter
 pendentibus. Hastas breues: arcus grandes: sagittas arundineas. Ad dextrū femur pugio
 nes e balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris: q̃ erat uxor Xer
 xis. Vocabant aut̃ quondā persæ a græcis cephenes: a se uero ipsi atq; ab oculis artai.
 Verum posteaquam Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheum Belli filium commeauit
 & Andromedam eius filiam duxit uxore: tulit ex ea filium: quem Persen appellauit: eūq;
 illic reliquit: a quo (nam Cephus carebat uirili prole) cognomen sortiti sunt persæ. Medi
 eodē ornatu instructi militabant. Nā hac armatura medica est non persica. Habebant
 aut̃ ducē Tigranē Achæmenidē. In quondā ab oibus uocabant̃ arii: sed ubi ad eos cōce
 sit ex athenis Medæa colchis: immutauerūt & ipsi nomē: ita de seipsis medi commemo
 rāt. Cisi in militia cætero ornatu ut persæ sunt armati: sed pro pileis mitras ferūt. Eis dux
 erat Anaphanes Otanis filius. Hircani quoq; persica armatura ornati ducē habebāt Me
 gapanū: q̃ postea babylonis pcurator fuit. Assyrii qui militabant hunc habebāt ornatum
 ferreas in capitibus galeas barbarico quodāmodo consertas nō facile penetrabiles: Clipe
 os: hastas: pugiones ægyptiaticis assimiles: & præterea ligneas clauas ferro iductas ac lineos
 thoraces. Isti a græcis syrii uocabātur: sed a barbaris assyrii sunt uocati. Inter quos chaldæi
 sunt. Iis præerat Hytaspes Artachæi filius bactrii capitis ornatu in acie simillimo illi me
 dico muniti erāt: sed more gentis arundineis arcubus & hastis breuib. Sacæ q̃ scythæ sūt
 cristatas in capitibus cassides gestabant in acutum erectas: atq; compactiles: induti femo
 ralibus necnon arcus gentiles atque pugiones: ad hoc dolabras ac bipennes. Hos cum
 sint scythæ amyrgii sacas appellabant: q̃ cunctos scythas persæ sacas appellant. Bactriis
 & sacis præerat Hytaspes Darii filius: & Atossæ Cyri filia. Indi uestiti erant amictu e li
 gnis confecto: arcus arundineos gestabant. Itemque arundineas sagittas ferro præfixas.
 Ita instructi indi erant sub ducē Pharnazatre Artabatis filio. Arii medicis arcubus muniti

Cardia
 urbs
 Agora
 Melas flu
 defecit
 Aenos
 urbs
 Stedoris
 lacus
 Doriscus
 Hebrus
 Sala urbs
 Zona
 urbs
 Xerxis nu
 merus
 Myrias
 fut. x. mi
 lia hoīm
 Persarum
 armatura
 Tiarā qd
 Gerra
 Otanes
 Amastris
 uxor
 Cephe
 nes
 Artai
 Cepheus
 Andro
 meda
 Perseus
 Persæ un
 Medorū
 armatura
 Tigranes
 Arii
 Medii un.
 Cisi.
 Anapha
 nes
 Hircani
 Megapa
 nus
 phar
 zatre

Sifamnes erant ceteris quæadmodum bactrii. his præerat Sifamnes Hydarnis filius. Parthi & choraf
 Choraf mii & sogdi: & sandaurii: & dadica eandem in acie quæ bactrii armaturæ gestabant. Quo
 mii parthis & chorafiniis præerat Artabazus Pharnacis: Sogdis Artanes artæi: Sandauriis &
 Artabazus dadicis Artybius Artabani filius. Caspii sisyrmis: quod est genus penulæ induti: arcus gentili
 more arundineos gestabant & acinaces: ducem sui agminis habentes Ariomardum Artybii
 Sisyrmæ Sarangæ indumeta gestantes uersicoloria decori erant: Caligæque genuum tenus
 Sarangæ exteras arma habebat arcus lanceasque medicas duce Pherenate Megabazi filio. Pactyes
 Pactyes & ipsi sisyrmis ferebant & uernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Artaytes Itra-
 Vtii mytis filius. Vtii & myci & paricanii eodem quo pactyes armati erant. Sub his ducibus utri-
 Myci quod est & myci sub Arsamene Darii. Paricanii uero sub Siromitre Oebazi filio. Arabes suc-
 Paricanii cincti erant ziras amicali genus arcus recuruos habilesque gestabant. Aethiopes pardorum
 Ziræ pellibus leonumque amicti arcus e palmæ spathis factos gerebant quatuor non minus cubi-
 tis longos & ite prælongas ex arundine sagittas pro ferro præfixas eo lapide acuminato
 quo sigilla sculpunt: præterea hastas capræ cornu præfixas in modum spiculi acuminato &
 clauas præferratas. Ii cum eunt in pugnam dimidiatum corpus gypso dimidiatum minio il-
 linunt. Arabum æthiopumque qui trans ægyptum incolunt: dux erat Arsanes Darii filius: &
 Artystone Cyri filia quam Darius ex uxoribus maxime adamans: cum talari ex auro tu-
 Arsanes nica effinxit. Arsanes quidem æthiopibus qui sunt trans ægyptum atque arabibus præerat.
 Artystoa Ii autem æthiopes qui sunt ab ortu solis (nam bifariam militabant) censebantur cum indis
 Aethyopum crines specie nihil admodum a ceteris differentes: sed sono uocis dumtaxat atque capillatura. Nam
 pum crines æthiopes qui ab ortu Solis sunt promissos crines: qui ex aphrica crispissimos inter omnes ho-
 Lygies mines habent. Aethiopes qui ex asia sunt plerumque arma quæ indi gestabant pellesque fron-
 Matieni tium equinarum cum auribus atque iubis in capitibus ut ipsæ iubæ pro cristis essent & hirtæ au-
 Mariady res equinæ rigenter: in locum dipeoræ pelles gruum prætendebant. Pœni corio armati iere ac
 ni iaculis præuistis duce Massange Aorizi filio. Paphlagones capitibus gerebant compactiles
 Syri cassides scuta exigua hastas haud longas. Præterea iacula pugionesque pedibus caligas mo-
 Cappado re gentis ad media crura subteñtas. Eandem quam paphlagones armaturam gestabant.
 ces Ligyes & macienii: & mariandynii: & syri. Isti syri a persis cappadoces uocantur. Paphlago-
 Gobryes num & macienorum dux erat dotus megasidi filius: Mariadinoque & ligyum & syroque Go-
 Bryges bryes Darii filius: & Artystone. Phryges proximam paphlagonicæ armaturam gerunt
 Phryges paulum differentes: qui ut macedones autem tam diu uocati sunt bryges quam diu europæi
 Lydi fuerunt macedonum accolæ. Transgressique in asiam una cum loco immutauere in phryges.
 Meones Armenii horum cultu armati erant utique phrygum coloni. His utrisque præerat Artochmes:
 Olýpieni qui Darii filiam in matrimonio habebat. Lydi proximæ ad græcorum armaturam accedebat.
 Artapher Olim meones uocati: pristinoque nomine sublato ab Lydo Atys cognomen acceperunt.
 nes Mysi super capita gentiles galeas ferebant. Scutula quoque ac præuista iacula. Sunt autem ly-
 Tracum dorum coloni a monte olympo olympiensi nominati. Horum utrisque præerat Artapher-
 armatura nis filius: qui collegam Date apud marathonem cõfixit. Thracæ e pelle uulpina cassides ge-
 Bitthyni stabat tunicis induti & insuper circumdati uariis sagulis. pedibus ac tibis indutis caliga e pel-
 Strymonibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugioniculos. Isti transgressi in asiam
 Bagassæ uocati sunt bithynii: prius appellati (ut ipsi autem) strymonii & strymone accolerent: a suisque
 ces sedibus exacti. Teucri & mysi thracibus: quæ asia incolunt præerat Bagassæ Artabani filius
 Camelees gestantibus breuia e corio scuta & bina singulis ueruta ad lupos conficiendos apta in capi-
 Lasiini tibus areas cassides & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua ipositis etiam cristis cru-
 nibus panno phœniceo induti. Martis oraculum apud hos uiros est. Camelees meones & lasinii

nocatur eundē cultū gestabāt: quē cilices: quem ego dū ordine ad cilices ueniam indica-
 bo. Minyæ lanceolas gerebant: & uestes fibulis substrictas: & eorū nōnulli lycios arcus i ca-
 pitibus galeas & pellibus factas. Hōz oīm praefectus erat Badres Hytstani filius. Moschi
 lineas circa capita cassides gerebant: scutaque ac hastilia breuia sed longa in hastilibus
 spicula. Eodem quo moschi ornatu militabant tibareni & macrones & mosynæci
 quos hi regebant: moschos & tibarenos Ariobardus Darii filius & Parmyis filia Smer-
 dis filii Cyri. Macrones & mosynæcos Autarces Chorasiniis filius: qui sepsi in hellepon-
 to praeses erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant: scutulaq; e crudo bouis tergo-
 reatq; lanceolas præterea macheras quibus atq; colchis præerat Pherendates Theaspis fi-
 lius. Alarodii & sapires eodem quo colchi ornatu militabant duce Masistio Sirometris.
 Insulanæ gentes quæ rubro e mari secutæ sunt ex iis insulis ad quas transportare rex solet
 quos e suis locis summouet gerebant proxima medis & uestimenta & arma quibus
 præerat Mardontes Bagæi: qui apud micalen dux altero anno in pugna oppetiit. Hæ
 erāt nationes quæ per cōtinentem ibant: ex quibus constabat pedester exercitus quibus ii
 præerant qui cōmemorati sunt: quiq; ordinarant milites: cōnumerauerātq; & chiliarchas
 idest tribunos qui mille: & myriarchas qui decem milibus praesunt delegerant. Nā myriar-
 chæ centuriones decanofq; creauerant. Erant & alii agminum ac gentium praetores. Vex-
 ii qui nominati sunt duces. Hōz tū & totius exercitus imperatores Mardonius Gobryis
 filius: & Tritatachines filius Artabani: qui dissuaserat bellum græciæ inferendū: & Smer-
 domenes Otanis filius ambo hi fratrum Darii filii: xerxis patruelles & Massystes Dario &
 Atossa genitus: & Gerges Ariagi: & Megabizus Zopyri filius. Hi erant imperatores oīm
 copiarum præter delecta pias: decē milia: quibus perat Hydarnes Hydarnis filius: q uoca-
 bant̃ imortales: ob hoc q si q eorū aut nece aut morbo numeq; iminueret alius sufficieba-
 tur: nec unq plures erāt pauciores ue decē milibus p̃cipuo inter oēs culti decori: & idē p̃stā-
 tissimi oīm ut dictū est: & p̃terea immenso auro cōspicui ducētes una carrucas cū pallaci-
 bus ac familia pmulta eaq; belle ornata: necnō camelos ac iumēta p̃ter ceteros milites: q
 cōmeatū supportabant. Eqtāt aut̃ hæ nationes: sed nō oēs habebāt equos uerū hæ solæ.
 Persæ qui eadē erāt qua peditatus armatura ornati: nisi q qdā singulares in capitibus opa-
 ex ære ferroq; ductilia. Sunt qdā nomades hoies qui sagarii appellantur & gente & uoce
 p̃sæ: sed cultu iter p̃sicū & p̃actyicū q attulere eqtatū octo miliū eqtū armaturā neq; aneā
 neq; ferreā afflueti ferre p̃ter pugiones utētes reſte e lorīs cōſerta: q̃ freti i p̃lū eūt. Est aut̃
 p̃lū eorū uirorū huiusmodi. Vbi cū hoste cōgressi sunt inuicē sunt in summū la-
 queos habētes: q laqueus cū aut equū aut hoīem adeptus est: eū ad se trahūt. Ita illi illaq̃ati
 conficiūtur. Talis hōz pugna est: iidēq; inter persas cēſent. Mēdi eandē equites q̃ pedites
 armaturā gerūt: & itē ciliū. Inpi quoq; eandē quā peditatus suus gestant armaturam. Cete-
 rum equos defultorios agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes.
 Baetii eodem ornatu instructi erant equites quo pedites: & item caspii. Pœni & ipsi eā-
 dem quam pedites armaturam gerebant: curruum quoq; cumcti agitatores. Itidem & ca-
 spii & paricanii atq; suus peditatus instructi erāt. Nec non arabes eo quo pedites ornati
 cultu agitabant camelos nihilo inferioris equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant eque-
 stres. Fuitq; numerus equitum octo myriadum idest octoginta milium præter camelos
 & currus. Et alii quidem equites in ordinem redacti erant. Arabes autem in ultimo loca-
 ti ob id postremi ne equitatus consterneretur equis camelos non tolerantibus. Equi-
 tatus praefecti erant Harmamithres & Tithæus filii Datis. Tertius horum colle-
 ga Pharnuches sardibus erat relictus agrotus. Nam cum sardibus proficiscere

Moschi
 Tibareni
 Macrões
 Ariobar-
 dus
 Parmis
 Autarces
 Pherendates
 Masistio

Mardon-
tes

Chiliar-
 chæ
 Myriar-
 chæ

Xerxis im-
 peratores
 Mardonius

Smerdo-
 menes
 Massystes
 Gerges

Sagarii
 Restiū pu-
 gna

Equitum
 Numerus

Datis filii
 Pharnu-
 ches
 Harmamithres

tur i calamitatem incidit infciens. Equitante enim eo canis sub pedes eq intercurrit: quo equus imprauiso deterruit atq erectum sese attollens Pharnuchem excussit. Hic col-
 lapsus sanguinem euomuit: nasci-que morbum qui in phthisim idest tabem euasit.
 Equo autem a casu statim domini fecerunt famuli ut ille iusserat. Abducto namque
 in eum locum ubi dominum strauerat crura cū genibus absiderūt. Itaq Ppharnuches a
 Triremiū praefectura summotus est. Triremes inito numero fuere mille ducentae & octo: quas hi at-
 tulerē phoenices cū syris qui palestinā incolunt trecentas hunc in modū ornati: circa ca-
 pita galeas græcanicis proximas gerunt induti thoracibus lineis cum scutis umbone carē-
 tibus cumq iaculis. Hi phoenices (ut ipsi memorant) quondam mare rubrum accolebant
 illinc transgressi maritima syriæ habitant. Is tractus syriæ & quicquid ægypto tenus est:
 palestina uocitatur. Hi circa capita cassides forcipulatas gerūt cōuexa scuta magnis im-
 bōibus p̄dita ac grandia pila nautica & grandes bipennes. Eorū turba thoraces gerebat ac
 magnas macharas. Hic in modū isti armati erāt. Cyprii centū quinquaginta naues hoc
 modo armati reges eorum mitris redimiti erāt. Reliqui tunicas gestabant cætera ut græ-
 ci. Quorum gentes sunt partim a salamine & atheniensibus: partim ab arcadia: partim
 a Cythno: partim a phoenice: partim ab æthiopia oriūdi: ut ipsi cyprii aiunt. Cilices cetū
 naues. Hi circa capita ferebant gentiles galeas pro scutis paruulas e crudo bouis corio fa-
 ctas laneis uestibus induti: bina singuli iacula gestantes ensem macharā ægyptiacā persi-
 milem: quondam Hypathæi appellati: sed a Cilice phoenice Agenoris filio ita cognomi-
 nati. Pamphiliū triginta naues græcanicis armis ornati: ab illis originem ducentes: qui cū
 Pamphilo & Calchante et troia disiecti fuerāt. Lycii præbuerūt naues quinquaginta tho-
 racibus ocreisq armati: arcubus quoq & cornu factis & arundineis sagittis sine pennis atq
 iaculis gerentes ex humeris suspensas caprarū pelles: & in capitibus pilea pinnis corona-
 ta: quin etiam pugiones & falces: e creta oriundi quondam termilæ nominati: sed a Lyco
 uiro atheniensī Pandiōis filio Lycii cognominati. Dorei qui sunt ex asia naues triginta.
 li græca gerebant arma uti e peloponneso propagati. Cares septuaginta naues. Cætera
 græco more ornati: sed & falces & pugiones gerebant: quos prius appellatos fuisse hoeti-
 nes in superioribus libris dictum est. Iones centū naues armati græco ritu: qui quādiu in
 peloponneso regionē quæ uocatur achaia incoluerunt: & ante aduentum Danaī & Xuthi i
 peloponnesum ut græci aiunt uocabant pelasgi ægialees idest littorales: sed ab Ione Xuthi
 filio iones sunt appellati. Insulani naues decem & septem armati ut græci & ipsi pelasgi
 gens: sed mox ionica ob eandem causam: ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab
 atheniensibus appellata. Aeoles sexaginta naues ritu græco armati olim pelasgi ut apud
 græcos fertur uocati. Hellepontii centum naues præter abydenos quibus mandatū erat
 ab rege ut circa locum manerent ad pontes custodiēdos. Cæteri e ponto erant græco mo-
 re armati: Ionum ac dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibaræ erāt persæ & me-
 di & sacæ. Quorum uelocissimas attulere phoenices & inter phoenices optimas sidonii.
 Harum singulis & item pedestribus eorum copiis præfecti erant uernaculi duces: quorū
 ego quia ratio historiarū non exigit necessario non faciam mentionem. Neq enim singu-
 larū nationū duces digni memoria fuere. Quarū quot urbes tot duces extitere: sed nō ut
 ductores uerū ut serui quēadmodū alii q ducebant i militiā uenere: qm duces penes quos
 summa imperii erat ut singularum gentiū principes quinam eorū persæ fuerint a me cō-
 memoratū est. Nauticis hi p̄fuere Ariabignes Darii & Prexaspes Aspathenis & Megaba-
 zus Megabaris & Achemenes Darii filius. Iadiciæ quidem classis & caria Ariabignes ex Da-
 rio & filia Gobryis genitus: Aegyptiacæ autem Achamenes Xerxis ex utroq parente ger

cas Ariabig-
 nes
 ga Achame-
 nes

manus: Reliquæ aut classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquaginta aut triginta remorum: & actuaria nauigia & alia minuta cum hippagogis quæ equos uehunt contra-
cta constar ad trium milium peruenisse. Eorū qui in classe erant secundum duces illustri-
simi fuere Sidonius Tetramnestus Allefi filius: & Tyrius Mapten Sizomi & Aridius Mer-
balus Arbali: & Cilix Syenesis Horomedotis: & Lycius Ciberniscus Sica. Cyprii autem
Gorgus Cherlis: & Timonas Tymagora. Cariorum uero Histias Tymnis & Pigressus
Seldomii: & Damasithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mentionem
facere supsedeo tanq̃ non necesse habens. Verum Artemisia præcipua me tenet admira-
tio mulieris expeditionem aduersus græciam secuta: quæ defuncto uiro ac pupilli filii ty-
rannidē optinens nulla adacta necessitate: sed præstantia animi atq; uirilirate in militiam
cōcessit. Nomē ei erat Artemisia: Lygdamis filia: paternum genus ex halicarnaso: marer-
num e creta imperans hæc halicarnaseis & cois & nisyriis & calydniis quinq; cum nau-
bus uenit omni copia instructis. Ita post sidonias hæc naues fuerunt illustrissimæ. Eadem
apud regē optimas inter oēs socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius im-
perio fuisse: earū uniuersam gentem aio doricam esse. Halicarnaseorū quidem troezenia
cæterorū aut epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes inito copiarum numero
militibus instructis concupiuit illos lustrando oculis obire quemadmodum & fecit. Itaq;
in scenso curru singulas nationes lustrans quanam essent percontabatur: quarum profes-
sionem scribæ excipiebant donec ad extremos equitum peditumq; peruentum est. Hoc
perfecto & nauibus in mare deductis Xerxes e curru in nauim sidoniam transcendit: resi-
densq; sub aureo tabernaculo præteruehensq; nauium proras sciscitabat de singulis itidē
ut de terrestri exercitu fecerat: describiq; iubebat. Eniuero nauarchi pductas a litore q̃tuor
fere iugerū spacio naues stabilerāt cōuersis ad terrā proris & in unam frontem digressis:
Epibatis quoq; idest propugnatoribus tanq̃ ad bellū armatis. Quos Xerxes inter proras
& littus nauigas conspicabatur. Vbi autem & classē lustrauit egressus nauis accersit. De-
maratum Aristonis commitem aduersus græciam expeditionis: eiq; accersito ita inquit.
Demarate iuuat nūc me quæ cupio abs te interrogare: qui & græcus es & non ex minima
ciuitate ut audio tam ex te quā ex aliis græcis: qui me alloquendi gratia adeūt. Nunc igit̃
hoc mihi expone nunquid græci sustinebunt manus contra me leuare. Nam ut ego opi-
nor ne oēs quidem græci ac cæteri mortales qui ad hesperū incolūt si cōgrentur pares
essent nostris armis: nec me inuadentem expectarent: cū hoc sint inter se concordēs: liber
tamen mihi abs te audire quid de hoc dicas. His uerbis interrogauit. Demaratus excipies
nt̃a inquit apud te rex utar ueritate ne an iocūditate. Ille ut ueritate uteretur iubere. Neg̃
enim sibi ob id cum minus iocundum fore q̃ antea fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit
quoniā inquit me iubes rex omnino ueritatem proloqui: ea dicam quæ nemo nisi mēt̃es
apud te postea carpet. Græcia semper alumna fuit paupertatis: hospes uirtutis: quā a sapi-
entia asciuit & a seuera disciplina: quā usurpās græcia & paupertas tueri & dominatū. Ita
laudo qdē oēs græcos qui dorica illa loca uel circa incolunt: sed nō de cunctis eis uerba fa-
ciā. Verū de lacedamonis solis. Iam primum nego fieri posse ut tuā oratōnē admittat as-
ferentem græciæ seruitutē. Deinde aio uenturos tibi obuiam ad pugnandū etiam si cæteri
græci omnes sentiant tecum. Neg̃ uero de numero eorum quæras quot illi sunt qui hoc
facere possint. Nam si in exercitu eorum mille fuerint: ii tecum congregientur. & item si
ue pauciores siue plures. Hæc cū audisset Xerxes sublato cachino inquit. Demarate quod
nam extulisti uerbum: mille omnino uiros cum tanto exercitu cōgressuros. Agedum dic
mihi nōne te ipsum ais istorum uiroꝝ fuisse regem. Vis ne igitur sine mora tu cum de

Hippa. 73.
goge. 77.

Tetramnesty

Mapten

Aridius.

Damasi

thymus

Artami

sua

Timonas

Histias

Pigressus

Epibata

Demarate

Laceda

monum

Virtus

cem uiris dimicare. **Q**uod si uestri populares omnes tales sunt quales tu prædicas: profecto secundum uestra instituta debes tu qui illorum es rex duplicem præstare quam singuli eorum: qui si denis e meo exercitu pares sunt: iure abs te posco ut uiginti sis par. Ita uerba quæ dixisti comprobabuntur. Atque si tales sunt illi actata statura qualis quatuor: tu ac ceteri grati qui in colloquium meum uenerunt: uidete ne cum tantopere gloriamini frustra id insolenter quæ faciatis. Nam age intelligam quocumque argumento unde fieri queat ut mille aut decem milia atque quinquaginta milia hominum qui præsertim sint omnes liberi nec unius imperio subiecti tanto exercitu obstitent: cum simus non plures quam milleni ad singulos eorum si fuerint quinque milia. Nam sub uno quemadmodum apud nos sit imperatore milites illius me tu etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur: adactique uel uerbis uel pauciores aduersus plures eunt. Idem remissio libero sibi arbitrio neutrum horum facerent. Adeo opinor gratos etiam pares numero persis ægre cum eis solis certaturos. **Q**uinimmo istud apud nos solos est quod ais. **V**erget non ita multum sed rarum. Sunt enim e persis mei satellites: qui uelint cum ternis grati pariter dimicare. **Q**uorū tu expertus multa blateras. Ad hæc Demaratus intelligebam inquit rex ab initio me uera dicentem non iocundum tibi futurum. Sed quia tu dicere me uerissima coegisti: Dixi quæ erant e dignitate spartanorum. **Q**uanquam ipse optime intelligis quantopere nunc illos ego amem: qui me honore & dignatione paterna exultu extorrem profugumque fecerunt: quæ pater tuus exceptum uictum ac domicilio donauit. **Q**uare non est credibile uirum prudentem respicere beniuolentiam exploratam: sed maxime obseruare. Ego enim neque cum decem promittam me posse dimicare neque cum duobus ac ne singulari quidem certamine uolens certauerim. At si necesse fuerit: aut uehemens discrimen institerit libentissime cum uno quolibet istorum omnium dimicarem: qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis gratorum. Etenim lacedæmonii pugnando cum singuli non sunt illi quidem cæteris deteriores uiris. At conferti cum duobus uirique sunt excellentissimi. Nam licet sint liberi non tamen sunt usquequaque liberi: quippe quibus præest domina lex: quæ multumagis metuunt quam tui te. Faciunt ergo quæ cumque illa cogit. Cogit autem idem semper utans semper eos ex acie fugere quamuis hominum multitudinem: sed iubens ut ordinem non deserentes aut uincant aut occumbant. Hæc ego loquens si tibi blaterare uideor: uolo posthac in cæteris silentium agere. Hactenus loqui coactus tibi uero ex sententia contingat rex. Hæc locuto Demarato Xerxes ad risum uersus nulla indignatione permotus est. sed comiter hominem remisit. Post Demarati colloquium ubi dorisco præfecit prætorem Mascam Megalostis filium amoto eo quæ Darius præfecerat: ire cum exercitu aduersus gratiam pergit. Huic Mascam quem illic reliquit xerxes uni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos aut ipse aut Darius constitueret donat quot annis misit: & item eius posteris Artaxerxes filius xerxis. Etenim ante hanc expeditionem in thracia & ubique helleponto prætores fuerant: qui omnes post eandem expeditionem a grati eieci sunt: & e thracia & e helleponto præterquam e dorisco. Vnde Mascam grati permulta conati tamen eiicere nequierunt. Ob id huic ab eo qui in persis regnat semper dona mittuntur. Eorū uero qui a grati expulsi sunt neminem rex xerxes uirum egregium esse duxit præter unum Bogem ex eione: quem laudare non desinebat: eiusque qui super uere liberos maximo iter persas honore prosequabatur. Si quidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui cum ab atheniensibus & Cimone Miltiadis filio obsideretur: liceretque ei accepta fide egredi & in asiam remeare: tamen abnuuit ne regi præ metu super fuisse uidetur: sed ad extremum usque perstitit. Atque ubi nihil in moenibus comæatus reliquum fuisset: ac censo ingenti rogo interemit liberos coniugem concubinas familiam: eosque in ro-

Lacedæmonum
lex

Masces

Artaxerxes

Boges sua
omnia cōbus
sit

gum deiecit. Dehinc omne aurum urbis atque argentum e muris dispersit in strymo. Mesam /
 ne. His adis semetipso coniecit in rogam. Ita hic merito a persis ad hoc usq; tempus pra- bria op.
 conio celebratur. Xerxes a dorisco in gratia tendens ut quosq; populos adibat secum mi- Strym /
 litare cogebat. Erat autem ut superius a me expositum est omnis ad thesaliam usq; tractus i- ma
 ditionem redactus: & regi tributarius effectus a Megabazo: & mox a Mardonio. Digressus Lisus flus
 a dorisco praeteriit primū samothraces muros: quorū ultimū oppidū ad uesperam sitū est defecit
 nomine mesambria: cui uicinū est oppidū thrasiorum strymma: quae oppida iterfluit an- Galdaica
 nis lisus: cuius aqua tunc non suffecit copiis xerxis sed defecit. Haec olim regio uocabatur Briantica
 gallaica: nunc autem briantica: quae tamen optimo iure ciconum est. Transmisso profuē Maronea
 te lisi arefacto xerxes has graecas urbes praetergressus est maroneam: dicāam: abdera eas Dicāa
 inq; praeteriit: & hos qui iuxta eas sunt famosissimos lacus Ismaridem: qui maroneā strym Abder
 mamq; interiacet: Bistonidem dicā: contiguū in quē duo flumina ingrediuntur trauus & Ismarides
 coplantus: qui iuxta abderem sit. Nullū nobilem lacū praeteriit xerxes: sed fluium nestū Bistonis
 mare subeuntē. Post has regiones perrexit mediteraneas uersus urbes. In quarum una est Traus
 lacus triginta ferme stadiorū in circuitu piscosus & admodum salus: quem sola iumēta cū Cōplan
 aquarentur excauere. Huic urbi nomen est pisyus. Has urbes: & maritimas & graecas tus
 sinistorsum relinquens praeteriit xerxes: per quas autem gentes thraciae provinciae iter se Nestus
 cit haec sunt patri: cicones: bistonis: sapai: derfai: hedoni: satrae. Quorū qui maritimi erāt fluius
 nauibus secuti sunt: qui uero mediterranei a me sunt commemorati: praeter satras. Cate- Pisyri la
 ri oēs terrestri itinere sequi coacti sunt. Satrae nulli olim hoīum quantū nos scimus fuere cus exhau
 subiecti: sed soli e thracibus ad meā memoriā liberi semper pstitere. Editos enim mōtes itus.
 colunt omnigenis arboribus ac niuib; oblitos uiri in re bellica eximii: apud quos oraci Thraciae
 lū est Dionysi idq; in editissimis montibus. Eorū qui in illo templo prophetant id est ua- populi
 ticinantur sunt bisli. Antistes uero q; reddit respōsa quēadmodū delphis & nihilo magis Cycones
 uariae. Peragrata q; dixi regione xerxes secūdo loco trāsiit muros piege quoz; uni nomē est Bistonis
 niphrae: alteri pergamo. Hac iter praeter eos montes faciebat a manu dextra relinques Sapai
 montē pangāū magnū atq; excelsum: in quo aurea sunt & argentea metalla: quē cū pie Darsai
 res & hodomatī: tū praecipue satrae exercent: sup pangāū ad aquilonē habitātes paeones: Aedoni
 doberes: & paeoples praetergressus xerxes ad uesperā uersus cōtendit: donec ad flumen stry Satra
 monē peruenit & urbē eionē: cuius praetor Boges: de quo paulo ante fecimus mentionem Bissi
 adhuc uiuebat. Regio pangaeō mōti circūiecta noīatur phyllis. Hinc uesperum uersus por Pieres
 recta ad flumē angitem quod strymonē subit. Hinc meridiem uersus ad ipsum strymo Niphra
 nē ad quē magi maētatis equis candidis litauerunt. His & aliis cōpluribus medicamentis ga
 in flumē factis per nouē uias hedonorū iere: iuxta quas strymonē pontibus iūctum inue- Pergamū
 nere. Audientes autē eū locū nouē uias hedonorū appellari totidem illic pueros ac uir Pangaeus
 gines puellarū idigenarū filios uiuos defoderūt. Persicum enim est defodere uiuētes. Nā Hodo
 & Amestrin xerxis uxorē iam procretae atatis audio bis septē illustriū persae liberos defo manti
 disse ad referendā pro se gratiā deo qui sub terra esse fertur. Vbi a strymone pgressus ē ex Peones
 ercitus illic ad Solis occasū uersus est littus: in quo sitam urbem graecam nomine argilū p Doberes
 teriit. Haec & q; sup eā est regio uocat' bisaltia. Illic sinū neptunū templi a leua manu ha- Paeoples
 bens perrexit ad campum nomine syleū praeteriens stagirum graecam urbem: peruenitq; Eiō urbs
 acanthum ducens una singulas harum gentium & item accolae montis pangaei: & earum Phyllis re
 quas superius commemorauī. Iis qui maritimi erant classe: qui procul a mari aberant ter- gio
 restri itinere sequētibus. Hāc uia qua xerxes duxit exercitū thraces neq; cōfūdāt neq; se / Angites
 rūt: sed ad mea usq; tēpora magnopere uenerant. Postea q; acathū peruenit xerxes: pcepit fluius

Artha-
chaes uir
ingēs

acanthiis ut hospitalitatem exhiberent: eosq; medica ueste donauit: laudāsq; q; alacres cer-
neret esse ad bellum: quodq; audiret fossam esse absolutam. Xerxe apud acanthum agen-
te contigit ut Artachæes qui fossā faciūdā praeferat morbo decederet uir Xerxi specta-
tus genere achæmenides statura inter persas procerissima. Q uippe qui quatuor omnino
digiti dearent a longitudine quinq; regionum cubitorum. Xerxes magno danno ducens
maximū hoīm factō functū: apparatissime eū funerauit exhibito etiā epulo: eiūsq; tumu-
lū oīs exercitus extruxit: cui tāq; heroi ex oraculo acanthiū sacrificant noīe eū nūcupantes.
Et rex quidē Xerxes amisso Artachæe iacturam se fecisse existimabat. At ii græci q; exerci-
tū excipiebant cū Xerxi cœnā pberēt in oēm miseriā deuenere: adeo quidē ut suis laribus
efficerentur extorres. Dū thasii pro suis q; in cōtinēte sunt urbes xerxianas accipiūt copi-

Antipa-
ter

as: Antipater Orgis filius elatus animo uir iter populares illustres erogauit in cœnā q̄drin-
genta argēti perfecti talēta. Eā rē ubi accipere qui p̄erant aliis circa urbibus (tale enim cō-
uiuū iā pridē indictū fuerat & diu celebratū) hoc ubi accipere p̄sertim p̄conibus passim p̄-
dicantibus. Tunc uero oppidani frumētū qd̄ in urbibus erat inter se distributū molebant
farināq; triticeā ordeaceāq; in cōplures menses faciebant. Ad hęc excogitauere ob p̄cium
optima q; pecora saginare: & altilēs aues habere terrestres palustresq; in cortibus & in ui-
uariis ad accipiendū exercitū. Q uin etiā aurea argēteaq; pocula & crateres faciebant & cæ-
tera quæ mēsa imponūtur. Hęc oīa ipsi regi & iis q; cū illo uelabant fiebāt. Cætero at
exercitui q; ad esum dūtaxat p̄cepta erāt. Sub aduētū exercitus tabernaculum ubi exercitus
maneret statuebat: reliq; sub dio agebant. Vbi tēpus cœnæ aderat: tūc cōuiuatores laborē
sustinebāt. Isti cū expleti noctē illic exegerāt postero die reuulso tētorio & oī apparatū sū-
pto ita abscedebāt nihil relinquētes oībus asportatis. Vnde Megacreōtis uiri delubra ele-
gās dictū extitit: qui suasit abderitis ut uniuerſi mares pariter ac feminæ sua delubra ad-
rēt: suppliciterq; diis assidētes præcarentur ut posthac dimidiū futuroq; malore a se ppul-

Terma-
urbs

Pidorus

Asia

Sincus

Sarca

Ampelō

Torona

Galipsus

Sermyla

Meciber-

na

Olynthus

Sithonia

Pallene

Poridæa

Amphi-

stie

Ægea

Theram-

bus

Sciona

Menda

Sana

larent Xerxē adueniētē: aut p̄stolati pessime iter oēs hoīes affligerent. Et isti qdē q̄q; gra-
uate: tamen quod sibi imponebatur: exequabantur. xerxes uero ex acantho duces classis a
se dimisit iussu ad thermam cum classe se operiri. Et autem thermā in thermæo si-
nu sita: a qua ipse sinus habet cognomen. Hęc enim compendiarum magis uiam esse au-
diebat. Nā e dorisco ad acanthū usq; ita instructus exercitus iter fecerat tripartito diuisus
oīs iussu xerxis ut una pars scdm mare iret pariter cū classe: cui parti præerant Mardonius
& Massistes: altera p̄ mediterranea cui præerāt Tritāchmes & Gergis. Tertia iter has
media cū q; xerxes ipse incedebāt ducibus Smerdiomene & Megabyzo. Nauticus exerci-
tus ubi a xerxe discessit fossam enauigauit in atho depressam ac perductā ad siccū in quo al-
sa & pidorus & sincus & sarca urbes sitæ sint. Ex qbus sumpto cōmilitio pgit ire ad sinū
thermæū: circūuectusq; ampelon promōtorii toroneū pernaugauit has græcas urbes: un-
de & naues & cōmilitiū sumpsit: Torōam: galipsū: sermylā: mecibernā: olynthum: q; re-
gio nūc sithonia noīat. Ab eo pmōtorio ampeli p̄cidents mare usq; ad pmontoriū cana-
streū totā fere pallenē præteruectus est. Illinc quoq; & naues & cōmilitiū sumpsit ex poti-
dæa: ex amphystie & noua urbe: ex ægea: ex therābo: ex sciona: ex mēda: ex sana. Hæ sūt
urbes sitæ in pallena phlegra prius appellata. Pernaugata hac regiōe ad præstitutū locum
puenit sumptis ēt militibus & uicinis pallenæ urbibus ac thermæo sinu cōterminis: quibus
hęc noīa sūnt lipaxius: cōbrea: lissā: gignonus: campsa: smila: æneā: quæ regio adhuc cres-
sæa noīatur. Ab ænea in qua finis enumerādarū urbiū mihi est factus. Iam ad ipsum ther-

mæu sinu curfus classis extitit: & ad terrā mygdoniā donec ad thermā quo pceptū erat p
 uentū est ad urbē sindū: & ad chalestrā superaxiū sitā flumē: qđ mygdoniā terrā dirimit
 a botæide: cuius terræ botæidis arcū ad mare locū optinent urbes ichnē & pella: Hic na
 uales copiae circa flumē axiū & urbē thermā & alias in medio horū urbes statiuā habuere
 regē opperietes. Hoc peruenire uolēs Xerxes acātho profectus cū terrestribus copiis me
 diterranea p̄cidebat peragrās p̄zoniū agrū atq; crestonicū sup amnē chidoge: q̄ cresto
 nais initio sumpto per terrā mygdoniā fluēs in paludē quæ est sup axiū euoluē: Fac iter
 faciēte xerxe leones impetū dederūt in camelos q̄ cōmeatū portabant. Sub noctē enim
 relictis locis cōsuetis eo descenderūt: nulloq; alio neq; iumēto neq; hoīe tacto i camelos
 grassati sunt. Cuius rei causam admiror q̄ leones quotiens aliunde eis est quo indigēt ab
 finient ab inuadendis camelis: quod aīa nūq̄ antea nec experti fuerāt illic nec uiderant.
 Sunt aut̄ per ea loca leones multi & boues agrestes p̄gradibus cornibus q̄ ad grācos ueni
 unt. Leonū terminis est abderorū flumē nestus: & achelous: qui p acarnaniā fluit. Nā
 nemo aut ad aurorā trās nestū usquam gentiū uiserit leonē in europa: aut trans acheloum
 ad hesperū in reliqua cōtinente: sed in horū fluuioq; medio leones gignūt. Postq̄ ther
 mā uenit Xerxes: ibi substitit tantū maritimi spaciū occupantibus castris quantū est ab ur
 be thermā & mygdonia usq; ad cōfluentē lydei & haliacmonis: ubi agrū botæidē: mā
 cedonicūq; distēmant. In his locis statiuā habuere barbari: qbus potatibus solus ex iis
 q̄ cōmemorati sunt amnibus: chidorus & crestonais fluens nō suppetit: sed defecit: Xer
 xes & thermā prospiciens thessalicos montes olympū & ossā præcellē magnitudinis: au
 diensq; in medio eorū anfractū angustū esse per quē fluit peneus & illic uiam eē q̄ in thes
 saliam fert cupidine captus est nauigādī ad ostiū. penei inspicundū: q̄a superiorē uiam te
 nenti erat eundū per macedones superne habitantes ad petræos præter gonum urbem.
 Nā hac tutissimū iter esse audiebat. Atq; ut cōcupiuit ita & fecit. Itaq; cōscensa nauī sidōia
 quam semper conscendebat quotiens in tale aliquid facere libebat exultit signū ceteris na
 uibus proficiscendi relictis illic terrestribus copiis. Eo postq̄ peruenit ostia penei cōtem
 plantē ingens admiratio cum subiret accitos uirū ductores interrogauit nunquid flumē
 posset auerti ut alibi mare ingrederetur. Narrat aut̄ thessalia quondā lacus fuisse utpote
 conclusa undiq; præaltis montibus. Nā quod thessaliæ ad aurorā spectat: id pelion & ossā
 iunctis inter se radicibus præcludūt. Q̄ uod ad uētū aqlonē: id olympus. Q̄ d̄ ad hesperū
 id thessalia est ita deuexa ut cū aliū frequētes amnes in eā defluāt: tū i quinq; præcipue Pe
 neus: Apidanus: Onochonus. Enipheus: Pamifus: qui e moribus thessaliam cingentibus
 in eam planiciem confluentes per unū anfractum & eū arcum in mare euadunt in unam
 aquam oēs redacti qui simul ac cōfluentē fecerūt. Peneus retēto suo nomine cæteros in
 nominatos reddit. Fertur quondam cum nondum esset hic anfractus per quem flumina
 mearent hos fluuios & præterea lacū boebeidem non fuisse nominatos quēadmodū nūc
 & tū non minus q̄ nunc fluxisse: sed suis fluentis omnē thessaliam effecisse pelagus. Ipsi q̄
 dem thessali memorant, Neptunnū fecisse cōualem: per quā meat peneus haud absurde
 sentientes. Q̄ uī enim arbitratur Neptunnū terram quaterē & quæ terramotu discussa
 sunt: huius dei esse opera: ei cernenti hunc locum uidetur Neptunnus id fecisse. Nanq; di
 ducto illa montium (ut mihi uidetur) terramotus est opus. Xerxi interroganti nūquid ali
 bi essent in mare ostia penei Productores sui rem compertam habentes: Rex in quiūt nul
 li sunt huic flumini albi in mare tendētes exitus quam iste hic. Cūcta enim undiq; mō
 tibus redimita thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur. Solertes sunt uiri thessali: q̄ suæ
 lacus

Sindus
 urbs
 Chalestra
 Axius flūs
 Botæis
 Ichne
 Pella
 Thermo
 Chidorus
 fluuius
 Leonum
 natura
 Nestus
 fluuius
 Achelous
 Lydeus
 fluuius
 Haliac
 mon flu.
 Chidori
 aqua dese
 cit
 Olym
 pus
 Ossa
 Peneus
 Petræi
 Gonus
 urbs
 Thessalia
 quōdam
 Lacus
 Pelion
 Ossa
 Olympū
 Pindus
 Othrys
 Apida
 mus
 Onocho
 nus
 Enipheus
 Pamifus
 Boebeis
 lacus

sibi imbecillitatis conscii iam pridem cum alia prauiderunt. Tum uero hoc quod regionem habeant facilem occupatu & mature expugnabilem: Solum enim hoc esse negociū ut flumē obstructo anfractu auerfoq; alueo per quē meat in eorū terram inducat: a quo omnis thessalia præter montes aquis obduceretur. Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit. Quoniam thessali & græcis principes regi sese tradiderunt ratus id illos per totam nationem diuulgaturus: Hoc locutus & locum contemplatus thermam renaugauit Vbi complures dies circa pieriam est commoratus. Nam montem macedonicum ut illac in pertrabos omnis transiret exercitus. Tertia eius pars repurgabat. Eodem legati qui dimissi in graciā fuerant ad terram petendam regressi sunt partim inanes: partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum hi fuere Thessali: Dolopes: Aeniēses: Per rabi: Locri: Magnetes: Meliēses: Achæi. Phiotæ: & Thebani: ceteriq; Boetii præter The spienenses & Platæenses: cum quibus ii græci percusserant fœdus: qui bellum aduersus barbarum sumplerant. Fœdus autem ita habebat. Quicūq; græci sese dedissent persæ: non adacti necessitate eorum decimum quēq; rebus bene constitutis se deo qui delphis est deuoturos. Ita apud græcos iusiurandum habebat. Xerxes neq; athenas neq; spartam legatos terram petitem miserat: ob id quod quos ante Darius ad hoc ipsum misisset: eorum alios isti in barathrum: alios in puteum deiecerant: iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regem. Hæc de causa Xerxes nullos illuc ad petendum misit. Et atheniensibus quidem q̄ ita legatos tractarint quid triste contigerit non queo dicere nisi quod eorum solum cum urbe uastatum est: quod tamen ipsum non ea causâ suspicor contigisse. Lacedæmonius uero ita Talthybiū qui fuit Agamemnonis præco incubuit. Est autem spartæ Talthybiū templum cum eius posteris: qui talthybiadæ nominantur. Quibus honores legationis spartanorū semper tribuitur: Itaq; post eam rem spartiata cum læta ceteris non essent: Idq; diu contingeret pertesi huius calamitatis lacedæmoniorum cætu frequenter coacto hoc edictū proposuere. Si quis lacedæmoniorum uelit pro spartâ occumbere. Tunc Sperchius Aneristi & Bulis Nicoi filius uiri spartiata & natalibus & opibus inter primos ultro se obtulerunt ad satisfaciendum sua pœna xerxi Darii filio oblegatos apud spartam interemptos. Ita hoc spartiata tanquam mortem obituros miserunt ad medos. Digna admiratione cum audacia horum uiroꝝ: tum uerba ab eis habita. Nam susa tendentes: ad Hydarnem persam asiana oræ maritima præfectum uenerunt: qui eos hospitaliter munificq; acceptos his uerbis interrogauit. Viri lacedæmonii quid ita respuitis effici amici regis. Cernite enim ex me & meo statu quam scit honore psequi rex uiros egregios uos itidem honoraturus si uos ipsos ei dedideritis. Videamini modo apud eum esse uiri egregii: quoniam singuli uestrum rege donante principatū graciæ optinebit. Ad hæc illi respondentes hydarnes inquit non ex equo consiliū tuum ad nos spectat atque ad te qui conditionis quam suades expertus nostræ in expertus. Nam quidem ea nosti. Libertatem autem nondum expertus es utrum sit dulcis an non. Quæ si tibi experta foret non ut hastis sed ut securibus pro ea dimicaremus: nobis suaderes. Hæc Hydarni responderunt. Dehinc ut ascenderunt susa & in conspectu regis uenerunt principio iubētibz satellitibus ac uim afferētibz ut procubētes regē adoraret: & p capita eos ad id agendū impingētibz. Negauerūt se unquā id esse facturos: neq; enī sibi esse cōsuetudine hoīem adorandi neq; se ad id uenisse. Posteaquā in hoc repugnauerat secūdo loco hæc illis & his similia dixere. Rex medorū nos miserūt lacedæmonii ad luēdā pœnā p iis legatis q̄ spartæ interiere: Hæc istis dicētibz Xerxes p magnanimitate negauit se fore lacedæmonii similes. Illos enī interimendis legatis ius omniū

Pieria

Tespies

Darii le

gati in pu

teū missi

Talthybi

us

Talthy

biadæ

Spchius

Bulis

hoiū cōfūdiffe: se uero q̄ illis exprobraret id nō esse factūrū: neq; eos occidendo lacerāmonios culpa solutūrū. Hæc rep̄ spartiatas gesta i p̄sens ira Talthybi cessauit: & si spartā reuertis Sperchio & Bule longo tñ deinde tēpore interiecto excitatum est inter pelopōneses & atheniēses bellū (ut lacedæmonii aiunt) quod mihi diuinitus maxime uidetur esse gestū: quia ira Talthybi nuncios corripuerit: nec prius quicuerit. Quod autē ira inciderit in eorū qui ad regē ascenderunt filios Nicolā Bulis & Aneristū Sperchii filiū q̄ p̄scatores tyrynthios in nauī oneraria plena uiris nauigantes cepit: manifestū est apud me diuinitus id factum esse ex ira dei q̄ nuncii qui in asiā a lacedæmoniiis mittebātur: p̄diti a Sitalce Terēi thracū rege. & a Nymphodoro Pythēi uiro abderita excepti sunt iuxta bisanthe quæ est in helleſponto: & adducti in atticā ab atheniensibus necati sunt cōq; iis Aristes Adimanthi corinthius. Verum hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. Quæ expeditio ut ad superiōre orationē redeā noīe quidē tendebant cōtra athenas: re tamen uera contra cunctā graciā. Eā diu antea graci cū audissent nō proinde omnes affecti sunt. Nam ii qui terram & aquā dederāt persæ si duciā aio præsūnebāt tāquā nihil ingratū passuri a barbaro: qui nō dederant magno in metu uersabant. Quippe cū nulla tanta classis esset in graciā quæ posset excipere inuadentē præsertim pleniq; bellū detrectantibus & libenter ad partes medorū inclinātibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiā apud multos quidē hoīes inuidiosam: non tamē quod mihi uidetur uerum dissimulabo an athenienses formidantes periculū quod ipendebat patriā deseruissent: an nō deserētes sed pmanētes sese dedissent Xerxi nihil oīo aduersus regē in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in continenti gesta essent: An et multa lorice essent muris inductæ a peloponuensibus per isthmū: an prodiit a focis lacedæmonii usq; nō uoluntariis sed p̄ urbes a classe barbara occupatis ac deserti fuissent: desertiq; & magna opera aggressi generose occubuissent: an hæc passi essent: An priuſq; uiderent alios gracos cum medis sentientes cū Xerxe depacti essent: atq; ita utriq; sub p̄lis graciā fuisset. Nā mūrū apud isthmū loricatōrū quæ nā utilitas fuisset rege mari potiente a nemine qui audire: Nūc aut si quis athenienses graciā liberatores extitisse dicat profecto nō oberrauerit a uero. Nā utro se illi applicauissent hæc ptes erāt p̄ponderaturæt Cū uero p̄tulerint graciā p̄stare liberā: nimirū ipsi fuere q̄ quicquid graciæ reliquū erat cū medis nō sentiētes erexerūt q̄q; secūdū deos reppulerūt: ne oraculis qdē horrēdis ac terribilibus q̄ e delphis uēiebāt iducti ad graciā deserēdā: sed p̄sistētes cōstiterūt excipe hostē sua iuadētē. Siq; dē cōsultoribus delphos missis uti oraculo uolebāt. Nūcii factis apud tēplū q̄ ritus postulabat ædē ingressi cōfederūt. Quibus Pythia cui nomē erat Aristonice ita rōdit. Quid miserāde sedes populus: fuge ad extima terræ: Aedibus & globidæ desertis collibus urbis: Nā caput & corpus minie sincera manebūt. Extrēi ue pedes poterūt suffisse manusue: Aut mediū sed ea ignis edax deformia reddet. Et mars acer eqs urgēs alie gene curru: Atq; alias plerasq; tuas nō solius arces: Permultasq; deū sœuis dabit ignibus ædes: Quas ego p̄uidi iā nūc sudore madētes Atq; metu tremere & de laqueatibus altis Nigratē cogēte malo manare cruorē: Ite sed ex adyto atq; malis effundite mētē. His auditis atheniēsiū cōsultores maxio sūt mœrore affecti: Quibus iter sese agitātibus tā triste m̄sū Timon Androboli uir apud delphos illustris suasit hæc fere ut sūptis oleæ ramis de itegro reuerterēt ad consulēdū suppliciter oraculū. Obtrēperātes ei athenienses dixere. O princeps redde nobis oraculum melius de patriā in honorem horum palmitū: quos gestantes ad te uenimus: Alioquin hinc abs te non abiturū: sed in hoc adyto ad obitū usq; permanſuri. Hæc dicentibus antistes iterum hoc modo respondit. Pallas olympia.

Nicola
Aneristū

Sitalces
Terēus
Bisanthes
Aristes

olimus T
ab

Aristonice
pythia
Artemen
suum ora
culum
Timon il
lustris

Athenien
siu oracu
la

cum multis hortatibus usa: Et precibus baldita louem placare nequiuir. Hoc tibi fabo
item responsum adamantie propinquas. Na capris reliquis quæ limēs cecropis ore In
tus habet quodcūq; sacer penetrare citheron e Iuppiter e ligno miris Tritonida donat:
Qui soli iuncti tibi sint natiq; saluti. Tu uero aduentū peditūq; eqtūq; qetus: Terrestres
q; acies ne pſtolare: sed hosti Terga dato uel si tibi fors erit obuius usq; Diuina o salamis
mulierū pignora perdes Vsq; uel Cerere sparsa coeunte uel usq;. Hæc legati ut erant ita ar
bitrati prioribus mitiora postq; conscripserunt athenas rediere reuersiq; ad populum re
citauere: Et cum alia multa sententiæ essent oraculum interpretantium & ex plurimū
perplexe quidam e maioribus natu dixere uidere sibi deū respondere saluā fore arcem.

Athenaz
arz

Olim enim athenienſiu arcem præseptam uallo fuisse. Et ii quidē interpretabantur ual
lum esse hūc ligneū murū: Alii uero dicebant deū significare naues: easq; cæteris omiſſis
adſicari iubebant. Verū hos qui aiebant naues esse ligneū murū fallebat uel cerere spar
sa coeunte uel usq;. Circa hos uersus confundeatur eorū sententia qui classem uolebant
esse ligneū murū. Nam oraculū qui interpretabantur in eam sententiam accipiebant fo
re: ut ipsi instructa classe ad salaminē pugna nauali succuberentur. Erat autē inter athēni
enses quidā qui in primores recēs peruenerat nomine Themistocles Neoclis filius q ne
gabat interpres oīa recta cōiectare: q diceret cielades quæ prædicitur ad athenienses spe
ctaret: nullo mō nō ita placide nobis deū fuisse respōsurū. Sed sic o salamis misera pro eo
q dixit O diuina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppedituri. Sed recte cōiectanti
bus sentiendum a deo contra hostes editū esse oraculū nō cōtra athenienses. Itaq; suade
bat ut sese instruerent tāq; prælio nauali certaturi: & tāq; hic esset ligneus murus.

Themisto
cles

Hanc Themistoclis sententiā athenienses potiorē esse censuerunt: q illorū qui interpretantes
oraculū diſſuadebant apparatū pugnae naualis: sed hanc esse in summa sententiam dice
bant non leuādā in hostem manum: sed ex attica regione demigrandū: & aliam incolē
dam. Exiitit & alia ante hanc Themistoclis sententia ad tempus egregia. Cū magna uis
pecunie e prouentu metallorū quæ sunt e laurio esset in ærario atheniensium: eq; diuidū
da uiritim denis in singulos puberes drachmis: Tunc Themistocles hanc diſſuasi athe
nienſibus distributionē: sed ex pecunia classem ducenarum nauū cōpararet ad ægineti
cū bellū. Hoc enim bellū cōflatū græciæ salutem attulit cogens athenienses nauticos
fieri. Et q̄q; hæc classis in eū usum in quē cōparata fuerat non uenit: tamē in utilitatē græ
ciæ cessit ipsa iam præparata cum præſto esset & alterā exadſicari oporteret: placuit athe
nienſibus inito post oraculū consilio barbarū græciā inuadētē cū nauibus opperiri uni
uersos deo obſequentes una cū græcorum uoluntariis. Et hæc quidē oracula athenienſi
bus sunt reddita: Coactis autē i eūdē locū græcis q per graciā melius sentiebāt: interq; se
collocutis interposita fide ibi consilio habito inſum ē ante omnia miſſas faciendum pe
cunias debitas & inimicitias & hostilitates. Erant autē cū alia alioq; bella: tū uero maximū
inter athenienses & æginetas. Posteaq; Xerxē cū exercitū sardibus esse audire: athenien
ses decreuere cū aliquot i asia mittēdos ad res regis explorandas: tū nuncios ptim argos ad
contrahendā aduersus persā belli societate: ptim in siciliā ad Gelonē Dinomenis: parti
in corcyram partim in cretam iubentes opem graciæ ferri eo anio ut si fieri posset om
nis uis græca unum esset: & ad idē agendū omnes incumbere tanq; calamitate cunctis
græcis impēdente. Ferebātur autem res Gelonis magnæ esse: nec multo minores q græ
corū. Vbi hæc eis placuere & in graciā iter se rediere: p̄cipio speculatores i asia tris uiros
miſere. Qui cū sardis uēissent i speculādo regis exercitū deprehēſi ſūt: & a ducibus pede
ſtriū copiarū torti deducebāt tāq; perituri lata in eos mortis sententiā. Id ubi xerxes audiit

Gelon

reprehensa ducū sententia mittit quosdā e satellitibus iubēs ut si uiuos adipiscerent speculatores ad sese deducerent. Eos adhuc supstitēs adepti satellites prāhesos in regis conspectum adduxerunt: sciscitatus rex qua de causa uenissent: prācepit satellitibus ut hoies cūcūduerent peditatū oēm equitatūq; ostēdentes & eos ubi cōtēplando illa expleri cūfēnt: sine noxa dimitterent quocūq; locorū ire libuisset. Hoc xerxes ea ratione imperauit q; cogitabat fore ut si speculatores necati fuissent neq; grāci prāsciscerent potentiam suam esse fama maiorē: neq; quippiā ipse laderet hostes tribus uiris interemptis: sed eisdem in grāciā regressis grāci ut se opinari dicebat auditis rebus suis anteq; exercitū cōpararēt: pprīā libertatē traderēt: atq; ita nō oporteret suscipere molestiā de exercitū in eos ducēdo. Hāc sententia xerxis cū altera quadā cōgruit. Nam cū abydi ageret xerxes: uidit naues cursum tenentes per hellespōtū: quā frumentū e ponto in āginā pelopōnesumq; portabant. Q uas ubi audire eius afflessore esse hostiū: sese ad eas corripiendas accingebant intuentes in regē quādo id agi prāciperet: Xerxes eo interrogauit quonā ille tēderent: qui cū respōdisent ad hostes tuos domine & frumento honuistae. Tunc Xerxes excipiens inquit nonne eodem quo isti & nos nauigamus tū rebus aliis: tum uero frumento instructi. Q uid igitur hi officiunt nobis quibus cōmeatū portant ita speculatores rebus inspectis dimissi in europam rediere: Post quorum reditū grāci qui cōtra psam coniurant nuncios iterum argos miserunt: Q uibus argii responderūt res suas ita habere audisse se iam inde ab initio barbarum excitasse aduersus grāciam bellum & cum accepissent intellexissentq; grācos sese colligere tentaturōs persā obfistere principes fuisse mittendi delphos qui deū consulenter quid sibi optime facientibus esset euenturū. Nup enī sex milia suorum fuisse interēpta a lacedaemoniis: & Cleomene anaxādrīde. Ea q; de cā se mittere. Et iis qui missi fuerant interrogantibus sic Pythiam respondisse. Finiūmis in uise deis dilecte beatis: Interius tutamē habens impune maneto. Et tutare caput nā mēbra tuebitur illud. Hāc illis Pythia prius responderat. Postea nero q; nuncii argos uenerunt: senatūq; ingressi mandata rettulerunt: Argii responderunt ad ea quā dicebantur se promptos esse in triginta annos pacificare cū lacedaemoniis percussio fœdere: sed ea conditione imperii ut dimidiū imperii penes se esset: q̄q; ius imperādi ipsorum sit tamen dimidiū imperii se esse contentos. Hoc aiebant suū senatū respondere q̄uis dissuadente oraculo societātē cōtrahere cū grācis q; & si formidarēt: tamen pperare ut fœdus triginta annorū feriretur. Intra quos annos liberi sui in uirilem aetate adolefcerent: hac uidelicet ratione ne si qua calamitas ad superiorem accederet in bello persico nisi fœdera forēt in posterū subiecti lacedaemoniis essent. His dictis argiorū a senatu quidā e nūciis spar-tanorū ita respondit. Q uod ad fœdera quidē attineret se ad eos qui plures essent relegaret: quod autem ad impenū id uero sibi demandatū esse: ut responderet: diceretq; spartanis duos esse reges: Argiis unū ideo non posse fieri ut altero utro spartā regi abrogetur imperiū. Et nihil obstare quo minus cum iis duobus rex argius parem dignitatē optineat. Ibi argii negare se perpersturos insolentiam: sed prāoptare a barbaro imperari sibi q; lacedaemoniis cedere. Atq; ita edixerunt nunciis ut priusq; occideret Sol: ex agro argio excederēt: Alioq; hostiū loco futuros. Hoc ipsi argii se hēre memorāt. Aliter tñ p grāciam narrat Xerxē atē q; bellū grāciāz iferret misisse argos p caducatorē q; cū puenit: ita fers uerba fecisse. Viri argii Xerxes rex hāc uobis inqt. Nos arbitramur Persen ex quo nos pgeitū sumus fuisse filiū Persēi Danaē filii ex Andromeda gēitū: q; fuit Cephei filia. Ita ex uobis oriūdi sumus. Q uod cū ita sit: nefas ē & nos propugnatoribus nostris inferre bellum: & uos alii opem ferendo nobis aduersarios fieri: sed potius domi uestre uos consi-

Xerxis si /
ducia
Specula-
torum li-
bertas

Frumenti
naues

Argiiorū
oraculū

Perses p-
sarum pa-
rens

centes ocium tenere. Nam si mihi ex sententia succedit nullos plurisq̃ uos faciam. Hac argii cum audissent rem confecisse dicuntur: & a principio dissimulantes quod actum esset nihil poposcisse grācos: sed cum ab illis deprehenderentur: tunc partem imperii poposcisse gnari id lacedæmonios non concessuros: ut hoc prætextu ocium agerent: cui rei competit q̃ quidam grecorum multis postea annis gestum fuisse memorant. Cum suis memnonius alterius negotii gratia essent atheniensium nuntii: Callias Hipponici & coliga qui pariter ascenderant: contigit ut argii & ipsi per id tēpus susa mitterent nuncios: qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent putaret adhuc durare: an ab illo pro hostibus haberentur: quibus Artaxerxes immo uero maxime perdurare respondit: nullamq̃ sibi ciuitatem amiciolem putare q̃ argos.

Verum an caduceatorem Xerxes argos miserit ad ea dicenda: & an argiorum nuntii qui susa ascenderant Artaxerxem de amicitia interrogauerint: pro comperto dicere non possumus: nec ullam de his aliam proferre sententiam: nisi quam argii proferunt. Id demum

Malorū
portionē
suā quisq̃
referret
ex cōi a
ceruo
Syagrus
Gelon
Oecetor
Telos
Lindii
Telines
Mactoriū
scio si omnes homines que domestica mala in medium contulissent cum uicinis mutare uolentes mala uicinorum intuiti fuissent libenter: reportaturos rursus singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissime ab argiis actum est. Ego uero quæ dicuntur dicere de beo: attamen non omnino omnibus credere: quod in uniuersum a me dictum sit: quoniam & hoc narratur argios extitisse qui per sam in grāciam accerserunt. Posteaq̃ cū lacedæmoniis male pugnasent pro dolore præsentū quid uis præoptantes. Et de argiis qui dē dictū est in siciliā autē ad agēdū cū gelone tū alii nuntii a sociis iere: Tū uero a lacedæmoniis Syagrus: huius gelonis pgenitor fuit Oecetor: qui in gela erat ex insulā telo: quæ epitriopo obiacet: qui dū gela cōderetur a lindis qui sunt e rhodo & antiophēma assumptus nō est. Interiecto tamē tēpore posteri eius deorū inferorū sacerdotes illic pseuerauerunt oriundi a Teline uno ex ea familia q̃ eos illic collocauit hunc in modum. Quidā uiri geloi per seditionē eiecti in mactoriū urbē quæ sita est sup gelā profugerunt. Hos Telines gelā deduxit nullis uiroꝝ copiis adiutus: sed horū deorū sacris quæ unde acceperit an ipse possederit: id uero dicere non possum. His sacris fretus eo deduxit illos ubi posteri sui deorū sacrificoli essent. Quæ res mihi admirationi fuit præter ea quæ audio tantū opus Telinē effecisse: qualia opera nō a quocūq̃ uiro effici consueuerunt: sed ab eo q̃ sit casti ingenii robustaq̃ præstantiæ. Quāq̃ ut fertur ab incolis siciliæ fuisse natura efeminarū ac uiro molliorē. Hunc in modū ille dignitatē hanc adeptus est Cleādro patrare q̃ septē annos gelā tyrānide potitus est uita functo: a Sabylo autē uiro Geloo fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperiū. Quo tyrannidē optinēte erat illic Gelon prognatus Telinus uatis cum aliis multis: quorū usus erat Anesidemus Patæci satelles Hippocratis. Hæc diu post ob uirtutē declaratus est totius equitatus præfectus. Nā qbus in bellis Hippocrates obsedit calipolitanos naxios & zācleos & leontinos pugnauitq̃ cū syracusanis & p multis barbarorū in iis bellis Gelō extitit uir præclarissimus adeo ut nulla oīum quas retuli ciuitatū effugerit Hippocratis dominationē præter syracusanos. quos pugna ad flumē elorū supatos corinthus corcyreis libauerūt: sub hac tū cōditione ut syracusani camarinā quæ ipsorū quondā fuisset Hippocrati traderent. Hippocrates cū totidē annos quot frater Cleāder tyrānide optinuisset illato siculis bello atē urbē hyblā perit. Ita gelō p cām tuēdi liberos Hippocratis Euclidē & Cleādrū ubi ciues q̃ abnuēret dicto amplius audiētes esse prælio uicit ipse geloꝝ iperū adeptus ē liberis Hippocratis dominatū fraudatis. Post hoc commentum quosdā syracusanos qui gamori uocabat a plebe suisq̃ seruis q̃ cylliri nōiabantur eiectos in patriā ex urbe casmena

Cleander
Sabyllus
Gelon
Elorus
flūs
Hippo-
crates
Hybla
urbe
Euclides
Cleander
Gamori
Cylliri
Casmena

reducēdo positus est etiam ipsis syraculis. Nam ei uenienti plebs syracusana & urbem
 & se ipsam dedit. Quam Gelon ubi accepit: gelam quā tenebat minoris faciens Hie
 roni fratri demandauit. sibiq; syraculas habuit: & quidem pro omnibus urbibus. Ideoq;
 ea ciuitas confestim excucurrit: atq; propagata est. Nam deductis eo camarināis Ge
 lon ciuitatē dedit. Camarina euersa dimidio & eo amplius gelorum itidē ut camarināis
 fecit. Nec non megarensum qui sunt in sicilia cum obsessi ad deditiōem uenissent lo
 cupletissimos quosq; qui bellum ei intulerant & ob id se interfectum iri putarent syra
 culas traduxit: ac ciuitate donauit. Nam plebē megaresem quā belli mouendi fuerat ex
 pers: quāq; nihil mali se passuram spectabat syraculas adductam uenundedit: ex sicilia
 absportandā. Idem hoc fecit euboīs qui sunt in sicilia proceres a plebe distinguens. Hoc
 ideo de utrisq; fecit q; arbitraretur contuberniū plebis rem esse molestissimā. Ea ratione
 magnus tyrannus effectus est Gelon. Ad quem legati graecorū posteaq; syraculas corāq;
 uenerunt ita locuti sunt. Lacedamonii pariter & athenienses: eorumq; socii nos misere
 ad te in societatem assumendum aduersum barbarū: quē audisti prorsus bellū gracie in
 ferre iuncto pontibus helleponto uirum persam secū omnes coas ex asia copias ducen
 tem per simulationem belli athenis inferendi nos inuadentem: cum in animo habeat
 oēm graciā redigere in suam potestatem. Tu igitur cui magna potentia adest nec mi
 nima gracie portio: Sicilia princeps ferto opem iis qui graciā a seruitute uindictant eā
 q; una cum illis liberato. Coacta enim cūcta gracia erimus magna manus pugnaq; pares
 inuadentibus nos. Quod si e nobis alii proditores fuerint: Id sincerum quod supererit
 gracie exiguum erit. Vnde periculū est ne omnis gracia pessum eat. Neq; enim spera
 ueris persam si nos praelio superauerit ad te non esse uenturum: quin immo hoc ante ca
 ueris nobis nāq; opem ferendo temetipsum tutaris. Rei consilio gesta latus plerūq; est
 exitus. Hæc legati dixerunt. Quibus respondens Gelon multus in hac oratione fuit. Viri
 graeci inquit insolentem habetis orationem: qui ausi estis me adire hortantes ad inuen
 dam aduersus barbarum societatem cum ipsi me orantem prius aduersus exercitum bar
 baricum recusaueritis socium. Nam dum mihi erat cum cartaginensibus certamen in
 cumbenti ad ultionē necis doris Anaxandridæ de ægestanis exigendam offerebāq;
 me adiutorem ad liberanda emporia: unde uobis magna emonumēta atq; uoluptates p
 uenerant: uos uenire nolistis: neq; mei adiuuandi gracia neq; ultionis de nece dorianā
 exigendæ. Itaq; quantum in uobis est omnia hæc a barbaris possidentur. Verum nobis
 hæc in melius reciderunt. Nunc quoniam circumuenit uos atq; attigit bellum: ita demū
 Gelonis memoria facta est: Sed contemptus a uobis non ero uestri similis: sed paratus
 ad opem ferendam ducentarum trirēmium & uiginti milium armatorum ac duum mi
 lium equitum: totidemq; ferentiariorum: totidemq; leuis armaturæ: totidem sagittario
 rum: totidem funditorum: ac rei frumentariæ cunctis graciæ copiis suppeditaturæ do
 nec fuerit debellatum. Hæc me præstiturum recipio: sed ea lege polliceor ut ego sim ad
 uersus barbarū graecorum imperator. Aliter neq; ipse uenirē neq; alios mitterē. Ea Syagrus
 audiēs non tulit: sed o quam euilaret inquit pelopides Agamennon si audiret spartiatā
 imperium subdidisse Geloni atq; syraculanis. Tu uero ne feceris huius rei mentionē am
 plius. Sed si tibi animus est opem ferendi graciæ: esto sub imperio lacedamoniorum.
 Si dedignaris subesse non habes animum opem ferendi. Ad hæc Gelon ubi uidit uerba
 Syagri auersa hanc ad extremū protulit orationē. Hospes spartiatā cōtumeliæ hoī fa
 cta solēt irritare idignatōnē. Verū tu cōtumeliosus i me uerbis iuehēs n̄ tñ iduxisti me ad
 uicē cōtumeliose reddedā. Sed qñ uos ita iperū āplectimini multo me magis q̄ uos deet

Gelas

Hieron

Camarina

Euboii

graecorū
legati ad
gelonemGōstiliū
prodest
gelonis re
spōsioSyagri re
spōsio

illud amplecti quod multo maiorum copiarum ac plurium navium imperator sum. Ceterum quoniam ista oratio uestra in contrarium nititur: nos aliquantum a superiore nostra oratione decedemus: Si uos terrestribus copiis praefueritis: ego nauticis praero. Sin uos mari imperitare iuuat: ego terrestribus copiis imperitare uolo: Ex quo oportet uos aut alterutra harum regere esse contentos: aut his sociis desitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem offerebat Cui nuncius atheniensis lacedaemonios ante uertens ita respondit. Rex syracusanorum gratia nos ad te misit non imperatorum indiga: sed exercitus. Tu uero praeter se fieri non misurum te exercitum nisi sis gratiae imperator. Videlicet ut illi imperes affectas. Itaque quantum ad eam partem pertinet quod cuncto graecorum exercitui praesse postulas: suffecerit nobis atheniensibus silentium agere intelligentibus laconem fore idoneum ad reddendam prout rationem. Quantum ad illud atinet quod poscis ut uniuersae classis praes sis ita habeto: nos etiam ut lacon permittat non esse permisiuros praesse te classi nostrum munus hoc est nisi lacedaemonii id uelint quibus praesse classi uolentibus non contradicemus. Alteri uero concederemus nemini. Nam alioquin frustra plus nauium quam catenari graeci possideremus. Si syracusanis imperium cederemus qui sumus athenienses & antiquissime originis: soli graecorum qui nunquam solum uertimus: e quibus uirum instructum do ornandoque exercitum aptissimum Homerus uersificator ait Illium isse: ut non sit dedecus nobis ista commemorare. His gelon ita respondit. Hospes atheniensis apud uos qui praesint habetis: qui subsunt non habetis. Quocirca quum nihil cedere sed totum optinere uelitis: quam celerrime hinc retro abscedatis: renunciaturi gratiae uer ex anno illi exarum se cuius dicti sensus hic est. Cum constet probatissimam anni partem esse uer talem esse suum exercitum innuebat: quo gratia priuaretur: quasi quodam uere: quod illi exaresceret non inita secum societate. Hoc responso Gelonis accepto nuncius graecorum profectus fuit. Post haec Gelon timens quidem ille graecis ne impares barbaro essent: tamen indignum atque intollerandum sibi ratus ut profectus in peloponnesum subisset lacedaemonius qui scilicet tyrannus esset: omissa ac uia aliam inuit. Nam ibi primum audiit per sam transmississe hellespontum: misit cum tribus biremibus Cadmum Scythae comum multa cum pecunia ac placidis uerbis ad obseruandum: quo casura esset pugna ut si barbarus uinceret ei pecuniam traderet terramque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: sin uinceret graeci rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus cum tyrannidem eorum a patre accepisset satis ualidam nullo aduerso casu sed ob iusticiam suam sponte eam in media ciuitate deposuit: atque in siciliam abiit. Vbi una cum samis urbem zanclem cuius nomen in messanam mutatum est tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum atque hunc in modum profectum Gelon ob iusticiam quam illi ex aliis rebus adesse nouerat delphos misit: cuius hominis inter alia quae edidit opera iusta hoc non in postremis reponitur: quod tantum pecuniae a Gelone commissum interuenerit cum posset noluit: sed posteaque graeci pugna nauali superiores extiterunt: Xerxesque cum exercitu abiit: & ipse in siciliam rediit cum omni pecunia. Fere autem & hoc ab iis qui siciliam incolunt Gelonem inducto ad obtemperandum lacedaemoniis animo fuisse laturum graecis auxilia: nisi Terillus Crinippi eiectus ex himera ubi erat tyrannus a Terone Aenesidemi agragantinorum monacho accessisset per id tempus phoenicum & poenorum & iberorum & lityorum & elisycorum & sardonum: & cyreniorum trecenta milia duce eorum Amilcare hannonis carthagenensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitii necessitudine: tum praecipue prompta animi uoluntate Anaxilei critenei rhegini tyranni: qui filios suos Amilcari obfides dedit ulciscendi soceri causa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam nomine Cydippe

pā. Ita Gelonē cū nequiret auxilia grācis ferre delphos misisse pecuniā: p̄terea aiūt iudē contigisse ut eodem die Gelō & Terō Amilcarē carthaginēsem in sicilia superarint: quo grāci in salamine perſam. **Q**uin etiam Amilcarē q̄ a patre quidē carthaginēsis: a matre uero syraculanus erat: & ob uirtutē carthaginēsum rex cū cōfiliſſet pralio uictū e cōſpe ctu fuiſſe ablatū audio: nec uſq̄ gentiū aut uiuū aut mortuū cōparuiſſe. Oīa enim Gelonē indagando colluſtraſſe: Apud ipſos at̄ carthaginēſes illius imaginē colentes hāc ſa- ma eſt dū barbari cum grācis in ſiciliā ab aurora ad crepuſculū ſine intermiſſione pugna- rent tādū enim extra ctum fuiſſe praeliū. Interea Amilcarē in caſtris permanētē ſacriſi caſſe atq̄ litāſſe ſolida corpora aggerentem in ingentem pyrās ſed cōſpectis ſuis in fugā uerſus ut erat in faciendis ſacris occupatus ſeſe in ignem miſiſſe atq̄ ita cōbuſtū e cōſpe ctu ſublatū. Cui ſue hoc modo ut phoenices ſue alio ut carthaginēſes & ſyracuſani me- morāt ex oculis ablato nunc carthaginēſes ſacriſicāt extructis monumentis cum alibi i omnibus ſuis coloniſ: tum præcipue in ipſa carthagine. Hactenus quæ ad ſiciliā attinet Corcyrai aliud nunciis reſponderūt: aliud fecerūt. Nam cū eos idem nuncii qui in ſiciliā ierant adieſſent: & eiſdē quibus Gelonē uerbis allocuti fuiſſent polliciti ſunt confeſſim ſe auxilia miſſuros ac præſidio futuros negantes ſibi grāciā neglectui habendā ſalute peri- citatē: **Q**uæ ſi collaberetur nihil aliud ſibi ſupereſſe q̄ ut primo quoq̄ die ſeruirent. Iō q̄ ſibi quoad poſſent illā eſſe adiunādā. Hæc illi aſpectu ſpeciōſa reſponderunt: At ubi ferre opē oportuit aliud habētes in animo ſexaginta naues inſtruxere: ægreq̄ digreſſi pe- lopōneſo applicauere ac circa pylon & Tænarōn orā lacedæmoniorū naues in ſtatione ſtatuerē obſeruantes & ipſi bellū quo caderet deſperātes fore ut grāci ſuperarent: ſed opi- nantes Xerxem multū ſuperiorem uictē grāciā imperaturū. Itaq̄ curauere ut hæc uerba apud perſam facerent. Adhortātibus nos grācis ad hoc bellū rex quod nō minimum & copiarū & nauū ſed plurimū ſecūdū athenienſes habemus: tamen aduerſū te ire nolui- mus aut quippiā tibi moleſtiæ facere. Hæc dicendo ſuperauerunt ſe plus aliquid q̄ cæte- ros allatuſ: quod etiam ut mihi uidetur contigifſet: Ad grācos aut excuſationem para- uere: quæ etiam uſi ſunt. Accuſantibus enim grācis q̄ opē nō attuliſſent: dixere ſexagita ſe trirēmes armauiſſe. ſed puentos eteſias ſuperare malē nequiſſe. Atq̄ ita ad ſalaminē ſe non contulere nec ullius cladiſ pugnæ naualis participes fuere Et iſti quidē ita grācos a ſe ſumouerūt Cretes poſtq̄ aditi ſunt ab iis grācis quibus hoc negociū datū erat hoc ſi- bi faciendū putarunt: ut certos homines publicitus delphos mitterent deū cōſulturos nū quid ſibi ſatius foret grāciā defendere. **Q**uibus Pythia reſpondit. O ſtulti imputate uo- bis quacūq̄ lachrymas ob deſenſionē Menelai uobis Minos gemebūdus imiſit. **Q**uo- niam illi quidē non ſunt ulſi cædem Minois in camico factā. Voſ aut̄ ulſi eſtis illis mulie- rem & ſparta a uiro barbaro raptā. Hæc cretes allata ubi audiē ab auxilio ferendo ſuper ſedere. Si quidē fert̄ Minoem cū Dedalum ueſtigans in ſicaniam quæ nunc ſicilia dicit̄ perueniſſet: ui eius uitæ allata occubiſſe. Interiecto deinde tempore omnes cretes præ- ter polichimitanos & præſios diuinitus inſtructos cum magna claſſe in ſicania traieciſſe. & quinquēnio obſediſſe camicum: quā (ut mea fert opinio) atragantini incolunt. Ad ex- tremū cum neq̄ illam expugnare poſſent neq̄ permanere fame euecti ea relicta abiſſe: & dum circa iapygiā curſum tenent ingenti eos tempeſtate adorta in terrā fuiſſe eie- ctos: laceratiſq̄ nauibus cum nullus in cretā receptus oſtenderetur: illic ſubſidentes urbē hyriam condidiſſe: & mutato nomine pro cretibus lapyges meſſapios eſſe effectos: & p̄ inſularis continenticos & ab urbe hyria alias incoluiſſe. **Q**uas diu poſt tarentini euerſe Hyria tes magnā in ruinā deuenere. Ut hæc maxima cædes omnium quas nouimus extiterit tū

Corcyreo
rū naues

Corcyreo
rum ora-
tio ad xer-
xem

Cretēſiū
oraculū
Minois
mors
ſicania
ſicilia
Polichimi-
tani
Præſii
Camicus
urbs

Hyria
urbs

Micythus ipforum tarentinorum tum rheginorum quia Micytho cheri ad tria milia ciuium ada-
 cti opem ferre tarentinis interiere. Ita ipforum tarentinorum qui caſi ſunt numerus nō
 eſt initus: Micythus qui Anaxilei famulus erat & procurator rhegii relictus ubi ex ea urbe
 excidit tegeā arcadū incoluit: cōplureſq; ſtatuas in olympia cōſecrauit. Sed mihi rhegi-
 norū & tarentinorū exceſſus ab oratione factus. In cretā igitur deſolatā præſii aiunt cum
 alios hoīes tū præcipue græcos imiſſaſſe: Tertiāq; ab exceſſu Minois ætate res troianas
 fuiſſe: in quibus nō deterrimos extitiſſe creteſes Menelai deſenſores: & ob id eos troia re-
 uerſos una cū ſuis ouibus ſame peſtilentiaq; correptos. Iterūq; deſolatā cretā cum reliqs
 nunc a tertiis creteſibus habitari. Harū rerū memoria refricadō Pythia illos ad ferenda
 græcis auxilia animatos cohibuit. At theſſali neceſſitate ſubaſti circa initia medo-
 rum partes fouerunt cū expectarent nō placere illis quæ aleuadæ excogitaſſent. Nā cū
 primū au diere perſā traicere in europā nūcios ad Iſthmū mittūt ubi prouiſores græciæ
 delecti e ciuitatibus coacti erant ad rebus græciæ proſpiciendū. Ad quos poſtq; uenere nū-
 cii theſſalorū ita uerba fecere. Viri græci olympiacū ingreſſum cuſtodiri expedit: ut theſ-
 ſaliæ pariter atq; omni græciæ ſit belli tutamē. Nos equidē ad cuſtodien-dū præpati ſu-
 mus: ſed uos quoq; debetis multū illic mittere copiarū: quas niſi mittatis ſcitote nos pa-
 ritionē inuituros eſſe cū perſa. Neq; enim decet nos adeo ante caterā græciā poſitos p uo-
 bis ſolos occumbere. Quibus ferre opē ſi recuſatis: nullā poteſtis iniungere neceſſitatē.
 Nulla nāq; fortior neceſſitas eſt q̄ imbecillitatis. Itaq; per noſmet aliqua ratione ſalutem
 nobis cōparare conabimur. Hæc theſſali. Ob quæ græci illic mittendū decreuere exerci-
 tum pedēſtrem mari ad ingreſſum cuſtodien-dū. Exercitus ubi coactus eſt per euripum
 nauigauit: qui poſtq; ad algas achaia: peruenit egreſſus illic relictis nauibus in theſſaliam
 contendit & ad tēpe peruenit ad ingreſſum qui ab inferiori macedonia in theſſaliā fert
 iuxta amnē peneū inter olympū & oſſam montes. Ibi caſtra poſuere græci ad decē milia
 armatorū coacti quibus aderat theſſalorū equeſtibus ducibus e lacedæmoniis qdē Eue-
 ne to Carini delecto ex polemarchis: q̄q; non eſſet e regio genere. Ex athenienſibus autē Te-
 miſtode Neoclis filio. Verū paucos illic dies immorati ſunt: Ad uenerunt enim Ab ale-
 xandro Amyntæ uiro macedone nunciū ſuaſū eis ut illinc decederent ne in ingreſſu per-
 ſtantes ab exercitu irrumpente proculcarentur. Videlicet multitudinē terreſtrem nauti-
 camq; indicadō. Horū conſilio græci: (Nā & bene ſibi cōſuli & bono erga ipſos animo
 macedo eſſe uidebatur) obtemperauerūt. Quāq; mihi uidetur metu quoq; id ſuaſiſſe q̄
 audierāt aliū etiā eē in theſſaliā ingreſſum per perrebos in ſuperiori macedonia iuxta ur-
 bem gonnon: qua & tranſiuit exercitus Xerxis. Ita græci ad naues regreſſi ruriſus ad iſth-
 mū ſe receperunt. Hæc fuit in theſſaliam ſumpta expeditio dum rex in europam ex aſia
 tranſiturus erat: ſed abydi iam agebat. Theſſali a ſociis deſerti iam nihil ambigentes ita
 prompti ad medos traſiere: ut in rebus gerendis ſeſe regi præſtiterunt utiliſſimos. Græci
 ad Iſthmum reuerſi ob ea quæ ab Alexandro dicta erant conſultabant: & qua ratione
 bellum gerendum ſtatuarent: & quibus in locis. Euicitq; hæc ſententia ut præſidio adi-
 tū thermopylarum cuſtodirent: quippe qui uidebatur & anguſtior q̄ ille theſſalia: & ſo-
 lus: & ipſorum terræ propinquior. Nam ſemitam qua græci intercepti poſtea fuere apd
 thermopylas haud nouerant prius per quā ducibus trichiniis ad thermopylas hoſtis p
 uenit. Hūc igitur aditū ut tuerētur decreuere ne barbarus tranſiret in græciā ut claſſis per
 ter ueheretur hiſtiæotidē orā ſup artemiſiū. Hæc enim loca inter ſe uicina ſunt ut audiri
 ſcyathus utrinq; poſſunt: quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita ſe habēt: Artemiſiū quidē a pelā
 go thracio ex laxitate in arcū cogitur traiectū: q̄ eſt inter inſulā ſciathū & cōtinentē ma

gnesia ab angustis aut euboia: iam artemisium excipit littus: in quo est Artemidis id est Dia
 na templum. Ingressus uero in gratia per trichinum ubi artificiosus dimidii iugeri est: quod ad dex
 teram regionem non est hic locus artificiosus: sed ante postquam thermopylas. Iuxta alpenos a
 tergo sitos tantummodo ad agendum uehiculum patet anterius iuxta flumen phoenice: prope urbem
 anthele solum agendum uehiculo sufficit. Thermopylarum quod montis ad hesperum uergit in
 accessum est: & praecipitium protectum usque ad oceanum. quod autem uiae uergit ad aurora id
 a mari excipitur ac uadibus. In hoc ingressu sunt therma lutra id est calida lauacra: quae chy
 trus id est hollas indigenae uocant: & desuper ara Herli extructa. Ad hos ingressus murus
 est aedificatus super quem olim pylae id est portae erant. Eum autem aedificauerant phocenses me
 tu thesalorum ex quo illi ex thesprotis terram solidam iere habitatum: quam nunc possident. Et
 quia thessali conabantur eos subigere: praesidio imposito tutabantur: aquaeque calidam in
 gressui inducere: ut esset lacinosus locus: omnia excogitantes ne in sua terra thessali incur
 rent. Hic tamen murus quondam extructus maiori ex parte iam uetustate erat collapsus: quo
 rursus excitato uisum est illinc faciendum ut illis barbaris arceretur a gratia. Est autem proxime uiae uicus
 nomine Alpeni unde frumentari graeci statuerant. Et haec quidem loca uisa sunt graecis
 opportuna. Cuncta enim rimati atque ratiocinati ut ubi barbari neque multitudine neque
 equitatu uiri possent: ibi illos graeciam inuadentes exciperent. Postea uero quam per
 sam in picria esse audire. ex isthmo digressi sunt peditatus ad thermopylas insidendas:
 Cateri mare ad artemisium dum graeci ut cuiusque praecipitium erat prope ad succurrendum ten
 dunt. Inter ea delphi deum consulere de seipsis pariter & de gratia solliciti. His respon
 sum est: ut uentos precarentur: illos enim maximos fore gratiae auxiliares. Delphi quod
 accepere oraculum cum iis primum graecis conciauerunt quibus libertas cordi erat: quo nuncio
 illos quod barbarum magnopere timerent immortali beneficio demerere. Deinde statuta uen
 tis ara in thya ubi phanum Thya Cephisi filiae a qua & locus hic habet nomen hostias illis
 molauere. Propter quod oraculum etiam nunc delphi uentos propiciant. Nauticus Xer
 xis exercitus ex urbe therma mouens decem ex omnibus nauibus uelocissimas recta dimisit in
 sciathum ubi erant tres praesidiariae naues graecorum troezenia aegnetica attica: quae praeui
 sis barbarorum nauibus in fugam se proripuerunt. sed ex iis troezeniam cui praeerat Praxi
 nus insecuti barbari continuo excipiunt. Deinde strenuissimum quemque propugnatorum eius
 ad portam adductum deinceps mactant. Eorum qui capti mactati sunt & primo & strenuis
 simo nomen erat Leonis: quo nomine non nihil fortasse gloriabatur. Aegnetica uero cuius
 trierarchus erat Asonides non nihil tumultus hostibus praestitit: quod eius epibata erat pythi
 us ischenoi uir eo die praestantissimus: qui capta nauis tamen eo usque pugnando resistit do
 nec totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum sed spirantem per se qui nauium ceperant
 admiratione uirtutis magni opere praecium putauerunt ut seruarent uulnera Smyrna me
 dentes: sindoneque byssina & fasciis obligantes ac rursus in castra sua reuersi hominem uni
 uerso exercitui ostentabant admirabundi ac probe obseruantes: cum alios quos in eadem iam
 nauis ceperant tantumque mancipia asseruarent. Duabus nauibus interceptis tertia cui praeerat
 Phormus uir atheniensis dum fugit ad hostia pene impacta est: qua sine uiris barbari po
 titi sunt. Nam athenienses simul atque nauem impegerunt: ab ea desilientes iter in thessalia in
 tenderunt: sequi athenas receperunt. Huius rei per ignem & sciatho editos facti certiores
 graeci quod ad artemisium castra habebant: & ob id perterriti illinc chalcidem concesserunt ad euri
 pum tutandum relictis praedita tuboia: loca diurnis speculatoribus & decem barbarorum nauibus
 tres ad herma quod est inter sciathum & magnesia nomine myrmeca praefectae sunt: quem locum
 ubi tenere barbari lapideum illic titulum imposuerunt. Qui est therma soluerunt ubi littus

Artemi
disPhoenix
fluiusAthela
urbsThermo
pylarum

mons

Therma
lutraCythrus
Alpeni ui

cus

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Thya

Sepias

Castanea

urbs

Naualis

exercitus

suma

Peditatus

suma

Xerxis ex

ercitus nu

merus

Frumenti

numerus

die quo

q a xerxe

cōsumptus

Medini

Xerxis di

gnitas

Helleſpō

tia uentus

oculos effugit cum omni classe navigabant undecim diebus ex quo rex a therma discesse
 rat inter se dissipatis: sed eos herma ducebat quod erat in traiectu fere scyris pannonum
 Hinc totum diem navigantes barbari ora magnesia tenuerunt super sepiadem & litus
 quod est inter urbē casthanā & ora sepiadē. Ad hunc usq; locū atq; thermopylas exors
 malorū Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis quēdammodū ego supputando inuenio mil
 le ducetū ac septē ex asia nauū: in quibus a principio e singulis nationibus & erāt mi
 lia ducenta & quadraginta unū ac quadringenti Ducenos supputando uiros in singulis
 & prater indigenas propugnatores addendo persarū medorūq; ac sacorū tricenos epiba
 tas. Reliquus autē hic exercitus constabat ex triginta sex milibus ducentisq; ac decē. Ad i
 ciā huic & superiori numero eos qui sunt ex biremibus: in quarū singulis plures fecerim
 octoginta potiusq; pauciores uiros. Quāru nauū summa ut superius dictū est triū miliū
 fuit. Ita in eis fuerint uirorum uiginti quatuor myriades id est ducenta & quadraginta mi
 lia. Hęc igitur erat classis ex asia unius & quinquaginta myriadum uirorum in uniuersū
 & prater ea septē milia sexcenti decem. Peditatus fuit decies septies centena milia. Equi
 tatus octoginta milia: quibus addo arabes qui camelos & pœnos qui currus agitabāt quē
 facio uiginti milia quę copię classiarū & terrestres in summā redactę sunt ter & uicies
 centena & prater ea decē & septē milia sexcenti & decē. Has copias ex ipsa asia fuisse cō
 tractas dictū est prater seruitiā quę sequebantur: & eos qui in frumentariis uehebantur.
 Huic omni enumerato exercitu adiiciendus ē ille ductus ex europa: de quo ex opinione
 dicere oportet. li graci qui sunt e thracia ex insulis thracia: obiacentibus attulerunt na
 ues centum uiginti: quarum uiri sūt triginta quatuor milia. Terrestres copias attulere thra
 ces: & pœones & heordi & botiei & genus chalcidicū & brygi & pieres & macedones &
 perrabi & anielēs: & dolopes: & magnetes: & achai: & qui maritima thracia: habitabāt
 Harū nationū reor trecenta milia hoīum fuisse: quę myriades illis asiaticis adiectę sūt
 in sumā uirorū pugnātū ducenta sexaginta quatuor & prater ea mille sexcenti ac decem
 Hoc tāto pugnatorū numero nō pauciora sed plura fuisse arbitror quę hos comitaban
 tur seruitiā & eos q frumentariis in nauigiis erant & in aliis nauibus una cū militaribus ui
 ris uehebantur: quos neq; plures neq; pauciores facio sed totidē. Ita aequati numero pu
 gnatorū explebūt totidē myriadas sūtq; quingente & uiginti octo myriades & tria mi
 lia ducētī & uiginti uiri: quos Xerxes Darius duxit ad sepiadē usq; ad thermopylas. Hic uni
 uersus copiā xerxis numerus. Nā mulierū pīnsentiū & pallacū & eunuchorū numerum
 nemo pro cōpito queat dicere: at ne ipedimētorū quidē aliorūq; iumentorū farnario
 rū neq; canū indicorū exercitū comitatū prę multitudie q̄q; inire numerū possit. Quo
 minus miror peditū esse fluētā quedā nō suppeditauiſſe. Magis miror unde tot myriadi
 bus cibaria suppetierit Nā subducta rōne cōperio si singuli quotidie singulas frumti chor
 nicas id est semodia nō āplius accepissent absumpta fuisse singulis diebus cētū milia me
 dimnorū & trecetos ac quadraginta medimnos q singuli cōstāt e senis modis haud an
 numerando mulieres eunuchosq; & iumēta atq; canes. In quo exercitu cū tot uiroz milia
 eēnt nemo aut specie aut magnitudine corporis erat q cū xerxe ipso posset cōtēdere tāq;
 dignior q illud iperū optineret. Nauales copię postq; e statioe soluerūt puectęq; oram
 terrę magnesię tenuerūt quę ē inter urbē casthanā & ora sepiadē primā quęq; naues
 ad terrā habuere stationē: alię deiceps in āchoris steterē ad octauū usq; ordinē intra ma
 re pcedētes utpote angustiore littore quā ut classē caperet: atq; ita per noctē steterē. Sub
 ipsū uero diluculū ex sereno cālo & trāquillo cū mare effruesceret: incidit in eā atrox tē
 pestas ac uehemēs uētus subfolanus quē helleſpōtiā nūcupāt: q circa illa loca habitabāt

Eū uētū q̄cūq; angescere aīaduēterūt & q̄bus p cōditionē statōis licuit. ii tēpestatē pue-
nerunt: reuulsisq; nauibus sese atq; illas incolumēs p̄stiterūt. At quas naues uētus extērio-
res nactus ē: eage alias ad loca quā dicūtur ipni idest furni: quā sūt in peleō extulit alias ī
littus: alias in ipsā sepiadē illisūt alias in urbē casthanāā alias in melibœā expulit erat enī
intolerāda uis eius. Eniuero ferūtur atheniēsēs Boreā inuocasse ex oraculo alio quod eis
redditū est: ut generē suū ad sibi opitulādū inuocaret. Habet autē ut apud grācos fert̄ Bo-
reas in matrimonio orithiā atticā Erichthei filiā. Ex hoc cōiugio (ut fama ē) atheniēsēs
inducti sunt ad cōiectādū Boreā sibi generū esse: & dū in calcide p europa excubaret cū
itelligeret auctū iri tēpestatē: iuocauere boreā cui prius sacrificauerāt & orithiā ut sibi au-
xilio eēnt: & barbarorū naues corrūperēt: quēadmodū prius fecerāt circa athon. Nū ob
id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agētes nō queo dicere. Certe atheniēsēs
aiūt: & aī fuisse sibi auxilio Boreā: & tūc illud effecisse. Atq; degressi illinc delubrum Bo-
reæ extruxere ad amnē ilissum. In hac q̄ paucissimas naues ii nō pauciores quadringētis
pisse aiūt: uiros quosq; innumerabiles ac uī pecuniāq; imēsa. Vt Aminocli cratīneo uiro ma-
gneti maiorē in modū fuerit fructuosū hoc naufragiū: q̄ aliquātō post dū circa sepiadē
humū fodit multa pocula aurea eiēcta multa argētea pcepit: Thesaurōsq; p̄sū iuenit af-
fatq; aliāq; ex auro regē lucratus ē. & cū alioq; nō esset fortunatus e rebus repertitiis miri-
fice ē ditatus. Nā fuit ei utilitas quādā ingrata ac doloris cā q̄ erat filiis orbat. Nauium
autē onerariarū aliorūq; nauigiorū quā perierūt numerus iniri nō pōt. Vnde p̄fecti clas-
sis ueritū nē sibi post acceptā calamitatē thessali incurfaret: excelsū sibi uallē e naufragiis
circūdederūt. Triduo enim tēpestas p̄stitit. Quarto tādē die magi incisiones faciēdo &
uenēficiis incātado uētū ad hāc Theti ac nereidibus sacrificādo tēpestatē cōpescuerunt.
Siue aliter tēpestas ipsa sua spōte cessauit. Theti autē iō magi sacrificauere q̄ ab Ioni-
bus acceperāt Thetim ex eo loco raptā fuisse a Peleo: oēmq; eā orā sepiadē illius eē alia-
rūq; nereidū. Et uētus qdē quarto die cōquieuit. Atq; grācis diurni sui speculatores ex
euboicis uerticibus decurrentes. Altero ab exorta tēpestate die idicārūt oīa quā circa nau-
fragiū cōtigerāt. Quā isti ubi audiere fuis prius liberatori Neptuno libamentis celerri-
me rursus ad artemisiū reuehūtur sperātes sibi paucas aliquas naues fore contrarias. Ita
ad artemisium p̄uecti iteq; stationē habuere ad tēplū Neptuni cognomine liberatoris:
qd̄ nomē ab illis iditū ad h̄ usq; t̄ps p̄durat. Barbari postea q̄ uētus cōquieuit & fluctus cō-
strati sunt reuulsis nauibus ad cōtinētē enauigabāt circūuehētēsq; p̄mōtoriū magnesiæ
rectū cursum ī sinū q̄ ad pagasāā fert tenebāt. In hoc magnesiæ sinu locus quidā ē ī quo
fert̄ Hercules cū e nauī argo aquatū missus esset derelictus fuisse ab iasōne atq; a sociis:
dū in terrā colchidē ad uellus nauigarēt. Illinc enim aquati in pelagus erāt abituri: eaq;
de re nomē loco fert̄ esse aphetā idest dimissā. Hoc in loco xerxianæ naues stationē ha-
buerūt: quāq; undecim quā lōge ultimā appellabātur: p̄spectis grācorū ad artemisium
nauibus ratas suas esse in mediū earū & ad hostes delatæ sunt: quarū dux erat Sandoces
Thamasiū Cumæ æolidis p̄fectus quē ante Darius ob hāc cām captū cruce affecerat: q̄ cū
e regiis iudicibus esset iniquā sententiā ob pecuniā tulerat: Sed eius in cruce suspēsū Dari-
us reputans plura peccatis esse beneficia in domū regiā collata. Hoc reperiēs agnoscēs q;
pp̄ratus se q̄ prudētius egisse hōiem soluit. Ita regē Dariū elapsus ac uitā restitutus tūc
in grācos delatus nō iterū erat elapsurus. Hos ad se cursum tenētēs grāci ubi uidere co-
gnito hōium terrore aggressi repēte cepe. In quarū nauū una captus ē Aridolis alabadē
sū q̄ sunt in caria tyrānus in altera Pēthylus Demonoi dux paphius: q̄ e papho duode-
cim naues cōduxisset: amissis earū undecim tēpestate quā ad sepiadē extiterat cū una q̄
lus

Boreas
OrithiaIlissus
flūs
Amino-
cli fortu-
na
Xerxes
naues
cccc. sub-
mersæThetidis
raptus a
peleoHercules
ab iasone
relictus
Apheta
Sandoces
CumæAridolis
Alaban-
denses
Penthy-
lus

superabat tēdēs ad artemisū captus est. Hos grāci quā uolebāt de xerxis exercitu sciscita
 ti uinctos ad corinthiorū Isthmū dimiserūt. Cetera barbarorū classis pter qndecim na-
 ues qbus praeuisse Sādōcē dixi ad ap̄hetas puenit. Xerxes cū terrestribus copiis p thessa-
 liā & achaiā iter faciēs triduo euasit in melienēs cum in thessalia certamē curule fecisset
 suas equas experiēdi gratia: q̄ illic optimas grācarū equas esse audiebat. In eo certamine
 multo inferiores grāce. Fluuiorū q̄ sunt in thessalia solus Onochonus potātū exercitui nō
 suffecit. Xerxi ad littoralia achaiā tēdētī pductores sui cūcta referre cupientes enarrabāt
 id quod de tēplo louis ap̄hiysti ab indigenis enarrat. Athamātē Aeoli filiū inito cum
 Ino cōsilio necē Phryxo machinatū. Deinde achāos ex oraculo tale certamē illius poste-
 ris proposuisse: ut qui eo genere maximus natu esset: huic aditu curia: id est prytaneī quā
 leitū achāi uocant interdiceretur: ipsius excubias agentibus siq̄s adisset nō prius adire pos-
 set q̄ mactatus esset. Ita multos cū iā mactādī essent: eo metu in aliā profugisse regionē.
 Interiecto deinde tpe cū reuersi essent & in prytaneū ingressi: si essent deprehēsi toto cor-
 pore coronis coopto & cū pōpa eductos mactari cōsue. Hoc posteros Cytissori Phry-
 xo geniti ob id pati quod cū achāi expiationē loci faciētes ex oraculo Athamātem Ae-
 oli essent imolaturi: Cytissorus iste e terra colchide ueniēs illū liberauit. Eoq̄ facto poste-
 ris eius irā dei fuisse iniectā. Hāc cū audisset xerxes ubi ad lucū affuit & ipse ab eo absti-
 nuit & idē suis copiis ip̄erauit. Domūq̄ itē cognatorū Athamātis ac phanū ueneratus
 ē. Hāc in thessalia achaiā: q̄s a qbus locis processit Xerxes in melidē iuxta maris sinū ubi
 totū diē aestus atq̄ reciproca tio fluctuū fit huic sinui circūiectus ē. Locus capester alibi spa-
 tiosus alibi arctus admodū. Et ipsi cāpo circūiecti mōtes editi atq̄ iaccesi oēm meliadē
 cingētes regionē q̄ petrā thachiniā nominātūr. Priā in sinu urbs ab achaiā euntibus ē an-
 ticira: quā amnis Iperchius praterlabens ex anienisibus in mare defluit: A quo alter am-
 nis uiginti ferme stadiis abest: cui nomen iditū ē dyras: quē fama ē emeruisse ad ferendā
 ardentī Herculi opem: Ab hoc totidem stadiorū intercapedine alius ānis est qui uocat
 melas: id est niger. Vnde uires trechis qnq̄ stadia abest sita in amplissimō regionis spa-
 cio a mōtibus ad mare utpote duobus & uiginti milibus iugerū planicie montis: q̄ terrā
 trachaniā circūdat. Ad trachinis meridiē amphractus est p quē Asopus circa radices mō-
 tis defluit: ad cuius meridiem alius nō magnus amnis est noīe phoenix ex his mōtibus in
 asopū defluens. Iuxta phoenicem agustissimū uia est: Q̄ uippe qua muro coartata modo
 Threchis
 Asopus
 flūs
 Phoenix
 flūs
 Anthela
 uicus
 Amphy-
 etion
 Thermo-
 pylae
 Grāci ad
 thermo-
 pylas

Thessalia
 equa
 Onocho-
 nus defe-
 cit xerxi
 Ap̄hiysti
 uis iuppi-
 ter
 Athamas
 Leitus
 Prytane-
 us
 Cytisso-
 rus

Thrachi-
 nia
 Petrā
 Anticyra
 Spchius
 Dyas
 flūs
 Melas
 flūs
 Threchis
 Asopus
 flūs
 Phoenix
 flūs
 Anthela
 uicus
 Amphy-
 etion
 Thermo-
 pylae
 Grāci ad
 thermo-
 pylas

enī deū esse q bellū grācia inferret: sed hominē. Nec mortālē quēpiā aut esse aut fore q ex quo natus est mali exors sit: & ut qsq; maximus est: ita ei deberi mala. Itaq; cū mortalis sit qui bellū inferat ab opinione esse casurum. Hæc illi audientes in trachinem auxilio iere. Erant his cū alii duces suæ quīsq; ciuitatis: tū uero penes quē summa iperīi erat quem maxime admirabā. lacedæmonius Leonides Anaxandridæ: qui Leōtis: q Eurycratidæ: qui Anaxādi q Eurycratis: q Polydori: q Alcamenis: q Telecli: q Archelai: q Agesilai: q Dorysī: q Leobotis: q Echeſtrati: q Hageſis: q Euryſthenis: q Aristodemi: q Aristomaſchi: qui Cleodæi: q Hylli: q Hercules filius fuit adeptus ex inopinato regnū. Nā cū duo forent ei fratres natu maiores Cleomenes & Dorieus: aberat a cura regni adipiscendi. Verū Cleomene sine uirili sobole defuncto & Dorico iam nō supstite: sed & ipso in ſicilia uita ſucto: ita regnū ad Leōidē puēit: q Cleōbroto maior natu erat. Is enī nouissimus fuit Anaxādrīdæ liberorū: habebatq; ī matrimonio Cleomenis filiā: q dū se ad thermopylas cōtulit: delegerat trecētos e primoribus uiros: & qbus filii erāt: aſſūperatq; eos thebanos quoq; d nūero feci mētionē quoq; dux erat Leōtiades Eurymachi. Hæc de cā Leōides de dit opērat ut græcos ſumeret ſolos: q; eos maxime inſimulabat: qā cū medis ſentirēt. Eucabat igitur eos ad bellū ſciendi cupidus an una mitterēt auxilia: an ex pſeſſo adimerēt grācia ſocietate. Sed illi aliud ſentientes tñ auxilia miſerūt. Eorū q cū Leonida ſuere primos miſerūt ſpartiatæ: ut his inſpectis laui ſocii in militiā pſciſcerent: ne ue cū medis ſentirēt ſi eos ſuperari audirent. Ipsi autem celebratis carniis (hæc enim ſacra morabantur eos) relictiſ ſpartæ cuſtodibus erant cum omni copia illuc celerrime ituri auxilio. Reliqui etiā ſo cū ad id agēdū itidē aiati: nā tēpus olympiadis in h̄ negocia inciderat haud ſuſpicati tā cito apud thermopylas bello decernendū p̄cuſſores miſerant. Ita iſti ſibi faciēdū ſtatuērāt. At ii græci q apud thermopylas erāt ubi ad iḡreſſū pſa aduētabat metu pculſi d̄ decedēdo cōſultabant. Cæteri peloponnenſes cēſebant faciendū ut reuerſi in pelopōneſū iſthmi cuſtodia agerēt. Huic ſententiæ cū inſenſi eſſent phocēſes & locri: Leonides ſuadebat illic pſtandū & nūcios ad accerſendas ſubſidio ciuitates dimittendos tanq̄ ſe paucioribus q̄ ut mediorū exercitū arcerēt. Hæc iſtiſ cōſultātibus Xerxes eq̄tē quēdā ad ſpeculādū quot illi eſſent & qd agerent mittit. Audierat enī iā tū cū in theſſalia eſſet eo loci cōtraſtā eſſe exiguā copiā eiūſq; duces eſſe lacedæmoniōs atq; Leonidā e genere Hercules. Eques ubi ad ſtationē græcorum ſucceſſit cōtēplāſ aſpiciťq; nō ille qdē oēs milites: nā eos q ita mūz quem excitauerant excubabāt intueri nequibat: ſed eos q extra mūz agebāt. Erāt at eo tpe exterius manendi in lacedæmoniōz ſtatiōe uices. Eos aiaduertit ptim ſe ludo gymnastico exercentes: Partim comā pectentes. Hæc cū admiratiōe ſtritus eorū numero ac cæteris oibus plane cognitis p̄ociū ſeſe recipit. Nemo enim illoz iſequebat: ſed hoīem magno cōtempťui habebāt. Regreſſus ad Xerxem cūctā q̄ iſpexerat reſert. Quæ xerxes audiens nō poterat cōiectare qd nā molirent: tāq̄ quoad poſſent perituri pariter & hoſtem p̄dituri. Sed cum ridiculam rem ſibi facere uiderentur: acceſſit ad ſe Demaratum Ariſtoſtis qui in exercitu erat quem ut uenit interrogauit horum ſingula cupiens noſſe quid ab lacedæmoniis ageretur. Et ille audiſti inquit antea me dum aduerſus grāciam p̄ſiſceremur de his uiris. Et cum audiſſes loquentem hæc quæ euentura prouidebam de riſui habuiſti. Quāq; mihi ſummū diſcrimen eſt aduerſus te rex ueritatem tuenti: audias tamen nunc quoq; ueritatem. Hi uiri ad nobiſcum pugnandum de ingreſſu uenere atq; hoc apparant. Nam ita ſeſe apud eos habet conſuetudo. Quotiens adire animæ periculum debent tunc capita comunt: quod ſcies ſi hos & qui ſpartæ manſerunt ſub egeris: Nulla hominum gens alia eſt quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim

Mali ex
ors ne
mo eſſe
pōt
Leōides
rex

Cleōbro
tus

Leontia
des

Carnia

Lacedæ
moniōz
militum
cultus

nūc aduersus regnū inter grāca pulcherrimū atq; uiros praeſtantiffimos tendis. Xerxē qđ
 hac eis admodū incredibilia uiderēt quae diceretur interrogāte quo pacto tātillae copiae
 cū suis pugnaturae essent: rursus inquit pro uano me ducas nisi hoc tibi ut ego aio tū uene
 rit. Hae dicēs tñ Xerxi nō persuasit. Itaq; quadriduū Xerxes sup̄ſedit rarus eos illinc fugā
 eē facturos. Quinto die cū putaret impudētia illoz atq; temeritate esse in pmanēdo ira
 pcitus: medos in eos ac cissios mittit imperans ut illos caperent uiuos: & i cōspectū suū ad
 ducerēt. Medi ubi factō īpetu in gracos īmpraeſionē fecerūt multi cadebant aliisq; supue
 nientibus nihil tamē p̄moueabant: & si uehēmēter ingruiebant. Palā facientes cum aliis oī
 bus tū uero ipsi regi se quidē multos hoīes esse: at paucos uiros. Fuit autē hic pugna cōgres
 sus interdiu. Post ubi medi se āgrā tutabant: tū uero ipsi se subduxere: persaeq; subeuntes
 excipere ii quos īmortales rex appellabat: quoz dux erat Hydarnes tanq̄ facile hostem
 p̄ſigatur. Vbi & hi cū grācis cōgressi nihilominus q̄ medi p̄ſiciebant: sed eodem modo
 pugnabant utpote longioribus hastis q̄ grāci utētēs & in locis angustis ubi nullus multi
 tudinis erat usus. Ibi lacedaemonii dignā memoratu pugna ēdebant cū aliis in rebus oīte
 tantes se perire inter imperitos pugnare: tū uero q; quotiens tergā uertebant conferti fu
 giebant. Quos barbari dū fugientes cernerēt cū uociferatione & crepitu ingruiebant. At
 grāci rursus se cōuertentes aduersis pectoribus eos excipiebant & quāuis innumera mul
 titudine p̄sternebāt: Aliquo tñ illic ex ipsis spartiatīs occubuerē. Persae posteaq; & carer
 uatim & uniuersis copiis iter occupare conati: nihil tñ promoueabant iterū sese receperūt.
 Fere Xerxes cū ad p̄ſpectaculū adesset in ipso cōgressu pugnandi ter e folio reliisse q; uide
 licet exercitui suo timeret. Postero die nihilo melius barbari praeliati sunt. Nam sperātes
 fore ut illi qui pauci essent & saucii neqrent manus leuare ad pugnādū cū cōfixissent eos
 grāci excipere instructis ordinibus & in suo q; loco ac per nationes digesti: p̄ter phocē
 ses qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persae ubi nihī aliud quam pridia
 agendū uident absedunt. Ibi regē ancipitem quodnam in re praeſenti cōsiliū
 capesseret: Epialtes Eurydemi allocuturus adiit tanq̄ magna aliqua re ab illo remuneran
 dus indicauit ei tramitē q; per montē ad thermopylas ferebat: quo factionē eoz grācoz
 qui illic erat euertit. Is postea lacedaemoniorū metu in thessaliā p̄fugit: cuius p̄fugi Py
 lagora āphictyōes apud pilā cōgregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde
 tpe ab Athenade uiro trachinio anticyrā. (Nā illuc redierat) interemptus est: quē & si ob
 aliā cām q̄ ego in sequentibus reddā Athenades hic interemit: nihilo tñ fecius ab laceda
 moniis prēmio affectus est. Hunc in modū Epialtes postea interiit. Est & alia quae fertur
 fama. Onetē Phanagorae uirgē carystiū & Copridalū anticyrensem fuisse: qui ea dixerint
 regi & circū mōtē persas deduxisse: quod apud me p̄rlus fide caret. Nā hinc licet cōiecte
 mus primū q; grācoz Pilagora nō Onetē & Copridali sed Epialta thrachinii caput pe
 cunia licitati sunt: q; scilicet eū compertissimum haberent. Deinde q; Epialtem ob hanc
 causam scimus se fuga proripuisse. Postremo q; Onetes qui non erat meliensis ita demū
 transmittē illum nouisset si in ea regiōe permultū diuersatus fuisset. Ideoq; Epialta culpā
 ascribo q; persas p̄ mōrem circumduxit & ad tramitē perduxit. Xerxes ea quae Epialtes
 se cōſecturum spondebat probans ac maiorem in modum latus sine mora Hydarnē cū
 iis qbus p̄erat copiis misit. Ille circa lucernaz incēsiōem idest sub crepusculū e castris pro
 ſectus est: & tramitē īgressus & quē tramitē indigenae meliēses uestigauerūt eoz īuesti
 gato thessalos deduxere aduersus phocenses eo tpe quo phocēses intersepto muris trāstū
 ad arcendū bellū in praesidio erat extrinsecus nihil admodū p̄septus trāstus erat: cū nihil
 esset utilis meliensibus. Etenim sic sese habet ille callis. Ab alope fluuio qui per montis

Medi la
cedamo
nes

Epialtes
xerxi indi
cauit tra
mittē ad
thermo
pylas
Athena
des

meat anfractum incipit: cui monti ac uia idem nomen est inditum anapæa. Hac anapæa per dorsum montis extenta definit iuxta alpenum urbem: quæ prima est ex locridibus melienfes uersus ac iuxta lapidem noie melampygon id est nigrum fontem: ac iuxta cercopon hedras hoc est malicioforum sedes: ubi angustissimus callis est. Hac uia atq; ita se habente persæ alopum transmittentes iter tota nocte fecerunt a dextra ceteos montes ad sinistram terram trachiniurum habentes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco sicut superius ostensum est mille phocensium armatorum præsidium excubabat: tum ad suam terram: tum ad uiam tutandam. Nam transitus inferior a quibus dictum est custodiebatur q; eam per montem uiam ultro ab Leonide accepta obsidebant: qui hoc modo persas ascendisse animaduertuerunt. Cum eos illi toto monte obsecundo propter frequentiam quercuū latuissent: tamen edito multo strepitu (ut res postularet) frondium subter pedes costratarum (erat enim cæli tranquillitas) phocenses recurserunt & dum sibi arma induunt confestim barbari assuere: qui cōspicati uiros arma sibi circūdantes obstupere. Quippe qui ut in exercitu asseueratum fuerat neminem sibi sperabant occursum. Ibi Hydarnes perterritus ne phocenses lacedæmonii forent: Epialtē percontatus est quisnam ille esset exercitus. Mox certior rei factus persas tāquā in acie īstruxit. Quorum missilibus multis crebrisq; phocenses cum ferirentur fugam fecerūt in uerticem montis gnari aduersum se ab initio illos uenisse: & se præparabant tanq̃ perdituri. Ita isti sentiebant. Verum eis spretis ii qui circa Epialtem & Hydarnem erant persæ rapidi de monte descendunt: At iis græcis qui apud thermopylas erunt primum uates Megistias extis inspectis indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. Deinde trāsflugæ notum fecere persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tēpus tertio loco significauere speculatores diurni q a uerticibus mōtis decurrerūt iā die illucescente. Hic iter se cōsultates græci sententiis discrepabant. Alii enī stationē nō deserēdā suadebāt. Alii id dissuadētes cōtēdebant. Ita dissidetiū partim abscedūt: dilapsiq; in suā quisq; urbē se recipiūt: partim q cū Leonide erat ad illic pstandū se accingūt. Fers aut ipse Leonides eos qui abscessere dimisisse de illoꝝ uita sollicitus. Se uero & spartiatas q adessēt nō facturos e sua dignitate si stationē desererēt: ad quā tutādā ab initio uenissent. Ceteræ ego magis illi opiniōi accedo: Leonidē postea q aiaduertit socios ignauos: & inuitos esse ad periculū subeūdū ueniā eis abeūdū dedisse: sibi uero decedere inhonestū putasse: permanētī aut illic ingentē gloriā futurā: & spartæ nūq̃ defuturā felicitatē sperasse. Si quidē iā inde ab initio motū bellicū spartiatis a Pythia reditū erat oraculū fore ut aut sparta euerteret a barbaris. Aut rex eiuss occūberet: qd̃ oraculū hexametris illa uersibus reddidit in hæc uerba. Vobis ampliagæ colitis q mœnia spartæ: Aut urbs clara dabit p̃sa uictore ruinā: Aut si nō erit hoc oriūdus ab Hercule qdā Flebit̃ extinctus rex in lacedæmonis ora. Nā neq; taurorū neq; uim feret ille leonū: Sed iouis & cuius reor haud tolerabile robur. Alterutrum donec passim disperserit hoꝝ. Hæc reputantē Leonidē cupidūq; gloriæ cōparādā crediderim solum ex spartiatis remississe focos potiusq; illos q abierūt in sententiā dissidētē de se deformiter abisse. Cui rei nō minimo id mihi testimonio est. Vātē Megistia huius expeditiōis comitē q ferebat̃ acarnas esse: & a Melapode oriūdus p̃locutū ex extis ea q erant euētura: eūdēq; cū p̃palā a Leonide dimitteret̃ ne secū periret tñ abscedere noluisse: filiū modo q ei unicus erat una militatē missum fecisse. Ita focii quos Leonides remittebat ei obtēperates abiire Thespienfes tñ atq; thebani p̃stitere cū lacedæmoniis. Thebani qdē inuiti ac nolētes qp̃pe quos Leōides loco obsidū destinebat. Thespieses uero libētissimi q negauerūt se Leonida & q cū eo erat desertis abscessuros: Permanētēs q una cū illo occubuerūt: quoꝝ dux

Thermopylaum
callis
Anapæa
Alpenus
Melampygon
Cercopon
hedras.

abinos
mon

Leonida
Megistias

Leonides
Spartiatarum
oraculum

Megistias

Demo- erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exortum solis libaminibus factis tantisper mo-
philus ratus dum tempus esset quo forum solet maxime frequens esse hominibus & castris mo-
 uit. Etenim ita ab epialta erat mandatum. Nam descensus a monte compendarius ma-
 gis ac brevioris multo spacii quam circuitus montis atq; ascensus. Barbari qui circa Xer-
 xem erant ad Leonidem & ad grecos qui cum eo erant accessere: & isti tanquam ad
 necem iam multo magis quā a principio fecerant progressi sunt ad fauces introitus laxio-
 res. Nam munitiones muri eos tutabantur & cum superioribus diebus in loca arctiora p-
 deuntes dimicassent: tūc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant.
 Nam duces a tergo sui quisq; agminis uerberibus quæ gestabant unumquemq; cedebant
 assidue ad procedendum adhortantes: Multi eorum in mare decidentes: absumebantur.
 Multo plures inuicem uiui proculebantur cum nulla prætereūntis ratio haberetur. Cūq;
 scirent impendere sibi necem ab iis qui montem circūrēt: quod roboris habebant id oē
 in barbaros ostendebant ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisq; cum iam lan-
 ceæ difractæ essent nonnulli gladiis perfas obtruncarent: tūc Leonidas in hoc labore ce-
 cidit nauata strēnuissime opera & cum eo alii insignes spartani: quorum ego tanquam
 strennuorum uiro-
 rum nomina audiui. Et quidem trecentorum omnium persarum quo-
 q; illic cum multi alii tam celebres ceciderunt quam incelebres: tūc uero duo Darii filii:
 Abrocomees & Hyperantes: quos Darius ex Phratagima Atarnis filia tulerat. Atarnes
 autem Darii regis frater Hytaspisq; Arsames filius: qui dum Dario filiam nuptum dedit
 omnem insuper ei domum tradidit: qui esset unica pater. Hi duo Xerxis fratres super
 cadauer Leonidæ pugnantes occubere adeo uehementi persarum lacedæmoniorum
 cōsidu: ut græci ter hostibus in fugam uersis cadauer Leonidæ uirtute subtraxerint: & eo
 usq; pstitierint: dum ii qui cum epialtæ erant assuere: quos ubi audire græci tum uero pu-
 gnandi ardor immutatus est. Nam ad angustias uiz sese recepere: & introgressi murum
 tumulum quendam occupantes addensati insedere cuncti præter thebanos. Est autem tu-
 mulus in ingressu ubi nūc super Lonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus
 sese gladiis quia adhuc eis supererant barbari circūfunduntur: & manibus & uocibus in-
 cessantes. Alii ex aduerso urgentes & munitionem muri subruentes. Alii undiq; circum-
 uenientes circumstantesq; lacedæmoniorum atq; thespiensium cum tales extiterint præ-
 stantissimus tamen extitisse fertur Diene-
 ces spartanus: quem anteq; cum inedis cōfligere
 tur: hoc dixisse aiunt: cū a quodam trachinio audisset barbaros præ multitudine sagittarū
 quas emitterent solem obducere: tantam eorum esse copiam adeo non expauesactus est:
 ut parui faciens medorum turbam responderit. Omnia si bona trachinium hospitem nū-
 ciare si medi Solē obducerent se sub umbra cum illis non in sole pugnatu-
 ros. Hac & alia
 huiusmodi dicta memoratu digna aiūt Dienece-
 m lacedæmoniū reliquisse. Sed in hūc e-
 lacedæmonii duo fratres pstantissimi ferūt fuisse Alpheus & Macron. Orsiphanto geni-
 ti & thespisibus dythyranibus Harmatidei: His eo loci ubi ceciderit sepultis & iis q; pri-
 usquā socii a Leonidæ remissi sunt occubuerant: epigrammata his uerbis inscripta sunt.
 Terdecies cētū hic certarunt milibus olim Epeloponne-
 so bis modo mille uiri. Hæc uni-
 uersis superscripta sunt. Illa peculiariter spartiatis. Nos lacedæmoniis refer hic peregrine
 iacētes Exhibito illoꝝ uocibus obsego. Hoc epigrāma iscriptū est lacedæmoniis illud ua-
 ti. Nobilis hoc bustū ē medi occidere Megistæ Spchiū ad fluiū nō sed inultus obit. Qui
 uates obitu quis psciret adesse Spartæ haud sustinuit deseruisse duces. Qui hos epigram-
 matis & cippis exornarunt. Amphictyones fuere præter epigramma uatis Megistæ. Qd
 Simonides Leoprepis filius propter hominis familiaritatem inscripsit. Ex his trecenti,

Leonidæ
mors

Abrocōes
Hyperā-
tes
Phratagi
ma
Atarnes

Dienece
pstantissi-
mus

Alpheus
Macron
Epigra-
mata

duo Eurytus & Aristodemus feruntur ob extremam lippitudinem e castris ab Leonida remissi: & in alpenis decubuisse: & communicato inter se consilio cum liceret aut salutem sibi parere spartam uersus: aut si reuerti recusarent una cum aliis occumbere in neutro horum quæ licebat eis facere inter se conuenisse: sed cum sententiis discreparent: Aristodemus quidem præ ignauia remansisse. Eurytus uero audita perarum circuitione petisse arma: seq̃ eis indutum iussisse seruum ut ad pugnantes deduceret. Ille ubi deduxit fugæ se mandauisse. Hic dato in agmen impetu occubuisse. Quod si uel Aristodemus solus redire spartam neglexisset: aut si ambo reduces fuissent: uidentur mihi spartiatæ nullam iis pœnam irrogatum fuisse. Nunc altero eorum extincto in hunc qui habens eandem occubendi occasionem: tamen occumbere noluerit: necessario debuisse magnopere irasci. Quidâ hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum sospitem redisse spartâ aiunt. Alii enim cum ab exercitu pro nuncio mitteretur & posset pugna quæ fiebat adesse: tamē recusasse: sed moratum in uia fuisse superstitem: sociumq̃ eius qui una mittebatur in pugnam profectum oppetisse. Aristodemus lacedæmonem regressus probro & ignominia notatus est: probro quod eum nemo neq̃ igni neq̃ alloquio impertiuit: Ignominia quæ Aristodemus fugax appellatus est. Verū hic oēm sibi obiectam culpam in pugna apud plateas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisset in thessaliam pro nuncio missus: cui nomen erat Pantite. Sed spartam reuersus cum opprobrio esset sese strangulasse. Thebani quorum dux erat Leontides uir retenti aduersus regis copias tamen a partibus græcorum e quibus erant dimicauerunt. At ubi res perarum superiores eē animadueterunt: tibi a græcis qui cum fuerant ad tumultum ire properantibus se dissociantes manus ad barbaros protenderunt: ad eosq̃ propius accesserunt referentes quod uerissimum erat sese cum medis sensisse: terramq̃ & aquam regi inter primos dedisse: ac uir coactos ad thermopylas uenisse: & a culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes quorum etiam thessalos testes habebant seruati sunt: non tamen usq̃ quaq̃ fortunati. Nam barbari qui eos cepere aliquot ut accedebant obtruncauerunt: pluribus iussu Xerxis regias notas inuiserunt a duce Leontida exorsi: Cuius filium Eurymachum postea plateenses quadringentorum thebanorum ducem quod urbem ipsorū occupasset interemere. Hunc quidem in modum græci ad thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit hinc orsus: Demarate uisq̃ te bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti ea omnia perinde euenere. Nunc hoc mihi pandito quoniam sunt lacedæmonii quot uel eorum tales in re bellica an & uniuersi. Cui Demarate multitudo rex inquit lacedæmoniorum omnium magna ē & ciuitates multæ. Quod autem discere uis a me scies. Est in lacedæmoniæ urbs sparta octo milium ferme uirorum: qui omnes his qui hic pugnauere sunt similes: Ceteri lacedæmonii nō illi quidem similes: sed tñ uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes Demarate inquit agedum expone quo pacto hos uiros minima cum difficultate subigamus. Tu nāq̃ calles quo tēdāt eorū cōsilia utpote quorū rex fuisti. Cui Demarate: Tum cum inquit me rex libenter consulas æquum est me tibi quod optimū sit expromere id quod uis hoc pacto fieri: si trecentas naues cum suis pugnatoribus in orā lacedæmonē mittas. Adiacet autem illi insula noie cythera: q̃ obrui mari q̃ extare cōducibilis esse lacedæmoniis Chilon aiebat uir apud nos sapientissimus uidelicet expectās semper ab ea aliquid tale futurum: quale nunc ego expono. Non ille quidem tuā classem prauidens sed quancūq̃ similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui lacedæmonios territēt. Ita illi domestico occupati bello neq̃ tibi erunt infesti neq̃ ceteræ græciæ cum a tuis pedestribus copiis expugnabitur auxilia ferent. Subacta reliqua græcia

Eurytus
Aristodemus

Pātita
Leontides

Eurymachus

Lacedæmon
Sparta

Cythera
insula

Græcorū
mores

Læconici per se reddentur inuálidi. Q uod nisi feceris hoc fore expecta. Est peloponnē-
si arctus Isthmus: quo in loco pelopōnensibus omnibus coactis alia tibi prælia superiori-
bus atrociora futura prospicio. At si illud feceris & isthmus hic citra prælium & cætere ci-
uitates ultro tibi se dedit. Post hunc Achæmenes Xerxis frater classis præfectus cum ei
colloquio interesset: ueritus ne Xerxes ad id agendū induceretur. Animaduerto inquit te
rex uerba admittere uiri qui tibi prospere agenti inuidet. Aut etiam res tuas prodit. His
enim moribus uti græci gaudent: ut & fortunato inuideant: & meliorem oderint. Q d'
si e præsentī conditione cum naues quadringentæ naufragiū fecerint trecentas alias e cæ-
tera classe miseris ad obeundā peloponnēsum: profecto fiet nobis aduersarii pares ad de-
certandū. At si coniuncta classis fuerit: inoppugnabilis reddetur: & ante omnia nobis illi
impares erunt: simulq; omnis exercitus nauticus terrestri & inuicem terrestribus una iter fa-
ciens nautico erit auxilio. Q uos si distaxeris: neq; tu illis eris neq; illi tibi. Tu uero
tua ipsius bene constitueris: si aduersariorū res apud te non agitaues. Hic illi bellū sistet
hæc agent tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibi ipsis prospiciendū sufficiunt: & nos
itidē ad prospiciendū nobis. Q d' si lacedæmonii aduersus persas in pugnam ibunt: im-
pendentem sibi cladem haud quaquā deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes recte inquit
Achæmenes mihi uideris dicere qd' & faciā Demaratus quod optimum ille quidem mihi
sperat esse id suadet: eius tamen sententia a tua superatur. Neque uero illud admitto cum
nolle rebus meis bene consultum: ut ex iis quæ antea ab hoc dicta sunt & ex ipsa re con-
iecto. Q uoniam ciuis quidem ciui secundis rebus prædito inuidet eumque male
odit: cum tamen patrio solo nihil eodem consultante quod optimum sibi uideretur suadet
nihil procul abfuerit a uirtute: quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna
utenti omnium est beniuolentissimus: eiq; consultanti optime consulit. Q uapropter ab
infectione qua in Demaratū uteris hospitem meum: Post hæc abstinere te iubeo.
Hæc Xerxes locutus inter cæsq; transiit ubi erat Leonides: quem cum audisset lacedæmo-
niorum regem eundemq; ducem esse: iussit absciso capite in crucem tolli. Vt mihi cum
aliis multis indicis: tum hoc præcipue manifestum sit regem Xerxem maxime omnium
excanduisse in Leonidam uiuente. Nam alioquin nunquā in defunctum hoc genere de-
liquisset: cum ex omnibus quos ego noui hominibus persæ solent uiros in re militari p-
stantiores honore afficere. Illi quibus imperatum erat id executi sunt. Redeo ad eam nar-
rationem unde mihi discendum est. Lacedæmonii primi regem aduersus græciam tende-
re acceperunt: atq; ita delphos ad oraculum miserunt. Vbi responsum est id redditum: ei-
us pauloante memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristois
qui profugit ad medos non ille quidem lacedæmoniis beniuolus: ut & ego arbitror & rō
dicat: tamen hoc fecit siue in hoc bene illis consultum uellet: ut coniectare licet siue q in
sultaret. Nam posteaquam xerxes statuit aduersus græciam sumere expeditionem: Id De-
maratus qui suis erat cū accepisset: censuit græcis esse indicandum: sed cū aliter nequit
quippe periculosum erat ne deprehenderetur: hanc rem commentus est. Sumptis duarū
tabellarum pugillaribus cæram illinc eradit. Deinde in eorum ligno consilium regis exa-
rat. Q uod litteris exaratum rursus cæra inducit: ne quid negotii apud uiarum custodes
exhiberent pugillares qui ferrentur. Q ui ubi lacedæmonē allati sunt: non poterant eos
lacedæmonii interpretari anteq̃ (ut ego accipio) Cleomenis filia eademq; Leonidæ uxor
Gorgo illos admonuit ipsam rem interpretata iubens cæram affringi. fore enim ut litte-
ras in ligno reperirent. Ita ei auscultantes lacedæmonii litteras repertas relegerūt: easq; de-
inde ad græcos dimiserunt.

Litterarū
astutia.

Gorgo

Herodoti Halicarnasei Historiarum Liber Octauus

Tq; hæc qdē ita gesta dicūtūr eē. Græci autem quibus res classiaria delegata erat hi fuere. Athenienses qui naues centum uiginti septē Atheniē
præbuere iunctis sibi platænsibus: qui & si rei nauticæ in experti: tñ siū naues
strenue alacriter: pro se illos: naues armauerāt: Corinthii qui attu
lere naues quadraginta: Megarenses qui uiginti: Chalcidenses toti
dem sibi ab atheniensibus præbitas armauerūt: Aeginetæ: uideui
uiginti: Sicyonii duodecim: Lacedæmonii decem: Epidaurii octo

Eretrieſes septē: Troezenii quinq; Scyrienses duas: Chii totidem cū totidem pentecôte
ris id est nauigiis quinquagenū remor: quibus auxiliares erant locri opuntii cū septem pē
conteris. Hæ naues ad artemisium in statione erat: quæ: quot quinq; attulerūt mihi di
ctū est. Vniuersæ: uero præter pentecōteros ad artemisiū coactæ: numerus fuit ducetæ: Pētecôte
septuaginta unius. His ducem penes quem summa imperii esset spartiatæ præbuerūt Eury
biadis. Nā socii negauerūt se nisi lacon esset imperator secuturos esse athenienses ducto
res: sed exercitū q; futurus erat soluturos. Etenim iā inde ab initio anteq; in siciliam ad so
cietatē ineundā mitteret: agittatū sermonibus erat tanq; expediret rem nauticā athenien
sibus permittere. Caterum recusantibus sociis cessere athenienses: quod magni facerent
graciam superesse: quam intelligebant esse perituram si de principatu contenderent re
cte sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello quod concorditer geritur: Seditio i
quanto bellum dēterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes non repugnandum pu
tauerunt: sed tanisper concedēdū: quoad magnopere illis indigebant quemadmodum
cōstituerāt. Si qdem posteaq; expulso persia iam de illius terra diiudicabant: superbiā Pau
sanias caufati lacedæmonios ducatu abdicauerūt. Verū hæc posterius gesta sūt. Tūc autem
ii græci qui ad artemisiū se cōtulerāt: ubi uiderūt & multū nauū ad aphetas esse cōtractū:
& oīa plena exercitu hostili: perculsi metu q; præter opinionem suā expectationemq; res
barbarorū succederēt: cōsultabant de facienda fuga ex artemisio interiorē in graciam.

Quorū cōsultatiōe cognita: Euboi obsecrabant Eurybiadem: ut aliquātulum tempo
ris præstolaretur usq; dū ipsi liberos atq; domesticos subducerent. Vbi nō persuadent ad
ducem atheniensīū Themistoclem trāsgressi paciscūtūr cum eo triginta talentis: ut tādū
ante euboiam perstaret: donec pugna nauali decerneret. Themistocles hac rōne græcos
retinuit. Eurybiadem ex hac tanq; ex sua ipsius pecunia qnq; talentis ipertit. Hoc persua
so Adimantū Ocyti corinthiorū ducem qui solus reluctabat negā se permanfurū: sed ab
artemisio pfectus: ita allocutus est iureiurādo interposito tu uero haud quāq; nos deferēs
quem ego maioribus donabo muneribus: q; quæ rex medos: tibi mitteret focos deserē
ti. Hæc locutus statim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istitis pecunia corru
ptis cū eubois gratificatus est: Themistocles: tū reliquū pecuniæ quā acceperat lucificet. q
eū intermisisse ideo latuit: q; acceperāt: q; putabant eam ab atheniensibus ad hoc ipsum p
fectā eē. Ita in euboiā pstitere ac plū fecere: qd ita gestū est. Barbari cū ad aphetas circa di
luculū uenissent. Cūq; id qd etiā ante audierant cernerent: Paucas græcorū naues ad arte
misiū stationem habere libidine tenebant: aggrediendi si forte eos interciperent. Ceterq;
ex aduerso inuadendū nō uidebat ne se cōspectis obuiā tendentibus græci fugā capeſſe
rent: noxq; fugientes exciperet. Sed euenire oportebat ut hi effugerent: & illorū insidian
tiū ne sacrificiolus qdem euaderet. Igit ad hanc rem transigendā hoc sunt machinati du
centas ex oibus nauibus delectas extra scythum circumagunt iuxta Capharea & Gereslum

ad Euripum: ne circūuehentes Euboia ab hoste cernerent: sed cum circūuenirent ditce-
tis quidē nauibus quæ hac irent uia quæ retro ferebat obsepicientibus. Reliqua uero classe
ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas cōstituerant naues miserūt nō hñtes i aio
ipsi eo die græcos adoriri: nec priuſq̃ signū qđ conuenerat cū iis q circūuehebantur: ab il-
lis ederetur iam de suo aduentu. His circūmissis nauibus reliquæ apud aphetas numerū
inibant. In qbus recensendis dū occupati sunt: Scyllias quidam sicyonius: qui iisdem in
castris erat oim ea tēpestate hoim optimus urinator: qui etiā in naufragio ad peliū facto
multū pecuniā persis seruauit: multa & sibi lucratus est. Hic Scyllias iā pridē in aio habu-
erat ad græcos trāsire: sed cū ad eā diē nō fuisset naustus occasione: tūc ad græcos trās fugit
sed icertū quonā modo illinc trāsiret. Demiror tñ si ueg est qđ refertur. Refert enī cū ex
aphetis mare subieſset: nō prius extitisse q̃ ad artemisiū puenit. Octoginta ferme maris
emenſus. De hoc uiro & alia memorant partim mendaciis similia: partim uera: de quo
mihi ea probat opinio eū nauigio ad artemisiū peruenisse. Is ubi eo peruenit: græcos cer-
tiores fecit & naufragii facti & nauū ad circūeundā Euboiam dimissæ. Hoc illi audito
inter se collocuti sūt: & cū multæ essent sententiæ dictæ illa euit ut eū diem illic manere
tur: & in statione pſtare: dehinc media nocte soluentes proficiscerent: & classi hostium
quæ circumageret occurrerent. Post hæc ubi nemo se ex aduerso fert obseruato dici cre-
pusculo: ipsi ferūt in barbaros aio experiundæ fortunæ cū in pugnādo: tū in perripē-
do. Quos xerxiani milites ducesq̃ paucis cū nauibus uenientes in se conspicati magnæ
hoc illis dementiæ dantes & ipsi naues educūt: sperantes facile a se illos iri interceptum.
Mento sane sperantes quod uiderent paucas esse græcorū naues: suas uero multo plures
atq̃ uelocioreſ. Itaq̃ præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tñ qui cum
græcis bene uolebant inniti militabant: magnæ calamitatis loco ducentes q̃ uiderent cir-
cūueniri illos: quorū neminē aiaduenterent esse rediturū. Adeo enim infirma res græco-
rū esse uidebat. At ii Iones quibus id qđ fiebat uoluptati erat. pro se quisq̃ annitebat: ut
ipse primus aliqua nauī atheniensū capta donū ab rege acciperet. Nam apud exercitum
plurimus erat per hos de atheniensibus sermo atq̃ respectus. Græci ubi eis signum datum
est primū cōuersis in barbaros proris: puppes in mediū coegerūt. Deinde secūdo signo
dato opus capeſunt: q̃q̃ in exiguo spatio deprehensi: & a fronte mox triginta barbarorū
naues excipiūt: in qbus & Philaonē Cherſis filiū Gorgi salaminiorū regis germanū: & in
eo exercitu uirū eximiū. Græcorū aut primus nauē hostiū cepit uir athenieſis Lycomedes
Aeschrei: idēq̃ palmā rei bñ gestæ retulit. In hac pugna cū inuicem nūc hi: nūc illi supio
res essent: Interuentu noctis dirēpti sunt: & græci quidē ad artemisiū reuecti: barbari uero
ad aphetas multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio solus e græcis qui
cū rege erant Antidorus Lemnius ad græcos transfugit: qui athenieſes ob eam rē tractu ſo-
li in ſalamine donarūt. Vbi nox affuit. Erat aut anni tēpus mediæ æſtatis immenſa uis aq̃
rū extitit per totā noctē: & dira tonitrua a pelio. Cadauera quoq̃ ac naufragia ad aphetas
efferebant: circa nauū pras excipiebant: & remorū palmulas pturbabant. Hæc audiētes
q̃ illic erāt milites metu cōſternebantur credentes se esse utiq̃ perituros: ut q in tñ malo
rū deuenissent: Quippe quos anteq̃ respirassent e naufragio & tēpestate: q̃ ad pelion ex-
titerat: excepiſſet atrox pugna naualis. expugna nauali uehemens ſiber: & ualidi aquarū in
mare diſcurſus: ac dira tonitrua. Et iſtis quidē huiuſmodi nox contigit. At iis quibus ne-
gocium datum erat ut euboiam circuirent quamquam eadem nox tamen multo etiam
atrocior est tanto quidem quanto maius est quod eos dum in pelago ferrentur inuaſit: &
tristiſ exitus fuit. Ut enim eos curſum tenentes tempeſtas ac pluuia adorta est: cum

Dimittit
reuenit

Scyllias
urinator

omnibus

in

audire

Ionibus

amibz

Leon

des

Philaon

Lycome-

des

Antido-

rus

essent ad concava euboia ac flatu ferrentur ignari quā efferebantur ad petras impinge-
bant: & id oē adeo fiebat quo græcæ classi par redderet id nauū quod superat: nec mul-
to plus foret. Atq; hi quidē circa euboia cōcava periere. Barbari uero q apud aphetas erāt
ubi ipsis libentibus dies illuxit: naues suas stabilerunt satis habentes cū male rē gessissent
qētē agere in pns. At græcis auxilio tres & quinquaginta naues atticæ supuenerē: quæ suo
aduentu illis tū aīm addiderūt: tū nūciū attulerūt eos barbaros qui euboiam circūuehebā-
tur tēpestare illa q extiterat cunctos interisse. Itaq; græci eadem qua pridie obseruata ho-
ra pūecti naues ciliū inuasere. Quas ubi corripere & nox aduenit: iterum se ad artemi-
siū receperūt. Tercio die barbarorū duces tū indigne ferētes a tantula se classe uexari: tū a
Xerxe supplicii timentes: nō expectandū sibi amplius censuerūt: ut græci priores pugnā
capefferent: sed instructas naues circa meridiem eduxerūt. Cōrigit aut ut per hos eodē
dies & hæc naualia plia & illa in thermopylas terrestria gererentur. Erat autem oē certamē
his in mari de euryppo quēadmodū illis q cū Leonida erāt de transitu arcendo: græci qdē
sefe adhortabant: ne barbaros intrare græciam sinerēt. Barbari uero ut græcorū copiis p-
fligatis transitu potirentur. Procedent exercitiorum classe in aciem ordinata: tum
græci se apud arte xerxiamisium immotos tenerent: tunc eos barbari ut compræhen-
derent lunata classe circumdabant. Ibi græci ex aduerso pdeūtes cōfligare. Quia in pu-
gna pari Marte pugnatū est. Nā xerxiana classis præ magnitudine & copia ipsa in se inci-
debat perturbatis nauibus & mutuo incurstantibus resistebat tū neq; cedebat. Indigna enī
res uidebat: a paucis nauibus in fugā conuerti. Itaq; multæ græcorū naues interibant: mul-
ti etiā uiri: sed multo plures barbarorū & naues & uiri atq; ita dimicantes utriq; ab alteris
abscessere. Hoc i prælio xerxianos inter milites optimam ægyptii nauauerūt operā cum
aliis magnis editis operibus: tū hoc q; quinq; græcas naues cū ipsis ppugnatoribus cape-
re. Græcis eo die pstantissimi extitere athenienses: & inter atheniēses Clinias Alcibiadis fi-
lius: qui domestico sumptu ac ppria nauē cū ducentis uiris militabat. Vbi utriq; libenter
in diuersum abire: ad suas stationes sese recepere. Græci dirempto prælio reuēti: & si cæ-
sos corporibus ac naufragiis potiti erāt: tū q; male affecti essent: præcipueq; athenienses
quorū dimidiū nauū uulneratū erat de fugiēdo in ulteriora græciæ deliberabant. Themī
stocles reputas si ab amicitia barbari lones & cares abduceret fieri posse: ut reliquos supā-
rent. Dū euboī pecora ad mare ppellūt: illuc duces cōtraxit: eisq; dixit se astutiā quādam
habere qua speraret optimos quosq; sociorū ab rege abduētū iri. Hactenus rē enudauit:
addiditq; ad eā trasigēdā hoc ab illis agendū esse: ut euboicorū pecorū quātū uellet qsq;
maclaret. Satiū enim ē suorū copiis illis potiri q; hostē: ac monuit ut suis quisq; popula-
ribus psciperet ignē accenderet: sibi autē de discessu sub tēpus opportunū curā fore ut sine
noxa abiret. Hoc illis pbatū cū esset accēs ignibus ad pecora est itū. Nā euboī contēpto
Bacidis oraculo tāq; nihil dicēte neq; exportauerāt qcū neq; iportauerāt uelut ipēdēte eis
bello. res sibi quoq; ipsis obscuras effecerant: ita enim habebat de his oraculū Bacidis. Dū
iuga barbaricus canabacea iactat in æquor Euboia capræ metentes sac pcul absint. His
uerbis cū nihil illi niterentur tā & si mala tū aderant tū impendebāt: fiebat ut in plerisq;
q; aduersa fortuna uterēt. Dū hæc isti agebāt: aduenit ex trachine speculator. Nā ut erat
apud artemisium speculator Polyas genere anticyrensis: cui datū erat negociū cū expedi-
to nauigio aduatio ut renūciaret his qui apud thermopylas erāt an classis discessissent: &
Abronicus Lysiclis atheniensis apud Leonidam paratus cum lembo ad nūciandū iis q
ad artemisium agebāt si qd noui pedestribus copiis cōtigisset. Hic igitur Abronicus adue-
niens indicauit ea quæ circa Leonidam & eius exercitū gesta erant. Quia isti re audita nō

Themistocles in
iones

Histiazus
nūcius
Histiaz
urbs
Xerxis cla
des
Thermo
pylana
clades

Olympi
corū coro
na oleagi
na

Tellias

ia sibi differendū abitū putauerūt: sed ut quicq; locati erant abscesserunt. Primi corinthii: postremi athenienses. Quorum atheniensium uelocissimis nauibus delectis Themistocles ad aquas potabiles se cōferens: in lapidibus litteras incidebat: quas postero die Iones ad artemisiū uenientes legerūt in hæc uerba. Viri Iones haud iuste facitis militantes aduersus patres & grāciam redigentes in seruitutem. Sed quod præcipuū fuerit scite a nobis. Sin hoc facere nō potestis: saltē nūc sitis in medio: quod & ipsi facite: & cares ut faciāt obsecrate. Quod & si horū neutrū agere licet: & maiori necessitate estis obstricti: quā ut possitis desciscere in re gerenda dū pugnam cōserimus: spōte agatis instrēne memores a nobis uos eē oriundos: & inimicitiarum nobis cum barbaro principium a uobis extitisse. Hæc Themistocles (ut arbitrator) ancipiti consilio scripsit: ut si litterarū regē laterēt: Ionas induceret ab rege ad se deficiēdum. Sin ad eum deferretur: darent quod crimini infidos eidē redderet Iones: ut a prælis naualibus summouerent. Postquā hæc Themistocles inscripsit: extemplo uir quidā Histiazus nauigio aduectus barbaris nūciū attulit græcos ab artemisio profugisse. Illi hominē quod fidē nō haberent seruari in suo naues ueloces ad rem explorandā miserūt. Quia per istos renūciata ita simul atq; refulsit sol: oīs classis addensata ad artemisium cōtendit. Vbi ad meridiem usq; immorata mox ad histiazam processit: eo appulsi urbe histiazorū potiti sunt: & optimā portionē agri histiaz maritimos uicos oēs percurauerūt. Dū isti hoc in loco agunt: Xerxes præparatis quæ ad casus pertinebant: pconē ad classarios mittit. Hæc autē præparauerat. Quicūq; ē suo exercitu apud thermopylas cæsi erāt. (Erāt autē uiginti milia): eorū mille ferme relictis ceteros depressa fossa humauit: & ne a classario exercitu cerni possent: eā humū exagitauit: folijsq; cōstrauit. Præco ubi ad histiazam puenit: facto totius exercitus cætu hæc dixit. Viri loci rex Xerxes dat ueniam cuiq; libet relictis ordinibus ire uisū quēadmodū pugnat cū amētibus hominibus: quod se supaturus sperauerāt copias regis. Hæc denūciare pcone mox nihil infrequētius quā nauigia fuit. Ita multi uisere cupiebant. Profecti eo nō oēs lacedæmonios esse ac thespienles credebant: qui strati iacebant: cū etiā seruos cernerent. Itaq; res eos qui transnūtere nō latuit. Hoc Xerxes circa suorū cadauera fecit rem pfecto ridiculam: ut mille iacentes extarent. Ceteri uero cōferti eundē in locum quater millēni cōportati sitiq; essent. Atq; hunc quidem diem in spectaculo cōsumpserūt. Postero autē classarii histiazam ad classē remeauerunt. Reliqui cū Xerxe erant iter ingressi sunt: ad quos pauci quidā ab arcadia per fugā uenerūt. Viæ inopes & operam suā p̄stare cupiētes: qui in cōspēdū regis adducti: interrogatq; cū ab aliis persis: tū uero a quodā præcipue de græcis quidnā illi agerent: respōderūt eos agere olympia: & spectare certamen gymneticū atq; equestre: rursus eodē percōtante quod nā illis præmium esset ppositum propter quod certarent. Oleaginam coronam inquit esse qua donarentur. Ibi Tritantechines Artabani filius generosissimam dixit sententiam: quæ apud regē pro timida est habita. Audiens enim præmiū illis coronam esse nō pecuniā: silentiū tenere nō potuit: quin corā oībus diceret pape Mardonī in quos uiros induisti nos ad pugnandū: qui non pecuniarū certamen agunt sed uirtutis. Hoc ille dixit. Eo interim tpe post acceptam apud thermopylas calamitatem confestim thessali caduceatores ad phocenses mittunt utpote illis insensitū semper antea: tū præcipue post nouissimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionē annis cū ipsi thessali & eorum focii omni cum copia bellum phocēsis intulissent a phocēsis fugati sunt ac male mulctati. Nā cum ad perna sum usq; processissent phocenses secum habentes Telliam uaticinum illum helæum: ibi Tellias hic huiusmodi rem eis commentus est: Sexcentos uiros e phocēsis præstantissimos gypso tam ipsos quā arma illinit: eosq; sub noctē

in thessalos dimisit dato præcepto ut quæcunq; albicantem non cerneret: cū obtrūcarēt. Hos primum thessalorū excubitores aliud quoddam prodigium esse arbitrati. Deinde ipse exercitus adeo exhorruerūt ut tribus milibus castrorū atq; scutorū phocenses potiti sint quorū scutorū dimidiū apud Abas: alterq; dimidiū apud delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarū huius pugna facta sunt statua grædes. quæ circa tripodē e regione delubri delphi uisuntur: & altera eiusmodi in Abasis reposita. Hoc phocenses in peditatū thessalos a quibus obsidebant egerunt. Equitatum quoq; eorundem qui in suū agrum in cursauerat insanabili clade affixit. Ad ingressum enī qui est iuxta urbē hyampolim depresso ingenti fossa amphoras illic inanes deposuerūt: humūq; desuper iniecerunt: eāq; reliquo solo exaquauerūt: ubi cū thessalos expectarent incursum in eos: thessali impetu dato tanq̃ rapturi in amphoras inciderūt ibiq; equorū crura cōfracta sunt. Ob hæc abo phocensibus insensū thessali misso caduceatore ita dixerē. Nūquid dissimulatis amplius phocenses agnoscere non esse uos nobis pares: qui & antehac inter græcos q̃ diu partes illorū nobis placuerint semper uobis atecellimus: & nūc apud barbarū adeo pollemus: ut penes nos sit & agros uos exuere: & in seruitutē redigere: quā facultatē & si optinemus: tñ iniuriarū nō sumus memores: nisi ut eo noīe quinquaginta talēta rependatis: & nos uobis recipimus oīa nos ab agro uestro dāna auersuros. Hæc thessali phocensibus denūciabant: q̃ soli phocenses inter eius loci hoīes cū medis nō sentiebant. Idq; nulla alia cā (ut ego cōiectura cōperio) q̃ thessalorū odio partes medorū (ut mihi uidet) secuturi: si thessali partes græcorū fouissent. Hæc deferentibus thessalis negarūt se phocenses pecuniam duros: & sibi itidem ut thessalis facultatem esse sentiendi cū medis si aliter sentire uellet: sed neq̃ fore ut spōte essent p̃ditores græciarū. His uerbis renūciatis adeo thessali sunt in phocenses indignationē p̃citi: ut barbaro duces itineris extiterint: & ex trachina doridem regionem incursauerint. Nā eius regionis podion angustus illic octoginta non amplius stadia in latum p̃tenditur iter melidē ac phocēsem regionis situs: ubi uetus dryopiæ erat. Hæc autē regio doridē: qui sunt in peloponneso metropolis est. Hanc igitur doridē regiōem ingressi barbari nihil admodū læserūt: cū medis enim & si thessali non uidebatur: sentiebant. Posteaq; e doride in phocidem ingressi sunt barbari: Ipsos quidem phocenses non sunt adepti: quorū nōnulli cacumina parnassi confederant: qui uertex est iuxta urbem neonē illic sita noīe Thitorea: eorū se receperūt: sed plures ad locros ozolas in urbē amphissam q̃ supra crisseū sita est campū: oēm tñ agrū phocensem incursum uerūt. Sic enim ducebant a thessalis: & oīa quæ nocti sunt: igni ferroq; uastarunt: urbēs etiam ingressi ignes in sacras aedes iniecerunt. Nā peragrantes eā iuxta cephisim amnē cūda populati sunt: & hinc urbem drymon incenderūt illinc charadram & erochū & tethroniū: & amphicrā & neonem & pedieas & triteas & alateā & hyampolim: & parapotamios: id est fluminis accolae: & abas: ubi delubrum Apollinis erat locuples: & thesauris donariisq; compluribus exornatū: in quo ut tūc ita nūc reddūt oracula. Hoc delubrū posteaq; diripere inciderūt: Phocensium etiam quosdam per montana insecuti caperunt & mulieres aliquot q̃s præ multitudine stuprantīū extinxerunt. prætergressi quoq; fluminis accolae puenere ad panopeas. Vnde bisariam copiarū iam diuisa fuerunt: quarū plurima pars ac ualidissima cum ipso Xerxe athenas uersus tendens boetios in agrū orchomeniorum ingressa est. Boetii cū medis uniuersi sentiebant: quorū urbes uiri macedones in eis collocati: qui ab Alexandro missi fuerant seruauerūt: uolentes planū facere Xerxi boetios sentire cū medis. Et hi quidem barbari hac iter intenderūt. Cæteri uero cum suis ducibus parnastrum a dextra p̃tingentes ad templum: quod est delphis processerunt quicquid agri phocensis nancisce

Hyampolis

Doris regio

Neō urbs

Thitorea

parnassi

uertex

Ozola

Cephisus

Drymos

Charadra

Erochus

Tethroni

um

Amphi

ca

Pediea

Tritea

Elataa

Hyampolis

Parapo

tami

Abas

Panopaei

bantur: id omne fœdantes. Nam & panopeorum oppidum deflagrauerunt: & dauliorū & æolidensium. Ideo autem hac ab aliis seiuncti pergebant: ut direpto quod delphis est templo pecunias repræsenterent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memora tu digna melius norat: ut ego audio: quam quæ in ædibus suis reliquerat multis assidue referentibus cum alia: tum præcipue Cræsi Alyattimis filii donaria. Hoc delphi cum au dissent in extremam profus deuenerē formidinem. Quia attoniti deum de sacra pecu nia consularunt nunquid eam humi defoderent. an alium in locum transportarent. Eas

Apollinis

nisoracū

lum

Coryciū

antrum

Amphif

sa

Delphi

derelicti

sunt

Acerat

Minerua

phanum

Arma

sponte

sua appa

ruerunt

Phylacus

Autono

us

Castalia

Hymape

us uertex

Protem

plaris mi

nerua

Serpens

in arce

deus illis interdixit ne amouerent. se enim suffecturum esse ad res suas tutandas. His au ditis delphi de semetipsis curandū putauerunt liberis uxoribusq; in achiam traiectis: ple riq; uertices parnassi superauerūt: & ad corycium antrum: quidam ad amphissiam loci: riq; se subduxerūt: deniq; omnes delphi urbem deseruerunt præter sexaginta uiros ac p phetam id est uaticinum. Postea uero q̄ barbari subeuntes appropinquabant templumq; cernebant. Interim propheta: cui nomen erat Acerato inspicit ante delubrum sacra arma prolata e conclauī: quæ intus proposita fuerant: quæ nefas erat cuiquam mortali contin gere: quod ostentum iis delphis qui aderant perrexit nunciatum. Vbi barbari properan tes peruenere ad phanum Mineruæ quod est ante templum: tum uero etiam maiora quā superius prodigia repræsenterata sunt: res profecto & hæc ualde miranda. Nam arma mar tia sua sponte extra delubrum proposita apparuerūt. Quod tamen secundo loco ædum est ex omnibus miraculis: maxima est admiratione dignum. Cum enim barbari ad sacel lum Mineruæ: quod est ante templum accederent: Interea e celo fulmina in eos decide runt: & a parnasso duo abscessi uertices magno cum fragore sunt deuoluti: permultosq; eorum interceperunt. Atq; ex ipso sacello Mineruæ uociferatio iubilatioq; extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus terror incussus est barbaris ut fugæ se mandaret. Ea re cognita delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui superfuere recta ad boetios effugerunt: & cum redissent referebant (ut ego accipio) alia se præter ea q̄ dixi miracula uidisse duos armos humana natura augustiores institisse sibi eadem faciē tes atq; insequentes. Hos duos delphi aiūt indigenas heroas esse Phylacon & Autonou quos phana uiuuntur. Phylaci quidē secūdam ipsam uiam supra ædem Mineruæ: Auto noi uero prope castaliam sub hymapeo uertice. Saxa quæ a parnasso deciderūt adhuc ad nostrā usq; memoriam integra extant in phano Mineruæ protemplaris locata: ad q̄ p barbaros deuoluta peruenere: atq; hic receptus a templo horū uiroꝝ fuit. Græcorū clausis ab artemisio profecta rogatu atheniensium ad salaminē substitit. Q̄ ut acerfent ideo rogauerāt athenienses tū ut liberos atq; uxores ex attica subduccerent: tū ut consulerēt qd sibi agendū esset. Nam in rebus quæ cōtingerant consiliū capiendū habebant tanquā opi nione frustrata. Q̄ uippe qui putassent inuenturos se peloponneses ad excipiendū bar barum in cuboia subfidentes horū nihil inuenerant: sed audiebant illos isthmū muro sepire. hoc plurimi facientes ut ipsi superessent: & terram suam optinentes tutarent omī sis cæteris. Hæc atheniēses cum audissent ita socios obsecrarunt ut ad salaminem sisterēt classē. Quo aliis appulsis athenienses in terram suam profecti propofuere edicūm: ut qua quisq; atheniensium ratione posset seruare liberos atq; domesticos suos. Ibi pluri mi eorum suos in troezenem miserunt: quidam in æginam: nonnulli in salaminem pro se quisq; properantes sua pignora exportare: q̄ uellent oraculo obseq; & añ oīa q̄ atheni enses aiūt ingentem angū arcis custodem in tēplo fuisse obuersatū. Et tāq̄ re uera eēt quæ dicūt serpenti mensura non cessant libamina proponere q̄ sint e melle cōfecta: q̄ cū semper superioribus temporibus depascerentur tunc illibata manserant. Id cum ipsa

templi antistes indicasset: eo magis athenienses eoq; promptius deseruere arcem tanquā
 a deo ēt destitutā. Exportatis itaq; rebus oībus ad castra nauigauerūt. Posteaq; eos qui ab
 artemisio soluerant ad salaminē subfuisse audierant: Reliqui classarii qui ad troezeniā
 erant eodē cōfluxere. Nam ut in pegonē troezenioꝝ portū coiretur erat editū. Plures
 q; multo contractae sunt naues q̄ ad artemisiū decertauerant: & a pluribus ciuitatibus eo
 dem quo ad artemisiū duce Eurybiade Euryclidis uiro spartiatā nō tñ e genere regio: **Eurybia**
 quarū multo plurimas ac maxime ueloces optinebant athenienses: quā classis ex his cō
 stabat. Ex peloponneſo lacedaemonii sedecim naues praestabant: Corinthii totidē quot
 ad artemisiū praestiterant: Sicyonii quindecim: Epidaurii decem. Troezenii qnq; Her
 monienses tres. Hidorici generis ac macedonae gentis hermionensibus exceptis ex eri
 neo & pindo & dryopide nouissime profecti. Nā hermionenses dryopes sunt ab Hercu
 le & meliensibus e regione quae doris nūc uocatur abducti. Hae copiae peloponēsiū erāt.
 Eorum q̄ sūt i exteriore cōtinēte athenienses supra quā ceteri naues praestabant soli cētū
 oēoginta. Quippe quibus non affuerunt in pugna ad salaminē gesta plataeſes ob hāc
 causam q; cū graeci ab artemisio dilapsi sunt: plataeſes ubi iuxta chalcidē ipulsi fuere de
 scendentes in pieriā orae boetiae ad recipiendos domesticos suos se cōuerterant. Ita dum
 in suis conseruandis occupantur relictū fuere athenienses sub pelasgis eam quae nunc gra
 cia nūcupatur tenentibus pelasgi erant cranai nominati: sub rege uero Cecrope cecropi
 dae cognominati. Erichtheo autē adepto imperiū imutato nomine athenienses appel
 lati. Deinde iones ab Ione Zuthi filio: qui dux extitit atheniensis exercitus. Megarenses
 tantūde copiarū quātū ad artemisiū attulerunt: Ambracii septē cū nauibus auxilio uene
 runt: leucadii cū tribus dorica gens & a corinthio oriunda. Ex insularis aeginete triginta
 naues exhibuerūt: quibus aliae quoq; erāt naues instructae: sed iis orā suā tutabantur. Vge
 cum triginta omnino nauibus praecipue uelocitatis: ad salaminē dimicauerūt. Sunt autē
 aeginetae dores ab epidauro. Cui insule nomen antea fuerat aenone. Post aeginetas eas
 dem quas ad artemisium uiginti naues chalcidenses & septem eretriasenses: Hi iones
 sunt: dehinc chii easdem attulere gens ab atheniensibus ionica. Naxii naues attulere
 quattuor quemadmodum & ceteri insulari a popularibus ad medos dimissi: sed illorū
 iussa aspernati transire ad graecos discessu Democriti uiri inter ciues illustres & rūticiar
 chi Naxii Iones sunt ab atheniensibus ducentes originē. Styreenſes quoq; easdem quas
 in artemisio naues praebuerē. Cynthii unam omnino & unum penteconterum. Horum
 utriq; dryopes sunt. Seriphii etiam & siphonii & melii fuere in partibus. Hi enim soli ex
 insulariſ terrā barbaro & aquā negauerūt. Intra Thesprotos isti oēs & annē Acherontē
 incolūt. Siqdē Thesproti cū sint cōtermini ābraciis ac leucadiis ex ulimis regionibus i
 militiā uenerūt. Eorū qui extra hos habitāt soli fuere crotoniatae: q̄ gracia picitātī auxi
 lium una nauī tulere: cui praeerat Phayllus uir trispythonicus: Sūt autē crotoniatae genere
 achaei: & ceteri quidem ex hac classe triremes attulerunt. Melii autem & siphonii & seri
 phii penteconteros idest biremes. Melii duas: Siphonii seriphiiq; penteconteros idest
 biremes singulas: Melii a lacedaemone genus dūcetes: Siphonii & seriphii ab atheniēſibus
 Iones. Summa nauū prater biremes fuit trecente quinquaginta octo. Quae postea q̄ ex iis
 q̄s dixi urbibus ad salaminē cōuenerūt: iter earū duces cōsultabat: Eurybiade rogātē ut q̄
 uellēt sniām dicerēt. Vbi nā ex iis locis quibus ipsi potirēt cōmodissimū foret pugna na
 ualidicernere. Iam enim attica pro derelicta erat. Itaque de ceteris locis deliberaſ. Ple
 raq; illorū scia i hoc cōgruebāt: ut pfecti ad isthmū añ peloponēſū decertaret hac: uideli

Pegone

Eurybia
desHemio
nensesDoris
GraciaCranai
Atheniēses quādo
Iones unLeucadii
AegineteEpidauri
rusAenone
NaxiiStyreenſes
CynthiiSeriphii
SiphoniiMelii
Thesproti
AcheronAmbracii
LeucadiiCrotonia
taPhayllus
Pētecōteri
MeliiSiphonii
SeriphiiNanium
summaCen
pidDem
cric

et ratione q̄ si male pugnassent ad salaminem quidem sibi in insula obsessis nullū sub-
 sidium ostendebatur. Ad isthmū uero dabatur ad suos effugium. Hac ratio cum a ducti-
 bus peloponnesium redderet aduenit quidam atheniensis nuntiātū iam atticā barba-
 rum esse ingressum: eāq̄ oēm igne uastare. Nā copia quā cum Xerxe erant Boetiam pa-
 grantes incensa tū Thespiēsium: qui in peloponnesum abscesserant: tū plateānsiū urbe
 athenas peruenerāt: & oīa illa peruastabant. Ideo aut̄ thespīā & plateā incenderūt: q̄ a
 thebanis acceperant illas ciuitates cōsentire cū medis. A traiectu helleponti ex quo iter i-
 gredi capere barbari: unū mēsem triuere transeundo in europam tres alios dum in atti-
 cam peruenere Calliade sūmū athenis magistratū gerētē. Urbēq̄ desertā capere paucis
 quibusdam atheniensibus in templo repertis necnon questoribus arariis & hominibus
 egenis: quē praecepta foribus atq̄ lignis arcē subeuntes arcebant qui nō exierant illinc ad
 salaminē simul prae inopia uictus simul opinione oraculi soluendi quod sibi reddiderat
 pythea murum lignū inexpugnabile fore. Id interpretantes ex oraculo effugium esse nō
 nantes. Hos persae castris ex aduerso arcis positis in prominētī colle: quē arcium pagum
 athenienses uocant: hunc in modū obsederunt sagittas stupā circūdatas ubi incenderāt
 emittebant in illorū uallum athenienses q̄q̄ obsessi & ad ultimū malorū deducti etiā cō-
 censo uallo tamē resistebant ac ne uerba quidem p̄sistatidarum conditionem deditiōis
 offerentium admittebant: & cum alia ad repugnādū excogitarunt: tum uero hoc quod i
 barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria. Adeo ut Xerxes per diu inops cō-
 fili fuerit: q̄ eos expugnare non posset Tandē ex difficultatibus accessus quidā apparuit
 barbaris. Necessē enim erat secundū oraculū oēm atticā: quae in continente est subiici p̄-
 sis. Igitur a fronte arcis a tergo aut̄ portae: & ascensus qua parte nemo excubabat: quāq̄
 nemo credebatur quēpiam hoīum ascensurum hac parte: & si loco praeupto quidam con-
 scenderunt iuxta templum Agrauiā filiae Cecropis: quos ubi in arcem ascendisse uide-
 runt athenienses: partim e muro sese praecipitauerunt: atq̄ extincti sunt: partim in adē
 refugerunt. At persae qui ascenderunt primū ad portas contendunt: eisq̄ patefactis sup-
 plices trucidant. Atq̄ ubi oīum stragem fecerunt direpto templo arcem incendūt. Athe-
 nis omnino xerxes potitus equidē quendam Susa ad Artabanum mittit nuntiātū res be-
 ne gestas: Ac praesentem statum. Postero die q̄ nunciū miserat cōuocatis atheniēsū exu-
 libus expeditionis suae comitibus iussit ut conscensa arce hostias suo ritu imolarēt: siue ali-
 quo in somniis uiso: siue sua sponte facti poenitens q̄ tēplum concremasset. Exules athe-
 nenses id quod iussi erant executi sunt: Cuius rei cur mētionem fecerim exponam. Est i
 arce hac Erechtheis qui fertur fuisse terrigena templum in quo olea est & mare: ut apud
 athenienses p̄dicatur: a Neptuno & Minerua in testimoniū posita q̄ de regione decer-
 tassent. Hanc igitur oleā una cum cetero templo: contigit ut barbari exurerent. Quam
 athenienses q̄ ab rege iussi erant rē diuinā facere: Altero ab incensione die cū in tēplum
 ascendissent: alpexerūt fruticasse edito a stipite uirgulto cabitū instar. Et hac quidem il-
 li narrauerunt. At graeci qui apud salaminem erant ubi nuntiātum esse uti res circa athe-
 niensium arcem haberent: eo p̄urbationis deuenerē: ut nonnulli et ducibus non expecta-
 rent: dū propositū negociū cōstitueretur: sed in naues irruerent: ac uela tollerent tanquā
 p̄fecturi. Ceteriq̄ qui relinquebantur statuerent sibi ante isthmū praetio nauali decer-
 nendum. & cū nox affuisset digressi e concilio naues cōscenderunt: Ibi Themistoclem p̄-
 gentem ad nauem suscitatur Mnesiphilus uir atheniensis quidnam ab ipsis decretum
 esset: & cum ab eo audisset decretum esse ut ad isthmum proficiscerentur & ante pelo-
 ponneseum dimicaret: Si isti inq̄t a salamine p̄ficiscatur: iā tu pro nulla amplius patria

dimicabis. Ad suam enim quisq; patriam remeabūt: ut nec Eurybiades nec alius hoīum
 quispiā cohibere possit: quo minus copiae dilabantur: Graciaq; peribit consilii inopia.
 Quare si qd cōminisci potest perge: & quod decretū est conare irritū reddere: Et Eury
 biadē a sentētia reuocare ut hic p̄stet. Themistocles cū hac admonitio sibi admodū pro
 barentur nullo reddito responso ad Eurybiadis nauem prexit. Vbi hoīem conuenit: ait
 uelle se de negotio cōi cū eo colloqui. Hūc ille in nauē ingressum iubet loqui quā uellet.
 Cui Themistocles assidens Quācūq; a Mnesiphilo acceperat tanq̃ a semetipso refert:
 & alia adiicit multa donec Eurybiadem a sententia reuocauit: p̄sualitq; ut e nauī prodiret:
 & duces ad cōsiliū cōtraheret: Il posteaq; cōgregati sunt priusq; ad eos Eurybiades re
 ferret id: cuius gratia ipsos coegerat: Themistocles multis agebat uerbis prout magnope
 re expediebat. Quē interfatus corinthioꝝ dux Adimātus Ocyti: Themistocles inquit
 in certaminibus si qui ante alios existunt colaphis cāduntur. Eum refellens Themisto
 cles: Atqui inquit reliqui nō coronātur. Comiter corinthio cum respondisset ad Eurybia
 dē conuersus: nihil eorum dicebat quā dixerat prius. Illos postquā a salamine profecti
 fuissent dilapsuros. Præsentibus enim sociis non putabat sibi decorū quēpiam accusare:
 sed aliunde oratione sumpta in te nunc inquit situm ē seruare grāciam si mihi accedēs
 nauale hic prælium facias: & non horum quibusdam credēs classem ad Isthmum abdu
 cas: utrumq; cum audieris inter se comparato. Si ante Isthmum confisges in patēti
 pelago dimicabis: ubi nobis minimū expedit naues habentibus & grauiores & numero
 inferiores. Ex quo etiam si in aliis feliciter nobiscū agatur tamen amittes salaminem &
 megara & æginā. Nam illos una comitabitur suus pedester exercitus. Atq; ita tu eos i pel
 loponnesum ages: oēm q; grāciā in discrimē adduces. Sin autem id feceris quod suadeo
 hæc in eo reperies cōmoda. Primū si in arcto confixerimus nos paucae naues cū multis p
 secto si æqua belli contingent multo superiores erimus: quoniā in arcto pugnare p no
 bis est: in spacio pro illis. Præterea salamis seruatur ubi nostri nunc liberi collocati sunt
 & uxores. Est & alia hic causa ppter quā itē debes præcipue hic manere: q; pro pelopōne
 so & isthmo pugnabis: quo caue si sapias ne istos ducas. Si id quod spero continget ut clas
 seuincamus barbari neq; ad isthmū nobis aderūt: neq; ulq; longius ab attica procedent:
 sed nullo ordine abibunt. Vnde nobis lucrificiemus quā seruauerimus megara ægināq;
 atq; salaminē. Apud quā credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim sua
dentibus hoibus fere p̄spere cedit. Secus facientibus ne deus quidē uult adesse & huma
na sententiā indulgere. Hæc dicentē Themistocle rursus interpellans Adimātus iniebat
 filere eū cui patria nō esset: qn etiam Eurybiadē nō sinere uirū extorē sententiā dicere: &
 ita demū id sinere cū urbē Themistocles habuisset uidelicet exprobrās q; athenæ captæ
 essent tenerenturq; ab hoste. Tunc Themistocles & illi & corinthiis multa ingerens pro
 bra ratione ostendit sibi esse & solū & urbē multo maiore q̃ illis. Vnde naues ferme du
 centæ essent armata: quas nulli græcorū inuadētes possent propellere. Hæc cū ratione
 significasset Ad eurybiadē transiens maiori cum acrimonia loquebatur ingens. Tu uero
 si hic manes: uir eris egregius: sin minus grāciæ euerfor: Totū enim belli momētū nobis
 naues sustinet. Sed mihi crede nisi hoc feceris nos sicuti sumus ubi domesticos receperi
 mus in Sirim quæ in Italia ē p̄fecturos: quæ olim iā nostra ē: q̃q; ut oracula aiūt a nobis
 cōdi oportet. Vos autē talibus sociis destituti meorū uerborum reminiscimini. Hæc di
 cente Themistocle: Eurybiades edocebat: & ob id edocebat (ut mihi uidetur) q; maxi
 me formidabat ne si ad isthmū classem reduxisset: ab atheniēsis defereretur quibus de
 ferentibus iam reliqui non essent in pugnādo hostibus pares. Ita sententiā eā probauit.

Adiman
tusSalamis
athenien
sium pro
fugiū
Credibi
lia suade
ri prospe
re cedit

Siris

Decens

ut illic manentes pugna nauali decernerent. Quod ubi Eutybiadi placuit: ii qui altera
tionibus uelitati fuerant circa Salaminē cū illic sese appararent tāq̃ praliū nauali factū
ri dies illuxit: & simul oriente sole extitit terremotus & maris propter quod uisū est faciē
dū ut acidaf in auxilium inuocarent: Id ubi fecerūt: & oibus qui illinc e salamine sunt
dies uota fecerunt: Aiacem Thelamionis filiū inuocauerūt: nauēq̃ ad Acacū & ad alios
acidaf inuocandos aginā miserunt. Narrabat aut Diceus Theocidis uir atheniensis atq̃
idē exul & apud medos factus illustris per id tēpus quo attica regio atheniensibus deso
lata a pedestri Xerxis exercitu uastabatur se forte fuisse unā cū Demarato lacedaemonio
apud capū triasiū: uidisseq̃ puluerē triginta ferme miliū uiuorum capacem ab eleusine:
& cum demiraretur quorū nā hoīum esset ille puluis statim se audisse uocem: quā uox
ipsi uideretur Iacchus mysticus & Demaratum ut qui esset sacrorum quā fierent in eleusi
ne ignarus interrogasse quidnam esset quod ita sonaret: seq̃ dixisse Demarate non abe
rit quā grandis aliqua clades cōtingat regis copiis. Hoc autem palam est: cum attica sit
desolata numē ab eleusine resonans uenire auxilio atheniensibus ac sociis. Quod si in
peloponnesum incubat: periculū regi erit eiusq̃ copiis quā sunt in continente: Sin ad
classeū quā ad salaminem est cōuertetur periculum: adibit rex ne nauticū amittat exerci
tum. Hāc solēnia athenienses quot annis celebrant Cereri atq̃ Proserpine: & his sacris
quicūq̃ uult & atheniēsiū & aliorum græcorū iniciatur. & uox quā audis est in hoc festo
bacchantiū. Et ad hāc dixisse Demaratū filiē neuē alteri cuiq̃ hoc uerbū dixeris. Quod
si ad regē referatur capite plectaris: ut nec ego te nec alius quispiā hoīum queat eripere:
Quāobrem tene filiētū de hac expéditione: diis curā erit. Hoc Demaratum admonuisse
aiebat: Ex illo aut puluere ac uocē factam esse nubē: eāq̃ in sublime elatā salaminē uer
sus ad græcorū exercitū fuisse delatā: Ita se didicisse Xerxis copias esse perituras.
Hāc dicens Theocydis filius referebat Demaratū atq̃ alios testes citans. Clastaria: autē
Xerxis copiae ubi cōspecta strage laconicorū ex trachinia in histiam traiecit: tridū illic
morata per euripū nauigabant: Totidēq̃ diebus ad phaleg: praesto fuerunt. Nec enī mi
nori ut mihi uideretur numero uel pedestres copiae uel nauticae athenas promotae sunt quā
ad sepiadē atq̃ thermopylas. Nā i supplementū eorū qui aut tēpestate ad thermopylas aut
in naualibus ad artemisiū praliis interierūt: eos substitutam q̃ nodū regē assecuti fuerāt
meliēses: doriēses: locros: boetios: q̃ cū oī copia aduenerūt exceptis thespiesibus & pla
taēnsibus necnon carystios: andrios: tenios: ac ceteros omnes insulanos p̃ter quos ciui
tates. quorum nominū superius habui mētionē. Nā quo magis penetrabat in graciā p̃
ses: eo plures eum nationes sequebantur. Qui omnes exceptis parisi postq̃ athenas ue
nere: & ad phalerum (Parī autem in cythno relictū quo bellū caderet spectabant) ibi xer
xes ipse ad classeū descendit animo cōtū classiariorū faciendi & eorū audiendi senten
tias. Eo p̃fectus ubi p̃fedit assidētibus q̃ accitu eius aderāt suae quoq̃ gentis tyrānis ac na
uium praefectis ut cuiq̃ rex honorē dederat: quorū primus erat Sidonius: rex tū Tyrius:
deinceps alii gradatim: misit ad eos Mardoniū tentādi gratia sciscitatū singulos praliū
nauale faceret nec ne. Posteaquā Mardonius a Sidonio exorsus singulos circuiens in
terrogauit. ceteri quidem eandē dixere sententiā iubētes fieri plū. Artemisia uero hāc
inquit Mardonī quā dico regi referas me neq̃ in praliis ad cuboiā gestis ignauissima ex
titisse neq̃ minima cōtulisse in te domine. Ideo cū talis sit æquū esse ea quā in rem tuā
maxime esse sentio demonstrare. Itaq̃ hoc tibi suadeo: ut nauibus parcas: nec praliū
nauale facias cum iis uiris q̃ tāto sunt tuis in mari p̃statiores: quāto fœminis uiri. Quid
enim necesse habes omnino uenire in discrimen pugnae naualis. Nōne athenas hēs:

Artemi
sie con
siliū

quorū gratia expeditionē sumpſisti: nōne reliquam grāciā. Nemo tibi obſistit qui tibi
 obſiſtebant ita ſummot ſunt ut eos decebat. Quo autem ego recuſuras hoſtium res ar
 bitror: id exponam. Si non inſtabis pugnae nauali cōmittēda: ſed claſſem perges hic cō
 tinere ad terrā: ac tendere ipſe in pelopōneſum: tunc tibi domine ſuccedēt ea quorū gra
 tia ueniſti. Neq; enim diu tibi reſiſtere grāci poſſunt ſed dilabentur: & abſte ad ſuas qſ
 q; urbes defugient. Quoniā neq; cōmeatus eſt eis in hac inſula (ut ego audio) neq; eſſe
 credibile eſt neq; ſi tu in peloponneſū pedēſtres copias duces hic eos perſtituros q; illinc
 huc aduenerunt: neq; de pugna pro athenienſibus faciēda curaturos. Quod ſi pugna
 nauale gerere approperebis: uereor ne copia nautica male regeſta pedēſtribus ſint ex
 tio. Præterea hoc etiam rex in animū dimitte uſu uenire ut bonis quidē hominibus ma
 li ſerui ſint: malis autem boni: Ideoq; tibi q; uiroꝝ es optimus ſerui ſunt mali: qui nume
 ro ſociorū cēſentur ægypti: cyprii: cilices: pamphili: e quibus nulla utilitas eſt. Hæc lo
 quētē Artemiſiā quicūq; ei bene uolebant: noxiā illi rebantur ſuā orationem tanq̃ aliud
 mali paſſurā ab regē quē uetaret pugna facere nauale. At ii qdē male cōſultū uolebāt: In
 uidebant: utpote cui inter primos ſociorū oium honos haberetur gaudebāt eius quā di
 xerat ſententiā tanq̃ periturā. Xerxes poſtq̃ ad eū ſunt relatæ ſententiæ: magnopere de
 lectatus Artemiſiæ ſententiæ: cū iam antea officioſam eſſe ſenſiſſet: tunc multo impen
 ſius collaudauit. Nihilominus ut pluribus ſtaretur iuſſit ratus ad euboiam ſuos ſpōte ma
 le pugnaſſe: q; uidelicet ipſe abſuiſſet. Itaq; conſtituit ſpectaculo pugnae naualis intereſ
 ſe. Claſſarii ubi nunciatū eſt illinc eſſe ſolēdū claſſem: ſalaminē uerſus ducunt: & pociū
 in aciem ſunt digeſſi. Sed cum eos dies defeceſſet quo minus prælium cōmitterent (nox
 enim interuenit) in poſterum diem ſeſe inſtruebant cū interim græcos metus formidoq;
 cepit cum aliis: tū uero peloponneſes: q; ipſi deſidentes in ſalaminē pro athenieſiū ter
 ra eſſent certaturi: qui ſi ſuperarentur in inſula deprehenſi forent obſidenti ſua terra ſine
 præſidio relicta. Per candē noctē pedēſter exercitus barbarorū cōtendebat in pelopon
 neſum: q̃q̃ cūcta quæ poterant excogitata erant: ne barbari per continentē ingrederen
 tur. Nā ubi Leonidā cū ſuis apud thermopylas occubiſſe accepere peloponneſes celer
 rime ex urbibus concuſſu factō iſthmū inſederant duce cleombroto Anaxandridæ filio
 Leonidæ fratre. Ibi cōſidentes primū uia ſcironidē obſtruxerunt: deinde conſilio initio
 Iſthmū muro inādiſicabant: opuſq; perſiciebant. Quippe nemine cum tot milia uiro
 rū eſſent ceſſante: Nā & lapides & lateres & ligna & ciſtas ſabulo plenas afferebant nullo
 tpiſ moito opus intermitteſ neq; diurno neq; nocturno. Qui e græcis ad Iſthmū au
 xilio cō omni copia uenerūt: Hi fuere lacedæmonii & arcades & helci & corinthii & ſi
 cyonii & epidaurii & phliaſii troezenii & hermonienſes. Hi fuerunt qui auxilio uenerūt
 præmetueſes periclitati græciæ: cæteris enim pelopōneſibus id nihil admodū curæ erat:
 & olympiā iā & carniā præterierant. Incolunt autem pelopōneſum gentes ſeptē: quarū
 duæ indigenæ eūdē quæ habitauerunt olim locū nūc habitāt: Arcades & cynurii: una achai
 ca quæ nūq̃ illa qdē e pelopōneſo exceſſit: ſed priſtino loco egreſſa alienū incolit. Reli
 quæ quatuor & ſeptē aduentitiæ ſunt doriēſes: ætoli: dryopes: lemnii. Doriēſiū multæ
 ſunt & inſignes ciuitates: ætolorū ſola Helis: dryopū Hermiona & Aſina: quæ æte Car
 damylā laconicā ſita ē. Lēniorū oēs paroreitani. Cynurii cū ſint indigenæ ſoli putāt Io
 nes eſſe: ſed effecti ſunt dores ipſa die ſub imperio argiorū impoſiti cū eſſent orneatæ &
 perioeci. Harū igit ſeptē gētiū cætera præter eas quas receſui e medio ceſſerūt: & ſi inge
 nue loqui fas eſt in medio ſedētes cū medis ſentiebant: Apud Iſthmū qdē in tali labore
 ſi occupati erant utpote pro omni iā curſu q; nulla ſpes e claſſe eſſulgeret currentes:

Cleōbro
 tus
 Pelopon
 neſi gen
 tes ſeptē
 Arcades
 Cynurii
 Achaia
 Doriēſes
 Aetoli
 Dryopes
 Helis
 Hermio
 na urbs
 Aſina
 urbs
 Cardamy
 la
 Orneate
 Periochi

Quæ audientes illi qui in salamine erant: formidine afficiebantur nō tā pro seipsis: q̄ pro peloponneso solliciti. Adeo ut alius alium adiēs ac summissa uoce admiraretur i Eurybiade consili inopiam. Tādē res erupit in medium: concilium q; cōtractū est: & multa de hoc ipso dicebantur ab his quidem oportere in peloponnesum nauigare: & pro illa adire periculum non autē pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab atheniensibus uero & aginetis & megarensibus satius esse illuc manentes dimicare. Ibi Themistodes postq̄ sententia peloponnesium euicit: clanculum e concilio egressus misit ad classem medorum nauigium cum quodam iussio dicere quæ oporteret: cui nomen erat Sicinnus contubernali suo atq; eodem pædagogo liberorum suorum quem post has res gestas ipse thespiensem fecit. Vbi thespienes in ciuitatem sunt recepti atq; locupletem: Is tunc nauigio ad duces barbarorum profectus hæc inquit dux atheniensium q; partibus regis fauet: præoptatq; res uestras q̄ graecorum esse superiores misit me clam alius græcis indicatum uobis illos metu percussos fugam facere uelle: & nunc offerri uobis occasione exequendi rem omnī præclarissimā: nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nam neq; inter se consentiunt: neq; uobis amplius obfident: quos ternetis inter se dimicantes eos qui uobiscum & eos qui contra uos sentiunt. Hæc re Sicinnus indicata ab illis abiecit. Cui fidem habentes barbari tum in insulam paruam nomine psyttaleam: quæ inter salaminem & continentem sita est multos perarum traiciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad uesperam spectabat producunt salaminem uersus eam circuituri. Producunt item qui circa ceon & cynosurā instructi erant occupantes omne iterum numichia tenus. Ideo autem & naues producebant nequa græcis liceret effugere: sed circuitu uicem redderet præliorum ad artemisium gestorum: & insulam psyttaleam traiciebant aliquot peras: ut cōmilio nauali certamine cum plurimū & uirorū & naufragiorum eo efferretur (erat enim insula in traiectu pugnae sita) peras suos seruarent: alienos interimerent. Hoc ne hostis sentiret clanculum egere nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens non habeo aduersari oraculis tanquā nō ueris uolens euidenter loquētia conari refellere. Auriconæ postq̄ Dianæ littora iungent: Nauales pontes cum litoribus synosuræ: Spe stolidæ fortes q; athenas Marte subegit Compescet iuuenē meritissima poena superbum. Instinctum furis sibi cedere cuncta putantem. Nam miscebatur æræ Mars sanguine pontum Inficiet: graui tunc libera tempora reddet Saturno genitus simul & uictoria pollens. Cum ita euidenter in his a Bacchide dicatur: Profecto neq; ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere: neq; ab aliis dici sustineam. Inter duces qui in salamine erant ingens confatus est tumultus non dum scientes a barbarorum nauibus se circumueniri. Vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum cœsuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis applicuit ex agina Aristides Lyfimachi atheniensis quidem sed in exilium a populo eiectus: quem ego: ut eius mores accepi: uirum optimū athenis atq; iustissimū censui. Hic uir concilio assistens: Themistodem euocauit non amicum sibi sed in primis inimicum. Verū præ magnitudine præsentium malorum oblitus simulatem euocauit hominem colloquendi gratia præseferat enim peloponnesens maturare ad līthmū classem reducere. Qui cum prodisset Themistodes ad eum inquit. Nos & alio tempore & hoc ipso contendere debemus inter nos hæc de re iter nostrum de patria præclaris meretur. Te uero certiorē facio peræque esse peloponnesensibus multa uerba facere ac pauca de abducēdis hinc nauibus. Ego tibi q; ipsemet uidi refero: nunc ne si uelint quidem corinthios atq; ipsū Eurydīdem enauigare posse quoniam circumdati ab hostibus undiq; sumus. Quare ingressus

Scinnus
pedago-
gus

Psyttalea
insula
Ccos
Cynosu-
ra

Aristides
iustissi-
mus

ad eos hoc indicato Cui respondens Themistocles: Iocunda sane inquit iubes bonū afferens nūciū. Nā quod ego præcabar ut fieret: id ipse tu conspicatus fieri uenisti nūcia tum. Vt enim scias quæ sunt a mediis propter me sunt: quoniā opus factū fuit ut græci qui uolebant sua sponte ad pugnam descendere descenderunt inuisti. Tu uero quandoquidē iocunda nūciatū uenisti: perte ipsum nūciato quæ si ego rettulero: uidebor rem cōmētiriā dicere nec ipsis persuadebo tāq̃ nō hoc agentibus barbaris. Itaq̃ tute ingressus uti res habet ipse referas. Quod ubi feceris si tibi fidē habebunt: optime habet sin minus perinde nobis erit. Neq̃ enim si undiq̃ circūdati sumus ut tu ais amplius isti diffugient. Aristides conciliū introgressus eadē rettulit dicens se ex ægina uenisse & agre elapsū q̃ latuerit stationē hostium oēm enim classē græcorū a Xerxis classe circūuentam Ideoq̃ hortari se ut ad defensionē sui illi sese præparent. Hæc locutus Aristides retro abiit. Rursus inter duces altercatio orta pleriq̃ eorum fidem nuncio non habentibus: quibus non credentibus aduenit triremes transfuga uiroq̃ tenioq̃ cui præerat Panætius Sosimenis: quæ oēm ueritatē attulit. Cuius facti nomine tenii in tropide qui delphis dedicatus est: inter eos qui barbare debellarunt inscripti fuisse. Ex hac nauī quæ ad salaminē & altera quæ ad artemisiū transfugit expleta est græcorū classis trecentorū & octoginta nauū. Duæ nāq̃ prius ad explendū numerū defuerant naues. Græci ubi eis uerba teniorum fecerunt fidem: sese apparauerūt tāq̃ dimicaturi. Et sub diluculū cū propugnatorum cōtū fecissent: Themistocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis sūma erat meliorū cū peioribus comparatio quæcūq̃ in hominis natura atq̃ industria existunt. Exhortatus ut meliora eligeret. Vbi perorauit: iussit illos ingredi naues. Quibus ingressis rediit ab ægina triremis quæ pfecta ad æcidas erat. Moxq̃ oēs naues græci soluerunt. In quos mouentes continuo barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem græci cū in hiberent remos cōsumq̃ irent: Aminias pallænæus uir atheniensis euectus nauī in hostilem incurrit: cui implicitus cum hæreret nec abstrahi posset: Ita cæteri uenientes auxilio conferti sunt. Hunc in modum aiunt athenienses extitisse initium pugnae. Aeginetæ uero nauī quæ ad æcidas abierat fecisse initium. Quāq̃ etiam hoc refertur simulacrū mulieris fuisse eis oblatum & cum apparuisset ita illos exortatū: ut omnis græcorū exercitus audierit sed prius his conuiatū. O dæmonii quousq̃ remos in hibeatis. Aduerses athenienses instructi erant phœnices. Nā ii cornu tenebant: quod ad eleusinē hesperūq̃ uergebat aduersus lacedæmonios instructi erant iōnes. Hi cornu tenebant. quod ad aurotam spectabat & pirææ: quorum pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebant: pleriq̃ minime. Enimvero cōplariū triarchorū nomina commemorare possēt: qui græcas naues expugnauere. sed neminē nominabo: præter Theomestorē Androdamantis: & Phylacū Histizi ambos samios. Quorū dūtaxat ideo mētionē facio: q̃ Theomestor ob hanc nauatā operā a persis tyrannus sami creatus: Phylacus inter bñ de rege meritis ascriptus est: & multo tractū soli donatus. Boni meriti autem de rege persica lingua orosangæ uocantur: de his quidē ita res habet. Multitudo autē regiarū nauū ad salaminē expugnabatur partim atheniensibus corrupta: partim ab æginetis utpote græcis seruatō ordine ac loco certantibus barbaris & incōposite & inconsulte agentibus: Vt nō ab re fuerit talē eis rem cōtingere qualis cōtingit: q̃q̃ eo die fuerunt atq̃ extiterant lōge se ipsis p̃statiores: & q̃ ad euboia extiterāt pro se q̃q̃ anitētes: ac Xerxē reformidātes q̃ ab eo se singuli conspici arbitrabantur: & de aliis q̃dē uel barbarorū uel græcorū singulū quō dimicauerint nō possū p cōperto referre. Circa Artemisiā uero hoc rei gestū ex quo impensius illa regi cōmēdata ē. Nā posteaquā regiæ res in multū tumultuationis de

Panætius

Græcorū
naues

ecc. lxxx.

Aminias

Pugnae

initium ad

salaminē

Theomestor

Phylacus

Orosangæ

Damasy-
thimus
Artemisia
pugna
gloriosa

Viri exti-
terunt fœ-
minæ: fœ-
minæ aut
uiri
Ariami-
gnes

nenerant: hoc interim tempore Artemisia cum nauem suā atica insequeretur nullū habens effugium: quia ante ipsam naues amicorum sua uero proxima hosti erat: hoc sibi putauit faciendū: quod & fecisse profuit. Nā ut fugiebat attica naue in naue sociam quæ erat uirorū calyndenſiū iniegit quaq; rex calyndenſium Damasythimus uehebat: Cū quo & si huic iam inde dū essent in helleſpōto contentio intercessit: tamen incertum an cōsulto id fecerit: an fortuito nauis calyndenſium oblata fuerit: eam Artemisia ubi incurrit pariter demersit prospero casu usa: & duplex hinc sibi bonū adepta. Nā triearchus at ticæ nauis eam conspicatus incurrisse barbarorū uirorū naue existimans: hanc autem græcam esse nauem aut e barbaris profugisse: & a græcis pugnare: ab hac ad alias se conuerſit. Ita ex hoc facto contigit Artemisia tum ut pestē euitaret: tum ut e malo opere picipue se probatam apud Xerxem redderet. Si quidem fertur cum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse quendam eorum qui aderant dixisse. Cernis Artemisiam domine ut bene præliatur: utq; nauem hostilem depreſſit. & regem interrogasse. Nunquid uere id opus Artemisiae esset: & illos qui plane nosſent insigne nauis artemisiane ita rem habere affirmasse: ratos eam nauem quæ corrupta esset hostilem fuisse.

Nam præter cætera quæ mulieri ut dictum prospere ceſſerunt: hoc quoq; accessit: q̄ enā ui calydenſi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferūt ad ea quæ narrabantur dixisse. Viri quidem extiterunt mihi fœminæ: fœmine autem uiri. Hæc autē dixisse Xerxem: In eo prælio cum alii multi & illustres uiri tam persarum medorumq; quā aliorū sociorū occubuerunt. Tū uero dux Ariamignes Darii filius: Xerxiq; frater e græcis pauci. Quippe qui gnari natandi cum sue naues corruptæ essent: nec pugna perisset ad salaminem enatabant: cuius rei quia imperiti erant barbarorum pleriq; in mari perire. Posteaq; eorum primæ naues in fugam uersæ sunt: tum uero plurimæ corruptebantur. Nam quæ in posterioribus locatæ erant: dum earum propugnatores conantur præterire: ut & ipsi aliquam operam regi nauarent: undiq; in suorum naues incidebant.

Quo in tumultu etiam hoc actum est: ut quidam phœnices quorum naues corruptæ fuerant regem adeuntes insinulauerint iones tanquā proditores: q̄ propter eos amissæ naues essent. Vnde id contigit non ut Ionum duces interficerentur: sed ut ii phœnices qui illos insinulabant eam acciperent mercedem. Etenim illic adhuc ea loquentibus famothracia nauis atticæ impacta eam demersit: & in hanc ægineticā impulsā ipsam depreſſit. Verum famothraces ut qui iaculatores essent epibatas naus quæ suam depreſſerat iaculorum ictibus expulerunt: eorumq; consensu nauis potiti sunt: Quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes ubi id egregium facinus Ionum aspexit conuerſus ad phœnices ut erat supra modum mœstus & omnes arguens: iussit eorum capita præcidi ne cum ipsi i bellis essent meliores criminerentur. Quotiens autem suorum quēpiam aliquod opus edentem cernebat: de eo homine percontabatur sedens sub monte qui est e regione salaminis nomine ægaleo & scribæ triearchum illum a familia & urbe scripto annotabant. Et cladi phœnicum qui aderant additus est Arioramnes uir persa q̄q; amicus regis. Et isti quidem in phœnices conuertebantur. Barbaris autem in fugā uersis & ad phalarū elabentibus æginetæ in freto subsistentes operam memoratū dignam ediderūt. Nā athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obſistentes fugienteq; expugnabāt. Æginetæ uero eas elabebantur quotiens aliqua effugiebat athenienses eo ipso cursu in æginetas incidebāt cum interim confixerūt naues duæ: una Themistoclis insequens aliam: altera Polycriti Crio geniti uiri æginete dum nauim sidoniam inuadit illam uidelicet quæ speculatoriam in ſciatho ægineticam ceperat: quæ uehebatur Pytheas Ischeni: quem persa

Polycriti
Crio
Pytheas

seminecem plagis tamen admiratione uirtutis seruatum in nauī habebant. Sidonia quæ hunc circūferebat nauis una cū persis est intercepta: Vt pytheas ita sospes rediret in æginetam. Polycritus ubi inspexit atticam nauē agnito signo nauis imperatoria inclamas Themistoclem iocatus est exprobrans æginetis q̄ cū medis sentirēt. Hoc Polycritus sua nauī incurrens in Themistocle iaculatus est. Barbari quorū naues supererant fuga se p̄ripuerunt in phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali e græcis optime audierunt ægineta. Secundo loco athēnienses: e uiris Polycritus ægineta athēniēseſq; Eumenes Anagyrasius & Aminias pallēnæus: qui & Artemisiam est infecutus non prius desertus q̄ aut illam cepisset: aut ipse captus esset. Si Artemisiam ea nauī uehi animaduertisset: Q uippe triarchis athēniensū præceptū erat ut eam caperent: propositumq; præmiū decem miliū drachmar: ei qui uiuam cepisset. Indigne enim ferebant mulierem aduersus athenas militare. At illa (ut antea dictum est) aufugit. fuerunt & alii quorū naues incolumes in phalerum euaserunt: Adimantū corinthiorū ducem athēnienses ferunt statim inter intia concursus nauīū expauescētū atq; perterritū sublati uelis fugā se dedisse. Corinthiosq; inspecta fuga nauis imperatoria: itidē abisse. & cū fugiēdo uenissent ad templum Mineræ Sciradis: quæ est in salamine occurrisse eis celocem diuinā cū p̄opia: quæ quīnam misisset cum nō constaret: scirentq; neminē suæ classis ad ipsos misisse eos ob id cōiectasse rē diuinā esse: & illos q in celoce erāt ubi propiores fuerunt ita locutos fuisset: Adimante tu quidē cōuersis in fugā nauibus abscedere græcorū proditor. At illi q̄tū uotis cōceperūt uictores hostiū euadent: & cū his uerbis fidē nō haberet. Adimātus hæc iteq; dixisse ipsos posse pro obsidibus ductos mortē obire: nisi cōstaret græcos esse uictores. Ita cōuersa nauī Adimātū cū cæteris ad classē suā: re iā ab aliis nauata uenisse. Hic de illis apud athēnienses rumor extitit: quod ipsi corinthii negā se inter primos pugnatōres extitisse: pro quibus testimoniū dicit reliqua græcia. Aristides Lysinachi uir athēniensis cuius pauloante ut uiri optimi mētiōē feci p̄ eū tumultū qui circa salaminē fiebat hoc rei gessit. Per multis eorū q ad littus salaminis locati erant sumptis genere athēniensibus & in psyttalēā in sulā traductis oēs psas q in ea insulā erant interemit. Defuncti nauali pugna grātī reductis in salaminē nauibus potiti sunt naufragiis quæ illic superāt parati ad aliā dimicationē q speraret regē iis & quæ sibi reliquæ erant nauibus usuræ. Porro naufragioſq; pleraq; uetus zephyrus ex attica moliens asportauit in orā noīe coliadem ut ipletū sit oraculū dū de cæteris quæ ad pugnam nauale primē faciēs mētiōē tū uerō de naufragiis illuc euectis a Bacide & Musæo multis ānis ārea p̄dictū ac redditū Lysistrato athēniensī niro fortilego q oēs græcos latuerat. Horrebūt remis mulieres coliadēſes. Hoc futurū erat p̄fecto rege: Cognita sua clade xerxes ueritus ne q̄s Ionū a græcis subornatus aut sua sponte ad soluēdos pōtes in helleſpōtū nauigaret. Vnde ipse i europa deprehensus salute piclaretur de fugiēdo cōsultabat. Nolēs tamē neq; a græcis neq; a suis de tegi: aggerē in salamine tētubat educere: nauēſq; phoenicū onerarias ut p̄ rate ac muro essent inectabat: & se tāq; aliā pugnā nauale facturū ad bellū iſtruebat. Q uæ agētē uidentes cæteri p̄ certo habebāt eū manēdi aio atq; bellādī illa apparare. Sed hīhil eorū Mardonīū latebat ut p̄be gnarū ingenii illius. xerxes & hæc fecit & simul in plidē misit q̄ p̄stē cladē nūciaret: His nūciis nihil p̄nicipis trāſcurrit in rebus humanis: qd̄ negociū hunc in modū ē a psis excogitatū. Q uot ex diebus tota uia cōstat totidē equos ac uiros ferūt eē distictos ad singulorū dierū iter faciēdū: quos neq; uis niuū neq; iber neq; æstus neq; nox distinet: qn̄ p̄positū sibi cursū celerissimū cōficiat. Q uorū cursorū primus mādata tradidit secūdo secūdos itē tertio: & ita deinceps illa mādata in aliū atq; aliū p̄trāſeūt: quæ ad

Eumenes
Aminias
Artemi-
siaz odiū
Adimantus
Sciradis
minerae
templum

Aristidis
pugna

Mardonius
Tabellio
nū cursus
& mores

Fax uul/
canti

Angareio

Mardoni
um ora/
tio ad xer
xem

Xerxis
oratio ad
artemisia

Artemi-
sia consi-
lium

modū apud græcos fax: quā Vulcano p uices ferre cūrfiores pfeuerāt. Hāc equorū cūf-
tationē perſa angareion appellāt. Et primus quidē nūcius ſuſa platus Xerxē athenis po-
titum eſſe tanta perſas qui relictī erant uoluptate affecit: ut omnes uias myrto conſtraue-
rint: & per eas odores incenderint: & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis uerſarentur. Secūduſ at
ita eos coſternauit: ut uniuerſi ueſtes dilaniarent: nociferationeq; & ciulatu irrequeto ute-
rentur culpā in Mardoniu refūdētes nō tam de claſſe q̄ de ipſo Xerxe ſolliciti. Idq; tā diu
dū xerxes illos ita affectos reddēdo ſedauit. Mardonius cū uideret xerxē magnā e pugna
nauali iacturā ſeſſiſe ſuſpicās ogitare fugā ex athenis p ſeiſpſo anxius erat tāq; penas da-
turus: q̄ regi pſuaſiſſet iſſere graciā bellū: putabatq; ſibi cōducibilis eē piclitari aut ſubi-
gere graciā aut magna opa aggreſſū honeſte uita deſungi: q̄q; opinio eius de ſubigenda
graciā ppēior erat: Hoc cū ſecū agitaſſet: regē hac oratione allocutū. Dñe noli mo-
rōrē ob hāc rē geſtā capere: aut pro ita magna hoc iactura ducere. Nō enim certamē quo
oīa noſtra cōſtat in lignis eſt ſed in uiris & eqs. Itaq; nemo tibi aut hog; q̄ tibi uidet oīa
cōſeſſiſſe egreſſus e nauibus conabit' obuiā ſe ferre aut ex hac cōtinēte. Vnde q̄ ſe obuios
tulere penas dederunt. Q uod ſi tibi uidetur faciēdū ut pelopōneſum tētenus cōtinuō
tētenus. Sin uidet' ſupſedendū ſupſedeamus licet: nec aio cōſternis. Neq; enī ulla poſ-
ſunt ratione ſubterfugere graci quo minus rationē dēt eoz; quā & nūc & antea ppetra-
rūt: tuig; ſunt ſerui. Et hoc quidē p̄cipue tibi agēdū puta. Q uod ſi tibi cōſtitutū ē ut ipſe
cū exercitu reuertaris: Aliud quoq; habeo ex hac re cōſiliū. Rex ne cōmittas tu ut pſa gra-
tis ludibrio ſiāt. Nō enī res pſas: aſſiſſe ſūt neq; tu ubinā uiri fuerimus ignauī: dicere po-
tes q̄les ſi phoenices & ægyptii & ciprii cīlices fūere: nihil iſta ad pſas attinet culpa. Qua
re qm̄ pſa tibi huius rei inſontes ſunt: iā mihi credito. Si tibi nō uidet' pmanēdū remea
ipſe ad ſolū natale cū pleraq; pte copiarū Ego cū dlectis de exercitu. xxx. myriadibus mili-
tū deſeo graciā in tuā redigere ſeruitutem. Iſis auditis xerxes ut ex malis gauisus eſt: uolu-
ptatēq; cedit: & ad Mardoniu inqt ſe ſubi ad cōſiliū rettuliſſet reſpōſur; utrū eoz; eſſet fa-
cturus. Et cū in cōſiliū uocaſſet dlectos pſarū pceres: placuit ei Artemiſiā quoq; ad con-
ſultādū accerſi: quā ſolā cōſtabat antea quā faciēda eſſent intellexiſſe. Quā ubi aduenit
eā xerxes ſūmotis aliis pſarū cōſiliariis atq; ſatellitibus hūc in modū allocutus eſt. Iubet
me Mardonius hic permanere ad tentādā pelopōneſem: negans ullā culpā huius dā-
ni eſſe penes perſas atq; pedefres copias: ſed eis uolentibus hoc tentari debere. Itaq; aut
hoc me facere hortatur: aut ſibi tradere triginta myriades delectorū militū ad ſubigendā
mihi graciā. Me uero ad patrias fedes cū reliquo exercitu reuerti. Tu igitur quā de pugna
nauali nō gerenda probe cōſuluſti: Vtrū mihi ſuades horū quod eligēdo bene mihi con-
ſulero. Hāc Xerxi cōſultātī reſpōdens Artemiſia. Arduū eſt inquit rex me dicentē tibi
optima proſperū cōſiliū dare: tamen e ſtatu rerū præſentium mihi uidetur eſſe facien-
dum ut tu ipſe domū remeas: Mardoniu uero hic relinquis cum iis quos uult ſi modo ue-
lit ille atq; recipiat ſe iſta facturum. Nam ſue ea quā ait: ſe uelle ſubegerit: & hāc ei exani-
mi ſententia ſuccedant: tua res domine agitur: quia id tui ſerui effecerint: Siue Mardonio
contra opinionem ſuam contingat: nō magna ſane calamitas erit ſaluo & te & rerum
domesticarum ſtatu. Etenim ſi incolumis es & domus tua: proſecto graci ſep̄ numero
pro ſeiſpſis multa certamina curſitabūt. at ſi qd cōtingat Mardonio cladiſ: Id nullius erit
momētū: graciq; uincēdo nō uicerint ſeruo tuo interepto. Tu uero athenis in cēſis cuius
rei gratia expeditionē ſūpſiſti reuerteris. Delectatus eo cōſilio xerxes quod idē illa ſuaſiſ-
ſet: quod ipſe haberet in aio qppe q̄ (ut ego opinor) nō remāſiſſet: ſi uel cūcti atq; cuncte
id ei ſuaſiſſet adeo perterritus erat. Artemiſiā laudatā dimiſit ducētē ſecū liberos regios

epheſu. Nā aliquot eū filii noti comitabātur: eū qbus ad eorū cuſtodīā miſit Hermoti-
mū genere quidē pedafenſe: ſed apud regē inter eunuchos nulli ſecūdū. Incolūt autē pe-
daſenſes ſup halicarnāſſū: apud quos hoc rei feſſe cōtingere ut quotiēs āphidyēſibus: q
circa eā urbē habitāt aliqd aduerſi certū intra tēpus ē euēturū: tūc antiſiti quā illic Mi-
neruā ē grādis herba naſcaſ: quā res bis apud eos accidit. Et his pedafēſibus Hermoti-
mus erat: cui maxima ex oibus quos qdē ipſi nouimus ultio cōtingit accepta iniuria. Si
qdē eū captū ab hoſtibus ac uenale mercatus ē Pæonius uir chiis ex hoc ipuriſſimo quā
ſtu quē facitabat uitā ducēs. Nā quos pueros forma p̄ditos coemerat: eos caſtrabat du-
ctosq; aut ſardis aut epheſū magna pecunia uenūdabat. Apud barbaros enim p̄cioſiores
eunuchi ſunt q̄ q nō ſunt caſtrati in oī genere fidei grātia: atq; ut alios p̄multos: ita hunc
quoq; Pæonius executi: ut q ex hac re uitā toleraret. Sed nō uſquequaq; infelix Hermo-
timus e ſardibus ad regē cū aliis muneribus deductus ē: p̄greſſuq; tēporis ex oibus eunu-
chis maximo in honore apud regē Xerxē eſſe habitus. Cū autē rex aduerſus athenas mo-
ueret e ſardibus: p id tēpus Hermotimus cuiuſdā negocii grātia deſcēdit in agrū myſiū:
q a chiis incolitur: ſed atarnis uocitaſ: lbi inuētū Pæoniū atq; agnītū allocutus ē: & mul-
tis & comibus uerbis primū recēſes ei quot p illū eſſet aſſectus bona. Deinde pollicens
quā grātiā illius meriti foret relaturus: ſi homo cum ſuis domeſticis illuc cōmigrāſſet. Ea
oratiōe libēter audita Pæonius cōtulit ſe illuc cū uxore & liberis. Quē poſtea q̄ cū oī re ſa-
miliari adeptus ē: Hermotimus his uerbis aſſatus ē. O oīum poſt hoies natos ſceleſtiſſi-
mū q ex neſciſſima negociatiōe q̄ſtū facis: qd aut ipſe ego aut meorū qſpiā uel tuorū: cui
piā mali fecit: q ex uiro neutrū me reddiſti: putas fore ut quā tunc machinabaris late-
rent deos q iuſta lege utētes te infandorū opificē tradiderunt in manus meas: ut de p̄ce-
na a me tibi irroganda queri nō poſſis. Hæc tibi exprobrauit hoī filiis in conſpectū eius
adductis q quatuor erāt: coegit patrē illorū genitalia recidere: quod cum coactus feciſſet
filii ſui adacti ſunt eius uirilia abſciderē. Ita ſupplicium ab Hermotimo in pæonium re-
diit. xerxes filiorū epheſū de ducēdoq; negotio Artemiſiā demādato accitū Mardoniū
iuſſit e copiis: quaſlibet eligere ut cōſentanea uerbis facta exequi experiret. Haſtenus
coe die eſt actum. Noctū autē regis iuſſu p̄fecti claſſis e phalero ſoluēte retro helleſpontū
uerſus abiērunt pro ſe qſq; accelerātes ad cuſtodiedas rates: qbus rex p̄trāſiret. Q uī cū
ad Zoſterē aduētaret minuta quādā cōtinētis p̄teta p̄mōtoria barbari ſuſpicati nauigia
eſſe p̄diū illinc auſugerunt. Tēpora deinde edocti nō nauigia eſſe: ſed p̄montoria: i ag-
mē ſeſe receperunt. Ut dies illuxit graci cernētes ibidē pedēſtres copias hoſtiū p̄ſtare: ra-
ti claſſe quoq; circa phalerū eſſe: ac pugnā nauale cōmittēdā: ſe ad reſiſtēdum apparabāt
Sed cognito illā uela feciſſe: cōfeſti iſeque dā ſibi cēſebāt. Itaq; eā inſecuti ādro tenus cer-
nere cum neſſent: ad andrum p̄fecti cōſultabāt. Q uibus Themistocles ſuadebat ut in
ſulas uerſus p̄fecti claſſe hoſtiū inſequētes recta ad helleſpōtū nauigarēt ſoluturi pō-
tes. Huic cōtrariā Eurybides opponebat ſententiā q̄ dicerent fore ut ſi diſſoluerent ra-
tes: maxima ob id calamitate afficerent graciā. Perſā enī ſi deprehenſus in graciā mane-
re cogereſ: nō geturum q̄ ſibi ocium qdē agenti: nec ulla reſpoſſet p̄cedere: nec ulli re-
to oſtenderet receptus & exercitus ſuus fame cōficereſ: p̄cedētī uero & rebus gerendis
operā dātī oīa poſſent p europā ſuccedere: tū in urbibus tum i nationibus quā uel captā
uiſſent: uel antea ſeſe dediſſent: qn etiā rē frumentariā habiturum ex annuis ſemp fructi-
bus græcorū. Nunc autem uideri illum utpote uictum nauali p̄ælio non p̄ſtiturum in eu-
ropa: Ideoq; p̄mittēdum fugere dum in terrā ſuā fugiendo pueniat. De qua terra deinde
certamen iā fieri iubebat. Huic ſententiā aliorū polopōneſium duces aſſenſere. Themī

Hermoti-
mus
Pedafen-
ſes
Amphiti-
enſes
Pæonius
Eunuchi
in præcio
sunt

Atarnis
ager

Pæonii
italio

Xerxis fu-
ga
Zoſteres

stocles posteaq̄ aiaduertit se nō posse plerisq̄ persuadere ut ad hellepōtū nauigarent adiit
 athēiēses: q̄ p̄cipue & idignabāt hostē effugere: aiatiq̄ erāt ad nauigādū i hellepōtū et p
 seip̄os si ceteri recusassēt. Eosq̄ ita ē allocutus. Et ipse multis iā huiusmōi casibus inter
 fui: & de multo pluribus audiui talia contigisse uiros ad necessitatem redactos plū istan
 rare: & sup̄iore quā acceperant calamitatē emēdasse. Itaq̄ nos qm̄ inuenimus quo pacto
 & nosip̄os & graciā tueremur: repulsa tāta hoīum nube nō isequamur eos fugiētes. Ne
 q̄ enī nos istud effecimus: sed dii pariter & heroes q̄ inuiderūt unum eē uigē & alia regē: &
 europā: q̄ sit iūissimus atq̄ scelestus: q̄ sacra pinde atq̄ p̄fana habēs utraq̄ icēdit: Deorū
 q̄ simulacra subuertit: q̄ & mare cecidit flagellis & cōpedes in illud deiecit. Sed bñ nobis
 cū in p̄sens tēpus agī. Ideoq̄ nunc qdē ut & nostri ip̄osq̄ & nostrorū domesticorū curā
 geramus: & ut spaciū q̄s ad reficiēdas aēdes faciēdāq̄ semētē habeat i graciā maneamus
 barbaro prorsus eiecto. Cū aut̄ uer appetet tūc in hellepōtū & in Ioniā nauigemus. Hāc
 dicebat Themistocles aīo sibi apud plā subsidiū cōparādū: ut si qd apud athenienses acci
 deret aduersi sibi haberet: quo se cōuerteret: put & cōtigit. Hāc dicēti Themistocli athē
 niēses cū tū ab eo deciperēt affēsi sūt. Nā cū antea prudēs habitus fuisset: postea uero p̄u
 dēs ac bōa cōsulēs cōpertus eēt: prorsus ad ei assentiēdū p̄mpti fuere. Ille ubi atheniēses
 ipsius sentētiā p̄bauere. misit e uestigio uiros quosdā cū nauigio ad exponēda regi mādā
 ta iussos tacere & si in oē tormētū deuenirēt: quoq̄ unus erat Sicinnus eius cōtubernalis
 Hi posteaq̄ ad atticā puenere. ceteris apud nauigiū rēanētibus: ip̄e ad regē alcēdit: atq̄ ita
 eū allocutus ē. Themistocles Neoclis filius dux qdē atheniensis: sed inter oēs socius uir
 optimus ac sapientissimus misit me tibi denūciaturū gratia tibi iseruēdi se retinuisse grā
 cos classē tu an isequendi cupidos: pōtesq̄ q̄ sūt i hellepōto soluendi. Itaq̄ nūc magno
 cū silētio te illuc recipias. Hāc re nūciata isti abiēre. Graci posteaq̄ decreuerūt neq̄ perse
 quēdū sibi ulterius barbarorū classē neq̄ nauigādū i hellepōtū ad soluēdū traiectū: An
 drū obsederūt aīo illā delendi. Nā primi ex isulanis andri pecunias poscenti Themisto
 cli denegauerāt: eiq̄ allegati athenienses illuc ire duobus magnis nuinibus fretos Suade
 la & necessitate: & ita sibi dādas utiq̄ esse pecunias rīderāt athenas p̄ portōe magnas eē
 atq̄ felices & diis p̄cipis nūc p̄cessisse: Nā se ad maximā soli tenuitatē redactos: andriorū
 q̄ isulā totidem p̄pitia numina nūq̄ dereliquere: sed sp̄ icolere iōpiā & impossibilitatē q̄
 bus diis obnoxios ādrios pecuniā nō daturōs. nūq̄ enī andriorū impossibilitate ualidiore
 fore atheniensū potentiā. Hāc illi cū rīdisent nec pecuniā dedissent obsidebāt. The
 mistocles uero (neq̄ enī unq̄ ab acq̄rēdo cessabat) ad ceteras isulas minacia uerba mittēs
 pecuniā flagitabat eis dē nūciis eis dēq̄ uerbis utēs: q̄bus apud ādrios fuerat usus: nisi pecu
 niā darent q̄ poscerent exercitū se grācorū illuc adducturū: & eā isulā obsessā deleturum.
 Hāc dicendo īgentē pecuniarū uī coegit a carystis atq̄ a parisiis: q̄ audito tū ādrū obsideri
 q̄ cū medis sensissent: tū Themistocle maxio i honore iter duces esse: hoc metu pecuniā
 misere. Aliarū āt isularū alq̄ pecuniā dederit: nec ne affirmare neq̄. Reor tū alias quoq̄
 dedisse n̄ has solū. Q̄ uāq̄ carystis ne hac qdē re cōtigit effugere cladē ut parisiis q̄ Them
 stocle pecunia delinito hostē deuitarūt. Ita Themistocles ex ādro p̄fectus clā ceteris du
 cibus exegit pecūias ab isulanis. At copiarū xerxis illic aliquot post pugnā dies imorate mo
 uerūt i boetios eadē q̄ uenerāt uia. q̄ppe Mardonio uisū ē simul regē p̄mittere itēpestiuū
 p̄p̄ āni t̄ps belligerari simul i thessalia satius eē hybernare: & deide iēure uere tētare: pelo
 pōnesū. Is ubi i thessalia puenit: sibi añ oīa decē milia p̄sagē q̄ imortales uocāt elegit: ex
 cepto eorū duce Idarne q̄ negauit se regē esse relicto. Itē de aliis p̄sis thoracatos: & mil
 le egres. Ad h̄ medorū: sacarū: bactrianorū: idorū peditatū eq̄tatūq̄. Has natiōes sibi
 totas desumpsit: ex aliis āt focis paucos: quorum duxat aut speciem aiaduertebat: aut

Them
 stocles
 qs

Suadela
 necessitas
 Inopia
 Impossi
 bilitas

Idarnes

aliqui egregiū facinus cognouerāt: sed plurimos ex una gēte p̄larū delegit torquatos & armillatos. Secūdo loco medos q̄ nō numero plis inferiores erāt: sed robore. Ita ut uniuersi triginta myriades una cū equitibus essent. Hoc iterim t̄pe quo Mardonius habet delictū copiare: & Xerxes circa thessaliā agit: Oraculū e delphis ad lacedamōios uenit ut Xerxem p̄nas necis Leonidæ reposcerent: & qd̄ daret ex eo reciperent. Mittūt igit̄ q̄cūq̄ sime spartiatæ caduceatorem. Is adhuc in thessaliā nactus exercitū ubi in cōspectū Xerxis uenit: ita uerba fecit. Rex medog: lacedamōni te & heraclidæ qui e sparta sunt p̄nas cadis reposcūt: quoz regem ipsoz interemisti dū graciā protegit. Ad ea xerxes cachinnos tollit: ac diu responso nō reddito hic inq̄t mōstrato Mardonio ut ei assistebat Mardonius p̄nas tales dabit quales illos decet. Caduceator hoc responso accepto discessit xerxes Mardonio in thessalia relicto ipse ad hellepōtū ire maturabat: Intraq; quinq; & quadraginta dies ad traiectū peruenit nullā propemodū partē copiaz ducēs: quaz quocūq; ueniebant & ad quosunque homines eorum direptis fructibus uesciebantur. Vbi nihil fructuum reperiebant ipsa herba ut esolo germinabat nonnulli delibatis corticibus & stridis frondibus arborum tam agrestium quam mansuetarum nihil omnino relinquentes hoc prae fame facere coacti. Quos deinde pestilentia exapiens ac dysenteria id est tormenta inter uiam extinguebāt. Eorum non multos Xerxes agrotos reliquit iniungens ciuitatibus ut in q̄q; ueniebat uti illos curarent & pascere: quosdam ēt thessaliā & alios quot in siri p̄onia & in macedonia: ubi sacri louis currū quē in graciā tēdens reliquerat reuersus non offendit. Eū p̄ones thracibus cū dedissent: tñ reposcenti xerxi dixere una cū equis inter pasce dū fuisse ab actū a tracibus: qui superiora strymonis circa fontes icolerēt. Quo in loco rex bisaltheorū ac terra crettonicæ thrax facinus eximū fecit. Hic & se dūtaxat uolētē negauit xerxi seruiturę: eoq; in edita mōtis rhodope abiit: & filiis uenit ne aduersus graciā militaret. Illi patre cōtēptui habito siue alioquin libidine belli ipsi cūdi militauere cū xerxe: q̄ postq̄ incolumes reuerterunt: oibus pater (erant aut̄ rex) ob eā cām oculos effodit. Et isti quidē hāc mercedē acceperūt. Persæ aut̄ ubi citato itinere ad traiectū puenere: hellepōtū namibus traicere ad abydū. Nō enim intentas iā rates inuenere sed tēpestate dissolutas. Ibi copiosiorē q̄ in itinere commearū adepti: nulla modestia se se reficientes ac mutatis aquis permulti interibant ex iis q̄ de exercitu superfuerant. Cateri cū xerxe: sardis puenere. Narrat̄ at̄ & aliter hæc res. xerxē posteaq̄ athenis p̄fectus est ad orā sup strymmonē illinc nō āplius iter fecisse: sed exercitū Hydarni p̄misso quē ad hellepōtū deducerent ipm̄ nauī phoenissā cōscendisse: ut in asiā se reciperet: & dū cursū tenet a strymonia ingēti uento fuisse exceptū: & eo uehementius tēpestate uexatū q̄ nauis referta uectoribus erat adeo q̄dem: ut sup contabulationes essent frequentes p̄sæ: qui cum xerxe uehebantur: Ibi metu pulsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem nūquā salus eis. esset: & cū ille rēdisset. Here nulla admodū est nisi horū uectorū aliqua abilitas. Tūc xerxem eo audito ita locutū. Viri p̄sæ nūc aliq; uestrum declaret se curā habere regis. In uobis enī uidet̄ sita esse salus mea. Hæc ubi dixit xerxes illos eo adorato desiliisse in mare: atq; ita leuata nauī xerxem incolumem in asiā peruenisse: & ubi primum iterā regressus est hoc egisse gubernatōrē q̄ regis q̄dem aiām seruasse aurea corona dōasse: q̄ aut̄ multos p̄larū pdidisset decollasse. Hic alter modus q̄ narrat̄ reuersiōis xerxis haud q̄ q̄ fidē ap̄ me hēt: cū pp̄ alia: tū pp̄ obitū p̄sæ. Nā si id regi a gubernatore dcū est: tñ ex infinis rōibus uel ob hāc unā cui repugnari n̄ p̄t negari hoc regē fuisse facturū: qn̄ potius p̄sæ uisuz & tabulatis i uentrem nauis descendere utiq; priores p̄larū & remiges phoenices neq̄q̄ plis nūero pares i mare deiecturū. Sed cū ut dcū est superius itinere pedestri cum

Dysenteria
Seriis

Xerxis nauis ad fūgam

Persæ multi submersi

Abdera
ubi

reliquo exercitu in asiam reuertisse. Cuius rei id quoq; magno est testimonio q; constat Xerxem cū rursus in asiam reciperet se abdera peruenisse: adhibuisseq; cōiuiuo abderitas & Acinace aureo eos ac triara auro intertexta donasse. & ut ipsi oppidani aiunt illum post q̄ ex athenis retro fugit: quod apud me fide caret. Illic primū zonā resoluissē adeo fuerat terrore correptus. Sunt autē sita abdera ad hellepontū. Vel potius ad strymmonē atq; ad litus ex quo nauim ille cōscendisse fert. Grāci posteaq; andrū expugnare nequeūt: cōuer si i carystū uastato illoq; agro rediere salaminē. Ibi añ oīa diis primitias selegerūt cū alijs rerū: tū phoenissas triemiū tres: q̄q; una reponeret apud lsthmū q̄ ad meā usq; memoria extabat: altera apud simiū: tertia aiaci illic apud salaminē. Secūdo loco p̄dā iter se disp tere: ex quibus primitias delphos misere. Vnde statua effecta est lōgitudine cubitoꝝ de ce: trūcā nauis partē manu sustinēs eodē in loco stās: ubi Alexander Macedo aureus: mis sis delphos primicijs grāci publice deū perconctati sunt nunquid perfectas & acceptas pri micias accepisset. Quibus ille respondit habere se quidē a grācis alijs uerū nō ab ægine tis: sed reposcere donū optime nauatæ ad salaminē operæ in pugna nauali. Id cū audissēt æginetæ aureas stellas tris dedicauerunt: quæ super malū nauis arcū stant apud angulum proxime Cræsi craterē. Post dispartitā prādā grāci ad lsthmū nauigauerūt daturi præci puū premiū græcoꝝ meritissimo q; in hoc bello p̄clarissime rem gessisset. Eo ubi peruētū est dūces grāci in aram Neptuni suā quisq; sententiā scriptam detulere quemnā ex oibus primum & quem secundum iudicaret. In ea autē suū quisq; nomen inscripsit p̄ se: illum qui præstantissimus extitisset extimans. Sed in secūdis partibus Themistocli adiudicādis pleriq; congruerūt. Ita cū singuli in primo loco singulos calculos haberent. In secundo Themistoclee multo superior extitit. & licet hanc rem grāci liuore quodam superfederint iudicare in suā quisq; patriā reuecti: tū Themistocles & habitus est & celebratus per uni uersam grāciā oīm græcoꝝ longe prudentissimus. Ipse quia non fuisset honore affectus ab iis qui ad salaminē dimicassent: ut honore afficeret lacedæmonē se cōtulit. Eū lacedæ moniū & splendide exceperūt: & magnifice honorauerūt. Et primas qdē partes rei bñ ge stæ Eurybiadæ: solertia uero ac dexteritatē Themistocles dederūt: utriq; oleaginā coro nā donarūt. Præterea hunc Biga quæ apud spartā erat p̄stantissima: laudatq; uerbis am plissimis trecenti ex primoribus spartiataꝝ qui equites uocantur discedētē ad teaticos usq; fines comitati sunt. Hunc solū ex oibus quos nouimus hoibus spartiataꝝ abeuntē de duxerūt. Eidē postq; ex lacedæmōe athenas uenit: ibi Timodemus unus ex inimicis eius alioq; nō e claris uiris liuore infaniens crimini dabat itionē in spartam: dicens illū athē nas respectu nō suū ab lacedæmoniis honores affecutū. Et cū nō faceret finē talia dicēdi: sigt ei Themistocles, O hō ita res hēt neq; ego si belbitanus forem sic a spartanis honora tus fuissē: neq; tu etiam i atheniensis. Atq; hæc hæcenus: Artabazus Pharnacis uir iter persas cū antea illustris: tū ex rebus platæsis factus illustrior regē deducebat iis sexagin ta milibus quæ sibi Mardonius delegerat: quē ubi traiecit tenuis comitatus est: & iam cē in asia scit regressus circa pallenen agebat utpote Mardonio per thessaliā macedoniamq; hibernante. nec alias copias obire curante. nec e sua dignitate existimabat nō diripere belles potidæatas in quos casu incidisset. Etenim potidæata postq; rex p̄terit & classis p̄ sica e salamine fugiens abiit e conspectu a barbaris defecerāt. Mox alij quoq; q; pallenē i colebant rebellātibz tūc uero Artabazus potidæā obsedit. Suspiciatus ēt olynthios ab re ge defecturos: & ipsos obsedit. Eā at urbē tenebāt Bottiei qui e sinu thermæo fuerāt: a ma cedōibus eiecti. Hos Artabazus postq; obsidiōe cepit i paludē deductos trucidauit. Urbē q; administrādā Critobolus toronæo tradidit ac gñe chalcidēsi. Ita chalcidēs olynthū

Them
istocles
oīm pru
dentissi
mus
Them
istocles se
lacedæ
monō
cōtulit
Eurybia
des
Timode
mus
Artaba
zus
Potidæa
ta
Pallene
Potidæa
Bottiei
Thermæ
us sinus
Critobu
lus
Olyn
thus

optinuere. Expugnata olyntho Artabazus potidæa obsidēda impēsius incubebat. Hoc Timoxenus facies cū Timoxeno scionæorū magistratu de faciendā pditionē trāslegit incertū mihi quomodo ab initio. Neq; enim tradit. Ad extremū ita actū est. Quotiens exarātū libellū aut Timoxenus ad Artabazum: aut Artabazus ad Timoxenum mittere uolebat eo sagittæ postremo inuoluebat: adaptatisq; desup pennis ad locū de quo cōuenerat sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui potidæa pdebat: proditiōis cōpertus est. Nā Artabazus ad cōuētū locū sagittā dirigens frustrante iactu humerq; cuiusdā potidæatæ percussit. Ad quē sauciū turba (ut assolet in bello fieri) cū cōcurrisset subdito reuulsa sagitta aiaduertens libellū detulit ad magistratus. Aderat autem & cæterorū pallenēsiū cōmilitū. perlecto libello magistratus & cognito pditionis auctore nō tñ censuerūt Timoxenū esse plectendū scionæa ciuitatis gratia: ne in posteq; semp scionæa p pditionibus haberent. atq; hūc qdē in modū Timoxenus pditionis manifestus fuit Artabazū uero tris iā menses obsidē tē ingens æstus maris excepit & is diuinitus. Vnde barbari uidentes locū festū lacunosum in pallenē cōcesserūt. Quoq; cū duæ partes permeassent eluuiem: tres aliæ supererant: q̄s ubi ptransissent: oportebat intrare pallenem. Sed eas tanta maris æstuatō inuasit quāta nunq; extiterat: ut indigenæ aiūt cū ea frequēter illic acciderat. Eorū qui nandi erant ignari interiere. Qui erant gnari: eos potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius æstus ac re stagnationis & cladis perlasæ ferūt potidæatæ hinc cām extitisse: q̄ isti e persis qui sunt a mari oppressi in templū Neptuni & eius simulacrū qd' sitū est in suburbanis impie gesserant. Hāc fuisse causam illi uidentur uere dicere. Eos qui superauerat artabazus in thessaliam ad Mardonium duxit. Et cū iis qui regem reduxerūt ita est actum. Classarius autem Xerxis exercitus qui super fuerat ubi a salamine fugiens attigit asiam rege cum aliis copiis e cherfonneso abydu traducto hyemauit apud cumā. Idē primo statim uere samū cōuenit: ubi nōnullæ naues hyemauerant. Eius classis pleriq; epibatæ erāt ex persis & medis ducesq; supuenerāt Mardontes Bagei & Artayntes artachai: cuius patruelis amites ab eodē ascitus erat istoz collega. Hi utpote magnopere perculsi non audebāt occasum uersus pducere ne unusquidem: sed apud samum subidentes ioniam a rebellando prohibebat recentas naues cum iadibus habētes neq; expectantes fore ut græci in ioniam irēt: sed ut sua tutari contenti essent ducta ex hoc cōiectura: q̄ ipsos e salamine fugientes non fuissent infecuti: sed libenter abscessissent. Atq; ut se uictos mari ita longe superiorē terra Mardonii futurū arbitrabantur. Qui dū apud samū erāt: simul consultabant si qd mali possent facere hostibus: simul subauscultabant quonā res Mardonii spectarent. At græcos excitabat tū ueris aduentus: tū Mæcedoniū in thessalia agens. Et eorū qdē exercitus pedestris nondum cogeatur: naues autem in æginam abierant numero centum ac decem præfecto atq; nauarcho Leutychidi: qui fuit Menaris: q̄ fuit Hesieli: qui fuit Hippocratidæ: q̄ fuit Leutychidæ: qui fuit anaxilei: qui fuit archidemi: qui fuit anaxandridæ: qui fuit Theopompi: qui fuit Nicandri: qui fuit Eunomi: qui fuit Polydectis: qui fuit pryanis: qui fuit Euriphōtis: qui fuit Proclis: qui fuit aristodemi: qui fuit Cleodari: qui fuit Hylli: qui fuit Herculis filius ex altera ab regia familia. Horum omnes qui prius commemorati sunt præter duos post Leutychidem reges spartæ fuerunt. atheniensium autem duce Xanthippo Aripbrois filius. Hac omni classe æginam profecta adueniunt eo nuncii ionum iidē qui nuper ierant ad orandos lacedæmonios ut ioniam liberarent: quorum unus fuit Herodotus Basilidis filius: semprem ab initio qui coniuratione inter se facta de trucidando Statte chiorum tyranno postea conspiratiōe patefacta p unū eorū q̄ rē demulerat. Cæteri q̄ sex erant e chio subdlexerūt: spartaq; contulerūt: & tūc i æginā oraturi græcos ut i

Timoxenus

L. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Artabzi mors

Cuma

Leutychy des. 131.

Stattes

320m **ioniam** nauigaret: **agregq;** exoratos delo usq; perduxere. Nam ulteriora oia græcis formi
 330m **dolosæ** erant cū locog; ignaris cum plena hostium esse credentibus: & tātū dem abesse
 340m **samum:** quantum **Herculis** columnas. Cōtigitq; id rei ut neq; barbari supra samū hespe
 350m **rum** uersus nauigare auderent metu perterriti: neq; græci chiorū rogatu auroram uersus
 360m **ultra** delon. Ita timor mediū eorū tuebat. Dum græci nauigare in delum: **Mardonius**
 370m **q;** in hybernīs apud thessaliā erat inde mouēs misit ad oraculum quēdam gnē europeū
 380m **noie** **Murē** iubens ut quantūcūq; sibi licerēt puaderet ad oraculū cōsultādū: edocuitq; qd
 390m **uellet** ab oraculis scire. **Q** & aut fuerit: haud cōspertū habeo non enim memorat. **Opi**
 400m **nor** nihil aliud q̄ de rebus p̄sentibus fuisse. Cōstat hūnc murē in telebadiā uenisse: & mer
 410m **cede** corrupto quodā indigena trophoniū descendisse: & ad abas phocēnsiū & illinc ad
 420m **apolloniam** quemadmodum in olympia fas est in templis sciscitari oracula: tū quōdā nō thebano
 430m **sed** hospite pecunia corrupto in delubro **Amphiarai** obdormisse. Idco aut nēmini theba
 440m **no** licet eo in loco uaticiniū esse. **Q** & cum **Amphiarus** optionem eis dedisset utrū mal
 450m **lent** uate uti se an auxiliatore. thebani sibi auctorem eum maluerunt. Ea propter nefas est
 460m **ulli** thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculū a thebanis mi
 470m **hi** narrat **Murē** europeum p̄uestigatis omnibus oraculis isse etiam ad phanum **Apollin**
 480m **is ptoi.** Vocat aut id phanū ita sed ipsorum thebanog; est situm supra paludem **copai**
 490m **dem** ante mōtē proxime urbem **acriphiam.** Ad hoc templum postquam peruenit is **q;**
 500m **Mus** appellaret: secutos eū tris uiros publice delectos ad describenda ea quæ homini rui
 510m **derent.** Et statim antistitē barbara lingua usum: & q̄ eos subsequēbant stupuisse audien
 520m **tes** barbarā linguam pro græca. Cūq; nescirent qd in p̄senti negotio agerent. **Murē** eu
 530m **ropeū** pugillares ab eis quos ferebant abstulisse: & in illis ea quæ dicerent a propheta exa
 540m **rasse:** eūq; ut dicebant lingua caria: & ubi illa scripsisset digressum in thessaliā abiisse. Ea
 550m **Mardonius** intelligens qd dicerent nūciū debinc athenas mittit **Alexandrum** mace
 560m **donē** **Amyntæ** filiū: tū q̄a in eū p̄pensi erant persæ. **Q** uippe cuius sororē **Gygæā** **Amyntæ**
 570m **filia** in matrimonio habebat **Bubares** uir perses: ex qua genuit **Amyntā** in asia aui ma
 580m **terni** ferētē nomē: cui ab rege phrygiæ data est incolēda urbs **alabanda:** tū quia audiebat
 590m **hospitalē** atq; munificū esse uiuē **Mardonius** mittendū duxit. Hac p̄cipue rōe arbitra
 600m **tus** se cōciliatūq; sibi athenienses populū & multū & strēnuū esse audiens: & q̄ cladis p̄u
 610m **icæ** in mari acceptæ p̄cipuus auctor extitisset. **Q** uibus sibi cōciliatis spem cōcipiebat fa
 620m **cile** potiūdi maris prout etiam contigisset. Nā terrestribus copiis lōge sibi superior eē ui
 630m **debat.** Ita colligebat suas res fore superiores rebus græcog;. Cui fortassis oracula illa reddi
 640m **ta** suadebant ut atheniensem sibi sociū ascisceret. His obtemperans **Alexandrum**
 650m **hunc** mittebat septimū a **Perdiccā:** qui macedonum tyrannidem optinuit hunc in
 660m **modum.** Tres fratres a **Temenō** oriūdi **Gaanes** **Aeropus** **perdiccas** ex agro in **illyricos**
 670m **profugerunt:** & ex **illyriis** trāsgressi superiorem macedoniam peruenierunt ad urbem **le**
 680m **baam.** Vbi se ad mercenariā operam regi locauerunt unus quidem equus: alter ue
 690m **ro** bobus: minimū autem natu minutis pecoribus pascendis. Erant autē p̄scog; hoīum
 700m **tyrānides** in rē nummaria exiles nō solū populares facultates. A deo ipsi regi sua uxor co
 710m **quebat** cibaria. Hæc cū aīaduertisset panē pueri **Perdiccæ** mercenarij dū coq̄ret effici du
 720m **plū** q̄ erat. Idq; semp contigere: indicauit marito. Ille re audita ilico ingressus est ut offēdū
 730m **ecerneret** quonā mō qd maius excreceret. Moxq; accitis mercenariis ut a sua domo dese
 740m **derēt** iperauit. Et cū isti dicerēt ita demū se abscedere iustū esse: ubi mercedē accepissent.
 750m **Tūc** rex mercedē noiari audiens hunc inquit **Solem** ostendens in deum contumeliosus

dignam uobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fumarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aeropos steterē attoniti. At adolescens accipimus rex quædas prælocutus gladio. (Nam gladium gerebat) circumscriptis in pavimento domus Solomon: circūscriptumq; cū ter in sinum suum hausisset: abiit cū cæteris. Quale autem esset id quod faciebat puer: & q; data cū illo assensu accipiebat minimus natu renunciavit: q; dam assessorum regi. Hoc audito rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui tanquam liberatori immolant posteri illorum qui ab argo erant. Hic amnis posteaquam eum temenidæ transierant ita uehemens effusus est: ut ab equitibus transiri nequirit. Temenidæ in aliam macedoniæ plagam transgressi habitarunt prope hortos quiferebantur esse Mide Gordio geniti.

Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenum foliorum fragrantiori odore quam cætera: & in quibus ut fertur a macedonibus Silenus fuit exceptus. Super eos situs est fons nomine Berbinus per hyemē inaccessus. Hinc egressi postq; eam plagam optinuerunt: Temenidæ cæteram macedoniam subegerūt. Ab hoc Perdicca hunc in modū Alexander oriūduus est. Amyntæ filius fuit Alexander: Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aeropos: Aeropi Philippus: Philippi Argeus: huius Perdiccas qui parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi athenas uenit a Mardonio missus ita uerba fecit. Viri athenienses Mardonius hæc inquit. Nuncius mihi ab rege uenit in hæc uerba. atheniensibus iniurias quas mihi intulerūt omnes remitto. Nunc autē Mardonio ita facito. Suā eis regionem reddito. Præterea aliam pro suo arbitratu eligant: suaq; libertate potiantur. Quinetiam eorū templa si mecum fœdus inire uolent: oia quæ ego incendi ressiuito. Hic nuncius cum mihi allatus sit necesse habeo ista exequi nisi per uos steterit. Ego uero hæc uobis duco dicenda: quid insaniitis bellum regi inferentes: qui nec unquam præstare: nec semper ob stare poteritis. Nostis enim Xerxis & copias & facta auditis quoq; nūc de exercitu q; mecū est: quē si superaueritis atq; uiceritis: nulla uobis si sapitis spes erit: cū alius multo maior exercitus sit affuturus. Nolite igitur æquiparādo uos regi priuari solo uestro: & p uobis ipsius assidue discurrete: immo potius his molestiis uos explicate: cū assist uobis pulcherrima explicandi facultas q; ab rege prouocati ut societate belli nobiscū ineatis citradolum & fraudem liberati eritis. Hæc me iussit athenienses apud uos Mardonius dicere. Ego uero de mea in uos beniuolentia nihil cōmemorabo. Neq; enim nūc primum eam cognouistis. Obscuro tñ ut Mardonio morē geratis: quos aiaduerto nō semp ualidos fore ad gerēdū cū Xerre bellū: quales si aiaduertē esse: nequaquā huc cū his mādatis uenissē.

Quippe regis uires supra hoīum sunt: & manus prælonga. Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus. Quippe ex æquo fœdus facere uolentibus timeo uestram uicē: qui ex omnibus sociis & maxime in uia habitatis: & soli semper præcipuā cladē accipitis possidentes terrā inter diuersas acies positam. Itaq; inducite in hoc aiūm quod magno pereffe uestra dignitate cū rex magnus uobis græcorum solis iniurias remittens cupiat effici amicus. Hæc Alexander. Quem athenas euntē ad inducendos in barbari societatem athenienses cū audissent lacedæmonii: id nescieret uehementer extimuerūt reminscentes oraculorū fatale esse ut ipsi cū cæteris doriensibus e pelopōneso eicerent a medis pariter & atheniensibus. Ideoq; sine mora mittendos illic censuere legatos. Et sane contigit ut contioni adessent lacedæmonii. Extraxerant enim athenienses tempus probe scientes fore ut lacedæmonii audirent uenientem a barbaro nuncium ad societatem cōtra hendam. Quare de industria id fecere ad declarandam lacedæmonii sniam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander excipientes nuncii spartanorum ita locuti sunt.

Mydæ
hori
Rosæ sexa-
genū
foliorum
Silenus
Berbinus
fons
Alexandri
genus
Amyntas
Alcetas
Philippus
Perdicca

Regis ui-
res

Nos uero misere lacedæmonii oratum uos neqd noui in grāciam agatis: neq; uerba quæ
 afferūt a barbaro admittatis: q; neq; iustum sit ullo modo: neq; decorum cum aliis græ
 cis tū p̄cipue uobis idq; multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis in
 iuitis: & propter imperium uestrum est deceratum: quod certamen nūc in uniuersam græ
 ciam emanauit: cuius totius uos p̄cipui auctores fuistis: & græcis causa seruitutis res nul
 lo pacto toleranda cum p̄sertim constet athenienses semper & iam inde a p̄scis tēpo
 ribus uindicasse p̄ multos homines in libertatem: & tristem quidem conditionem ue
 stram dolemus: quod iam bis prouentu frugum fraudati estis: & iam domibus quæ diru
 tæ sunt cæretis. Quo nōmine lacedæmonii uobis ac ceteri socii spondent se uxores ue
 stras & omnia ad bellum inutilia proxime domesticos suos quoad bellum hoc steterit ali
 tuos. Neq; uero uos Alexander macedo seducat commendans Mardonii orationem. Fa
 cit quod sibi faciendum est. Qui p̄ppe qui tyrannus tyranno operam p̄stat. Sed nō idē
 uestra facere interest: si recte sapitis: qui scitis nihil barbaris esse neq; fidum neq; uerum.
 Hæc cum nuncii dixissent: athenienses Alexandro ita responderunt. Et ipsi cognitum
 habemus hoc uires medorum etiam atq; etiam maiores esse quam nostras. Vt id nihil in
 terist exprobrare nobis. Attamen in tutanda libertate eatenus resistemus quatenus ualebi
 mus. Vt autem societatem cum barbaro cōtrahamus neq; tu p̄suadere tentes: neq; nos
 si tu tentaueris p̄suadebimur. Tu uero renuncia Mardonio atheniēses dicere quoad sol
 eodem itinere meabit: quo nunc meat: eousq; se nunquam cum Xerxe societatem initi
 ros: sed se protegendo propulsaturos eum fretos ope deorum atq; heroum: quorum ille
 nihil pensi habens: & templa & simulacra incendit. Tu quoq; posthac cū istiusmodi ora
 tione ne cōmittas ut athenis uidearis: neue p̄ speciem emolumentorum in sanda nos fa
 cere suadeas. Nolumus enim te ingrātum quippiam ab atheniensibus pati: quibus & ho
 spes & amicus es. Hæc Alexandro responderunt. Nunciis aut spartiarum illa lacedæmo
 nios ueteri ne sedus ineamus cum barbaro: sane humanum est neq; hoc uerentes eos tur
 pe est uenisse: quibus mens atheniensium explorata esset: quoniam neq; tantum auriusq;
 gentium est: neq; regio ulla specie & bonitate p̄stans: quam nos accipientes: ut cū me
 dis sentiremus ad tradendam seruituti grāciam induceremur: quod ne faciamus & si ueli
 mus multa & magna nos adhortantur. primum atq; idem maximum q; deorum ædes ef
 figiesq; incensæ pariter & obrutæ sunt: quas nos in primis ultum ire necesse est potius
 quam cum iis fœderari qui ista fecerunt. Deinde q; sumus græci eiusdem & sanguinis &
 linguæ quorum & sana & sacrificia communia sunt & mores affimiles: eorum prodito
 res fieri athenienses non bene haberet. Ex quo si antea nesciebatis nunc ita accipitis dū
 uel unius atheniensium supererit: nunquā nos conuenturos esse cum Xerxe. Vestram
 autem erga nos prouidentiam quod consulere nobis domo carentibus ita ut domesticos
 nostros alere uelitis gratam habemus. Et licet beneficium uestrum cumulatū sit: nos
 tamen ita illud orabimus: ut nihil uobis molestiæ afferamus. Quod cum ita sit copias
 primo quoq; tempore emittendas curate. Nam ut nos coniectamus non diu differet bar
 barus ingredi regionem nostram: sed simulatq; acceperit nuncium nos nihil eorum esse
 facturos quæ orauit: aderit. Qui antequam assit in attica: tempus est nos in boeriam au
 xilio ire. Hoc ab atheniensibus reddito responso: lacedæmonii spartam reuerterunt.

Tyrānis
 tyranno
 operā p̄
 stat
 Barbaris
 nihil fidū
 neq; ueg;

Herodoti Halicarnasei Historiarum Liber Nonus.

Oc ab atheniensibus reddito responso lacedæmonii spartam reuerterunt. Mardonius posteaq̃ regressus ad eum Alexander atheniensium responsa indicauit mouens e thessalia citato agmine athenas ire contendit. Quacumq̃ iter faciebat. Illinc uiros ad bellum sumens thessalis ducibus quos adeo non poenitebat eorum quæ hæcenus egerant: ut etiam multo studiosius persam inducerent. E quibus thorax larissæus & Xerxem effugientem deduxerat: & tunc Mardonium peraliam deducebat in græciā. Mardonium ubi cum exercitu thebas peruenit: thebani exceperunt: inuadēdoq̃ nō sinebant p̃gredi lōgius: q̃ negarent illū locū ponendis castris opportuniore esse q̃ illū ubi subsideus cōsequeret̃ ut oēm græciam sine præliō subigeret. At diu enim esse etiā uniuersis hoibus ut subigere græcos iter se cōuenientes: qd̃ & antea cognouissent. Si uero feceris dicebāt qd̃ nos suademus: occupabis nullo negotio ualidissimam quæq̃ illoq̃ cōsilia. Mittæ pecuniā ad eos qui p̃potentes sunt in ciuitatibus. Missa pecunia græciā ad factionē rediges. Hinc eos qui tecū nō sentiēt ad motis copiis facile expugnabis. Hæc thebani suadebant: quibus ille obtemperādū nō putauit partim animi fastu: partim acri quadā libidine athenas itesq̃ occupādi: p̃sertim sperans icēsis p̃ insulas ignibus declaraturū se regi sardibus agentī athenas ab ipso teneri. Igit̃ in atticā cōtēdens cum illic athenienses ne tūc qd̃ inuenisset: sed plerosq̃ eorum in classe ad salaminē eē audire urbē cepit desertā decimo mēse q̃ fuerat itesq̃ ab rege capta. Eo postq̃ uenit mittit ad salaminē Murychidē quēdā hellepontii cū eisdē mandatis: q̃ Alexander macedo tulisset. Mittebat aut̃ eadē mandata gnarus ille qd̃ nō beniuolo erga ipsum aio esse athenienses. Sed sperās cōtumaciā deposituros tanq̃ subacta oī attica regiōe & sub ipsius imperio posita. Hæc de cā Murychidē misit in salaminē. Is ubi in senatū uenit Mardonii mādara exposuit. E senatoribus Lycidas sententiā dixit satius uideri sibi eē ut ea quæ Murychides apud senatū diceret: ipsi admittentes ad populū referret̃. Hæc ille dicebat siue q̃ pecuniā a Mardonio accepisset: siue q̃ id sibi p̃bare. Quod & simulatq̃ audire athenienses tā ii q̃ ex cōsilio: q̃ extra cōciliū erāt indigne ferētes Lycidā circūsteterūt: lapidibusq̃ iteremerūt. Hellepontii uero Murychidē dimiserūt illa sum. Excitato de Lycida apud salaminē rumore: q̃ cognito qd̃ gestū erat: athmieniū uxores alia aliā exhortātes atq̃ p̃hendētes ultro domū Lycidæ adiere: hoīsq̃ uxorem ac liberos lapidauerūt. Hūc in modū athenienses in salaminem trāsierūt. Quā diu ipsi copias e pelopōnese uenturas sibi auxilio expectabāt: tā diu hostes in atticā habuere statua. At ubi & socii tardius segnīusq̃ agūt: & Mardonius aduentans iā esse in boetiā audiebat. Ita supportatis oībus rebus & ipsi in salaminem traiecerūt: nūcioq̃ in lacedæmonem miserūt cū cōquestū de lacedæmoniis quod neglectui haberent barbaq̃ esse atticā ingressum: neq̃ cū ipsis ei in boetiā occurrissent: tū admonitū eoz̃ q̃ sibi si ad eū deficere uellent Mardonius spopondisset: tū p̃dictū nisi p̃stidio ipsi essent se aliq̃d̃ per semet remediū inuenturos. Agebāt aut̃ per id tempus Lacedæmonii solennia q̃ uocant̃ hyacinthia: q̃ festa dei celebrare plurimi faciebāt. Ad hæc murū sibi in lsthmo extruebant: q̃ iā pinas acceperat. Ad hos posteaq̃ nūcii atheniensium la Hyacinthia cedæmonem uenerūt ducentes secū megarensiū ac plateænsiū legatos. Ephoris aditis ita locuti sunt: Athenienses ad hæc nos referenda miserūt regem medoz̃ cū nostrā nobis regionem redere: uel tū societatem nobiscū æqs conditionibus inire circa fraudem & dolū tū aliā regionem nostræ addere q̃ ipsi nostro arbitrio optauerimus: nos tū pudore græci

murychides

Lycidas

Hyacinthia

nois & p magno flagitio ducētes pdere grāciā annuere nolle: sed recusare quīs iniuria af-
fectos a grācis ac pditos. Q ui & lī nō ignoremus cōducibilis esse nobis societatē inire
cū pla q bellū gerere: tñ spōte nostra societatē nō inibimus. Et hāc qdē nostra sunt quā i
grācos pstatimus officia. At uos q tūc in oēm metū deueneratis ne pacisceremur cū pla po-
steaq cōpertā habuistis sententiā nostrā nequaquā pdendi grāciā & mū: quē in lsthmo
inādicabatis absoluistis: nullā habetis atheniensīū rōem. Et cū conueneritis nobiscū de
occurrēdo pla ad boetiā desertores extitistis pro nihilo ducētes barbae atticā eē ingressū.
Itaq uobis atheniēses i pns usq succēsent q nō estis officio fūcti. Q d' supest ut priō quo
q tpe nobiscū copias mittatis iubent: quo barbae in attica qm in boetia defecimus exci-
piamus nostra in terra: ubi cāpus thriasiū appositissimus erit ad dimicandū. Hāc ubi ac-
cepere ephori: responsum in diē posteriū distulerūt. Postero die in ategz: Idq in decem
Thriasi
us cāpius
dies fecerūt diē de die extrahentes. Intra quod tēpus uniuersi pelopōnenses magno stu-
dio incūbentes lsthmū muro intercludere: ad finēq perduxere. Nō auxim dicere hāc fūit
se cām cur isti tantopere solliciti fuerint cū Alexander macedo athenas pgebat: ne athe-
nienses medoz partes sequerēt: nūc aut nihil aliud curat q tū sibi lsthmus inādicare
tur putātes nō amplius qq atheniēsis indigere. At sub aduentū Alexandri in atticā mu-
ro: quē extruebāt nodū pfecto pfas uehementer extimescebant. Tādē & respōsū & exitū
Chileus
fuit huiusmodi. Pridie q iā ultimū cōciliū fieret uir tegeata noie Chileus apud lacedæmo-
nios maxime inter hospites potētia cū audisset ab ephoris oīa q athenienses dixisset: his
uerbis eos allocutus est. Ita se hēt uiri ephori si athenienses nō sentiūt nobiscū. sed cū bar-
baro quis ualido muro sit lsthmus inādicatus: tñ magnā fores patefactā sunt barbaro
in peloponnesū. Q uare prius eos audiat q aliqd decernāt: qd cladem grāciā afferat.
Hoc Chileus cōciliū dedit qd in aim admittentes ephori cōfessim nihil collocuti cū nū-
ciis q a ciuitatibus uenerāt qnq milia spartiatay cū adhuc nō esset dimiserūt pposito eis
Paulanis
Plistar-
chus
Pausania Embroti filio: q pfectura erat qdē Plistarchi Leonida geniti: sed cū is puer esset
Pausanias pfectus ē: q eius patruelis erat: & idē tutor. Nā Cleombrotus Anaxādriz pater
pauzanias iā nō superat nō diu postq copias q mū extruebāt i lsthmo reduxerat uita fūctus.
Reduxerat aut aut ab lsthmo copias Cleōbrotus ob eā cām q sibi iter sacrificandū aduer-
sus pām Sol in cælo obscuratus esset. Elegit aut Pausanias sibi collegā Euryanactē Doris
Euryana
ctes. reg.
filiū suū gētīlē. His copiis e sparta cū Pausania pfectis nūci de illaz pfectiōe ignari ubi
dies illuxit: ephoros adēūt hntes i aio abire i suā qq ciuitatem. Vbi adierūt ita uerba fece-
re. Vos qdē lacedāmōiī defidentes hic celebratis hyacinthia: ac luditis sociis pditis: athe-
nienses uero ut a uobis lāsi ob penuriā sociorū ita ut potuerunt cū pla trāsigent. Soluta aut
societate uobiscū palā est nos si regis fuerimus socii militiaz comites futuros: in quācūq re
gionē nos illi educēt. Inde uos discetis qdnā uobis ex ea re sit euētuz. Hāc locutus nūciis
epphori iureiurādo iterposito dixere suas se copias putare in Orestio esse tendentes aduer-
sum pegrinos. peregrinos enim barbaros appellabant. Hoc illi nō intelligentes qd dice-
res suscitabant: scilicet iā & rē oēm edocti atq stupefacti q celerime abire ad illos isequē-
dos & cū iis qnq milia finitimoz lacedāmōniōz deleta. His lsthmū uersus ire maturā-
tibus: Argiū ubi primū audire copias e sparta cū Pausania pfectas: pcoem quē optimum
e diurnis cursoribus inuenerunt i atticam mittunt ad Mardonium: cui uidelicet antea re-
ceperāt se futuros ipedimēto: quo minus spartiatā egredere. Præco ubi athenas peruenit
Mardonius inqt miserunt tibi iuuentutē e lacedāmone esse pgressā
seq: ne illa pgrederet pstatē neqssē. Ad hāc tu bonū cōsiliū adhibe. Hoc ille locutus
retro abscessit. Q uo audito Mardonius iam non fidebat amplius perstare in attica ubi

peregrini
m

ideo haftenus imoratus fuerat: qd' audire cuperet ac scire ab atheniēsis qd' ageret: neq; populus neq; lacedaemōn agrū assidue sperās fore ut secū illi paciscerent. Qd' ubi de sperauit re cōperta priuſq; Paulanias cū copiis Isthmū egredere: subduxit exercitū incensas athenis si quid aut muros: aut adiū priuatae sacrarūq; extabat: eo oī diruto atq; obruto. Iō aut excedēdū sibi putauit q; neq; adequitabilis eēt attica regio: neq; si ipse male pugnasset euadi poterat: nisi per angustias ubi a paucis transitu phiberi posset. Statuit igit recedere illinc thebas tū ciuitatē amicā tū regionē equitibus opportunā pfecto illinc Mardonio & iam iterfacienti perfertur nunciū pperans aliū exercitū mille lacedaemoniorum megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primū posset excipere. Itaq; cōuersū exercitū ducebat. Megara pmissio eqtatu q oēm orā magari dē icularet. Huc usq; europē ad Solē occidentē uersus lōgissime pcessit hāc plica expeditio. Post hāc nūcius ad Mardonium uenit grācos in Isthmo coactos esse. Ita retrocessit p deceleā. Magistrus enim thebanī accolas aplopiōe: accersierāt qui Mardonium in sphēdaleas & illinc tanagram duces itineris deduxerunt. In tanagra noctē moratus Mardonius postero die in agri thebanī scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi thebanorū tura tā & si medicas ptes fouentiū uastauit: nō illorū odio sed ingēti necessitate adactus q uellet tū castra cōmunire: tū si sibi i acie nō cederet ex sententia effugiū cōparare. Exporrexit aut castra sua ab erythreis secūdū hysias platzenū tenus agro iuxta flumē asopū muro cōmuniēs: sed non p magnitudine castrorū ueq; p singulas frontes dena stadia hnti. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius uir thebanus cōiuiuo magnifice apparato Mardonium ipsū & plāzē honoratissimos qnquaginta inuitauit. Fiebat aut cēna thebis. Inuitati illi hominē sunt secuti. Cetera quae referā ex Therlando accipi uiro qdē orchomenio sed orchomeni iter primos honesto: q se quoq; aiebat ad hanc cēnā ab Attagino inuita tū cū qnquaginta thebanis: nec utrosq; seorsū discubuisse: sed in singulis lectis alternos p sam & thebanū. Secūdū cēnā cū potioni dareſ opera: persam q eodē toro recūbebat grāce ipsum interrogasse cuias effet: se uero respondisse orchomeniū eē: tū illū dixisse. Qm mihi mēsa cōfōrs & libaminū effectus es: uolo tibi relinquere sentētiā meā monumētū: ut ipse quoq; pscius huius rei queas tibi cōsulare. Cernis hos pfas in cōiuiui acceptos & copias quae ad flumē i castris relictae sunt. Horum oīm paruo post tpe pauculos cernes superstitēs: Et inter dicēdū multas lacrimas persam effudisse: admiratūq; se ea oratiōe ad illū dixisse. Nōne hāc Mardonio expedit dicere & iis persis q secūdū eū in honore sunt: & illū subiecisse hospes qd ex deo fieri oportet. Id hōi inuitabile est. Nā ne credibilia qdē dicentibus credere qd uult. Hoc p multū perlas cū sciamus: tū mardonium seqmur illi gati necessitate. Est enim hoc in hoibus acerbissimum: eū qui multū sapit minime potētē esse. Hāc ego ex orchomeio Therlando audiebā: & iō ipsum hāc statui aliis enarrasse priuſq; plū ad platēas factū est. Mardonio in boetia statua habenti attulerunt copias ceteri circa grāci q cū medis sentiebant: & ad athenas congregati sunt prāter phocēses. Nā & isti uehemēter partibus medorū studebāt: nō tū uolūtarij sed coacti. Iidē nō multis post diebus q thebas itū est: & ipsi aduenere mille armati duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius ubi thebas puenere missis equitibus iussit seorsum in capō sublidere: quod cū fecissent protinus affuit uniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitū grācorū qui cum medis erant persuasit phocenses ab equitatu iaculis confodi: qnetiā per ipsos phocenses idem deuulgatum est: quod tunc dux suus Harmocycles his uerbis adhortabat. O phocenses palā est hos hoīes certe nos neci destinasse accusatos (ut opinor) a thessalis. Quare unūquēq; uestū oportet egregium uirum esse: q dēdentes nos

Athenae
incēdiūDecelea
Sphēdaleas
Tanagra
Scolos
agerAttagi-
nus
Thersan-
drusHarmo-
cydes

foedissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se barbaros esse iter graecos quibus mortem intulerunt. His suos Harmocides hortabatur. Quos ubi concludere equites inuehebantur tanquam ad eos occidendo telis intentis ueluti emissuri. nonnullique emiserunt. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quoquo uersus se sese opponerent ibi equites digressi retro abiire incertum an ad hos interficiendos rogatu thesalog: ierint equites: & postea animaduenerunt eos ad defendendum se conuertere ueriti ne ipsi uulnerarentur ita retro abfcesserunt tanquam a Mardonio iussi: an experiri uoluerint nunquid isti praestantia haberent. Post abfcessum equitatus misso ad eos pracone Mardonius ita inquit. Bono estote phocenses animo. uiros enim uos esse dedistis specimen: non tales quales ego audieram.

Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Non enim aut me beneficiis aut regem uincetis. Haecenus quae circa phocenses sunt gesta. Lacedaemonii ubi ad Isthmum uenere: illic castra communiere. Quae audientes ceteri peloponneses utique quibus meliora cordi erant: cerneretque spartiatas egredi uolentes: indignum se putauerunt a lacedaemoniis se in exitum do superari. Itaque cum pulchre litatum esset: cumque ex Isthmo praefecti sunt & in eleusine perueniunt: ubi cum pulchra etiam fuissent extra ire perrexerunt. Quibus athenienses e salamine transmittentes in eleusine admixti sunt. Isti posteaque ad erytras boetiae uenere: cognito barbaros ad alopum castra habere inito de hac re consilio e regione tetederunt sub citharonis radicibus: in quos Mardonius quoque in campum non descenderet: omnem immittit equitatum cui praerat Malistius: a graecis malistius dictus uir apud plas inclytus. Nisaeo equo insidens aureo freno: & aliis insignibus eximie ornato. Equites ubi promouere ad graecos per turmas egredi multum detrimere inferebant. Facias eos copellando. Erant forte megarenses ea parte collocati: quae parte nulla alia magis oppugnari: nullaque magis ab equis adiri poterat. Hac impressione equitum megarenses quia satagebant: mittunt ad duces graecorum pracone qui ita cum uenit uerba fecit. Megarenses autem uiri socii nos soli excipiendo hostibus impares sumus qui tenemus eadem in qua collocati sumus a principio stationem. Ibi haecenus tam & si aegre tamen strenue fortiterque resistimus. Nunc nisi alios nobis substituat: scitote nos ab acie discessuros. Haec ubi pracone renunciauit Pausanias expediti fecit graecos si qui alii ultro ad locum irent ut megarensibus succederent. Recusantibus ceteris athenienses suscipere hoc munus uidelicet eorum trecenti delecti: quibus praerat Olympiodorus Lamponis. Hi fuereque praecibus graecis ad erytras castra habentibus instructi successere sagittariis sibi assumptis.

Qui cum aliquandiu pugnaissent hic fuit pugnae exitus. Impressionem faciente per turmas equitatu. Equus Malistii ut erat praecibus aliis eminens: sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus Malistium excussit collapsum confestim athenienses circumsistunt: equo praehenso hominemque sese defensantem interimunt: cum aliquandiu non potuissent: ita enim fuerat armatus: quod sinitus gerebat thoracem aureis squamis confectum desuper phoeniceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent: non prius aliquid profecerunt: quam quidam re aduersa illum percussit in oculo. Ita Malistius collapsus interit: quare res latebat alios equites. Non enim eum aut ab equo cadente uiderat: aut occubentem. At ne tunc quidem cum se recipiebatur quid adu erat cognouere: sed postquam consistere quia nemo ipsis imperabat statim desiderauerunt ducem: cognitoque quod gestum erat mutuo se adhortati: omnes in hostem equos admiscere ut mortuum eriperent. Eos conspici non iam turmatim sed uniuersos pariter irruere ceterum exercitum clamauerunt. Dum omnis peditatus auxilio ueniebat. Interea cietur acre praelium de cadauere. At ubi praesidium uenire copiae non amplius peristere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt: sed alios super illum e suis amiscere. Digressi illinc duo circiter stadia consulant quid facto opus esset decreuere sibi carentibus praefecto eundem ad Mardonium. Vbi in castra redire in

Erythrae

Malistius

Olympio
doz9Thorax
Paludamentum

gens luctus cum oēm exercitum: tum uero Mardonium cepit extingui Malfitii uiri secun- Malfitius
 dum Mardonium honoratissimi tam apud persas q̄ apud regem: Ita ut eiulatus eorū oēm prastans
 boetiam peruaderet. & seiplos & equos & iumenta totonderint. Et barbari qd̄ suo mo- uir
 re Malfitii defunctū honorabant. Graeci autē postq̄ equitatū inuadenti excepere & ex- Mardoni
 ceptū repulere: multo sunt audaciores effecti: & ante oīa cadauer plauistro impositū per us
 stationes circūtulerūt. Erat autē spectaculo digna p̄ceritatis ac formæ gratia: q̄ ideo facie- Tonsura
 bant q̄a cūcti relictis stationibus ad intuentū Malfitii p̄gebant. Dehinc censuerunt ad ob funus
 plateas descendēdum: q̄ sibi plateis ager multo esset opportunior habendis castris quā
 erythraus cū pp̄ alia tū pp̄ aquādī cōmoditatē. Vbi uisum est in eum locum & ad fon-
 tē gargaphiū: q̄ ibidē est fatius abire: & dispositis statiōibus illic habere castra: sumptis ar- Garga-
 mis abierūt p̄ radices cithæronis secūdū hysias in agrū plateāensem. Eo cū puenere statio- phius fōs
 nes nationum cōmunierūt. p̄xime fōtē gargaphiū & phanū Androcratis herois p̄ non
 editos tumulos & locū planū. Ibi in distinguendis natōibus magna sane altercatio extitit
 iter tegeatas & athenienses utrosq̄ se dignos q̄ alteq̄ cornu tenerent arbitantes & sua fa- crates
 cinora p̄clara tū recentiam tū prisca referebant. Dicebant quidē his uerbis tegeatæ. Hoc
 nos semp̄ digni honore a sociis oibus habiti sumus: quotiescūq̄ a peloponnensibus cō-
 muniter i externas peregrinationes itū est: & proxime & quodā iam inde. Ex quo heraclī
 dæ post mortē Eurysthai sūt conati in peloponnēsū redire: quo t̄p̄e hanc dignitatē asse-
 cuti sumus ob hāc rē gestā. Posteaq̄ cū achæis & ionibus qui tūc peloponnēsū incolebant
 nos auxiliarii in Isthmū p̄fecti cōsedimus aduersus eos qui redire conabant: tūc Hylis Hylus
 orationē habuit nō expedire ut uterq̄ exercitus cōfligendo periclitaret: sed ut aliis acq̄e-
 lectibus secū singulari certamine dimicaret. Is quē peloponnēsē iudicaret e suo exercitu
 p̄stantissimū: accepta cōditiōe peloponnēsē fœdus in hac uerba p̄cussērūt. Si uincet Hy-
 lus peloponnēsū ducē: ut heraclidæ in paterna reuertatur. Sin uictus fuerit: retro heraclī
 dæ cedat & exercitū abducāt: ne ue p̄ annos cētū de redeūdo in peloponnēsū agitēt. Ex iōi-
 bus sociis ad eā rē uolūtariis electus est dux atq̄ idē rex noster Echēus Eeropi filius: Phry- Echēus
 gis nepos: q̄ singulari cōgressus certamiē Hylū iteremuit. Ex quo facto nos cū alia decora
 iter peloponnēsē affecuti sumus: q̄ adhuc optinemus: tū hoc ut alteri cornu p̄essemus quo-
 ties cōiter itur i expeditionē. Et uobis qd̄ lacedæmonii nō aduersamur: sed optōnē cedi-
 mus utri cornu p̄esse malitis. Alteri uero cornu ut p̄sumus nobis uēdicamus: quēadmodū
 fecimus ad hoc tēpus ēt citra hoc factū qd̄ narrauimus atheniēsisbus digniores: q̄ hanc di-
 gnitatem optineamus. quippe qui prospere & multa uobiscum uiri spartiatæ certa-
 mina decertauimus: & multa cum aliis. Quo fit ut æquius sit nos alterum cornu tenere
 quam athenienses a quibus non tales gestæ res sunt: quales a nobis neq̄ recentes neque
 uetustæ. Hæc tegeatæ atque hunc modum respondere athenienses. Et si scimus has
 copias pugnandi cū barbaro nō altercādī gratia esse cōtractas: tū quonīā tegeata referre
 cōstituit p̄clara facinora tū uetusta tū noua: q̄ p̄ oē tēpus utriq̄ fecerūt: necesse habemus
 & nos exponere apud uos. Vnde nos patriū est: q̄ semp̄ egregii fuimus esse primos po-
 tiusq̄ arcadibus heraclidas: quoz̄ ducē isti apud Isthmū se p̄cedit interfecisse nos soli ex-
 cepimus eiectos prius ab oibus græcis: quos illi mycenæoz̄ seruitutē fugientes adibant &
 Eurysthei iniuriā una cū eisdē pugnādo p̄pulsauimus: uictoriaq̄ potiti sumus de iis q̄ tū
 peloponnēsū tenebāt. Præterea argios q̄ aduersus thebas cū Polynice militauerāt uita defū-
 ctos & insepulōs ducta i cadmeos expeditione a nobis receptos fuisse dicimus: & i nostra
 terra apud eleusinē hūatos. Iā uero nostz̄ p̄claz̄ facinus extat i amazōidas: q̄ a fluie ther-
 modōte aliquando in nostram terram excurrere. At ne in heroum quidem laboribus q̄

ad troiam bellauerunt fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet hoc facere mentionē. Eteni siue q tūc egregii fuere: nūc instrennui sunt: siue tūc instrennui nunc egregii sunt: satis sit de rebus p̄fiscis ista dixisse. Vt nulla res alia a nobis gesta sint quae multa & p̄clarissima sūt put quorūcūq; aliorū grācorū certe ob rē in marathone a nobis gestam digni sumus: q hoc decus & alia insuper optineamus: q soli grācorū p nos cū persā dimicauimus: & rem tātam aggressi uictores euasimus sex & quadraginta nationibus superatis.

Natiōes
xl. supera
te in ma
rathone

Quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem consequamur. Verum nō decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: ubicūq; & iuxta quoscūq; uobis lacedaemonii uidebit̄ appositissimum nos stare illuc euntē optemperabimus. Vbiq; enī collocati fuimus: conabimur strēnuī existerē. Itaq; educite nos tāq; uobis pituros. Hac cum p sua parte dixissent athenienses: cunctus lacedaemoniorum exercitus succlamauit diuiniore qui cornu tenebant atheniēsē q̄ arcades. Ita atheniēsē tegeatis superiores habuerunt cornu. Mox hunc in modum instructi sunt: & qui superuenerē grācorum & qui a principio uenerant dextrum cornu tenebant lacedaemoniorū decē milia quorū quinq; milia erant spartiatarū: quos custodiebant leuiter armata triginta qnq; milia seruorum septē

Laceda
monii
Spartiate

nis seruis circa singulos spartiatas collocatis: Applicauerant sibi spartiatas & honoris & uirtutis erga tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Corinthiorum quinq; milia. prater hos inueniebant̄ apud Pausaniam stantes trecēti potidaeas corū qui erant ex pallene. Iuxta hos stabant arcadū orchomeniorū sexcēti: iuxta hos scyoniū tria milia. Hos sequebantur epidauriorū octingenti. super hos locati erant troezeni mille. iuxta troezenios totidem lepreates. post hos mycenāorum: & tyrinthiorū q̄ dringenti: secundum hos mille phliasii dehinc hermionenses trecenti. iuxta hermionenses eretrienīū & syreorū sexcenti. iuxta hos chalcidēsū quadringenti. post hos ampratiorum quingenti. post eos leucadiorū & anactoriorū octingenti. hos sequebantur palleneīū qui sunt ex cephalenia ducenti. post hos instructi aginetarū quingenti. iuxta hos megarenīum tria milia: quos sequebantur plateēsū sexcēti. Vltimi & iide primi stabat atheniēsē leuū tenentes cornu octo milia duce Aristide Lysimachi. Hi oēs prater eos qui se

Lepræte
Phliasii
Anacto
rii
Pallonen
ses
Aristides

prem circa singulos spartanos stabant fuerūt numero omnes grauis armaturæ aduersus barbaros contracti: Leuiter uero armati triginta qnq; milia septem circa singulos spartiatas collocati unusquisq; ad pugnandum instructus. Circa ceteros lacedaemonios ac grācos singuli ferme leuiter armati numero triginta quatuor milia quingenti. Summa totius leuis armaturæ quæ pugnare posset sexaginta milia quingenti. Totus autem grācus exercitus qui ad plateas conuenit pugnae aptus tam leuis quam grauis armaturæ fuit unde cum myriades minus mille & octingentis idest centum octo milia ducenti. Sed numerum undecim myriadum expleuere thespenses: qui aderant ad mille & octingentos: qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem grāci a flumen asopum castra distributi communiuerant. Barbari uero qui cum Mardonio erant posteaquam Masistium luxerunt cognito grācos apud plateas esse & ipsi ad asopum qui illac fluit & regione sunt a Mardonio collocati: aduersus lacedaemonios persas qui numero longe antecedeabant eorum acies quæ multæ erant usq; ad tegeatas opponebantur ita ut quod robustissimum in exercitu erat: id omne contra lacedaemonios: quod infirmius id contra tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius thebanorum inditio atq; admonitu. Iuxta persas idem collocauit medos: ut ex aduerso essent corinthiis & potideatis & orchomeniis & scyoniis. Post medos collocauit bactrios ex aduerso epidauriorum & troezeniorum & lepræatarū: acti tyrinthiorū mycenāorumq; & phliasiorum. Secundum bactrios collocauit idos ex aduerso

hermionēſium & eretriorum ſtyreorumq; & chalcidenſiū. Poſt indos ſtatuit ſacas op-
 poſitos ambraciotis & anactoris & leucadiiſ & paleenſibuſ & aginetiſ. Poſt ſacas po-
 ſuit ex aduerſo athenienſium plateenſiumq; ac megarenſium boetioſ & locroſ & meli-
 enſes & theſſaloſ & mille phocenſium. Non enim phocenſes omnes a partibuſ medo-
 rum ſtabant: ſed eorū nōnulli cum græciſ ſentiebat apud parnaſſium deprehenſi & illinc
 profecti deduxerant comitatiq; fuerant Mardonii copias pariter & græcorū qui cum il-
 lo erant. Cōtra athenieſes itē poſuit macedonas: theſſaliarq; accolat. Hæ nationes a Mar-
 donio in aciem inſtructæ erant maxime celebres maximeq; inſignes & ꝑcipue mentio-
 ne dignæ: necnon cæterarū quoq; gētiū uiri memoratu digni cū aliæ tū phrygū: myſo-
 rū: thracū: pæonū. Quinetiā æthiopū & ægyptioꝝ qui hermotybies & calafiriſ nomi-
 nātur gladio cincti: q̄ ſoli ſunt ex ægyptiis pugnaces a Mardonio cū adhuc eſſet in phale-
 ro e nauibꝫ in quibuſ hi epibate erāt in terrā tranſlati. Nō enim cū pedeſtribꝫ copiis
 quæ cum Xerxe athenas ierant ægyptii cenſi fuerant. Barbaroꝝ (ut etiā ſuperius oſteſū ē)
 triginta myriades fuere. Græcoꝝ uero Mardonii auxiliariū nemo numerū (neq; eni nu-
 merati fuerant) nouit. Vt aut cōiectura colligi licet ad quinq; myriades fuiſſe cōiecto. Tot
 qui ex aduerſo inſtructi fuere pediteſ. Eqtatus uero ſeorſū erat collocatus. Ita diſpoſiti na-
 tionatim manipulatimq; utriq; poſtero die ſacrificauerunt: Apud græcoſ haruſpex erat
 Tiſamenus Antiochi filiuſ. Iſ enim hunc exercitum uates comitabatur helæiuſ q̄dem &
 ex genere iamideorum Clytiadeſ: ſed a lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam conſultan-
 ti uaticiniū apud delphoſ de prole reſpondit Pythia quinq; ipſum maximas palmas et
 certaminibꝫ reportaturum oraculo non intellecto: Tiſamenuſ gymnafiſ operam da-
 bat: & tanquā gymnicaſ uictoriaſ adepturuſ. Cūq; ſe exerceret ad quinq; certamina in
 uno dum currit olympia uenit in contentionem uictoriaꝝ cum Hieronimo andrio. La-
 cedæmonii interpretanteſ non ad gymnica certamina ſpectare Tiſameni oraculum ſed
 ad bellica conabantur eum mercede conducere: ut una cum heraclidiſ bellorum dux re-
 gibuſ foret. Hic animaduertent ſpartiatuſ plurimi facere ipſiuſ amicitiam abnuebat q̄
 negaret ſe alio præcio id facturuſ quā ſi ſpartiatuſ ſe ciuem faceret omnia iura ciuita-
 tiſ impertienteſ. Id ſpartiatæ cum audiſſent ab initio ſerenteſ indigne: oraculū miſſum
 omnino fecerūt. Tādē iminēte hoc ingenti perſici exercituſ metu annuebat: impertireq;
 homini uolebat. Eoſ iſte imutatoſ intelligent negare iam ſe eo ſolo eſſe contentum: ſed
 oportere fratrem ſuum Hegiam etiam fieri ſpartiatā eadem conditione qua & ipſe fieret
 Hoc dicēſ imitabatꝫ ut cōiectare licet Melampodem regnum pariter & ciuitatem depo-
 ſcend. Etenim Melampus cum ab argiſ mercede conducereſ: e pylo ad cōpeſcēdū mor-
 bum furoriſ mulierum argiarum depoſcebat pro mercede dimidiū regni. Reuſantibuſ
 id argiſ atq; digreſſiſ cū plureſ e mulieribuſ inſanirent ita obtēperanteſ quod Melampus
 popoſceret daturi reuerterunt. Ibi ille cernēſ hoſ eē imutatoſ plura optauit negāſ ſe idul-
 tū q̄ uellēt niſi & fratri ſuo Bianti tertiā partem regni donaſſent. Argiſ in arcem reda-
 ti hoc quoq; annuerunt. Ita ſpartiatæ. Tiſameno quo maiorem in modū egebat pror-
 fuſ aſſenſerunt & conceſſu iſtorum Tiſamenuſ helcuſ ſpartiatæ effectū quinq; maxime
 certamina ex oraculo illiſ optinuit. Hi duo ex omnibuſ hominibuſ ſoli ſunt a ſpartiatuſ
 ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere. Vnum & id primum hoc quod pu-
 gnatū ē ad plateaſ. Alteꝝ quod in tegea cū tegeatiſ atq; argiſ. Tertiū quod in dipauſe
 ſibuſ cum uniuerſiſ arcadibuſ præter mantineoſ. Quartum quod cū meſſeniſ ad Iſth-
 mū. Vltimū quod in tanagra cum athenienſibuſ & argiſ. Hoc ultimum conſumauit

rabili
 abſoſ
 q̄ zūm
 ita mo
 tūm

Hermo-
 tybies
 Calafiriſ

Tiſame-
 nuſ
 Clytiadeſ

Hierony-
 mo

Hegēas
 Melapūſ

Biaſ

Tiſameni
 certami-
 na
 Mātina

qñq; certamina. Tisamenus igit spartiatæ; tunc ductor uaticinatus ē græcis in agro pla-
tænsi. Et apud græcos qdē pulchre litatū est si se defenderent nō si asopū trāsgressi pu-
gnā capesserent. Mardonio aut capessendæ pugnæ auído nō extitere pulchra exta: nisi &
ipse sese defenderet. Nā is quoq; græcis sacrificiis utebatur haruspice habēs Hegesistra-
tū uirū heleū: & Telideorū p̄stātissimū. Hūc ante ea tēpora spartiatæ: cū cepissent: in uin-
cula coniecerant morte affecturi: ut a quo multa intolerāda perpeſsi fuissent. Hegesistra-
tus in hac calamitate positus utpote pro aia sollicitus & qui ante mortē multa ac tristitia fo-
ret passurus: rē ppetrauit fide maiore. Nā ut erat lignis atq; ferratis solleis uinctus ferro
quod illatū fuit potius cōfestim excogitauit opus oīum quæ nos nouimus aiosissimum. S
Cōmētus qua ratōe reliquū pedis educere p̄cidit sibi dimidiū pedē hoc actō quis ab ex-
cubitōribus obseruaret: tñ subito muro p̄fugit in tegeā uersus noctū iter faciens: inter-
diu filius se abdēs atq; imorās ut trinoctio tegeā puenerit uniuersis lacedæmoniis cū pas-
sim p̄scrutātibus admirātibusq; magnopere hoīs audaciā: cuius dimidiatū pedē iacētem
cernebant: ipsū nūq; inuenire possent. Ita Hegesistratus lacedæmonios elapsus in tegeā
quæ p̄id tēpus nō erat pacata lacedæmoniis trāsſugit. Sanato uulnere & ligneo pede af-
fecto ex p̄fesso lacedæmoniis hostis extitit. Sed nō ad postremū ei p̄tractū in lacedæmo-
nios odiū p̄fuit. Nā in zacyntho cū uaticinaret: ab his captus atq; interceptus est. Verū
hic Hegesistrati interitus posterior rebus platænsibus fuit. Tunc aut is a Mardonio nō
exigua summa cōductus cupide sacrificabat cū in lacedæmonios odio: tū lucrī gratia. Cū
igit exta nō essent pulchra ad pugā cōmittēdā: neq; ipsis græcis neq; græcis q cū illis
erāt (habebāt enī & græci suū haruspice quēdā leucadiū Hippomachū) cūq; dilaberētur
multi græci suasit Mardonio Timogenides Herpyi uir thebanus: ut exitus cithæronis et
stodiēdos curaret q̄ diceret assidue græcos ad hostē quotidie trāsire: seq; cōpures depre-
hēdisse. Iā dies octo abierāt positus e regione castris cū iste Mardonio hoc cōsiliū dedit:
Mardonius admoneri se probe intelligens primis tenebris eq̄tatū mittit ad ingressū ci-
theronis: q plateas ferūt: quæ boetii tria capita atheniēses capita quercus appellāt. Eq̄-
tes missi nō frustra puenerunt. Nāci enim ingrediētia capū q̄ngēta iumēta quæ cōmeatū
e pelopōnese ad exercitū subuehebāt diripiunt: & eos q iumēta sequebāt imifericordi-
ter trucidāt: neq; iumētis neq; hoībus parcētes. In qbus occidēdis posteaq̄ satis sunt graf-
sati cū cæteris quæ eripuerāt ad Mardoniū suūt & ad exercitū reuerſi. Post hāc rē gestā bi-
duū absumptū est neutris pugā laceſcere uolētibus. Nā & si asopo tenus barbari p̄ceſse-
rāt irritādi græcos gratia neutri tamē sibi trāsēdū stauēbāt. Eq̄tatus modo Mardonii p̄-
grediebat: & græcos molestia afficiebat: q̄a thebani utpote in amorē medorū uehemen-
ter p̄penſi ferebāt alacriter bellū: & assidue prouehebāt usq; ad plū. Deinde excipiētes
p̄sa pariter ac medi p̄cipue p̄clara facinora edebāt. His āplius ad decē usq; dies nihil ē ac-
tū. Vbi undecimus dies illuxit cū & græci multo plures efficerēt ad platæas castris e regio-
ne positis & Mardonius stationē grauare ibi uenere in colloquiū Mardonius Gobryis
filius & Artabazus Pharnacis uir apud Xerxē inter paucos p̄sarū uirtutis expta. Q uorū
cōsultatū hæ fuisse sentētia: Artabazi qdē expedies eē cōtractis q̄primū copiis ire ad mō-
nia thebana quo multū rei frumētariæ ipsis multūq; pabuli iumētis compararet: atq; ibi
cōsidentes p̄ ocū rē cōficerēt uidelicet cū multū auri tū signati tū n̄ signati hērent: multū
ēt argēti ac poculorū ne p̄cerēt illis: sed ea ad græcos mitterēt eos p̄cipue q ciuitatibus p̄si-
derēt. Fore enī ut illi suā traderēt libertatē: neq; oportere pugnādi adire discrimē. Eadē
thebanos quæ istius sentētia erat tanq̄ aliquid ultra hoc p̄spiciētis. Mardonii aut sentē-
tia ferocior p̄tinaciorq; & nullo modo cedēs: q̄ppe opinātis meliorē suū esse q̄ græcorū

Telidæi

Heges-

stratus pe-

dem di-

minuit

omni

reidy

filias

amali T

Hippo-

machus

uoini

om

Capita

quercus

Artaba-

sus

exercitum satius prius quoque tempore colligere quam committere: ut plures quam coacti erant grati cogere. Hegelistrati uero auspicia ualere sinere nec eis ui afferre: quin immo plarum more serua to debere colligere. Mardonio ita opus facto esse censi nemo contra dicebat. Quod uero ibi sententia sua uicis accitis cohortum praefectis & qui secum erant ducibus graecorum (penes eum namque erat summa imperii non penes Artabazum praetoribus) num quod oraculum scirent de plis tam perituris in gratia. Silentiis euocatis partim qui ignorarent oracula: partim qui haud tutum putarent proferre quod scirent. Inquit ipse Mardonius. Quoniam uos aut nihil no stis: aut promere non audetis: ego rem praefata tam bene cognita habens. Est oraculum per sis fatale esse ut in gratiam profecti diripiant templum quod delphis est. Vtique direpto tem plo omnes interant. Quod uocirca cum hoc sciamus: neque diripere conabimur: neque adibimus templum ob hanc causam interitum deuitaturi. Quo noie quicumque uestrum bene persis uolunt uo luptate capiant tamque plis graecos superaturis. Hanc locutus secundo loco signum dedit ut omnia apparerent: & corpora curarent ueluti sub lucis exortum plio futuro. Oraculum quod ad persas aiebat spectare Mardonius: id ego scio non plis redditum esse sed illyriis: & enche leon copis. Quod autem de hoc plio redditum est a Bacide: id uero hoc fuisse. Gramine is ripis alopi ac thermodoontis. Barbaricae grauis acies clamore coibunt. Hic multi occu bent defuncti munere uitae. Quando sagittiferis adierit lux ultima medis. Hanc ego atque alia his similia e Musaeo noui ad persas spectauisse. Fluius autem thermodoon tanagra ac Glisantem interfuit. Insequenti nocte quam Mardonius de oraculis interrogauit exhorta tusque suos est excubitores dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset: cotinuius in exercitu esset & tempus concubium: Tunc Alexander Amynta dux & idem rex macedonum ad excubias atheniensium adegit. Efflagitauitque suos ut cum ducibus colloqueretur. Id audi entes excubitores plerique remanserunt: nonnulli ad duces cucurrerunt: quibus aditis inquit quaedam equo aduectum esse e castris medorum qui nihil aliud ploqueretur nisi nominati ap pellans atheniensium duces uelle se in colloquium illorum uenire. Duces hoc audito confe sum ad locum excubiarum secuti sunt. Quos Alexander ubi uenere: his uerbis allocutus est. Vi ri athenienses hanc ego uobis uerba deposito trado: ne cui efferatis nisi Pausania: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam diceretur: nisi cum uniuersa gratia sollicitus essem quippe qui uictuata origine graecus sum: nec uelle uidere gratiam per libera seruietur. Itaque uos cer tiores facio Mardonium atque exercitum litare non posse. alioquin olim iam confectum. Is nunc sacrificia ualere sinere constituit: ut & ubi primum illuxerit uobiscum colligere extimescens admodum quantum ego concilio: ne plures ad copias uestras accedant. Ad haec uos parati esto te. Quod si differret Mardonius: nec committeret certamen uos praesuerate hic manere: pau cos enim dies eis suppeditat comectus. Sin hoc bellum uobis ex sententia finietur debet aliquis uestrum reminisci mei meaque libertatis: qui graecorum causa re adeo temeraria libeter tum feci: ut ad uos consilium Mardonii deferre: neue barbari ex improviso uos adorirent. Ego autem sum Alexander macedo. Hanc locutus Alexander ad exercitum se recepit ad suamque stati onem. Duces atheniensium ad cornu dextrum profecti quae ab Alexandro audierant Pausania rettulerunt. Hanc ratione Pausania in metum perlarum adductus quoniam inquit sub auroram praedium fiet: expedit uos athenienses stare in acie aduersus per fas uobis cognitos: ut qui cum medis in marathone pugnaistis: nos uero qui eorum su mus in experti atque ignari. (Nemo enim spartata medorum periculum fecit) contra uobis oppositos boetios & thessalos: quorum sumus experti horum graecorum gratia. Itaque opus est sumptis armis uos in hoc dextrum: nos in sinistrum cornu transire. Ad haec ita responde re athenienses. Nobis quoque olim iam inde ab initio posteaquam aspeximus persas aduer

Musaeus
Thermo
doon
Tanagra
Glisantes

sus nos esse instructos: fuit in animo istud dicere: quod uos dicere occupastis: sed uereba-
 mur ne non grata uobis esset oratio. Nunc quadoquē ipsi fecistis huius rei mentionē & no-
 bis iocūda oratio est: parati sumus istud exequi. Vbi hoc utriusque cōplacitum est: & loca p-
 mutauerunt sub aurora rem aduertentes boetii ad Mardonium detulerunt. Ea audita
 Mardonius extemplo & ipse conatus est plas contra lacedaemonios trāsferre. Pausanias
 hoc fieri itelligēs nec latere factū suū rursus i dextrū cornu spartiatas reducit. At ubi Mar-
 donius & ipse suos in sinistrū duxit: & acies pristino in loco steterē: missio caduceatore
 ad spartiatas Mardonius ita inquit. Lacedaemonii uos uero fama fert oīum qui istic sunt
 esse praestantissimos: qui neque bello fugiatis: neque ordines deseratis: sed perstantes aut
 interficiatis hostes: aut ipsi occubatis. Hoc: nihil admodū ueri est. Quipe anteq̃ ma-
 nus cōserantur uos cernamus fugientes: aciemque deserentes: & relegato atheniensibus pi-
 culo cōsistentes ex aduerso nostrorū seruoz: quod neutiq̃ est factū pstantiū uiro-
 rum. Ex quo plurimū de uobis nos sefellit opinio quos expectabamus ex nominis gloria misu-
 ros uestra sponte caduceatorem nos proliocatū q̃ cū solis perlis tanq̃ huic rei sufficien-
 tes pugnare uelletis. At nihil tale inuenimus quare ferebatur: sed potius esse nos metu p-
 territos. Nunc igitur quoniā ipsi non occupastis hoc dicere nos occupamus. Ut quandoq̃
 de uos inter grācos praestantissimi esse existimamini: & nos inter barbaros dimicemus
 totidē utriusque numero. Et si uideatur ut ceteri quoque itidē & illi postmodū pugnēt. Sin
 hoc non uideatur: sed satis esse nos solos decernere: nos soli decernamus: & utri e nobis
 uicerint: i totum exercitum uicisse censeantur. Hāc status caduceator cū aliquādiu expe-
 ctasset: nimine quippiā respondente retro abiit & rē Mardonio retulit. Ille maiorē in
 modū letatus & frigida uictoria elatus equitatū in grācos imisit. Equites in grācos inne-
 di oēm illorū exercitū perturbabant iaculis sagittisque incensentes. Qui cū essent hippa-
 toxotae idēst equites sagittarii cōminus pugnare insueti fontem Gargaphiū: unde cum-
 ctus grācorū aquabatur exercitus cōfuderunt obstruxeruntque. Eū iuxta fontē soli laceda-
 monii stationē habebāt. Ceteri grāci ut quique stationes habebant maius minus ne procul
 illinc aberant. Erat quidē asopus in propinquo: sed equari ei eo ab equitibus missilibus
 quique phibiti ita ad fontē pergebant. Hunc in modū aqua exercitus exutus cum esset & ab
 equitatu perturbaretur: Duces grācorū cū his tū aliis de causis frequentes ad Pausaniā in
 dextrū cornu ueniunt. Qui & si tales esset reque status: tamen ob id praecipue angebantur
 quique iam re frumentaria deficiebantur: cum ipsorū serui in pelopōnesum missi frumenta-
 tum intercluderent ab equitatu: quo minus ad castra reuerterentur. De hoc deliberanti-
 bus ducibus uisum est si persae eo die supersederent cōmittere praeliū esse eūdū in insulam
 quae ab asopo & a fonte gargaphio ubi castra habebant decē stadiis abest ante oppidum
 platāense sita in cōtinente hunc in modū. Fluiuius superne e citharone delabēs in capū
 diuortia facit rursusque intercapidine trium ferme stadiorū sua fluenta cōmiscet. Huic in
 fule nōmē est oeroe: quā asopi filiā esse indigene aiunt. In hunc locum grāci transire de-
 creuerant ut & affatim aquae ad usū haberēt: neque ab equitatu sicuti cū ex aduerso erāt in se
 starēt. Et decreuerūt trāsire noctē secūda uigilia ne ipsos p̃ficiscentes cōspicati persae i
 sequēte equatu in tumultum uerterent: quoniam etiā cum ad eū locū uertum esset ubi Asopi filiā
 Oeroe diuortio aquae e citharone cingitur: mitterent sub noctē dimidium copiarum in
 citharonem ad recipienda seruitia quae frumentatū concesserant. Erant enim illa in ci-
 tharone interclusa: Hāc ubi statuerunt totū illū diē incessente equitatu imensū laborē p-
 tulerūt. Sub exitū diei digressis equitibus ea noctis hora qua de abundo cōuenerat plerique
 quique sup̃tis utrislibus abscesserunt nō habētes in animo quē ad locum ut irēt cōuenerant.

Hippato
 xote idēst
 eqtes sa-
 gittarii
 Garga-
 phius fōs

Oeroe in
 fula

Nōnulli ut moueri cœptum est iter plataensem ad urbē intendūt cupidi equitatū effu-
gere: in tēplūq; Iunonis fugiendo perueniunt: quod sitū est ante urbem a fonte garga-
phio viginti stadiis distans. Quo ubi peruenere positis pro templo armis circa tēplum
ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos præcipit & ipse lace-
dæmonius ut sumptis armis irent quæ cateri præcederēt: ratus illos tendere ad locū cōsti-
tūtū. Ibi ad obtemperandū Pausaniæ ceteri præfecti parati cū essent: Amōpharetus Po-
liadæ tribunus cohortis pitanetorū negare se fugiturū peregrinos: neq; ultro dedecora-
rū esse spartā: quin etiam mirari id quod fieri cerneret: quippe qui colloquio superiori
interfuisset. Pausanias autem & Euryanax cum indigne ferentes non parere sibi illū: tū
indignius cohortem pitanetam relictū iri tribuno repugnante: quod erat futurum si
ipsi eos missos facerent gratia exequendi ea quæ cum aliis græcis constituisent. hoc re-
putātes substiterunt cum laconicis copiis: conabantq; psuadere homini nō id facto opus
esse & alii qdē hortabātur solū Amōpharetū a lacedæmoniis ac tegeatis relinqui. Athe-
nienses aut hoc sibi faciendū putarūt: ut ubi collocati erant: ibi p̄sisterent intelligētēs lace-
dæmoniorū ingenia aliud sentiētū: aliud dicētū. Itaq; ubi exercitus mouere cœpit eq-
tē e suis miserunt speculatū nūquid spartiatæ tentarent abire: & abire prorsus in aīo habe-
rent sciscitatūq; a Pausania qdnā facere oporteret. Præco ubi puenit: lacedæmonios cer-
nit in loco instructos: eorūq; primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amōpha-
retū Euryanax & Pausania ne lacedæmonios qui soli remanebant in periculū traheret:
nec dū persuadētibus: donec uertit ad iurgia: interuenit præco atheniensis Amōpha-
reto inter altercādū sumēte ambabus manibus saxū: & illud ante pedes Pausaniæ ponē-
te ac dicente se illo calculo sententiæ suæ calculū date nō fugiendos esse peregrinos ap-
pellās. Eū Pausanias insanū nec potētē mētis uocans: ad pæconē atheniensis quæ iussus
erat p̄cōtātē respōdit ut illis referret præsentem rerū suarū statū oblectās eos ad sese ue-
nirent: & de discessu eadē quæ ipsi agerent. Præcone ad athenienses reuerso hos inter se
altercantes aurora deprehendit. Ad id tēpus Pausanias moratus dato signo ceteros oēs
lacedæmonios tegeatis sequentibus per edita abduxit ratus Amōpharetū nō deserturum
alios: prout & contigit. Hic itinere rursus instructa acie athenienses iere: & quia lacedæ-
monii prærupta occupauerant: & citharonis radices metu equitatus ipsi deorsū ad cam-
pū deflexere. Amōpharetus nō credēs ausurū ipsos relinquere Pausaniā: circuire eos qui
manebant ne desererent ordinē. At ubi ii qui cū Pausania erant iā abibant: Tunc ratus e
disciplina militari se deserui sumptis armis cohortē suam lento gradu ducere ad agnē qd
decē circiter stadia progressum ad amnē Meloentē in loco: q dicitur argioptus: ubi sitū
est tēplū. Ceteris eleusine substiterat opperiens Amōphareti cohortē eo cōsilio ut Amō-
pharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat: sed in eo p̄sisteret:
retro ad hoīem suppetias iret. Itaq; & Amōpharetus cū suis ad ceteros puenit: & oīs bar-
barorū equitatus ingruēbat agens pro sua cōsuetudine. Nā cū inspexisset locū ubi superi-
oribus diebus habuerāt græci castra uacū admittis eqs assidue inseq p̄gēs illos adeptos
urgebat. Mardonius quoq; cognito hostiū nocturno habitu inspectoq; loco deserto acci-
tis Thorace larissæo & fratribus eius Euryphylo & Thrasidæo inq;: Filii aleuei qdnā di-
cetis adhuc cū hæc deserta cernatis a lacedæmoniis: quos negabatis uos finitimi ex acie su-
geres: sed uiros summos esse in re bellica: qui & prius ut omnes uidimus locum in acie
immutauerunt: & nunc proxima nōtē se fuga proripuerunt. Proripuerunt autem
quia necesse eis erat cum his prælio decernere: qui non falso sunt hominum præstan-
tissimi. Vnde nullius esse se præcii inter græcos & ipsos nullius præcii uiros oñderunt.

Iunonis
tēplumAmōpha-
retus
Pitaneti
EuryanaxMelois
flu.
Argio-
ptusEuryphylo
(Thrasidæ)

Ceterum uobis perfarum inexpertis sane quod ignoscebam laudantibus istos uobis expertos. Artabazum autem uehementius admirabar formidare lacedæmonios & præformidine sententiam dicere ignauissimam expedire & his castris nos in urbem thebanorum cedere obsidendos: quæ sententia rex anrea aliunde quam ex me audier. Sed de hoc alius dicitur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum: sed instandum: donec intercepti nobis dent poenas eorum quæ in persas perpetrarunt. Hæc locutus persas Asopo transmissio cursum ducit contra græcorum agmen tamquam fugam capefcerium. Lacedæmoniosque solos ac tegeatas adeptus est: Nam athenienses transuersis tramitibus super prærupta in planum digressus non cernebat. Ceteri barbarorum agminum præfecti persas mouentes ad græcos insequendos conspicati sublati & ipsi signis cuncti insequuntur pro se quisque maturantes nulla diligentia nullo ordine uiam ingressi. Et isti quidem uociferatione ac tumultu instabant græcis tamquam excepturi. Pausanias uat ubi equatu premi cepit: equitem ad athenienses mittit qui hæc diceret. Viri athenienses proposita dimicatione maxima ut aut libera græcia sit aut seruituti obnoxia: proditi sumus a sociis noctu elapsi & nos lacedæmonii & uos athenienses. Quod reliquum est ita nobis uidetur esse faciendum: ut quod strenuissime possumus nosmetipsos defensantes mutuo sumus auxilio si i uos priores imperium dedisset equitatus: e nostra dignitate erat & tegeatarum qui nobis cum gratiam non prodiderunt subsidio uobis uenire. Nunc quoniam totus in nos equitatus contendit: debetis uos ad partem maxime leborantem suppetias ferre. Quod si uobis aliquo discrimine occupatis: fas non est subsidio uenire: saltim hoc gratificamini nobis ut sagittarios mittatis quos agnoscimus longe omnium qui in hoc bello sunt propinissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audire athenienses cum mouerent ad ferendam strenue opem & iam aduentarent ibi in eos ii græci qui partes regias sequebantur ex aduerso intrinseci inuadunt: quo factum est ut athenienses ab iis urgentibus auxilium ferre non possent ægre admodum id ferentes. Ita destituti lacedæmonii numero cum leui armatura quinquaginta milia & tegeatarum numero tria milia. (Hi enim nusquam ab lacedæmoniiis dirimebantur) Sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio presentibusque copiis: & cum litare non potuissent: multi eorum interea cadebant: multo plures uulnerabantur. Confertis enim gerris persæ ingentem uim sagittarum emiserunt adeo instantes ut saragenticibus spartiatibus & quia litari non poterant respiciens ad templum lunonis plateantem Pausanias implorat deam: obsecrarique ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his uerbis inuocante: Tegeatarum prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus lacedæmoniiis extra pulchra extitere: qui aliquantulo post & ipsi in persas eunt. Persæ omisiss arcubus ex aduerso steterunt. Ad quorum gerra primum pugna atrox commissa est iuxta ipsum. Ceteris templum eaque pertinax: donec ad propulsio nem uentum est. Si quidem barbari prehensantes lanceas confringebant: nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti: nec hostibus prudentia pares: qui & si denique plures uel aut pauciores in singulos irruerant: tamen quia confusi incidebant: a spartiatibus conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam mille delectis persarum præstantissimis stipatus ea maxime parte hostem urgebat: qui diu superstiti tam diu persæ resistentes seseque defensantes strauere multos lacedæmoniorum. Postea uero quod Mardonius & agmen quod circa illud robustissimum erat occubuit: tum demum alii quoque terga uertentes cessere lacedæmoniiis: quorum plerisque officiebat uestis armis uacans. Inermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio peracta est secundum oraculum spartiatibus redditum: & uictoria omnium quas unquam nouimus

speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius Anaxandridæ nepos. Hæc superiora maiorum nomina in Leonida recensui: qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetuit aut Mardōius sub Arimnesto uiro iter spartiatas eximio: qui aliquādiu post bellū medicū trecentos uiros secū habēs apud Stenycle: cū oibus messeniis quibus cum erat bellum cōfluit: ubi ipse & trecenti occubuerunt. Ad plateas autē persæ postq̃ a lacedæmoniis in fugā uersi sunt nullo ordine ad castra sua contendunt: & ad murū ligneū quē fecerant in parte quadam agri thebani. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereni dimicaretur: ne unum qdē persæ uisum esse intrasse phanū: neq; circa templū occubuisse: sed plerosq; in prophano: opinor si quid de rebus diuinis opinari oportet. deam ipsam eos non recepisse quia templū quod est in eleusine anactoriū cōcremauerant. Hactenus pugna hæc gestā est. Artabazus Pharnacis cui iā inde ab initio displicuerat: Mardonii relinqui ab rege in grācia: quiq; multis uerbis pugnā dissuadens nihil p̃fecerat: hoc sibi agēdū putauit. Is q̃ sibi nō placeret q̃ a Mardonio fiebat: eos q̃bus p̃erat (Præerat aut nō paruis copiis) ad quadraginta milia hoīum ducebat instructos dū prælīū fiebat quid futurū ē prælīo esset p̃be intelligens: iusseratq; oēs ire cōfertos quacūq; ipse duceret & qua uiderent ipsum festinatē. Sic iussas tanq̃ ad pugnā copias ducebat cernit persas fugientes. Ita nō seruato amplius eodē ducēdi ordine: sed repente effuso cursu fugā se dedit nō ligneū murū uersus aut thebana mœnia: sed ad phocenses animo celerrime perueniendū ad hellepontū. Et ii qdē horsū iter intenderunt. Cæteris autē grāciis q̃ stabāt a regis partibus ignauiter de industria agētibus: Boetii tamē perdiū cū atheniensibus decertauerunt. Nā ex thebanis qui cum medis sentiebant hi nō pagē strēnuos se præsiterunt: qui uolētes ultro ignauiter agere ita dimicarūt: ut trecēti eorū primores ac fortissimus quisq; illic sub atheniensibus occubuerint. ubi & isti terga dederunt nō quo persæ & alia multitudo quæ aut cū nemi ne pugnauerat: aut nō expectauerat: sed thebas uersus fugerūt. Oēm rē pependisse e persis quāq; & ipsoz qdā anteq̃ cū hoste cōgrederēt fugā se mandauerūt apud me fidē facit q̃ ad persas intuebant: atq; ita cūcti illis uictis fugā capefferunt: præter equitatum tum alium tum boetiorum: qui hactenus profuit fugientibus ut assidue adherens hosti arceret eum ab amicis quos grāci insequēbant. Insequēbant enim grāci uictores urgēdo xerxianos atq; interficiendo. Inter hūc tumultū nūciat grāciis qui circa templū lunonis instructi a prælīo aberant geri prælīum et Pausanios uincere. Ea re audita corinthii megarēses & phliasii nullo ordine eunt: corinthii recta per colles qua itur ad Cereni templū: alii per campum quæ planissima uiarum est. Quos iam hosti p̃pinquos nullo ordine irruere conspicati thebani equites: quozq; præfectus erat Asopodorus Timandri equos in illos incitauerūt: eosq; adorti sexcentos strauerūt. Cæteros ad citharonē usq; persecuti terga ceciderūt. Et isti quidem megarenses atq; phliasii nulla cū laude perierūt. At persæ cateraq; multitudo postq̃ ad ligneū murū effugerunt: turres antequā lacedæmonii adueniāt: ascendere occupant. Illis consensu q̃ cōmodissime possunt murum præstruūt. Ex quo subeuntibus mox lacedæmoniis acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad athenienses abfuere nō modo sese barbari defenfabant: sed etiā lacedæmoniis antecellebāt utpote ignaris murorū oppugnandoz. Ut uero athenienses superuenerent tū atrox muri oppugnatio p̃pugnatioq; extitit: eaq; per magno temporis spatio tandem uirtute & pertinacia athenienses murum transcenderunt: subrueruntq; atq; ea parte se grāci infuderunt: quorum tegeatæ introiere principes: iidē tētoriū Mardōii diripuerūt: & ex eo cū alia: tū uero equorū præsepe Mardonii ex ære totū spectatu dignū qd̃ præsepe Mardonii tegeatæ i templo Ageleæ Ninerea reposuerūt. Nā cætera q̃ cepere i unū cū cæteroz grācoz p̃da cōtulerūt

Pausani-
as uictor
Mardōii
mors
Arimne-
stus
Stenycle-
rus

Asopodo-
rus

Proruto muro barbari nō amplius cateruā cogere nemo strēnuiratis memor esse uideli-
cet oppressi intra exiguum tēpus: & tot myriadibus interceptis exterriti. Quos tanto
studio græci trucidabat: ut ex triginta myriadibus exceptis quatuor cū qbus Artabazus
aufugit: ne tria qdā milia hoium cadi supfuerint. E lacedæmoniis q spartani essēt unus
& triginta sunt oīo desiderati. Tegeatæ sedecim atheniensiu duo & qnquaginta. Inter
barbaros strēnuissimi extiterūt e peditibus qdē p̄s ex eqtibus aut sacæ. E uiris uero Mar-
donius. Inter græcos cū tegeatæ athenienselq; multū eminerūt: tū multo plus lacedæ-
monii: quod nulla alia re possū ostēdere: nisi q oēs ii eos q sibi oblati sunt uicerūt. La-
cedæmonii uero quod robustissimū fuit hostilis exercitus superauerūt. Quorū longe p̄-
stantissimus extitit mea sententia Aristodemus is q solus trecentorū ex thermopylis q
eualisset dedecus ignominiaq; acceperat. Secūdū hunc nauauere operam Posidonius &
Phililocyon & Amōpharetus spartiatæ. Quāq; sermo habere qnā p̄stantissimū ex-
titisset: nisi spartiatæ q affuere censuerunt Aristodemū: & si p̄clarā facinora edidit: tamē
ad eluendā eā quā cōtraxerat inuidiā ordinē deseruisse: & propalā mori uoluisse. Posido-
num uero q perire noluisse ob id extitisse tanto p̄stabiliore uirū. Verū id fortasse liuo-
re dixerunt q hac in pugna mortē oppetiere oēs honore affecti sunt p̄ter Aristodemū: q
ideo caruit honore q ob cām p̄dictā sibi occubendi putauit. Hi sunt qui ad plateas no-
bilissimi extitere. Nā Callicrates extra p̄lū occubuit: quo nemo tunc in castra græcorū
p̄stator uenerat nō modo lacedæmoniorū sed et aliorū græcorū. Hic cū Pausanias fa-
crificasset sedēs in ordine sagitta p̄ latera iectus est: & cū aliis pugnātibz ipse exportaret
se se moriē miserabat̄ ad Arimnestū uirū platæensem in quies nō sibi dolore q p̄ græ-
ciā periret: sed q nihil manu usus esset nullaq; operā nauasset dignam se & sua cupiditate
nauandi. Ex atheniensibus eminuissē fertur Sophanes Eurhychidis e tribu decelenſi. De-
celenses autem rem aliquando gesserunt ut ipsi atheniensēs aiunt in omne æuū fru-
ctuosa. Si quidem cum olim ad inuestigandā Helenam tyntaridæ cum magnis co-
piis orā atticā inuassissent: & populos e sedibus suis eicerent ignari quonam loci subdu-
cta Helena esset. tūc decelēſes feruntur & ut quidam uolunt ipse Decelens tū dolore cō-
tumeliæ quæ Theſeo fieret: tū metu totius atheniensiu soli ne uastaretur exposuisse illis
oēm rē gestam: eosq; deduxisse ad aphidnas quas Titacus indigena tyntaridis proderet.
Quo ex facto decelensibus pmanſit ad hūc usq; memoriā in sparta immunitas uictoria
lium & dignitas p̄sidentia: adeo quidem ut bello: quod multis postea annis inter athe-
nenses atq; peloponneses gestum est: Lacedæmonii cum ceteram atticam popularē-
tur a decelæ temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes & p̄clarissime inter atheni-
enses nauata opera ancipiti sermone celebra: uno fert̄ gestasse ferreā anchorā e balteo
thoracis cathena alligatam: quam quotiens aduentantibus hostibus propinquus erat
abiiciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine summouere possent. Rursus eisdē in fugam
uertētibus resumpta anchora ita fugientes inſequēbat̄. Altero sermone a superiori diffē-
rente fert̄ gestasse anchoram non ferreā ex balteo alligatam: sed insignitā in scuto qd-
nūq; acquiescens assidue rotabat̄. Extat & alterū Sophanis p̄clarum facinus q obsidenti-
bus æginam atheniensibus Eurybiadem uirū argiū quinq; certaminum uictore ex puo-
catione interemit. Sed aliquāto post hoc bellum in quo uir egregius extitit dum athe-
nensium una cum Leargo Glauconis dux esset: & de metallis aureis decertaret: contigit
ut sub hedonibus ap̄ datō occūberet. Post barbarorū stragē ad plateas editam trāsfugit
illuc ad græcos mulier qdā q erat pallaca Pharnadatis filii Teaspis uiri p̄s: Hæc cū ac-
cepisset p̄sas suos eē: græcos uictores tū multo auro ornata iter ācillas & ipas ornatas cū

Aristode-
mus præ-
stantissi-
mus

Posidoni-
us

Philocyon

Amompha-
retus

Callicra-
tes

Pausania

mors

Sopha-
nes

Decelēſes

Aphidnes

Titacus

Sopha-
nes

Eurybia-
des

Leargus

neste speciosissima carpēto aduenit: ex eoq; descēdens pgit ad lacedæmonios adhuc in
 cede occupatos: & intuita Pausaniā illa oīa administrātē agnouit hoīem: cuius & nomē
 iāptidē & patriā dedicat. Eius genua amplectēs spartæ rex inqt libera me supplicē ca-
 priuitatis seruitute quā ēt hoc factō demeritus es: q; istos extinxisti neq; dæmonū neq;
 deorū respectū habentes. Eqdē genere sum coa Hagerorida Artagoræ filia: ui raptam
 ex co uir ples habuit. Huic respōdēs Pausanias bono inqt aiō esto tū quia supplex: tum
 quia multa loqueris uera. Nā filia es Hagerorida: coi mihi inter oēs q; illa circa loca in-
 colunt hospitis sūmi. Hæc locutus eā in præsentiā: ephoris q; aderāt cōmēdauit. Post
 modū in æginā quo illa uoluit ducēdā curauit. Post huius mulieris digressum continuo
 mātinei supuenerūt re iā cōfecta q; se aiaduertētes uenisse sero ad pugnā magnā: iacturæ
 loco id sibi esse putauerūt: sed idoneos se eē ad sumēdas de se pœnas dixere. Itaq; cogni-
 to mēdos q; cū Artabazo erāt fugæ se mādasse: eos in thessaliā usq; psecuti sunt: & si uerā
 ribus lacedæmonius inseq; fugientes. Idē postea domū reuerſi duces suos exilio multa-
 uerunt. Post mātineas aduenere helei q; itidē ut mātinei magno id sibi detrimento exi-
 stimātes domū regressi sunt: suosq; & ipsi duces exilio multauerunt. Hactenus de mā-
 tineis & heleis. Erat ad platæas in exercitū æginetarū e primoribus Lampō Pythei: qui
 Pausaniā adiens infandissima usus est oratione in gens fili Cleōbroti rē tu mirificam &
 magnitudine & fulgore gessisti: cui dii tribuerunt: ut liberata grāciā oēs quos nouimus
 græcos gloria supgredereris. Quod supest in hac re agas ita ut & tu maiore fama celebre
 ris: & aliquis barbarorū posthac caueat nefanda facinora perpetrare in græcos. Etenim
 Leonidæ apud thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes trūcū in cruce
 sustulerūt: qbus si uicem reddes: laudē nācisceris primū ab oibus spartiatīs. Secūdo lo-
 co ab uniuerſis græcis. Si qdē suffixo Mardonio Leonidā patrum tuū fueris ultus. Hæc
 Lāpon gratiā se initurū ratus apud Pausaniā dicebat. Cui respōdēs Pausanias tuā inqt
 hospes ægineta beniuolentiā atq; puidētiā amplector: tamē ab eqtate iudicādī deerrā.
 Nā & me & patriā quos in altrū extulisti ob hæc gesta ad nihilū redigis cū suades mihi sē
 uirē in mortuū: aīsq; me auditurū melius si istud fecero: quod barbaros decet potius fa-
 cere q; græcos: quodq; in illis & exprobramus. Quare ego neq; æginetis neq; iis qbus
 ista pbatur assentior. cōtētusq; sū spartiatīs placere: ut honeste agā honesteq; dicā Leo-
 nidæ cui me iubes parētare affirmo & ipsi & cæteris q; apud thermopylas occubuerūt ma-
 gnifice esse parentatū innumerabilibus hog; funeribus. Tu uero posthac ad istud consu-
 ledū ne me adieris: quod tibi ipune esse loco beneficii ponas: Hoc cū ille audisset abiit.
 Pausanias edito pposito ne q; de præda quid tägeret iussit seruos oēm cōportare pecu-
 niā. Illi p castro dispersi inueniūt tentoria & argento referta. Lectosq; auro & argento cō-
 stratos: crateras etiā aureas phialasq; & alia uasā potoria necnō saccos sup plaustra inter-
 lucentibus intus inclusis ex auro & argento lebetibus. Quinetiā & casorū cadaueribus ex-
 uebant armillas & torques & acinaces aureos. Nā uarii generis uestimēta nullius momē-
 ti habebātur. Earū rē multū furto subtrahentes serui æginetis uenūdabant multū quod
 occultare nō poterant representabāt. Vnde principiū extitit ingētiū diuitiū: æginetis ut
 pote aurū a seruis pro ære mercatibus: collata pecunia decimā selegerunt: ex qua tū deo
 q; delphis est tripes aureus ibi repositus est inſistēs sup tricipiti ex ære colubro p̄xime arā
 tū deo q; est in olympia Iuppiter æreus decē cubitorū: tū deo q; est apud Isthmū Neptu-
 nus æreus septē cubitorum: Hac parte selecta cæteras inter se distribuerunt pro suo qsq;
 merito accipientes. Itēq; pallaces perſarum & aurū & argentum & reliquā pecuniā cū iu-
 mentis. Quæ at peculariter data sunt q; optimā operā nauauerunt ad platæas referunt a

Lampon.

Tripes au-
reus

nemine data tamen fuisse arbitror. Certe Pausania fuit ex omnibus dena & ea electa do-
 no data ex mulieribus: eque talentis: camelis & item ex ceteris rebus. Ferunt autem hac
 quosque acta esse: & Xerxes dum & gratia fugit omnem apparatus suum ex auro argenteoque & peripe-
 tasmatis Mardonio reliquisset: & Pausania dum eum apparatus uideret iussisset pistores & co-
 quos cenam sibi uti Mardonio instruerent: quod cum illi fecissent tum Pausanias lectos intu-
 it aureos argenteosque probe instratos: messas etiam aureas ac argenteas magnificumque cenam
 apparatus propositis bonis stupefactum imperasse per iocum suis ministris ut laconicam instrue-
 rent cenam. Id cum illi ex spacio multum distaret fecissent: ibi eundem cachinnantem accersisse graeco-
 rum duces: eisque ubi conuenerunt inter ostendendum utriusque cenam apparatus dixisse uiri graeci hac
 ego uos de causa conuocaui: quod uolebam uobis amentiam medorum ducis ostendere: quod cum tale uirum
 duceret: ad nos subigendos uenit: quod tam misere uictitamus. Hanc Pausanias apud graecorum
 duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures plateensi reppererunt loculos auri
 argenti: & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne
 nudatis ut cum eorum ossa comportarent unum in locum plateenses inuentum sit caput nullam sutu-
 ram habens: sed ex uno osse solidum. Item maxilla cum eo quod super maxillam est habens dentes & si di-
 stinctos: tamen ex uno osse uniuersos tam molares quam ceteros. Quin etiam ossa uiri quinque cu-
 bitorum. Postero die cum Mardonii cadaver non extaret incertum a quibus hominibus subtrahitum. Au-
 diui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingratia dona ab Artote Mar-
 donii filio accepisse. Quis curam susceperit cadaveris Mardonii humani: pro conperto non
 potui audire: habet tamen huius rei non nihil fama Dioniphane uir ephesius & Mardoni-
 us quidem hoc modo tumulatus est. Graeci uero postea quam perdisperuerunt: caecos seperarim
 quosque suos tumulant: lacedaemonii tribus sepulchris effectis. In eorum uno sacerdotes & e-
 bus fuere Posidonius & Amopharetus & Philocys & Callicrates. In altero reliquos spar-
 tiatas. In tertio seruos humauerunt. Hunc in modum lacedaemonii sepulti sunt. Tegeatae
 uero & athenienses suos utriusque promiscue condiderunt: necnon megareses atque phliasii suos
 ab equatu interemptos. Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quae ad
 plateas ostenduntur ea sunt quantum ego accipio ab iis excitata: quod erubescere se a pugna ab-
 fuisse cum sero superuenissent. Quippe tumulus illie uisitur quod dicitur aeginetaru: quem ego
 audio decem post hanc pugnam annos rogatu aeginetae ab Cleade Autodici uiro plateensi il-
 lorum hospite excitatum fuisse. Graecis statim a caesorum humatione in agro plateensi inito con-
 silio uisum est bellum thebis inferendum petendumque eos quod cum mediis sensissent: & in primis
 Timegenidem & Attaginum: quod principes factionis extitissent: & in eos dedidissent non pri-
 us ab urbe discedendum quam ea euertissent. Hoc ubi decreuere undecimo a pugna die mouen-
 tes obsedere thebanos iussos dedere quos diximus uiros. Abnuentibus dedere thebanis
 agrum eorum populabatur: murosque adoriebatur. Quibus ab agro uastato non discedentibus
 uicesimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri thebani quandoquidem graecis ita
 constitutum est non prius abscedere ab oppugnatione thebarum quam aut eas expugnauerint: aut
 nos dedideritis absit: ut nostra causa thebanus ager amplius uexet. Sed siue per quam depo-
 scendi nos pecunias cupiunt: pecunias eis publico demus. Nam & publice cum mediis sensi-
 mus: non autem nos soli: siue reuera deposcentes nos urbem obsident nos ipsi nos in discepta-
 tionem exhibemus eum thebani sane prope & opportune locutum arbitrantes: euestigio caducea-
 torum ad Pausaniam misere: uelle se uiros dedere: Ea re inter eos conuenta Attaginus ex ur-
 be profugit. Cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit negans pueros factio-
 nis medicae esse participes. Ceteri quos thebani dedidere ipsi quod putabatur se crimine reser-
 turos ac pecunia elapsuros. Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore ubi illos accepit di-

Caput si-
 ne sutura
 Dentes ex
 uno osse
 Ossa quin-
 que cubito-
 rum
 Artotes
 Diony-
 phanes

Cleades

Timege-
 nides
 Attagi-
 nus

missis oibus sociorū copiis corinthū deductos supplicio affecit. Hæc hætenus quæ ad plateas & ad thebas gesta sunt. Artabazū Pharnacis ut e plateis fugiēs porro se priue-
 rat. Thessali cū ad ipsos uēit hospitio iuitatū iterrogabāt de reliquo exercitu ignari pror-
 sus rei ad plateas gesta. Iste intelligens si oēm ueritatē pugna referret additurū se uitæ
 discrimē si suo exercitu (fore enim ut omnes cognita re ipsam adorirētur). Ideo ne apd
 phocenses quidē rettulerat qppiam ad thessalos autē ita locutus est. Equidē uiri thessali
 maturo ut cernitis q̄ celerrime peruenire in thraciā missus cū hac exercitus parte ad quod-
 dam negocium transigendū. Mardonius ipse cum suo exercitu aderit nostris uestigiis in-
 sistens: cui hospitium & officium præstare. Hæc enim uos in tempus præstitisse nō pœ-
 nitebit. Hæc satis copias festinabundus p thessaliā macedoniāq; agebat recta thraciam
 uersus tanq̄ uere properans ac regionē mediterraneam p̄cicens puenit byzantiū p mul-
 tis sociorū in itinere relictis: q̄ uel a thracibus obrūcati sunt: uel q̄ fame atq; labore erāt
 enecti. Ex byzantio nauigiis trasmisit in asiam. Hunc in modū iste rediit. Quo autē die
 ad plateas male pugnatū est a persis: ea die contigit hoc apud mycalā loniæ geri. Cum
 apud delon græci considerēt ii qui una cum Leutychna lacedæmonio nauibus uenerāt
 eo appulsi sunt. E samo legati Lāpō Thracisclē & Athenagoras Aristratidæ & Heges-
 istratus Aristagoræ missi a samis clā persis ac tyranno Theomnestore Andromadātis
 quē p̄s tyrānū sami cōstituerant. Hi cū adierunt duces uerba fecit Hegesistratus mul-
 ta & uaria: fore enim ut si tārūmodo hos uiderent lones a p̄s deficerent: nec barbari ex-
 pectarent: et ut expectarent tamē nō aliā prādā talē isti reperirent. Præterea deos inuo-
 cans obsecrabat ut græcos græci liberarent ulciscerentq; barbari: quæ facilia dicebat fa-
 ctū esse: quia naues illoꝝ legnes essent ad cursū nec pares græcis ad præliū. Si quid uero
 apud hos suspicionis subesset: ne dolo deducerentur dicere paratos esse se ut in horū na-
 uibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis cū multus esset hospes samius sciscita-
 bat eū Eutychnides siue oīs gratia uolēs audire nomē siue casu id deo agente. Samie ho-
 spes quod tibi est nomē. Ille respondet Hegesistrato. Eutychnides interpellata reliq̄ eius
 oratione si quā instituerat accipio inqt pro augurio Hegesistratū hospes samie effice tu
 ut nauigemus data nobis p te & istos q̄ tecū sūt fide samios prōptos esse ad icūdā nobis
 cū societate. Hæc locutus & rē pariter exequi aggressus est. Nā cū samii ex tēplo fidē iter
 posito et iure iurādo dedissent: de sua societate cū græcis Eutychnides dimissis domū ca-
 teris legatis iussit eū cuius nomē pro augurio acceperat secū nauigare. Græci cum illic
 diem commorati postridie pulchre litauere haruspice Deiphono Eueniū apolloniata
 ex apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri Euenio res huiusmodi contigit.
 Sūt in hac apollonia sacra Solis oues quæ interdiu secūdū flumē pascunt: quod e mon-
 telacmone p apolloniātē agrū fuit in mare iuxta oricō portū. Eas noctu stabulantes in
 antro nō pcul ab urbe custodiūt delecti uiri diuitiis & genere inter populares suos splen-
 dissimi singulis annis singuli q̄ ex oraculo quodā apolloniata: eas oues p̄magnificiant.
 Ibi Euenius: Hic cū aliquādo delectus ad custodiendas oues nō excubaret uigilās sed ob-
 dormisset: ingressi antrū lupi circiter sexaginta oues trucidarunt. Id ubi iste animaduertit
 rē supressit: neminiq; aperuit habēs in animo totidē mercari quas substitueret. At apol-
 loniata: ubi acceperunt (neq; enim eos quod gestū erat latuit) adductū in iudiciū Eueniū
 cōdēnauerūt: ut quia uigiliā edormisset uisu priuaretur. Quē posteaq; excæcauerūt: mox
 eis neq; pecora sc̄tificauere: neq; humus p cōsuetudine fructū ferre. Erāt autē illis pecora
 & in dodona & in delphis. Interrogati prophetæ cām mali præsentis respōderūt causā
 esse quia custodē sacrarū ouīū Eueniū inique luminibus orbassent: se enim imisisse lupos

Mycala

Lampon

Theonestor

Hegesistratus

Athenagoras

248

Eutychnides

Deipho

Apollonia

Solis

Lacmon

Oricus

Euenius

Lupi. xl.

Euenius

cætus

nec prius ab illius ultione cessaturos q̄ ei satisfecissent ex iis quæ in eū perpetrassent: put ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His p̄fectis daturos se Euenio tale donū q̄ habentem pleriq; hominum putarent beatum hac apolloniatis sunt reddita oracula.

Quæ apolloniatis silētio sup̄primētes quibuscūq; et ciuib; exequenda delegauerūt. Isti hunc in modū putarūt exequēda. Euenium in statione sedentem adeunt: eiq; assidentē aliis de rebus uerba faciunt: donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatē. Ita introducta eius rei mentione percontatur quā multā optaret: si eam uellent pendere apolloniata. Hic qui oraculum non audisset: se optare dixit duo prædia ciuiū quos nominabat: quorū patrimonia oīum apolloniatum putabat esse pulcherrima: & præterea domicilium quod in urbe sciebat esse optimū. Horū si cōpos effectus esset: nō inensū se posthac fore dicebat: sed hac satisfactiōe cōtētū. Hoc cum respondisset Euenius tūc ii q̄ ei assidebant excipientes: Eueni inquit hanc tibi satisfactiōem apolloniata pro ereptis oculis tibi repēdūt ex oraculo eis reddito. Euenius ubi oēm rem audiuit: indigno animo tulit sese fuisse deceptū. Cuius ea prædia a dominis mercati huic qui illa optasset dedere: qui mox deinde insitam diuinationem optinuit. Vnde celebratissimus euasit.

Euenius
uates

Deiphon
us uates

Huius Euenii filius fuit Deiphonus: qui ductus a corinthiis exercitui uaticinabatur. Quāq; illud quoq; audiui Deiphono negociū in græcia fuisse exhibitum: q̄ se filiū Eueni cuius non esset nūcuparet. Posteaq; litauere græci classem e delo samum uersus soluerūt: quā cū samū appulissent: ad tēplū lunonis eam locauere sese ad præliū nauale apperantes. eorū cursū ad se esse persæ audientes & ipsi cæteras naues ad continentem reducant præter phoenissas: quas abire p̄miserāt. Nō enim censebant pugnā naualem sibi esse capeffendam cum pares hosti nō esse sibi uiderentur. In continentē autē iō nauigabāt: ut essent sub suo peditatu q̄ apud mycalē agebat præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam numero sexaginta milia duce Tigrae omnium persarū & specie & statura eminētissimo. Ad hunc exercitū cōstituerant refugere duces p̄sicæ classis subductiq; nauibus munimenta ualli circūdare in illarū suūq; præsidium. Hoc inito cōsilio profecti sunt ad potniensium templum mycales præteruecti ad Gefonem & Scolo-

Tigranes
eminētis
simus

Philistus
Heleus
codri

pontem ubi Cereris eleusina cernitur tēplum: quod Philistus Pasicles cōdidit sectās Heleum Codri in colonia mileti locāda uenerunt. Ibi subductas naues munimento circumdederunt & e faxis stipitibusq; feliciū arborū: quas ipsi exiderunt: & circum munitiones depactis sudibus se instruxerunt tāq; & obsidēdi & uictoria potituri. In utrūq; enī casū ratione inita sese apparabāt. Hos abiisse in cōtinētē postq̄ accepere græci tanquam eos barbari effugissent ægre ferebāt incerti qd agerent retro ne se reciperent an tenderēt in hellepontum. Tandem neutrum horū uisum est esse faciendum: sed porro eundem in cōtinētē. Preparatis igitur ad pugnā nauale tabulatis aliisq; quibuscūq; opus erat ad mycalen nauigant: & cum proximi castris hostium fuere: neminē ex aduerso obuiā ferri uidēt: sed naues intra murū subductas & magnā uim peditatus pro littore dispositam. Ibi primū Eutychides nauem littori applicans q̄ maxime appropinquare poterat lones p̄ præconem cōpellabat iniquiens. Viri lones quicūq; e uobis me exauditis itelligite quæ dico. Nihil enī horū: quæ uobis mado intelligunt p̄læ ubi pugnā cōseruerimus: debetis ante oīa reminisci libertatis. Deinde tessera hebes. Hoc q̄ e uobis nō audiit ab eo q̄ audiit discat. Huius facti eadē mēs fuit q̄ Themistoclis ad artemisiū: q̄ uidelicet hæc uerba si laterent barbaros inductura ad obsequēdū Ionas eēt: sin delata ad barbaros redderēt eis grācos ifidos. His p̄ Eutychidē admonitis secūdo loco græci naues littori admo uēt: & ex illis i littus egressi sese ad pugnādū instruebāt. Quod facientes cum cernerent

persæ & scirent famios fuisse adhortatos arma famiis adimunt suspicati illos sentire cū
gracis. Q uippe famii exceptos circa atticam athenienses a Xerxe: & illuc classe barba
rorū deuectos redemerant oēs: athenasq; cū uiatico remiserant. Q uo noie nō in mini
mam suspicionem uenerāt q; quingenta hominum capita hostiū Xerxis liberaissent. Præ
terea milesiis tanq̃ maxime locor: gnaris persæ imperant: ut compita quæ ad cacumina
mycales ferunt custodiant eo cōsilio facientes id ut milesi ab exercitu abessent. Hunc in
modū ab iis Ionibus qui aliquid reg: nouarū molituri uidebant si facultatē nacti essent.
Persæ sibi p̃cauerūt iudē facta ex gerris testudine sese constipauerant. Græci ubi instructi
fuere ire in barbaros tendūt: quibus eūtibz aduolauit in uniuersū exercitū rumor: cadu
ceūq; supra fluctus positum apparuit. Rumor aut̃ huiusmodi ad eos ferebat̃ græcos acie i
boetis superasse Mardonii: copias. Multis aut̃ signis res quæ diuinitus frūt declarant: & si
tūc eodē die cōtigit utraq; clades ea q̃ ad plateas accepta. & quæ ad mycalen accipiendā
erat. fama quæ huc ad græcos uenit: reddidit eos multo ferociores: & ad subeundū ultro
periculū alacriores. atq; etiā quiddā cōcurrere cōtigit: ut ad utraq; pugnā fuerint Cere
ris Eleusinæ tēpla. Nā apud ipsū Cereris phanū (ut a me superius demonstratū est) i agro pla
tæsi pugna cōmissa est: itē in mycale iuxta Cereris delubrū pugna erat cōmittenda. Vt
nō ab re uenerit ad istos fama uictoria: Pausaniæ: atq; græcorū. Nā pugna ad plateas dilu
culo diei gesta est: apud mycalē uesperī. Quæ utraq; eodem eiusdem mensis die ge
stam esse. Non diu post ab his rem repetentibus annotatū est ante rumoris aduentū. sub
ibat istos timor nō tam de seipsis q̃ de græcia: ne Mardonio subiiceret. At ubi fama hac
ad eos aduolauit: impensius atq; properantius ad congregiendū p̃cesserunt tanto aīo græ
cis ac barbaris in pugnā tendētibus tanq̃ insulæ eis & hellepontus p̃posita premio eēt.
Athenienses & qui iuxta erant instructi pene dimidiū copiarū iter tenebant per littus atq;
planiciē. Lacedæmonii aut̃ & deinceps collocari p̃ cōfragola & mōres q̃ dū lacedæmonii
circūbant. Interim athenienses in altero cornu p̃liabātur. Persæ quoad sibi gerra mālere
recta sese defensauere nihilo inferiores hostibus. Postea uero q̃ atheniensīū & eorū q̃ cū
atheniensibus erāt copiarū annixæ sūt: uehementius se mutuo adhortantes ut laus operis
ipsorum esset non lacedæmoniorum: tū commutari iam res & deiectis gerris græci con
ferti impræssionem facere in persas. Illi accepto impetu per diu resistere. Ad postremum
in munitiones refugere: cum quibus pariter irruerunt athenienses & corinthii & sicyōii
& troezenii. ita enim erant ii in acie collocati. Vbi uero & murus captus ē. Ibi barbari nō
roboris memores esse: sed fugæ præterq̃ persæ. Hi soli ad paucos redacti pugnabant græ
cis assidue in murg irruentibus. Q uorū duo duces Artayntes & Ithamitres clasiarii exer
citus duces effugerūt: totidā pugnantes occubuerūt Mardontes & pedestriū copiarū dux
Tigranes adhuc dimicantibus persis: superuenere lacedæmonii ac socii: qui eos qui super
erant trucidauerunt. Ipsorū quoq; græcorū cōplures illic cecidere: & cū alii ex sicyoniis: tū
eorū dux Perilaus: quinetiam famii q̃ in exercitu medorū militabāt: qbus adempta arma
fuerāt: ubi uiderūt statim ab initio pugnam pertinaciorem quoad poterant græcis suppe
tias ire. Q uos inchoasse cernentes alii Iones ita & ipsi a persis deficientis adorti sūt bar
baros. Milesiis p̃ceptū erat ut exitus uiarū custodirent persarū salutis gratia: ut si qui casus
(quemadmodum accidit) eos depræhendissent: milesiis ducibus salutem sibi ad Myca
les cacumina compararent. Huius quidem rei causa milesi illic collocati fuerant: neue
si pugnā adessent aliqd inuouarēt. At illi ecōtrario p̃sūs q̃ iussu fuerāt fecere: alioisq; q̃ ad
hostē ferebāt uiis in barbaros ingruere: & ad extremū i eis machadis oīm extirpare hostilis
simi: Hūc in modū Ionia iteꝝ defecit a p̃sis. In hoc prælio præclarissimam inter græcos

Res diu
nitus fu
tura si
gnis de
clarantur

Platearū
pugna
Mycades
pugna

Artayntes
Ithamitres
Mardontes

Perilaus

Hermio-
lus
Cyrnus

opera nauauerant athenienses: & ex atheniensibus Hermolitus Euthyni uir in pacratio
celebris: cui postea cōtigit ut bello inter athenienses & carystios in pugna apud cyrnū agri
carystii facta cæsus in gerasto iaceret. Secundū athenienses egregii exitere corinthii troe
zeni: & sicyonii. Græci per quā multis barbarorū aliis in pugna aliis in fuga interfecit
eorum nāues incenderūt. totūq; muꝝ egesta illinc in littus præda & quibusdam pecunia
rum thesauris repertis ubi castra atq; nāues cremauere: uela fecerūt: & cū samū appulsi sūt
cōsultabant de gente ionia transferenda: & ubinā in grācia illā locari oporteret: cuius ipi
imperium obtinerent. Neq; enim uidebat eis fieri posse ut per oē tempus ionibus tutādis
præessent: sperandū esse ut lones a persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus lacedæ-
moniorū: censebant emporia nationū græcarū: quæ cū medis sensissent eiecitis incolis
danda cū territorio ionibus habitanda: athenienses & cōtrario nō esse principatum ionia
summouendū. nec lacedæmoniis de ipsoꝝ colōiis consulandū. Et cū in hoc cōtenderent
athenienses: libenter eis cessere pelopōnenses: atq; ita samios & chios & lesbios ac cete-
ros insulanos qui secū militabant ad societatis fœdus adegerūt: data acceptaq; fide: cū iu-
reiuꝛādo se permanfuros in societate: nec ab ea descituros hoc iureiuꝛādo accepto ad pon-
tes soluendos nauigauerunt rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti qdē in hel-
lespontum nauigabant. si uero barbari qui profugerant nō ita multi cū ad cacumina my-
cales peruenissent se sardis recipiebant. Qui dū iter faciunt Masistēs Darii filius: qui pu-
gnā male gestā affuerat conuiriari Artayntæ cū aliis multis probis: tū uero dicere illum
muliere fuisse ignauiorē: ita illā præfecturā administrasset: dignūq; oī malo esse qui dere-
gia domo male meritis esset. Apud persas summo opprobrio datur audire se muliere esse

Masistes
Artayn-
tes
Muliere
ignauior
Xenago-
ras ani-
mosus

ignauioꝝem, Artayntes ubi multa audiit indigne ferens: acinacem in Masistēm stringit in-
terficiendū audis: quē irruentem cernēs Xenagoras Praxilia uir halicarnassēus ut stabat a
tergo hoīem mediū accipit: sublatū hūi allidit: intereaꝝ satellites Masistis affuere. Eo fa-
cto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit: & Xerxis cuius fratrē seruasset. Quipe ab
eo ob hanc rem totius ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter uiam barba-
ri egerunt: sardisq; peruenierunt ubi rex erat: & ex eo tempore quo prælio naturali male ge-
sto athenis illuc pfugerat. Sardibus aut tūc agens adamabat uxorem Masistis: quæ & ipa
illic erat. Ea cum potiri nō posset neq; donis missitandis: neq; ui quam asferre nolebat
fratris Masistis respectu: quæ res & mulierē retinebat probe gnaram nō se coactū iri ui. Ibi
Xerxes cætera phibitus huc euasit ut filio suo Dareo in matrimonium daret filiā huius mu-
lieris ac Masistis: existimans si hoc fecisset: cōmodius se illa potitūq;. Cōtracto matrimo-
nio aliisq; ex consuetudine celebratis susa profectus est. Eo postq; peruenit: & uxore Da-
reo domū duxit ita demū ab uxoris masistis amore cessauit adamata ex familiaritate nul-
lus Masistis filia: cui nomē erat Artayntæ. Quæ cū potiret pcessu tps res patefacta ē hūc
i modū. Amestris uxor Xerxis amiculū qdē ipsa texerat atq; grāde distinctū & spectatū
dignū uiro dōauit. Quo illē dlectatus atq; amictus ad Artayntā se cōfert. Atq; ubi se ob-
lectauit cū ea iussit a se petere mulierē quæ optaret sibi fieri in remunerationē obsequii.
Oia chī q; peteret ipetraturā. Ad hoc illa respondens: debebat enim toti familiæ infortu-
niū dabis ne inquit mihi quicquid abs te petiero. Xerxes oia alia potius eā petiturū ratus
cū iureiuꝛādo pmisit. Qui postquam iurauit: mulier intrepide amictum poposcit. Xer-
xes enim uero recusare non ob aliud quam qd uerere Amestrin: ne sic illa rem quæ agē-
batur iam pridem suspicata depræhenderet. Offerre ei & urbes: & immensam uim auri
& copias militum: quibus nemo præter illam esset præfecturus. Eximium autem do-
num est apud persas exercitu donari. Verum cum non posset persuadere mulieri:
amiculū dedit. Quo dono illa supra modum læta eo gustando gestiebat. Amastris

Dareus

Artaynta
Amestris

ubi mulierem habere amicum rescivit: & rem gestā nō in puellā cōcepit sed odiū: in illius matrē penes quā culpam & quā huius rei auctorem esse credebat exitū machinat. Obseruato itaq; tpe quo uir suus Xerxes regalē instrueret cenā: q̄ cena semel quot ānis eo die quo rex creatus est instruebat. Cenā nomē persice tyctā: grāce telion. i. perfecta: in qua rex solum caput ornatur. Persasq; strenis donat. Hoc die obseruato Amestris a Xerxe petiit ut se Masistis uxore donaret. Xerxes id indignum factū nefariūq; arbitrari uxore germani dono dari: eāq; isontē negocii illius cuius eā uxor sua eā flagitaret. Tandē huius p̄cibus cuius & instituto quo nefas est regia cena p̄posita oratē nō exorare inultus admodū annuit: tradēsq; uxori ac iubens facere quod liberet: germano ad se accersito ita inq̄t. Masista tu Darii filius es: idēq; mihi frater: prāterea uir eximius: tñ cū ista muliere cū quā cōturbemū habeas noli habere: i cuius locū dabo tibi filiā meā: cū q̄ cōturbemū habeas. Istā autē q̄ in matrimonio habes (nō enī mihi uidet habenda) missam facias. His uerbis stupefactus Masistes dñe inq̄t q̄ tu mecū orationē habes importunā: q̄ uxorem ex qua liberi mihi sunt adolescentes & filiae: quāq; unā tu filio tuo duxisti uxore iubes me relinquere: q̄ mihi est ex animi mei snia ut filiā tuā in matrimonio ducā. Equidē rex & si magnifacio me dignari cōiugio filiae tuae: tñ neutrū istox facia. Tu uero qui nequaq; necesse habes noli hoc ad rei me cogere: alius nō inferior me existet maritus filiae tuae: sine me meae uxoris cōsuetudine frui. Hēc illa cū respondisset: percitus ira Xerxes atq; inquit. Ita tecū Masista age: ut neq; iam tibi filiā meā nuptū dē: neq; tu cōsuetudine tuae diutius fruaris: ut discas accipere oblata. Masistes his auditis extra abiit haecenus locutus domine nondū interemisti. Hoc interim tpe dū Xerxes cū fratre colloquit. Amestris accitis satellinibus xerxis uxorem Masistā excarnificat: māmillas prācidit: easq; canibus abiicit prācidit nares: aures: labra: linguam: atq; ita excarnificatā remittit domum. Hęc rex cū nihil audisset Masistes: metuens tñ aliqd sibi esse mali cursu se domū proripiebat. Vbi uero muti latam uxorem uidit: confestim inito cum liberis consilio abiit bac̄ra cum illis & aliis qui buclā tāquā puinciam bac̄riam ad defectionem inducturus: & plurimum mali regi faciurus: qd̄ & cōtigisset (ut mihi uidet) si occupasset ad bac̄rios & ad sacas ascendere. Etenī praesens erat bac̄riog: a provincialibusq; diligebat: sed hęc eū p̄petratur: xerxes audientis missis aduersus hoīem copiis & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore xerxis & nece Masistae hęc haecenus. Grāci a mycale p̄fecti hellepontū uersus: primū circa lecton stationē habuerūt a uentis intercepti. Inde soluentes Abydon tenuerūt: postq; quox prācipue cā illuc ierant credētes se adhuc eos intentos esse inuenturos cū repensissent solutos deliberabant Leutychedi & qui cū eo erant lacedaemoniis uidebat: i grāciā redeunt: atheniēsisbus autē eorū duci xantippo illic manēdū: ut cheronnesū tētarēt. Itaq; peloponnēses qdē abiire. Athenienses uero abydo in cheronēsū traiciētes. Sextum oblidebāt. Huc postq̄ auditū est grācos in helleponto adesse tanquā ad oīm eius tractus urbiū ualidissimo moro p̄ditā cōuenere cū alii ex aliis circa oppidū sitū ex cardia Oebazus uir perses qui arma e pontibus illuc cōportauerat. Tenebant autē id oppidū idigenae. Aeoles iunctis persis pariter & magna sociorum frequentia tyrannidem illius prouinciae obtimebat xerxis praetor Artayctes uir ille quidē persā: sed dirus tamen & facinorosus: qui xerxem athenas tendentem ex eleunte circumuenit petitis Protefilai Iphiclo geniti p̄cuniis. Etenim est in eleunte cheronnesi Protefilai sepulcrum & ei phanum circumiectum: ubi inerat ingens uis pecuniae nec non phialae aureae argenteaeque & ars & uestis aliaq; donaria: quae Artayctes rege donante compilauit: his uerbis eū circūueniēs. Hec est hoc in loco domus uiri grāci qui cum militum copiis terram tuam adortus

Tytta co
na
Telon

Masista
tes

Masistā
uxor lace
rata

Lecton

Xantipp

Cardia
Artayctes
Protefila
us

meritas morte poenas dedit: eius mihi domum dato ut discant alii non militare aduersus
regionē tuā. Hæc dicendo facile erat persuadere Xerxi ut largiret sibi domū eius uiri de
quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Protefilam in
proiunciam regis militasse: quod uidelicet persæ omnem asiam suam esse arbitraban-
tur: & eius semper qui potitur regno. Hic postquam pecuniis ab rege donatus est: eas
ab eleunte ad Seston exportauit: phanumq; seuit & coluit: & quotiens eleuntē perge-
bat: in adyto id est in templi loco in accessu cum mulieribus concumbebat. Tunc autem
ab atheniensibus obsidebatur nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam ob-
sisionem: quam non expectauerat ex improviso a græcis inuasus. Illi posteaquam sibi
obsidentibus aduenerat autumnum grauari peregrinam a patria expeditionem quoniam
murum expugnare non possent. Itaq; orare duces suos ut se illinc reducerent. Duces ne-
gare se prius id facturos quam aut murum expugnassent: aut ipsos respublica athenien-
siū accersisset. Adeo res illa ei cordi erat. At ii qui cum Artaycte intra muros erant in
omnem adducti calamitatem adeo ut funibus lectorum elixis uescerentur: ubi iam ne
hæc quidem habebant ita sub noctem capefferunt fugam cum alii persæ: tum Artayctes
& Oeabazus delapsi a posteriori murorum parte: quæ præcipuè desinita ab hostibus
erat. Postquam illuxit cherfonitani e turribus rem indicauere atheniensibus: portasq; pa-
tescere. Atheniensium pleriq; fugientes persas persequentibus alii urbem tenere: Oe-
bazum in thraciam fuga elapsum thraces absinthii exceptum Plestoro indigenæ deo ri-
tu suo immolauerunt. Cæterum eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum
suis inita posterius fuga cum pauci essent super agros fluentia circumuenti cum perdis sese
defensassent: partim occubuerunt: partim uiui sunt capti: quos græci alligatos Sestum du-
xerunt: interq; eos Artayctem cum filio suo. Fertur a cherfonnitaniis uni eorum qui istos
asseruabant dum carnem salisam torret tale ostentum extitisse. Offa illa falsura: primis im-
posita resiliit palpitauitq; quemadmodum pisces recens capti: qua de re cum circumfusi
admirarentur: Artayctes ostentum ut uidit accito uiro qui falsuram coquebat hospes in-
quit atheniensis non est quod istud metuas ostentum: quod nō tua causa extitit sed mea.
Protefilao qui est apud eleuntē signum dante qui mortuus ac sale conditus habet a diis
potestātē cum a quo iniuriam excepit uexandi. Hūc igitur ei donaria restituere in animo
habeo præ pecuniis quidem quas e templo sustuli huius dei centum talenta pendam: p-
mea uero ipsius salute ac filii ducenta. Hæc pollicens Xanthippū atheniensis ducem nō
persuasit: tū sua sponte animatum: tum ab eleuntiis exoratum: quo Protefilam ulcise-
rentur ut hominem interimeret. Itaq; adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum
iunxerat: ut alii aiunt in tumulum urbi in adyto imminentem de pactis humi asseribus
suspendeant filio eius ante patris oculos lapidibus obruto: His actis athenienses in græ-
ciam remeauerunt portantes tum alias pecunias: tum uero arma pontium tāquam apud
templa reposituri. Nec aliud præterea quippiam gestum est per eum annū. Huius Arta-
yctæ qui suspensus est auus paternus fuit Artembares: qui orationem quādā habuit apud
persas: quam orationem excipientes persæ ad Cyrus detulerūt in hæc uerba. Quando
quidem persis Iuppiter principatum dedit & ex uiris tibi Cyre Asfyage deiecto agendum
demigrantes ex hac regione: quam & exiguam habemus & asperam optineamus melio-
rē aliā. Multæ sunt nobis confines urbes: multæ longinquæ. Quarum unam incolentes
efficiemur admirabiliores apud plerosq;. Decet aut hoc eos uiros facere qui possunt. Nā
quī facultas nobis præstabitur melior q̄ dū multorum hominum imperium habemus &
uniuersa asia. Hac oratiōe audita Cyrus haud quāq; admiratus iussit eos illud facere: sed

fames.

Plestorus

Oebazus

Artayctes
suspensusArtemba-
res

ita ut iubendo admoneret se posthac prępararent non ad imperandum aliis amplius: sed aliis patendum, Natura enim comparatum esse ut e mollibus regionibus molles ui-
 existant: neue ex eadem terra admirandę fruges & egregi bello ui-
 sententia per se superati a sua destiterunt: pręoptaruntq; exile solum incolentes imperare
 aliis quam campestre colentes aliis seruire.

Deo Gratias.

Molles ui-
 ri ex re-
 gionibus

Herodoti Halicarnasei patris historię traductio e gręco in latinum per uirum eruditissi-
 mum Laurentium Valenssem. Venetiis impressa per Ioannem & Gregoriũ de Gregoriis
 Fratres. Anno domini. M. CCCC. XCIII. die. viii. Martii.

a	Herodoti	qui sunt	Agris erant	redegit
b	Hunc igitur	uiuum esse	defugere	inquit
c	minima	in omnibus	punicus	quiq; intra
d	etiam anguillam	tur complent	urbem uenies	gnomonē
e	mensibus	baro p̄munire	gicas scēminas	
f	dibro habuisse	iocatus	idem tempus	
g	uerunt. Cum	utiis: &	utuntur ad	
h	nes ubi	Herodoti	tradita	
i	infra super	quidam	ptuaginta	
k	ulteriore	nunciandũ	rerum: atq;	
l	ptem ad ita	stizus &	tabat	
m	Athenienses	bant: q;	Eoq; nos	
n	quod na	nus creatus	gas naues	
o	nomen erat	Et isti	ui phœnicea	
p	qui fuit	Darius postea	delegatum	
q	manus	gum deiecit	mæum sinum	
r	pam. Ita	gnesc̄a ab	Eum uentum	
s	Herodoti	essent ad	in thessalos	
t	ad eos	seminecē	ephesum	
u	Herodoti	ideo hactenus	gens luctus	
x	speciosissima	ueste speciosissima	missis omnib;	

